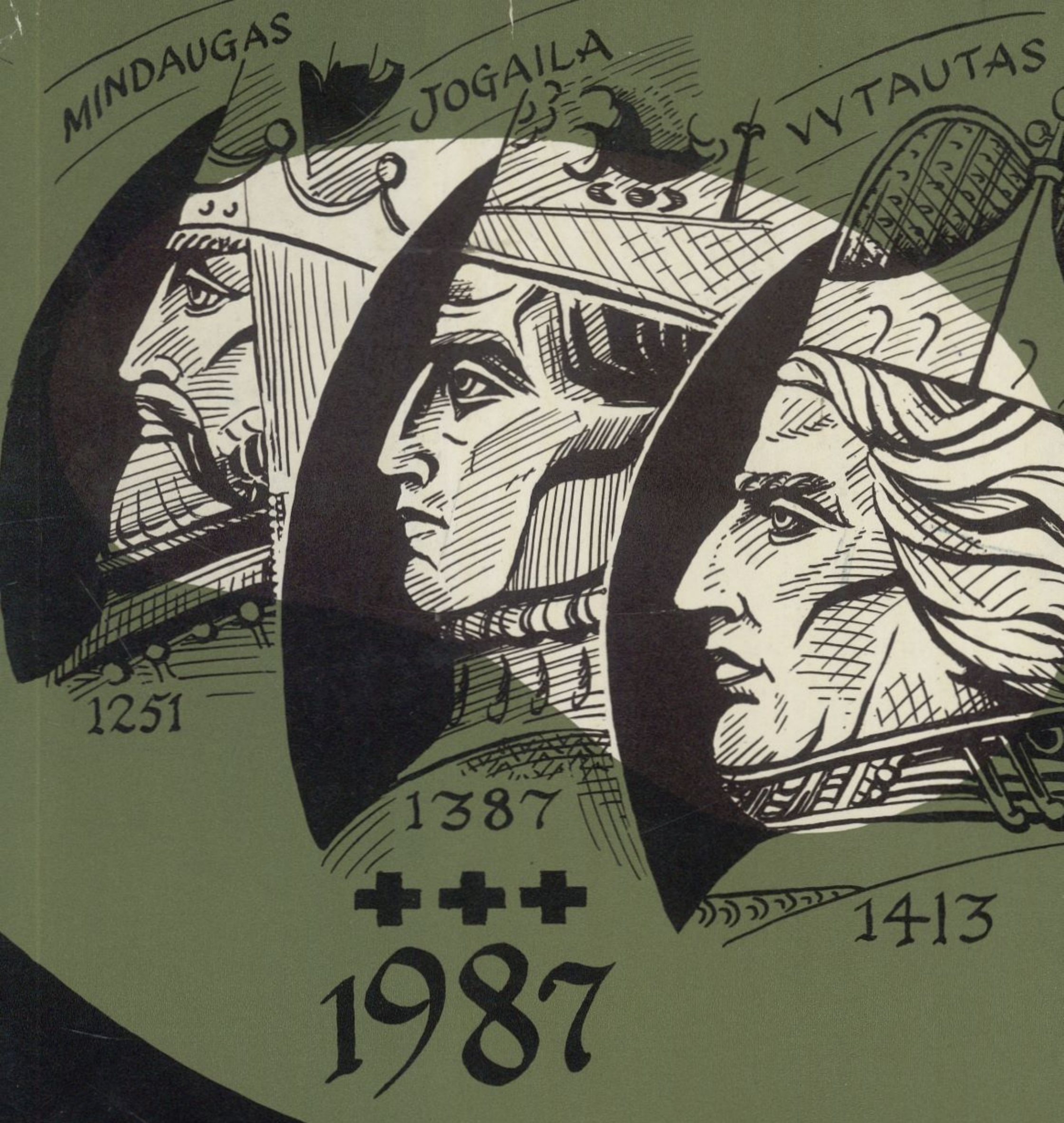

Lietuvos Katalikų Bažnyčios

KRONIKA

8

Lietuvos Katalikų Bažnyčios

KRONIKA

8

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA

CHRONICLE OF THE CATHOLIC CHURCH IN LITHUANIA

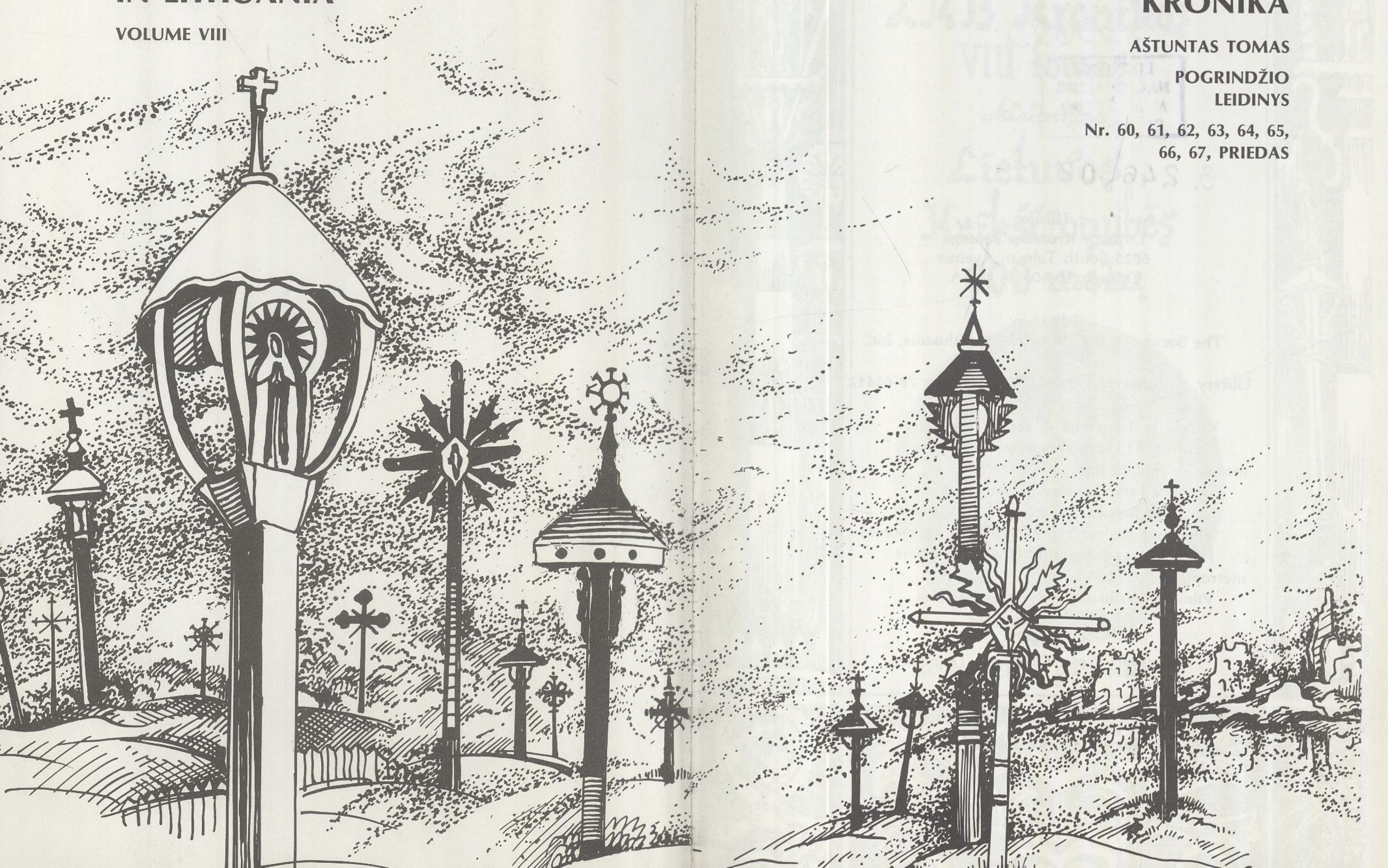
VOLUME VIII

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA

AŠTUNTAS TOMAS

POGRINDŽIO LEIDINYS

Nr. 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, PRIEDAS

Išleido
Lietuvos Kronikos Sąjunga
6825 South Talman Avenue
Chicago, IL 60629, U.S.A.

Edited by
The Society of the Chronicle of Lithuania, Inc.

Library of Congress Catalog Card Number 78-62412

Viršelis ir iliustracija — seselės Mercedes
Lietuvos Krikščionybės sukaktuvinis medalis — skulptorius V. Kašuba
Lietuvos karaliaus Jogailos antspaudas
Karaliaus Jogailos kancelarinis antspaudas
Vilniaus Katedros kapitulos didysis antspaudas
J. Bulhako, graikų unitų bažnyčių Lietuvoje metropolito spaudas
Vilniaus Bazilikos kapitulos antspaudas

Spausdino:
Kingsport Press, Kingsport, Tennessee
1987 m.

Tiražas — 3000

Kaina 10 dol. kietais viršeliais

LKB Kronikos
VIII tomas

skiriamas

Lietuvos
Krikščionybės
600 metų

sukakčiai paminėti

KRIKŠČIONYBĖS KELIAS Į LIETUVĄ

Jau VIII a. prieš Kristų pranašas Izajas skelbė: „Daugybė tautų ruošiasi į kelionę. Jos sako: Einam, kopkim į Viešpaties kalną, ten, kur gyvena Jokūbo Dievas. Jis mums tenurodo, kokiais keliais jį pasiekti; pas jį vedančiais takais norime eiti. Nes nuo Siono kalno Viešpats duoda nurodymus, iš Jeruzalės girdim jo žodį" (Iz 2,3). Ši pranašiška vizija nebuvo visai svetima senovės lietuviui. Ir jis, nieko nežinodamas apie Dievo pažadus savo išrinktajai tautai, iš senos tradicijos tikėjo „statų, aukštą kalną, į kurį mirusysis turi įkopti. . . Ant šio stataus kalno gyvena dievas, kuris sukviečia vėles. . ." (M. Gimbutienė, Baltai priešistoriniais laikais, Vilnius 1985, 177). Jei Dievas kviečia pas save mirusiuosius, jis rūpinasi ir gyvaisiais. Ten ant kalno jis nurodo, kokiu keliu žmogus turi eiti, kad galėtų gyventi.

Atėjus Viešpaties planuose „laiko pilnybei", Kristaus skelbtoji Geroji naujiena priartėjo ir prie baltų genčių apgyvento Baltijos jūros pakraščio. Rinktiniai evangelijos skelbėjai, vyskupai misionieriai, bandė įžengti į pagonių baltų valdas X a. pabaigoje, tuojau pat po lenkų ir rusų tautų krikščionybėn atsigręžimo, bet jų žygiai baigėsi kankinių mirtimi: Pragos vyskupas Adalbertas (Vaitiekus) buvo nužudytas 997 m. Prūsų žemėje, arkivyskupas Brunonas (Bonifacas) iš Querfurto su keliolika draugų mirė 1009 m. kiek toliau į rytus, pakeliui į jotvingių žemę. Dar turėjo praeiti beveik keturi šimtmečiai, kol vieniša likusioji Europoje pagonybės sala, Lietuva, galėjo galutinai vadintis krikščioniška.

Kodėl toks uždelsimas? Ne dėl to, kad Europos krikščionys būtų Lietuvą pamiršę ar ją palikę savo likimui. Daug kartų iš įvairių pusių stengtasi ir vėliau nešti baltų gentims Kristaus evangeliją. Vokiečių kilmės misionieriai vienuoliai porą dešimtmečių prieš XIII a. pradžią, kildami Dauguvos upe aukštyn, įsteigė ir įtvirtino livių ir latvių tarpe krikščionybės branduolį, kuris išsivystęs paplito po visą Dauguvos žemupį. Panašiai nuo pat pirmųjų to paties XIII a. metų buvo veikiama ir Prūsijoje, pradedant Kulmo žeme. Taiki misijinė veikla, remiama „kvietimu į surengtą puotą" (**INVITATI, UT VENIRENT** 8 Lk 14,17), ir pas livius-latvius, ir pas prūsus susidurdavo su vietinių ir iš toliau atvykstančių pagonių užpuolimais. Savo ir naujų krikščionių apsaugai misionieriai buvo verčiami kviestis į talką anuomet krikščionių visuomenėje daug reiškiančius riterius. Pradžioje šauktasi pagalbos atskirais atvejais, bet tuojau pereita prie pastovios santvarkos: įsteigtos riterių bendruomenės (kalavi-

juočiai, Dobrynės ordinas), panašios į anais laikais klestinčias riterių vienuolijas. O kai ir to nepakako, buvo atkviestas Vokiečių ordinas. Tuomet švelnų pamokslininko balsą ėmė stelbti ginklų žvangesys; vietoje „pakvieskite" (**invitate**) įsigalėjo „priverskite ateiti" (**compellite intrare**); evangelizaciją pakeitė debeliacija (**debellatio**) — jėga įveikimas.

Lietuviai, užimdami centrinę baltų apgyventosios teritorijos dalį, tuo metu dar stebėjo, kas vyksta jų šiaurinėje ir vakarinėje kaimynystėje, ir ne kartą ėjo į pagalbą jėgai jėga bandančioms atsispirti broliškoms gentims. Latvių ir prūsų išgyvenami laisvei pavojai stiprino lietuvių vidaus vienybę, o iš rytų ūmai iškilusi mongolų grėsmė vertė juos telktis apie vieną, priešams pajėgų atsispirti vadą. Taip formavosi Lietuvos valstybė — nauja politinė ir karinė jėga, savojo krašto ir žmonių laisvės saugotoja. Nenugalima kliūtis pastojo kelią jėga plečiamai krikščionybei: prieš ryžtą pirma jėga pajungti ir po to krikštyti, stojo kitas, lygiai tvirtas ryžtas jėga ginti savo laisvę ir nepriklausomumą. Tai aiškiai nurodė žemaičių atstovai Konstancos visuotiniame susirinkime: „Malonėkite mus išgirsti: esame žmonės, o ne kokie gyvuliai, kuriuos būtų galima dovanoti, parduoti ir pirkti; esame Dievo tvariniai, sukurti pagal Jo paveikslą, skirti būti laisvais Dievo vaikais. Kristaus tikėjimu atsinaujinę ir atgimę norime ir mes ta laisve naudotis ir džiaugtis, kaip ja naudojasi visi kiti krikščionys". Ir priduria: „Nuoširdžiai trokšdami tapti krikščionimis, norime atsidavę ištikimai tarnauti pirmiausia Dievui, po to tam, ką mes patys pasirinksime (**cui nobis placuerit**)" („Proposicio Samagitarum", žr. Codex Mednicensis, I, Roma 1984, 11-12).

XIII a. viduryje jau atrodė, jog nelauktai išmušė valanda Lietuvai tapti krikščioniška. Valstybinės konsolidacijos vyksme kai kurie nepatenkinti krašto vienytojo Mindaugo politika išdrįso ieškoti pagalbos pas Rygos arkivyskupą, o Mindaugo brolėnas Tautvilas, Polocko kunigaikštis ir pretendentas į Lietuvos valdovus, 1250 m. Rygoje priėmė lotynų krikštą. Didžiajam kunigaikščiui Mindaugui tuomet nieko kito neliko, kaip panašiai patraukti savo pusėn Livonijos ordiną, dažną arkivyskupo varžovą. Už tai Mindaugas turėjo pažadėti pats su šeima apsikrikštyti ir visą lietuvių tautą atvesti į krikščionybę. Taip Mindaugas, jo šeima ir tiksliai nežinomas skaičius jo dvariškių bei valdinių 1251 m. priėmė krikštą. Apie tai sužinojęs popiežius ne tiktai palankiai sutiko Lietuvos valdovo gestą, bet ir jam suteikė karaliaus titulą bei karūną (karūnacijos iškilmės įvyko 1253 m.), leido įsteigti tiesiog Apaštališkam Sostui priklausančią Lietuvos vyskupiją ir jai paskirti Vokiečių ordino kunigą Kristijoną pirmuoju vyskupu. Mindaugas rimtai rūpinosi krikščionybės Lietuvoje plėtimu: Vilniuje pastatė mūrinę

katedros bažnyčią (apie ją liudija naujausieji dabartinės Vilniaus katedros požemiuose atlikti archeologiniai tyrimai).

Krikščionybė Lietuvoje buvo įdiegta, buvo pasirūpinta ir jos vystymosi galimybe. Bet ją atnešęs Vokiečių ordinas reikalavo sau teisių ir nuosavybių. Kilo pasipriešinimo banga. Vidaus priešai ir sosto varžovai 1263 m. nužudė karalių Mindaugą ir du jo sūnus, būsimus įpėdinius; vyskupas Kristijonas jau anksčiau buvo pasitraukęs į Vokietiją; Vilniaus katedra netrukus buvo nugriauta ir ant jos griuvėsių pastatytas pagonių apeigoms aukuras ir deginta šventa ugnis. Lietuva paskutiniame XIII a. ketvirtyje ir beveik visą XIV a. buvo žinoma ir visų laikoma pagoniška valstybe. Tiesa, joje tuo laiku gyvendavo ir krikščionių: atvykstančių pirklių, kovose paimtų karo belaisvių, juos aptarnaujančių ir net valdovo kanceliarijoje dirbančių kunigų bei vienuolių, o rytinės didžiosios kunigaikštystės sričių gyventojai išpažino rytų apeigų pravoslavų tikėjimą, bet kraštą valdantieji bei jų valdiniai lietuviai liko pagonys. Vokiečių ordino nirštingi puolimai ir nuolatiniai lietuvių žemių teriojimai buvo pagrindinė kliūtis, kodėl Lietuva taip ilgai delsė tapti krikščioniška.

Devintajame XIV amžiaus dešimtmetyje pagaliau įvyko seniai pribrendęs persilaužimas. Ir šį kartą vidaus kovos dėl valdžios paspartino krikšto priėmimą. Bet ir kryžiuočių nuožmus įžūlumas — jie prasiskverbdavo net iki krašto sostinės — vertė skubiai ieškotis kitų pagalbos. Pagaliau dinastiniai sunkumai kaimyninėje Lenkijoje atvėrė duris į Lietuvos suartėjimą su šia, jau beveik nuo 400 metų katalikiška valstybe.

1386 m. vasario-kovo mėn. įvykiai Krokuvoje keliems šimtmečiams nulėmė Lietuvos ir Lenkijos ateitį. Lietuvos didysis kunigaikštis Jogaila su dar nekrikštytais savo broliais ten priėmė krikštą, jis ten vedė Lenkijos karalienę Jadvygą ir pats buvo vainikuotas Lenkijos karalium. Sekančių metų pirmoje pusėje jau katalikas Lietuvos didysis kunigaikštis ir Lenkijos karalius sugrįžo į Lietuvą, sostinėje Vilniuje pravedė lietuvių krikštą, aprūpino senosios vietoje pastatytą naują vyskupo katedrą, paskyrė būsimai Vilniaus vyskupijai lietuviškai mokantį vyskupą Andrių, suteikė privilegijų Lietuvos bajorams ir naujakrikštams. 1387 metai yra Lietuvos valstybės krikščioniškąja tapimo metai.

Lotyniškoji krikščionybė šį kartą Lietuvą pasiekė padedant lenkams misionieriams. Bet reikšminga aplinkybė, kad iškilmingą Lietuvai valandą Vilniuje nebuvo nei Lenkijos karalienės Jadvygos, nei to krašto svarbiausiųjų Bažnyčios dignitorių, rodo, jog Lietuvos atsakingi vadovai norėjo veikti savarankiškai, nuo nieko juridiškai nepriklausomi, nusilenkdami tiktai Kristaus vietininkui popiežiui. Tai patvirtina ir Vilniaus vyskupijos įsteigimo dokumentai, kuriuose nė neužsimenama apie kokį nors priklausomumą Gniezno metropolijai.

Vakarinė Lietuvos dalis, Žemaitija, tuomet buvo kryžiuočių įtakoje ir atskirais laikotarpiais jų tiesioginėje valdžioje. Todėl į šią sritį krikščionybė buvo įvesta ketvirčiu amžiaus vėliau, 1413 ir 1417 metais. Ir čia patys Lietuvos valdovai, o ne Bažnyčios atstovai, atvykę į Žemaitijos gilumą, oficialiai pradėjo to krašto žmonių krikštijimą. Ir čia buvo įsteigta Medininkų (**Mednicen(sis**); vėliau buvo vadinama **Samogitien(sis) ųarba Samogitiae** vyskupija, pasirūpinta parapijomis, jų išlaikymu. Kadangi tiek Žemaitijos, tiek Aukštaitijos (Vilniaus vyskupijos) gyventojų dauguma kalbėjo lietuviškai, ilgą laiką trūko kunigų, kurie galėtų su jais be didelio vargo susikalbėti. Nesant Lietuvoje aukštesniųjų mokyklų, buvo sunku čia pat vietoje paruošti pakankamą lietuvių kunigų skaičių. Todėl krikščionybės plitimas ir jos įsisąmoninimas iš pradžių vyko gana pamažu. Padėtis pagerėjo XVI a. gale ir XVII a. pradžioje, kai jėzuitų Lietuvoje įsteigtos kolegijos ir jų vadovaujamas Vilniaus universitetas ėmė ruošti ir lavinti vis didesnį skaičių lietuvių kunigų ir susipratusių katalikų pasauliečių.

Krikščionybė vingiuotais ir kliūčių pilnais keliais palyginti gana vėlai pasiekė Lietuvą, ji gana palengva joje leido šaknis, bet sykį įsišaknijusi ji tapo neatskiriama tautinės kultūros ir gyvenimo dalimi. Tapę katalikais, lietuviai liko savo tikėjimui ištikimi, jį išsaugojo per protestantizmo sukeltas audras, jį gynė, net kraują liedami, nuo carinių priespaudų ir pravoslavizmo kėslų, jį neša tvirtą, netgi nuskaidrintą per šių dienų nužmoginančios ir nudvasinančios priespaudos pavojus. Ir Lietuvai galioja žymaus prancūzo istoriko Jono Delumeau, giliai žvelgančio į visą krikščionijos istoriją, konstatavimas: ,,Krikščionybė ir krikščionija turi ką parodyti, nežiūrint visų dviprasmiškumų, nežiūrint vienokių ar kitokių kompromituojančių įvykių, nežiūrint akivaizdžių nukrypimų nuo evangelijos; ji gali didžiuotis įspūdingais pozityviais rezultatais, kurių mes visi, krikščionys ir netikintieji, esame paveldėtojai. Prisiminkim tiktai visus tuos pasiektus laimėjimus dvasinio ir pasaulinio meno srityje!" (J. Delumeau, ,,Christenheit und Christianisierung": Theologie der Gegenwart, 28 (1985) 175). Prisiminkim taip pat, kiek kilnių ir didžių vyrų bei moterų ji išugdė ir tebeugdo mūsų Tėvynėje!

Prof. Dr. Paulius Rabikauskas, S. J.
Bažnyčios istorijos fakulteto
Pop. Gregorianumo universitete
Romoje dekanas

Lietuvos krikščionybės sukakčiai paminėti medalis.
(Antroji medalio pusė.)

Medalis, trijų ir vieno colio skersmens, išleistas 1987 m. JAV-bėse, skulptorius V. Kašuba.

P i r m o j i m e d a l i o p u s ė (žiūr. puslapis V) atvaizduoja trijų Lietuvos Valdovų profilius po kuriais nurodomos datos:

— Karalius Mindaugas 1251 m. apsikrikštijo. Tai yra Lietuvos Valstybės Krikšto data.[1]

Karalius Jogaila 1387 m. savo privilegija katalikybę paskelbė esančia Lietuvos religija.

Vytautas Didysis (pakrikštytas pirma karta 1383.X.21 Tepliavoje Vyganto vardu, antrą kartą rytų krikščionių apeigomis Aleksandro [2] vardu, o trečią (?) kartą 1386 m. Krokuvoje kartu su Jogaila [3]) **1413 m. privedė žemaičius prie vakarų krikščionių krikšto.**

A n t r o j i m e d a l i o p u s e vaizduoja dvi plokštumas; pirmoje: Vilniaus Baziliką su varpine, su Mindaugo vardu ir užrašu kaip jį pavadino popiežius Inocentas IV-sis t.y.:

...Carissimo in Christo filio nostro Mindowe Illustri Rege Lithovie... — INNOCENTII IV. (iš bules 1251.VII.7d.)[6]

... Brangiausias Kristuje mūsų sūnus Iškilus Lietuvos Karalius Mindaugas...

Antroje plokštumoje; Jogailos, Vytauto vardai ir Vytis su kryžium uždengančiu užrašą, kuris paimtas iš dviejų atskirų popiežiaus bulių, kur popiežiaus duoti titulai skamba šitaip:

a.) Wladislaum regem Poloniae pontifex in regno Poloniae et partibus Russiae suum in temporalibus vicarium generalem constituit. — MARTINI V. (iš bules 1417.V.5d.)[7]

Vladislovą Lenkijos Karalių Lenkijos Karalystei ir josios Rusėnų sritims Popiežius paskiria pasaulietišku visuotiniu vikaru (vietininku).

b.) Alexander (Witoldus) dux Lithuaniae in Lithuania caeterisque partibus suo dominio subjectis et in civitatibus magna Novagroda et Pieskow generalis in temporalibus vicarius Romanae ecclesiae constituitur. — MARTINI V. (iš bules 1417.V.13 d.)[7]

Aleksandrą (Vytautą) Lietuvos Kunigaikštį pačios Lietuvos sričių jojo pavaldiniams ir D. Naugardo, bei Pleškavos — Pskovo piliečiams paskiria visuotiniu pasaulietišku Romos Bažnyčios vikaru (vietininku).

Popiežius Martinas V jos Jogaila ir Vytautą paskyrė savo vietininkais Lenkijos bei Lietuvos Rusėnų žemėms, o ypač D. Naugardui ir Pleškavai-Pskovui kovai su schismatikais ir netikėliais.

Vertimus atliko iš lotynų kalbos J. Dainauskas, iš lenkų ir pastabas užrašė R. Kunčas-Žemaitaitis (sutrump. j.d. ir r. k-ž.) — Pedagoginis Lituanistikos Institutas ir Lituanistikos Tyrimo ir Studijų Centras, Chicago, IL. USA.

Dokumentų vertimai pirmą kartą skelbiami lietuviškoj spaudoj.

---

[1] D l u g o s s i I. (Dlugošas J.) Annales Sen Cronicae... Księga dziesiąta 1370-1405, P.W.N. W-wa 1981 S. 211.

J. Dlugošas, savo „Kronikoje..." (suraš. 1455-1480) rašo apie 1387 m. Lietuvos krikštą, bet tai yra vienintelė „žinia" apie Lietuvos apkrikštijimą Katalikų apeigomis. nėra jokio kito, nei Jogailos, nei vėlesnių laikų šaltinio, kuris tą Dlugošo pasakojimą patvirtintų. Dlugošas į tą pasakojimą įjungė sąrašą kunigaikščių[3] bei kilmingųjų, kurie yra įrašyti Jogailos 1387.II.17, 20 ir 22 d. privilegijose, prie jų dar pridėdamas Karalienę Jadvygą (Ten pat S. 1237, Uvaga 13) ir arkivyskupą Bodzantą kaip tada su Jogaila nyvykusiu į Lietuvą, o kurie dabar lenkų istorikų patikrinimu nei tada, nei kada nors kitu laiku nebuvo buvę Lietuvoje. (Pastabos ir vertimas r. k-ž.)

[2] Ten pat. S. 126, Komentarz 93.

[3] Ten pat. S. 202. Komentarz 22:

Tarp pakrikštytų kartu su Jogaila[4] (kuris buvo pakrikštytas antrą kartą, tik ne rytų — bet vakarų krikščionių apeigomis) *Krokuvos Kalendoriuje išvardintas yra tiktai Mingaila — Vygantas*[5]*, bet Vytautas, Skirgaila, Jurgis, Borysas ir kiti Lietuvos Kunigaikščiai yra Kalendoriaus užraše išvardinti tik kaip Jogailos palydos dalyviai...* (Pastabos ir vertimas r. k-ž.)

[4] Ten pat. S. 124-125.

...Algirdas... Turėjo iš tos pačios motinos, ... Rusenės (suprask: žmonos), *dvylika sūnų: tai yra Jogailą, Skirgailą, Švitrigailą... Motina juos auklėjo pagal graikų papročius, įsąmonindama jiems graikų tikybos tiesas* (suprask pravoslavų). (Pastabos ir vertimas r. k-ž.)

[5] Ten pat. S. 125 i 202, komentarz 19 i 85.

Vygantas, Algirdo ir Julijonos Tvėrės kng., šeštas sūnus, kaip pagonis turėjo vadintis Mingaila (vardą Vygantas naudojo jau 1382 m.) Pakrikštytas (pirma kartą, tikriausiai apie 1382 m. Vyganto vardu) *1386.II.15d. Krokuvoje (* antrą kartą pagal vakarų krikščionių apeigas) *Aleksandro vardu. Gavo tada nuo Jogailos Kernavės kunigaikštystę, žuvo. 1392.VI.28d. Vilniuje.* (Pastabos ir vertimas r. k-ž.)

[6] T h e i n e r A. Vetera Monumenta... Lithuaniae. Osnabruck 1969. T-1 Nr. 101 p. 49.

[7] Ten pat. T-2 Nr. 25. p. 20. Nr. 26. p. 21.

Lietuvos Karaliaus Jogailos antspaudas.

Antspaudas, 40 mm skersmens, vaizduoja žvaigždėtame lauke kunigaikštį šarvuose ir su kardu rankoje, sėdantį ant žirgo ir šuoliuojantį į dešinę pusę. Kunigaikštis ir žirgas penkiose vietose perskiria žiede įrašą, kuris yra parašytas lotynų kalba, gotiška minuskula: *** ia - gal * - dey * gracia * r - ex - in * lettow *** *Jogaila Dievo Malone Karalius Lietuvoje. Šį antspaudą Jogaila vartojo 1377-86 metais t.y. iki kol buvo „pašauktas"* (kabutės r. k-ž.) *į Lenkijos sostą...*

Kas liečia... titulo REX (KARALIUS) panaudojimą antspaudoje reikia pastebėti, kad tai atitinka Jogailos titului ant tuolaikinių dokumentų...[1] Nežiūrint to kad antspaude Jogaila save vadina Karaliumi Lietuvoje, lenkų mokslininkas Gumowskis M. jį, iškreipdamas šaltinio žinias, vadina tik kunigaikščiu. Panašiai elgiasi ir kiti lenkų mokslininkai, pvz. Raczynski E.[2] — bet jau ne su antspaudais, o su dokumentais. Žr. žemiau keletą pavyzdžių.[2] Pastabos ir vertimas r. k-ž.

Antspaudo užrašo vertimas pirmą kartą skelbiamas lietuviškoj spaudoj.

---

[1] G u m o w s k i M., Pieczęcie ... Litewskich. Ateneum Wilenskie. 1930 z ¾, S. 700/17, T. IV-33.

[2] R a c z y n s k i E. Codex Diplomaticus Lithuaniae... Wroclaw. 1845. S. 25:

—1323.VI.1d. popiežiaus Jono XXII laiškas vokiečių ordinui. —

...magnifici Viri Gedeinime Regis Letwinorum et multorum Ruthenorum... ... *Lietuvių ir daugelio rusėnų Karaliaus kilnaus vyro Gedimino dvasią,...* Raczynskis to dokumento lotynų ir lenkų kalba antgalvyje, jo paties duotame, Karalių Gediminą vadina tik kunigaikščiu.

Ten pat S. 30:

— 1323.V.26 d. Karaliaus Gedimino laiškas pranciškonų ordino vienuoliams — **Gediminne divina providencia Letphanorum Ruthenorumque Rex, princeps Semigallie et dux,..** *Gediminas, dieviškaja apvaizda lietuvių ir rusėnų Karalius, Žemgalijos valdovas ir kunigaikštis...* **...quibus iam ereximus duas ecclesias, unam in Civita te nostra regia dicta Vilua, aliam in Nougardia,...** *...kuriems jau pastatėme dvi bažnyčias: vieną mūsų karališkajame mieste, vardu Vilnius, antrą Naugarduke...* **... et omnes Fratres fidelitur orent pro Rege filiis et reginis et tota terra,...** *...o visi Broliai nuoširdžiai tepasimeldžia už Karalių, jo vaikus ir karalienę, o taip pat už visą kraštą,...*

T h e i n e r A. Vetera Monumenta... Lithuaniae. T-1. Osnabruck, 1969. S. 193.

— 1324.VI.1 d. Popiežiaus Jono XII laiškas karaliui Gediminui. — **Excellenti et Magnifico viro Gedeminne, Letwinorum et multorum Ruthenorum Regi Illustri,...** *Žymiajam ir kilniajam vyrui Gediminui, lietuvių ir daugelio rusėnų garsiam Karaliui,...*

LEIDĖJŲ ŽODIS

Lietuvos Krikščionybės 600 metų sukakties minėjimo metais ir LKB Kronikos leidimo bei Lietuvos Kronikos Sąjungos įsisteigimo 15-kos metų sukakties metais, džiaugdamiesi pateikiame lietuvių visuomenei LKB Kronikos VIII tomą, kuris skiriamas Krikščionybės jubiliejui paminėti.

LKB Kronikos leidimas komunizmo pavergtoje Lietuvoje yra nepaprastos reikšmės istorinis įvykis lietuvių tautos gyvenime, kuris parodo lietuvių heroizmą ir didelį ryžtą, nepaisant persekiojimų, nė kančių, drąsiai kovoti už tikėjimo ir tautos laisvę.

Per 15 metų LKB Kronika išleido 72 numerius, ir jie visi yra Vakaruose gauti. Kronikos leidėjai, minėdami dešimtmetį, rašė: „LKB Kronikos gyvavimas per ištisą dešimtmetį sistemoje, kurioje pilna šnipų, ginkluotų geriausia sekimo technika, išdavikų ir pataikūnų, yra beveik stebuklas." Tas stebuklas nusitęsė iki 15 metų ir, atrodo, kad LKB Kronikos leidimo komunizmas nebeįstengs sugriauti, ir ji bus leidžiama, kol Lietuva bus pavergta ir tikėjimas persekiojamas.

Jei LKB Kronika būtų pasilikusi tik pavergtoje Lietuvoje, tai laisvasis pasaulis mažai arba nieko nebūtų žinojęs apie tikėjimo persekiojimus bei žmogaus teisių laužymus Lietuvoje, ir Kronika komunistams nebūtų buvusi tokia baisi, nes ir jie nori turėti gerą apie save opiniją.

Lietuvos Kronikos Sąjungos (anksčiau Religinės Šalpos Rėmėjų) įsisteigimas sutapo su LKB Kronikos pirmojo numerio išleidimu 1972 m. kovo 19 d., o Sąjunga įsisteigė balandžio 8 d. Atrodo, kad Aukščiausiasis lėmė Sąjungos įsisteigimą, kad ji, leisdama LKB Kronikos knygas lietuvių, anglų, ispanų ir prancūzų kalbomis ir siųsdama į 138 valstybes, plačiai skleistų autentiškas žinias apie tikėjimo persekiojimus bei žmogaus teisių laužymus.

LKB Kronikos knygos anglų, ispanų ir prancūzų kalbomis siunčiamos: universitetų ir kolegijų bibliotekoms, spaudai, radijo ir televizijos stotims, katalikų ir nekatalikų vyskupams, vyrų ir moterų vienuolynams, žymiausioms organizacijoms, kunigų seminarijoms, žinių agentūroms, informacijų centrams, aukštiesiems valdžios pareigūnams ir parlamentarams, kai kuriems užsienio diplomatams ir visoms tarptautinėms organizacijoms.

Sąjunga jau išleido LKB Kronikos 10 tomų, kurie sudaro 5,024 puslapius, o jų tiražas — 53,000 knygų. Šiemet išleidžiama LKB Kronikos 6 tomai: anglų ir ispanų kalba šeštieji tomai, lietuvių kalba VIII tomas, prancūzų kalba I ir VI tomas ir ispanų kalba VII tomas. 1988 m. ruošiami išleisti anglų ir prancūzų kalbomis septintieji tomai, lietuvių kalba IX tomas ir ispanų kalba VIII tomas.

Už išsiųstąsias LKB Kronikos knygas svetimomis kalbomis gauta apie 700 gražiausių padėkos laiškų, kuriuose stebimasi lietuvių heroizmu, o Lietuvos tikintieji imami pavyzdžiu.

LKB Kronikos knygų leidimas keturiomis kalbomis ir platus skleidimas pasaulyje reikalauja didelių sumų lėšų, kurių leidėjams labai trūksta. Prašome visų lietuvių skubios ir didelės paramos, kad galėtume tęsti tą kilnų darbą, kovojant už tikėjimo ir Lietuvos laisvę, nes Kronikos yra geriausia kovos priemonė.

Būkime vienybėje su pavergta ir kovojančia tauta. Ta vienybė labiausiai pasireiškia, leidžiant LKB Kronikos knygas ir skleidžiant pasaulyje, nes to labai laukia persekiojami ir kenčiantieji mūsų broliai ir sesės pavergtoje Lietuvoje. Įamžinkime savo ar artimųjų vardą LKB Kronikos knygoms aukodami ir remdami didesnėmis aukomis, nes tą kilnų darbą įvertins dabarties ir ateities kartos.

Šiame LKB Kronikos tome sudėti 8 numeriai: 60-67 ir vadinamasis Kronikos priedas, t. y. slapta komunistų instrukcija, gauta slaptais keliais iš pavergtos Lietuvos. Visų Kronikų tekste niekas nėra pakeista, išskyrus redaktoriaus pridėtas antraštėles, kurios spausdinamos juodu šriftu ir paimamos į skliaustelius su dvitaškiu.

Knygos gale pridedamas asmenų vardynas, terminų ir santrumpų paaiškinimai, aukotojų sąrašas ir turinys.

Leidėjai nuoširdžiai dėkoja Gregorianumo universiteto Romoje prof. dr. Pauliui Rabikauskui, S. J. už straipsnį „Krikščionybės kelias į Lietuvą", redaktoriui už knygos redagavimą ir vardyno sudarymą, seselei Mercedes už aplanko iliustraciją, Kingsport Press už knygos išspausdinimą, aukotojams už aukas ir visiems kuo nors prisidėjusiems prie šios knygos išleidimo.

Lietuvos Kronikos Sąjungos valdyba

Nr. 60

Šiame numeryje:

1983 m. lapkričio 1 d.

Eina nuo 1972 metų.
Perskaitęs duok kitam!

Numeris skiriamas grįžusiems iš Gulago tikėjimo ir laisvės kaliniams — Anastazui Januliui ir Vytautui Vaičiūnui!

Lietuva 1983
TTGKK MINI PENKERIŲ METŲ ĮSIKŪRIMO SUKAKTĮ

(TTGKK penkerių drąsios ir herojiškos veiklos metų kelias nužymėtas didžios kančios pasiryžėlių nenykstančiais pėdsakais):

1. Priežastys, nulėmusios Komiteto įsikūrimą.

Atgijusi po sunkių Stalino valdymo metų Lietuvos Katalikų Bažnyčia vėl bandė ieškoti elementariausių teisių — teisės gyventi. Buvo pradėta bažnyčiose katekizuoti vaikus, leisti vaikams bei jaunimui patarnauti šv. Mišiose, adoruoti; pareikalauta, kad būtų grąžintos sovietinės valdžios atimtos bažnyčios . . . Kaip atsakas iš valdžios pusės už vaikų katekizavimą buvo suimti kunigai: Šeškevičius ir Zdebskis; į tikinčiųjų prašymus grąžinti Klaipėdos bei kitas bažnyčias buvo atsakyta patyčiomis arba kapų tyla, aktyviai bažnytinėse apeigose dalyvaujantys vaikai bei jaunimas — terorizuojami mokslo bei darbo įstaigose.

Tokia Bažnyčios padėtis negalėjo nejaudinti uolių, Dievui ir Tėvynei pasišventusių kunigų. Reikėjo rasti būdų užstoti nekaltai kenčiančius. Kažkas privalėjo, gindamas kitus, stovėti pirmose gretose. Taip 1978 m. lapkričio 13 d., Maskvos Krikščionių komiteto pavyzdžiu, Lietuvoje įsikūrė

Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetas. Pirmieji Komiteto nariai buvo kunigai: Jonas Kauneckas, Alfonsas Svarinskas, Vincas Vėlavičius, Sigitas Tamkevičius, Juozas Zdebskis.

2. Komiteto veikla.

Per penkerius metus TTGKK yra parašęs virš 50 oficialių dokumentų ir protesto raštų, adresuotų įvairioms įstaigoms bei organizacijoms, tarp jų LTSR Prokurorui ir TSKP CK Generaliniam Sekretoriui. Kai kurie oficialūs Komiteto dokumentai pasiekė užsienį, kaip Unesko organizaciją. Pareiškimuose ginami valdiškų bedievių persekiojami tikintieji, terorizuojami vaikai ir jaunimas; prašoma išlaisvinti neteisėtai suimtus ir įkalintus asmenis; reikalaujama, kad ateistai nesikištų į Lietuvos Katalikų Bažnyčios vidaus gyvenimą, netrukdytų Kauno Kunigų seminarijai laisvai spręsti kandidatų į klierikus priėmimo ir dėstytojų parinkimo klausimus; prašymai grąžinti valdžios atimtas bažnyčias ir t.t.

3. TTGKK reikšmė.

TTGKK Lietuvos Katalikų Bažnyčiai ir visai tautai turi neįkainuojamos reikšmės, nors šiandien, praėjus penkeriems metams po įsisteigimo, dar sunku išsamiai nusakyti Komiteto reikšmę. Tai pirmoji kregždė, viešai išstojusi tikslu ginti nuo valdiškų bedievių persekiojamus ir terorizuojamus tikinčiuosius. Tikinti liaudis pasijuto nesanti viena. Nesavanaudiškos aukos pavyzdys negalėjo likti be atgarsio, negalėjo nedaryti teigiamos įtakos religiniam tautos atgimimui. Kunigų drąsus žingsnis, išėjimas į atvirą, viešą kovą su netiesa bei skriaudomis tą patį troškimą pažadino ir kitų doros bei sąžinės nepraradusių žmonių širdyse.

4. Sovietinės valdžios reakcija.

Normaliai žiūrint, valdžia turėtų būti dėkinga

Komitetui už suteikiamą informaciją apie neteisėtus bedievių išpuolius ir sudarytą galimybę palaikyti normalius santykius tarp tikinčiųjų ir ateistų. Tačiau praktiškai reikalai susiklostė priešingai — Komitetas tapo pagaliu bedieviško režimo ratuose, — į jo darbą rimtai nebuvo pažiūrėta. Dar 1980 m., norint, kad Komitetas atsisakytų savo veiklos, LTSR Prokuroras, įspėdamas TTGK Komiteto narį kun. Sigitą Tamkevičių, pareiškė: „Komitetas — tai uodo zirzimas prie dramblio ausies." Iš tikrųjų tai tarsi Šv. Rašte minimo piemenuko Dovydo kova su Galijotu. Vietoj to, kad būtų imtasi rimtai nagrinėti Komiteto dokumentuose nurodytus ateistų savivaliavimus tikinčiųjų atžvilgiu, valdiški bedieviai Komiteto narius pavadino apsišaukėliais, o jų darbą — šmeižtu, siekiančiu silpninti sovietinę santvarką.

1983 m. gegužės mėn. 6 d. žiaurus nuosprendis TTGKK nariui kun. Alfonsui Svarinskui ir kun. Sigito Tamkevičiaus areštas bei kitų Komiteto narių nuolatiniai tardymai, gąsdinimai areštu ir vertimas atsistatydinti iš Komiteto aiškiai byloja, jog valdžia visomis priemonėmis stengsis susidoroti su TTGK komitetu.

5. Dabartinės Komiteto perspektyvos.

Remiamas tikinčiųjų maldų ir lydimas Dievo palaimos — Komitetas egzistuoja. Šiuo metu Komitetą sudaro kunigai: Leonas Kalinauskas, Vincas Vėlavičius, Vaclovas Stakėnas, Alfonsas Svarinskas, Sigitas Tamkevičius. Du paskutinieji kunigai įkalinti ir dėl šios priežasties pilnai eiti savo pareigų negali.

Bedieviškos valdžios noras susidoroti su TTGKK yra labai didelis, juo labiau, kad tai vienintelė tokio pobūdžio organizacija visoje Sovietų Sąjungoje. Dėl šios priežasties Komiteto veiklos galimybės žymiai pablogėjo. Iškilo **reali galimybė** ir kitiems Komiteto nariams tapti elementariausių žmogaus teisių paniekinimo aukomis. Norėtųsi tikėtis, kad, išlaikęs 5-erių metų bandymus, TTGKK susiorientuos jam dabar ypatingai sunkiose sąlygose ir

suras savyje jėgų toliau tęsti pradėtą beteisių gynimo darbą. Visa tikinti Lietuva prašo tolimesnės Dievo palaimos ją taip uoliai gynusiam ir sunkioj valandoj padrąsinusiam TTGK komitetui.

LIETUVOS TIKINČIŲJŲ SVEIKINIMAS POPIEŽIUI JONUI-PAULIUI II 25-jų VYSKUPYSTĖS METŲ PROGA

(Pavergtųjų lietuvių padėkos, meilės ir vilties lūkesčiai sutelkti Šv. Tėvo asmenyje):

Kartu su mūsų Ganytojais ir visais kunigais mes, Lietuvos tikintieji, kuo nuoširdžiausiai sveikiname Jus, Šv. Tėve, jau ketvirtį amžiaus garbingai, drąsiai, ištikimai ir vaisingai besidarbuojantį šventųjų apaštalų Petro ir Pauliaus vardu suteikta Vyskupo galia.

Šiandien mes nė vienas iš Nemuno šalies negalime suklupti prie Jūsų garbingojo Sosto papėdės, todėl savo širdyje klaupiamės prie Jūsų Sosto, reikšdami giliausią pagarbą ir padėką už Jūsų rūpestį ir dėmesį, rodomą mažai mūsų tautai.

Dėkodami ir prašydami Jums tolimesnės palaimos, siunčiame dangiškajam Tėvui Jo Sūnaus Jėzaus Kristaus nekruviną ją Auką, prie jos jungdami Sibiro kankinių ir dabartinių mūsų tautiečių kančias už Bažnyčią ir Tėvynę, už religijos ir sąžinės laisves. Tebūna tai kaip padėkos, pagarbos ir ištikimybės Šventajam Sostui ženklas.

Lietuvos tikintieji

VIS DIDĖJA LIETUVOS BAŽNYČIOS PERSEKIOJIMAS, VIS LABIAU AUGA NERIMAS TAUTOJ

(Tarybinės konstitucijos 50-me straipsnyje nuslėpta tikroji mintis, kad laisvė teikiama tik raudonajai „religijai" — komunizmo tėvų įsteigtai):

1983 m. gegužės 17 d. į Kauno Kuriją išklausyti Religinių reikalų tarybos įgaliotinio Petro Anilionio

pamokymų buvo sukviesti Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos dekanai ir vicedekanai. Įgaliotinio kalba sukosi apie praeitų metų liepos-spalio mėnesiais tarybinei valdžiai atsiųstus Lietuvos kunigų pareiškimus. Pareiškimų svarstyti į Lietuvą vasario mėnesį buvo atvykęs atsakingas darbuotojas iš Maskvos Religijų tarybos. Čia jis susitiko ir kalbėjosi su Lietuvos vyskupais, lankėsi Kunigų seminarijoje, o pasikalbėti su dekanais įgaliojo P. Anilionį. Kadangi pareiškimų, siųstų iš įvairių Lietuvos vyskupijų, reikalavimai analogiški, P. Anilionis darė išvadą ir tvirtino, kad juos inspiravo vienas centras. Susirinkimo pradžioje įgaliotinis pacitavo tarybinės Konstitucijos 50-tą straipsnį, kuriame rašoma, kad LTSR piliečiams garantuojama sąžinės laisvė išpažinti bet kurią religiją arba neišpažinti jokios, praktikuoti religinius kultus arba vesti ateistinę propagandą. P. Anilionis iš kailio nėrėsi, įrodinėdamas, kad vien už tai, jog dvasininkijai ir tikintiesiems leidžiama praktikuoti religinius kultus, jie privalo tylėti, kai ideologiniai darbuotojai veda ateistinę propagandą, nes priešingu atveju, įgaliotinio žodžiais tariant, jau būtų pažeista ateistų sąžinės laisvė. Kažkas yra pasakęs: „Vilkui avelę leista papiauti, o piaunamai avelei neleista nė bliauti". Šitokį principą įgyvendina ir „demokratiškiausioji" pasaulyje tarybinė Konstitucija, užgarantavusi ateistinei propagaindai laisvę, davusi teisę ateistams griauti religiją visomis moderniausiomis priemonėmis, kai tuo tarpu tikintiesiems, kurie sudaro Lietuvos gyventojų daugumą, palikta teisė tyliai kentėti.

P. Anilionis priekaištavo susirinkusiems dekanams dėl, jo manymu, pareiškime panaudoto netinkamo tono, galinčio užgauti tokius didelius KP CK veikėjus, kaip P. Griškevičių, Šepetį, ir jį patį — RRT įgaliotinį. Jo kalboje buvo nuolat kartojama: „Neprovokuokite! Nekonfliktuokite padėties! Prievarta nieko nelaimėsite!"

P. Anilionis piktinosi dėl „LKB Kronikoje" (Nr. 54) išreikštos minties, jog „Lietuvai reikia vyskupų, kurie sugebėtų eiti su tikinčia tauta į kalėjimus, lagerius, net mirti, o ne tokių, kurie stabdytų iš apačios prasidėjusį

dvasinį atgimimą". 1982 rugsėjo 2 d. Vilniaus arkivyskupijos kunigų tarybos kreipimąsi į Vyskupus Anilionis pavadino sujžulėjusios neapykantos prasiveržimu, mat kreipimesi teigiama, kad „nuolaidžiavimas ateistinei valdžiai yra didelė skriauda Bažnyčiai".

Toliau P. Anilionis nagrinėjo kunigų pareiškimuose esantį sakinį: „Neturime teisės vyskupijų ir parapijų valdymo atiduoti civilinės valdžios sudarytiems komitetams". Čia įgaliotinis pareiškė, kad socialistinėje santvarkoje bažnyčios, jų turtas, meno ir kultūros vertybės yra suvalstybintos, tad jų savininkė yra valstybė. Ji nustato sąlygas, kaip tikintieji tuo valstybės turtu gali naudotis kulto reikalams. Išvardijo 14 Kauno arkivyskupijos ir 2 Vilkaviškio vyskupijos parapijas, kurios ir delsia pasirašyti sutartis su valstybe ir pagrasino, kad jos gali užsitraukti didelių nemalonumų. Savo kalboje pacitavęs kunigų pareiškimo sakinį: „Mes įpareigoti skelbti Evangeliją pamokslais ir katekizacija". Anilionis labiausiai puolė tas bažnyčias, kuriose buvo pagerbti iš kalinimo vietų grįžę politiniai kaliniai ir jiems buvo leista tarti žodį susirinkusiems tikintiesiems. Taip pat įgaliotinis priminė baudžiamojo kodekso straipsnį, kur nurodyta, jog vaikus katekizuoti leidžiama tiktai tėvams. Patarė tėvams įsigyti 1980 m. išleistą katekizmą ir iš jo ruošti vaikus. „Pas mus ne Afrika ar Lotynų Amerika, kur žmonės tamsūs, pas mus skaityti moka visi", — kalbėjo įgaliotinis, — „kunigas gali tiktai patikrinti vaiko žinias ir nemokantį pavaryti". Priminė, kad Lietuvoje kasmet apie 50000 vaikų prileidžiama pirmos išpažinties ir Komunijos. Tik nepasakė, kur šiandien tėvai galėtų įsigyti katekizmo knygelių, išleistų prieš trejus metus ir išdalintų per vieną kitą savaitę.

Kunigų pareiškime sakoma, kad kunigas įpareigotas ne tik savo aptarnaujamos parapijos ribose teikti sakramentus, bet, esant reikalui, ligoniams ir mirštantiems patarnauti kiekvienoje vietoje. Šiuo klausimu Anilionis pareiškė, kad prie jokios valdžios kunigas nebuvo skiriamas visai valstybei, bet tik apribotai teritorijai. Patarnauti mirštančiam galima bet kur, tvirtino Anilionis, tačiau

pabrėžė, kad niekas neleis važinėti po svetimas parapijs su antitarybiniais pamokslais, mitinguoti ir skelbti anarchiją (. . .)

Jau kelis dešimtmečius Lietuvos Katalikų Bažnyčia skaudžiai kenčia dėl bedieviškos valdžios kišimosi į Kauno Kunigų seminariją, todėl visiems suprantamas kunigų pareiškime prašymas ir reikalavimas panaikinti civilinės vyriausybės nustatytas kliūtis-limitą, leisti patiems vyskupams priimti kandidatus į Kunigų seminariją ir paskirti jai dėstytojus. Anilionis pripažino faktą, kad Lietuvoje kunigų trūksta, ir šiuo metu 139 parapijos neturi savo klebonų, bet čia pat demagogiškai tvirtino, kad limitas yra būtinas, nes į visas aukštąsias ir spec. vidurines mokyklas įstojimas esąs limituotas, todėl netinka vienai Kunigų seminarijai padaryti išimtį, priminė LTSR Ministrų Tarybos pirmininko pavaduotojo pareiškimą, kad limitas nebus didinamas, kol respublikoje veiks pogrindinė Kunigų seminarija (tarsi kam neaišku, kad, panaikinus limitą, savaime išnyktų kunigų ruošimas pogrindyje).

Anilionis savo kalboje kaltino klebonus, kurie duoda rekomendacijas stoti į Kunigų seminariją jaunuoliams, jau spėjusiems pasižymėti antitarybine veikla (tokiais jaunuoliais įgaliotinis laiko visus, kurie išdrįsta viešai praktikuoti savo tikėjimą, aktyviai dalyvauja bažnytiniame gyvenime ir su kuriais saugumas neįstengia rasti bendros kalbos).

P. Anilionis teigė, kad jo įstaiga kunigų ir dėstytojų neskirsto — tik išduoda registracijos pažymėjimus. Čia vėl kaltino kunigus ekstremistus, kam jie visur kišasi ir net vyskupus įtaigoja, kad kunigus skirstytų pagal jų norą, kai tuo tarpu visiems aišku, kad vyskupai be valdžios leidimo neturi galimybės jokio kunigo, net eilinio vikaro, nei paskirti į parapiją, nei kitur perkelti.

Susirinkime P. Anilionis aiškino, kad kunigams draudžiama lankyti parapijiečius (kalėdoti), nurodė draudimo priežastis:

1. Tame pačiame bute kartais su tikinčiais šeimos nariais gyvena ir netikintieji, tad būtina apginti netikinčiųjų

sąžinės laisvę.

2. Įstatymas draudžia aukų rinkimą po namus, o kai kunigas vaikščios pas tikinčiuosius, kas galės nustatyti, ar nebuvo renkamos aukos.

3. Lankymo metu kunigas atlieka liturgines apeigas, o apeigas atlikti leidžiama tik bažnyčioje, kapinėse ir aptarnaujant ligonius. (Reiškia — netikintieji gali kviestis į savo butą ką nori ir kada nori, o tikintiesiems nė kartą metuose negalima pasikviesti kunigą, kad pašventintų jų butą).

Anilionis priekaištavo: „Kažkas stato kryžius ant banditų (partizanų, žuvusių pokario metais, — red. past.) kapų, o paskui kelia triukšmą dėl jų nugriovimo. Be to pabrėžė, kad žemė yra valstybės nuosavybė, todėl statyti kryžius be valdžios leidimo esą negalima.

Įgaliotinis taip ir nepaaiškino, kodėl ateistai Lietuvoje sunaikino tūkstančius kryžių, koplytstulpių, koplytėlių ir kt. liaudies meno paminklų, stovėjusių ne ant partizanų kapų.

Į kunigų pareiškime išreikštą prašymą leisti iškilmingai paminėti šv. Kazimiero 500 metų jubiliejų P. Anilionis atsakė priekaištu, kad yra kunigų, kurie nedalyvauja balsavimuose. Pranešė, kad valdžia negrąžins užgrobtosios Klaipėdos bažnyčios, bet gal leis pasistatyti kitą bažnyčią ir rekonstruoti dabartinę bažnytėlę.

Vyskupą Steponavičių įgalitoinis kaltino, kodėl jis nepanoro eiti į Kaišiadoris, bet, paklausęs nevykusių patarėjų, bevelijo ir toliau pasilikti kankiniu.

Priminė, kad valdiškose šarvojimo patalpose įstatymas draudžia atlikinėti religines apeigas.

Baigdamas Anilionis pareiškė, kad valstybė savo įstatymų nederina prie Bažnyčios kanonų.

Pagaliau įgaliotinis užakcentavo, kad pastaruoju metu visose srityse griežčiau reikalaujama įstatymų vykdymo, todėl bus sugriežtinta ir religinius kultus liečiančių įstatymų vykdymo kontrolė.

* * *

(Idealistinis katalikiškasis Lietuvos jaunimas prašo savųjų vyskupų drąsiai ginti žiauriai persekiojamą Lietuvos Katalikų Bažnyčią ir pavyzdinguosius kunigus. Prašo būti pavyzdžiu tikintiesiems):

Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos
Apaštaliniam Administratoriui vysk. L. Poviloniui
Vilniaus arkivyskupijos Apaštaliniam Administratoriui
vysk. J. Steponavičiui
Kaišiadorių vyskupijos Apaštaliniam Administratoriui
vysk. V. Sladkevičiui
Telšių vyskupijos Apaštaliniam Administratoriui vysk. A.
Vaičiui
Panevėžio vyskupijos valdytojui kun. prelatui K. Dulksniui
Vilniaus arkivyskupijos valdytojui kun. A. Gutauskui

Lietuvos jaunimo

Prašymas

1983 metų gegužės 7 dieną Vilniuje Lietuvos TSR Aukščiausias teismas nuteisė Viduklės kleboną, Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto narį kun. Alfonsą Svarinską 7 metams laisvės atėmimo, atliekant bausmę griežto režimo lageryje, ir 3 metams tremties. Perskaičius jo teismo nuosprendį, toje pačioje teismo salėje buvo areštuotas Kybartų klebonas, Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto narys kun. Sigitas Tamkevičius.

Šie įvykiai giliai palietė ne tik mus — Lietuvos jaunimą, bet ir visus tikinčiuosius. Skaudu, kai tauriausieji Lietuvos ir Katalikų Bažnyčios sūnūs tampa ateistų sauvalės aukomis, bet nepalyginamai dar skaudžiau, kai tyli tie, kurie turėtų šaukte šaukti visam pasauliui . . .

Mes žavimės vyskupais. Jie išdrįso pasakyti tiesą ir iš civilinės valdžios reikalauti neįžeidinėti lenkų tautos religinių jausmų. Kardinolas S. Višinskis kalbėjo: „Atėjo laikas . . . blogio šaltiniui — bedievybei, — ir viskam, kas nesiderina su Kristaus dvasia, pasakyti griežtą ‚ne'!"

Džiaugiamės išgirdę ir apie kitų tautų geruosius

ganytojus, kur tikinčiųjų padėtis nė kiek negeresnė kaip Lietuvoje. Jų vyskupai gėdingai netyli, o šaukia, nesitaiksto su neteisybe. Pvz. neseniai mirė Čekoslovakijos vyskupas Trochta, visą gyvenimą praleidęs kalėjimuose; čekas kardinolas Beran — Dachau lagerio kalinys ir šiandieninis tremtinys; kardinolas Stepanič — kalinys ir tremtinys; kardinolas Slypyj — daugiau kaip 20 metų praleidęs kalėjime ir dabar gyvena toli nuo savo arkivyskupijos. Jie nebuvo tautos ir valstybės priešai. Jie ne samdiniai, o gerieji ganytojai, kurie gynė Katalikų Bažnyčią, ganomųjų švenčiausias teises ir uoliai ugdė savo tautiečiuose krikščionišką dvasią. Garbė jiems! Jie — Katalikų Bažnyčios pasididžiavimas ir savųjų tautinė garbė!

Džiaugsmas užliejo visų Lietuvos tikinčiųjų širdis, kai 1978 metų lapkričio mėnesį įsisteigė Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetas. Tuomet jį sudarė penki kunigai: kun. A. Svarinskas, kun. S. Tamkevičius, kun. J. Kauneckas, kun. J. Zdebskis ir kun. V. Vėlavičius. Šis komitetas iki šiol vertė naują Lietuvos dvasinio atgimimo vagą. Jo veikla nebuvo nei antikonstitucinė, nei antivalstybinė, o grynai religinė. Jis kritikavo (šią teisę suteikia TSRS konstitucijos 49 str.) valstybinių organų veiklą, kuri varžo religinę laisvę; siekė, kad religinė laisvė turėtų tokias teises, kaip ateistinė propaganda; kad Lietuvos tikintieji galėtų laisvai atlikinėti savo religines pareigas, kurių reikalauja iš jų Katalikų Bažnyčia. Jie aiškino tikinčiųjų teises, nežiūrint, ar tai kam patinka ar ne.

Tylėti šiandien, kai tarybinė spauda įrodinėja, jog Lietuvos tikintieji naudojasi pilna religijos ir tikėjimo laisve, yra nusikaltimas. Šios spaudos įrodinėjimas yra pasityčiojimas iš Katalikų Bažnyčios ir tikinčiųjų. Argi tai religijos laisvė, jei Kauno Kunigų seminarija yra ne vyskupų rankose, o bedievių. To rezultatas — vis dažnėjantis kunigų brokas. Bedieviai nori sugriauti tylinčią Bažnyčią Lietuvoje iš vidaus! Ar tai religijos laisvė, jei vyskupai be Religijų reikalų tarybos įgaliotinio negali teikti sutvirtinimo sakramento kada nori ir kur nori, negali net kunigo paskirti į kitą parapiją. Todėl dažnai dideles, ypač miestų, parapijas

aptarnauja ne kunigai — ganytojai, o samdiniai.

Argi tai religijos laisvė, jei pirmoji kunigų pareiga, išplaukianti iš jų pašaukimo ir Kristaus siuntimo — yra mokyti, o jiems neleidžiama ruošti vaikus pirmajai išpažinčiai ir Komunijai — už tai kunigai baudžiami kalėjimu ir kitomis administracinėmis baudomis. Liturginis apeigynas įsako, kad Vėlinėse būtų procesija kapuose, o Katalikų Bažnyčios kanonai reikalauja, kad kunigai lankytų savo parapijiečius — už tai kunigams skiriamos administracinės baudos. Nežiūrint tarybinės spaudos deklaruojamos sąžinės ir religijos laisvės, 1976 metų liepos 26 dieną Lietuvos Aukščiausios Tarybos Prezidiumas išleido „Religinių susivienijimų nuostatus", kurie yra diametraliai priešingi Katalikų Bažnyčios struktūrai, jos dvasiai ir kunigų pąsiuntinybei.

Ar tai religijos laisvė, jei ja gali pasinaudoti tik eiliniai žmonės, o ką veikti tikintiems inteligentams? Kaip jie gali atlikinėti viešai religines praktikos, jei už tai šalinami iš darbo. O TSRS Konstitucija deklaruoja visų piliečių lygybę, nepaisant rasinių, tautinių ar religinių skirtumų! Pagal statistinius duomenis 1977 metais Lietuvoje buvo tik bendro lavinimo mokyklų mokytojų virš 30 tūkstančių, o kur dar profesinių mokyklų, technikumų, aukštesniųjų ir aukštųjų mokyklų dėstytojai ir profesoriai? Argi jie visi bedieviai?

Apie šitokią sąžinės ir religijos „laisvę" kalbėjo ir rašė Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų Komitetas. Drąsus ir atviras komiteto narių žodis nepatiko civilinei valdžiai: tarybinė spauda viešai rašo, kad Lietuvoje klesti pilna tikėjimo ir religijos laisvė, o minėtas komitetas išvilko į dienos šviesą tikrąją tarybinės valdžios laikyseną religijos atžvilgiu. Todėl kun. Alfonsui Svarinskui ir kun. Sigitui Tamkevičiui, nesant jokių tikrų nusikaltimų, primetami išgalvoti ir tikrai nepagrįsti kaltinimai — antikonstitucinė ir antitarybinė veikla. Garbingi kunigai nuteisiami sunkia lagerio ir tremties bausme, šmeižiami laikraščiuose.

Mes, Lietuvos jaunimas, laukte laukiame Jūsų, Gerbiami Ekscelencijos, drąsaus žodžio ir pavyzdžio, konkrečios

veiklos. Prašome Jus, Katalikų Bažnyčios ir Lietuvių Tautos vardu: ,,Kalbėkite dabar, kai iš tautos kūno išplėšiami geriausieji sūnūs. Kalbėkite vyskupo Valančiaus, vyskupo Baranausko, vyskupo Giedraičio, arkivyskupo Dievo Tarno Jurgio Matulaičio, arkivyskupo Matulionio, vyskupų kankinių Reinio ir Borisevičiaus, Ramanausko pavyzdžiu". Prašome paskelbti visoje Lietuvoje maldos dieną už tautos didvyrius — kun. A. Svarinską ir kun. S. Tamkevičių. Prašome rašyti civilinės valdžios įstaigoms raštus, prašant, kad minėti kunigai būtų išlaisvinti. Pasirūpinkite, kad kunigų teismuose galėtų dalyvauti visi kunigai ar bent jų atstovai, juk teisiamas kunigas yra vyskupijos šeimos narys. To prašome ne tik mes, to reikalauja iš Jūsų ir II Vatikano susirinkimo dekretas ,,Christus Dominus", kuriame pasakyta: ,,Tuos dvasinius vadovus, kurie dėl Kristaus vardo yra **šmeižiami, laikomi kalėjimuose** (mūsų pabraukta) arba kuriems neleidžiama eiti pareigų, teapsupa (vyskupai) ypatinga meile ir tesirūpina jais tikrai broliškai, kad malda ir darbu būtų lengvinamos ir švelninamos jų nuoskaudos". (,,II Vatikano susirinkimo nutarimai", Vilnius, 1968, psl. 205).

Pastaba: Didžiai Gerbiamieji Ganytojai, kreipiamės į Jus visus su vienodu nuoširdumu, meile ir viltimi, nors turime tik vieną teksto egzempliorių su parašais, kurį pasiųsime vysk. L. Poviloniui. Tikime, jog suprantate, kaip sunku rinkti parašus iš karto penkiuose egzemplioriuose. Taigi, prašome laikyti visus penkis šio prašymo egzempliorius, lyg jie būtų su parašais.

Lietuva, 1983 metų gegužės mėnuo.

Pastaba: surinkta 449 parašai

PROTESTAI NESILIAUJA

(Komunistinės valdžios aukščiausių pareigūnų pareiškimai ir gyvenimo tikrovė suniekina pačius pareiškėjus — iškelia J. Andropovui Kauno arkivyskupijos kunigai ir vysk. J. Steponavičius):

TSKP Generaliniam Sekretoriui TSRS Aukščiausios Tarybos Prezidiumo Pirmininkui J. Andropovui

Kauno Arkivyskupijos kunigų

Pareiškimas

Lietuvos kunigus ir tikinčiuosius labai sukrėtė valdžios akcijos prieš Lietuvos Katalikų Bažnyčią, suimant ir teisiant kunigus — Alfonsą Svarinską ir Sigitą Tamkevičių.

Mūsų spauda, aprašydama teismo procesą, nenurodė nė vieno nusikaltimo, už kurį teisiamas kun. A. Svarinskas, prieš valstybę ar jos santvarką. Nurodyti tariami nusikaltimai buvo grynai religiniai veiksmai, kurie valstybei nedarė jokios žalos.

Suimtieji kunigai, kaip Tikinčiųjų teisėms ginti komiteto nariai, atitinkamiems valstybės organams įteiktuose dokumentuose taip pat nė vienu žodžiu nepasisakė prieš valstybę ar jos santvarką, o tik kėlė viešumon faktus, rodančius tikinčiųjų diskriminavimą įvairiose gyvenimo srityse. Jų visa veikla buvo iškėlimas aikštėn ateistų savivaliavimų, užgaunančių tikinčiųjų jausmus. O jei tie savivaliavimai buvo keliami viešumon, tai ar galima tai laikyti valstybės ir jos santvarkos šmeižimu ir už tai bausti?

Jūs savo kalboje š.m. birželio mėn. 15 d. sakėte: „Mūsų šalyje visi turi vienodas teises ir vienodas pareigas visuomenei" (Tiesa, 1983.06.16. Nr. 138). TSKP CK sekretorius K. Černenka savo kalboje š.m. birželio mėn. 14 d. pasakė: „Visiems žinoma, kad mūsų Konstitucija garantuoja sąžinės laisvę. Komunistai — nuoseklūs ateistai, bet savų pažiūrų niekam neprimeta. Mūsų metodas — švietimas, įtikinėjimas, propaganda" (Tiesa 1983.06.14 Nr. 137). Teisingai. O kaip praktikoje? Visose Lietuvos mokyklose iš mokinių reikalaujama pasirinkti: jei nebūsi komjaunuolis, — tu niekur neįstosi, tau durys visur uždarytos. Ar tai nediskriminacija ir ateizmo primetimas? O kai suimtieji kunigai tai pareiškia viešai, jie kaltinami valstybės ir santvarkos šmeižimu.

Jus, kaip valstybės Vadovą, mes prašome padaryti viską,

kad tikintieji nebūtų diskriminuojami ir už teisingą kritiką suimtieji kunigai nebūtų baudžiami, kaip nurodo Lietuvos TSR Konstitucijos 47 straipsnis.

Pasirašė: Vilniaus vyskupijos Vysk. Julijonas Steponavičius

Kauno arkivyskupijos kunigai:

1. Albavičius, Jonas
2. Aleksiūnas, Jonas
3. Babonas, Jonas
4. Baliūnas, Feliksas
5. Bartulis, Eugenijus
6. Bastys, Pranciškus
7. Brusokas, Viktoras
8. Bubnys, Prosperas
9. Bulotas, Alfonsas
10. Buožius, Mykolas
11. Butkus, Izidorius
12. Čepėnas, Juozas
13. Daknevičius, Kęstutis
14. Danyla, Antanas
15. Stankevičius, Jonas
16. Dobilaitis, Juozas
17. Dobrovolskis, Mykolas
18. Dunda, Gerardas
19. Fabijanskas, Jonas
20. Gaižauskas, Pranciškus
21. Gaižutis, Bronislavas
22. Gimžauskas, Bronislavas
23. Girdzevičius, Jonas
24. Griganavičius, Vytautas
25. Grinevičius, Zigmas
26. Gruodis, Stanislovas
27. Gudanavičius, Gustavas
28. Imbras, Antanas
29. Indriūnas, Juozas
30. Ylius, Antanas
31. Jagminas, Leonardas
32. Jakaitis, Kleopas
33. Jokubauskas, Antanas
34. Jokubauskas, Eugenijus
35. Jurgutis, Antanas
36. Kadys, Stanislovas
37. Kaknevičius, Juozas
38. Kalinauskas, Leonas
39. Katinas, Juozapas
40. Kazlauskas, Antanas
41. Kazlauskas, Jonas
42. Lapė, Alfonsas
43. Lileika, Antanas
44. Liubonas, Petras
45. Liukas, Rapolas
46. Luzgauskas, Vladas
47. Macevičius, Romualdas
48. Mačiūta, Petras
49. Maleckis, Juozas
50. Markaitis, Aleksandras
51. Martinkus, Petras
52. Matulaitis, Pranciškus
53. Matulis, Juozapas
54. Meilus, Petras
55. Mikutavičius, Ričardas
56. Mikutis, Petras
57. Mizaras, Romualdas
58. Mocius, Algirdas
59. Nemeikšis, Bronius
60. Pesliakas, Vytautas
61. Petkevičius, Vladas
62. Petraitis, Petras

63. Pilka, Steponas
64. Počiulpis, Aleksandras
65. Polikaitis, Vaclovas
66. Povilanskis, Benediktas
67. Požėla, Vladas
68. Pranskietis, Vincas
69. Pranskūnas, Povilas
70. Račaitis, Jonas
71. Radzevičius, Vytautas
72. Rakauskas, Jonas
73. Ramanauskas, Vaclovas
74. Razmantas, Juozas
75. Semaška, Liudvikas
76. Semaška, Edvardas
77. Sirūnas, Kazimieras
78. Slavinskas, Antanas
79. Survila, Jonas
80. Šauklys, Viktoras
81. Ščepavičius, Pranciškus
82. Tamonis, Jonas
83. Tamoševičius, Vaclovas
84. Tavoraitis, Petras
85. Užusienis, Jurgis
86. Vaicekauskas, Juozas
87. Vaičeliūnas, Juozas
88. Vaičiulionis, Lionginas
89. Vaira, Boleslovas
90. Valavičius, Vladas
91. Vanagas, Alfredas
92. Varvuolis, Juozas
93. Vovieris, Jonas
94. kan. Želvys, Juozas
95. Žiugžda, Pijus

(Panevėžio vyskupijos kunigai J. Andropovui pavyzdžiais nurodo teisiamiesiems kunigams teismo melagingus kaltinimus):

TSRS Generaliniam Sekretoriui, TSRS Aukščiausios Tarybos Prezidiumo Pirmininkui J. Andropovui

Panevėžio vyskupijos kunigų

P a r e i š k i m a s

Lietuvos kunigai ir tikintieji labai skaudžiai sukrėsti LTSR Aukščiausiojo teismo 1983.V.6. rūsčios ištarmės Viduklės klebonui kun. A. Svarinskui ir Kybartų klebono kun. S. Tamkevičiaus suėmimu. Tai dalis naujos skaudžios veiklos prieš Lietuvos Katalikų Bažnyčią.

Spaudoje po kun. A. Svarinsko teismo rašė: ,,Naudodamas bažnyčią ir kulto tarno padėtį, skleidžia šmeižikiškus prasimanymus apie Tarybinę valstybę ir visuomeninę santvarką" ... (Tiesa, 1983.V.7. Algirdas Strumskis). ,,Juodinti, niekinti, apšmeižti visa, ko mūsų

šalies ir respublikos žmonės yra pasiekę Tarybų valdžios dėka" („Valstiečių laikraštis" 1983.V.11. Mockuvienė).

Kybartų klebono kun. Sigito Tamkevičiaus suėmimas, apkaltinant tuo pačiu BK straipsniu (68, I-d), teikia pagrindo manyti, kad ir jo veikla bus panašiai įvertinta.

Kunigai ir tikintieji, kurie gerai pažino šiuos suimtuosius kunigus, nesutinka su tuo, kas parašyta minėtuose laikraščiuose. Jų darbas buvo religinėje srityje. Jie dorino, blaivino liaudį.

Jei būtų jų pamoksluose pilna melo ir šmeižtų, prasimanymų, nuo jų pirmiausiai būtų nusigręžę patys tikintieji, nes jie sugeba melą atskirti nuo tiesos. Jų pamokslų tikintieji ilgėjosi, o juos suėmus, labai skaudžiai pergyveno, meldėsi, o kurie turėjo galimybę pareikšti solidarumą raštu, ginant suimtuosius, tie savo parašu tai patvirtino. Vien už kun. A. Svarinską pasirašė 55000 asmenų.

Suimtieji kunigai, kaip Tikinčiųjų teisėms ginti Katalikų komiteto nariai, valstybės įstaigoms įteikė dokumentus, pasisakančius ne prieš valstybę ar jos santvarką, o tik kėlė viešumon faktus, rodančius tikinčiųjų diskriminaciją gyvenime, ateistų sauvalę tikinčiųjų atžvilgiu, kuri skaudžiai žeidžia tikinčiųjų jausmus. Ar tai galima laikyti valstybės ir jos santvarkos šmeižimu?

Jei jų raštai falsifikatas ir paskviliai, kaip spauda teigia, tai kodėl nei vieno dokumento neišspausdinta spaudoje, kad visuomenė galėtų susipažinti ir įsitikinti?

Jei kun. A. Svarinskas teismo laikomas tokiu nusikaltėliu, tai visuomenė turėjo turėti galimybę įsitikinti teisiamojo kaltumu ir kitiems apie tai papasakoti, dalyvaujant teismo salėje. Tačiau kun. A. Svarinsko teisme galėjo dalyvauti tik jo sesuo ir brolis šalia spec. publikos. Kunigai ir tikintieji, norėjusieji įeiti į teismo salę, buvo milicijos grūdami į mašinas ir vežami toli už Vilniaus į miškus. Kitus baudė paromis, administracinėmis baudomis.

Teismas rengiamas kun. S. Tamkevičiui, išdrįsusiam pasisakyti prieš įžeidžiančius tikėjimą ateisitų išpuolius ir ginti sąžinės reikalus.

Prašome Jus, kaip Valstybės Vadovą, patvarkyti, kad tikintieji nebūtų diskriminuojami, o už teisingą kritiką suimtieji kunigai nebūtų kalinami ir baudžiami, nes jie pasinaudojo Konstitucijos 47 str. suteikta teise.

Pasirašė Panevėžio vyskupijos kunigai:

1. Petras Adomonis
2. kan. Bronius Antanaitis
3. Vincentas Arlauskas
4. Jonas Bagdonas
5. Juozas Bagdonas
6. Bronius Balaiša
7. Antanas Balaišis
8. Vytautas Balašauskas
9. Jonas Balčiūnas
10. Juozas Bąlčiūnas
11. Jurgis Balickaitis
12. Kostas Balsys
13. Petras Baltuška
14. Algis Baniulis
15. Kazys Baronas
16. Laimingas-F. Blynas
17. Valdas Braukyla
18. Adolfas Breivė
19. Petras Budriūnas
20. Jonas Buliauskas
21. Jonas Butkys
22. Povilas Čiučkis
23. Juozas Dubnikas
24. Prel. Kazimieras Dulksnys
25. Steponas Galvydis
26. Juozas Garška
27. Juozas Giedraitis
28. Kazimieras Girnius
29. Mykolas Gylys
30. Antanas Gobis
31. Alfonsas Gražys
32. Antanas Gružauskas
33. Klemensas Gutauskas
34. Gaudentas Ikamas
35. Vincas Inkratas
36. Tadas Ivanovskis
37. Alfonsas Jančys
38. Povilas Jankevičius
39. Juozas Janulis
40. Vytautas Jasiūnas
41. Jonas Jatulis
43. Jonas Juodelis
43. Povilas Juozėnas
44. Jonas Jurgaitis
45. Antanas Juška
46. Alfonsas Kadžius
47. Antanas Kairys
48. Vytautas Kapočius
49. Lionginas Keršulis
50. Petras Kiela
51. Stanislovas Kazėnas
52. Antanas Kietis
53. Anicetas Kisielius
54. Povilas Klezys
55. Petras Krasauskas
56. Vladas Kremenskas
57. Stanislovas Krumpliauskas
58. Petras Kuzmickas
59. Jonas Labakojis
60. Jonas Lapinskas
61. Antanas Liesis
62. Juozas Lukšas
63. Leonas Lukšas
64. Petras Markevičius

65. Vytautas Marozas
66. Aleksandras Masys
67. Vytautas Masys
68. Antanas Mikulėnas
69. Algirdas Miškinis
70. Povilas Miškinis
71. Antanas Mitrikas
72. Kazimieras Mozūras
73. Juozas Nagulevičius
74. Algirdas Narušis
75. Longinas Neniškis
76. Petras Nykštas
77. Albinas Paltanavičius
78. Steonas Pelešynas
79. Antanas Petrauskas
80. Albinas Pipiras
81. Jonas Pranevičius
82. Augustinas Pranskietis
83. Robertas Pukenis
84. Izidorius Puriuškis
85. Vladas Rabašauskas
86. Antanas Rameikis
87. Pranciškus Raščius
88. Jonas Rimša
89. Edmundas Rinkevičius
90. Pranas Sabaliauskas
91. Raimundas Saprigonas
92. Bronius Simsonas
93. Leonardas Skardinskas
94. Mykolas Stonys
95. Vincentas Stankevičius
96. Bonius Strazdas
97. Afonsas Strielčūnas
98. Aoyzas Sungaila
99. Paulius Svirskis
100. Ignas Šaučiūnas
101. Bronius Šlapelis
102. Povilas Šliauteris
103. Gediminas Šukys
104. Juozas Šumskis
105. Albertas Talačka
106. Leonardas Tamošauskas
107. Pranas Tamulionis
108. Stasys Tamulionis
109. Petras Tarulis
110. Petras Tijušas
111. Vytautas Tvarijonas
112. Benediktas Urbonas
113. Sigitas Uždavinys
114. Jonas Vaičiūnas
115. Antanas Valančiūnas
116. Antanas Valantinas
117. Juozas Varnas
118. Povilas Varžinskas
119. Antanas Vaškevičius
120. Juozas Vaškevičius
121. Antanas Zakrys
122. Stasys Zubavičius
123. Antanas Zulonas
124. Bronius Žilinskas
125. Serafinas Žvinys

Iš 127 Panevėžio vyskupijos kunigų nepasirašė tik du: kun. Juozas Antanavičius ir kun. Jonas Uogintas.

* * *

(Kun. Jonas Matulionis, protestuodamas prieš kun. Sigito Tamkevičiaus areštavimą, pasisiūlo būti įkaitu — už jį atlikti teismo jam skiriamą bausmę):

Kybartai. 1983 m. birželio mėn. 6 d. Kybartų parapijos vikaras kun. Jonas Matulionis, protestuodamas prieš kun. Sigito Tamkevičiaus suėmimą, išsiuntė pareiškimą Lietuvos prokurorui, kuriame rašoma: „(. . .) Visa Lietuva kun. Sigitą Tamkevičių žino kaip labai gerą, pavyzdingą ir nuoširdų kunigą (. . .) Niekuomet negirdėjau, kad kun. S. Tamkevičius būtų užsiėminėjęs tuo, kuo kaltinamas — antitarybine agitacija ir propaganda (. . .) Jo pagrindinis tikslas ir rūpestis — tikinčiojo reikalai. Kas užstos tikintįjį, kai jis diskriminuojamas, jei ne kunigas?! O kaip su tikinčiaisiais elgiamasi — pavyzdžių pilna visoje Lietuvoje . . .

Todėl protestuoju prieš kun. S. Tamkevičiaus suėmimą. Prašau reikalą sutvarkyti taip, kad kun. S. Tamkevičius būtų paleistas iš saugumo izoliatoriaus ir leista jam eiti kunigo klebono pareigas. Jeigu nuspręsta su juo susidoroti ir nuteisti, tai prašau įkaitu leisti man už kun. S. Tamkevičių atlikti tą bausmę, kuria jis būtų baudžiamas (. . .)"

* * *

(18065 Lietuvos tikintieji pasirašė protestą prieš kun. A. Svarinsko nuteisimą ir kun. S. Tamkevičiaus suėmimą):

Lietuvos tikintieji, protestuodami prieš kun. Alfonso Svarinsko nuteisimą ir kun. Sigito Tamkevičiaus suėmimą, toliau pasirašinėja po protestais:

Kazlų Rūda — 611	Kalviai — 382
Skuodas — 186	Daugailiai — 733
Mosėdis — 229	Vilkija — 86
Tauragė — 363	Alovė — 300
Šatės — 546	Kapsukas — 4609
Laižuva — 268	Rumbonys — 506
Akmenė — 520	Valkininkai — 777

Kražiai — 733	Kriokialaukis — 235
Kretinga — 1718	Ūdrija — 317
Kuršėnai — 357	Bazilionai — 173
Kalesninkai — 385	Josvainiai — 166
Dubičiai — 203	Šeduva — 676
Klaipėda — 1467	

Baltarusijos lietuvių Paleės km. — 36

Pakartotinai rinko panšus šios parapijos:

Zarasai — 164	Vištytis — 646
Kirdeikiai — 33	Imbradas — 119
Dūkštas — 63	Alytus — 1260
Smalvos — 26	Punia — 62
Vilnius — 108	

PERSEKIOJAMA LIETUVOS BAŽNYČIA MELDŽIASI VIS UOLIAU

(Tikinčiųjų maldos Lietuvos okupanto tarnams kelia nerimą ir siaubą):

Šiluvos atlaidai

Marijos gimimo šventė Lietuvoje ne vienoje parapijoje pažymima iškilmingais atlaidais, o garsiausi šios šventės atlaidai būna Šiluvoje ir Trakuose.

Šiais metais Šiluvoje atlaidų metu dalyvavo apie 45-50 tūkstančių maldininkų iš visos Lietuvos ir kaimyninių respublikų. Minios tikinčiųjų su rožančiais rankose keliais ėjo visas oktavos dienas apie koplyčioje esantį Marijos altorių, prašydami Dievo Motinos globos sau ir persekiojamai Lietuvos Bažnyčiai. Šv. Komunija tikintiesiems buvo dalinama ne tik bažnyčioje ir koplyčioje, bet ir šventoriuje. Išdalinta 40 tūkstančių.

Rugsėjo 11 d., sekmadienį (tai pagrindinė atlaidų diena), šv. Mišių auką aukojo vyskupai — Liudvikas Povilonis ir

Romualdas Krikščiūnas. Po pamaldų daugybė tikinčiųjų, tame tarpe nemažai jaunimo, kalbėdami rožančių už suimtus kunigus, keliais ėjo nuo didžiojo altoriaus apie bažnyčią. Tikinčiųjų priekyje ėjo kunigai: Vaclovas Stakėnas ir Leonas Kalinauskas. Praeitus dvejus metus tokiai eisenai vadovavo kun. A. Svarinskas.

Rugsėjo 13 d., minint Dievo Motinos pasirodymą Fatimoje, iškilmingas šv. Mišias koncelebravo jo Ekscelencija vyskupas Julijonas Steponavičius ir 30 kunigų. Vyskupas J. Steponavičius ta proga pasakė įspūdingą pamokslą.

Rugsėjo 14 d. buvo meldžiamasi už tautos blaivybę. Prie koncelebracinių šv. Mišių prisijungė apie 30 kunigų. Pamokslą blaivybės klausimu pasakė kun. P. Puzaras.

Rugsėjo 15 d., paskutinę atlaidų dieną, po sumos ir iškilmingos procesijos buvo šventinamas ant vyskupo Labuko kapo naujai pastatytas paminklas — kryžius. Paminklą pašventino ir pasakė pamokslą vyskupas Vincentas Sladkevičius.

Rugsėjo 12 d. Pociūnėlių klebonas kun. Antanas Jokubauskas, radęs laisvą pusvalandį tarp pamaldų, bažnyčioje iš sakyklos pasakė aktualų pamokslą, paliesdamas čekistų persekiojamą Lietuvos Bažnyčią. Už tai saugumas tardė Šiluvos kleboną, barė, kad leido kalbėti kun. A. Jokubauskui. Rugsėjo 13 d. kun. A. Jokubauskas prievarta buvo išvežtas į Radviliškį ir kelias valandas tardytas, o jo bute Pociūnėliuose padaryta krata. Kratos metu surasta ir paimta keli seni pogrindžio leidinių „Aušra" ir „Kronika" numeriai. Rugsėjo 15 d. kun. A. Jokubauskas, suradęs laisvą tarpą, vėl iš sakyklos prabilo į tikinčiuosius. Aiškino, kokiom priemonėm ateistai Lietuvoje kovoja prieš tikėjimą, papasakojo apie tardymą ir čekistų padarytą kratą.

Gausus ir aktyvus tikinčiųjų dalyvavimas Šiluvos atlaiduose ateistams kėlė daug nerimo ir rūpesčių. Autoinspekcijos žiniomis vien tik sekmadienį į atlaidus suvažiavo maždaug keturi tūkstančiai lengvųjų automobilių. Raseinių raj. taksistams buvo uždrausta vežti žmones Šiluvos link. Raseinių autobusų stotyje važiuoti į Šiluvą autobusų laukė daug tikinčiųjų, tačiau papildomo

autobuso niekas nedavė. Šiluvoje buvo daug uniformuotų milicininkų, saugumiečių, seklių, nuolat stebėjusių maldininkus.

Turimomis žiniomis Šiluvos nepasiekė tikintieji iš Rygos, važiavę dviem pasisamdytais autobusais. Jie buvo apklausti ir grąžinti į Rygą.

Rugsėjo 11 d. būrelis tikinčiųjų iš Kybartų (apie 20 žmonių), kalbėdami rožančių pėsti ėjo iš Tytuvėnų į Šiluvą. Iki Šiluvos likus maždaug 2 km., milicininkai juos prievarta susodino į autobusą ir, nuvežę į Raseinių milicijos skyrių, užsirašė jų pavardes. Saugumietis Kavaliauskas ir milicijos viršininko pavaduotojas liepė visiems rašyti pasiaiškinimus, tačiau tikintieji atsisakė, motyvuodami, kad jie jokio nusikaltimo nepadarė. Nepilnamečius ir be tėvų buvusius vaikus žadėjo perduoti vaikų kambario inspektoriui, tačiau šie, be pusryčių išbuvę iki 14 val., pasitaikus progai, pabėgo.

* * *

Varduva. 1983 m. liepos 2-10 d., kada Varduvoje vyko Didieji Žemaičių Kalvarijos atlaidai, aplinkinių rajonų tikinčiuosius, ypač jaunimą, buvo griežčiausiai uždrausta išleisti iš darbų, o nedarbo dienomis buvo ruošiami specialūs privalomi renginiai, ypač jaunimo darbo ir poilsio stovyklose, neišleidžiant mokinių atlaidų dienomis net į namus.

Procesijų dalyviai šį kartą buvo stebimi iš tolo, į pagalbą pasitelkus žiūronus, ar į tikinčiųjų minias įsimaišiusių saugumiečių. Šv. Komuniją priėmusių šiais metaus buvo 2 tūkstančiais daugiau nei pernai — išdalinta apie 22 tūkstančiai šv. Komunijos. Liepos 6 d., vadinamą kunigų trečiadienį, į atlaidus atvyko apie 150 kunigų ir gausi minia tikinčiųjų. Šv. Mišias blaivybės intencija kartu su vyskupu Antanu Vaičiumi koncelebravo 90 kunigų. Pamokslus sakyti atlaiduose kunigai galėjo tik pagal valdžios patvirtintą sąrašą. Kun. J. Pakalniškis pamokslo metu paminėjo kun. Alfonso Svarinsko pavardę ir už šį „nusikaltimą" turėjo aiškintis Plungės raj. vykdomajam komitete.

Visas atlaidų dienas valdžios pareigūnų buvo uoliai saugojamas Panų kalnas.

* * *

Kėdainiai. 1983 m. rugpjūčio 14 d., sekmadienį, Kėdainių parapijos tikintieji nutarė pėsti, kalbėdami rožančių, eiti į Jubiliejinių Atpirkimo metų iškilmes Josvainiuose (10 km.). Apie šią kelionę Kėdainių bažnyčios klebonas kun. Vaclovas Ramanauskas iš anksto paskelbė iš sakyklos. Visa tai sužinojusi, Kėdainių rajono valdžia įsakė vietiniams kunigams nedalyvauti šioje kelionėje, o tikintiesiems patarti į atlaidus važiuoti mašinomis, mat, jų žodžiais tariant, prie pėsčiųjų gali prisišlieti visokie pašaliniai ir „maldinga kelionę paversti politika".

Kėdainių raj. vyk. kom. pav. Juškevičius ir Josvainių apylinkės sekretorė Grūdienė atnešė Josvainių parapijos klebonui kun. L. Kalinauskui pasirašyti įspėjimą, kad per atlaidus (rugpjūčio 15 d.) nebūtų jokių eisenų už šventoriaus ribų. Kunigas po įspėjimu nepasirašė.

Nežiūrint įvairių išankstinių bauginimų, maldinga kelionė į Jubiliejinių Atpirkimo metų atlaidus įvyko: tikintieji, garsiai kalbėdami rožančių, lydimi saugumiečių ir autoinspekcijos mašinų, pėsti atvyko į Josvainių bažnyčią.

* * *

Kražiai (Kelmės raj.). Rugpjūčio mėn. 21 d. šv. Roko atlaidų metu buvo minima 90 metų sukaktis nuo kruvinųjų skerdynių, kurias vykdė caro pasiųsti kazokai.

Pradžioje buvo ruoštasi minėjimą daryti 14 d. Tą dieną Kražiai buvo pilni saugumo ir milicijos darbuotojų. Kražių klebonas buvo perspėtas, kad joks minėjimas neįvyktų. Klebonui pasakius, jog „tai caro darbai ir visi mes juos smerkiame", saugumo darbuotojas paaiškino, kad neapsimestų kvaileliu, nes „pats puikiai supranta, kad čia ta pati druska".

Nepaisant visų saugumo pastangų, minėjimas įvyko. Bažnyčioje, jaunimo vadovaujami, tikintieji apėjo kryžiaus

kelius, pagerbdami gynusių Kražių bažnyčią auką.

Po šv. Mišių kun. J. Zdebskis keliais žodžiais priminė tą baisų įvykį, kai upeliais liejosi nekaltų žemaičių kraujas, nudažydamas Kražantės upelį.

Kun. J. Zdebskis kalbėjo, kad ir šiais laikais persekiojama Bažnyčia, norima sunaikinti tikėjimą. Paminėjo naujausius kankinius — kun. A. Svarinską ir kun. S. Tamkevičių, kaip aukas už tikėjimą ir Bažnyčią. Po to maldininkai ėjo keliais apie bažnyčią tuo grindiniu, kuris prieš 90 metų buvo aplaistytas kankinių krauju.

Minėjimo pabaigoje į Kražantės upelį tikintis jaunimas nuleido iš ąžuolo lapų nupintą vainiką.

DĖKOJAME UŽ AUKĄ!

(Inž. Vytautas Vaičiūnas ir Anastazas Janulis — Sibiro lageriuose išvargę kaliniai — grįžo okupuoton Lietuvon):

Š.m. rugsėjo 24 d. iš Bakalo lagerio, atsėdėjęs bausmę, į laisvę buvo paleistas inž. Vytautas Vaičiūnas. Prie lagerio garbingą kalinį pasitiko jo brolis ir jaunimas, atvažiavę iš Lietuvos. Tėvynėje sugrįžusį šiltai pasveikino jaunimas ir bičiuliai.

Inž. V. Vaičiūnas grįžo pavargęs, bet stipria dvasia. Lageris buvo bendro režimo, dėl nešvaros ir gausybės parazitų nuolatos kildavo epidemijos dezinterijos, kurių metu inžinerius vos išliko gyvas.

Šiuo metu V. Vaičiūnas gyvena Kaune.

* * *

1983 m. liepos mėn. 27 d. Anastazas Janulis iš Baraševo lagerio etapu buvo išvežtas į Permės persiuntimo punktą, iš kur, apiforminus dokumentus, liepos 29 d. buvo leista jam grįžti į Lietuvą. Grįžęs į Lietuvą, A. Janulis apsistojo anksčiau gyventoje vietoje Kaišiadoryse. Rugpjūčio 2 d., nuėjus į Kaišiadorių raj. Pasų skyrių registruotis, Pasų stalo tarnautojas, matyt, iš anksto informuotas apie būsimą Janulio apsilankymą, nusiuntė jį pas vedėją, o ši — į

kriminalinės paieškos vyr. inspektoriaus kabinetą. Sutvarkęs dokumentus, vyr. inspektorius atvirai pareiškė, kad A. Janulis būsiąs stebimas ir davė suprasti, kad nuo jo paties elgesio priklausys, ar jam bus uždėta administracinė priežiūra. Pasibaigus pokalbiui su inspektoriumi, A. Janulį pas save pasikvietė saugumo viršininkas; kabinete su juo buvo dar vienas čekistas. Į primygtinai kartojamą klausimą, ar imsis ir toliau pogrindinio darbo, A. Janulis paaiškino, kad tiek tardyme, tiek teisme į šį klausimą atsakęs, jog visada elgsis pagal savo sąžinę ir įsitikinimus, tą patį gali pakartoti ir šiandien, sugrįžęs iš lagerio. Saugumo viršininkas panoro įtikinti A. Janulį, kad dėl blogų valstybės ir Bažnyčios santykių esą kalti kunigai ekstremistai; kunigus — Alfonsą Svarinską ir Sigitą Tamkevičių — bandė apkaltinti antitarybinių pamokslų sakymu. Į bandymą „LKBK" ir kitus pogrindžio leidinius apšaukti šmeižikiškais, A. Janulis pateikė visą eilę konkrečių faktų, kurių liudininku pats buvęs. Pasakojo, kad pats dalyvavęs Kalvių klebono kun. Z. Neciunsko laidotuvėse ir savo akimis matęs, kaip karstas su velionio kunigo palaikais buvo vežamas iš Kalvių į velionio gimtinės parapijos kapines. Kaišiadorių raj. vykdomojo komiteto pareigūnų įsakymu vietiniai pareigūnai iš prieš šventorių esančios aikštės nuvarė net tris karstui vežti paruoštus — papuoštus sunkvežimius. (Vieną nuvarius, tikintieji, kol bažnyčioje vyko pamaldos, parūpindavo kitą . . .). Po pamaldų paaiškėjo, kad nėra su kuo vežti karstą. Nesant kitos išeities, karstą teko vežti kun. A. Svarinsko lengvosios mašinos bagažinėje . . . Vaizdas buvo stulbinantis . . . Akivaizdžią diskriminaciją, piktinančią ne tik tikinčiuosius, matė žmonės net trijų rajonų, per kurių teritoriją teko važiuoti į numatytas kapines. Saugumo viršininkas bandė pateisinti įvykį, pavadindamas jį smulkiu nesusipratimu, vietinių organų persistengimu, tvirtino, kad kažkas už tai buvo nubaustas . . . Pokalbiui einant į pabaigą, čekistas įrodinėjo, kad Lietuva sovietiniais laikais yra labai daug pasiekusi, kad tikintiesiems pakankamai išleidžiama religinės literatūros ir panašiai, ir žmonės džiaugiasi laisvu prisijungimu prie Sąjungos. A. Janulis

priminė, kad ir šioj srityj jis yra gyvas liudininkas ir yra patyręs, kaip tada buvo balsuojama, priminė deportacijas . . .

Matydamas, kad pokalbis nesiriša, saugumietis pasiteiravo, kaip A. Janulis žiūri į spaudoje publikuojamus straipsnius apie nuteistuosius, pvz. apie kun. A. Svarinską. A. Janulis atsakė, jog į straipsnius apie kitus žiūrįs taip, kaip ir į straipsnį apie save, paskelbtą jį nuteisus, tai yra kaip grubią falsifikaciją faktų, stengimąsi kuo labiau apšmeižti ir apjuodinti išgalvotais, nebūtais dalykais.

Atsisveikindami saugumiečiai išreiškė viltį, kad šis pokalbis nebūsiąs paskutinis. A. Janulis savo ruožtu taip pat išreiškė viltį, kad jam neteks su jais pyktis dėl bereikalingų iškvietinėjimų.

TIESOS NEGALIMA NUTEISTI . . .

(Kilniosios pavergtos Lietuvos mokytojos, antrą kartą bedievių teisiamos, dvasine herojika švytintis teisme tartas paskutinis žodis):

1983 m. gegužės 16 d. 10 val. Vilniaus Aukščiausiame teisme buvo pradėta nagrinėti Garliavos gyventojos Jadvygos Bieliauskienės byla. J. Bieliauskienė kaltinama parašų rinkimu po pareiškimu KP CK pirmajam sekretoriui Petrui Griškevičiui dėl tikinčio jaunimo persekiojimo, bendradarbiavimu „LKBK", vaikų būrimu į ratelius bei organizavimu nacionalistinio turinio vaidinimų.

Beveik visi teisme liudininkais dalyvavę vaikai ir jaunimas J. Bieliauskienę charakterizavo kaip labai gerą, aukštos moralės tikinčią moterį. Garliavos I-os vid. mokyklos direktorius Nausėdas savo parodymuose liudijo, kad J. Bieliauskienės nepažįsta, bet jau nuo 1939 m. pastebėjęs, jog vadovaujamoje mokykloje būriuojasi ne vienos klasės, t.y. įvairaus amžiaus mokiniai. Buvo gauta žinių, kad tikintys mokiniai renkasi kartu atšvęsti gimtadienių; priimtas nutarimas, kad tokiuose suėjimuose privalo dalyvauti vienas iš pedagogų. Direktorius paminėjo,

kaip iš komjaunimo išstojo mokiniai — Gluoksniai ir Artūras Slepkovas. Nemažai dėmesio savo kalboje jis skyrė Mindaugui Babonui, pasakojo, kaip Mindaugas savo mokykliniuose rašiniuose Dievą buvo pradėjęs rašyti didžiąja raide, o į mokytojų perspėjimus, kad tai yra bendrinis žodis ir jį reikia rašyti mažąja raide, atsakęs: „Jums tai gal ir bendrinis žodis, o man tikrinis". Kalbėjo, kaip M. Babono rašinį apie taiką reikėjo net perduoti atitinkamoms instancijoms. Teisėjui paklausus, kas vaikams darė tokį poveikį, direktorius atsakė, kad jo manymu, buvęs Garliavos vikaras kun. Vaclovas Stakėnas.

J. Bieliauskienės gynimosi kalba, pasakyta 1983 m. gegužės 17 d.:

„Seniai, labai seniai
Užrašyta Rašte Šventam
‚Ir tarė sau kartą beprotis:
— Nėr Dievo! . . .' —
Išminčiai, pranašai, žyniai
Giedojo psalmes, giesmes,
Liepsnojo aukurai
Galybių Dievo šlovei.

O tą nežmonišką vapėjimą,
lyg juodą liepsną vėjas plaikstė
Iš šimtmečio į šimtmetį,
Kol gimė padermė liūdna,
Kuri kartot panūdo
Anuos nužudančius žodžius
— Nėr Dievo! Dievo nėra! . . . —
Tiktai žmogus! . . . —
Jo nesukūrė joks dangus! . . . —
Ir nelaimingoji karta
Uždėjo tiesai grandines,
O melas išskleidė sparnus.

Keliolika metų pati sunkiai sirgau sunkia epochos liga — bedievybe . . . Skaudžias žaizdas paliko sieloje šie metai ir davė rūsčią patirtį apie mirtiną netikėjimo pavojų. Berods

Gėtė yra pasakęs, kad žmogus daug praranda, netekęs turto, nepalyginamai daugiau nustoja, netekdamas garbės, ir beviltiškas vargšas tampa, prarasdamas tikėjimą . . . Lietuva jau žino, ką reiškia netikėjimas! Jis Lietuvą jau atvedė prie kapo duobės. Liūdnas pasidaro žmonių gyvenimas, kai bendravimo pagrindu tampa savimeilė, o gyvenimo tikslu – malonumų ieškojimas. Nepatebimai plinta girtuoklystė, ištvirkimas — griūva šeimos. Kiek daug šiandieną nelaimingų vaikų, jaunuolių, kuriems pasaulis šaltas, nykus nesvetingas. Gimdytojai gyvi, bet šeimos židinio nėra. Kas atpirks vaikų ašaras, skriaudas širdgėlą, kas išgydys sužeistą prigimtį?!

Yra baisus planas visus paversti bedieviais. Stalinmečio teroru ir dabartiniais neteisėtais persekiojimais, kuriuos palaiko Respublikos Galva, 1981 m. gegužės 17 d. plenume pasakytu teigimu, kad reikia ,,visokeriopai stiprinti internacionalinio ir patriotinio auklėjimo ryšį su kova už religinių atgyvenų likvidavimą", jau labai daug pasiekta, ir padariniai, neturintys pavyzdžio, kelia siaubą: girtuokliavimas, ištvirkimas, venerinės ligos, negimusių kūdikių žudymas, šeimų irimas, beglobiai vaikai, išsigimimų ir išprotėjimų gausėjimas, didėjantis nusikalstamumas. Nežiūrint į šiuos tautos sunaikinimą nešančius padarinius, bedievybės platinimas, palaikomas aukščiausios valdžios, kaskart vis griežčiau ir rafinuočiau vykdomas. Jei dar pusę šimtmečio taip smuksime, tapsime ištisai girtuoklių, kriminalinių nusikaltėlių, idiotų tauta, pamažu žūstanti kalėjimuose, beprotnamiuose, išsigimėlių namuose, ligoninėse. Sakykit, ar visa tai matant, galima tylėti?! Tylėjimas — išdavystė. Tautos dvasia pati šaukia per jautrias, baimei nepasiduodančias širdis, šaukia poetų lūpom, šaukia besimeldžiančių lūpom į Dievo Motiną . . . Garliavos vaikai per Gyvojo Rožančiaus maldą garbina Mariją, prašydami, kad gelbėtų Lietuvos jaunimą iš bedievybės, girtuokliavimo, moralinio pakrikimo . . . Vaikai, maldos įkvėpti, patys panūdo tapti gelbėjimosi šauksmu. Jie tą šauksmą su pagalba B. Brazdžinio poezijos įdėjo į Kalėdų šventei (1980 m.) skirtą vaidinimėlį. Tegul

šitas vaikų šauksmas tampa visos Lietuvos jaunimo šauksmu . . ., tegul šitas šauksmas kiekvieno lietuvio širdyje pavirs liepsnojančiu aukuru, kad išsisklaidytų nuodėmingos bedievybės sutemos, pasigailėtinom pamėklėm pavertusios jau tokią daugybę puikiausių mūsų brolių. Prisikels Lietuva Dievuje, o Dievuje gyva tauta vienodai pakelia tiek laisvę, tiek vergovę — nors tūkstantį metų ji tęstųsi. Aukos troškimu liepsnojančios širdys eis kančių keliais ir stiprins tautos dvasią.

Esu teisiama pagal 68 str. I dalį. Man sako, kad aš siekiau silpninti Tarybų Sąjungą. Negi Tarybų Sąjungos stiprumas slypi siekime per bedievybę ir nužmoginimą nutautinti, sunaikinti mažąsias tautas?! . . . Šitaip keliant klausimą, galima suprati, kodėl taip grubiai pažeidžiamos Konstitucijos garantuotos tikėjimo, sąžinės, kritikos laisvės ir nuolat teisiami žmonės. Siekdamas tobulėjimo, ugdydamas savyje asmenybę, jaunimas praktikuoja religiją ir yra grubiai persekiojamas. Dėl persekiojimo iš visos Lietuvos buvo siunčiami protestai Lietuvos KP sekretoriui su tikinčiųjų parašais. Proteste išdėstyti persekiojimo faktai laikomi šmeižikiškais, silpninančiais Tarybų Sąjungą. Po skundu pasirašę žmonės tardomi, laikomi nusikaltėliais . . . Žmonės represuojami, o aš teisiama kaip parašų rinkėja . . . Atskira tauta neturi teisės siekti savo moralinio sveikatingumo, gydytis nuo dvasios raupsų, paralyžiaus, maro. Ar Dievo išpažinimas gali būti grėsmė valstybei?! Žmonių moralinis supuvimas — štai kur tikroji grėsmė! Kodėl tokio pavojaus akivaizdoje neleidžiama gelbėtis?!

Garliavos vaikus tardytojai privertė kalbėti savo kategorijom, kad, neva, vaidinime buvo kalbama apie buržuazinės Lietuvos atgaivinimą. Vaidinime nebuvo paliesta jokia santvarka. Ten Lietuva verkė moraliniame pakrikime žūstančių savo vaikų, o čia fabrikuojamas politinis incidentas.

Galite fabrikuoti politines bylas, klastoti tiesą, išsigelbėjimo troškimo vis tiek nesustabdysite . . . Niekas neturi teisės pasmerkti mažųjų tautų išnykimui, kaip jas yra pasmerkę teisėjai, vyriausybės asmenys, šviesuoliai in-

diferentai, sakydami, kad mažosios tautos vis tiek išnyks. Apie tai man kalbėjo ir prokuroras Bakučionis, ir tardytojas per man sudarytų kaltinimų paskelbimą balandžio 6 d. Taip nebus! Taip neturi būti! Prisikels Lietuva Dievuje — taps švari, sveika, tvirta, tada, nors tūkstantį metų truks mažųjų tautų sunaikinimo siekianti santvarka, lietuviais mes išliksime . . . Nenusiminkite, vaikai, kad jus privertė duoti parodymus prieš mane ir dar neteisingus . . ., norint atsilaikyti prieš moralinę tardytojų prievartą, reikia būti labai stipriam — mylėti Dievą ir Tiesą labiau negu savo gyvybę, o tokiais pigiai netampama. Neapleiskite Rožančiaus, ateis laikas, kai drąsiai žvelgsite mirčiai į akis, nesulaužomi, nenugalimi. Nėra beprasmės aukos. Jūs trokštate tapti šauksmu Tėvynės lūpose ir prašėte manęs, kad jums padėčiau. Labai menki mano sugebėjimai, jokios patirties. Kadangi daugiau nebuvo kam, kiek išėjo — stengiausi. Būkite laimingi, kad esate persekiojami už Tiesą . . . Laisvanoriška nekaltųjų kančia sugėdins neteisingus teisėjus ir pavargs jie teisti Meilę, einančią už kitus aukotis. Kitų drąsuolių lūpom pratęs Tėvynė jūsų šauksmą . . .

Esu silpna, tik Dievu ir gerųjų žmonių maldom gyva. Nepaprastai esu visiems dėkinga ir prašau — neapleiskite ir toliau. Už kalinius, o ypač už tardomuosius reikia labai melstis ir nepamiršti tų nelaimingųjų, kurie nutolę nuo Dievo . . .

Labai gaila Šapokos „Lietuvos istorijų" (11 egz.), kurias atėmė kratos metu. Tautos istorija nuo mūsų slepiama, todėl šis netekimas neįkainuojamas. Knygų negrąžins. Reikia jas visom išgalėm nepaliaujamai dauginti. Esu kaltinama pagal prielaidą ir neteisingą ekspertų išvadą informacijos perdavimu „LKBK". Teisėjai, jūs pirmiausia turėtumėte rūpintis, kad nebūtų už tikėjimą persekiojami žmonės, tada nebus ir panašių publikacijų.

Meldžiuosi už tardytojus, gausius išdavikus. Jų gyvenimas skaudus — jiems lemta persekioti Tiesą. Ateis laikas ir supras jie, kad Tiesos negalima nuteisti — Tiesa

teisėjus teisia. Negalima nužudyti Meilės, įkalinti Laisvės . . . Esu pasiruošusi bet kokiai aukai.

Esu kaltinama nacionalizmu. Jau Vydūnas kėlė Mažosios Lietuvos lietuvių tautinį susipratimą, todėl, kad, pagal jį, nutautėję žmonės nužmogėja . . . Kreipiuosi į visus, kurie užsibrėžėte smurtu, persekiojimais, teismais išplėšti tikėjimą iš žmonių širdžių. Noriu paklausti: Ar jūs žinote, kad tokiu būdu pasmerkiate minias nužmogėjimui? Prašau su meile, kaip Brolius, neatimkite iš žmonių tikėjimo, nežudykite Lietuvos. (Gynimosi kalba sutrumpinta — red. past.).

Prokuroras savo kaltinime teigė, kad parengtiniame tardyme J. Bieliauskienės kaltė įrodyta, tik teisme kai kurie iš liudininkų atsisakė savo parodymų teisiamosios naudai. Kaltino, kad J. Bieliauskienė ugdė mokiniuose nacionalistines nuotaikas, iškreipė tarybinę tikrovę, aukštino Lietuvos praeitį, kunigaikščius, nelegalioje spaudoje („LKBK") skelbė šmeižikiško turinio faktus apie tikinčių mokinių persekiojimus, tardymus. Tai buvo paskelbta reakcinguose užsienio žurnaluose, — „Draugas", „Tėvynės žiburiai", — Vatikano radijo laidose. Prokuroras pareiškė, jog ekspertai nustatė, kad žinios perteiktos J. Bieliauskienės stiliumi, todėl jai ir priklauso. Savo kaltinime prokuroras apkaltino teisiamąją bendradarbiavimu su kunigais: Alfonsu Svarinsku ir Sigitu Tamkevičiumi, parašų po protestu dėl tikinčio jaunimo persekiojimo rinkimu. Priminė teismui, kad J. Bieliauskienė pokario metais palaikė ryšius su buržuaziniais nacionalistais (partizanais — red. past.), platino atsišaukimus, už ką 1948 metais buvo nuteista 25 metus kalėti, vėliau bausmė sumažinta iki 10 metų, o iki bausmės pabaigos likus 2 metams, buvo paleista. Prokuroras teigė, kad J. Bieliauskienė išvadų nepadarė ir, būdama laisvėje, toliau užsiiminėjo antitarybine veikla.

Nemažą dalį savo paskutinio žodžio J. Bieliauskienė išsakė eiliuota forma, pasiremdama J. Marcinkevičiaus „Ugnies poema", B. Brazdžinio „Atleisk man, Viešpatie", P.

Širvio žodžiais. Pagrindinė mintis tokia:

Prašau, meldžiu Jus,
Mano sielvarto skaudžiausio Brdiai, —
Iš įsčių Lietuvos išėję — Teisėjaimano,
nenužudykite vyturio giesmės, -
tos mylinčios, tyros, jaunos,
į Dievą kylančios širdies, —
nenužudykite! . . . —
Meldžiu, šaukiu, maldauju! . . .

„O netikėjimo juoda ranka
kurią mes patys virš savęs iškėlėm" . . .
Ji žudo vyturius, ji Meilę žudo . . . —
Kaip skaudžią skaudžią žaizdą
šią patirtį nešu. —
Todėl meldžiu Jus, Broliai mano, —
Lietuvos vaikai,
atimkite tą juodą ranką
iš dangaus mėlynės,
kad nebebūtų vyturiai . . .
Tegul pavasarį jie neša! . . .
Tegul pakyla meilės saulė
virš neapykantos ledyno! . . . Tegul! . . . —

Aukščiausias teismas J. Bieliauskienę nuteisė 4 metams griežto režimo lageryje ir 3 metams tremties.

KRATOS IR TARDYMAI

(Okupuotos Lietuvos valdžios pareigūnams nerimą kelia jų pačių nusikaltimai: pavyzdingųjų kunigų ir pasauliečių areštai, tardomieji bei teisiamieji):

1983 m. spalio 5 d. į Vilniaus saugumo komitetą tardymui, kaip liudininkas kun. Sigito Tamkevičiaus byloje, buvo iškviestas jo Ekscelencija tremtinys vyskupas Julijonas Steponavičius.

Tardymo metu vyskupas J. Steponavičius atsisakė būti liudininku kun. S. Tamkevičiaus byloje ir pareiškė, kad, kaip

vyskupas, jis gali tik didžiuotis tokiu kunigu, bet jokiu būdu jo neniekinti.

Į klausimus, ar matęs „Kroniką", ar neprisidėjęs prie Tikinčiųjų teisėms ginti komiteto dokumentų rašymo ir t.t., vyskupas atsisakė kalbėti. Tardymas truko apie 3 valandas. Po tardymo protokolu vyskupas J. Steponavičius nepasirašė.

Čekistas, išleisdamas vyskupą J. Steponavičių pietų pertraukai, pasiliko jo pasą ir įsakė 15 val. prisistatyti į saugumą. Po pietų tardytojas ir dar vienas čekistas prikaišiojo ir mokė vysk. J. Steponavičių, kam šis priimąs pas save kunigus, tikinčiuosius ir šiaip įvairius interesantus, barė, kad remiąs Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetą, pogrindžio leidinį „Kroniką", kodėl nenori ramiai gyventi, kam rūpinasi ne savo reikalais ir panašiai. Toks pokalbis tęsėsi 1,5 valandos.

* * *

Lazdijai. 1983 m. rugpjūčio 8 d. į Vilniaus saugumą pas tardytoją Marcinkevičių buvo iškviestas Lazdijų parapijos klebonas kun. Vincas Jalinskas. Tardymo metu buvo pateikti klausimai: Kaip apibūdinate suimtąjį kun. Sigitą Tamkevičių? Ar girdėjote jo sakomų pamokslų, ar juose nebuvo šmeižiama tarybinė santvarka? Ar teko dalyvauti Kybartų bažnyčioje Kalėdų šventėje vaikams suruoštoje eglutėje, kas buvo seneliu? Tardytojas Marcinkevičius kaltino S. Tamkevičių žinių į užsienį perdavimu, domėjosi „LKB Kronika", teiravosi, kas leidinį leidžia, ar tardomojo manymu, kun. S. Tamkevičius nebuvo jos redaktoriumi. Kun. V. Jalinskas paaiškino, kad „Kroniką" rašo, leidžia, daugina bei platina liaudis. Atmesdamas tardytojo kaltinimą, jog Kybartų bažnyčioje buvo suruoštas Eucharistinis susirinkimas, kun. V. Jalinskas pabrėžė, kad tai vyko Eucharistiniais metais ir kun. S. Tamkevičius darė tai, ko reikalavo Bažnyčia ir jos vyskupai. Jei jau ir minėtas „nusikaltimas" tapo nusikaltimu, tai atidžiai stebėkite, nes šie metai paskelbti gerumo metais, todėl ne vienoje

bažnyčioje ta proga gali būti suruošti panašūs „nusikaltimai", — panašiai kalbėjo tardomas kun. V. Jalinskas. Tardymo metu kun. V. Jalinskas reikalavo paleisti kun. S. Tamkevičių, kaip nepadariusį jokio nusikaltimo, o į tardytojo Marcinkevičiaus klausimą, kaip būtų reaguojama, jei kun. S. Tamkevičių paleistų, atsakė, kad tai būtų vienas iš geriausių variantų, nes kunigai ir tikinti liaudis pasipiktinusi tokiu valdžios elgesiu. Kun. Alfonsui Svarinskui melagingai primetėt pokario metus, o įdomu, ką primesit kun. S. Tamkevičiui, jis juk gimęs iš darbininkų šeimos ir jau po karo, augo našlaičiu, baigė jūsų, tarybinę mokyklą . . . Jei jau taip, tai jūs galite ir bet kurį kitą, sąžiningai atliekantį savo pareigas kunigą suimti ir nuteisti, — ne kartą tardymo metu stebėjosi kun. V. Jalinskas.

* * *

Bartininkai (Vilkaviškio raj.). 1983 m. rugsėjo 30 d. į Vilniaus KGB pas tardytoją V. Baumilą buvo iškviestas Bartininkų parapijos klebonas kun. Antanas Liubšys. Saugumietis jį apklausinėjo kaip liudininką kun. Sigito Tamkevičiaus byloje. Į klausimą, kaip vertina kun. S. Tamkevičių kaip žmogų ir kunigą, kun. A. Liubšys atsakė, kad tai ypatingai aukštos moralės ir gilios dvasios žmogus, kad Lietuvai reikia daugiau tokių kunigų. Atsakydamas į klausimą, ar myli ir gerbia kun. S. Tamkevičių žmonės, tardomasis patvirtino, kad suimtąjį kunigą labai myli ir gerbia visi jį pažinojusieji tikintieji ir kunigai.

Pasirašyti po tardymo protokolu kun. A. Liubšys atsisakė. Tuomet tardytojas susinervino ir paklausė: „Kodėl jūs nenorite pasirašyti, juk jūsų parodymai apie kun. S. Tamkevičių tik teigiami ir byloje gali pasitarnauti jo naudai?" „Niekas negali pasitarnauti jo naudai, nes jūs teisiate nekaltą, ir neieškote tiesos. Nei mano, nei kitų liudininkų teigiami parodymai čia nieko nenulems" —, kalbėjo kun. A. Liubšys.

Po tardymo prisistatė pavardės nepasisakęs saugumietis ir pareiškė norįs pasikalbėti su kun. A. Liubšiu. Čekistas pasisakė 1980 m. balandžio mėnesį dalyvavęs Kapsuko m.

20-mečio g. Nr. 3 vykusioje kratoje ir pažįstąs Liną Briliūtę, kuri šiuo metu dirba Bartininkų bažnyčioje skalbėja bei jos seserį Birutę Briliūtę, dirbančią Kybartų bažnytinio choro vadove. Apgailestavo, kad tokios jaunos stoja į vienuolyną; teiravosi, ar Lina neužsiiminėja kokia nors įtartina veikla, t.y. nedaugina ir neplatina pogrindžio spaudos. Kunigui A. Liubšiui visa tai paneigus, tardytojas V. Baumila perspėjo jį, kad ateityje būtų atsargus, nes, jų įsitikinimu, Linos sesuo Birutė Briliūtė esanti priešiška tarybų valdžiai ir galinti daryti neigiamą įtaką seseriai.

Tardymas užtruko apie tris valandas.

* * *

Prienai. 1983 m. rugsėjo 8 d. į Prienų raj. prokuratūrą buvo iškviestas Prienų parapijos vikaras kun. Antanas Gražulis. Prokuratūroje su įspėjimu jo laukė LTSR prokuroras Bakučionis. Įspėjime kun. A. Gražulis kaltinamas kulto įstatymų pažeidimu. Prokuroras Bakučionis įrodinėjo, kad, ruošiant kalėdinę eglutę, į šventinę programą buvo įtraukti vaikai: jie sakė eilėraščius, giedojo giesmes, kai tuo tarpu Bažnyčia atskirta nuo mokyklos. Prokuroras teigė, kad religinių susivienijimų nuostatai draudžia kalėdoti, o jis, nesilaikydamas jų, toliau kalėdoja. Į kun. A. Gražulio paaiškinimą, kad kalėdojimas yra tik tada, kai imama auka, o jis tik lanko parapijiečius ir jokių aukų nerenka, prokuroras nereagavo. Kun. A. Gražulis buvo kaltinamas parašų po protestais dėl kunigų — Alfonso Svarinsko ir Sigito Tamkevičiaus — suėmimo rinkimu bei jų gynimu. Prokuroras bandė įrodyti, kad ginti suimtus kunigus yra nusikaltimas, kadangi, jo žodžiais tariant, jie, kaip nusikaltėliai, teisėtai patraukti baudžiamojon atsakomybėn, o jis, kun. A. Gražulis, gindamas suimtuosius, žemina valstybės autoritetą.

1983 m. rugsėjo 24 d. Prienų rajoninis laikraštis išspausdno žinutę, kurioje rašoma: „. . . 1983 m. rugsėjo 8 d. Prienų bažnyčios vikaras kun. A. Gražulis už sistemingą įstatymo apie religinius kultus pažeidinėjimą bei nepagrįstus

išpuolius prieš tarybinę visuomenę buvo įspėtas, kad už pakartotinus panašius veiksmus, t.y. įstatymų pažeidimus, gali būti patrauktas atsakomybėn.

Kybartai. Po Kybartų klebono kun. Sigito Tamkevičiaus suėmimo prasidėjo masiniai tikinčių kybartiečių — vaikų ir suaugusių — tardymai. Beveik visi apklausinėjami pagal tuos pačius klausimus: apie ką kun. S. Tamkevičius kalbėdavo pamoksluose, ar nesijautė pamoksluose antitarybinės nuotaikos, ar sąmoningai tardomieji pasirašė po pareiškimu, liečiančiu tikinčio jaunimo diskriminaciją, kas organizavo prie bažnyčios Kalėdų švenčių metu suruoštą vaikams šventinę eglutę, ką žino apie 1981 m. rugpjūčio mėnesį Kybartų bažnyčioje vykusį Eucharistinį kongresą, ar jame dalyvavo ir t.t.

Turimomis žiniomis kun. S. Tamkevičiaus byloje buvo apklausti sekantys Kybartų parapijos tikintieji:

Liepos 6 d. — Vilkaviškio autotransporto kelių valdybos Kybartų bazės darbininkė Matilda Mališkienė (apklausta darbe, tardytojas V. Baumila).

Liepos 13 d. — Kybartų Taupomosios kasos darbuotoja Nastutė Mačiulaitienė (apklausta Vykdomojo komiteto patalpose, tardytojas Marcinkevičius).

Liepos 13 d. — kybartietis Urbonas (apklaustas milicijos punkte, tardytojas Marcinkevičius).

Liepos 13 d. — Kybartų miestelio gyventoja Želvienė (iš namų atvežta į milicijos punktą, tardytojas savo pavardės nepasisakė).

Liepos 13 d. Teresė Storaitienė (moteris sirgo, todėl buvo apklausta savo namuose, tardytojas V. Baumila).

Liepos 14 d. — Darvino gatvės gyventoja Česnienė.

Liepos 14 d. — Kybartietė Menčinskienė (milicijos punkte).

Liepos 15 d. — Kybartų parapijos vargonininkė Birutė Briliūtė (apklausta namuose, tardytojas V. Baumila).

Liepos 20 d. — Kybartų parapijos valytoja Ona Kavaliauskaitė (milicijos punkte, tardytojas Marcinkevičius).

Liepos 20 d. — Bernadeta Mališkaitė (milicijos punkte,

tardytojas V. Baumila).

Liepos 20 d. — Asta ir Edita Glaveckaitės bei Daiva Sakalauskaitė.

Liepos 21 d. mokinė Aušra Karaliūtė (tardytojas Marcinkevičius).

Liepos 25 d. Sigita, Asta, Reda ir Arvydas Počai.

Tardomieji liudijo, kad, jų giliu įsitikinimu, kun. S. Tamkevičius buvo visų tikinčiųjų mylimas ir gerbiamas ir nepadarė nieko, už ką galėtų būti baudžiamas, priešingai, jis uoliai tarnavo tikintiesiems, jo dėka šiandien išpuošta Kybartų bažnyčia, sutvarkytas ir išgražintas šventorius, tiek daug vaikų ir jaunimo prie altoriaus. Žmonės tvirtino, kad savo pamoksluose klebonas siekė tik gero: mokė gyventi ir dirbti sąžiningai, neveidmainiauti. Tardymo metu ne vienas tikintysis pateikė visą eilę dėl religinių įsitikinimų patirtų diskriminacijos faktų, tačiau nė vienas iš jų nebuvo įtrauktas į apklausos protokolą. Beveik visi tardomieji pasirašyti po protokolais atsisakė.

Tardytojai bandė įtikinti žmones, kad jų klebonas kun. S. Tamkevičius suimtas teisingai, esą jis priešiškai nusiteikęs tarybų valdžios atžvilgiu ir kaip nusikalstamos veiklos pavyzdį pateikdavo tikinčiųjų laikyseną tardymų metu, kalbant tardytojų žodžiais, pradedant trylikamečiais ir baigiant senukais, nepasirašinėja po tardymų protokolais, o apklausta apie 200 žmonių. Stengėsi įtikinti, kad, nepasirašydami po protokolais, žmonės tik pakenks suimtajam klebonui. Saugumiečiai Lietuvos tikinčiuosius lygino su tikinčiaisiais Lenkijoje, aiškino, kad ir ten viskas prasidėjo nuo rožančiaus ir kad tam reikia užkirsti kelią. Į kai kurių tardomųjų paaiškinimus, kad pasirašys tik tada, kai reiks liudyti teisme, tardytojai atkirsdavo, jog tokie liudininkai, kaip jie, teismui nebus reikalingi.

Liepos 20 d. Vilniaus bei Vilkaviškio KGB darbuotojai atvyko į Kybartų miesto Ostrovskio g. namą Nr. 9 norėdami ištardyti tikinčius jaunuolius — vienuoliktoką Romą ir dešimtokus Arvydą bei Edmundą Žemaičius. Tarpduryje saugumiečius pasitiko berniukų motina Birutė Žemaitienė ir, sužinojusi, ko čekistai pageidauja, pareiškė:

„Mano vaikai nieko blogo nepadarė ir nėra jokio reikalo juos tardyti, gaudykite tikrus nusikaltėlius. Aš juos užauginau ir aš už juos atsakau. Kodėl jūs nepasigedote vaikų tada, kai juos mažus auginau, kai vargai spaudė, kodėl tada jie jokiems valdžios pareigūnams nerūpėjo? Nejau vien todėl, kad tiki į Dievą, jie jau yra nusikaltėliai ir juos reikia tardyti?! Aš nesutinku leisti jums tardyti savo vaikų", ir paprašė saugumiečius išeiti iš jos namų. Tos pačios dienos vakare milicijos pareigūnas pakartotinai atnešė šaukimus tardymams, tačiau ir šį kartą motina neleido vaikų tardyti. Kiek vėliau milicininkas įteikė šaukimą Birutei Žemaitienei, pagal kurį liepos 25 d. 10 val. ji privalėjo nuvykti į Vilkaviškio VRS pas milicijos tardytoją Antaną Bilboką.

Milicijoje B. Žemaitienę išvadino įžūlia, antitarybiškai nusiteikusia, pagrasino paromis ir, pasakę, kad vis tiek vaikus ištardys, nugabeno į Vilkaviškio Liaudies teismą, kur nubaudė pinigine 35 rub. bauda, pridurdami, kad teismo nuosprendis yra galutinis ir neapskundžiamas. B. Žemaitienei teisėjai pareiškė, kad už savo vaikus ji gali ne tik pinigus mokėti, bet ir parose sėdėti. Po šio incidento saugumiečiai dar keletą kartų bandė ieškoti B. Žemaitienės sūnų, tačiau šie, pasinaudodami vasaros atostogų laikotarpiu, iš namų išvyko.

Rugsėjo 6 d. į Kybartų K. Donelaičio vid. m-klą atvyko Vilniaus KGB darbuotojas V. Baumila ir direktoriaus kabinete tardė 11 kl. mokinį Romą Žemaitį. Sekė įprastiniai klausimai, liečiantys suimtąjį kleboną kun. Sigitą Tamkevičių. Vaikinas po protokolu nepasirašė. Tą pačią dieną saugumietis V. Baumila į direktoriaus kabinetą išsikvietė R. Žemaičio brolį dešimtoką Arvydą, tačiau jo pilnai ištardyti nepavyko, nes į direktoriaus kabinetą atėjo berniuko motina. B. Žemaitienė labai pasipiktino tokiu saugumo darbuotojų elgesiu, nes dar vasara, išvažiuodami iš Kybartų, jie buvo prižadėję, jog be tėvų žinios vaikų nesikvies tardymams. V. Baumila pareikalavo, kad motina išeitų, tačiau ši pareiškė, kad išeis tik kartu su vaikais.

* * *

1983 m. liepos 25 d. į Kybartų m. Prekybos įrengimų gamyklą paskambino milicijos darbuotojas ir, pakvietęs O. Griškaitienę, pareikalavo, kad jos duktė Stasė Griškaitytė liepos 26 d. 15 val. atvyktų į Kybartų milicijos patalpas tardymui. Motina pareiškė, kad vienos dukters neleis, nes ji esanti nepilnametė. Po pusvalandžio į gamyklą pas O. Griškaitienę atvyko Kybartų miesto milicijos pareigūnas Gintas Kereišis ir, palikęs šaukimą tardymui, išrašytą S. Griškaitytės vardu, pareikalavo motiną po juo pasirašyti. Moteris nesutiko, tuomet įpykęs pareigūnas išvadino O. Griškaitienę chuligane ir pagrasino paromis. Tą pačią dieną, vakare, O. Griškaitienei buvo įteiktas šaukimas liepos 26 d. 13 val. atvykti į Vilkaviškio m. VRS tardymui.

Rytojaus dieną 9 val. ryto į gamyklą atvyko milicijos pareigūnas G. Kereišis ir pasiūlė pats nuvežti O. Griškaitienę į Vilkaviškio VRS. Moteris pareiškė, kad pagal šaukimą ji privalo būti 13 val. Pareigūnui prisiėjo šaukimą perrašyti 10 val. Dėl neteisėto moters užpuolimo pasipriešino Juozas Mickevičius, tuo metu ėjęs įrankių skyriaus viršininko pareigas: „Jūs neturite teisės ją išsivežti ir bausti, ji nieko blogo nepadarė ir nepasakė, mes visi tai girdėjome". Pareigūnas atkirto, kad nemato jokio reikalo aiškintis ir liepė, jei kas nors neaišku, vykti kartu į VRS. Juozas Mickevičius taip ir padarė, tačiau milicijoje nei O. Griškaitienės, nei J. Mickevičiaus niekas rimtai neišklausė. Į bet kokius bandymus ieškoti tiesos reagavo pikta pašaipa bei grasinimais. Pagaliau pareiškė, kad apskritai „visus Kybartus reikia ištaškyti, kad nei ženklo jų neliktų".

Po pusvalandžio O. Griškaitienė atsidūrė Vilkaviškio m. Liaudies teisme, kur buvo nubausta 40 rub. bauda už smulkų chuliganizmą. Nei pareigų nei pavardės nepasisakiusi O. Griškaitienę nuteisusi moteris pridūrė, jog teismo sprendimas galutinis ir neapskundžiamas.

* * *

Kaunas. 1983 m. rugpjūčio 24 d. į Kauno miesto saugumą tardymui buvo iškviesta a.a. kun. Virgilijaus

Jaugelio motina Monika Jaugelienė. Tardė Vilniaus KGB tardytojas Vidmantas Baumila. Klausinėjo, ar pažinojo kun. Sigitą Tamkevičių, kada artimiau susipažino, ar girdėjo jo sakomų pamokslų, apie ką kunigas daugiausia kalbėjo pamoksluose? Tardytojas domėjosi apie mirusį sūnų kunigą V. Jaugelį. Klausinėjo, kodėl jį palaidojo Kybartuose ir dar po batnyčios bokštu, teiravosi, ar ne kunigas S. Tamkevičius visa tai sugalvojo.

Rugsėjo 5 d. Kauno KGB būstinėje saugumietis apklausinėjo M. Jaugelienę. Šį kartą teiravosi, kur sūnus gyveno, būdamas Kybartuose, kur dirbo, kodėl susirgęs nesigydė Kybartų ar Vilkaviškio ligoninėse; kur gydėsi, kas jį gydė, kur gyveno prieš mirtį, ar lankydavo sergantį sūnų Kybartų klebonas kun. S. Tamkevičius, kiek laiko apsilankymo metu praleisdavo pas sergantį, apie ką kalbėdavosi ir pan.

* * *

Garliava (Kauno raj.). 1983 m. rugsėjo 5 d. 12 val. į Kauno miesto KGB poskyrį tardymui pas tardytoją V. Baumilą buvo iškviestas Kauno raj. Garliavos gyventojas (Pažangos 11) Saulius Kelpšas. Saugumietis domėjosi, ar iškviestasis asmeniškai nepažinojo kun. Sigito Tamkevičiaus, ar nedalyvavo Kybartuose vykusiame Eucharistiniame kongrese, pateikė dokumentą, kuriame buvo pažymėti S. Kelpšos automobilio numeriai. Tardytojas teigė, kad jie buvo užfiksuoti Kybartuose. Atsakydamas į tai, vaikinas pareiškė, kad numerius bet kur, bet kas ir bet kada gali užfiksuoti, todėl tai dar nėra įrodymas. Surašęs protokolą, V. Baumila pareikalavo, kad S. Kelpšas po juo pasirašytų, tačiau šis atsisakė, motyvuodamas tuo, kad nepasitiki tarybiniais pareigūnais, kadangi jie klastoja faktus, protokolus ir t.t. Kaip pavyzdį priminė kun. Alfonso Svarinsko teismo metu milicijos pareigūnų protokole surašytą melagingą liudijimą, būktai jis, S. Kelpšas, būdamas Lenino prospekte, kėlė triukšmą, šūkavo, dainavo, už ką baudžiamas 50 rub. bauda.

Tardomasis užklausė tardytoją V. Baumilą: „Kaip jums atrodo, jei iš tiesų aš būčiau taip pasielgęs, kur mane vežtų — į teismą ar į psichiatrinę ligoninę?" Tardytojas patvirtino, jog tokiu atveju greičiau atsidurtų ligoninėje kaip teisme. „O dabar", — tęsė tardomasis, — „anas dokumentas bus laikomas teisingu ir bet kokiu reikiamu atveju panaudotas prieš mane." Saugumietis sutiko, jog iš tiesų dokumentas lieka dokumentu, ir pridūrė, kad milicininkai „persistengė", bet ištaisyti jau neįmanoma.

* * *

Vilkaviškis. 1983 m. rugsėjo 6 d. Vilkaviškio saugumietis Masalskis įteikė šaukimą tardymui vilkaviškietei Danai Kelmelienei, gyvenančiai Statybininkų 4-3. Rugsėjo 7 d. Vilkaviškio saugumo patalpose ją tardė Vilniaus KGB tardytojas vyr. leitenantas V. Baumila. Dėl silpnos sveikatos D. Kelmelienę į tardymą lydėjo jos vyras Antanas Kelmelis. Saugumiečiai A. Kelmeliui neleido dalyvauti tardyme, todėl jam teko laukti kitame kabinete Vilkaviškio saugumiečių priežiūroje. Saugmiečiai stebėjosi, kaip A. Kelmelis gali būti tokių pažiūrų ir, atseit juodinti tarybinę santvarką, kai pats yra kilęs iš komunistų šeimos. „Kad gimęs ir augęs tikrų komunistų šeimoje — tiesa, todėl man nepaaiškinsit ir nieko naujo nepasakysit", — kalbėjo A. Kelmelis.

Tardymo metu D. Kelmelienė buvo apklausinėta apie jaunimo pareiškime minėtus tikinčio jaunimo diskriminacijos faktus. Klausė, ar tiesa, kad jų bute saugumas ir milicija suėmė ir nugabeno susirinkusį atšvęsti gimtadienio jaunimą į Vilkaviškio milicijos skyrių; ar ji sąmoningai pasirašė po pareiškimo tekstu. D. Kelmelienė faktus patvirtino.

Tardytojas V. Baumila klausinėjo tardomąją, ar ji neskaito „LKBK", ar nežinanti, kas ją daugina bei perduoda į užsienį. Moteris atsakė, jog apie tai nieko nežinanti. Po protokolu D. Kelmelienė nepasirašė. Tardymas truko maždaug valandą laiko.

* * *

Vilnius. Paskutiniu metu J. Sadūnas vėl tardomas. Saugumiečiai gąsdina, kad, suradus jo seserį Nijolę Sadūnaitę, ji bus nubausta ilgus metus kalėti.

* * *

Vilnius. 1983 m. liepos 22 d. du Vilniaus KGB darbuotojai atvyko į Vilniaus pramonės įmonių polikliniką, kur poliklinikos vyr. gydytojui Bagdonui pareiškė turį nedelsiant tardymui į saugumo būstinę pristatyti gydytoją Mariją Sadūnienę. Čekistai labai nustebo, kai iškviesta M. Sadūnienė pareikalavo parodyti dokumentą, kuriuo remiantis ji turi būti nuvežta į VSK tardymui. M. Sadūnienei paprašius parodyti asmens dokumentus saugumiečio, su kuriuo ji turinti važiuoti, pastarasis norėjo likti anonimu — iš tolo parodė pažymėjimą ir atsakė, jog tardymui jokio dokumento neturi. Neatsižvelgiant į tai, kad poliklinikoje neliko nė vieno okulisto, M. Sadūnienė buvo nuvežta į saugumą.

Be minėtų dviejų čekistų į tardymą atvyko dar vienas. M. Sadūnienei pareikalavus prisistatyti, kas vadovauja tardymui, atvykusysis su ironija pareiškė: „Praėjo jau tie laikai, kai kiekvienam tardomajam aiškindavom, kas tardo, dėl ko tardo ir t.t." Tardomajai buvo paaiškinta, kad, jų turimomis žiniomis, liepos 3 ar 4 d.d. ji turėjo gauti kelis egzempliorius uždraustos pogrindžio literatūros. Čekistus domino, kur dabar yra minėta literatūra, kam davė skaityti ir t.t. M. Sadūnienė atsakė, kad nieko panašaus nebuvo — pogrindžio leidinių ji negavo ir nusistebėjo, kodėl jie, veik visą mėnesį kantriai laukę, būtent šiandien taip skubiai, net iš darbo, atsivežė ją tardymui. „Jei reikės, tai dar ne kartą iš darbo tave atsivešime tardymams," — paaiškino čekistas. „Mes gerai žinome, kad įsigijai pasitikėjimą Nijolės Sadūnaitės draugų tarpe. Žiūrėk, kad ir tau neatsitiktų taip, kaip atsitiko Jonui Sadūnui!" Vėliau net keletą kartų pakartojo: „Tai vis dar dirbi poliklinikoje, kieno vardu gautas kooperatinis butas? Nebejauna esate, pagalvokite

apie ateitį, kam jums reikalingas visoks pogrindžio šlamštas? Jei nepasakysite, kur padėjote pogrindžio literatūrą, bute padarysime kratą ir rasime". Tuo metu čekistas, atvežęs M. Sadūnienę į saugumą, pareiškė, kad šiuo metu M. Sadūnienės bute uždraustos pogrindžio literatūros nėra, bet, greitai susiorientavęs, jog per daug prasitarė, pasitaisė: Šiuo metu pogrindžio literatūros turbūt nėra" (Kratas saugumas neretai daro slapta, nedalyvaujant butų gyventojams — red. past.). Tardymo čekistai neprotokolavo, be to reikalavo, kad M. Sadūnienė parašytų, jog liepos 3-4 d.d. jokios antitarybinės literatūros negavo. Tardymas truko maždaug 1 valandą.

* * *

Vilnius. 1983 m. rugsėjo 22 d. gatvėje buvo sulaikytas Petras Čižikas ir jam buv pateiktas kratos orderis. Pasiteiravus, kokiu pretekstu bus daroma krata, tardyt. Kubiliauskytė atsakė: „Ieškosim Rembranto reprodukcijų ir kitų paveikslų". Kratos metu (Vilnius, Gvazdikų I-ji Nr. 2) paveikslų buvo „ieškoma" mažiausiuose stalčiukuose, drabužiuose, šaldytuve ir kitur, kur tokių dalykų ir būti negali. Kratos metu paimta: Andriukaičio „Bausmė be nusikaltimo", kard. Slipyj kalbos tekstas, kunigų A. Svarinsko ir S. Tamkevičiaus nuotraukos, maži medalijonai su Kristaus atvaizdu, paveiksliukai, maldų tekstai. Kratos metu dingo str. apie Vydūno gyvenimą.

Po kratos buvo paliktas kvietimas tardymui į milicijos valdybą. Kadangi kvietimas buvo be antspaudo, P. Čižikas į tardymą nėjo.

Spalio 7 d. pašto dėžutėje buvo rastas be antspaudo kvietimas į tardymą spalio 3 d.

* * *

Kaunas. 1983 m. liepos 20 d. kaunietės Stefanijos Jašmontaitės bute (Piliakalnio 9-67) buvo padaryta krata tikslu surasti ir paimti vogtus daiktus — peilį, su kuriuo buvo padaryti nusikaltimai, asmens dokumentus bei kitus

dokumentus, turinčius reikšmės bylai. Kratai vadovavo Kauno m. Požėlos raj. VRS kriminalinės paieškos viršininko pavaduotojas Skaudickas, kviestiniais — Bačkaitienė Romutė, Vaclovo (Piliakalnio 9-64) ir Naikauskienė Nijolė, Vlado (Piliakalnio 9-62). Kratos metu paimta: pogrindžio leidiniai — Kronika „Nr. 58", „Aušra" Nr. 28, rašomoji mašinėlė „Continental", užrašų knygelė su rankraštiniais įrašais, 18 magnetofoninių juostų, su pamokslų bei dainų įrašais, knygos A. M. Neigl „Svarbiausias akimirksnis" ir „Vienuolijų vaidmuo dorovinio gyvenimo ugdyme". Krata truko maždaug tris valandas.

MŪSŲ KALINIAI

(Dieviškosios galios pagalba tikintysis įveikia net sunkiausias ilgametes kalinio buities sąlygas):

Vilnius. Liepos 28-31 d.d. iš Kybartų, Vilkaviškio, Kapsuko bei kitų Lietuvos vietų į Vilniaus KGB buvo pasiųsta daugybė sveikinimo telegramų, vardo dienoje adresuotų suimtajam Kybartų parapijos klebonui, TTGKK nariui kun. Sigitui Tamkevičiui. Tikintieji norėjo bent kuklia atvirute ir keletu šiltų žodžių išreikšti savo meilę ir pagarbą saugumo izoliatoriuje kalinamam kunigui. Deja, beveik visos telegramos buvo grąžintos siuntėjams su paaiškinimu — adresatas nurodytoje vietoje negyvena.

* * *

Šiemet sukanka 20 metų kai Viktoras Petkus eina Gulago salyno keliais. Ta proga jis rašo:

„Jaunystės metais jau teko atsidurti tiesiog gyvenimo malūne, kur neišvengiamai tenka pabūti tarp girnų, kur reikia kažką žinoti ir apsispręsti, kad išliktum. Bet gyvenimo upė nusinešė detalių kalnus, drama nuslūgo, bepaliko esmės projekcija, jos ieškojimas ir suvokimas.

Atminties dėka daugelis praeities dienų stovi čia pat, kaip artimi bičiuliai, o kartu yra simboliniai dydžiai, reiškiantys kultūros vertybių amžinumą ir pergalę

konflikte su tironija visame pasaulyje . . . Nemaža dalis kalinių, badu privestų iki nužmoginimo, vis tiek neprarado vidinės dvasinės laisvės. Jie neprarado ir komunikatyvinės funkcijos. Dar daugiau: jie neprarado vilties ir tikėjimo, be kurių negali būti nei paties gyvenimo, nei kūrybos. O gal svarbiausia, jog ir tokiame pragare jų neapleido troškimas surasti pasaulyje ir žmoguje bent krislelį gėrio, meilės, taurumo. Jie teigė laisvo mąstymo jėgą ir grožį.

. . . Ir vėl matau išblyškusius ir pamėlusius veidus, tai užgesusiomis, tai karščiu degančiomis akimis, tik jau ne žmones, ne, bet vien kaulų ir odos kombinacijas, siūbojančias, pūstelėjus vėjui. Jie apstoja mane glaudžiu būriu. Taip, aš kartais matau juos visus kartu. Ir negaliu suprasti, kodėl taip pririša, ko jau seniai nebėra. Kodėl tos liesos rankos tiesiasi į tave, tie kaulėti pečiai tebenori atsiremti į tave. Kodėl tie žmonės neišnyksta, o vis tebevaikšto ir tebekalba. Nejaugi toji baisioji anų metų dilema — būti ar nebūti — padarė juos šimtmečiams nemirtingais.

Beveik jokio maisto nepagaminsi be vandens. Vandens problema. Ji mus persekioja per visą čia buvimą. Viena, kad vanduo čia labai blogas. Jo paviršiuje plaukioja kažkokie riebalai. Ištisais mėnesiais jis daugiau panašus į kakavą. Todėl nevirinto vandens gerti neįmanoma. Anksčiau bent maistui virti atveždavo švaraus vandens iš kaimelio. Bet paskui, matomai, kažkam bus šovusi mintis, jog per porą metų jau turėjome adoptuotis ir prie balos skysčio, todėl rezultate — turim ir valgyti, ir gerti tą skystimą. Antra — nuolatos trūksta ir tokio vandens, ypač rytais, ruošos metu. Be to, keista padėtis ir su tualetais. Niekur nėra vandens bakelių. Vanduo maža srovele teka siaurais vamzdžiais. Todėl iš pradžių reikia privarvinti kibirą, kad jis pakeistų bakelį. Tualetai visose kamerose atviri, neizoliuoti. Vienintelė ventiliacija per vienintelio kameroje lango orlaidę. Šiek tiek anksčiau kai kuriose kamerose nuo stalo pusės tualetą pridengė beveik pusantro metro aukščio skydeliu, o dabar tokį patį skydelį pastatė ir darbo kamerose tik jau nuo durų pusės. Niekados man nebuvo užklydusi mintis, kad teks gyventi ir dirbti išvietėje.

. . . Nuotaika gera. Daugiau traukia dangiškoji arba dieviškoji sfera. Tik iš jos kyla žmonijos gyvenimas, jos kultūra. Popiežius Jonas-Paulius II savo kalboje, pasakytoje Unesco rezidencijoje Paryžiuje prieš pora metų, birželio antrąją, šitaip antropologiškai paaiškino kultūros prigimtį: ,,Žmogus (. . .) yra vienintelis ontologine prasme kultūros objektas, subjektas ir riba." Kultūra, jo žodžiais tariant, pirmiausia susijusi dangiškąja sfera, dieviškuoju pradu negi nenugalėsime gamtiškojo prado, žemiškosios sferos. Tad galvas aukštyn! Tegul mūsų žvilgsniai būna nukreipti į Amžinąją Saulę. Ir todėl nesijaučiu blogiau, bet kasdien vis geriau ir geriau . . ."

1983 m. rugpjūčio 29 d.

* * *

Iš Antano Terlecko laiškų:

Paskutiniu laiku A. Terleckas yra tremtyje, kur stengiamasi palaužti jo valią, įsitikinimus: kurį laiką jis buvo priverstas gyventi viename kambaryje su psichiniu ligoniu; susirgus neleista išvykti į sanatoriją gydymuisi (vyr. leitenantė S. M. Fedorčenko pareiškė: ,,Jūs tikitės sanatorinio gydymo? Jūs? Eto iskliūčeno!)", trukdoma korespondencija ir pasimatymai su artimaisiais.

,,. . . Tiek daug minčių galvoje, tiek daug jausmų širdyje. Tačiau esu priverstas ir tremtyje cenzūruoti save. Juk niekas nepasikeitė, cenzūra liko ta pati . . ., o norisi, kad bent šį laišką gautumėt. Tad trumpai apie kelionę į tremtį. (A. Terlecką iš Kučino kalėjimo į tremtį išvežė 1982 m. spalio 27 d.). Kankino, tikrąja prasme kankino! Lagerio administracija šiltų baltinių neperdavė, maisto nusipikrti neleido . . . Negalvojau, kad gali būti bjauresnių kalėjimų už Smolensko. Pasirodo gali. 21 parą išlaikė Irkutsko kalėjime. Ką ten mačiau ir girdėjau, sunkiai patikėtumėt . . .

1958 m. po 35 km. kelionės ,,voronoku" nuvežė į lagerį visą sutinusį. Galvojau, kad didesnių kančių žmogus negali pakelti. Oi, gali! Gali tokiu pačiu ,,voronoku" Kolynos keliais nuvažiuoti daugiau 1000 kilometrų. Gruodžio 23 d.

išvežtas iš Magadano kalėjimo; Kūčias galvojau švęsti Omsukčane. Deja, po 500 km. teko apsistoti Seinčanų kalėjime. Atrodė, kad Kūčios bus liūdniausios. Ne! Vakare sielą užliejo tokio beribio džiaugsmo banga, . . . pajutau esąs laimingiausias iš visų 3 milijonų lietuvių . . . Už tai visiems dėkoju už maldą . . .

Esu labai laimingas, kad likimas pasiuntė mane čia Lietuvos pasiuntiniu. (. . .) Teisybės negalvoju ieškoti. Negalvoju ir niekam skųstis . . . Viską jie gali! Tik bejėgiai vergu mane paversti. Blogiausiu atveju gali mane užmušti. Mirtis — ne blogiausia žmogaus baigtis . . ."

„1980-jų lapkričio 23-ją atvežtas į vieną iš Uralo lagerių, sužinojau, kad neseniai iš čia pasiliuosavo 15 metų partizanavęs ir tiek pat iškalėjęs Šerkšnys. Prieš keletą metų šiame lageryje kalėjo Simas Kudirka, Petras Plumpa, Šarūnas Žukauskas. Man buvo labai malonu girdėti, kad lietuviai esą drąsūs vyrai, principingi kaliniai, ištikimi draugai.

Po kurio laiko į Kučiną atvykęs iš kito lagerio ukrainietis geru žodžiu minėjo Pečeliūną ir Iešmantą. Pavasarį iš gretimo „speco" atvedė du ukrainiečius, o gerokai vėliau — kalmuką. Visi jie neslėpė pasididžiavimo, kad jų draugu buvęs didžiulės fizinės jėgos ir visur už įsitikinimus sugebąs kovoti Henrikas Jaškūnas. Labai gražiai jie atsiliepė apie 30 metų iškalėjusį, bet nepalūžusį Balį Gajauską.

Vienas gudas dažnai prisimindavo Vladą Lapienį. Jis pasakojo, kaip šis tvirtai laikėsi, buvo du kartus pasodintas į karcerį ir privertė konclagerio administraciją nusileisti.

1981 m. rugsėjo viduryje iš Mordovijos pervežė Mikolą Rudenko (nuteisę jo žmoną, vyrą nusprendė išgabenti toliau). Sužinojęs, kad aš lietuvis, Mikola visą vakarą pasakojo man apie Mordovijos lagerio lietuvius: V. Lapienį, P. Paulaitį, A. Žyprę, V. Skuodį, A. Janulį. Pats Mikola vertas gražiausių komplimentų, tačiau apie lietuvius jis kalbėjo neslėpdamas savo susižavėjimo . . .

Mikola pasakojo, kad dar Tarasas Ševčenko iškėlęs Lietuvos ir Ukrainos sąjungos idėją. Prisiminus šią idėją, šiandien reikia geriau vieniems kitus pažinti, suprasti.

Mikola užbaigė mūsų pokalbį tokiais žodžiais: „Jūsų tauta — didvyrių tauta. Turite moralinę teisę didžiuotis ja". Seniai taip laimingas jaučiaus . . . Ačiū už tai jums visiems! Jūsų pavyzdys labai man buvo reikalingas kelionėje į Kolymą. Ir šiandien semiuosi iš jo jėgų."

1983.IV.7.

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

(Pavergtos Lietuvos kunigai ir tikintieji kenčia nuo piktos parsidavėlių rankos):

Telšiai. 1983 m. liepos mėn. 9 d. naktį nežinomi piktadariai pakartotinai išplėšė šventoriuje esantį koplytstulpį ir išnešė naujai įdėtą Rūpintojėlio figūrėlę.

* * *

Viešvėnai (Telšių raj.). 1983 m. balandžio 20-21 d. naktį iš koplytėlės Viešvėnų bažnyčios šventoriuje pavogtos nežinomo liaudies meistro iš medžio išdrožtos dvi klūpančių angelėlių ir Sopulingosios Dievo Motinos figūrėlės.

* * *

Plungė. Kunigas Ignacas Žeberskis, neakivaizdiniu būdu baigęs Kunigų seminariją ir dirbdamas Plungės bažnyčios vargonininko pavaduotoju, padėdavo parapijos klebonui kanauninkui Gasčiūnui pastoracijos darbe. 1982 m. pradžioje Plungės klebonas kanauninkas Gasčiūnas kreipėsi į Kuriją, prašydamas tarpininkauti pas RRT įgaliotinį Petrą Anilionį dėl kun. I. Žeberskio įdarbinimo vikaro pareigose. P. Anilionis pagrasino vyskupui uždarysiąs tas bažnyčias, kuriose dirbs tokie kunigai kaip I. Žeberskis, t.y. neturintys valdžios leidimo.

Atsakydamas į prašymą, P. Anilionis atsiuntė Plungės bažnyčios komitetui ir klebonui raštą, kuriame grasinama uždaryti Plungės bažnyčią, jei joje ir toliau dirbs kun. I. Žeberskis.

P. Anilionis pasiūlė vyskupui iš naujo pasiųsti kun. I. Žeberskį mokytis į Kauno ar Rygos Kunigų seminarijas ir iš naujo šventinti kunigu. Minėtas kunigas yra beveik 60 metų amžaus.

* * *

Skardupiai (Kapsuko raj.). 1983 m. liepos 28 d. Skardupių bažnyčioje buvo egzaminuojami vaikai Pirmajai išpažinčiai ir šv. Komunijai bei išduodamos kortelės Sutvirtinimo sakramentui. Atėję į bažnyčią Kapsuko raj. vykdomojo komiteto pirmininkas Merkevičius, švietimo skyriaus vedėjas ir dar keletas asmenų užsipuolė parapijos kleboną kun. Boleslovą Čegelską, kam jis moko vaikus. „Mokiau ir mokinsiu", — atsakė klebonas, kartu pareikalavo, kad pareigūnai negąsdintų vaikų ir apleistų maldos namus.

Vėliau dėl minėto įvykio Skardupių parapiją užplūdo pareigūnai iš milicijos, vykdomojo komiteto, sakėsi, net iš prokuratūros. Buvo tardomi ir gąsdinami vaikai, jų tėvai, bažnyčios komiteto nariai, neliko nuošaly ir kun. B. Čegelskas.

Rugpjūčio 23 d. parapijos klebonas kun. B. Čegelskas buvo nubaustas 20 rub. administracijos bauda.

* * *

Molėtai. 1983 m. liepos 1 d. į Molėtų bažnyčią atėjo miesto vyk. k-to sekretorė Dauborienė, draudimo inspektorė Ustinčiukienė ir darbuotoja iš milicijos. Komisija rado bažnyčioje Stasę Rokaitę, beruošiančią būrį vaikučių Pirmajai Komunijai. Atvykusieji už šį „nusikaltimą" surašė aktą.

Rugsėjo 10 d. Stasė Rokaitė buvo kviečiama pas prokurorą Besusparį. Tą pačią dieną buvo pakviesti liepos 1 d. rasti bažnyčioje IV b. kl. mokiniai — Kavaliauskaitė, Bastijokaitė, Tarvydas, Meškėnas, Gaivelis ir kiti. Vaikai buvo klausinėjami apie Stasę Rokaitę; kas juos mokė tikėjimo tiesų, davė katekizmus . . .

Rugsėjo 19 d. administracinės komisijos posėdis

nubaudė Stasę Rokaitę 50 rub. bauda ir prigrasino nekartoti daugiau tokių „nusikaltimų".

* * *

Telšiai. Nuo 1981 m. yra persekiojama Telšių Kultūros mokyklos koncertmeisterė Zita Vasauskienė, mat KGB sužinojo, kad ji retkarčiais Telšių Katedroje groja vargonais. Prieš pat 1981 m. Kalėdas rajono vykdomojo komiteto patalpose ji buvo įspėta, kad švenčių metu negrotų Katedroje. Pavaduotojas Jankus grasino Vasauskienei: „Jei ir toliau vadovausi Katedros choreliui, neleisime dirbti Kultūros mokykloje. Pati pasirink — arba mokykla, arba eik dirbti į bažnyčią". Nieko nepadėjo Z. Vasauskienės aiškinimas, kad Katedroje ji groja laisvu nuo darbo metu. Kadangi Z. Vasauskienė neatsisakė pagroti Katedroje, nuo 1982 m. rugsėjo 1 d. jai buvo perpus sumažintas valandų skaičius Kultūros mokykloje, o nuo 1983 m. gegužės 1 d. atleista iš darbo, „kaip nevykdanti komunistinio darbo uždavinių". Be to, Z. Vasauskienė buvo kaltinama kam lankosi atlaiduose ir Panų kalne. Pastaruoju metu jai nebeleidžiama tęsti studijų Klaipėdos Konservatorijos neakivaizdiniame skyriuje.

* * *

Kelmė. 1983 gegužės 29 d. Kelmės raj. Žalpių parapijos atlaidų metu buvo renkami parašai po protestu dėl kun. Alfonso Svarinsko nuteisimo ir kun. Sigito Tamkevičiaus suėmimo. Po Sumos į bažnyčią įėjo užgėręs čekistas Lapinskas ir jėga bandė atimti iš Arvydo Juškos protesto tekstą su parašais, už ką buvo žmonių sumuštas. Tą pačią dieną milicija ir saugumas pradėjo ieškoti kaltininkų. Tuo tikslu sekmadienio vakarą pas parapijos kleboną atsilankė rajono prokuroras, o Kelmės autobusų stotyje buvo sulaikyti: Žalpių parapijos vargonininkė Regina Teresiūtė bei rinkę parašus vaikinai — Arvydas Juška ir Alvydas Vainoras. Jie visi buvo melagingai kaltinami muštynių organizavimu. Sulaikytus jaunuolius milicijos pareigūnai stumdė, sukinėjo rankas, iš jų tyčiojosi. A. Juška ir A. Vainoras buvo ištardyti ir sekančią dieną paleisti; R.

Teresiūtė buvo tardoma tris paras. Ji buvo išvadinta girtuokle, gąsdino išvežt į psichiatrinę ligoninę; parą laiko kartu su ja kameroje buvo laikoma ištisai rūkanti kriminalistė. R. Teresiūtei paprašius pareigūnų, kad jai neleistų tiek daug rūkyti, milicininkai tik pasišaipė.

1983 m. gegužės 30 d. pas R. Teresiūtę, gyvenančią Kelmėje, Laisvės 11, buvo padaryta krata. Krata padaryta nepateikus orderio ir nedalyvaujant pačiai R. Teresiūtei. Jos tikslas — paimti rašomąją mašinėlę, dauginimo aparatą ir pinigų dauginimo aparatą. Kratą darė 2 milicininkai ir 3 saugumo darbuotojai (Kiti 3 laikas nuo laiko atvažinėdavo). Čekistams nedavus raktų, koridoriaus duris atsirakino savais, o į kambarius teko laipioti per langus. Paimta: kasetinis magnetofonas „Sonij", 11 magnetofono kasečių, foto aparatai — „Zorkij", Fedmikron", protestas TSRS generaliniam prokurorui (8 egz.), pareiškimas LTSR ATP (2 egz.), 12 lapų su eilėraščiais, 3 sąsiuviniai su tekstais, 1 paketas rašomojo popieriaus, 4 rašomajai mašinėlei skirtos kasetės, 1 paketas kopijuotės, 26 foto juostos, 27 kun. A. Svarinsko nuotraukos, 3 bendros nuotraukos, kalendorėlis, 20 rašomąja mašinėle rašytų knygų, 180 lapų įvairaus teksto, spausdinto mašinėle, 4 diapozityvai. Čekistai krėsti butą atvažiavo dar ir gegužės 31 d. Paėmė: pogrindyje leistą leidinį „Alma mater" ir foto liniuotę. Tardymo metu R. Teresiūtė apie kratoje paimtus daiktus kalbėti atsisakė, motyvuodama, kad krata padaryta be jos žinios. Saugumiečiai siūlė R. Teresiūtei pakeisti savo pažiūras, bendradarbiauti, žadėjo leisti įstoti į bet kurią norimą mokyklą. R. Teresiūtė nuo pirmos iki paskutinės sulaikymo dienos buvo paskelbusi bado streiką.

L i e t u v i, n e u ž m i r š k!

Kun. Alfonsas Svarinskas, kun. Sigitas Tamkevičius, Jadvyga Bieliauskienė, Sergiejus Kovaliovas, Viktoras Petkus, Balys Gajauskas, Vytautas Skuodis, Povilas Pečeliūnas, Gintautas Iešmantas, Antanas Terleckas, Julius Sasnauskas, Mečislovas Jurevičius ir kiti neša nelaisvės pančius, kad tu galėtum laisvai gyventi ir tikėti!

Karaliaus Jogailos kanceliarinis antspaudas.

Šis antspaudas, 45 mm skersmens, vaizduoja 4-ių laukų skyde Lenkijos erelį, Vytį, Kališo ir Kujavų herbus. Virš jo angelo biustas, šonai brūkšniuoti, žiede užrašas gotiška raidmenim: WLADISLAVS: DEI: GRA: REX: POLONIE: LITWANIE Q: PNC: SUPREMVS: TILES: RVSS'. *Vladislovas Dievo Malone, Lenkijos bei Lietuvos Karalius ir Rusėnų Aukščiausias Kunigaikštis ir Paveldėtojas.*

Šis antspaudas kaba prie daugelio dokumentų iš Jogailos valdymo I-mos pusės, tai yra tarp 1386-1410 metų...[1] 1413-1433 valdymo metų kanceliarinis antspaudas yra beveik toks pats, kaip aukščiau aprašytas. Skiriasi skersmenio dydžiu: 47 mm, virš skydo vietoje angelo biusto skydas su Vyčio kryžiumi, ir papildytų užrašu ...*užrašas gotika:* — S: WLADISLAI: DEIGRA: REX: POLONIE: LITWANIE: Q': PNCE SUPM: HES: RUSIE.[1] *Antspaudas: Vladislavas, Dievo Malone, Lenkijos bei Lietuvos Karalius ir Rusėnų Aukščiausias Kunigaikštis ir Paveldėtojas.*

Būtina pastebėti, kad Lietuvos karaliaus Jogailos kanceliariniai antspaudai davė pamatus naujam etapui Lietuvos antspaudų istorijoje. Jie buvo pavyzdžiais valdovams iki paskutinio Lietuvos padalinimo. Antspaudai buvo papildomi užrašais, arba juose buvo pakeisti herbai keturių laukų skyde. Sekančių Lietuvos Karalių, Vladislavo ir Kazimiero Jogailaičių, antspaudai buvo labai panašus į Jogailos antspaudus. Pavyzdžiui, Lietuvos karaliaus Vladislavo Jogailaičio-Varniečio (1434-1444) antspaude buvo smulkus pakeitimas užraše: S • WLADISLAI • TER • DEI • GRA • REG • POLO • LITWA Q3 • PNCIP • SUPM ET HED RUSSIE • ETCET.[2] *Žemes antspaudas: Vladislavas, Dievo Malone, Lenkijos bei Lietuvos Karalius ir Rusėnų Aukščiausias Kunigaikštis, Paveldėtojas, Įpėdinis ir t.t.* Pastabos ir vertimas r. k-ž.

Antspaudų užrašų vertimai pirmą kartą skelbiami lietuviškoj spaudoj.

———————

[1] Gumowski M. Pieczęcie Królów... Kraków MCMX. S. 14, Tablica VIII—14,15.
[2] Ten pat. S. 16 Poz. 21.

Nr. 61

Šiame numeryje:

1984 m. sausio 6 d.

Perskaitęs duok kitam!
Eina nuo 1972 metų.

BRANGIEMS BROLIAMS AIRIAMS

(Tikinčioji lietuvių tauta nuoširdžiai dėkoja broliams airiams už maldas ir švč. M. Marijos statulą):

Buvo nepaprastai džiugu ir miela, kai per Vatikano radiją išgirdome, kad už mūsų tautą meldžiasi tolimos Airijos tikintieji.

Mes tikime jungtinės maldos galybe. Nemaža tikinčiųjų, sužinoję apie paskelbtas maldų dienas už Lietuvą, tuojau prisijungė prie bendros maldos ir Lietuvoje.

Dvasioje susirinkę prie Gerosios Motinos kojų, mes jautėmės paguosti ir sustiprinti.

Lietuviai niekada nepamirš Jūsų Tautos dovanos — šv. M. Marijos statulos. Nuo tada, kai į mūsų šventovę Šiluvoje atkeliavo statula, kiekvieną mėnesio 13 d. čia renkasi Marijos mylėtojai, ir jų skaičius nuolat auga. Tą dieną iškilmingai koncelebruojamos šv. Mišios, sakomi pamokslai, gausiai einama sakramentų. Jei mūsų kunigai ir tikintieji eina drąsiai į kalėjimus, rizikuoja netekti geresnės vietos, o maži mokinukai atsilaiko prieš draugų pajuoką, mokytojų atvirą diskriminaciją ir saugumo klastą, tai tik todėl, kad už mūsų Tautą kažkas aukojasi ir meldžiasi.

Todėl nuoširdžiai dėkojame už maldas ir tą meilę, kurią mums rodote!

Teatlygina Jums Dievas!

KUN. SIGITO TAMKEVIČIAUS DVASINIS TESTAMENTAS

(Saugumo budelių seniai ruoštas planas sunaikinti kun. Sigitą Tamkevičių):

Po 1979 m. prokuroro oficialaus perspėjimo kunigams — Alfonsui Svarinskui ir Sigitui Tamkevičiui — dar labiau sustiprėjo neoficialių gąsdinimų ir gandų srautas. Buvo kalbama, kad KGB slapta nutarusi juos sunaikinti, dirbtinai padarius jems avariją ar panašiu būdu. Per visą Lietuvą nuolat sklido gandai, kad kunigai: A. Svarinskas ir S. Tamkevičius — jau sužeisti avarijoje, suimti ir padarytos pas juos kratos. Žmonės, išgirdę tuos gandus, dažnai perspėdavo kunigus nevažinėti vakarais po vieną ir saugotis visokių provokacijų. Saugumo agentai nesidrovėdavo patys telefonu paskambinti kunigams ir gąsdinti susidorojimu. Tos paskalos tikriausiai buvo specialiai saugumo leidžiamos įgąsdinti bailiuosius.

Susidarė tokia padėtis, kad uolesni kunigai kiekvienu momentu galėjo laukti visokių netikėtinumų.

Saugumiečiai nuolat gyrėsi turį visokių priemonių paveikti net žmogaus psichiką. Iš dalies tai pasitvirtino, susidorojant su provoslavų šventiku Dimitrijumi Dutko ir kitais kaliniais. Todėl kun. Sigitas Tamkevičius 1982 m. vasario 6 d. parašė savo dvasinį testamentą:

Manasis „credo"

(Kun. S. Tamkevičiaus testamentas pavergtuosius grūdina sunkiuose bandymuose ištverti, apsnūdusius — pabusti, paklydusius į pareigos kelią grįžti):

Vis dažniau girdžiu grasinimus, kad būsiu suimtas. Tikiu, kad saugumo grasinimai gali tapti tikrove.

Galbūt saugumo organai mane prievartaus, kaip provoslavų šventiką Dimitrijų Dudko, kad apgailėčiau savo veiklą, kaip nusikaltimą prieš valdžią ir žmones. Kas gali iš

anksto užgarantuoti, kad pajėgs atsispirti prieš visas saugumo žinioje esančias priemones ir nepaluš. Gulago pragare palūžo tūkstančiai! Todėl šiuo metu, kai esu laisvas, noriu pasakyti savąjį „credo".

Mačiau melą, smurtą ir moralinį supuvimą, todėl negalėjau likti abejingas. Noras matyti tautiečius laimingus čia ir ten, amžinybėje, vertė mane kovoti prieš visą tą blogį, kuris slėgė mano Tėvynę ir Bažnyčią. Šitai kovai pašvenčiau vaisingiausius savo gyvenimo metus.

Visoje savo veikloje vadovavausi krikščioniškos moralės dėsniais — sakyti tiesą, ginti tiesą, kovoti prieš smurtą, tačiau mylėti visus, net tuos, kurie yra melo ir smurto įrankiais.

Dėkoju Dievui, kad paskutiniame dešimtmetyje leido man vaisingai pasidarbuoti Bažnyčios, o tuo pačiu Tėvynės labui. Jei reikėtų viską pradėti iš naujo, daryčiau tą patį, nebent dar su didesniu uolumu. Apgailėti galiu tik tiek, kad, tikriausiai, galėjau padaryti dar daugiau.

Ramia širdimi einu į kalėjimą, kuris tebūnie mano veiklos vainikas. Nelaisvės metus skiriu kaip atgailą už savo klaidas ir už Bažnyčios bei Tėvynės ateitį. Visa, ką kentėsiu, skiriu už mylimus tautiečius, kad jie išliktų ištikimi Dievui ir Tėvynei, kad nė vienas nenueitų Judo keliu. Ypatingai trokštu, kad šią ištikimybę išlaikytų Lietuvos bažnytinė hierarchija, kuri saugumo yra labiau už visus prievartaujama. Broliams kunigams melsiu iš Dievo vienybės malonės: vienybės su Kristumi, su Bažnyčia, su Popiežiumi, bet ne su KGB ir ne su Religijų reikalų taryba.

Nelaisvėje nuolat maldausiu Viešpatį už Lietuvos seses, paaukojusias savo gyvenimą Dievo ir žmonių meilės tarnybai, kad jos didelį dėmesį skirtų kovai už Bažnyčios laisvę ir pagrindines žmogaus teises. Netikėkite, kai valstybinio ateizmo propagandistai sakys, kad ši veikla esanti politika. Tai ne politika, bet mūsų visų gyvybinis reikalas . . . O jei politika, tai Bažnyčios politika, Popiežiaus politika.

Savo širdyje nešiosiu visus tuos brangius Lietuvos tikinčiuosius, su kuriais susidūriau per 20 kunigavimo

metų. Likite ištikimi Kristui ir Tėvynei! Išauginkite vaikus, nenusilenkiančius prieš melą ir prievartą. Tegul jie sukurs protingesnę ir sveikesnę visuomenę už tą, kurioje jums tenka gyventi.

Tikiu, kad mūsų darbą ir kovą tęs kiti, tik, galbūt, dar uoliau ir vaisingiau, negu tai pavyko man ir mano draugams. Jeigu kas nors sakys, kad „su galva sienos nepramušite", netikėkite šitam pesimizmui. Melo ir prievartos siena supuvusi, o su Kristaus pagalba visa įmanoma nugalėti.

Jeigu kada nors mane išgirstumėte priešingai kalbant, netikėkite, ten kalbėčiau ne aš, bet vargšas saugumo sulaužytas žmogus.

Kun. Sigitas Tamkevičius

1982.II.6.

KUN. SIGITO TAMKEVIČIAUS TEISMAS

(Komunizme įsikūnijęs kerštas, melas ir neapykanta meilei ir tiesai — dabar teisia ir žudo meilės ir tiesos skelbėjus):

1983 m. lapkričio 29 d. Vilniuje LTSR Aukščiausiame teisme buvo pradėta nagrinėti Kybartų parapijos klebono, TTGKK nario kun. Sigito Tamkevičiaus byla. Šiam teisminiam susidorojimui su kun. S. Tamkevičium KGB ruošėsi iš anksto ir labai kruopščiai. Dar vasarą vyskupijų kurijos gavo raštus, kuriuose nurodoma, jog draudžiama prie bažnyčių rinkti parašus po pareiškimų-protestų tekstais. Aukščiausiojo teismo pirmininkas, kalbėdamas per Lietuvos televiziją, renkantiems parašus ir net pasirašantiems po tekstais asmenims grasino bausmėmis; KGB ne vienoje vietoje prieš parašų rinkėjus griebėsi tiesioginių brutalių priemonių. Kelis kartus liaudyje buvo paskleistos dezinformuojančios žinios apie tariamai įvykusį teismą ne Vilniuje ir kun. S. Tamkevičiaus nuteisimą 12 m. laisvės atėmimu, todėl nemažai žmonių, sužinoję tikrą teismo datą, galvojo esą klaidinami ir į teismo procesą vėlavo arba

visiškai neatvyko. Artėjant teismo dienai, dauguma organizacijų buvo įspėtos, kad laprkičio pabaigoje ir gruodžio pradžioje neišleidinėtų savo darbuotojų iš darbų. Kai kuriuos studentus bei spec. mokyklų mokinius mokyklų vadovybė įspėjo, kad, jei nenori turėt nemalonumų ir tęsti toliau studijas, nevyktų į teismą, kartu atidėtų tolimesniam laikui net savo asmeninius reikalus Vilniaus link. Gydymo įstaigose buvo įvesta griežta biuletenių (atleidimų nuo darbo dėl ligos) kontrolė. Prijaučiantys kun. S. Tamkevičiui kunigai ir pasauliečiai buvo iš anksto prigrasinti nevykti į teismą ar teismo metu kokiu nors pretekstu kviečiami į įvairias įstaigas (kai kurie iš jų tardymams).

Apie „viešą" teismo procesą nebuvo pranešta net kun. S.Tamkevičiaus broliams. Teismo metu į salę buvo įleisti tik 3 kun. S. Tamkevičiaus broliai. Brolio žmoną, kuri nuo vaikystės globojo našlaičiu likusį kun. Sigitą Tamkevičių, čekistai į salę neįleido; jų nuomone, brolio žmona nėra giminė.

Teismo dienomis KGB agentų buvo stebimos visos Vilniaus ir aplinkinės bažnyčios. Kad nebūtų atkreiptas žmonių dėmesys, praėjimas prie teismo rūmų, priešingai nei kun. Alfonso Svarinsko teismo metu, buvo laisvas. Veik visus atvykusius įleisdavo į teismo vestibiulį, kur pareigūnai mandagiai pranešdavo jiems, kad nesivargintų ir važiuotų namo, nes į salę neįleis („nėra vietų"!), o einančius atgal prie durų pasitikdavo milicininkai ir saugumiečiai ir jau kaip sulaikytus asmenis sodindavo į mašinas, veždavo į milicijos skyrius tardymams, kur baudė paromis ar, išlaikę iki teismo darbo valandų pabaigos ir prigrasę Vilniuje teismo dienomis nesirodyti, veždavo į autobusų ir geležinkelio stotis. Taip buvo sulaikytas ir Pociūnėlių klebonas kun. Antanas Jokubauskas. Kunigai — Griškabūdžio klebonas kun. Vytautas Užkuraitis ir Alytaus vikaras kun. Antanas Gražulis buvo įspėti, kad, jei neapleis vestibiulio, sulaikys. Kun. Joną Borutą, sulaikę gatvėje, pareigūnai nuvežė į Lenino raj. milicijos skyrių, kelias valandas jis buvo tardomas milicijos darbuotojų. Panašiai buvo sulaikytas ir kun. Jonas Kauneckas. Visas

dienas atvykę į teismą kunigai ir tikintieji rinkdavosi Aušros Vartuose ir prie jų esančioje šv. Teresės bažnyčioje, kur beveik ištisas dienas melsdavosi: dalyvaudavo šv. Mišiose, eidavo Kryžiaus kelius, kalbėdavo rožančių, giedodavo religines giesmes. Teismo dienomis kartu su tikinčiaisiais Aušros Vartuose ir šv. Teresės bažnyčioje meldėsi kunigai: kan. Bronius Antanaitis, Algimantas Keina, Vaclovas Stakėnas, Rokas Puzonas, Vytautas Užkuraitis, Gvidonas Dovydaitis, Jonas Kauneckas, Vincas Vėlavičius, Antanas Gražulis, Jonas Boruta, Antanas Jokubauskas, Leonas Kalinauskas, Juozas Zdebskis, Petras Našlėnas, Mykolas Petravičius, Edmundas Paulionis ir kt. Besimeldžiantis tikinčiųjų būrelis, kuris kartais siekdavo maždaug 100 žmonių, buvo nuolat stebimas KGB darbuotojų ar jų pasiųstų agentų. Lapkričio 1 d. RRT įgaliotinis Petras Anilionis paskambino Vilniaus arkivyskupijos valdytojui kun. A. Gutauskui, reikalaudamas „padaryti tvarką" Aušros Vartuose ir šv. Teresės bažnyčioje. Su visais bandančiais eiti prie Aukščiausiojo teismo rūmų buvo elgiamasi lygiai taip, kaip kun. Alf. Svarinsko teismo metu.

Lapkričio 29 d., pirmąją teismo dieną, prie Aukščiausiojo teismo rūmų buvo sulaikytos: Aldona Šukytė, Bronė Valaitytė, Genovaitė Navickaitė, Janina Judikevičiūtė, Giedrė Striokaitė ir Romutė Tamašauskaitė. Dar nespėjusias pasitikslinti, ar tikrai teisiamas kun. S. Tamkevičius, pareigūnai apipylė klausimais: „Iš kur jūs? Ko atėjot? Ar turit leidimus? Pavardė?" ir t.t.

Moterims paaiškinus, kad atvyko į kun. S. Tamkevičiaus teismą, ir paprašius įleisti į salę ar bent pabūti (apsišilti) vestibiulyje, buvo duotas įsakymas visas jas sulaikyti. Susodinę į autobusą, pareigūnai atliko pirmą patikrinimą: apžiūrėjo pasus, klausinėjo iš kur ir ko atvažiavusios į Vilnių, kelis kartus vis iš naujo registravo. Sulaikytas 6 moteris saugojo 13 uniformuotų ir civilių pareigūnų. Galiausiai jas nuvežė į „Jaunesniųjų ir vidutiniųjų vadovaujančiųjų darbuotojų paruošimo mokyklą" Valakampiuose, kur jas visą laiką tardė bei auklėjo. Čekistus domino klausimai: „Ar pažįsti teisiamą kunigą? Kur gyvena ir dirba

tėvai bei kiti šeimos nariai? Su kuo pati gyveni? Kiek uždirbi? ir t.t. Ištardžius vienas iš saugumiečių pagrasino, kad, jei dar kartą pamatys jas prie teismo rūmų, imsis griežtesnių priemonių. 17 val. jos buvo atvežtos į autobusų stotį, — tik po ilgų ginčų moterims buvo leista nueiti į Aušros Vartus. Tą dieną visi besiartinantys prie teismo rūmų buvo sulaikomi ir grąžinami atgal.

Lapkričio 30 d. gatvėje, net nespėję prieiti prie teismo rūmų, vėl buvo sulaikyti: Bronė Valaitytė, Aldona Šukytė, Algimantas Patackas ir Janina Judikevičiūtė. Aldona Šukytė buvo atskirta, nuvežta į milicijos skyrių ir nubausta 5 paroms arešto. Kitus nuvežė už miesto ir milicijos patalpose išlaikė iki 17 val. Jie visi buvo įspėti prie dviejų liudininkų, kad jei dar kartą pasirodys prie teismo rūmų, bus imtasi griežtų priemonių. Sulaikytieji po įspėjimu pasirašyti atsisakė. Už juos pasirašė liudininkai.

Gruodžio 1 d. rytą buvo sulaikyta ir saugumiečių tardoma kaunietė Joana Bukaveckaitė. Apie pietus buvo sulaikyta didesnė grupė žmonių. Visi jie buvo saugumo tardomi. Sasnavos gyventoją Bronę Valaitytę ir kapsukietę Janiną Judikevičiūtę pareigūnai nuvežė į Lenino raj. milicijos skyrių ir nubaudė po 10 parų arešto. Asmenys, gavę parų, buvo laikomi antisanitarinėse sąlygose . . . Grindų spalva dėl nešvaros nebe visur matoma, o vietomis visiškai juoda. Ant tų pačių grindų turėdavo miegoti nuteistieji. Niekas nedavė nei pasikloti, nei užsikloti; negavo nei rankšluosčio, nei gabalėlio popieriaus. Į tualetą išleisdavo du kartus per parą. Kameros kampe nuolatos stovėdavo pastatytas nesandarus dvokiantis puodas. Ne tik oras, bet ir kameros sienos prisigėrę specifinio tvaiko. Atidaras kameros duris palaikydavo tik du kartus paroje po kelias minutes. Ventiliatorių per parą įjungdavo tik vieną kartą ir tai tik keliom minutėms, o kartais nė tiek.

Teismui vadovavo LTSR Aukščiausiojo Teismo pirmininko pavaduotojas Ignotas, prokuroras — Bakučionis. Teismo proceso pradžioje sekretorė maždaug dvi su puse valandos skaitė kun. S. Tamkevičiui primestus kaltinimus, tarp kurių buvo: TTG KK organizavimas, jo dokumentų

rašymas ir jų perdavimas į užsienį bei į pogrindinį leidinį — „LKB Kroniką", apie 15 skirtingose vietose ir įvairiomis progomis pasakyti inkriminuojančio turinio pamokslai, grupinis vaikų mokymas, Vėlinių procesijos į kapines organizavimas, kalinių šelpimas, 1982 m. Kalėdų švenčių metu suruošimas eglutės ir t.t. Perskaičius kaltinamąją medžiagą, teisėjas kreipėsi į kun. S. Tamkevičių, klausdamas, ar prisipažįsta kaltu? Teisiamasis kaltu neprisipažino ir beveik dvi valandas išsamiai ir argumentuotai kalbėjo, atremdamas visus teismo kaltinimus. Savo kalboje kun. S. Tamkevičius pabrėžė: „Šešis mėnesius mane tardė septyni gerai kvalifikuoti tardytojai ir nė vienas iš jų neįrodė, kad aš užsiiminėjau antitarybine veikla. Ir aš ja neužsiiminėjau, tik gyniau tikinčiųjų teises". Į kaltinimą dėl kalinių globos teisiamasis atsakė: „Tie, kurie buvo nuteisti už religinius įsitikinimus, jie man ne kaliniai, bet broliai ir seserys!" Jis taip pat priminė, kad parengtinio tardymo metu pastoviai skaudėdavo galvą. (Tai nuolatinis reiškinys sėdėjusiems saugumo požemiuose, — red. past.).

Po pietų pertraukos neiškentęs teisėjas padarė pastabą: „Viską išklausius, teisiamasis Tamkevičiau, atrodo, kad mes jus sulaikėm tik šiaip sau, atsitiktinai, o ne kaip nusikaltėlį".

Toliau buvo 28 liudininkų apklausa, iš kurių 3 į teismo procesą neatvyko. Dauguma jų, išskyrus kunigus — Algimantą Keiną, Vaclovą Stakėną, — du liudininkus iš Kybartų ir dar vieną kitą, — buvo KGB agentai ar jų koloborantai. Teisiamajam palankūs liudininkai buvo apklausinėjami 30 d. posėdžio pabaigoje, todėl praktiškai jiems beveik neteko pabūti teismo salėje. Kai kurie iš kun. S. Tamkevičiui palankių liudininkų atsisakė raštu prisiekti, jog kalbės tiesą. Viena moteris iš Kybartų pareiškė: „Nepasirašysiu, nes įsitikinau, kad tikinčiųjų parašai nieko nereiškia. Už kun. Alfonsą Svarinską ir kun. Sigitą Tamkevičių pasirašė maždaug 70 tūkstančių tikinčiųjų, bet į tai niekas neatsižvelgė". Į teismo pastabą, kad tikintiesiems galioja tie patys įstatymai ir ji privalo pasirašyti, liudininkė paaiškino, kad čia, šitame teisme, pasirašyti jai neleidžia

sąžinė. Liudininkai daugiausia kalbėjo apie kun. S. Tamkevičiaus pamokslus. Beveik visi jie buvo „atsitiktinai" užėję į bažnyčią ir, turėdami su savimi magnetofonus, užsirašė pamokslus.

Visi jie kalbėjo tyliai, todėl sėdintiems salėje sunku buvo ką nors išgirsti, to labiau sužinoti liudininkų pavardes. Bagiantis 30 d. posėdžiui teismo pirmininkas paskelbė, kad „liudininkai į teismo posėdį rytoj nebus įleidžiami", nors įstatymai numato, kad liudininkai po parodymų turi teisę pasilikti salėje, o jei kuris nori išeiti, turi atsiklausti kaltintojo ir gynėjo, ar jiems nebus reikalingas.

Po liudininkų apklausos buvo nagrinėjami TTGKK dokumentai ir kita kaltinamoji medžiaga, kurią sudarė 23 tomai. Į klausimą, kaip pakliuvo TTGKK dokumentai Maskvoje pas Jakuniną, kas juos vertė, kunigas pareiškė: „Neatsakysiu! Pirmiausia, neskaitau, kad tas, kuris vertė, padarė nusikaltimą, antra — aš gi sugrįšiu, reikės dirbti toliau, kaip pas mane žmonės eis išpažinties ir kaip jie į mane žiūrės, jei aš juos išdavinėsiu nekaltus". Teismas, pagarsinant ir nagrinėjant kaltinamąją medžiagą (pvz. TTGKK dokumentus), neskaitė nė vieno dokumento ar jo ištraukos, pasitenkino tik dokumentų numerių paskelbimu ir nurodymu, kur jie yra įsegti. Nuolat buvo kartojami bendri išsireiškimai: „Kalbėtojas turėjo tendencingą mintį" arba, kvietė kovoti prieš tarybinę santvarką".

(Kristų teisė meluodami, neapykanta, kerštu meilei ir tiesai degantieji savanaudžiai; komunistuose įsikūnijęs ir atgimęs tas pats pragaro gelmėse tūnojęs visų piktybių pradas viešai paviršiun iškilo šiame ir kituose nekaltųjų teismuose):

Kun. S. Tamkevičiaus gynimosi kalba:

„Daug nekalbėsiu, nevarginsiu visų, nors būtų galima dar daug ką pasakyti, — kalbėjo kun. S. Tamkevičius. Prokuroras Bakučionis pasakė, kad mano byla susideda iš 23 tomų kaltinamosios medžiagos ir buvo galima dar 23 tomus prirašyti. Taigi, ar aš kalbėsiu daug ar mažai — nuo to

padėtis nepasikeis. Jaučiuosi nekaltas. (Į salę kun. S. Tamkevičius įeidavo visada su nuotaika, besišypsantis, ramus, tvirtas, — red. past.). Dirbau tai, ko iš manęs reikalavo kunigo pareigos. Evangelijoje aprašoma, kad, kai teisė Kristų, Jis nesigynė. Aš tik kunigas ir noriu pasekti Jo pavyzdžiu. Šiandien mano rankos surištos, elkitės su manimi kaip norit" (gynimosi kalba atpasakota).

Prokuroras Bakučionis pagal LTSR BK 68 str. I d. kaltinamajam pareikalavo 6 m. griežto režimo lagerio ir 4 metus tremties.

Kun. S. Tamkevičiaus paskutinis žodis:

„. . . Besimokant kunigų seminarijoje, pablogėjo sveikata. Galvojau, kad negalėsiu tęsti mokslų. Po dvejų metų, pašaukė į kariuomenę, per trejus karinės tarnybos metus pasveikau ir sėkmingai baigiau Seminariją. Dirbau, kiek galėjau, stengiausi gerai atlikti kunigo pareigas. 1969 m. atėmė kunigo pažymėjimą, daug kas galvojo, kad tuo man pakenks, bet priešingai — viskas išėjo tik į gerą. Paskutiniu metu vėl stipriai pablogėjo sveikata . . . ir gegužės 6 d. mane areštavo . . . Vieną kartą besikalbant su tarybiniu pareigūnu, paklausiau: kaip tu žiūri į mane savo akimis. Jis atsakė: „Jei neužpyksi, pasakysiu. Žiūriu, kaip į labai gabų avantiūristą, kuriam labai ilgai viskas gerai sekėsi". Ne, aš neavantiūristas, aš esu Kristaus mokinys, kunigas. Mylėjau Dievą, žmones: senus ir mažus, jaunimą, dėl jo paaukojau visą savo gyvenimą, o jei reikės — vėliau paaukosiu ir gyvybę. Dirbau visur, kur Dievas mane siuntė, o dabar Jis mane siunčia ten, kur esu labiausiai reikalingas. Ir šiandien Jis mane tik perkelia iš vienos vietos į kitą. Visus gyvenimo kryžius stengiausi iš Dievo rankų priimti, tad ir šį kryžių imu, apkabinu ir bučiuoju. Garbė Jėzui Kristui ir Marijai" (Paskutinis žodis atpasakotas).

Gruodžio 2 d. 15 val. buvo perskaitytas nuosprendis, pagal kurį kun. S. Tamkevičius nuteistas 6 m. griežto režimo lageriu ir 4 metus tremties.

TSRS Generaliniam Prokurorui
Nuorašas: LTSR Vyriausiam Prokurorui

Šukytės Aldonos, Povilo, gyv. Biržai, Vytauto 16-8,
Valaitytės Bronislavos, Jeronimo, gyv. Kapsuko raj., Sasnava,
Judikevičiūtės Janinos, Jurgio, gyv. Kapsukas, Sporto 14-6,

P a r e i š k i m a s

(Trijų lietuvaičių stebinanti heroika kovoje prieš žmoniškumą praradusių Lietuvos parsidavėlių bestiališkus darbus):

Vilniuje, vykstant kun. Sigito Tamkevičiaus teismui, mes, nespėjusios prieiti prie LTSR Aukščiausiojo teismo rūmų, vien už tai, kad norėjome dalyvauti teisiamojo kunigo byloje, buvome sulaikytos ir gavome: 1983.XI.30. Aldona Šukytė '5 paras arešto, 1983.XII.1. Bronislava Valaitytė ir Janina Judikevičiūtė po 10 parų arešto. Toks saugumo darbuotojų elgesys yra aiškus įrodymas, kad teisiamas nekaltas žmogus, nes teisingumas nebijo viešumos.

Būdamos uždarytos kameroje be jokios kaltės, kaip ir nuteistieji kunigai, pasiryžome pakeisti taip labai reikalingus Lietuvai kunigus: Alfonsą Svarinską ir Sigitą Tamkevičių ir užimti jų vietas lageryje. Kiekviena iš mūsų sutinkame atlikti abiejų kunigų bausmę kartu, t.y. 13 metų griežto režimo lagerio ir 7 metus tremties.

Generalinis Prokurore, grąžinkite Lietuvai kunigus, kurie nepadarė jokio nusikaltimo. Jeigu jums reikia krikščionių kraujo, tai leiskite mums pakeisti taip reikalingus mūsų tautai kunigus ir atlikti už juos visą bausmės laiką.

1983.XII.15.

1983 m. gruodžio 15 d. Aldona Šukytė, Bronislava Valaitytė ir Janina Judikevičiūtė išsiuntė dar vieną pareiškimą Generaliniam Prokurorui, kuriame protestuoja prieš saugumo darbuotojų sufabrikuotą melą. Pareiškime rašoma: „Vykstant kun. Sigito Tamkevičiaus teismui 1983.XI.29.—1983.XII.2 d.d., mes buvome sulaikytos net nepasiekus Aukščiausiojo teismo rūmų ir nuvežtos į

miliciją, kur teismas nuteisė areštu, nors jokio nusikaltimo nepadarėme. Išvykstant paklausėm, už ką atlikom bausmę. Buvo paaiškinta, kad stumdėm milicininkus ir jėga veržėmės į teismo rūmus. Kadangi nieko panašaus nebuvo, prieš tokį begėdišką melą reiškiame griežčiausią protestą".

MINTYS, PERSKAIČIUS STRAIPSNĮ „VIENOJE RANKOJE ROŽANČIUS, KITOJE – VĖZDAS"

(Visi didžiausieji pasaulio nusikaltėliai nekaltuosius teisė „įstatymo" vardu nuo Jeruzalės Sinedriono iki dabarties laikų):

Dievo Tarno Arkivyskupo Matulaičio užrašuose skaitome: „Tiek mūsų Bažnyčia kentėjo prie caro, dabar ir vėl naujos kančios, ir tai vardan sąžinės laisvės. Dieve, koks keistas šis pasaulis . . . Tie patys žmonės, kurie neseniai kovojo prieš cenzūrą, prieš spaudos laisvės varžymą, dabar neleidžia kitokių pažiūrų laikraščių . . . Tie žmonės, kurie taip karštai reikalavo susirinkimų ir susibūrimų laisvės, ir žodžio laisvės, dabar kitokių nuomonių žmogui neduoda nė lūpų praverti... Jie seniau reikalavo lygių teisių, o dabar jas pripažįsta tik savo šalininkams. Kaip dažnai čia taikomas laukinio nedorėlio doros dėsnis". (Užr. 174-175).

Niekur turbūt pasaulyje tiek nekalbama apie visokias laisves kaip Sovietų Sąjungoje ir niekur jos taip grubiai nepažeidinėjamos kaip toje pačioje Sąjungoje. L. Boerne yra pasakęs: „Nėra žmogaus, kuris nemylėtų laisvės, tik teisingasis jos reikalauja visiems, o neteisingasis — tik sau pačiam". Visas pasaulis religijos laisvę supranta taip: nori — tikėk, nenori — netikėk. Tuo pačiu esi nevaržomas atlikti visa, kas yra susiję su tikėjimo praktikavimu ar jo nepraktikavimu. Pas mus sąžinės laisvė aiškinama, jog „pagal proletarinį-marksistinį sąžinės laisvės supratimą ateizmo laisvė yra laisvė kiekvienam piliečiui išsivaduoti iš religinių iliuzijų, išsiugdyti mokslinę-marksistinę pasaulėžiūrą ir netrukdomai ja vadovautis gyvenime . . . Kol tikintysis nėra atsikratęs religinių iliuzijų, tol negali

būti visiškos sąžinės laisvės. Socialistinės santvarkos sąlygomis sąvoka ,,pilna sąžinės laisvė" norima tik pažymėti didžiausią pasiekimą kovoje už žmogaus išvadavimą nuo prietarų. Visiška sąžinės laisvės bus pasiekta komunistinėje visuomenėje" (,,Tarybiniai įstatymai apie religinius kultus ir sąžinės laisvę"). Visa tai perskaičius, nesunku suprasti, kad ateistai laisvės reikalauja ir ją praktiškai pripažįsta tik sau patiems. Jų ,,teisingumas" matomas bei sutinkamas visur: pradedant eiliniais tikinčiųjų persekiojimais ir baigiant gėdingais teisminiais susidorojimais.

Po kunigo Alfonso Svarinsko teismo spaudoje pasirodė ilgas straipsnis. Jame kun. A. Svarinskas buvo apšauktas banditu, švelniausiai aiškinant, jų pagalbininku, ryšininku. Pirmiausia, straipsnio autoriui norėtųsi pasiūlyti pasiimti tarptautinių žodžių žodyną ir gerai išsiaiškinti skirtumą tarp žodžių — ,,banditas", ,,banditizmas" ir ,,partizanas", bet ne apie tai kalba. Kyla klausimas, kodėl buvo taip svarbu kun. A. Svarinską per spaudą apšaukti banditu. Nesunku tai suprasti. Saugumas turėjo savo tikslus: 1) liaudies ypatingai gerbiamą ir mylimą kunigą apjuodinti tiek tikinčiųjų, tiek netikinčiųjų akyse, — atseit, mes nekaltų žmonių neteisiame. Naivu būtų tikėti, kad po tokio straipsnio kun. A. Svarinsko autoritetas ir populiarumas būtų sumažėjęs. O jei ir sumažėjo, tai tik tų brolių ir sesių akyse, kuriems jau nesvarbu nei Dievas, nei Tėvynė, nes mintys pajėgia suktis vien apie siaurą asmeninį materialų pasaulį.

Suėmus kun. Sigitą Tamkevičių, liaudyje girdėjosi svarstymai: ,,Už ką teis ir ką drįs rašyti spauda apie kunigą Sigitą? Juk neramiaisiais pokario metais jis buvo dar vaikas." Kai vieni tvirtino, kad medžiagos kun. S. Tamkevičiui apkaltinti negalės prigalvoti nė išradingiausi korespondentai; kiti, daugiau patyrę, teigė, jog sovietiniai propagandistai sugalvos kuo apjuodinti ir šį, visų nuomone, teisingą, dorą ir uolų kunigą. Pastarieji neapsiriko. Vos tik pasibaigus teismui, sekančią dieną, ,,Tiesa" jau išspausdino korespondentės S. Mockuvienės straipsnį grėsminga antrašte — ,,Vienoje rankoje rožančius, kitoje — vėzdas".

Straipsnio ,,teisingumą" liudija pirmieji jo sakiniai:

„Tiesa, kunigas Sigitas Tamkevičius praeityje nebendravo su buržuazinių nacionalistų gaujomis, nelaimino jų kruvinų „žygdarbių", neslėpė bažnyčios požemiuose banditų ginklų, kaip tai darė, pavyzdžiui tas pats A. Svarinskas". Norisi paprašyti koreslondentės S. Mockuvienės patikslinti, kurių bažnyčių požemiuose kun. A. Svarinskas slėpė banditų (partizanų, — red. past.) ginklus ir kokius jų žygdarbius laimino, jei nuo 1946 metų iki 1956 metų buvo kalinamas ir tik 1954 metų spalio 3 d. spec. lageryje Abizėje buvo įšventintas kunigu.

Dėl svarumo griebtasi grubaus melagingo šmeižto. Taigi, perskaičius pirmus sakinius, nesunku suprasti, kokiu stiliumi parašytas ir visas straipsnis.

Skaitančiajam straipsnį į akis krinta, kad koresondentė nemini teismo sudėties, praktiškai slepia beveik visų liudininkų pavardes. Jau vien iš oficialaus pranešimo spaudoje aišku, koks pompastiškai išpūstas, juridiškai nepagrįstas yra kun. S. Tamkevičiaus kaltinimas antivuosmenine ir antitarybine veikla. Štai ką vardina straipsnio autorė S. Mockuvienė: kaltinamas „už religinių apeigų atlikimą ne vien tik maldos namuose". Tokiomis apeigomis praktiškai gali būti laikoma: ligonių aptarnavimas (namuose ir ligoninėje), Vėlinių ar laidotuvių procesija į kapines, kryžiaus — namo ar buto — šventinimas ir t.t. Bet juk visa tai yra tik religinės laisvės, kurią garantuoja Tarptautinė žmogaus teisių deklaracija bei šalies konstitucija, realizavimas gyvenime. Autorė toliau aiškina, kad kun. S. Tamkevičius „pastoviai kurstė tikinčiuosius nepaklusti" tokiems draudimams ir tvirtina, kad religines apeigas galima atlikti tik maldos namuose, kai net Religinių susivienijimų nuostatai nurodo, kad religines apeigas galima atlikinėti bažnyčiose (maldos namuose), šventoriuje bei kapinėse. Teisingai suprasdamas kiekvieno žmogaus prigimtines teises, kurias privalo garantuoti kiekviena valstybė, nepriklausomai nuo jos ideologijos, šis kunigas siekė, kad tikinčioji visuomenės dalis realiai galėtų pasinaudoti konstitucinėmis — kaip piliečio ir prigimtinėmis — religinėmis — kaip žmogaus teisėmis, nelaužant

bažnytinių ir tautinių tradicijų. Be to, per Vėlines eiti į kapines ir ten melstis kunigus ir tikinčiuosius įpareigoja pati Bažnyčia. O kokiu pagrindu galima taikyt kaltinimą ,,visuomeniška" ar ,,antivuosmeniška" veikla, kai kalbama apie butų šventinimą, ligonių lankymą?! Juk tai pačia savo esme privatus dalykas. Toliau korespondentė S. Mockuvienė kaip nusikaltimą straipsnyje iškelia ,,grupinį vaikų mokymą". Koks gi skirtumas — grupinis ar pavienis? Juk visus moko tos pačios religijos. Jeigu teisė mokyti vaikus tėvų religijos kaip tokia Konstitucijoj palikta ir jeigu tėvai, mokydami vaikus religijos, iš esmės nepažeidžia įstatymo, tai lygiai taip pat jo nepažeidžia ir tada, kai nori vaikus tikėjimo išmokyti kuo geriau. Tai kuo gi kaltas kunigas, kai realizuodamas tą pačią Konstitucijos laisvę, padeda tėvams tai atlikti. **Pagaliau tai pirmaeilė kunigo pareiga.** Galbūt šio kaltinimo esmė žodžiuose **,,religinis vaikų mokymas".** Ateistai dažnai tai vadina nusikaltimu ir kaip argumentą pateikia Konstitucijos įstatymą, kad Bažnyčia atskirta nuo mokyklos. Bet ką tai bendro turi su įstatymo pažeidimu, — pvz., religinių mokyklų steigimu bei privalomo religinio mokymo įvedimu? Ar galima kiekvieną pamokymą vadinti mokykla?!

Kun. S. Tamkevičius straipsnyje kaltinamas, kad Šlavantų bažnyčioje ragino tikinčius tėvus neleisti savo vaikus įrašyti į bedieviškas organizacijas, skirtas netikintiems. Pagaliau to privalėtų pageidauti ir mokytojai, jei jiems iš tiesų rūpi, kad mokiniai neaugtų veidmainiais.

S. Mockuvienė straipsnyje aiškiai pripažįsta, kad sovietinėje Lietuvoje nusikaltimu laikoma: pareiškimų rašymas bei parašų po jais rinkimas. Ir dar vieną nusikaltimą suranda korespondentė: ,,Praėjusių metų pabaigoje per pamokslą jis apsiskelbė organizuojąs šventoriuje kalėdinę elgutę, pakvietė parapijiečius atsivesti vaikus, o sau į pagalbą pasitelkė dar porą kunigų." Ar girdėta kur nors pasaulyje, tegul ir ne tokioje ,,laisvoje" šalyje kaip Lietuva, kad Kalėdinės eglutės suruošimas ir pasikvietimas talkai draugų kunigų būtų laikoma valstybiniu nusikaltimu, . . . pagrįstai įtrauktinu, kai

kalbama apie nuobaudą šešeriems metams griežto režimo lageriu ir ketveriems metams tremties?

Korespondentė S. Mockuvienė labai dažnai mini, kad S. Tamkevičius užsiiminėjo šmeižtu, juodino tarybinę tikrovę ir kartu tvirtina, kad nuteistasis tiesioginio žodžio nepasakė ir neparašė prieš tarybų valdžią: „Kun. S. Tamkevičius puikiai žinojo, kad atvirai kalbėdamas prieš tarybų valdžią ne ką laimėsi, . . . pamokslai užmaskuoti suktais pareiškimais apie bedievystės žalą". Taigi, tenka pastebėti, kad juodinti tarybinės tikrovės nėra jokio reikalo, pakanka žinoti ar pasakyti tiesą apie ją, kad būtum apšauktas valstybiniu nusikaltėliu.

Įdomu, ką galvoja pati S. Mockuvienė rašydama: „Žmogiška pagarba teisė į mokslą, ... ir kitas socialinės privilegijas visada buvo ir yra taikoma visiems vienodai". Kuo ji laiko tuos žmones, kurie skaitys jos parašytą straipsnį, kurie žino daugybę diskriminacijos faktų ir patys yra patyrę daug skriaudų vien už tai, kad drįsta pasirodyti praktikuojančiais tikinčiaisiais? Korespondentė galbūt mėgins remtis pavieniais liudininkais, kurie neva paneigė kai kuriuos „Kronikoje" iškeltus persekiojimo faktus. Gyvenant sovietinėje Lietuvoje, nesunku suprasti, kaip buvo „surasti" ir „padaryti" liudininkai. Ne visi nukentėjusieji sugeba atlaikyti saugumo spaudimą. Kai pagrasinama išmesti iš darbo ar mokyklos, kai kas ir paneigia ankstesnius tikrus parodymus. Juk visiems puikiai žinoma, kaip saugumiečiai renka liudininkus. Panašiai buvo renkami liudininkai prieš kun. A. Svarinsko bylą: išsikviečia valdžios atstovai darbuotoją ir įsako, kaip jis turės kalbėti kunigo teisme, duodant parodymus. Tokiu būdu buvo renkami liudininkai ir kun. S. Tamkevičiaus bylai. Suėmus kun. S. Tamkevičių, tardymui buvo iškviesta ne viena dešimtis liudininkų, bet nė vienas iš jų stebėti teismo proceso nepateko, nors norėjo ir dėjo pastangų. Kodėl jų neįleido į salę?

Apie 70000 tikinčiųjų pasirašę po pareiškimų-protestų tekstais, kad susidorojimas su kun. S. Tamkevičiumi bus

grubus nusikaltimas, bet į tai niekas neatsižvelgė. Jeigu kalbama ne apie kriminalinį nusikaltimą, o apie visuomeninę, religinę ar politinę veiklą, tai net ir arti 70000 pasirašiusių protestas prieš kun. S. Tamkevičiui keliamus kaltinimus nėra pakankamas liudijimas spręsti apie kunigo veiklos nusikalstamą pobūdį? Alimentininkui, grobstytojui, chuliganui apginti nuo baudžiamosios atsakomybės neretai pakanka keliolikos ar keliasdešimties kolektyvo narių prašymo bei garantijos, o padėti nekaltai teisiamam kunigui, kurio ,,eglutė", ,,eitynių organizavimas", ,,grupinis vaikų mokymas" nepatiko saugumui, nepakanka ir dešimčių tūkstančių liudijimo.

Skaitytojui taip ir liko neaiškūs ,,faktais įrodyti" kun. S. Tamkevičiaus ryšiai su pogrindžio leidiniu ,,Kronika", kadangi nė vieno iš tų ,,faktų" korespondentė S. Mockuvienė savo straipsnyje nepanoro pagarsinti. O liudijimai apie ,,Kronikoje" pagarsintų žinių nepagrįstumą, žinant visą sistemą, daugiau nei juokingi, kaip, pvz. galima paminėti atvejį, minimą straipsnyje, apie Šaukėnų vidurinę mokyklą — į teismą liudyti kviečiamas ne nukentėjęs mokinys, bet elgesį sumažinusi mokytoja.

Tai, kad kun. S. Tamkevičius nenurodė UNESKO adreso, kaip rašoma ,,Tiesoje", skamba kaip kaltinimas ne kunigui, o tiems, kurie nepalieka net galimybės prašyti pagalbos, slėpdami nuo žmonių daugelį tarptautinių žmogaus teisių, globos ir gynimo organizacijų, darydami įvairius trukdymus su jomis susisiekti, į jas kreiptis.

Perskaičius straipsnį, peršasi išvada: taip galima nuteisti kiekvieną Lietuvos kunigą. Tiek tikinčiam, tiek netikinčiam blaiviai mąstančiam žmogui taip ir liko neaišku, už ką nuteistas kun. S. Tamkevičius? Už grupinį vaikų mokymą?! Už tikėjimo gynimą?! — bet juk tai kunigo pareigos! Už pareiškimų rašymą? — visiems piliečiams garantuota žodžio, spaudos laisvė. Už ateizmo kritiką? — persekioti už kritiką draudžiama įstatymais. Jei kunigas iš tiesų būtų kaltas, nereikėtų taip stropiai ruoštis teismui: slėpti teismo posėdžio datą; kuo griežčiausiai prižiūrėti, kad žmonės neišeitų iš darbaviečių (nesusikeistų darbo valandomis), o

atvykusius Vilniun vaikyti nuo teismo rūmų, sodinti paroms, — ir teismo procesas, be abejonės, būtų rodomas kuo platesnei visuomenei.

Korespondentė Mockuvienė, 4 d. stebėdama teismo procesą, taip ir nesugebėjo rasti nė vieno įtikinamo rimto kaltinimo. Aukštas partinis darbuotojas vienam kunigui prasitarė: „Ko jūs pykstate ant korespondentų? Jie straipsnius apie kun. A. Svarinską ir kun. S. Tamkevičių parašė taip, kad tiesiog akivaizdus jų nekaltumas!"

Korespondentės S. Mockuvienės straipsnį, pavadintą „Vienoje rankoje rožančius, kitoje — vėzdas" liaudis supranta — „Vienoje rankoje rožančius, kitoje — tiesa". Būtent, tiesa ir yra baisiausias vėzdas sovietiniam ateizmui. Dar gerokai prieš kun. S. Tamkevičiaus teismą, tik po jo suėmimo, liaudyje kursavo išsireiškimas, nugirstas iš tų, kurie ruošėsi susidoroti su uoliu kunigu: „Pagavome didelį jautį, tik nesurandame jam grandinės pririšti", tai reiškia — turime suėmę didelį žmogų, tik niekaip nesurandame jam apkaltinimo. Todėl ne paslaptis, kodėl kun. S. Tamkevičius net 7 mėnesius buvo laikomas saugumo rūsyje. Jau pats straipsnio žaibiškas pasirodymas spaudoje (rytojaus dieną po teismo) kalba, kad viskas buvo iš anksto nutarta, surežisuota, o teismo procesas — tik savotiška vaidyba.

Beveik prieš du tūkstančius metų įstatymo vardu mirčiai buvo pasmerktas Kristus: „Mes turime įstatymą, ir Jis turi mirti" (. . .) Savo metu Hitleris įstatymo vardu šaudė žydus, Stalinas — trėmė į Sibirą milijonus nekaltų žmonių . . . Ir šiais metais taip pat įstatymo vardu Vilniuje Aukščiausias Teismas nuteisė du uoliausius Lietuvos kunigus — A. Svarinską ir S. Tamkevičių.

Istorija pasmerkė praeities klaidas. Nėra abejonės, kad ateities istorija panašiai įvertins ir dabarties įvykius; o jei istorija kartais ir suklystų, — Dievas nesuklys!

ŠTAI KOKIA SOVIETINĖ TIKĖJIMO LAISVĖ!

(Didžiausia tikėjimo laisvė tik vienintelei raudonajai marksistinei „religijai"):

Nuteisus kun. Alfonsą Svarinską ir areštavus kun. Sigitą Tamkevičių, Lietuvos tikintieji pradėjo rinkti parašus po pareiškimais — protestais, adresuotais KP CK generaliniam sekretoriui Jurijui Andropovui bei generaliniam prokurorui, reikalaudami išlaisvinti neteisingai suimtus kunigus. Kad pareiškimų-protestų tekstai su parašais pasiektų adresatus, o nebūtų sulaikyti dar Lietuvoje, KGB būstinėje, tikintieji dalimis juos vežė į Maskvą ir užregistruotus palikdavo pirmajame kambaryje. Po pareiškimų-protestų tekstais dėl kunigų išlaisvinimo pasirašė 123000 tikinčiųjų, iš kurių 22 pasirašė krauju. Būtų pasirašę dar daugiau tikinčiųjų, jei ateistai nebūtų ėmęsi represinių priemonių, kad tik sutrukdytų parašų rinkimą. Lietuvos bedieviai bauginimais bandė įsakinėti, kad net kunigai draustų tikintiesiems pasirašinėti po pareiškimų tekstais. Žmones, renkančius parašus, saugumiečiai, vartodami fizinę jėgą, gaudė, grūdo į mašinas ir vežė į milicijos skyrius. Ten baugino, grasino, atiminėjo parašus bei tekstus, baudė 50 rub. administracinėmis baudomis. Per lietuviškos televizijos laidas liaudis buvo bauginama, jog parašų rinkėjai gali būti nubausti kalėjimu. Ne viename rajone pasirašiusius po pareiškimais asmenis saugumo darbuotojai tardė, vertė pasirašyti po jų duodamais neaiškiais tekstais.

Prie pareiškimų-protestų, kurie buvo vežami į Maskvą, buvo pridėti pareiškimai generaliniam prokurorui ir Aukščiausios Tarybos Prezidiumo pirmininkui, kuriuos Lietuvos tikinčiųjų vardu pasirašė Aldona Šukytė, Albina Žemaitytė, Alfonsas Bumbulis ir Juozas Kazalupskas.

TSRS Generaliniam Prokurorui

Lietuvos tikinčiųjų katalikų

P a r e i š k i m a s

(Okupuotos Lietuvos tarybinėje konstitucijoje surašytos laisvės yra ištisas melas, skirtas užsienio kraštų nekritiškų žmonių apgaulei ir komunizmo plėtros propagandai):

Generalini Prokurore, mes, tikintieji Lietuvos katalikai, kreipiamės į Jus su prašymu, kad Jūs peržiūrėtumėte mūsų kunigų — Alfonso Svarinsko ir Sigito Tamkevičiaus — bylas ir juos išlaisvintumėte, nes jie neteisingai nuteisti Lietuvos TSR Aukščiausiojo Teismo 1983 m. gegužės mėn. pagal Baudžiamojo Kodekso 68 str.: Alfonsas Svarinskas nuteistas 7 m. įkalinimo ir 3 m. tremties, o S. Tamkevičius areštuotas teismo salėje taip pat pagal 68 str.

1. Mes dažnai girdėjome jų pamokslus ir sąžiningai liudijame, kad jie nevedė jokios antitarybinės propagandos, o tik aiškino religines tiesas, gynė tikinčiųjų teises ir kartais kritikuodavo ateistų išpuolius prieš religiją ir tikinčiuosius, kas leidžiama pagal tarybinės Konstitucijos 49 ir 52 str.

2. Lietuvos ateistai labai klaidingai ir neteisingai varo propagandą prieš religiją, Bažnyčią ir tikinčiuosius, jėga verčia tikinčiuosius priimti ateizmą. Štai visa eilė gyvenimo pavyzdžių: a) Jie laikraščiuose, žurnaluose ir brošiūrose dažnai melagingai šmeiždami, puola religiją, Bažnyčią ir kunigus. Prašome paskaityti straipsnius prieš religiją ir įsitikinsite.

Net neprotingi gyvūnai gina save, nejaugi kunigai ir tikintieji neturi teisės apsiginti? Jau 40 metų neturime jokio religinio laikraščio. Vienintelė apsigynimo galimybė — pamokslai bažnyčiose. Bet tai ateistams labai nepatinka, nes kunigai parodo jų melagingus ir šmeižikiškus išpuolius bei šmeižtus.

b) Ateistai mokyklose dažnai verčia tikinčiųjų vaikus prieš tėvų norą stoti į bedieviškas organizacijas, draudžia lankyti bažnyčią, kas nestoja — baudžia. Visi tikintieji vaikai privalo lankyti ateistinius susirinkimus. Nejaugi kunigai ir tikintieji privalo apie tai tylėti, kai Tarybinės Konstitucijos 50 str. garantuoja sąžinės ir religijos laisvę.

c) Lietuvos tikintieji jau 40 metų neturi religinės spaudos: nei knygų, nei laikraščių, nei maldaknygių. Tiesa, laike 40 m. išleistos kelios knygos mažu tiražu, bet tai tik dėl kunigų, o maldaknygių buvo tiek mažai, kad 10000 tikinčiųjų gavo tik vieną egzempliorių. Net elgetos anksčiau gaudavo didesnę paramą iš žmonių, negu tikintieji gauna

religinės spaudos iš valstybinių bedievių. O kitose demokratinėse šalyse, kaip Lenkijoje, VDR, Vengrijoje ir kt. — visai kitas pasaulis: ten bažnyčiose vaikai mokomi religijos, tikintieji turi religinius laikraščius ir knygas. Mes pavydim Afrikos negrams religinės laisvės.

Prokurore, jūs gerai suprantate, kad mūsų tikinčioji liaudis tokioje padėtyje negali tylėti ir netylės, nors ir daugiau kunigų eis į kalėjimus.

d) Kai kituose komunistiniuose kraštuose tikintieji laisvai atlieka religines eisenas į kapines ar į kitas bažnyčias, pas mus už tai teisia, nors mūsų krašte tokios eisenos vyksta jau 600 metų ir Konstitucija 50-uoju straipsniu tai leidžia.

e) Tarnautojai ir mokytojai neturi teisės laisvai lankyti bažnyčios. Tikintieji neturi nei radijo, nei teleivizijos laidų. Viskas skiriama tik ateistams.

f) Dar daugiau — dažni bedievių išpuoliai visiškai nesuderinami su Konstitucija, tuo būdu žeminama ne tik partija, bet ir visa komunistinė santvarka; ateistai trukdo jaunuoliams įstoti į kunigų seminariją, ruošti vaikus pirmai išpažinčiai ir Komunijai, patarnauti šv. Mišioms, kišasi į kunigų ir vyskupų skirstymus.

3. Tarybiniai laikraščiai dažnai peikia darbininkų ir tarnautojų blogą elgesį ir aplaidumą; net draugiški teismai griežtai perspėja tvarkos laužytojus.

Kunigai — A. Svarinskas ir S. Tamkevičius — taip pat priešinosi Konstitucijos ir tarptautinių susitarimų garantuotų žmogaus teisių pažeidimams. Reikėjo tik džiaugtis, kad atsirado žmonių, kuriems rūpėjo, kad būtų laikomasi tvarkos, kurie kritikavo neteisingą ateistų elgesį tikinčiųjų atžvilgiu (tai naudinga partijai ir vyriausybei), bet už tai juos žiauriai nubaudė. Ar tai protinga ir teisinga?! Taip elgėsi Stalinas. Už tai jį pasmerkė partija ir visas pasaulis. Kam gi kartoti tas pačias klaidas?

4. Mes visi, veik visa mūsų liaudis, taip pat smerkiame ateistų išpuolius, kaip ir minėti kunigai. Tuomet reikėtų ir mus areštuoti ir įmesti į kalėjimus. Bet tai nieko nepadės. Stalinas stengėsi jėga užgniaužti žmonių tikėjimą į Dievą,

tačiau žmonės be savo teisių negali gyventi kaip ir be duonos.

5. Nenuostabu, kad tikinti liaudis giliai pergyveno dėl kunigo A. Svarinsko teismo, užjautė jį taip, lyg būtų pati teisiama. Milicija jėga vaikė tikinčiuosius nuo teismo rūmų, vežė juos už 40 km. į miškus, sodino 10 parų arba baudė 50 rub. administracinėmis baudomis. Tuo dar labiau sukėlė žmonių pasipiktinimą. Ar padėtis pagėrėjo, areštavus kun. A. Svarinską?

6. Tikinčioji liaudis taip pat išlaiko tarybinę valstybę: dirba įstaigose, gamyklose laukuose . . . neretai geriau ir sąžiningiau kaip bedieviai. Mes, ta pati darbo liaudis, prašome peržiūrėti kunigų — A. Svarinsko ir S. Tamkevičiaus — bylas ir juos išlaisvinti.

Pastaba. Jūsų patarti, mes šiuo klausimu pareiškimu kreipėmės į respublikos prokurorą, bet jis mums atsakė tik žodžiu: ,,A. Svarinskas yra nusikaltėlis ir nebus išlaisvintas, ir S. Tamkevičiaus byla nebus nutraukta". Todėl kreipiamės į jus ir tikimės, jog peržiūrėsite bylas ir minėtus kunigus išlaisvinsite, o kad ateityje nereikėtų jų vėl teisti, prašome pasirūpinti, kad neteisėti ateistų išpuoliai nepasikartotų.

1983 m. liepos 16 d.

* * *

TSRS Aukščiausios Tarybos Prezidiumo Pirmininkui

Lietuvos tikinčiųjų

P a r e i š k i m a s

Gerbiamas Pirmininke, mes kreipiamės į jus gyvybiškai svarbiais klausimais ir tikimės, kad juos protingai išspręsite.

Sutinkamai su tarybinės konstitucijos 52 str. mes turime religijos ir sąžinės laisvę, bet Lietuvoje šis straipsnis pastoviai pažeidinėjamas.

1. Jau 40 metų neturime **jokio religinio laikraščio ir žurnalo,** o keletą religinių knygų gavo tik kunigai, iš 10000 tikinčiųjų tik vienas gavo maldaknygę. Mes pavydime savo

prabočiams, gyvenusiems caro laikais ir Afrikos negrams, kurie turi pakankamai religinės literatūros. Kitose demokratinėse šalyse visai kitas vaizdas. Tik mes nuskriausti.

2. Mokyklose mokytojai verčia tikinčius mokinius stoti į bedieviškas organizacijas. Dažnai prievarta surašo visą klasę; kas priešinasi, tą pastoviai baudžia ir persekioja, visiems draudžia lankyti bažnyčią. Tikintieji mokytojai neturi teisės lankyti bažnyčios — už tai juos pašalina iš darbo. Taip elgiamasi ir su kitais tarnautojais.

3. Tikintieji neturi **jokių radijo ar televizijos programų.**

4. Ateistinė valdžia **kišasi į kunigų seminarijos vidaus reikalus** — trukdo įstoti visiems norintiems siekti kunigystės kandidatams. Savo valią primeta vyskupų ir kunigų paskyrimuose bei skirstymuose. Kodėl mes taip pažeminti, kad neturime jokių teisių, kurias suteikia šalies Konstitucija? Akivaizdus faktas: vyskupas Julijonas Steponavičius jau daugiau nei 20 m. ištremtas iš Vilniaus už sąžiningą savo pareigų atlikimą.

5. Kai kitose demokratinėse šalyse tikintieji laisvai atlieka **religines eisenas** į kapus ar kitas bažnyčias, pas mus už tai baudžia ir teisia, nors tarybinė Konstitucija 50 straipsniu tai leidžia. Kodėl taip? Jau 600 metų kai mūsų krašte vyksta tokios eisenos.

6. Kodėl mes turime **mokėti už elektrą** bažnyčiose 6 kartus brangiau kaip kiti? Sakoma, kad mums **nemokamai duodamos bažnyčios, o iš tikrųjų mes privalome mokėti milžiniškas sumas,** nors patys jas pastatėme. Kur rasti dar tokią valstybę?

7. Neteisingai **atėmė Klaipėdos bažnyčią,** pastatytą mūsų pačių rankomis ir lėšomis, ir iki šiol negrąžina, tik vis žada pastatyti kitą. Kur teisingumas?

8. Ateistinė administracija daugelyje vietų, **laidojant tikintį, tikintiesiems draudžia jį lydėti su kryžiumi ir gedulingomis vėliavomis,** kaip mūsų apeigos to reikalauja. Taip pat **neleidžia statyti kryžių ant tikinčiųjų kapų ir prie nuosavų namų,** kaip pas mus nuo seno įprasta. Taigi ir mirusieji neturi religinės laisvės.

9. Naujuose miestuose: kaip Akmenė, Elektrėnai, Sniečkus — **neleidžiama atidaryti maldos namų,** nors daugumą gyventojų to nori.

10. Lietuvos TSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumas 1976 m. liepos 28 d. nutarė: „Religinės bendruomenės turi teisę įsigyti **transporto priemones",** o praktikoje tikintiesiems neleidžiama net išsinuomoti autobusą arba nusipirkti seną.

11. Pagal lenininį principą „bažnyčia atskirta nuo mokyklos" reiškia, kad negalima mokyti religijos. Bet pas mus ateistai **draudžia mokyti vaikus religijos net bažnyčiose.** Demokratinėse šalyse tai daroma laisvai.

12. Ateistinė vadovybė **verčia tikinčiuosius dirbti sekmadieniais ir šventadieniais,** nors jų dauguma. Lenkijoje katalikai gali laisvai švęsti, o darbą visgi atlieka.

13. Bedieviškos priespaudos pasekmė aiškiai pasireiškė kunigų A. Svarinsko ir S. Tamkevičiaus areštu, kurie stengėsi apginti tikinčiųjų teises.

Tie ir kiti skaudūs dalykai labai spaudžia ir erzina visą tikinčiąją liaudį; be religijos laisvės mes negalime gyventi kaip ir be duonos. Prašome jus išgyvendinti tokią prieškonstitucinę bedievių priespaudą.

Mūsų adresas: Lietuva, Kaunas, Mažoji g-vė 1-10, Juozas Kazalupskas.

1983.VII.26.

* * *

TSRS KP CK Generaliniam sekretoriui J. Andropovui — TSRS Aukščiausios Tarybos Prezidiumui

Lietuvos tikinčiųjų: Aldonos Šukytės, Albinos Žemaitytės, Alfonso Bumbulio, Juozo Kazalupsko

P a r e i š k i m a s

(Komunistinės valstybės sostinės — Maksvos — aukštųjų valdžios pareigūnų poelgis su tikinčiųjų katalikų atstovais yra dvidešimtojo amžiaus gėda):

1983 m. gegužės mėn. mes atvykome į Maskvą pas Generalinį Prokurorą su prašymu peržiūrėti kunigų Alfonso Svarinsko ir Sigito Tamkevičiaus bylas ir išlaisvinti, kaip neteisėtai nubaustus. Mus priėmė prokuroras Utkin, kuris nurodė, jog pirmiau reikia kreiptis į LTSR Prokurorą, o su jo raštišku atsakymu atvykti vėl pas jį.

1983 m. birželio mėn. 24 d. mes kreipėmės į LTSR Prokuratūrą su Lietuvos tikinčiųjų pareiškimu kun. A. Svarinsko ir kun. S. Tamkevičiaus išlaisvinimo klausimu. Mus priėmė jo pav. prokuroras Bakučionis, kuris pažadėjo mėnesio laikotarpyje duoti atsakymą. Gavome atsakymą — tik žodinį, jog kun. A. Svarinskas nusikaltėlis ir nebus paleistas. Kun. S. Tamkevičiaus byla nebus panaikinta.

1983 m. rugpjūčio mėn. 25 d. 9 val. 20 min. atvykome į Maskvą su tikslu kreiptis į Tarybų Sąjungos aukščiausios valdžios įstaigas, prašydami išleisti kaip neteisėtai nubaustus kunigus: Alfonsą Svarinską ir Sigitą Tamkevičių.

Mes atvykome su šiais dokumentais:

1. Lietuvos tikinčiųjų pareiškimas TSRS Generaliniam Prokurorui, kuriame buvo nurodytas bendras skaičius 123000 iš jų — 22 krauju pasirašiusieji. Lietuvos tikinčioji liaudis liudija, jog kunigai: A. Svarinskas ir S. Tamkevičius yra neteisėtai nubausti ir prašo juos paleisti kaip visai nekaltus.

2. Aštuoni pokai parašų su tekstais, dėl minėtų kunigų išlaisvinimo.

3. Lietuvos tikinčiųjų pareiškimas TSRS Aukščiausios Tarybos Prezidiumui dėl tikinčiųjų persekiojimo Lietuvoje, prašant jiems teisių ir laisvių.

4. Paketas su tekstais ir parašais (daugiau kaip 5000) adresuotas TSRS CK Generaliniam Sekretoriui J. Andropovui, prašant išlaisvinti kunigus — A. Svarinską ir S. Tamkevičių.

5. Du laiškai su pareiškimais TSRS įgaliotiniui prie Ministrų Tarybos religijos klausimais.

Mums atvykus į Maskvą, stotyje — priėjo grupė milicijos pareigūnų ir civiliai apsirengusių žmonių.

Pareigūnai paėmė mūsų daiktus ir, panaudodami jėgą ir prievartą, nutempė mus į milicijos skyrių. Jie padarė kratą asmeninių daiktų ir pareikalavo pasų. Tada mes pareikalavome jų asmeninių dokumentų ir prokuroro sankcijos. Iš pradžių pareigūnai nesiteikė parodyti savo dokumentų, bet grasino mums. Vėliau pateikė dokumentus Ruslov ir Tichonov, o likusieji ir du iš Lietuvos — nepateikė dokumentų ir prokuroro orderio neparodė. Pareigūnas Tichonov padarė išrašą mūsų pasų ir surašė konfiskuotus dokumentus. Ruslov, pasitaręs su kitais pareigūnais, sugrįžo ir pareikalavo mus pasirašyti po neteisėtu nutarimu, jog mes neturime teisės lankytis Maskvoje ir Maskvos srityje. Jei mes pasirašysime, žadėjo paleisti laisvai važiuoti namo, priešingu atveju — ginkluota jėga išgrūsią mus iš Maskvos. Mes pasirašyti atsisakėme. Tada iš naujo pareikalavo mūsų pasų. Mums pasidarė aišku, kad dokumentų negrąžins (pareiškimų, parašų su tekstais), neleis kreiptis į TSRS aukščiausios valdžios organus.

Mes nutilome ir nereagavome į neteisėtus milicijos pareigūnų reikalavimus. Pareigūnai prievarta atėmė iš mūsų pasus. Jie sustatė kaltinamąjį aktą, lyg tai mes trukdėme keleiviams ir krovinių nešėjams. Jie pakvietė du krovinių nešėjus, kurie pasirašė aktą, nors mes niekam netrukdėme ir niekas tuo nesiskundė. (. . .)

Milicijos pareigūnai su grasinimais reikalavo mus pasirašyti aukščiau minėtą neteisėtą nutarimą, šaipėsi iš mūsų, šiurkščiai elgėsi. Milicijos kapitonas, kuris nepasisakė pavardės, grasino mus sumušti. Paskui pareigūnai nutempė mus pas milicijos skyriaus viršininką — pulkininką Filimonovą Aleksiejų. Ten jau buvo daug milicijos pareigūnų ir civilinių žmonių. Jis reikalavo mus pasirašyti neteisėtą nutarimą, jog mes neturime teisės lankytis Maskvoj ir jos srityj, grasino mus pasodinti, perduoti spec. tarnybai, išvadino fanatikais, apkaltino už kokią tai agitaciją. Po viso to pulkininkas Filimonov Aleksiej priėjo prie kiekvieno iš mūsų asmeniškai ir su grasinimais reikalavo mus pasirašyti aukščiau nurodytą neteisėtą dokumentą.

Mes reikalavome grąžinti mūsų konfiskuotus dokumentus ir leisti kreiptis į TSRS aukščiausios valdžios organus. Vietoj mūsų prašymo, pulkininko A. Filimonov įsakymu, milicijos majorui Čiumak vadovaujant, išlaikė mus vienuolika valandų milicijos skyriuje. Grupė milicijos pareigūnų ir civilių 21 valandą nutempė mus iš milicijos skyriaus į traukinį Maskva — Kaliningradas ir prievarta sugrūdo mus į vagoną.

Iki Kauno mus lydėjo du ginkluoti milicijos pareigūnai. Apie 15 val. 26 rugpjūčio mus išlaipino Kaune. Perone buvo neįprastai daug milicijos pareigūnų ir su jais civilių.

Mums atidavė pasus.

1983 m. rugsėjo 7 d. kreipėmės į TSRS generalinį prokurorą dėl neteisėto suėmimo. Š.m. 25 rugpjūčio Maskvoje, prokuroras Golov V. B. nurodė šiuo klausimu kreiptis į Maskvos transporto prokuratūrą. Kreipėmės nurodytu adresu. Vyriausias prokuroras (Maskvos transporto prokuratūros) Trusov pasakė, kad jau apie šitą įvykį žinąs ir nepajėgus mums padėti. Milicijos pareigūnai veikė pagal vidaus reikalų ministerijos nurodymus.

1983 m. rugsėjo 15 d. vėl atvykome į Maskvą pas generalinį prokurorą su šiais dokumentais:

1. Lietuvos tikinčiųjų pareiškimas, kuriame nurodyta 123000 tikinčiųjų pasirašiusių, o iš jų 22 krauju liudijantys, jog neteisėtai nubausti kunigai, prašantys peržiūrėti jų bylas ir išlaisvinti, kaip visai nekaltus — kun. A. Svarinską ir kun. S. Tamkevičių.

2. Lietuvos tikinčiųjų pareiškimas dėl tikinčiųjų persekiojimo Lietuvoje, prašant tikinčiai Lietuvos liaudžiai priklausančių teisių ir laisvių pagal TSRS Konstituciją.

3. Pareiškimas dėl neteisėto š.m. rugpjūčio 25 d. suėmimo Maskvoje.

Mus priėmė prokuroras Golov V. B., kuris kalbėjo su mumis aukštu tonu ir su neapykanta. Jis pasakė: „Kunigas Svarinskas — priešas, jūs ir visi tikintieji — tarybų valdžios priešai".

1983 m. rugsėjo 16 d. mes kreipėmės į „Pravdos" redakciją Maskvoje su pareiškimais:

1. Dėl neteisėto mūsų suėmimo .m. rugpjūčio 25 d.

2. Dėl prokuroro Golov V. B. elgesio rugpjūčio 15 d.

Redakcija atsisakė aiškinti šiuos klausimus.

1983.XI.20.

Atsakymą siųsti adresu:

Lietuvos TSR, Kaunas-16,
Mažoji 1-10
J. Kazalupskas

* * *

(Ir pats P. Anilionis pripažino, kad teismus tvarko saugumas. Taigi teisėjai yra saugumo aklai KGB sprendimus vykdąs įrankis):

Aktyvesni Kybartų parapijos tikintieji, kurie bando užstoti suimtąjį savo kleboną Sigitą Tamkevičių, yra vietinių valdžios atstovų terorizuojami, gąsdinami, vadinami ekstremistais. Ypatingai šios akcijos sustiprėjo po to, kai bažnytinis komitetas parašė valdžios atstovams pareiškimą, o taip pat kai rugpjūčio mėn. grupė Kybartų parapijos bažnytinio komiteto narių nuvyko pas RRT įgaliotinį Petrą Anilionį su prašymu paleisti suimtą kleboną kun. S. Tamkevičių ar bent nepasielgti taip žiauriai, kaip kun. A. Svarinsko teismo metu, kai į salę neįleido nė vieno tikinčiojo, o gatvėje suiminėjo ir vežė į miškus, sodino paroms, baudė piniginėmis baudomis atvykusius į teismą kun. Svarinsko gimines, bičiulius bei pažįstamus. P. Anilionis į rimtesnes kalbas nesileido ir nesiteikė atidžiai išklausyti tikinčiųjų prašymų. Jis šaukė ant atvykusiųjų, juos kaltino, kodėl neišsirinko naujo komiteto pirmininko (bažnytinio komiteto pirmininkas S. Tamkevičius). Baigdamas pokalbį, pareiškė, kad, jei net ir labai norėtų, padėti negalėtų, nes viską tvarko saugumas. Kybartiečiams paklausus, kaip patekti į saugumo rūmus. P. Anilionis atsakė, jog tiksliai nežinąs.

Nieko geresnio negalėjo patarti ir Lietuvos Teisingumo ministras. Jis taip pat patvirtino, kad visi esą bejėgiai, nes šią bylą savo rankose turi saugumas.

Rugsėjo mėn. 1 d. Prekybos įrengimų gamyklos direktorius Baltutis valdžios pavedimu auklėjo bažnytinio komiteto narę Birutę Siaurusaitytę. Pasitikslino, ar tikrai ji pasirašė po komiteto pareiškimu, tvirtino, kad tikintieji gali melstis už savo kleboną, bet nėra jokio reikalo važinėti po valdžios įstaigas ir ieškoti tiesos, nes už tokią veiklą jie gali būti baudžiami.

Tą pačią dieną pas gamyklos direktorių buvo iškviesta kita šios įstaigos darbuotoja — Ona Griškaitienė. Ją direktorius vadino ekstremiste, tokia pat kaip ir kun. S. Tamkevičius. Teigė, kad jai jau yra užvesta baudžiamoji byla, kad blogai auklėja savo vaikus (lanko bažnyčią), kad daro gėdą gamyklai, nes lanko bažnyčią ir net gina kunigus. O Griškaitienė nepabūgo gąsdinimų ir pasakė, kad ir ateityje užstos bei gins kenčiančius už savo religinius įsitikinimus, nepriklausomai ar tai bus eilinis žmogus, ar kunigas.

Rugsėjo 1 d. Prekybos įrengimų gamyklos direktorius Baltutis perspėjo dar vieną komiteto narį — Alfonsą Bieličką, pasirašiusį po pareiškimu, ginančiu kleboną kun. S. Tamkevičių.

Rugsėjo 2 d. į Kybartų miesto vykdomąjį komitetą pas raj. komiteto pirmininko pavaduotoją buvo iškviesta bažnytinio komiteto kasininkė Nastutė Mačiulaitienė. Pavaduotojas Juozas Urbonas oficialiai ją perspėjo, kad daugiau nepasirašinėtų po pareiškimais, nes gali būti baudžiama. Jokio raštiško įspėjimo N. Mačiulaitienei nedavė. Pavaduotojas aiškino, kad ji privalo suprasti, jog kun. S. Tamkevičius yra nusikaltėlis. N. Mačiulaitienė atsakė, kad ji geriau nei jis pažinojo kun. S. Tamkevičių nes, būdama bažnytinio komiteto nare, turėjusi progos susitikti, ir gali charakterizuoti jį kaip uolų ir gerą kunigą, o kol teismas savo nuosprendžio nepaskelbė, jie turi pilną teisę ieškoti tiesos, prašyti bei reikalauti išlaisvinimo.

Už tai, kad važiavo ieškoti tiesos pas RRT įgaliotinį P. Anilionį, Vilkaviškio Autotransporto kelių valdybos Kybartų bazės viršininkas viešai darbo metu perspėjo

bažnytinio komiteto narį Tutlį, pranešdamas, kad už tokią veiklą gali būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn.

KRATOS IR TARDYMAI

(Savųjų nusikaltimų prieš nekaltuosius išgąstingo siaubo persekiojami — čekistai ėmėsi visoje Lietuvoje vykdyti didžiąją kratų ir tardymų akciją):

Kriokialaukis (Alytaus raj.). 1983 m. liepos mėn. 13 d. ir 25 d. Vilniaus saugume buvo tardomas Krokialaukio parapijos klebonas, TTGKK narys kun. Vaclovas Stakėnas. Tardytoją Pilelį domino tokie klausimai: Kada susipažinote su kun. Sigitu Tamkevičium? Kiek esate girdėję jo pamokslų ir kokiom progom pasakytų? Kokias problemas savo pamoksluose lietė kun. S. Tamkevičius? Kas pakvietė stoti į TTGKK narius? Kokiu tikslu įstojote į komitetą? Ar dabartiniu metu dar laikote komitetą veikiančiu? Kodėl vengiate rašyti pareiškimą, jog nedalyvausite komiteto veikloje?"

Kun. V. Stakėnui atsisakius rašyti atsistatydinimo iš komiteto pareiškimą, per kelias valandas tardytojas įrodinėjo, jog komiteto veikla yra antivasltybinė. Bandė primesti, jog komiteto tikslas tarnauti Vatikanui, „Laisvės" ir kitoms užsienio radijo stotims.

Tardytojas Pilelis tardymą baigė grasinimu: „Jei ir toliau kovosit beprasmę kovą, pažiūrėsim, kas laimės!"

* * *

1983 m. rugsėjo 19 d. kun. V. Stakėnas vėl buvo kviečiamas į Vilniaus saugumą. Į tardymą kunigas nuvyko tik 21 d. Už tai buvo išbartas. Šį kartą tardytoją Liniauską labiausiai domino, ar praeitų metų Kalėdų šventėse tardomasis nedalyvavo Kybartuose vaikams suruoštoje šventinėje eglutėje. Tardytojas šioje šventėje įžiūrėjo „baisią" detalę, už kurią kun. S. Tamkevičius gali būti rimtai kaltinamas — mat, saldainių dalinimo metu moteris iš publikos paklausė: „Gal, seneli, mums, moterims, kokį

taloną patalynei ar rankšluostį atvežei?" Visa tai tardytojas traktavo kaip „veikėjų" vandens pylimą ant imperialistų propagandinio malūno, ir galiausiai pareiškė: „Šito mes niekada nepakęsim!"

Pasibaigus tardymui, kun. V. Stakėnas dar 3 valandas buvo auklėjamas.

* * *

Kun. Sigito Tamkevičiaus teismo metu saugumiečiai žadėjo pasikviesti visus TTG Katalikų komiteto narius.

* * *

Gruodžio 9 d. tardymui buvo iškviestas Josvainių klebonas kun. Leonas Kalinauskas.

Gruodžio 20 d. Skaudvilės klebonui kun. Vincui Vėlavičiui buvo įteiktas šaukimas į Vilnių pas prokurorą Bakučionį. Kadangi kun. V. Vėlavičiaus sveikata labai silpna, jis vykti atsisakė.

Gruodžio 20 d. kun. Jonas Kauneckas gavo iškvietimą pas RRT įgaliotinį P. Anilionį. Įgaliotinis kunigą pasitiko labai maloniai, vengė bet kokių aštresnių temų.

* * *

Kybartai. 1983 m. rugsėjo 12 d. į valstybinį saugumo komitetą Vilniuje pas tardytoją Vidmantą Baumilą buvo iškviesta Kybartų parapijos bažnyčios darbuotoja Ona Šarakauskaitė. Apklausos metu jai buvo pateikti įprastiniai kun. Sigito Tamkevičiaus bylą liečiantys klausimai: Ką gali pasakyti apie kun. S. Tamkevičiaus asmenį, ar pamokslų metu jis nešmeižė tarybinės santvarko,s kas organizavo kalėdinę eglutę vaikams ir dalino dovanėles, ar už jų gavimą buvo sakomi eilėraščiai, ką žino apie „LKB Kroniką" ir t.t. Tardymo metu buvo patikslinta, ar tikrai 1981 m. rugpjūčio mėnesį O. Šarakauskaitė ir jos draugė B. Mališkaitė kartu su grupe jaunimo atostogavo prie Šlavantų ežero, buvo milicijos pareigūnų sulaikyti ir prievarta nuvežti į Lazdijų

miliciją ir ar minėtas įvykis teisingai aprašytas tikinčio jaunimo diskriminaciją liečiančiame pareiškime. Abi jos patvirtino, kad įvykis pareiškime aprašytas teisingai. Tardytoją V. Baumilą domino, ką O. Šarakauskaitė žino apie a.a. kun. Virgilijų Jaugelį, palaidotą Kybartų bažnyčios bokšte.

Tardymas truko 6 valandas.

Rugsėjo 11 d. tardymo metu V. Baumila to paties klausinėjo ir Bernadetą Mališkaitę.

* * *

Kybartai. 1983 m. rugsėjo 15 d. į Vilniaus saugumą pas tardytoją V. Baumilą buvo iškviesta Kybartų bažnyčios valytoja Ona Kavaliauskaitė. Tardomoji pakartotinai buvo apklausinėta apie daiktus, paimtus 1980 m. balandžio 17 d. kratos metu. O. Kavaliauskaitė į klausimus, liečiančius kratą ir jos metu paimtus daiktus, duoti parodymus atsisakė, motyvuodama tuo, kad ji pagal tokius klausimus jau buvo apklausta ir tardymo protokolas yra saugumo seife, o papildymui medžiagos neturinti. Saugumietis V. Baumila įrodinėjo, kad O. Kavaliauskaitė pasisavinusi ne savo daiktus, kad visi šie daiktai priklauso kun. Sigitui Tamkevičiui. O. Kavaliauskaitė pareiškė, kad, kaip anksčiau, taip ir dabar gali patvirtinti, jog visi daiktai, rasti jos kambaryje kratos metu, priklauso jai.

Tardymo metu O. Kavaliauskaitei buvo pateikta Nijolės Sadūnaitės iš lagerio ir tremties rašytų laiškų kopijos (5 sąsiuviniai). Tardytoją domino, ar O. Kavaliauskaitė nėra jų skaičiusi. O. Kavaliauskaitė paaiškino, kad pirmą kartą mato šiuos sąsiuvinius. O. Kavaliauskaitė dar buvo apklausinėjama, ar pažįsta N. Sadūnaitę ir jos brolį Joną Sadūną.

Tardymas truko 7 valandas.

* * *

Kaunas. 1983 m. rugpjūčio 29 d. apie 20 val. į butą, esantį Jaunosios Gvardijos g. Nr. 1, bt. 3, įpuolė būrys

milicininkų ir civilių žmonių. Čia rado virš 30 susirinkusių besimeldžiančių tikinčiųjų. Jų tarpe buvo Skaisgirio klebonas kun. Leonardas Jagminas, atėjęs aplankyti ligonės Zofijos Kilaitės. Pareigūnai prisistatė esą iš Vykdomojo komiteto, iš švietimo skyriaus ir milicijos. Paklausus, ko susirinkę, tikintieji paaiškino, kad suėjo pasimelsti už neseniai mirusią to buto gyventoją Vernoiką Paukštytę. Atvykusieji pareikalavo iš susirinkusiųjų dokumentų. Dauguma buvo pensininkės, šeimų motinos, kurios niekados nesinešioja dokumentų. Po ilgų klausinėjimų, surašė visus dalyvavusius ir prigrasino, kad daugiau nebesirinktų. Užklausus, kaip bus su mirusios metinių minėjimu, pareigūnai suabejojo, tvirtindami, kad tikriausiai neduos leidimo tame bute ruošti minėjimą.

Rytojaus dieną vėl atvažiavo pareigūnai patikrinti buto savininkų dokumentus.

Po to prasidėjo tardymai(buvo šaukiama Zita Kinčiūtė, Zita Kupčiūnaitė ir kitos.

Kun. L. Jagminas buvo kviečiamas aiškintis į rajoną.

* * *

Raseiniai. 1983 m. rugsėjo 16 d. Raseinių saugume buvo tardoma Genovaitė Butkuvienė. Nepasisakęs pavardės saugumietis pirmiausia užsipuolė tardomąją, kodėl ji į saugumą atėjo prisisegusi kryželį, kiek vėliau čekistas įsakė G. Butkuvienei rašyti pasiaškinimą, nurodant, kokiu tikslu šių metų rugpjūčio 29 d. vakare ji buvo Kaune, kur buvo susirinkęs būrelis žmonių ir meldėsi; reikalavo pasakyti, ką iš ten buvusių tardomoji pažįsta, su kuo važiavo; sakėsi turi žinių, kad iš Raseinių buvę du ,,tokie pažeidėjai". G. Butkuvienė buvo kaltinama ir už dalyvavimą Viduklės bažnyčios procesijose.

* * *

Viduklė. 1983 m. rugsėjo 16 d. į Raseinių saugumą buvo iškviesta vidukiietė M. Saukienė. Čekistą domino, kas per susirinkimas buvo rugpjūčio 29 d. Kaune, kuriame ji

dalyvavo. Užklaustoji paaiškino, kad tai jos asmeninis reikalas ir prašė nesikišti, nedaryti sau gėdos. V. Saukienei pareiškius, kad į pateiktus klausimus neatsakinės, saugumietis išsikvietė viršininką Gardauską. Čekistas Gardauskas niekino ir šmeižė Viduklės parapijos kleboną kun. Alfonsą Svarinską, kaltino M. Saukienę „uoliai laksčiusią" suimto kunigo reikalais. Į tardymą prisistatęs trečias čekistas pareiškė: „1947 m. mes tokius pakabinome, pakabinsime ir jus!" Taip jis kartojo keletą kartų, grasindamas areštu, kalėjimu ir Sibiru.

* * *

Kybartai. 1983 m. spalio 11 d. į Vilniaus saugumą pakartotinai tardymui buvo iškviestas Kybartų parapijos vikaras kun. Jonas Matulionis (rugpjūčio 8 d. kviečiamas — nenuvyko). Tardytoją Liniauską domino klausimai, liečiantys kun. Sigito Tamkevičiaus bylą: nuo kada J. Matulionis jį pažįsta, ką kun. S. Tamkevičius kalbėdavęs pamokslų metu. Teiravosi apie jaunimo diskriminaciją liečiantį pareiškimą, rašytą 1982 m. kalėdinę eglutę Kybartuose, Tikinčiųjų Teisėms ginti katalikų komiteto veiklą ir kita.

Tardymo metu saugumietis Liniauskas parodė kun. J. Matulioniui „LKBK" Nr. 52, klausdamas, kaip į jį pateko jo pareiškimas, rašytas LKB CK sekretoriui Petrui Griškevičiui. Kaltino tardomąjį — būk tai pareiškime įžeidinėjęs tarybinius darbuotojus — konkrečiai: Vilkaviškio raj. vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoją Juozą Urboną, vadindavęs jį apsišaukėliu. Kun. J. Matulionis paaiškino, kad pareiškime to nėra, priešingai, ne jis, o vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas J. Urbonas kun. J. Matulionį, kai tik šis atvyko dirbti į Kybartus, savo paskaitose pradėjo vadinti apsišaukėliu, netikru, be šventimų kunigu. Kun. J. Matulionis priminė tardytojui Liniauskui, kad rugpjūčio mėnesį Vilniaus saugumiečiai, tardydami jo pažįstamą, klausinėjo apie jį, susinervinę iškoliojo, vadindami antitarybininku, svoločium.

Kun. J. Matulioniui atsisakius pasirašyti po protokolu, tardytojas supykęs pareiškė, jog tokie, kurie nepasirašė, jau sėdi ir parodė į saugumo pusrūsį. Paklausus, — gal būtų galima pasimatyti su klebonu kun. S. Tamkevičium? — tardytojas Liniauskas atsakė: „Pasimatysi lageryje."

Tardymas truko 4 valandas.

* * *

Vilnius. 1983 m. rugsėjo 20 d. Jonas Sadūnas parašė pareiškimus Lietuvos TSR Prokurorui ir LTSR Aukščiausiojo Teismo pirmininkui. Juose aprašė tardymą, vykusį Vilniuje Saugumo komitete. Tardytojas vyr. ltn. Vidmantas Baumila tardė J. Sadūną kaip liudininką kun. S. Tamkevičiaus byloje. Į minėtus pareiškimus J. Sadūnas atsakymo negavo. Tik saugumo komiteto darbuotojai tuojau sureagavo. Spalio 17 d. J. Sadūnas buvo išrašytas iš Jonavos ligoninės.

Spalio 20 d., J. Sadūnui dirbant statybose, Jonavos speckomendantūros kambaryje Nr. 24, kuriame gyvena J. Sadūnas, buvo padaryta slapta krata. Po kratos Jonas Sadūnas pasigedo pareiškimų, rašytų rugsėjo 20 d. LTSR Prokurorui ir į LTSR Aukščiausiąjį Teismą nuorašų, bičiulių iš užsienio adresų, radijo imtuvo ir paso.

* * *

Garliava (Kauno raj.). 1983 m. lapkričio 28 d. Kaune, gatvėje, milicija sulaikė Aldoną Raižytę ir nusivežė į milicijos skyrių, o iš ten po kurio laiko ją išvežė į namus, pareikšdami, kad jos bute darysią kratą.

Kadangi name yra trys butai, tai krėtėjai atsivežė tris kratos orderius, kuriuose buvo pažymėta, kad bus ieškoma Garliavos parduotuvėje dingusių odinių švarkų. Kratą darė apie 10 žmonių. Nors krėtėjai prisistatė esą iš milicijos, bet kratoje uoliai dalyvavo ir saugumiečiai, — jų tarpe Matulevičius. Keisčiausia tai, kad odinių švarkų smulkmeniškai ieškojo užrašų knygelėse, mažiausiose dėžutėse, knygose, už paveikslų kartonų. Kratos metu

name rado Gemą-Jadvygą Stanelytę, Eleną Šuliauskaitę ir Juliją Kuodytę. Saugumiečiai iškrėtė jų rankinukus, o taip pat atsitiktinai pakliuvusiam į kratą A. Teresiui padarė asmeninę kratą, vos ne nuogai išrengdami.

Nežiūrint tai, kad dviejų butų savininkų — Vinco Biekšos ir Petronės Nausėdienės nebuvo namuose, saugumiečiai ir jų butuose padarė kratą.

Kratos metu paimta: rašomoji mašinėlė, A. Solženycino „Gulago salynas", „Lietuvos ateitis" Nr. 2 ir Nr. 5, daug užrašų knygelių ir įvairių spausdinių.

Po kratos buvo išrašyti kvietimai lapkričio 29 d. tardymui ne tik namo gyventojams: Almai Mikličienei, Aldonai Raižytei, bet ir atsitiktinai į kratą pakliuvusioms: Julijai Kuodytei, Gemai-Jadvygai Stanelytei, Elenai Šuliauskaitei ir A. Teresiui.

Rytojaus dieną, kada Vilniuje jau vyko kun. S. Tamkevičiaus teismas, pakviestuosius ilgai laikė milicijoje, nekviesdami tardymui. Iš kai kurių, kad nepabėgtų, paėmė pasus. Tačiau nežiūrint to, Aldona Raižytė ir A. Teresius, išbuvę pusę dienos ir nesulaukę, kad juos teiksis tardyti, išėjo iš milicijos ir, atsisėdę prie jų mašinos vairo, juos parvežė vėl į milicijos skyrių Kaune. Po tardymo jiems buvo įteikti kvietimai lapkričio 30 d. atvykti į saugumą tardymui pas saugumietį Matulevičių, kad negalėtų išvažiuoti į teismą Vilniuje.

* * *

Kaunas. Tuo pat metu buvo tardomas saugume tik ką grįžęs iš lagerio Vytautas Vaičiūnas. Čekistas ypač puolė jį už tai, kad lapkričio 7 d. buvęs Viduklėje ir dalyvavęs Monikos Gavėnaitės bute jam surengtame sutikime. Čekistas labiausiai niršo, kad vidukliškiai esą išniekino lapkričio 7 d. šventę, suorganizuodami pamaldas už kun. A. Svarinską ir suruošdami grįžusio kalinio pagerbimą.

* * *

Kaunas. Prieš pat kun. S. Tamkevičiaus teismą buvo

kviečiama į saugumą tardymui pensininkė, buvusi kalinė Elena Kryževičienė. Saugumiečiai taip stengėsi įgąsdinti, kad ji nenorėtų važiuoti į Vilnių, kur vyks kunigo teismas.

* * *

MŪSŲ KALINIAI

(Nepalaužiamos dvasios kalinio — Viktoro Petkaus — žvilgsnis į šių laikų nuskurdintos dvasios žmogų):

Paskutiniu metu saugumas masiškai sulaiko siunčiamus kaliniams ir tremtiniams laiškus.

Labai retai gaunami laiškai ir iš lagerių: iš kun. A. Svarinsko gauti vos keli laiškai.

Negauna laiškų tremtyje Julius Sasnauskas ir kiti. Jų siunčiami laiškai į Lietuvą taip pat nepasiekia adresatų.

Kartą tardomai jaunuolei saugumiečiai prasitarė, jog laiškai į lagerius esą trukdo perauklėti kalinius.

Čia pateikiame mus pasiekusio Viktoro Petkaus laiško ištrauką:

„Iš tikrųjų žmogus pajungė gamtą, užvaldė planetą, prakirto langą į kosmosą, bet ar jis nuo to tapo laimingesnis? Žmogus pats sukėlė jėgas, kurių jau nebegali suvaldyti. Tad ar tie progreso teigėjai nepadarė didžiulio vingio į šalį, nepaniekino tikrųjų dvasinių vertybių? Jie neapčiuopė, kur sukoncentruota pagrindinė žmonijos išmintis, nepasinėrė į gilumą, o vien tik metėsi į techniką. Ir rezultatas: technikoje padaryti didžiuliai atsiekimai, o kaip su žmogumi? Juk vienas žmogus nuo kito skiriasi pirmiausia savo vertybių, troškimų, idealų struktūra, o ne tuo, kaip jis manipuliuoja ta ar kita technika. Ar galėjo racionalistai tikėtis, kad įsibraus audringas XX amžius, nešantis su savimi ne tik mokslinės minties polėkį, fantastišką technikos progresą, kad, perkėlus kasdienybę į amžinybės dimensiją, vis labiau ryškės žmogaus būties tragizmas, amžina gyvybės ir mirties priešprieša. Iš amžinybės pozicijų žvelgdami į savo žemiškus rūpesčius,

džiaugsmus ir vargus susiduriame su klodų klodais visokiausių nesąmonių, ir pasirodo, kad visi baisiausiai tariamai svarbūs dalykai, dėl kurių visais laikais sielojasi ir kovoja gyvieji, nublanksta amžinybės akivaizdoje, o lieka tik nuolatinė kartų kaita, primenanti vandenyno monotoniją, amžinąjį cikliškumą. Ar tai duoda mums teisę nuvertinti žmogaus gyvenimą? Jokiu būdu ne! Nes žmogaus vertė neišmatuojama. Ir mes anaiptol negalime būti abejingi savo tėvynei, nei žmonijos likimui. Todėl ir iškyla klausimas: kas gi mūsų laukia? Kaip reikia gyventi šioje alternatyvinėje situacijoje? Kur ieškoti esminių vertybių?"

„Vis dažniau susimąstau: kokių daugiau pasaulyje žmonių, — neišprusėlių ar funkcionierių, — ir kaip giliai absurdiškumo šaknys tūno žmonėse? Kokios yra potencionalios žmogaus galimybės tapti pačiu savimi? Kur dingo drąsus ir argumentuotas žmogaus elgesys? Nejaugi žmogus nesugeba įveikti savo ribotumo? Žmogus vis dažniau ir dažniau tampa funkcionieriumi, pamiršdamas tokius dalykus kaip pareiga, pasišventimas kitiems, kova su prievarta ir neteisybe. Jis stengiasi nepastebėti mūsų gyvenimo dramos, nusigręžti nuo problemų. Jį labiau traukia kasdienio gyvenimo banalumas, nekonkreti, nuasmeninta, nekūrybiška veikla. Kas tai — valios stoka, nežinojimas, nesugebėjimas atskirti tiesos nuo melo, nemokėjimas pažinti savęs nuo kitų?"

1983 m.

KUNIGAI GINA TIKINČIŲJŲ TEISES

TSKP CK Generaliniam sekretoriui
Nuorašas: LKP CK pirmajam sekretoriui

Lietuvos TSR kunigų

P a r e i š k i m a s

(Lietuvos komunistinės valdžios pareigūnai, norėdami įsiteikti okupantui, yra labiausiai persistengę kovoje prieš religiją ir tikinčiuosius):

Prieš 30 metų ir anksčiau, asmenybės kulto laikais, kai kurie Tarybų Sąjungos vadovaujantieji asmenys manė, kad komunizmo nebus galima įgyvendinti be prievartos ar grasinimų. TSKP XX suvažiavimas tai gėdingai taktikai padarė galą: ištuštėjo ir užsidarė daugelis lagerių, į savo kraštą sugrįžo tremtiniai, vėl susijungė išdraskytos šeimos, — ir nuo to kultūrinis bei ekonominis gyvenimas nė kiek nesumenkėjo, bet priešingai — pakilo.

Labai gaila, kad ne visos asmenybės kulto laikų anomalijos buvo panaikintos — kai kurios jų dar ir šiandien egzistuoja. Viena iš tokių anomalijų yra sąžinės ir religijos laisvių varžymas, religijos niekinimas ir prievartinė ateizacija. Kad visa tai yra tikriausia anomalija, aiškiai rodo pats gyvenimas. Šiandien Europoje yra ištisa eilė socialistinių valstybių, kuriose tos anomalijos beveik nejaučiama: kur tikintieji nei mokyklose, nei darbovietėse nediskriminuojami, kur leidžiama gausi religinė spauda ir kur vis dėlto kultūrinis ir ekonominis gyvenimas žengia ne lėtesniu žingsniu, negu pas mus.

Taip yra, pavyzdžiui — Vokietijos Demokratinėje Respublikoje. Ten katalikų yra maždaug tiek pat, kiek ir Lietuvoje, o religinio turinio knygų Sankt Benno leidykla per 20 metų išleido daugiau kaip 2000 (du tūkstančius!) pavadinimų, taigi vidutiniškai po dvi knygas savaitėje. Tuo tarpu Lietuvoje, kaip rašo „Valstiečių laikraštis" (1983, nr. 56) per pastaruosius 28 metus buvo duotas leidimas išspausdinti vos 23 leidinius — ir tai didesnė jų dalis išleista visai mažu tiražu — tiktai kunigams. Ten nedraudžiamos religinės pamokos bažnyčiose ar prie bažnyčių esančiose patalpose; ten mokyklose niekas vaikų nepajuokia dėl jų religinių įsitikinimų, neverčia rašyti antireliginius rašinius, deklamuoti antireliginius eilėraščius; mokytojai neverčiami varyti antireliginę propagandą ir kalbėti prieš savo įsitikinimus. Ten veikia vienuolynai, auklėtinių skaičius kunigų seminarijose ten nėra valstybės valdžios ribojamas, ten nėra draudžiamos religinės ekskursijos. Ir štai ta Vokietija, kuri paskutiniame kare buvo labiausiai sugniuždyta, šiandien socialistinių valstybių tarpe

ekonominiu atžvilgiu užima vieną iš pirmųjų vietų — religijos laisvė nepakenkė jai, nesutrukdė jos ekonominio bei kultūrinio augimo.

Humanišku bei teisiniu požiūriu, tikinčiųjų diskriminavimo ir religijos varžymo niekuo negalima pateisinti. Prievartinė ateizacija savęs nepateisino: kai ateistai tvirtina, kad religijos įtaka liaudyje vis mažėja, gi gyvenimo tikrovė rodo, kaip vis labiau plinta girtavimas, didėja šeimų skyrybų skaičius, auga moralinis pakrikimas visuomenės gyvenime, o tikintieji nuteikiami prieš pačius ateistus.

Tarybų Sąjungos Konstitucija garantuoja sąžinės ir religijos laisvę visiems: kiekvienas žmogus turi teisę išpažinti bet kokią religiją arba būti ateistu; dėl to ateistai neturi teisės prievarta ar bauginimais versti kitus būti ateistais. Jie neturi teisės skriausti tikinčiuosius, paneigti jiems elementariausią teisę laisvai išpažinti ir praktikuoti religiją, mokyti ir auklėti savo vaikus pagal savo religinį įsitikinimą bei įsigyti tam reikalingą literatūrą. Valstybės valdžia, prisimindama savo įsipareigojimus, išplaukiančius iš tarptautinių deklaracijų, **privalo tėvams padėti** šias jų teises įgyvendinti, o ne jiems trukdyti. Tuo tarpu pas mus mokykla prievarta verčia vaikus tapti ateistais, prieštaraudama religingų tėvų valiai ir žemindama jų autoritetą. Visi laikytume nenormaliu dalyku, jei ateistų vaikai prievarta, be tėvų žinios ir sutikimo, būtų įrašomi į kokią nors religinę organizaciją. Kiltų didžiausias triukšmas! O pas mus kaip tik taip daro mokytojai su tikinčiųjų tėvų tikinčiais vaikais, prievarta įrašydami juos į spaliukus bei pionierius; panašiai verčiami tikintieji mokiniai bei studentai įsirašyti į komjaunimą.

Tarybinė spauda rašo, kad tarybiniai įstatymai yra visiems bendri. Deja, kai kurie įstatymai ar instrukcijos (net ir slaptos) yra nukreipti specialiai prieš tikinčiuosius, ir jų pagalba **ateistai** nori tvarkyti **religinį** gyvenimą. Įdomu, ką pasakytų ateistai, jei tikintieji panašiomis priemonėmis pradėtų tvarkyti ateistų viešą ar privatų gyvenimą?

Tarybinė spauda teigia, kad Tarybų valdžios organai nesikiša į Bažnyčios vidaus reikalus. O iš tiesų kaip tik jie

galutinai nustato, kas gali mokytis Kunigų seminarijoje ir dirbti kunigo darbą, jie nustato Seminarijos auklėtinių limitą, jie neleidžia vyskupams savarankiškai veikti, jie kliudo Popiežiui skirti naujus Bažnyčiai tinkamus vyskupus.

Prieš tokius nenormalumus ir kėlė balsą kunigai bei tikintieji, o taip pat Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų Komitetas, kuriam priklausė kunigai — Alfonsas Svarinskas ir Sigitas Tamkevičius. Jie reikalavo tokių minties, sąžinės ir religijos laisvių, apie kokias kalba tarptautinės deklaracijos, pasirašytos tarp kitų valstybių ir Tarybų Sąjungos.

Kiek daug tarybinėje spaudoje skaitome faktų apie piktnaudžiavimą tarnybine padėtimi, apie darbuotojų nesąžiningumą! Tai eilinė ir būtina negerovių kritika. Šiuo atveju Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetas nepasakė nieko daugiau — jis tiktai kėlė aikštėn negeroves, pasikartojančias moralės bei teisingumo srityse ir Valstybės santykiuose su Bažnyčia; tačiau šią jo kritiką tarybinė spauda pavadino juodinimu bei šmeižimu ir kvalifikavo kaip nusikaltimą! Šį savo pareiškimą rašome remdamiesi tiktai spaudos pateiktomis žiniomis apie kun. Alfonso Svarinsko bylą ir su konkrečiu patyrimu, nes į teismo salę, bylą nagrinėjant, nebuvo įleistas nė vienas bendradarbis kunigas ar suinteresuotas tikintysis.

Norintieji patekti į teismo salę, būdavo milicijos sulaikomi prie teismo rūmų arba net Lenino prospekte ir išvežami net už keliasdešimties kilometrų nuo Vilniaus į miškus ir ten prievarta pavieniui išsodinami. Kai kurie buvo nubausti 50-ties rublių bauda, kiti — 10 parų arešto. Vienu atveju keliolika kunigų sulaikyti ir milicijos skyriuje be jokios priežasties išlaikyti kelias valandas.

Iš viso to siūlosi viena išvada: reikia ne žmones už kritiką į kalėjimą sodinti, bet įgyvendinti tas tarptautines teises, kurių laikosi visas kultūringas pasaulis ir kurių laikytis įsipareigojo ir Tarybų Sąjunga. Kunigų ir tikinčiųjų giliausiu įsitikinimu kun. A. Svarinsko nuteisimas ir kun. S. Tamkevičiaus areštas yra didelė klaida (tai patvirtina virš

70.000 parašų po pareiškimu Jums ir kitoms įstaigoms, kad jie nekalti), tad prašome panaikinti LTSR Aukščiausiojo Teismo nuosprendį ir abu šiuos kunigus nedelsiant paleisti.

Pasirašė Vilniaus akrivyskupijos šie kunigai:

1. Vaclovas Aliulis
2. Antanas Andriuškevičius
3. Julius Baltušis
4. Danielius Baužys
5. Romualdas Blažys
6. Janas Charukevič
7. Aldas Čeponis
8. Vladas Černiauskas
9. Petras Daunoras
10. Antanas Dilys
11. Antonis Dziekan
12. Kazimieras Gailius
13. Konstantinas Gajauskas
14. Ignas Jakutis
15. Pijus Jankus
16. Bronius Jaura
17. Stanislovas Kakarieka
18. Aleksandras Kaškevičius
19. Algis Kazlauskas
20. Algimantas Keina
21. Kazimieras Kindurys
22. Tadeušas Kondrusevičius
23. Jonas Kukta
24. Jonas Lauriūnas
25. Stasys Lidys
26. Silvestras Malechovski
27. Stasys Markevičius
28. Alfonsas Merkys
29. Konstantinas Molis
30. Juzefas Obremski
31. Nikodemas Pakalka
32. Zenonas Patiejūnas
33. Edmundas Paulionis
34. Mykolas Petravičius
35. Alfonsas Petronis
36. Juozas Puidokas
37. Stanislovas Puidokas
38. Kazimieras Pukėnas
39. Vytautas Pūkas
40. Bronius Sakavičius
41. Justinas Saulius
42. Leonas Savickas
43. Marijonas Savickas
44. Antanas Simonaitis
45. Martynas Stonys
46. Jordanas Šlėnys
47. Alfonsas Tamulaitis
48. Česlovas Taraškevičius
49. Petras Tarvydas
50. Adolfas Trusevič
51. Juozas Tūnaitis
52. Steponas Tūnaitis
53. Albertas Ulickas
54. Jonas Vaitonis
55. Domas Valančiauskas
56. Kazimieras Valeikis
57. Stanislovas Valiukėnas
58. Donatas Valiukonis
59. Kazimieras Vasiliauskas
60. Vaclovas Verikas
61. Antonis Zaman
62. Kazimieras Žemėnas
63. Leonidas Nestiukas
64. Anton Filipčik

65. Mykolas Žemaitis
66. Petras Purlys
67. Kazys Meilus
68. Jonas Boruta
69. Kazimieras Žilys (Kaišiadorių vysk.).

Atsisakė pasirašyti:

1. Henrikas Blaževič	8. Juozas Poškus
2. Ričardas Černiauskas	9. Vytautas Rūkas
3. Vytautas Jeskelevičius	10. Juozas Urbonas
4. Jonas Kardelis	11. Kazimieras Vaičionis
5. Napaleonas Norkūnas	12. Vladislavas Velymanski
6. Juozas Norkūnas	13. Edmundas Kulvietis
7. Ignas Paberžis	14. Jonas Grigaitis

Į likusius buvo nesikreipta.

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

(Sugriežtintos kovos prieš religines apraiškas įpareigojimai valdžios pareigūnams slaptame P. Griškevičiaus „Informaciniame biuletenyje" Nr. 1):

Vilnius. Š.m. slaptame „Informaciniame biuletenyje" Nr. 1 buvo patalpinta LKP CK sekretoriaus P. Griškevičiaus kalba apie aktualius kovos su klerikaliniu ekstremizmu klausimus ir partinių organizacijų uždavinius, ateistiškai auklėjant respublikos gyventojus.

Partijos vadovas pradžioje duoda bendrą apžvalgą apie Lietuvos Bažnyčią. Džiaugiasi, kad daugelis dvasininkų yra lojalūs valdžiai. Tačiau yra dalis nusiteikusių ekstremistiškai, kurie į savo pusę stengiasi patraukti kitus kunigus, ypač jaunus. Bendrą toną ideolgoinėms diversijoms duoda Vatikanas.

Partijos sekretorius ypač puolė Popiežių Joną-Paulių II-jį už jo nuolatinį palankumą Lietuvos Bažnyčiai. Paminėjo, kad daug kunigų atvažiuoja iš užsienio ir bando pravežti į Lietuvą priešišką literatūrą. Jie ir nupirkę kun. A.

Svarinskui, kun. S. Tamkevičiui ir kt. kunigams lengvąsias mašinas.

Piktų žodžių nepagailėjo ir TTG Katalikų komitetui. Jie esą skatina rašyti visokius pareiškimus ir nesilaikyti Religinių susivienijimų nuostatų.

„Telšių vyskupijos kunigai pareiškė, kad negali laikytis tarybinių kulto įstatymų, nes tai prieštarauja Evangelijai ir Vatikano nutarimų dvasiai. Mes turim pakankamai priemonių teisėtvarkai užtikrinti! Nebus čia jokių kompromisų ir nuolaidų! Reikia tik laiku demaskuoti kolektyvinių laiškų organizatorius."

Partijos vadovas daug kalbėjęs apie atlaidus, eitynes į Šiluvą, Kryžių kalną ir kitas šventas vietas ir reikalavo tuoj pat likviduoti bet kokias naujas tradicijas.

Nesitaikstyti su slaptų kunigų ruošimu, kurie neturi leidimo, o užsiima „ganytojiška veikla". Juos laikyti veltėdžiais!".

Ragino paleisti kunigų komitetus prie vyskupijų (Kunigų tarybas, — red. past.), paskelbiant juos priešistatymiškais.

„Sustiprinti pamokslų kontrolę ir imtis priemonių prieš kunigus, propaguojančius antikomunizmą. Kai perspėti kunigai nedaro išvadų, — imtis griežtesnių priemonių: iš jų atimti registracijos pažymėjimą".

„Kiekviename darbo kolektyve sudaryti neapykantos atmosferą ekstremistiškai nusiteikusiems kunigams. **Siekti, kad net tikintieji piktintųsi kunigų — antitarybininkų pamokslais.**"

Toliau lektorius skundžiasi: „Net nepatogu sakyti, kad apie 3 tūkst. vaikų yra įtraukti į aktyvią religinę veiklą! Tai rimtas pažeidimas!" Partijos vadovas nurodo kuo griežčiausiai kovoti, stengiantis atitraukti vaikus nuo religinių apeigų.

Didelį dėmesį P. Griškevičius skyrė vienuolynų klausimui. Jo nuomone, Lietuvoje esą apie 1,5 tūkstančio vienuolių, kurias būtina neutralizuoti, kad neturėtų įtakos aplinkai.

* * *

(Piktos okupantui parsidavusios rankos atlieka pasibaisėtinus darbus):

Vilnius. 1983 m. lapkričio 5 d. RRT įgaliotinis P. Anilionis pateikė N. Vilnios bažnyčios vikarui Stanislovui Puidokui tokio turinio įspėjimą: „1983 m. spalio 30 d. Vilniaus vikaras kun. St. Puidokas atlaikė Aušros Vartuose pamaldas, pasakė nereliginį pamokslą, desinformavo tikinčiuosius ir tuo pažeidė Religinių susivienijimų nuostatų 19 str. „Kulto tarnų veiklos rajonas apribojamas jų aptarnaujamo religinio susivienijimo narių gyvenamąja vieta ir atitinkamų maldos namų buvimo vieta".

Dėl to įspėjamas, kad ateityje už nuostatų pažeidimus bus atitinkamai baudžiamas". Įspėjimą pasirašė RRT įgaliotinis P. Anilionis.

Kun. S. Puidokas įspėjimo nepasirašė, nes Aušros Vartai — tai visos Lietuvos šventovė ir visi juose gali laikyti šv. Mišias, o pamokslas yra neatskiriama šv. Mišių dalis.

Pamoksle buvo pacituota iš laikraščio „Tiesa" (V.Ž) straipsnio „Nuteistas už įstatymų pažeidimus" kai kurios mintys apie kun. A. Svarinsko teismą.

Įgaliotinis laiko tai dideliu nusikaltimu.

* * *

Plateliai (Plungės raj.). 1983 m. spalio 7 d. naktį nežinomi piktadariai įsibrovė į Platelių bažnyčią ir išplėšė dviejų šoninių altorių tabernakulius, mėgino išplėšti ir didžiojo altoriaus tabernakulį, bet neįstengė, nes jis apkaustytas plienine skarda. Įsibrovėliai iš šoninio altoriaus išsinešė seną menišką paauksuotą relikvijorių.

* * *

Švenčionėliai (Švenčionių raj.). 1983 m. lapkričio 26 d. 19 val. Švenčionėlių bažnyčioje buvo meldžiamasi už parapijos mirusius ir kun. Bronių Laurinavičių (antrosios mirties metinės). Rajono valdžia iš anksto pageidavo, kad nebūtų minimos kun. B. Laurinavičiaus mirties metinės.

Kunigai ir tikintieji į Švenčionėlių bažnyčią tą dieną suvažiavo nekviesti. Koncelebracines šv. Mišias laikė kunigai: Švenčionių klebonas kun. Kazimieras Gailius, kun. Kazimieras Žemėnas ir kun. Aldas Čeponis. Pamokslą pasakė kun. Jonas Lauriūnas. Tuoj po iškilmių parapijos klebonas kun. K. Gailius buvo iškviestas į rajoną. Čia jam priekaištavo, kodėl neįvykdė „susitarimo", kaltino, jog kvietėsi kunigus, klausinėjo iš kur buvo atvykusios mergaitės su tautiniais drabužiais ir kam leido nelegaliai Seminariją baigusiam kun. Jonui Borutai laikyti šv. Mišias (Šv. Mišias kun. J. Boruta atlaikė po visų pamaldų, tikintiesiems beveik išsiskirsčius).

* * *

Garliava (Kauno raj.). 1983 m. spalio 30 d., sekmadienį, Sumos metu, Garliavos bažnyčioje buvo meldžiamasi už prieš metus suimtą ir dabar kalinamą garliavietę Jadvygą Bieliauskienę. Iš vakaro monsinjorui Andriui Gustaičiui telefonu prisistatė neva milicijos pareigūnai ir pareiškė žinantys, jog organizuojamas susibūrimas, kartu labai nusistebėjo, kaip galima aukoti šv. Mišias už gyvą asmenį. Mišių metu pamokslą pasakė monsinjoras A. Gustaitis. Po pamaldų visa bažnyčia kartu su kun. Jonu Boruta už kalinius sukalbėjo dalį rožančiaus.

* * *

Pagramantis (Tauragės raj.). 1983 m. rugpjūčio 15 d. Pagramančio bažnyčioje jau antri metai kaip vyko permaldavimo — atsiteisimo pamaldos už Švč. Sakramento išniekinimą. Dar gerokai prieš iškilmes Tauragės raj. vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoja buvo išsikvietusi Pagramančio bažnyčios komiteto pirmininką pasirašyti, jog prižada, kad Tauragės vikarui kun. A. Beniušiui nebus leista sakyti pamokslo.

Permaldavimo pamaldų pradžioje buvo atkalbėta dvi dalys rožančiaus už kunigus kalinius — Alfonsą Svarinską ir Sigitą Tamkevičių. Trečią rožančiaus dalį tikintieji kalbėjo

procesijos būdu eidami keliais nuo šventoriaus vartų iki didžiojo altoriaus. Procesija užtruko maždaug 45 minutes, dalyvavo nemažai jaunimo ir vaikų. Po to 17 val. buvo atlaikytos šv. Mišios. Pamokslo metu Tauragės dekanas kun. Puzaras ragino tikinčiuosius uoliai atlikinėti pareigas, ginti savo teises, tėvams religiškai auklėti savo vaikus, daugiau melstis vieniems už kitus. Po šv. Mišių šventoriuje įvyko permaldavimo procesija su Švč. Sakramentu. Pamaldos buvo užbaigtos giesme „Marija, Marija".

* * *

Meškuičiai (Šiaulių raj.). 1983 m. spalio mėn. į Kryžių kalną naktį buvo atvežtas Rūpintojėlis (aukštis 5 m.) su užrašu:

„Grįžk, Rūpintojėli, pakelėn rymoti,
Sužaliuos po kryžium vystanti rūta.
Vėl nušvis lietuvio skruostai ašaroti,
Ir Marijos žemė pasikels šventa".
Kaunas

1983 m.

Dėl laiko stokos ir jėgos trūkumo (pastatymui reikalingi 6 vyrai) Rūpintojėlis tą naktį liko nepastatytas.

1983 m. spalio 19 d. atvykusieji į Kryžių kalną Rūpintojėlio jau neberado — jis buvo supjaustytas ir kažkur išvežtas. Toje vietoje aukotojai padėjo gėlių ir kryželį, perrištą kaspinu su užrašu: „Šioje vietoje piktos rankos supjaustė Rūpintojėlį. Viešpatie, atleisk jiems".

* * *

Utena. 1983 m. rugpjūčio 14 d. Utenos bažnyčioje buvo teikiamas Sutvirtinimo sakramentas. Nuo pat ryto bažnyčia buvo pilna žmonių, vien tik sutvirtinamųjų buvo arti dviejų tūkstančių. Rimtį drumstė tik rajono vykdomojo komiteto atsiųsti į bažnyčią pasižvalgyti įvairūs pareigūnai. Šventoriuje kilo sambrūzdis, kai pareigūnai puolė prie prekiautojų devocionalijomis: atiminėjo iš jų šventus

paveikslėlius, rožančius kryželius, laužė rankas ir prievarta vežė į milicijos skyrių.

KATALIKAI SOVIETINĖSE RESPUBLIKOSE

Žitomyras. 35 metų amžiaus Žitomyro bažnyčios vargonininkė Zofija Bieliak buvo nuteista 5 metams kalėjimo ir 5 tremties už skleidimą informacijos apie Dievo Motinos pasirodymą Fatimoje.

* * *

Ryga. 1983 m. rugsėjo 10 d. į Šiluvos atlaidus iš Rygos važiavo du autobusai maldininkų (maždaug 60 žmonių), tačiau tikslo nepasiekė — netoli Šiluvos jie buvo sustabdyti autoinspekcijos. Pareigūnai klausinėjo, kas organizavo kelionę ir dėl ko į Lietuvą važiavo melstis. Kelionės organizatore prisipažino Konstancija Cimanovskaja. Visiems buvo įsakyta grįžti atgal. Kadangi žmonės nesutiko, buvo išlaipinti ir Šiluvą pasiekė maršrutiniais autobusais, o iš jų išsinuomotus autobusus milicininkai palydėjo iki Lietuvos-Latvijos sienos ir įsakė vairuotojams daugiau tokiu tikslu į Lietuvą nevažinėti.

* * *

(Dieviškos Kristaus meilės pasiilgimo kibirkštėlės tebėra gyvos ir plačiuose didžios priespaudos Sibiro taigose):

Vokiečių katalikų padėtis TSRS

Jekaterinos II kvietimu Pavolgyje ir kai kuriose pietų Ukrainos srityse apsigyveno nemažai vokiečių: iki deportacijų jų buvo apie 3 milijonai. Didelė jų dalis buvo katalikai. Jie buvo susiorganizavę į parapijas, turėjo savo bažnyčias, kunigus, net Kunigų seminariją. Dar prieš Antrąjį Pasaulinį karą (apie 1930 m.) buvo pradėta uždarinėti vokiečių katalikų bažnyčias, o juos pačius deportuoti į Kazachstaną. Hitleriui užpuolus Rusiją, visi vokiečiai buvo ištremti iš Ukrainos ir išsklaidyti Kazachstano platybėse. Karo metu

vyrus, o neretai ir moteris ėmė į vadinamą „Darbo armiją", kur dėl blogo maitinimo daugelis išmirė. Po karo dalis vokiečių vėl grįžo į Pavolgį, kiti apsigyveno Kirgizijos, Tadžikijos ir Uzbekijos miestuose ir kaimuose ar pasiliko toliau gyventi Kazachstane, kur, kaip mini LTE, gyvena apie 1 milijonas vokiečių.

Karo metu ir tuoj po karo vokiečiai katalikai neturėjo nė vienų maldos namų, nė vieno kunigo. Tik reabilitavus iš lagerių kunigus, kai kurie, jų tarpe ir lietuviai, pradėjo aptarnauti tikinčiuosius, — iš pradžių neoficialiai juos lankydami, o vėliau su leidimais. Kai kur tie leidimai buvo atšaukti, pvz., kun. Antanas Šeškevičius apie dvejus metus oficialiai darbavęsis Slavgorode, Altajaus krašte, buvo priverstas išvykti dirbti į Kantą, netoli Frunzės. Apsigyvenęs netoli Frunzės, pagal žodinį leidimą ėmėsi statyti maldos namus. Po kurio laiko maldos namai buvo uždaryti, o kun. A. Šeškevičius areštuotas ir nuteistas 1967 m. Rustanaujaus tikintiesiems valdžia buvo prižadėjusi priregistruoti kunigą oficialiam darbui. Atvykęs iš Lietuvos kun. Albinas Dumbliauskas įsigijo maldos namus ir, padirbėjęs beveik metus, vėl neteko teisės legaliai dirbti.

Tik po penkerių metų buvo leista kitam kunigui oficialiai darbuotis Rustanajaus tikinčiųjų tarpe. Panašiai tikintiesiems buvo „leista" įsigyti maldos namus ir turėti savo kunigą Frunzėje, Almaatoje, Aktiubinske ir kitur. Vokiečiams ėmus reikalauti, teisė turėti bažnyčią su kunigu buvo suteikta Karagandos ir Tadžikijos vokiečių tautybės tikintiesiems. Karagandoje pradėjo darbuotis kun. A. Dumbliauskas. Tadžikijoje (Dusambė) Kurgan-Tiubė, Vachse įsikūrė trys parapijos, kurias ėmė aptarnauti kun. J. Svidnickis. Kurgan-Tiubė 1982 m. buvo pastatyti maldos namai, kur pradėjo darbuotis kun. J. Bieleckis. 1980 m. Celinograde tikinčiuosius pradėjo aptarnauti kun. B. Babrauskas. Šiuo metu Kazachstane darbuojasi 10 kunigų — Karagandoje trys, kitur po vieną: Almaatoje, Aktiubinske, Celinograde, Džambule, Kustanajuj, Krasnoarmejske, Prokopevske; Kirgizijoj — du. Kai kuriems iš jų prisieina aptarnauti tikinčiuosius ne tik gyvenamoje vietoje, bet ir

visoje srityje. Šiemet vokiečių katalikai neteko penkių kunigų: mirė Pavlodaro klebonas, Karagandoje dirbęs vyskupas Aleksandras ir Frunzės klebonas kun. Keleris. Tadžikijoj iš Kurgan-Tiubė dėl netinkamo sveikatai klimato pasitraukė kun. J. Bielickis, o iš Dušambė išvykęs kun. P. Krikščiukaitis. Taigi, šiuo metu visa Tadžikija (veikė trys bendruomenės) pasiliko be kunigų. Ir visa Pavlodero sritis (veikė taip pat trys bendruomenės) pasiliko be kunigų. Kažkiek tikinčiųjų yra Taškente ir šalia jo (Uzbekijoje), bet čia jie nėra susiorganizavę į parapiją ir kunigo neturi. Nemažai vokiečių katalikų yra pasilikę Rusijos respublikos platybėse: Prochlodnoje, Saratove, Volgograde, Čeliabinsko, Omsko, Tomsko, Novosibirsko srityse ir Altajaus krašte. Tuo tarpu kunigas yra tik Novosibirske (nuo 1982 m.); Saratovo, srityje, Tomske ir Altajaus krašte — Volčchoje tikinčiųjų bendruomenės yra susiorganizavusios — dvidešimtukai užregistruoti, taigi turi teisę turėti maldos namus ir kunigą. Ypatingai daug vokiečių yra Omsko srityje (LTE žiniomis apie 120.000 gyventojų), kurių nemaža dalis yra katalikai.

Tikintieji, kurie neturi kunigo, dažniausiai renkasi į maldos namus, o jei ir jų nėra — į butus bendrai sekmadienio maldai, šventėmis, gavėnios, birželio ar gegužės pamaldoms. Šiuo metu oficialiai kunigų laukia šios vietovės: Marksas (Saratovo sritis), Prochlodezas (Šiaurės Kaukaze), Petropavlovsko sritis, Pavlodaro sritis, Tomskas, Volčicka (Altajaus krašte), Dušambė ir Kurgan-Tiubė. Yra pakankamai kandidatų, norinčių būti kunigais iš pačių vokiečių tarpo, tačiau iki šiol jų tik keletas mokosi Rygos Kunigų seminarijoje.

NAUJI POGRINDŽIO LEIDINIAI

„Lietuvos ateitis" Nr. 6. Periodinis jaunimo leidinys pasirodė šių metų gegužės mėnesio pabaigoje. Jame gvildenamos tautinės bei šiandieniam Lietuvos jaunimui aktualios problemos.

* * *

„Lietuvos ateitis" Nr. 7, dedikuotas nuteistam kun. Alfonsui Svarinskui, pasirodė rugsėjo mėnesio pabaigoje. Leidinyje plačiai aptariamas kun. A. Svarinsko teismas bei kun. S. Tamkevičiaus areštas; atspausdintas tikinčio Lietuvos jaunimo kreipimasis į užsienyje gyvenančią lietuvių jaunuomenę.

* * *

„Aušra" Nr. 35 (75). 1983 m. vasario mėnesį pasirodė pogrindžio leidinio „Aušra" 35-tasis numeris. Leidinyje ypatingo dėmesio susilaukia straipsnis „Aušrai" šimtas metų", kuriame išsamiai nušviečiama ta aplinka, kurioje po 19 metų spaudos draudimo pasirodė pirmojo lietuvių laikraščio „Aušra" numeris. Ji — lietuvių atgimimo pradžia, pirmas sąmoningas žingsnis į savo ateitį. Tai, anot prof. Biržiškos, didžiausia pasaulyje revoliucija, kokių istorija težinanti — sukilimas vos pradedančios susiprasti tautelės prieš didžiulę rusų-vokiečių-lenkų santarvę", — rašoma leidinyje. „Aušra" Nr. 35 reiškia protestą dėl kun. Alfonso Svarinsko suėmimo; supažindina skaitytojus su lietuviais kaliniais Mordovijos 385/3-5 zonoje. Leidinyje nemažai vietos užima straipsnis „Keturiasdešimt metų (1904-1944)", kuriame apžvelgiamas ekonominis Lietuvos gyvenimas, kultūrinė krašto veikla.

* * *

„Aušra" Nr. 36 (76). 1983 m. balandžio mėnesyje pasirodžiusiame „Aušros" numerio įvadiniame straipsnyje „Aušra" — pavyzdys šiandienai" iškeliama istorinė leidinio reikšmė lietuvių tautai", — amžių glūdumoj ji surado tautinės savigarbos pagrindą ir iš ten prikėlė idealą ateičiai", parodoma, kad ir šiandien „kėsinamasi į tas pačias vertybes, bet tik didesne jėga, platesniu užmoju ir rafinuočiau, todėl raginama „Mokytis iš praeities! Neatsižadėti tuomet gintų ir dabar gintinų vertybių". Straipsnyje „Jėga ir teisė" pasisakoma už tikrą demokratiją, kurioje svarbų vaidmenį turi krikščionybė su savo pažiūra į žmogų, kaip su niekuo

nesulyginamą vertybę. Nemažai vietos leidinyje skiriama Gulago keliais einantiems mūsų tautos kaliniams bei tremtiniams; gvildenamos moralės — tvirtos šeimos klausimai, tęsiamas straipsnis „Keturiasdešimt metų (1904-1944)".

Lietuvi, nepamiršk!

Kun. Alfonsas Svarinskas, kun. Sigitas Tamkevičius, Jadvyga Bieliauskienė, Sergiejus Kovaliovas, Antanas Terleckas, Julius Sasnauskas, Povilas Pečeliūnas, doc. Vytautas Skuodis, Mečislovas Jurevičius, Balys Gajauskas, Gintautas Iešmantas, Viktoras Petkus, Algirdas Statkevičius ir kiti neša nelaisvės pančius, kad tu galėtum laisvai gyventi ir tikėti!

Vilniaus Katedros Kapitulos didysis antspaudas.

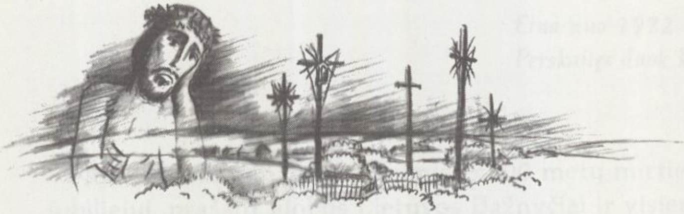
Antspaudo spaudas pagamintas 1782 m. Vaizdulio centre — rokokinis skydas su kryžiumi, kurio perskelta apačia ir 2 karūnomis iš šonų — kapitulos herbas. Virš skydo — 5 lapų karūna, o virš jos — arkivyskupo kepurė. Legenda išraižyta humanistine kapitala — ✠ ❊ SIGILLVM. ❊ CAPITVLI. ❊ CATHEDRALIS. ❊ VILNENSIS. ❊ 1782 ❊.

Antspaudo skersmuo 53 mm. Lakas raudonas.[1]

———————

[1] R i m š a E. Lietuvos Istorijos Metraštis, Vilnius 1987, P. 141 / 11, Pav. 3: 2.

Nr. 62

Šiame numeryje:

1. Šv. Kazimiero 500 metų mirties jubiliejaus iškilmių atgarsiai
2. Katalikiška Lietuva dėkoja šv. Tėvui Jonui-Pauliui II
3. Protestai dėl suimtų kunigų — Alfonso Svarinsko ir Sigito Tamkevičiaus — nesiliauja
4. Kun. Jono Danylos atviras laiškas ateistui Broniui Jauniškiui
5. Žinios iš vyskupijų
6. Kratos ir tardymai
7. Mūsų kaliniai
8. Nauji pogrindžio leidiniai

1984 m. balandžio 4 d.

LKB KRONIKA Nr. 62

Eina nuo 1972 metų!
Perskaitęs duok kitam!

Numeris skiriamas šv. Kazimiero 500 metų mirties jubiliejui, prašant globos Lietuvos Bažnyčiai ir visiems, kenčiantiems už tikėjimą ir tiesą.

ŠV. KAZIMIERO 500 METŲ MIRTIES JUBILIEJAUS IŠKILMIŲ ATGARSIAI

(Visi okupuotos Lietuvos bedieviškieji valdžios pareigūnai buvo sutelkti šv. Kazimiero jubiliejaus minėjimui trukdyti):

Šiemet kovo 4 d. sukako 500 metų kai mirė Lietuvos kunigaikštis šv. Kazimieras. Šį didį jubiliejų mūsų tauta mini sunkiomis bedieviškos priespaudos sąlygomis, Popiežiaus Jono-Pauliaus II žodžiais tariant, ,,taip didelėje neląimėje, už kurią didesnės nėra buvę Lietuvos istorijoje." Šiuos žodžius patvirtina bedievių siautėjimas artinantis šv. Kazimiero jubiliejui.

Sunku buvo katalikiškai Lietuvai carinės Rusijos priespaudoje . . . Ir tada buvo varžomas tautos Globėjo šv. Kazimiero garbinimas. Rusų caro cenzoriai braukė iš senųjų kantiškų per 200 metų mūsų liaudies giedotą giesmę apie šv. Kazimierą:

,,Lietuvos žemė kaipo būt pražuvo
Septynis metus, kad nevalioj buvo.
Bet Dievas padarė didelę meilę savo,
duodamas patroną pagelbai gatavą.

Kazimieras šventas iš dangaus atėjo,
kurį žalnieriai ant oro regėjo.
Paskui eidami taip gudus patrėmė,
verkiančius žmones iš nevalios ėmė . . ."

(Taip giedojo mūsų protėviai, minėdami 1655 metų rusų antplūdį Lietuvon.) Ir šiais laikais, ruošiantis šv. Kazimiero 500 metų jubiliejui, kai Lietuvos vyskupams buvo leista oficialiai išleisti katalikų kalendorėlį, bukletą ir jubiliejinį paveikslėlį, tarybiniai cenzoriai braukė, neleido juose atspausdinti neutralios liturginės komisijos parengtos šventojo biografijos. Ką antitarybinio šių dienų cenzoriai sugebėjo įžiūrėti šv. Kazimiero biografijoje? Kodėl taip bijomasi tiesos apie šv. Kazimierą? Tiek katalikų kalendorėlį, tiek medalį ar paveikslėlį kunigai ir tikintieji tikėjosi išvysti prieš jubiliejų, juo labiau, kad vyskupų kunigams išsiuntinėto rašto prieraše jubiliejiniams pamokslams siūloma naudotis kalendoriuje įdėta kazimierologine medžiaga. Minėtas kalendorius leidyklai spausdinti buvo atiduotas 1983 m. vasarą, tačiau jo spausdinimas buvo vilkinamas, atidedant paskirtą išleidimo terminą, ir tik vienas kitas kunigas kalendorių gavęs jubiliejaus išvakarėse ir praktiškai juo pasinaudoti iškilmių dienai nesuspėjo. O maldyno pasirodant tikriausiai reikės laukti dar ne vieną mėnesį. Kiekvienas Lietuvos kunigas gavo po 70 šv. Kazimiero paveiksliukų, kelis medalius, keliasdešimt kalendorėlių, o tai, palyginus su tikinčiųjų skaičiumi, mažiau nei lašas jūroje. Bet tai tik įžanga į prieš jubiliejinį bedievių siautėjimą.

Dar prieš jubiliejų periodinėje spaudoje pasirodė visa eilė straipsnių, kuriais mėginta sumenkinti šv. Kazimiero asmenį, suniekinti ir iškreipti paties jubiliejaus tikslus. Kaip pavyzdžiui, šventųjų kultą Bažnyčia visada naudojo politinei ir ideologinei kovai. Kazimiero mirties ir jo pripažinimo šventuoju sukakčių minėjimus organizuoja ultradešinieji lietuvių buržuazijos emigracijos veikėjai ir klierikaliniai ekstremistai Lietuvos Katalikų Bažnyčioje". („Kalba Vilnius" 1983 m. Nr. 10, 14 psl.). Belieka tik pridėti,

kad neužilgo ir pati religija ar noras kalbėti gimtąja kalba bus vadinama politika ar klierikalinio ekstremizmo apraiška. Dėl akių (ar dėl Vatikano suklaidinimo) buvo leista sudaryti jubiliejinę komisiją, kuriai, kaip vėliau paaiškėjo, tik porą kartų teko laimė posėdžiauti.

Visa katalikiška Lietuva rengėsi tinkamai sutikti vienintelio oficialiai paskelbto šventuoju Lietuvos kunigaikščio šv. Kazimiero 500 metų mirties jubiliejų. Pagrindinės jubiliejaus atidarymo iškilmingos pamaldos buvo paskirtos kovo 3 d. Vilniaus šv. Petro ir Povilo bažnyčioje, kur ilsisi žemiškieji šv. Kazimiero palaikai. Tą dieną maldininkai iš visos Lietuvos rinkosi į šv. Petro ir Povilo bažnyčią. Bažnyčia ir šventorius netalpino žmonių, nemaža jų dalis stovėjo už šventoriaus ribų. Nuo ryto girdėjosi lenkiškos ir lietuviškos maldos. Pagrindinės pamaldos buvo pradėtos 12 val. Šv. Mišias laikė Jo Ekscelencijos vyskupai — L. Povilonis, A. Vaičius, J. Steponavičius, V. Sladkevičius — pamokslą lietuvių kalba pasakė Panevėžio vyskupijos valdytojas kun. Kazys Dulksnys, lenkams kalbėjo Vilniaus vyskupijos valdytojas kun. Algirdas Gutauskas. Ir vis tik daugelio tikinčiųjų veiduose matėsi skausmas: didelė jų dalis negalėjo pilnai dalyvauti iškilmėse. Šventoriuje, kur meldėsi gausi minia tikinčiųjų, tą dieną pamaldų metu viešpatavo tyla — neveikė garsiakalbiai, nors jau geras dešimtmetis, kai garsiakalbiai toje bažnyčioje veikia, veikė jie net pačiame remonto įkraštyje. Paaiškėjo, kad garsiakalbiai nustojo veikti išvakarėse bažnyčią apžiūrinėjusios komisijos pageidavimu. Pamokslų negirdėjo ne tik tikinčiųjų minia šventoriuje ir už jo, bet ir presbiterijoje buvę kunigai. Kad tai neatsitiktinumas, verčia galvoti ir tas faktas, jog šiemet Marijampolėje per Garbingojo Dievo tarno arkivyskupo Jurgio Matulevičiaus minėjimą panašiai „atsitiktinai" užsitrenkė sakyklos durys ir niekas negalėjo surasti raktų, todėl pamokslą sausakimšai bažnyčiai teko sakyti nuo altoriaus laiptų. Visa tai liūdnų dalykų pirmos kregždės. Nebe bedievių įsikišimo šv. Kazimiero jubiliejaus pagrindinės pamaldos buvo laikomos kartu lietuviams ir lenkams, kai jau nuo seniausių laikų jos vyksta atskirai, o

ypatingai tomis progomis, kai į bažnyčią nei vieni lietuviai, nei vieni lenkai nesutelpa. To pasekoje perpus mažiau žmonių turėjo galimybę sąmoningai dalyvauti pamaldose; iš šventoriuje ir gatvėje besispaudžiančių maldininkų tiesiog pasityčiota, stebėtina, iš kur ta paprasta liaudis turėjo tiek kantrybės — beveik tris valands žiūrėti ir nieko nematyti, klausyti, bet nieko negirdėti — ir sąmoningumo tyliai pavieniai daugiausia rožančiaus maldai. Jubiliejaus atidarymo iškilmėse nebuvo perskaityta Popiežiaus Jono-Pauliaus II telegrama, siųsta vyskupams ir visiems iškilmių dalyviams. Kažkas „atsitiktinai" pasistengė, kad vyskupas L. Povilonis ją gautų tik grįžęs iš iškilmių, nebuvo paskelbta ji ir sekančios dienos iškilmingose pamaldose. Jubiliejaus išvakarėse šv. Petro ir Povilo bažnyčioje, kur jau buvo susirinkę nemažai maldininkų, nebuvo pasakyta nei vieno pamokslo, nei pusė žodžio neužsiminta apie rytdienos iškilmes. Į iškilmes nebuvo leista pakviesti daugiau kunigų išpažintims klausyti. Žmonės vargo eilėse prie klausyklų tiek išvakarėse, tiek jubiliejaus iškilmių dieną, kai kurie iš jų eilėse prie klausyklos prastovėjo nuo 10 val. ryto iki 17-18 val. vakaro. Vilniaus arkivyskupijos kunigai negavo jokio pranešimo apie kovo 3 d. jubiliejaus pradžios iškilmes. Ir vis tik, nepaisant informacijos stokos, į iškilmes suvažiavo nemažai kunigų, tačiau po pagrindinių pamaldų nė vienam iš jų nebuvo leista šv. Petro ir Povilo bažnyčioje laikyti šv. Mišias. Buvo padaryta viskas, kad kovo 3 d. į iškilmes atvykęs jaunimas negalėtų bendrai pasimelsti. Senamiestyje, prie šv. Kazimiero bažnyčios (dabar ateizmo muziejaus), pastoviai budėjo milicininkai ir saugumiečiai. Bedieviai nuolat suko galvas, kaip sumenkinti šv. Kazimiero jubiliejų. Skaudu, kad jiems talkininkų atsirado ne tik iš eilinių tikinčiųjų tarpo.

Kadangi vaikai ir jaunimas kovo 3 d. mokėsi ir negalėjo dalyvauti iškilmėse, pasimelsti prie šv. Kazimiero karsto Vilniuje — jie rinkosi kovo 4 d., sekmadienį. Visoje Lietuvoje tą dieną, bijant, kad jaunimas gali nuvykti į Vilnių ar dalyvauti savo parapijos iškilmingose pamaldose, buvo įvairiais būdais stengiamasi juos išlaikyti prie mokyklos.

Sumos metu mokyklose buvo organizuojami įvairiausi užsiėmimai: viktorinos, pasivaikščiojimai po gamtą ir t.t., kuriuose būtinai privalėjo dalyvauti visi mokiniai, — neatvykus buvo gąsdinami, jog reikės rašyti pasiaiškinimus. Nepaisant visų trukdymų, apie 18 val. Vilniaus šv. Petro ir Povilo bažnyčioje prie šv. Kazimiero karsto suskambo giesmės ir eilėraščiai:

,,Tauta prisiekia tau, Kazimierai šventasis,
Kapais didvyrių, kankinių krauju!
Visuos piliakalniuos įžiebsim ugnį naują!
Jokiems engėjams Lietuva nepasiduos!

Tylėjo Nemunas šimtmečiais sukaustytas,
Ilgėjos Nemunas ir laisvės ir audrų . . .
Tegul prakirs žaibai negandų naktį juodą!
Tegu pravirks liūtis ir sąnašas kalčių nuplaus.

Tauta prisiekia tau, Kazimierai šventasis,
Stovėt po kryžiumi tvirtai ir laukt aušros . . ."

Meldėsi iš skirtingų vietų suvažiavęs tikintis Lietuvos jaunimas. Programa truko maždaug dvi valandas, po kurios, prašant šv. Kazimierą globoti Tėvynę Lietuvą, visi suklupo rožančiaus maldai. Programos metu bažnyčioje knibždėte knibždėjo oficialūs bei slapti saugumo darbuotojai ir rūsčiais žvilgsniais varstė besimeldžiantį jaunimą. Prie šv. Petro ir Povilo bažnyčios, mašinų stovėjimo aikštelėje, buvo privažiavę milicijos mašinų. Susirūpinę žmonės kalbėjosi tarpusavyje: ,,Greičiausiai gaudys . . . bet už ką? negi jau ir melstis laisvai negalima?" Po vakarinių šv. Mišių jaunimas skirstėsi į namus. Kiekvieną svečią saugumo budri akis lydėjo iki pat stoties, kur laukė, kol visi susės į traukinius ar autobusus ir išvažiuos.

Ne tik šv. Petro ir Povilo bažnyčia, bet ir kiekviena parapija ruošėsi kuo gražiau paminėti savo Globėjo šv. Kazimiero jubiliejų. Nors Kazimiero minėjimas galėjo vykti tik bažnyčiose, tačiau bet koks iškilmingesnis jubiliejaus paminėjimas bedieviams ir čia rodėsi pavojingu.

Negalėdami visiškai uždrausti minėti šv. Kazimierą, įvairiausiais išankstiniais perspėjimais, nurodymais ar tiesioginiais varžymais siekė, kad jubiliejaus iškilmės bažnyčiose praeitų kiek galima kukliau. Vasario mėnesį RRT įgaliotinis Petras Anilionis išsiuntinėjo rajonų vykdomųjų komitetų pirmininkams bei atsakingiems už ideologinį darbą asmenims raštus, kuriuose nurodomi būdai bei priemonės jubiliejaus iškilmių atskirose parapijose sekimui. Iš rajonų vykdomųjų komitetų buvo pareikalauta, kad dėl šv. Kazimiero minėjimo pravestų atskirą instruktažą taip vadinamiems religinių bendruomenių dvidešimtukams ar bent jų pirmininkams. Kai kuriuose rajonuose bažnytinio komiteto nariams buvo aiškinama, jog šv. Kazimiero minėjimas privalo būti grynai religinio pobūdžio, be jokio tautiškumo atspalvio; pabrėžiama, kad minėjimuose neturi teisės dalyvauti iš kitų parapijų ar Neakivaizdinę Seminariją baigę kunigai. Šalia visų nurodymų rajonų vykdomųjų komitetų pirmininkams ar atsakingiems už ideologinį darbą pavaduotojams buvo nurodyta paskirti asmenis, kurie kovo 4 d. turės sekti religines apeigas visose bažnyčiose ir net šventoriuose.

Alytaus raj. 1984 m. vasario 23 d. Alytaus raj. vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Makštutis (nurodyti, kaip bažnyčiose turi praeiti šv. Kazimiero jubiliejus) buvo susišaukęs rajono kunigus. Pavaduotojas perspėjo, kad iškilmių dieną nebūtų jokių demonstracijų ar eitynių, taigi — net procesijos, ragino griežtai laikytis vyskupo bendrai visoms parapijoms duotų patarimų, nesiimti savo iniciatyvos, priminė, jog valdžia gerai žino, kad iškilmių dieną kunigai bažnyčiose turės skaityti vyskupų laišką tikintiesiems.

* * *

Garliava (Kauno raj.). 1984 m. vasario 16 d. pas Mastaičių km. gyventoją Šidiškį atvyko keli pareigūnai, sustatę atitinkamą aktą, jie išsivežė šv. Kazimiero statulą, kurią buvo ruošiamasi pastatyti bažnyčios šventoriuje.

* * *

Prienai. 1984 m. kovo 1 d. į Prienų raj. vykdomąjį komitetą buvo sukviesti rajono bažnytinio komiteto pirmininkai, apylinkės pirmininkai ir jų įgaliotiniai. Rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Morkvėnas nurodinėjo, kaip reikia švęsti šv. Kazimiero jubiliejų, draudė į bažnyčias įsileisti svetimus kunigus, organizuoti procesijas, eitynes.

Prienų parapijos tikintieji šv. Kazimiero 500 metų jubiliejui atminti šventoriuje ruošėsi pastatyti ąžuolinę šv. Kazimiero statulą. Rajono valdžia, motyvuodama, kad statula, atseit, nemeniška, statyti ją šventoriuje neleido.

* * *

Igliauka (Kapsuko raj.). 1984 m. vasario 23 d. į Igliauką atvykęs RRT įgaliotinio pavaduotojas Juozėnas nurodinėjo klebonui kun. Vytautui Urbonui, kaip reikia švęsti šv. Kazimiero jubiliejų. Reikalavo, kad iškilmėse nebūtų jokių „ekscesų, plakatų", nes visa tai, jo žodžiais tariant, tik kun. Alfonso Svarinsko palikimas.

* * *

Raseiniai. 1984 m. kovo 4 d. Raseinių rajono vaikai ir jaunimas, kad negalėtų dalyvauti šv. Kazimiero minėjime, buvo įpareigoti stovėti rinkimuose garbės sargyboje prie urnų.

* * *

Varėna. 1984 m. kovo 4 d. 12 val. Varėnos keturių m-klų mokiniams buvo organizuojama privaloma išvyka į mišką. Tą dieną į bažnyčią atėjo tik patys drąsiausi.

* * *

Žiliniai (Varėnos raj.). Kovo 4 d. Sumos metu Žiliniuose buvo surengta sporto šventė, kurioje privalėjo dalyvauti visi mokiniai.

* * *

Linkmenys (Ignalinos raj.). Buvo įspėti tėvai, kad kovo 4 d. savo vaikų neleistų prie altoriaus, nes bus sekami. Tėvai, pabūgę gąsdinimų, vaikų į bažnyčią nesivedė.

Šventasis Lietuvos globėjau, mes, katalikiškos savo Tėvynės vaikai, matydami bedievių siautėjimą tavo jubiliejaus dienomis, suprantame, kad tavo pramintas kelias į šventumą, tavo dvasinis testamentas — būti ištikimiems šventajam Katalikų Tikėjimui — ypatingai aktualūs sunkiose XX amžiaus išbandymuose, todėl su visu nuoširdumu ryžtamės būti dar labiau ištikimais Katalikų Bažnyčios, Romos Popiežiui ir savo protėvių tradicijoms.

KATALIKIŠKA LIETUVA DĖKOJA ŠV. TĖVUI POPIEŽIUI JONUI-PAULIUI II

(Šv. Tėvo Jono-Pauliaus II jautrus žodis ir malda šv. Kazimiero jubiliejaus šventėje bedievių persekiojamai Lietuvai yra paguoda ir stiprybė):

Jūsų Šventenybe, katalikiška Lietuva visa širdimi dėkoja Jums už dėmesį ir meilę, kurią Jūs parodėte Lietuvos Globėjo šv. Kazimiero jubiliejui pagerbti.

Iškilmingos pamaldos šv. Petro bazilikoje, Jūsų aukota šv. Mišių auka už Lietuvą ir jos Bažnyčią, šilti tėviški žodžiai tikinčiai Lietuvai, Jūsų telegrama Lietuvos vyskupams ir jubiliejaus atidarymo iškilmių dalyviams Vilniuje, suteikti atlaidai šventojo mūsų tautos Globėjo karsto lankytojams drąsina mus su didesne meile ir pasiaukojimu būti ištikimiems Kristui ir Jo Bažnyčiai.

Jums, Šventasis Tėve, dėkodami už tėvišką meilę ir dėmesį, matomą mažai mūsų Tėvynei, meldžiame Dievo palaimos ir gausių malonių.

Katalikiška Lietuva, sunkios bedievybės priespaudos sąlygomis žengdama į septintąjį krikščionybės šimtmetį, ryžtasi branginti šv. Kazimiero dvasinį testamentą, kovoti ir aukotis, kad Kristaus šviesa ir šiais laikais šviestų tiek Tėvynėje, tiek ir visame pasaulyje.

PROTESTAI DĖL SUIMTŲ KUNIGŲ — ALFONSO SVARINSKO IR SIGITO TAMKEVIČIAUS — NESILIAUJA

„Tiesos" redakcijai
Nuorašai: J. E. Lietuvos vyskupams ir vyskupijų valdytojams

Gerb. Redakcija, pasinaudodamas žodžio ir spaudos laisve, garantuota TSRS Konstitucijos 50 str., prašau atspausdinti šį mano viešą pareiškimą:

ATVIRAS LAIŠKAS KORESPONDENTEI MOCKUVIENEI

(Nusikaltusieji prieš Tarybinę Konstituciją ir tarptautinę Žmogaus Teisių deklaraciją kaltina ir teisia nekaltuosius):

Gerb. korespondente, perskaitęs Jūsų straipsnį „Vienoje rankoje rožančius, kitoje — vėzdas", atspausdintą „Tiesoje" 1983.12.03, buvau nustebintas jo tendencingumu. Straipsnio tikslas — klaidingai informuoti visuomenę, apšmeižiant gerą uolų kunigą, pateisinti Lietuvos ateistų nusikaltimus.

Reikia pripažinti, kad Tamstai pasisekė parinkti straipsniui antraštę — „Vienoje rankoje rožančius, kitoje — vėzdas." Norėdama kun. S. Tamkevičių suniekinti, Tamsta labai tiksliai išryškinote jo charakterio teigiamus bruožus: kunigišką pamaldumą ir drąsą, kovojant už tiesą.

Kun. S. Tamkevičius tikrai turi vėzdą, tiktai ne rankoje, o širdyje, kuriuo smarkiai trinktelėjo mūsų ateistams, gindamas tikinčiųjų teises. Tiktai tas vėzdas ne medžiaginis, o dvasinis, tiesos vėzdas, nukreiptas ne prieš santvarką, ne prieš teisingus įstatymus, bet prieš ateistų savivaliavimą, pažeidžiant tarybinius ir tarptautinius įstatymus, diskriminuojant tikinčiuosius.

Mūsų ateistai, nesugebėdami su idėjiniais priešais kovoti idėjiniais ginklais, griebiasi smurto. Ir prieš kun. S. Tamkevičių panaudojo fizinį vėzdą — 6 metus lagerio ir 4

metus tremties. Tas pats vėzdas kiek anksčiau palietė ir kun. Alf. Svarinską. Bet tai teismui ir Lietuvos ateistams garbės nedaro. Dviejų kunigų žiaurus nuteisimas TSRS prestižui užsienyje ir Lietuvoje labiau pakenkė, negu tų kunigų veikla.

Dabar pažiūrėkime, kokius tarybinius įstatymus kun. S. Tamkevičius pažeidė:

TSRS Konstitucijoje apie piliečių teises rašoma:

„34 str. TSRS piliečiai yra lygūs prieš įstatymus nepriklausomai nuo kilmės, socialinės ir kultūrinės padėties, rasinio ar nacionalinio priklausomumo, lyties, išsilavinimo, kalbos, santykio su religija, užsiėmimo rūšies ir pobūdžio, gyvenamos vietos ir kitų aplinkybių."

„50 str. TSRS piliečiams garantuojama žodžio, spaudos, susirinkimų, mitingų, gatvės eitynių ir demonstracijų laisvė."

„52 str. TSRS piliečiams garantuojama sąžinės laisvė, tai yra teisė išpažinti bet kurią religiją arba neišpažinti jokios, praktikuoti religinius kultus arba vesti ateistinę propagandą. Kurstyti nesantaiką ir neapykantą ryšium su religiniais tikėjimais draudžiama."

„Bažnyčia TSRS atskirta nuo valstybės ir mokykla nuo bažnyčios."

„173 str. TSRS Konstitucija turi aukščiausią teisinę galią. Visi įstatymai ir kiti valstybinių organų aktai leidžiami remiantis ir sutinkamai su TSRS Konstitucija."

Be to, Tarybų Sąjungos Vyriausybė yra pasirašiusi kai kurias tarptautines sutartis, pav., Suvienytųjų Nacijų žmogaus teisių deklaraciją, priimtą 1948.12.10. Toje deklaracijoje pasakyta: „18 str. Kiekvienas žmogus turi teisę į minties, sąžinės ir religijos laisves: ši teisė leidžia laisvai keisti savo religiją kaip pavieniui, taip ir bendrai su kitais, viešai ar atskirai, laisvai mokytis religijos mokslų, pravesdinėti pamaldas ar atlikti religines apeigas.

„19 str. Kiekvienas žmogus turi teisę į įsitikinimų ir jų išreiškimo laisvę: ši teisė leidžia laisvai bešališkai laikytis savo įsitikinimų ir laisvai ieškoti, gauti ir skleisti informacijas bei idėjas bet kokiomis priemonėmis ir

nepriklausomai nuo valstybės sienų."

Kyla klausimas: kokį iš anksčiau minėtų ar kokį kitą įstatymą yra pažeidęs kun. S. Tamkevičius, kad taip žiauriai buvo nubaustas?

Jūs rašote, kad kun. S. Tamkevičius buvo nubaustas pagal Lietuvos TSR B. K. 68 str. I d. — antitarybinė agitacija ir propaganda. O kuo nusikalto konkrečiai?

Rašote: „Sigitas Tamkevičius, būdamas kunigu, įvairiose respublikos vietose pažeidinėjo tarybinius įstatymus. Nuo 1971 m. jam buvo pareikšta dvylika įspėjimų už įvairių eitynių organizavimą, už grupinį vaikų mokymą, už šmeižikiško turinio pareiškimų rašymą ir parašų po jais rinkimą bažnyčioje, už renginius, nesusijusius su religinėmis apeigomis."

Ir dar štai kokį baisų nusikaltimą, pagal Jus, kun. S. Tamkevičius padarė: suruošė vaikams šventoriuje kalėdinę eglutę!

Tai štai už kokius nusikaltimus kun. S. Tamkevičius buvo nubaustas: už tiesiogines savo kunigiškas pareigas: vaikų katekizaciją, laidotuvių bei vėlinių eisenas į kapines, už kalėdinės eglutės organizavimą, kur Kalėdų Senelis pakalbėjo su vaikučiais tikėjimo ir krikščioniškos moralės klausimais, davė dovanėlių.

Be to, kun. S. Tamkevičius buvo nubaustas už pareiškimų rašymą valdžios pareigūnams ir parašų rinkimą, ginant tikinčiųjų teises dėl jų diskriminacijos iš bedievių pusės; už dalyvavimą Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitete, už žinių perdavimą užsieniui. Bet juk visas tas teises garantuoja tarybinė Konstitucija ir Žmogaus teisių deklaracija, kurių straipsnius aukščiau minėjau.

Tai štai kokia pas mus visų piliečių lygybė prieš įstatymus! Praktiškai tas visas teises turi tik bedieviai. Jie savo reikalams turi spaudą, radiją, televiziją, mitingus, eitynes; vaikų, (netgi tikinčių tėvų prieš jų valią) ateistinį auklėjimą, pradedant vaikų darželiais per visas mokyklas; vaikų ir jaunimo bedieviškas organizacijas, į kurias stoti verčia visokiomis priemonėmis net tikinčių tėvų vaikus. Gi tikintieji viso to neturi. Visur vyksta tikinčiųjų dis-

kriminacija. Tikintieji vaikai mokyklose pašiepiami, gi mokytojai jų ne tik kad negina, bet dar mažina elgesio pažymį už bažnyčios lankymą, ypač už aktyvų dalyvavimą liturgijoje. Joks praktikuojantis tikintysis negali užimti bet kokio aukštesnio, ypač vadovaujančio posto. Pabandykite Jūs, gerb. Korespondente, bent trumpą laiką suvaidinti tikinčią. Jūs tuoj pajustumėte, ką reiškia piliečių lygybė prieš įstatymus. Jei esate mokytoja, ir išdrįstumėte viešai pademonstruoti savo religinius įsitikinimus, Jūs tuoj būtumėte atleista, kaip buvo pašalintos iš mokyklos mokytojos: Gasiūnaitė Stasė Kulautuvoje, Brilienė Ona Vilkaviškyje, Kaušienė — Šiauliuose. Jei būtumėte kolūkio pirmininkė, irgi būtumėte atleista, kaip buvo atleistas pavyzdingas vadovas ir gausios šeimos tėvas Gražulis Antanas.

Kada keli uolesni ir drąsesni kunigai įsteigė TTGK komitetą, tai jiems buvo paskaityta nusikaltimų. Kada tikintieji, neturėdami spaudos ir kitokių ryšio priemonių savo teisėms ginti, pradėjo leisti pogrindinį laikraštį „LKB Kroniką", tai irgi paskaityta nusikaltimu. Kada toje „Kronikoje" suregistruoti kai kurie tikinčiųjų diskriminacijos faktai pateko į užsienį, tai buvo palaikyta tarybinės santvarkos šmeižimu, beveik valstybės išdavimu.

Jei Lietuvoje nebūtų tikinčiųjų diskriminacijos, jei TSR Konstitucijos ir Suv. Nac. Žmogaus teisių deklaracijos nuostatai būtų ne tuščia raidė, bet gyvenimo tikrovė, — nebūtų nei TTGK komiteto, nei „Kronikos"; nebūtų nei kunigų — Alf. Svarinsko bei S. Tamkevičiaus — ar joms panašių bylų.

Šitoks tarybinio teismo su uoliais kunigais susidorojimas mūsų valdžiai garbės nedaro. Juk tai tiesioginis kunigų persekiojimas už eilinių savo pareigų atlikimą. Vaikų katekizacija — tai svarbiausia kunigo pareiga. Tai supranta kiekvienas sąžiningas kunigas ir ją didžiausiu uolumu atlieka. Tarybinė Konstitucija ir žmogaus teisių deklaracija, kaip matome, mokyti tikėjimo tiesų nedraudžia. Tai draudžia taip vadinami „Religiniai nuostatai", kurie prieštarauja ir Konstitucijai, ir Žmogaus teisių deklaracijai,

ir Bažnyčios kanonams. Prieš tuos Religinius nuotatus savo pareiškime valdžiai yra pasisakę virš 500 Lietuvos kunigų ir du vyskupai. Labai gaila, kad valdžia tą kunigų pareiškimą ignoravo.

Mums nesuprantamos ir kelia rūpesčių valdžios pastangos visokiomis priemonėmis subedievinti tautą. Juk gyvenimo patirtis moko, kad, atmetus religiją, moralė netenka pagrindo. Tai matome jau šiandien: alkoholizmas, šeimų skyrybos, net mokyklinio amžiaus jaunimo nusikalstamumas smarkiai plinta. Broliai ateistai, kur vedate mūsų tautą? S.O.S.

Žagarė, 1984.01.30.

Kun. G. Gudanavičius.

* * *

ATVIRAS LAIŠKAS S. MOCKUVIENEI

(Savo tiesioginių religinių pareigų atlikimas — bedieviams priešvalstybinis kunigų veiksmas ir didžiausias nusikaltimas):

Nuorašai: „Tiesos" ir „Komjaunimo tiesos" redakcijoms

BAISUS TAS ROŽANČIUS, O TIESA — BAISESNĖ U5 VĖZDĄ

Tamsta rašote, kad „S. Tamkevičius ne kartą tvirtino: „Mane domina grynai religiniai reikalai, o politiniai man yra svetimi". Jeigu iš tikrųjų taip būtų, kunigas S. Tamkevičius nebūtų atsidūręs kaltinamųjų suole (. . .) Prisidengęs kunigo vardu ir pareigomis, jis specialiai ir pabrėžtinai veikė prieš valstybinę santvarką."

Toliau konkrečiai parodote, už kokius „politinius nusikaltimus" šis kunigas nuteistas: už religinių eisenų organizavimą, už vaikų katekizavimą, už kalėdinės eglutės rengimą, už protesto pareiškimus prieš bedievių siautėjimą . . .

Čia išvardintus kunigo „nusikaltimus" Jūs palydite gilaus pasipiktinimo atodūsiu: „Daug kantrybės ir ištvermės reikėjo vietinės valdžios organams ilgą laiką kęsti suįžūlėjusio dvasiškio provokacijas".

Tokį pasipiktinimą reikšdama, Jūs net neįtariate, kad pati tyčiojatės iš civilizuotų žmonių moralės ir griežtai ją smerkiat. Juk bet kurioje demokratinėje visuomenėje panaši kunigo veikla ne tik nebūna smerkiama, bet susilaukia plataus visuomenės pritarimo. Tokį pritarimą parodė ir mūsų plačioji visuomenė, kai protestuodami prieš neteisėtus kunigų — S. Tamkevičiaus ir Alf. Svarinsko — apkaltinimus, rizikuodami savo likimu, išdrįso pasirašyti apie 123.000 piliečių. Tuo tarpu Tamsta savo barbarišku straipsniu bandote visiems įpiršti džiunglių gyvenimo „įstatymus". Ir tai vyksta Europos viduryje, 20-ojo amžiaus pabaigoje!

Ir visai be reikalo Jūs piktinatės, kam tikintieji stengiasi atlyginti savo kunigui už patirtą skriaudą, per tris dienas sunešdami dešimteriopai didesnę lėšų sumą, negu bedieviai buvo iš jo išplėšę už religinę eiseną. Tai ne naivuoliai, o giliai sąmoningi ir dori žmonės. Jie supranta, kad per daug vienam kunigui išlyginti visas bedievių daromas skriaudas. Pilnai suprantama, kodėl, areštavus pasiaukojusį kunigą, atsirado tikinčiųjų, kurie savo krauju pasirašinėjo po protesto pareiškimu. Kiti net prašėsi juos paimti į kalėjimą, o paleisti kunigą. Deja, turbūt tuščiai bandome Jums aiškinti tokius dalykus.

Jūs nurodote, kad kun. S. Tamkevičius savo pamoksluose „tvirtino, jog Tarybų valdžia persekioja tikinčiuosius, žemina tikintį jaunimą ir moksleivius." Šiuo metu negalima patikslinti, ar kunigas už šias negeroves kaltino atskirus valdžios pareigūnus ar pačią valdžią, bet yra nepaneigiama tikrovė, kad šie jo teiginiai teisingi. Jeigu Jūs paprašytumėt nurodyti bent vieną mokyklą Lietuvoje, kur tikintys mokiniai nebūtų patyrę įvairių pažeminimų, diskriminacijos ar kitokio ateistinio spaudimo bei persekiojimo, tokios mokyklos Jūs nerastumėte, nenusikalsdama tiesai. Tai liudija tūkstančiai Lietuvos žmonių, kurie,

rizikuodami visuomenine padėtimi, pasirašinėjo po protesto raštais.

Sunku pasakyti, ką ten yra prasitaręs kun. S. Tamkevičius, kaip Jūs sakote, ,,lygindamas hitlerinės okupacijos metus su šių dienų gyvenimu?" Užtenka prisiminti vien tai, kad hitlerininkai išvežė iš Lietuvos į konclagerius 300 lietuvių, o sovietai ištrėmė į Sibirą ir sugrūdo į katorgos lagerius ne mažiau kaip 300,000 mūsų tautiečių (. . .), nekalbant jau apie dešimtis tūkstančių išžudyto jaunimo ir kitų civilių žmonių kaimuose, laukuose ir miškuose . . . — už tai, kad jie nenorėjo kariauti nei už Berlyną, nei už Maskvos interesus, o liko ištikimi tėvų namams.

O sovietinių ateistų padarytą ir tebedaromą žalą mūsų liaudžiai niekuo negalima išmatuoti: masinis girtavimo plitimas, vagiliavimas, chuliganizmas, kriminalinių nusikaltimų siaubas, žmogžudybės, savižudybės, šeimų skyrybos, abortai gausesni nei gimimai, vienuolynų namai užpildyti sifilitikais, bažnyčios — alkoholiniais gėrimais (taip ,,tamsi" praeitis keičiama ,,šviesia" ateitimi), argi tai ne sovietinio prievartinio ateizmo padarinys? Vokiečių okupacijos metais taip toli dar nebuvo spėta nueiti. Baisu atvirai pripažinti tikrovę, bet tiesa yra tiesa. Ir neteisinga tiesą paneigti, nors už ją tektų ir gulaguose mirti.

Pilnai teisus kun. S. Tamkevičius, išdrįsęs atvirai pripažinti, kad tarybinė spauda skleidžia melą ir apgaulę. To nereikia net įrodyti. Pavartykite 1950 m., 1960 ir 1970 m.m. tarybinę spaudą — įsitikinskite, kad to paties pavadinimo spauda (,,Tiesa", ,,Pravda" ir kt.) smerkia, kritikuoja tai, kas buvo skelbiama tiesos vardan prieš dešimtmetį. Buvo giriama tokie herojai kaip Trockis, Stalinas, Berija, Molotovas, Chruščiovas, Lysenka ir kiti, o vėliau visi jie vienas po kito išmesti į šiukšlyną; savo laiku buvo grubiai puolami ir išjuokiami kibernetikos bei genetikos mokslai, o vėliau, gresiant ekonominei katastrofai, visa tai patyliukais reabilituota.

Jei kun. S. Tamkevičius patarė tikinčiam jaunimui nestoti į bedieviškas organizacijas, tai tokį jo patarimą,

mokantį neveidmainiauti, kiekvienas doras žmogus turėtų tik sveikinti. Ar Jūs galite pasakyti, kad prievartinis veidmainingas tikinčių jaunuolių dalyvavimas ateistinių organizacijų veikloje skatina sąžiningų piliečių ugdymą?

Jūs klausiate, ką S. Tamkevičius galvoja, ,,grasindamas, kad tautoje bus sukeltas sąmyšis, jei tikintieji pasijus nuskriausti?" Nejaugi nesate susipažinusi su istorija, kad niekas taip nesužadina liaudies didvyriško pasipriešinimo, kaip kėsinimasis į amžinas ir šventas tautos vertybes, kurioms priklauso ir sąžinės laisvė bei religija?

Ar tikrai tikite, kai kalbate, kad Tarybų šalyje ,,visi — tikintieji ir ateistai — yra lygūs" ir t.t.?! Ar galėtumėte pasakyti, kiek tikinčių žmonių priklauso sovietinės valdžios aparatui? Kiek jų dirba radio, televizijos ir laikraščių redakcijose arba kokie sovietinės mokyklos mokytojai gali atvirai lankyti bažnyčią?! Nebent tik tie, kurie priklauso KGB šnipų tinklui . . . Arba tie, kurie, praktikuodami savo religinius įsitikinimus, būtinai tampa bedievių valdžios aukomis, kaip atsitiko su mokyt. Briliene, Kaušiene ir kitais.

Jūsų užuomina, kad svarinskai ir tamkevičiai terorizuoja žmones, įgauna kliedesio atspalvį, o skaitytojus laiko pamišėliais, kurie neprotauja ir nieko nesupranta. Nejaugi tie 123,000 žmonių, kurie pasirašė po pareiškimais, reikalaujančiais paleisti kunigus — Svarinską ir Tamkevičių — iš tiesų yra tik šių kunigų teroro aukos? Kas ką čia terorizuoja? Kokiais vardais reikėtų vadinti tuos, kurie taip liaudies mylimus kunigus areštavo, slapta teisė ir slapta į katorgos lagerius nudangino vien už tai, kad žodžiu ir raštu išdrįso ginti persekiojamų ir terorizuojamų tikinčiųjų teises?

Keistai skamba Jūsų prisipažinimas, jog nesupratote, ką reiškia ,,ateistiškai" elgtis. Panašu tai būtų į žuvies skundą, kai ji nežino, ką reiškia plaukioti vandenyje. Galima paaiškinti: elgtis ateistiškai, reiškia, niekinti Dievą, Bažnyčią, tikinčiuosius ir viską, kas jiems brangu ir šventa, žodžiu, taip, kaip Jūs elgėtės šiuo istoriniu straipsniu. O aktyvesni ateistai plėšia ir degina bažnyčias (taip pasielgė Batakiuose, Gaurėje, Sangrūdoje), išniekina Švenčiausiąjį,

griauna kryžius, daužo paminklus kapinėse.

Be reikalo stebitės, kad kun. S. Tamkevičius nežino UNESKO adreso, juk puikiai žinote, kad jokie sovietinės imperijos piliečių skundai, siunčiami tarptautinėms organizacijoms, niekada nepasiekia adresato, todėl nėra prasmės tuo adresu tiesiogiai siųsti. **Tik dėka aplinkinių kelių, dėka radio balsų, mūsų šauksmą išgirsta adresatai.** Tarptautinių organizacijų atsakymai į skundus taip pat nepasiekia sovietinių piliečių.

Keistai, tiesiog nesuprantamai skamba kun. S. Tamkevičiui mestas kaltinimas už šventoriuje pastatytą kalėdinę eglutę. Pastudijuokime kalėdinių eglučių atsiradimo istoriją bei jų simboliką ir sužinosime, kad eglučių rengimo paprotys į Lietuvą atkeliavo kartu su Kalėdų šventėmis, kaip **sudėtinė švenčių dalis.** Kodėl ją rengti teisę turi ateistai, o tikintieji neturi? (Ir dar akcentuojama, kad nėra tikinčiųjų diskriminavimo). Kalėdinė eglutė yra krikščioniškų švenčių renginys, o ne priemonė sugriauti ateistinę tarybų valdžią, kuri pasaulyje turi didžiausią tankų, raketų ir atominių bombų arsenalą. Nejaugi ta maža eglutė, pastatyta Kybartų šventoriuje, galėtų sunaikinti tokią didžiulę galybę? Ir kokie bailūs tie ateistai! . . . Dar didesnį siaubą ateistams sukėlė tai, kad ta eglutė pateko į „Kroniką" ir net į „šmeižikų" rankas užsienyje. Net įsivaizduoti negalima, koks tai baisus ginklas sovietų valdžios priešų rankose!

Ir pagaliau toji „Kronika", kuri savo teisybe ateistams bado akis. Ir ko tik nedarė ir nedaro valdiški bedieviai, besistengdami nutildyti leidinio balsą ir užtemdyti jo skelbiamą tiesą! Deja, niekam nepavyko uždusinti to ašaromis ir krauju rašyto žodžio, už kurį tikintieji savanoriškai ėjo ir tebeeina akmenuotais sovietinių katorgų ir kalėjimų keliais.

O jei kalbėti apie Kryžių naikinimo siaubą Lietuvoje, tai labai negražu ir nesąžininga kaltę suversti melioratoriams. Kokie gi melioratoriai ir šiluminių trąšų interesai pakartotinai nusiaubė tūkstančius kryžių Meškuičių piliakalnyje? Ar ne tie patys „melioratoriai" iš KGB centro numelioravo

kryžius nuo Vilniaus katedros, nuo Trijų Kryžių kalno Vilniuje, nuo Kauno Įgulos bažnyčios, Panų kalno Žemaitijoje? Ar ne jie paminklų dirbtuvėms uždraudė gaminti kryžiaus pavidalo antkapius?

Veltui ateistai bando įtikinti liaudį (o Jūs juos ginate) neprikišę rankų prie kunigų žudymų. Lietuvos kunigai su vėzdais nevaikšto ir galvų niekam neskaldo. Priešingai, jiems bedieviai daužo galvas, stumdo po ratais, sodina į kalėjimus, taiko visą kompleksą traumatizavimo priemonių, apie kurias plačiau vertėtų pakalbėti atskirame rašinyje. O tai kad bedieviai, tame tarpe ir Tamsta, atvirą tiesą ir Rožančių vadina vėzdu — nieko nuostabaus. Juk nuo šių ginklų dreba ir pragaro galybės!

1984.I.25.

Inultus

* * *

TSRS KP CK Generaliniam sekretoriui J. Andropovui

Mažeikaitės-Sakalauskienės Liudvikos, K., gyv. LTSR Kaunas, Taikos pr. 75-47,

Nuorašas: Tikinčiųjų teisėms ginti komitetui

(Protestuodama prieš ateistų neteisingai nuteistus nekaltus kunigus, ši tauri lietuvė ryžtasi už juos eiti į kalėjimą):

Pareiškimas

Mane giliai sukrėtė Viduklės klebono kun. Alfonso Svarinsko įkalinimas ir Kybartų klebonui Sigitui Tamkevičiui ruošiamas toks pat teisminis procesas. Jau pakanka medžiagos, kad galima būtų susidaryti išvadą: Jūs norite „susitvarkyti" tikinčiuosius ir jų vadovus kunigus taip, kaip padarėte Rusijoje. Iš tikrųjų jie visai Jums nenusikalto. Juk ir TSR įstatymai nedraudžia pačiam gintis ir ginti kitus, jeigu kas nors neteisingai užsipuldinėja, skriaudžia. Šie abu kunigai atliko kilnias pareigas: gynė

tikinčiųjų žmonių asmens teises ir laisves. (kartu bendražmogiškąsias teises ir laisves), nes tarybinė valdžia nuolat kišasi į bažnytinius reikalus, juos nuolat stengdamasi žlugdyti. Jeigu teisiate kunigus, tai turėtumėte teisti ir ateistus, kurie visais viešais kanalais puola religiją, kunigus, kovojančius už gyvybinius tikinčiųjų interesus. Kunigai juk privalo stengtis apsiginti nuo ateistų išpuolių, teroro. Tačiau šį gynimąsi Jūs laikote nusikaltimu.

Jūsų vadovaujama tarybų valdžia remiasi bažnyčios atskyrimo nuo valstybės įstatymu. Tačiau Jūs aiškiai matote, kad bažnyčios atskirti nuo liaudies neįmanoma: daug tūkstančių žmonių prašo išleisti šiuos du kunigus. Atvirkščiai, valdžios pareigūnams jau laikas susirūpinti ir daryti išvadas dėl savo neteisingų poelgių ir imtis skaitytis su liaudimi (ar būtų tokia gausybė liudytojų už juos, jeigu jie ne gero, o blogo žmonėms būtų padarę).

1983 m. pradžioje aš buvau atleista iš darbo neva dėl etatų mažinimo (pagal BĮK 43 str. 1 p. išdirbau Kauno viešojoje bibliotekoje, komplektavimo skyriuje, 11 metų ir 5 mėn., jokių nuobaudų neturėjau, iš pradžių dirbau bibliotekininke, vėliau vyresniąja bibliografe). Tai įvyko tuoj po mano laiško rašyto Jums, Drg. J. Andropovai, apsvarstymo darbovietėje. Jame aš skundžiausi, kad mane stengėsi išvaryti iš darbo, iš namų (kooperatyvo pirmininkas A. Antanavičius ir jo pagalbininkas Lučkaitis). Tačiau Kauno viešosios bibliotekos direktorius Pupienis ir kiti „draugai" sakydavo: „Nesiskųsk, nes tik blogiau sau pasidarysi". Savo žodžius jie jau ištesėjo, o aš dar labiau įsisąmoninau, kad tarybų valdžios pareigūnai gali pasielgti labai neteisingai ir imasi net žiaurių prievartinių priemonių, jeigu jiems neteisėtai nepaklūsti.

Todėl, turėdama tam pagrindo, protestuoju prieš neteisingą kun. Alf. Svarinsko įkalinimą, prieš ruošimą teisminį procesą kun. S. Tamkevičiui. Solidarizuojuosi su tais, kurie sutinka eiti į kalėjimą, kad tik juos išlaisvintų.

1983.10.14.

KUN. J. DANYLOS ATVIRAS LAIŠKAS ATEISTUI BRONIUI JAUNIŠKIUI

(Žmogus, netekęs Dievo, praranda sąžinės balsą, ir tampa aklu melo skelbimo įrankiu):

1983 m. birželio 22 dienos „Kauno tiesoje" išspausdintas Broniaus Jauniškio ateisto atviras laiškas „Nebijau Šmeižto", kurį vėliau ELTA, pakeitusi antraštę į „Nebijau Šantažo", išsiuntinėjo rajoniniams laikraščiams. Šiame, kaip ir kituose Jauniškio straipsniuose, pilna iškraipymų ir netiesos.

1. „Nebijau šmeižto" — rašo Jauniškis. Su tuo jo tvirtinimu visiškai sutinku: Jauniškiui iš tikrųjų nėra ko bijoti šmeižto, nes niekas jo nešmeižia, tik **jis nuolatos kitus šmeižia ir rašo netiesą.**

2. Straipsnio pradžioje Jauniškis tvirtina esą augęs „labai religingoje šeimoje". Argi? Labai religinga šeima būna tik tada, kai abu tėvai yra tikrai religingi, ne tokie, kaip Jauniškių šeimoje, kur vienas tempia į vieną pusę, antras į kitą: motina religinga, o tėvas visiškai liberalas ar net ateistas. Dėl to Jauniškių šeimą lygia teise būtų galima pavadinti ir visai nereliginga.

3. Jauniškis rašo: „įstojau į saleziečių vienuolyną". Į vienuolyną Jauniškis **neįstojo;** pas saleziečius jis buvo tik kaip aspirantas — siuvėjas, „kriaučiuku" vadinamas, ir ėjo pradinės mokyklos kursą. Į vienuolyną žmogus įstoja tik tada, kai pradeda noviciatą, o tikras vienuolis — kai padaro įžadus. Jauniškis noviciate nebuvo nė dienos, nepadarė jokių įžadų — tai tvirtina jo globėjas kun. J. Žemaitis, tai pripažįsta savo laiške ir pats Jauniškis, jog buvęs tik aspirantas, o ne vienuolis. Tačiau apybraižoje „Dievo praradimas" jis tvirtina, jog buvo padaręs įžadus, ir 1940 metais, pasikeitus santvarkai, jis rūpinęsis nuo įžadų gauti popiežiaus dispensą („Žmonės su abitais" 47 ir 48 psl.). Taigi čia pasirodo tikras Jauniškis: jis rašo taip, kaip jam tuo metu patogiau, nepaisydamas tiesos.

O kaip būtų gera, jeigu Jauniškis iš tikrųjų būtų rašęs

tiesą, nesigriebęs melo, šmeižtų ir klastočių. Visa, ką jisai rašė apie Juozą Misiūną — melas ir klastotės. Jauniškis net nežino, kur yra Silezija, — jis ją nukelia į Olandiją, ir vaizduoja tą kraštą iš savo fantazijos — randa ten uolėtus kalnus, kokių Olandijoje visai nėra, ir akmeninius vėjo malūnus vandeniui pompuoti, kokių olandai visai nestato; jis mato ir raitą policiją, kuri sklaido bedievių mitingą, nežinodamas, kad Olandija yra demokratinė šalis ir įvairios partijos, niekieno netrukdomos, laisvai daro susirinkimus. Ir pats Misiūnas, pagal Jauniškį, nuvykęs į tą Olandijos Sileziją, padaro tiesiog stebuklą; nesimokęs olandų kalbos, laisvai susikalba su vietiniais olandais, o išgirdęs ateistų vado Minaurio iš Hagos kalbą, pajunta norą jį sukritikuoti, tik pabijo, kad nesugebės taip gerai kalbėti, ir už tai, kad Minaurio nesukirto, Misiūną, pusiau apnuogintą, pririša prie stulpo ir nuplaka iki apalpimo ir apakimo. Po to persiunčia jį į Kauną, Kipas sutinka jį nedraugiškai ir, grasindamas karceriu, įsako rašyti prašymą, kad būtų atleistas iš vienuolyno. Misiūnas parašo ir, vos regėdamas dienos šviesą, apleidžia vienuolyną.

Visoje toje istorijoje nėra nė lašo tiesos, o tik prasimanymai ir šmeižtai. Kad Jauniškis yra prasimanymų „meistras", tai nurodė ir rašytojas komunistas Julius Būtėnas: „Malonu, kad Br. Jauniškis nori geru žodžiu prisiminti savo buvusius profesorius, dėstytojus, bet apmaudu, **jog tos išvykos prasimanytos . . .** Operuojant prisiminimais, reikėtų bent kiek pagalvoti apie teisybę ir logiką (Literatūra ir menas, 1983 m. Nr. 49).

Taigi, kaip kitose, taip ypač šioje apybraižoje nėra nei teisybės, nei logikos, o tik įžūlus prasimanymas, ir labai keista, kad tų grubių Jauniškio klaidų nenori pastebėti redaktoriai ir leidėjai. Todėl nenoromis peršasi mintis, kad ir jiems, kaip ir Jauniškiui, kuo bjauriau apie religijos atstovus parašysi, tuo geriau. Bet tai juk gėda lietuvių literatūrai, skriauda skaitytojams, kai jie maitinami tokiais šlamštais, nuolatos klaidinami ir mulkinami.

Stabtelėkime nors truputį prie šių nelogiškumų. Jauniškio išsilavinimo lygį rodo faktas, kad jis nežino, kur

yra Silezija, o redaktoriams ir leidėjams vistiek kur ji būtų, svarbu kad tik bjauriau bus sukritikuoti nepageidaujami asmenys.

a) Kadangi Silezija yra ne Olandijoje, bet tuometinėje Vokietijoje, todėl ir Misiūnas negalėjo ten matyti vėjo malūnų vandeniui pompuoti, nes drėgmės Silezijoje yra greičiau per mažai negu per daug.

b) Juozas Misiūnas niekada nebuvo Olandijoje, todėl jis negalėjo matyti olandų ateistų vado iš Hagos Minaurio, kuris vadovavęs ateistų mitingui ir už kurio nesukritikavimą Misiūnui buvusi skiriama didelė bausmė ,,rendikontas".

c) Kadangi Misiūnas Minaurio nematė ir jo kalbos negirdėjo, tai ir sukritikuoti Minaurio negalėjo, todėl jis negalėjo ir būti baudžiamas, o jeigu jis nebuvo baudžiamas, tai jis ir neapako.

d) O kadangi jis buvo sveikas, todėl jis tuojau ir nebuvo grąžintas į Kauną, bet ištisus metus pasiliko Mitleštainėje studijuoti kalbas ir rengtis filosofijos studijoms.

e) O kadangi jis tikrai po metų grįžo į Kauną, turėjo sveikas akis ir niekuo nebuvo nusikaltęs, todėl jam nereikėjo tuojau rašyti prašymo, kad būtų atleistas iš vienuolyno, bet buvo paskirtas Kauno jėzuitų gimnazijos mokinių bendrabučio vieno skyriaus vedėju-prefektu.

Be to, žodžio ,,rendikontas", kiek teiravausi, niekas iš jėzuitų nėra girdėjęs ir nežino, ką jis reiškia. Ir tokios bausmės, kad kas nors būtų pririšamas prie stulpo ir skaudžiai nuplakamas, niekas nėra patyręs, — tai vis ,,rašytojo" Broniaus Jauniškio ,,laisva kūryba" — prasimanymas.

Kai po metų (1934 m.) vėl buvo svarstomas Misiūno studijų klausimas, jis, Misiūnas, pabūgęs septynerių kietų studijų kursų, ėmė išsisukinėti ir teisintis, jog į vienuolyną nenorėjęs stoti, o stojęs tik manydamas, jog tai esanti pareiga, nes juk ketverius metus buvo nemokamai išlaikomas ir mokomas. Tada jam buvo pasakyta, jog jis ne čia patekęs, — prievarta į vienuolyną nieks nevaromas ir prievarta padaryti įžadai negalioja.

Gavęs atleidimą nuo įžadų, Misiūnas 1934 metų vasarą apleido vienuolyną su visai sveikomis akimis ir, kaip teko konsultuotis geriausia liudininkė žmona Sofija Misiūnienė (per sekančius 21 metus, t.y. iki 1955 metų Juozas Misiūnas turėjo sveikas akis). Taigi **Misiūnas nebuvo nuskriaustas:** pas jėzuitus jis gyveno 8 metus, iš jų 7 mokėsi, vienerius metus dirbo. Atvyko baigęs 4 klases, čia baigė gimnaziją. Pagrižuvyje ir Mitelšteinėje pastudijavo lotynų ir vokiečių kalbas ir toliau netrukus galėjo mokytojauti gimnazijoje, dėstydamas lotynų, vokiečių ir prancūzų kalbas.

Nenuskriaustas buvo ir Juozas Stankaitis: atvyko jis pas jėzuitus 1934 m. pabaigoje baigęs vos dvi klases, vienuolyne baigė gimnaziją ir du filosofijos kursus. 1944 m. išstojęs, tų pat metų rudenį jis jau buvo paskirtas Šiluvos progimnazijos direktorium. Apleisdamas Pagrižuvio vienuolyną, birželio pradžioje Stankaitis su ašaromis akyse dėkojo: „Aš visada būsiu vienuolynui dėkingas, nes visa aš pasiekiau tik Jėzaus Draugijos dėka". Vėliau iš Šiluvos man rašė, džiaugdamasis, jog mokytojų konferencijoje jis irgi skaitęs paskaitą, ir kad jo ta paskaita pripažinta geriausia, nes naudojęsis veikalais, kuriuos aš jam tada buvau paskolinęs.

5. Toliau Jauniškis rašo: „Juokinga girdėti, kaip veidmaniškai užsienio stotys stengiasi paneigti tiesą. Antai mūsų spaudoje daug buvo rašyta apie jėzuitų vado Lietuvoje J. Kipo „ganytojišką" veiklą. Visuose atsiminimuose ir pasakojimuose nepaneigiamai demaskuojamas šis fašistinis karininkas-žvalgybininkas".

Tai irgi visiška netiesa. Prašau pasakyti, kieno tie „atsiminimai ir pasakojimai" demaskuoja Kipą kaip fašistinį karininką-žvalgybininką?

Kiekvienas absurdas Jauniškiui geras, jei tik juo galima apjuodinti sau nepatinkamus žmones. Bet čia ir vaikui aišku, kad žmogus, nėjęs karo mokslo ir dargi netarnavęs kariuomenėje, negali būti karininku. O Kipas, būdamas 18 metų, baigė gimnaziją ir tuojau stojo ne į karo mokyklą, bet į vienuolyną. Būdamas vienuoliu, jis negalėjo eiti karo mokslo, nes tai draudžia Bažnyčios įstatymai. Pirmojo pasaulinio karo metu buvo mobilizuoti ir jaunesni

dvasininkai: kunigai paskirti karių kapelionais, o klierikai ir vienuoliai — broliais sanitarais karo lauko ligoninėse. Kad Kipas buvo tik kapelionas, o ne karinio dalinio vadas, tai pripažįsta ir Vilniaus ateistinio muziejaus rengėjai. Ten po Kipo nuotrauka parašyta: „Jonas Kipas . . . pirmojo pasaulinio karo metu buvo kapelionu". Tai gal tie muziejaus rengėjai taip pat buvo „naivūs veidmainiai"? Tikriausiai ne, bet tas naivaus veidmainio titulas greičiau tinka pačiam Br. Jauniškiui.

Dar absurdiškesnis tvirtinimas esą „Kipas — fašistinis karininkas žvalgybininkas". Tame tvirtinime tiek pat tiesos, kiek, jeigu tvirtintume, jog Kipas buvęs komunistų karininkas žvalgybininkas.

Mane Jauniškis puola, kam aš ginu Kipą. Taip, Kipą aš ginu ir ginsiu, nes aš jį gerai pažinojau, — penkerius metus kartu su juo dirbau, buvau jo padėjėju — vicedirektorium. Be to, man teko studijuoti tose pačiose mokyklose, kuriose porą dešimtmečių anksčiau buvo studijavęs J. Kipas. Sutikau daug žmonių, kurie jį pažino iš anų studijų meto laikų, ir niekam nei į galvą neatėjo mintis vadinti jį karininku. Kipas buvo uolus, sąžiningas kunigas vienuolis, jaunystėje savo dėdės Kipo pavyzdžiu buvo pasiryžęs būti misijonieriumi Indijoje. Baigęs filosofijos studijas, ketverius praktikos metus atliko Bombėjaus jėzuitų gimnazijoje mokytojaudamas. 1912 metais grįžo į Europą teologijos studijoms.

1915 metų pradžioje buvo įšventintas kunigu, o vasario 12 d. mobilizuotas ir paskirtas karių kapelionu. Tai kada gi jis ėjo karo mokslus? O be karo mokslo, koks gi jis gali būti karininkas? Taigi, kieno tie „atsiminimai ir pasakojimai", kurie „demaskuoja Kipą karininką ir fašistinį žvalgybininką"? Kad Kipas buvęs „karininkas ir fašistinis žvalgybininkas" — tai tvirtinti gali tik tas, kuriam tiesa visai nerūpi.

Į Lietuvą Kipas atvyko 1923 metais liepos mėn., kada apie nacionalizmą Vokietijoje niekas nežinojo. Kipas, kaip ir visi vokiečių jėzuitai, labai skaudžiai išgyveno nacių atėjimą į valdžią. Jų bedieviška pasaulėžiūra buvo žinoma ir

anksčiau, prieš 1933 metus, o paėmę valdžią į savo rankas, jie pasirodė dar žvėriškesni, ne tik tai persekiodami žydus, bet ir savo tautos tikinčiuosius. Jie greitai likvidavo visas religines organizacijas, uždarė ir nacionalizavo katalikiškas mokyklas, ligonines, uždarė daugumą vienuolynų, palaipsniui likvidavo visą religinę spaudą, daugybę kunigų sukišo į konclagerius ir ten daugiau kaip 4000 jų nužudė. Vien Dachau lageryje žuvo 1120 kunigų — tai didžiausias kunigų kapinynas pasaulyje. Pats J. Kipas, 1941 metų pradžioje repatrijavęs į Vokietiją, karo metu ilgokai sėdėjo nacių kalėjime. Taigi, kada gi jis buvo fašistiniu karininku?!

6. Apie kun. Gusto kabinetą aš žinau iš kitų, bet labai patikimų žmonių, kaip saldutiškio kun. Broniaus Bulikos ir paties Br. Jauniškio gerbiamo kun. J. Žemaičio, kuriems netikėti aš negaliu. Be to, mačiau tik labai kukliai įrengtus gyvenamuosius kambarius — prabanga nesuderinama su neturto įžadu: valgo tą patį maistą visi vienodai, iš to paties puodo pasemtą, ir Br. Jauniškis čia vėl rašo netiesą, jog, jiems sugrįžus iš bažnyčios, valgykloje „kunigai gavo baltintos kavos su dešros sumuštiniais, broliukai — juodos kavos su sūrio sviestainiais, o mes naujokai, — arbatos su miežine koše" („Be iliuzijų" 37 psl.).

7. Tas pats pasakyta ir dėl Jauniškio tėvo pasipiktinimo elgetaujančiais veltėdžiais vienuoliais. **Jokių elgetaujančių veltėdžių vienuolių prieškarinėje Lietuvoje nebuvo.** Iš iš kokio gi vienuolyno Rytų Lietuvoje galėjo būti tie vienuoliai? Iš Saldutiškio vienuolyno juk niekas nėjo elgetauti. Nėjo ir Jauniškis, nes **jis vienuoliu niekada nebuvo.** „Jis vienuolio titulą savinasi, kai reikia paremti savo žodžius", — teisingai rašė kun. J. Žemaitis. Taigi, kuris čia melavo? Bronius Jauniškis ar jo tėvas? Broniaus tėvo aš nepažinojau, o apie nepažįstamą žmogų neigiamai rašyti būtų neteisinga, bet jo sūnų Bronių daugelį kartų sugavau meluojantį. Ir ne tik aš, bet ir Julius Butėnas, ir kun. J. Žemaitis, kun. Br. Bulika, — dėl to aš ir tvirtinau, kad Broniaus tėvas negalėjęs kalbėti apie elgetaujančius vienuolius, nes jis tikrai jų nematęs. Be to, **vienuolynuose veltėdžių nėra, — ten visi dirba, ir daug dirba. . .**

8. Jauniškis klausia, kodėl aš nekalbu apie jo iliuzijoje aprašytų asmenų pergyvenimų objektyvias priežastis, dėl kurių jie turėjo atsisakyti dvasininko kelio ir tiek kentėti.

O gi kad tie Jauniškio vadinami „nuskriaustieji" iš tikrųjų nebuvo nuskriausti. Į vienuolyną jie atėjo ne tiek vedami noro tapti vienuoliais, kiek pasinaudoti **proga mokytis.** Mokslą gavę išėjo, o atsidėkodami svaido purvus į savo geradarius.

Čia norėčiau paklausti, kodėl tiek daug mokytojų tarybiniais metais turėjo palikti pamėgtą pedagogo darbą vien dėl to, kad jie buvo praktikuojantys katalikai? Prisiminkim tiktai prof. Šivickį, Vilkaviškio mokytoją Brilienę ir daug daug kitų. Kiek studentų buvo pašalinta iš aukštųjų mokyklų, ... kiek vaikai kenčia mokyklose pajuokos, pasityčiojimo, barimo, net elgesio pažymio mažinimo iki patenkinamo už tai, kad eina į bažnyčią, patarnauja šv. Mišioms, barsto gėles ar giedą chore ... Ką blogo jie tuo daro, už ką jie baudžiami ir niekinami?

9. Jauniškis rašo: „Aš niekada nešantažavau kitų ... Ateistai neplūsta nė vieno tikinčio žmogaus, kad jis tiki ... Tad kam šauktis dangaus keršto prieš aktyvius ateistus"?

Ne prieš ateistus aš protestuoju, bet prieš jų skleidžiamą melą ir šmeižtus, prieš skaitytojų apgaudinėjimą ir žmonių mulkinimą, kai ateistai vienuolynus vaizduoja lyg žvėrynus. Pagaliau pats faktas, kad ateistai religiją vadina prietarais, o tikinčiuosius prietaringais, tamsuoliais, tamsybininkais, šventeivomis, neatsikračiusiais religinių prietarų — ar visa tai nėra tikinčiųjų įžeidinėjimas? Ar žmogų vadinti tamsybininku nėra jo plūdimas ir paniekinimas, lyg kad jis būtų nenormalus?

Jauniškis rašo, jog „ateistas privalo padėti žmonėms atsikratyti klystkelių". O tie klystkeliai, pagal Jauniškį, religija. Kokią teisę religiją turite vadinti klystkeliais, kai jos laikosi daug žymiausių pasaulio mokslininkų? Pagal jus, jie visi tamsybininkai, neatsisakę religinių prietarų.

Praėjusiais metais gegužės 9 d. pagerbdami dabartinį Popiežių aplankė daugiau kaip 500 žymiųjų pasaulio mokslininkų iš visų kontinentų, jų tarpe apie 30 Nobelio

premijos laureatų. O prieš keletą metų tas pats Popiežius, lankydamasis Amerikoje, buvo pakviestas prabilti Suvienytųjų Nacijų Organizacijos posėdyje. Visa Asamblėja išklausė jo ilgokos kalbos su dideliu dėmesiu ir pakilia nuotaika. Tuometinis SNO generalinis sekretorius Valdheimas pasakė, jog „Popiežiaus apsilankymas — tai laimingiausia mano gyvenimo diena". Taigi tamsybininko vardas tinka kai kam kitam, tik jau ne Popiežiui.

10. Pabaigoje Jauniškis rašo: „Džiaugiuos visu tuo, ką padariau ir darau".

Šie žodžiai — tai moralinis bankrotas. Jauniškis džiaugiasi paskleidęs daug melo, klastočių, apdrabstęs purvais niekuo nekaltus žmones — net savo geradarius. Yra tokių, kurie už jo šmeižtus moka honorarus ir tais šmeižtraščiais nuodija skaitytojų, ypač jaunimo, nepatyrusio ir nenusimanančio, sąmonę.

Bijutiškis,

1984 m. sausio 26 d.

J. Danyla

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

(Prisidengę melaginga religijos „laisvės" priedanga — laisvai diskriminuoja vyskupus, kunigus ir tikinčiuosius):

1983 m. gruodžio 14 d. į Vilnių pas RRT Įgaliotinį Petrą Anilionį buvo sukviesti visų Lietuvos konfesijų vadovai: Katalikų Bažnyčios vyskupai — Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos vyskupas Liudas Povilonis, Kaišiadorių vyskupijos vyskupas Vincentas Sladkevičius, Panevėžio vyskupijos valdytojas prelatas Kazimieras Dulksnys, Vilniaus arkivyskupijos valdytojas Algirdas Gutauskas (Telšių vyskupijos vyskupas Antanas Vaičius nedalyvavo dėl ligos); stačiatikių arkivyskupas Viktorinas, sentikių aukščiausios tarybos pirmininkas S. S. Jegorovas ir evangelikų vyskupas Kaivanas. Buvo pasiūlyta pasirašyti po iš anksto paruoštu tekstu už taiką, smerkiančiu amerikiečius ir aukštinančiu Sovietų Sąjungos KP CK

generalinį sekretorių Jurijų Andropovą. Vyskupas L. Povilonis ir vyskupas V. Sladkevičius atmetė paruoštą tekstą, siūlydami kiekvienam pasirašyti po savo tekstu. Su tokiu vyskupų pasiūlymu nesutiko ir pasipriešino stačiatikių arkivyskupas Viktorinas bei sentikių aukščiausios tarybos pirmininkas Jegorovas. Tada P. Anilionis pasiūlė pasirašyti po švelnesnio turinio raštu.

* * *

1983 m. rugsėjo mėnesį Kaišiadorių vyskupas Vincentas Sladkevičius buvo iškviestas pas RRT įgaliotinį Petrą Anilionį ir išbartas, kam suteikęs kunigystės šventimus Janui Sutkevičiui. „Tam esanti Kunigų seminarija Kaune, tegul stoja ir gaus šventimus, kito kelio nėra ir negali būti," — mokė vyskupą P. Anilionis.

* * *

Yra žinoma, kad pradėjo veikti TTGK Komiteto pogrindinė grupė. Ji tęs viešai veikusio TTGKK pradėtą darbą. Susidariusiomis sunkiomis sąlygomis, dėl KGB represijų ir grasinimų, TTGK Komitetas viešai veikti negali, todėl, kaip ir buvo pramatyta, kuriant šį komitetą, tarybinių įstaigų dėmesys į tikinčiųjų diskriminacijos faktus bus atkreipiamas anoniminiais dokumentais.

TTGKK pogrindinė grupė yra parašiusi protestų pvz., Nr. 2 TSKP generaliniam sekretoriui Černenkai dėl pareigūnų elgesio 1984 m. sausio 21 d. Kaune Butkevičių bute, 1984 m. sausio 26 ir 29 d.d. Raseiniuose bei Viduklėje bei tų pačių metų sausio 28 d. Kapsuke Genovaitės Navickaitės bute.

Nr. 3 dokumente protestuojama dėl tarybinių pareigūnų pastangų sumenkinti ir trukdyti šv. Kazimiero jubiliejaus minėjimą Vilniuje ir visos Lietuvos mastu.

* * *

Praėjusių metų rudenį žurnale „Sov. Life", o po to ir Amerikos Lietuvių komunistų laikraštyje „Laisvė" buvo

išspausdintas Alytaus klebono kun. Prano Račiūno interviu. Formaliai žiūrint, interviu nepasakyta netiesos. Tačiau, kadangi pateikta tik maža dalis tiesos apie Bažnyčios padėtį Lietuvoje, nutylint skaudžią, aktualią jos dalį, šio interviu sąžiningu pavadinti negalima.

Kun. P. Račiūnas teigia, kad „viską dar atliekame pagal katalikiškas tradicijas" sakomi pamokslai, teikiamas Santuokos sakramentas, lankomi ligoniai. Bet juk katalikiškos tradicijos reikalauja kur kas daugiau: į jas įeina ir vaikų katekizacija, tikinčiųjų lankymas jų namuose — kalėdojimas, Vėlinių procesija į kapines ir t.t., interviu nutyli, kad už šių tradicijų atlikinėjimą kunigai kaltinami teismuose, baudžiami administracinėmis baudomis, perspėjami oficialiais įspėjimais. Kun. P. Račiūnas kalba, jog „yra bažnytinis komitetas", bet ar užsienio skaitytojas supras, kad tą komitetą siekiama paversti priemone, leidžiančia bedieviams kištis į grynai bažnytinius reikalus. Toliau kun. P. Račiūnas teigia: „Vykdome liturgines reformas pagal II-ojo Vatikano susirinkimo nutarimus" — deja, ar ne per ilgai tai tęsiasi? Kitos katalikiškos tautos tai atliko kur kas greičiau. Tokia padėtis Lietuvoje susidarė nebe bedievių pagalbos. Kun. P. Račiūnas prieštarauja pats sau, teigdamas, kad religinė bendruomenė gyvena ir veikia normaliai, tačiau, deja, tikinčio jaunimo nėra daug." Ar gali būti kalba apie normalų religinės bendruomenės gyvenimą, kai bedieviai visokiausiais būdais kišasi į Bažnyčios vidaus gyvenimą, trukdo tikintiesiems katalikiškai auklėti savo vaikus, kai Aukščiausio Teismo pirmininko pavaduotojas Ignotas televizijos laidoje oficialiai tvirtina, kad Bažnyčia neturi teisės savintis žmonių ir jaunimo auklėjimo funkcijos. Užsienio skaitytojus dezinformuoja ir prie interviu pridėtos nuotraukos, kur matyti kun. P. Račiūnas bažnyčioje su būriu vaikų — patarnautojų ir adoruotojų. Šį kartą bedieviai žurnalistai „užmiršo" skaitytojams priminti, kad pagal Religinių susivienijimų nuostatus draudžiama vaikams ir jaunimui aktyviai dalyvauti Bažnyčios gyvenime — patarnauti šv. Mišiose, adoruoti ir kad nuotraukoje matomi vaikai ir jaunimas „pažeidžia" tuos įstatymus, už ką

mokykloje, o neretai ir saugume juos galima terorizuoti. O Alytaus bažnyčios išorės vaizdas su būriu devocionalijų pardavėjų (lyg tai būtų oficialiai leidžiama) . . . kaip tai veidmainiška, kad prisimeni, kad tą pačią 1983 m. vasarą RRT įgaliotinis Petras Anilionis ultimatumo forma pareikalavo Lietuvos vyskupų ir vyskupijos valdytojų tokius pardavinėtojus (beje, jie vienintelė galimybė tikinčiai liaudžiai apsirūpinti religiniais reikmenimis) išvaryti iš šventorių.

Melas ne tik tada, kai tiesiogiai sakoma netiesa, melas ir tada, kai tiesa, skaudi, aktuali tiesa, nutylima.

* * *

Šatės (Skuodo raj.). 1983 m. lapkričio 20 d. prie Skuodo rajono vykdomojo komiteto esanti administracinė komisija, susidedanti iš narių, — Lepeckienės, Kulio, Laučiuvienės, Bukauskienės ir Siečkaus — apkaltino Šačių parapijos kleboną kun. Vincentą Senkų, kad jis lapkričio 1 d. suorganizavo tikinčiųjų eitynes iš bažnyčios į kapines, ir nubaudė 50 rub. administracine bauda. Kun. V. Senkus, jausdamasis neteisingai nubaustas (jokių eitynių neorganizavo, tik 2 kartus iš sakyklos priminė tikintiesiems, kad visi rinktųsi kapinėse pasimelti už mirusius), administracinės komisijos sprendimą perdavė Skuodo raj. Liaudies teismui, kad šis neteisingą baudą panaikintų.

1983 m. gruodžio 27 d. Skuode, teisėjo kambaryje, nedalyvaujant žmonėms, įvykęs teismas, susidedantis iš teisėjo A. Gailiūno, dviejų padėjėjų, prokurorės, rajono vykdomojo komiteto atstovės ir teismo sekretorės, patvirtino administracinės komisijos sprendimą teisingu. Kun. V. Senkui pasidomėjus teismo narių pavardžių, teisėjas A. Gailiūnas paaiškino, jog ieškovui nėra jokio reikalo žinoti, o prokurorė pridūrė, kad klebonui tiksli teismo sudėtis reikalinga tik tam, kad galėtų pranešti Vatikanui.

* * *

Alytus. Alytaus bažnyčios klebonas kun. Pranas Račiūnas ir vikaras kun. Antanas Gražulis po Kalėdų švenčių surengtos bažnyčios šventoriuje eglutės iš miesto vykdomojo komiteto gavo tokio turinio raštą:

Administracinės bylos Nr. 13
N u t a r i m a s

1984.I.5 d.

Administracinė komisija prie Alytaus miesto liaudies deputatų tarybos vykdomojo komiteto:
Pirmininkas — B. Butvilienė
Sekretorius — A. Zėlienė
Nariai: A. Petraitienė, J. Smičienė, išnagrinėjusi viešame posėdyje administracinę bylą Nr. 13, nustatė, kad Račiūnas Pranas, Jurgio, ir Gražulis Antanas, Antano, darbovietė Alytaus II katalikų bendruomenės klebonas ir vikaras 1983 m. gruodžio 25 d. apie 19.30 val. maldos namų šventoriuje per garsiakalbį transliavo pamaldas ir tuo trukdė aplinkiniams gyventojams rimtį. Alytaus miesto tarybos 1982 m. kovo 24 d. sprendimas. Vadovaudamasis Administracinių baudų skyrimo ir išieškojimo nuostatais, patvirtintais LTSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo 1982.I.19 d. įsaku, komisija nutaria:

Skirti piliečiams Račiūnui Pranui, Jurgio, ir Gražuliui Antanui, Antano, administracinę baudą 10 rub. Šį nutarimą, per dešimt dienų įteikus jo nuorašą pažeidėjui, jis turi teisę apskųsti Alytaus raj. liaudies teismui.

* * *

Simnas (Alytaus raj.). 1983 m. Kalėdų švenčių metu Simno bažnyčioje buvo ruošiama Kalėdinė eglutė. Iš sakyklos tikintiesiems pranešus apie šventę, parapijos kunigus — kleboną Juozą Matulevičių ir vikarą Juozą Gražulį — išsikvietė Alytaus rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Makštutis. Pavaduotojas Makštutis ir finansų pirmininkas Staranavičius pareikalavo, kad nebūtų bažnyčioje rengiama kalėdinė

eglutė. Gruodžio 22 d. pavaduotojas Makštutis Simno parapijos kunigus pakartotinai išsikvietė į Simno vykdomąjį komitetą ir prie sekretorės Šlemfuktienės pateikė išankstinį raštišką įspėjimą, kurio pagrindinė mintis, kad jaunimas nedalyvautų kalėdinės eglutės programoje, nepatarnautų šv. Mišioms, negiedotų bažnytiniame chore. Kunigams atsisakius pasirašyti po įspėjimu, pavaduotojas Makštutis gąsdino, jog viską perduos RRT įgaliotiniui Petrui Anilioniui.

1983 m. gruodžio 26 d. po Sumos Simno bažnyčioje, dalyvaujant daugybei tikinčiųjų, jaunimo ir vaikų, buvo suruošta šventinė kalėdinė eglutė, kurios metu Kalėdų senelis pasveikino visus su Kūdikėlio Jėzaus gimimo švente, vaikams išdalino dovanėles.

* * *

Pilviškiai (Vilkaviškio raj.). 1984 m. kovo 12 d. Pilviškių parapijos klebonas kun. Gvidonas Dovidaitis buvo iškviestas į Vilkaviškio rajono prokuratūrą. Čia prokuroro pavaduotojas P. Bagušauskas kaltino kunigą religinių kulto įstatymų pažeidimu. Prokuroras teigė, kad kunigas šv. Kazimiero šventės proga kovo 4 d. būk tai pamokslo metu ragino tikinčiuosius kovoti prieš bedievius rusus. Tokį kaltinimą kun. G. Dovidaitis atmetė kaip išgalvotą. Nusikaltimu buvo laikomi ir tą dieną perskaityti skelbimai, kuriuose priminta, kad tikintieji nesulaužytų Pelenų dienos pasninko, negirtuokliautų, kadangi Pelenų diena šiais metais kovo 8-sios išvakarėse. Skelbimuose kunigas paaiškino, kad jo nuomone, tikintiesiems savo mamas geriau tinka sveikinti Motinos dienos proga — pirmąjį gegužės sekmadienį, už ką prokuroras P. Bagušauskas taip pat pyko. Nepatiko prokuroro pavaduotojui ir po Sumos bažnyčioje šv. Kazimiero garbei suruoštas jaunimo montažas, kuriame trumpai buvo supažindinta su šv. Kazimiero biografija, pasakyti keli eilėraščiai, pagiedota giesmė. Prokuroras norėjo sužinoti, kas paruošė vaikus ir jaunimą, ir labai supyko, kai kunigas paaiškino, kad niekas specialiai

neruošė, savaime įvyko. „Niekas savaime neįvyksta!" — pakėlė toną prokuroras. „Kai mokiausi tarybinėje mokykloje, visą laiką man buvo kalama, kad net pasaulis atsirado savaime. Jei pasaulis, pagal jus, galėjo atsirasti savaime, tai kodėl patys nenorite tikėti, kad toks menkas, nesudėtingas dalykėlis kaip montažas negalėjo atsirasti savaime?" — aiškino kun. G. Dovidaitis. Prokurorui P. Bogušauskui užkliuvo ir tai, kad kunigas, sužinojęs, jog tą dieną yra specialiai kiekvienoje bažnyčioje ateistų valdžios atsiųstų seklių, viešai per pamokslą pranešė tikintiesiems. Baigiantis pokalbiui, prokuroras kunigo vardu surašė pasiaiškinimą. Pasirašyti po juo kun. G. Dovidaitis atsisakė, motyvuodamas, kad tikinčiųjų parašai Tarybų Sąjungoje nieko nereiškia. „Už nekaltai suimtus kunigus — Alfonsą Svarinską ir Sigitą Tamkevičių — pasirašė tūkstančiai, bet niekas į tai nereagavo, o kurie pasirašė, tik užsitraukė valdžios nemalonę", — kalbėjo kun. G. Dovidaitis.

Prokuroras P. Bagušauskas perskaitė kun. G. Dovidaičiui oficialų perspėjimą, kuriame už panašius dalykus ateityje grasinama BR 143 str. Po šiuo įspėjimu kun. G. Dovidaitis pasirašyti atsisakė. Pokalbis truko maždaug valandą laiko.

* * *

Paberžė (Vilniaus raj.). 1984 m. kovo 15 d. teisininkas Olšauskas atvyko pas Paberžės kleboną Donatą Valiukonį ir prie atsivežtos liudininkės, visiškai nemokančios lietuvių kalbos, perskaitė įspėjimą, kuriame nurodyta, kad sausio 29 d. D. Valiukonis Vilniaus Aušros Vartuose laikė šv. Mišias (vadovavo rožančiaus perdavimo pamaldoms — red. past.) ir tuo pažeidė RSN 19 paragrafą. Teisininkas Olšauskas perspėjo kunigą, kad, jei šis nesiliaus, valdžia imsis griežtų priemonių. Kun. D. Valiukonis paaiškino, kad Aušros Vartai yra visos Lietuvos šventovė ir visi kunigai turi teisę joje melstis — laikyti šv. Mišias, o minėti nuostatai nesuderinti su kunigo sąžine, ir sąžiningas kunigas negali jų laikytis. „Ruošiami nauji nuostatai, jie bus griežtesni. Palengvinimo nelaukit," — atkirto Olšauskas.

* * *

Vilnius. 1984 m. vasario 15 d. į Vilniaus vykdomąjį komitetą buvo sušauktas Aušros Vartų bažnytinis komitetas. Valdžios pareigūnai pareikalavo, kad rožančiaus perdavimo pamaldas Aušros Vartuose laikytų tik Vilniaus kunigai.

* * *

Viduklė. 1984 m. sausio 26 d. nemažai tikinčiųjų iš visos Lietuvos važiavo į Viduklę pasimelsti už prieš metus suimtą ir Permės lageryje kalinamą TTGKK narį, Viduklės parapijos kleboną kun. Alfonsą Svarinską. Apie 10 val. ryto Raseinių autobusų stotyje į maršrutinį autobusą Kaunas — Klaipėda įlipo milicijos pareigūnas ir įsakė visiems, kas važiuoja į Viduklę, perlipti į šalimais stovintį vietinį autobusiuką. Keleiviams pasiteiravus išlaipinimo priežasties, pareigūnas paaiškino, kad yra įvykusi vagystė, todėl visus, važiuojančius į Viduklę, būtina patikrinti. Per autobusą nuvilnijo šurmulys: „Įvyko vagystė, o tikrinti kažkodėl reikia tik važiuojančius į Viduklę." Atsisakius išlipti, maršrutinis autobusas su visais keleiviais buvo nuvarytas į Raseinių milicijos skyrių ir pakartotinai reikalaujama išlipti važiuojantiems į Viduklę. Konduktorė patikrino bilietus — žmonės buvo priversti apleisti autobusą. Iš autobuso buvo išlaipinta maždaug 10 žmonių, jų tarpe kun. Alf. Svarinsko sesuo su sūnumi. Prasidėjus apklausinėjimui, pareigūnas Matulevičius darė išrašus iš pasų, klausinėjo, kokiu tikslu sulaikytieji važiavo į Viduklę. Vėliau analogišką tardymą pravedė Raseinių milicijos viršininkas, jo kabinete moterims buvo iškrėsti rankinukai. Iš viršininko kabineto žmonės po vieną buvo pervesti į kitą kabinetą. Čia vienas iš milicijos darbuotojų kalbėjo, jog „šitoj komedijoj" milicija nedalyvauja. Paaiškino, kad vietinė valdžia jau seniai suko galvas, kaip „padaryti su tom kun. Alf. Svarinsko suėmimo metinėm." Pagaliau apie 13 val. atėjęs viršininkas žmones paleido. Išleistieji pasiryžo pasiekti kelionės tikslą — Viduklę ir ten pasimelsti už kun.

Alf. Svarinską. Autobusų stotyje praeiviai vieni kitų klausinėjo, kas pasidarė, kad negalima važiuoti į Viduklę: keliuose stabdomos lengvosios mašinos, visur pilna milicijos.

Tą dieną į Vidulės bažnyčią pasimelsti už suimtą kunigą rinkosi parapijiečiai bei svečiai iš skirtingų Lietuvos vietų. 13 val. prie didžiojo altoriaus 9 kunigai koncelebravo šv. Mišias. Mišių metu pamokslą pasakė kun. Jonas Lauriūnas. Tikintiesiems trumpai kalbėjo kun. Leonas Kalinauskas. Savo kalboje jis akcentavo pareigą melstis už kalinius, primindamas susirinkusiems Popiežiaus Jono-Pauliaus II kalėdinį vizitą kalėjime, jo pokalbius su kaliniais. Po šventųjų Mišių bažnyčioje bendrai buvo einami kryžiaus keliai. Jiems vadovavo kun. Petras Našlėnas.

1984 m. sausio 29 d., sekmadienį, Viduklėje pakartotinai vyko suėmimo metinių pamaldos už kun. Alf. Svarinską. Žmonės, bijodami, kad pamaldų metu vėl nereikėtų prabūti milicijoje, į Viduklę suvažiavo iš ankstų ryto. Kadangi nemažai šiauliečių pirko bilietus į Viduklę, autobusas Šiauliai — Kaunas buvo nuimtas.

Po Sumos dalis jaunimo, kun. Alf. Svarinsko giminės ir pažįstami apsišilti bei pasistiprinti kelionei užėjo pas buvusią kun. Alf. Svarinsko šeimininkę Moniką Gavėnaitę. Vos tik pradėjus pietauti, į M. Gavėnaitės gyvenamą namelį įsibrovė milicija ir saugumas. Jų tarpe buvo apylinkės pirmininkas Kringelis, mokytojas Mockus, milicijos pareigūnai — Butkus bei Mackevičius. Prasidėjo Lietuvoje įprastas tikinčiųjų terorizavimo procesas, prisidengęs pasų tikrinimu ir asmenybių nustatinėjimu. Neturėjusius su savimi pasų pareigūnai išsivežė į milicijos skyrių. Kad varant į pareigūnų mašiną žmonės nesugalvotų bėgti ar pasislėpti, kaimyninių namų kiemuose vaikštinėjo milicininkai. Vienas iš nusikaltėlių turėjo vos 4 metukus amžiaus. Viduklieciai, stebėdami šį reginį, šventoriuje verkdami garsiai kalbėjo rožančių.

* * *

(Taip terorizuojami žmonės „demokratiškiausioje iš demokratiškiausių" ginklo jėga Lietuvai primestoje santvarkoje):

Kapsukas. 1984 m. sausio 28 d. apie 17 val. į Kapsuko gyventojos Genovaitės Navickaitės namus, Alyvų 1a, atėjo būrelis tikinčių vaikų ir jaunimo iš Kybartų (tą dieną jaunimas iš visos Lietuvos rinkosi į Marijampolę pasimelsti prie arkivyskupo Jurgio Matulevičiaus sarkofago). Vaikai prašėsi leisti sušilti, nes kelionėje sušalo, o iki šv. Mišių dar buvo likę pora valandų laiko. Nespėjus vaikams sušilti, į namus įsiveržė būrys uniformuotų milicininkų ir civiliai apsirengusių pareigūnų. Net neprisistatę šeimininkei, kas jie esą, pareigūnai reikalavo parodyti, kur yra kažkokie pabėgę iš mokyklos vaikai. Liepė atrakinti kambario duris, tačiau šeimininkė neturėjo raktų. Tuomet pareigūnai išlaužė duris ir įsiveržė į kambarį, kuriame kuo ramiausiai sėdėjo vaikai ir jaunimas. Įsibrovę pareigūnai surašinėjo atvykusių vaikų pavardes, vaikščiojo po visus kambarius, apžiūrinėjo vonios kambarį, sandėliuką. Radę rašomąją mašinėlę, užsipuolė namo šeimininkę G. Navickaitę, „Iš kur gavot? Ar ji registruota, ar turit dokumentus? Ką su ja veikiat?" Tuojau surašė protokolą, po kuriuo vertė G. Navickaitę pasirašyti, tačiau, jai atsisakius, pasirašė patys saugumiečiai. Po to aptiko dar vieną rašomąją mašinėlę. Nepasitenkinę radiniu, saugumiečiai graibstė G. Navickaitės bei kitų to namo gyventojų tašes, rankinukus, krepšius. Radę religinio turinio knygų, jas surašė į atskirą protokolą. Pareigūnai G. Navickaitę baugino, jei ir toliau taip gyvens, vėl atsidurs lageryje. Susikrovę mantą, o vaikus suvarę į specialiai jiems paruoštą autobusą, pareigūnai išvažiavo į Kapsuko miesto VRS. Čia vaikai buvo laikomi milicijos pareigūnų priežiūroje ir vienas po kito kviečiami į atskirus kabinetus, kur dar kartą surašė jų pavardes, gyvenamas vieta , tėvų darbovietes. Milicijos kapitonas Jotauta bei kiti pareigūnai visaip baugino vaikus, neleido jiems dainuoti, sakydami, jog jie tuoj pat verks. Niekas sulaikytiesiems nepaaiškino, už ką juos sulaikė, kuo

jie kaltinami ir kiek bus laikomi. Apie 22 val. apklausa buvo baigta ir pareigūnai pranešė, kad vaikai namo galės važiuoti tik tada, kai atvyks jų tėvai. Tokiu būdu vaikai milicijoje išsėdėjo vieni iki 24 val. nakties, kiti net iki pusės dviejų (kol sulaukė tėvų). Atvykusiems tėvams buvo liepta rašyti pasiaiškinimus, tačiau atsisakė, reikalaudami, kad jiems raštu būtų pasiaiškinta, ką visa tai reiškia: kodėl jų vaikai sulaikyti, kodėl jiems negalima su tėvų žinia nuvykti į kitą bažnyčią ar į svečius, kokiu pagrindu vaikai bauginami ir nakties metu laikomi milicijoje? Pareigūnai teisinosi, kad jie nieko nežino, kad taip elgtis jiems liepė kompartijos atstovai.

* * *

Genovaitė Navickaitė dėl neteisėtų pareigūnų veiksmų parašė pareiškimą Lietuvos Prokurorui, kurio nuorašą nusiuntė ir Kapsuko miesto prokurorui. Pareiškime G. Navickaitė išdėstė aplinkybes, kuriose buvo paimti jos daiktai: rašomoji mašinėlė „Optima", knygos — „Knyga vienuolėms", „Vienuolio gyvenimo esmė", dvi religinio turinio brošiūrėlės ir pareikalavo, kad visi daiktai būtų jai sugrąžinti.

1984 m. vasario 3 d. į namus pas G. Navickaitę tirti faktų atvyko Kapsuko miesto prokuroras. Patikrino išlaužtą durų spyną, apžiūrėjo kambarius, po to surašė protokolą ir, pareiškęs, kad dar neaišku, kuo viskas baigsis, išėjo.

1984 m. vasario 13 d. G. Navickaitę iškvietė į Kapsuko miliciją, kur pranešė, kad jai iškelta administracinė byla, todėl privalo rašyti pasiaiškinimą. G. Navickaitė, motyvuodama, kad jokio nusikaltimo nepadarė, todėl nesupranta, už ką gali būti baudžiama, rašyti pasiaiškinimą atsisakė. Tada pareigūnai surašė protokolą ir jai liepė tik pasirašyti. Protokole sausio 28 d. įvykiai buvo surašyti visiškai priešingi tikrovei: „Durų niekas neišplėšė, o, smarkiau patraukus, jos pačios atsidarė; namo šeimininkė G. Navickaitė įžeidinėjo milicininkus bei su jais atvykusius pedagogus" . . . Po tokiu protokolu G. Navickaitė nepasirašė. Milicijos kapitonas Jotauta ėmė šaukti ir

bauginti, kad, jei nepasirašys, smarkiai nukentės. Pavedžioję po kelis kabinetus, G. Navickaitę pareigūnai nuvedė pas teisėją, kuri pasiteiravo, kodėl ji sausio 28 d. į savo namus priėmė 17 vaikų bei jaunimo. Paaiškinus, kad vaikai norėjo sušilti ir pailsėti, teisėja griežtai pareiškė, kad reikėjo vaikus išvaryti, ir nuteisė G. Navickaitę 10 parų arešto.

Kamera, kurioje G. Navickaitei teko atlikti bausmę, buvo nedidelė, be jokios ventiliacijos. Dienos šviesa į kamerą nepatekdavo. Virš durų buvo dieną naktį spiginanti elektros lemputė. Toje pačioje kameroje įrengtas tualetas. Kameroje nežmoniškas karštis, tvankumas. Vienoje kameroje kartu su ja sėdėjo tai dvi, tai trys moterys kriminalistės, kurios ištisai toje pačioje kameroje rūkė. Dienos bėgyje Navickaitės į darbą beveik nevesdavo, todėl būdavo priversta sėdėti nevėdinamoje kameroje. Nei pasikloti, nei užsikloti nieko nedavė. Miegoti teko ant plikų, tvaiko prisigėrusių grindų arba pasitiesus savo paltą. Vakarais ir rytais reikėdavo valyti kabinetus. Kelis kartus milicijos pareigūnai bandė pašiepti G. Navickaitę, sakydami: „Čia tau ne bažnyčią plauti"; ne kartą ir atėję į kamerą tyčiojosi, o sekmadienį, Sumos metu, jai buvo liepta valyti kabinetų langus.

Vasario 23 d., pasibaigus arešto laikui, tardytojas įspėjo G. Navickaitę, kad, jei dar kartą neatrakins milicininkams durų, bus nubausta keliems metams kalėjimo.

1984 m. vasario 24 d., G. Navickaitė gavo sekančio turinio raštą:

„Į Jūsų pareiškimą, rašytą Kapsuko tarprajoniniam prokurorui dėl Kapsuko m. raj. VRS darbuotojų neteisėtų veiksmų pranešame:

Kapsuko m. raj. VRS darbuotojams kelti baudžiamąją bylą atsisakyta, nesant jų veiksmuose nusikaltimo sudėties."

Kapsuko tarprajoninio prokuroro pavad. 1 kl. teisininkas R. Januška

* * *

Šilalė. 1982 m. vasarą mirė Šilalės raj. Švietimo skyriaus vedėjo Lileikio tėvas. Kadangi velionis buvo tikintis, pagal jo valią, jį palaidojo katalikiškai. Visose religinėse apeigose dalyvavo ir velionio sūnus, švietimo skyriaus vedėjas Lileikis. Už šį „grubų nusikaltimą" jis buvo atleistas iš švietimo skyriaus pareigų. Vėliau buvo tardomi ir tie rajono mokyklų direktoriai, kurie į laidotuves velionio pagerbimui atnešė vainikus ar nešė karstą.

* * *

Kaunas. 1983 m. Kauno 26-sios vid. mokyklos direktorius Jančiauskas buvo pakviestas į vienas vestuves piršliu. Bažnyčioje, kur buvo teikiamas Santuokos sakramentas, dalyvavo ir piršlys. Už šį „nusikaltimą" direktorius Jančiauskas neteko direktoriaus posto. Į darbo knygutę įrašė: „Atleistas iš darbo už amoralų elgesį".

* * *

Labūnava (Kėdainių raj.). 1983 m. lapkričio mėnesį į Labūnavos parapijos kleboniją prisistatė šios apylinkės pirmininkas Žukauskas ir pareikalavo bažnyčios raktų. Tą dieną klebono kun. Stepono Pilkos nebuvo namuose. Einanti varpininkės pareigas senutė, paėmusi raktus, įleido pirmininką į bažnyčią. Varpininkės nustebimui apylinkės pirmininkas Žukauskas priėjo prie skelbimų lentos ir, nuplėšęs kun. Alf. Svarinsko nuotrauką su trumpu gyvenimo aprašymu, išėjo iš bažnyčios.

* * *

Kabeliai (Varėnos raj.). 1984 m. sausio-vasario mėnesiais Druskininkuose besigydančiam Kabelių klebono kun. Vytauto Pūko tėvui (kadangi patarnaudavo sūnui laikant šv. Mišias) buvo sulaikyta pensija. Tik parašius skundą socialinio aprūpinimo skyriui, sulaikyta pensija buvo išmokėta.

KRATOS IR TARDYMAI

Josvainiai (Kėdainių raj.). 1983 m. gruodžio 29 d. į LTSR prokuratūrą buvo iškviestas TTGKK narys, Josvainių parapijos klebonas kun. Leonas Kalinauskas. Prokuroras Bakučionis supažindino kun. L. Kalinauską su sekančio turinio įspėjimu:

,,Nuo 1980 m. spalio mėnesio be įgaliojimo ir be valdžios leidimo veikė tikinčiųjų gynimo komitetas.

Kartu su nuteistais kunigais — Alfonsu Svarinsku ir Sigitu Tamkevičium — sukūrė, pasirašė ir išplatino ne mažiau 16 tokių raštų-dokumentų. Šiuose raštuose šmeižiama Tarybų valstybės politika Katalikų Bažnyčios ir tikinčiųjų atžvilgiu.

Sistemingai šie dokumentai talpinami nelegaliame, antitarybiniame leidinyje ,,Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikoje."

Įvairiais būdais šie leidiniai perduodami į užsienį, kur plačiai panaudoja propagandai, darydami žalą TSRS tarptautiniam prestižui.

Kun. Leonas Kalinauskas talkininkavo nusikalstamai kun. Alf. Svarinsko ir S. Tamkevičiaus veiklai.

Pamokslais liaupsina nuteistuosius, siekia sukelti klausytojų nepasitikėjimą tarybine santvarka."

Lietuvos TSR prokuroro vyresnysis
padėjėjas, vyresnysis justicijos
patarėjas Bakučionis.

Pasirašyti po įspėjimu kun. Leonas Kalinauskas atsisakė.

Telšiai. 1984 m. vasario 17 d. Telšių katedros altarista kun. Vincas Vėlavičius, TTGKK narys, buvo iškviestas į Telšių prokuratūrą.

Respublikos prokuroro pavaduotojas J. Bakučionis įspėjo kun. V. Vėlavičių, kad už tolimesnę TTGK Komiteto veiklą jis gali būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn. Prokuroras J. Bakučionis kaltino kun. V. Vėlavičių, kad komiteto paskelbti dokumentai buvo atspausdinti ,,LKBK",

pateko į užsienį ir tuo, jo įsitikinimu, padarė didelę žalą Sovietų Sąjungos prestižui.

Kun. V. Vėlavičius po įspėjimo raštu nepasirašė.

* * *

Šiauliai. 1983 m. gruodžio 17 d. iš namų į Šiaulių miesto KGB būstinę buvo atvežtas šv. Jurgio bažnyčios vikaras kun. Vytautas Brilius. Saugumietis Edmundas Jakas barė kunigą už sekmadienį (gruodžio 4 d.) šv. Mišių metu pasakytą pamokslą, kuriame jis gynė neteisingai nuteistą ir respublikiniame laikraštyje „Tiesa" apšmeižtą kun. Sigitą Tamkevičių, argumentuotai paneigė „LKB Kronikai" mestus kaltinimus, esą, Amalių kelyje nugriautas kryžius tik todėl, kad reikėjo vesti dujotiekio vamzdžius. Priminė šiauliečiams, kad ir jie patys puikiai prisimena, kaip be jokio rimto pagrindo buldozeriais buvo griaunami Meškuičių Kryžių kalno kryžiai. Padrąsino tikinčiuosius, kad po susidorojimo su kunigais — Sigitu Tamkevičiumi ir Alfonsu Svarinsku — nepalūžtų, neišsigąstų, nes TSRS Konstitucija kol kas dar nepakeista ir tikintieji turi teisę laisvai išpažinti savo tikėjimą. Represijos prieš kunigus ir tikinčiuosius tėra tik bauginimas, nesuderintas su jokiais įstatymais. Tai yra grubūs valdžios nusikaltimai. Čekistą domino, kokiu pagrindu kun. V. Brilius gina „LKB Kroniką", ar jis skaitęs šį leidinį ir ar gali patvirtinti jame iškeltų faktų teisingumą. Kunigas pareiškė, kad „LKB Kroniką" skaitęs, visų faktų patikrinti neturi galimybės, tačiau nemažai gali patvirtinti esant teisingais, kaip pavyzdį paminėjo viename iš pirmųjų „LKB Kronikos" numerių aprašytą jo motinos Onos Brilienės išmetimą iš mokytojos pareigų dėl religinių įsitikinimų. Čekistui paklausus, kokiu pagrindu jis gina kun. S. Tamkevičių, teismo pripažintą kaltu, kun. V. Brilius atsakė, jog iš istorijos yra žinoma, kad ne visi teismai teisingi, o kun. S. Tamkevičių puikiai pažįsta kaip gerą ir uolų kunigą, nes dar vaikystėje, kai minėtam kunigui buvo atimtas registracijos pažymėjimas, teko kartu su juo dirbti melioracijoje.

Pokalbio pabaigoje čekistas E. Jakas perspėjo kun. Vytautą Brilių, kad, jei ir toliau tokia kryptimi eis, jo laukia toks pat likimas kaip ir kun. Sigito Tamkevičiaus

* * *

Vilnius. 1984 m. vasario 3 d. į Vilniaus saugumą pas tardytoją P. Jonaitį buvo iškviestas kun. Jonas Boruta. Tardytojas įspėjo kunigą, kad viešai nesimelstų už suimtus kunigus, — Alf. Svarinską ir S. Tamkevičių, – kad pamoksluose nekalbėtų prieš bedievius ir bedievybę, nes „liaudies supratimu, bedieviai — tai valstybė, todėl kiekvienas žodis prieš bedievybę bus laikomas ir pasisakymu prieš valstybę", — kalbėjo tardytojas P. Jonaitis. Be to, kun. J. Boruta buvo raginamas stoti į Kauno Kunigų seminariją, nes valstybė Neakivaizdinės Kunigų seminarijos nepripažįstanti ir niekada nepripažinsianti.

* * *

1984 m. vasario 13 d., apie 18 val., čekistai gatvėje, einant iš maisto prekių parduotuvės, areštavo vilnietį Vladą Lapienį. Nuvežę į Vilniaus KGB būstinę, vadovaujami ypatingai svarbių bylų skyriaus vyr. tardytojo pulkininko Liniausko, saugumiečiai V. Lapieniui padarė asmeninę kratą. Po kratos pulkininkas Liniauskas ir Vilniaus miesto prokuroras Grinys surašė paimtų daiktų protokolą: 1) „LKBK" Nr. 57, 58, 59) po vieną etz.), 2) „LKBK Nr. 60 (šeši egz.), 3) Girniaus knyga „Žmogus be Dievo" (1 etz.), 4) rankraštinis juodraštis „Tarybinio kalinio memuarai", kuriame V. Lapienis aprašo savo gyvenimą sovietiniuose lageriuose bei tremtyje; taip pat atėmė buto raktus, pinigus, užrašų knygutę ir kitas smulkmenas. KGB būstinėje V. Lapienis buvo apkaltintas „skleidimu žinomai melagingų prasimanymų, žeminančių tarybinę valstybę ir visuomeninę santvarką" ir patrauktas baudžiamojon atsakomybėn pagal LTSR BK 199 straipsnio tąją dalį.

1984 m. vasario 13 d. vakare V. Lapienis buvo uždarytas saugumo izoliatoriuje. Visą tą laiką jį tardė ypatingų bylų

vyr. tardytojas pulkininkas Liniauskas.

1984 m. vasario 28 d. vakare dėl stipriai pablogėjusios sveikatos V. Lapienį iš saugumo būstinės paleido, tačiau prokuratūros nutarimu, jam uždrausta išvykti iš Vilniaus miesto; be to, negrąžino paso ir pareiškė, jog, neatsižvelgiant į laikiną paleidimą, jis vis tiek bus teisiamas.

1984 m. vasario 13 d., apie 18 val., V. Lapienio bute, esančiame Vilniuje, Gelvonų g. Nr. 27-7, buvo padaryta krata tikslu surasti ir paimti šmeižikiško turinio literatūrą bei jos dauginimo priemones. Kratai vadovavo Vilniaus miesto prokuratūros darbuotojas J. Čepulionis, kviestiniai — Nijolė Jančiūtė, gyv. Vilniuje, Turistų g. Nr. 119-2, ir Daiva Tvarijonavičiūtė, gyv. Vilniuje, Studentų g. Nr. 39-223. Krata buvo daroma dalyvaujant V. Lapienio žmonai Elenai Lapienienei. Pačiam V. Lapieniui dalyvauti kratoje nebuvo leista. Tuo metu jis buvo laikomas Vilniaus KGB būstinėje. Kratos metu paimta:

1) Bloknotas su užrašu ant viršelio „Apreiškimai. Atbaigtojo kraujas."

2) Bloknotas, prasidedantis rankraštiniu tekstu: „LKBK" Nr. 1. 1972."

3) Užrašų knygutė su ranka parašytais nurodymais kaip laikytis tardymo metu.

4) Keturių lapų mašinraštinis tekstas: „TSKP XXV-am suvažiavimui . . ."

5) 2 lapų kopija, rankraštinis teikstas: „TSKP XXV-am suvažiavimui . . ."

6) Rankraštinis tekstas, parašytas per kalkę: „Pagal tarybinę Konstituciją . . .

7) Bloknotas su adresais.

8) Mašinraštinė brošiūra, pavadinta: „Mano gyvenimo kryžkelės".

9) Kun. Alf. Svarinsko nuotraukos su užrašu: „Už Bažnyčią ir Tėvynę" (8 egz.).

10) 1973 m. kišeninis kalendorius su rankraštiniais užrašais.

11) Rankraštinis 1983 m. rašytas A. Janulio laiškas.

12) Sąsiuvinis su tekstu: „Smurtas gimdo neapykantą".

13) Sąsiuvinis su tekstu: ,,Teroru kova".

14) Trys pašto vokai, rašyti: A. Rasilienė, S. Butkienės, V. Lapienio ir R. Teresiūtės.

15) Pašto vokas ir atvirukas, kur siuntėjas nurodytas A. Janulis.

16) Popieriaus lapelis su tekstu: ,,Cha-Cha. Teisybės . . ."

17) Elektrografiniu būdu padauginta knyga: J. Tauronis ,,Aukso mintys".

18) Keturios juostelės rašomajai mašinėlei.

Dar paimta visa eilė užrašų knygelių, adresų, atskirų lapelių su įvairiais tekstais. Viso protokole nurodyta 45 punktai kratos paimtų daiktų.

1984 m. kovo 21 d. Vladas Lapienis parašė pareiškimą Lietuvos prokurorui bei saugumo komiteto pirmininkui:

,,Vadovaudamasis tarybinės Konstitucijos 49 str., norėjau parodyti valstybiniams organams tuos trūkumus, kuriuos pastebėjau, sužinojau, prisiminiau, būdamas parengtiniame tardyme, teisme, persiunčiamuose kalėjimuose (lageriuose), tremtyje nuo 1976 m. spalio 20 d. iki 1981 m. liepos mėn. Tuo tikslu juodraštyje buvau rašęs ,,Tarybinio kalinio memuarų" metmenis. Panašiai savo laiku buvo rašę: Dostojevskis, B. Sruoga, Guzevičius, M. Meškauskienė ir daugelis kitų. Tačiau jų užbaigti ir pasiųsti tarybiniams organams nesuspėjau, nes 1984 m. vasario 13 d. čekistai mane sulaikė ir saugumo komiteto tardymo skyriaus ypatingai svarbių bylų vyr. tardytojas pulk. V. Liniauskas visus šiuos juodraščius iš manęs paėmė.

Daug žmonių buvo parduotuvėje ir prie jos. Jie matė ne tik kai mane paėmė, bet ir kai čekistai, įsisodinę į automobilį, nusivežė mane į saugumo komitetą. Todėl, kai vasario 28 d. mane iš saugumo tardyminio kalėjimo paleido, žmonės pradėjo klausinėti, už ką mane buvo suėmę ir 15 parų laikė kalėjime. Paaiškinau, kad pas mane rado ranka parašytus savo prisiminimus, vadinamus ,,Tarybinio kalinio memuarais", kelis numerius ,,LKB Kronikos", Juozo Girniaus knygą ,,Žmogus be Dievo", pinigus, paveldėtus testamentu ir parsivežtus iš tremties (. . .), buto raktus ir

kitas smulkmenas. Taigi tik dabar, man grįžus iš saugumo tardyminio kalėjimo, žmonės sužinojo, kad aš buvau rašęs savo prisiminimus, iki šiol niekas jų nematė, niekas apie juos nežinojo. Todėl kaltinimas LTSR BK 199 str. neturi juridinio pagrindo, nes „Tarybinio kalinio memuarų" neskleidžiau ir neplatinau. Tokio nusikaltimo, kuriuo mane kaltina, aš nepadariau. Nesuprantu, kodėl man primetami išgalvoti kaltinimai (. . .).

Kokie motyvai paskatino mane rašyti? 1) Nekartą skaičiau spaudoje, jog reikia ugdyti nepakantumą trūkumams, ir nurodyta, kad ten, kur gerai išvystyta kritika, kur ryžtingai ir atkakliai šalinami trūkumai, jautriai reaguojama į piliečių kritines pastabas, ten ir darbas būna sklandesnis, — ten užkertamas kelias teisės pažeidimams, ten nusikalstamumas mažesnis. O kad bausmių skyrimo bei atlikimo vietose yra nemažai trūkumų, daugeliui žmonių nepaslaptis. Net ir Maksvos universiteto profesorius S. V. Poznyševas sako: „Kad daugelis kalėjimų bei kolonijų žmonių nepataiso, tai tiesa, bet tai išaiškinama jų nepakankamai gera organizacija ir prastu tvarkymu." Net XX partijos suvažiavimas paskelbė faktus apie teisėtumo pažeidimus, susijusius su Stalino asmenybės kultu. „O tai atsitiko todėl, teigia partijos suvažiavimas, — kad Stalinas faktiškai atsidūrė už kritikos ribų."

2) „Kiekvienam valia rašyti ir kalbėti viską, be mažiausių suvaržymų. Žodžio ir spaudos laisvė turi būti pilnutinė. Aš privalau tau suteikti žodžio laisvės vardan visišką teisę šaukti, meluoti ir rašyti, kas patinka", — sakė Leninas (R. 10 t., 1952, p. 129). Jis tai kalbėjo apie partinę literatūrą, tačiau ši partija dabar yra valdančioji.

3) „Kritiškas vienų ar kitų Tarybų valdžios vidaus ar užsienio politikos vertinimas nėra nusikaltimas, jei tuo nesiekiama silpninti Tarybų valdžią." (LTSR BK komentaras, 1974, p. 139). Argi prisiminimai (dienoraštis) gali silpninti Tarybų valdžią? Juk kritkiuoti darbo trūkumus Konstitucija leidžia, o persekioti už kritiką draudžiama.

Visuotinė Žmogaus Teisių Deklaracija skelbia: 2 str. „Kiekvienas žmogus turi turėti visas teises ir laisves,

skelbiamas šioje Deklaracijoje, nepriklausomai nuo rasės, odos spalvos, kalbos, religinių, politinių ar kitų įsitikinimų . . . Be to, neturi būti darona jokio skirtumo, remiantis politiniu, teisiniu ar tarptautiniu statusu šalies ar teritorijos, kuriai žmogus priklauso, nė vienu atveju, ar ta teritorija būtų nepriklausoma ar kieno nors globoje." 19 str. „Kiekvienas žmogus turi teisę į įsitikinmų laisvę, be jokių kliūčių laikytis savo įsitikinimų ir laisvę ieškoti, gauti ir platinti informaciją bei idėjas bet kuriomis priemonėmis, nepriklausomai nuo valstybės sienų". 28 str. „Kiekvienas žmogus turi teisę į socialinę ir tarptautinę tvarką, kurioje teisės ir laisvės išdėstytos šioje Deklaracijoje turi būti pilnai įgyvendintos." TSRS Aukščiausios Tarybos Prezidiumas šią Deklaraciją ratifikavo. Tylėti, matant tokius trūkumus, yra didžiulis nusikaltimas ne tik prieš sąžinę, bet ir prieš visą žmoniją (. . .)

Su indų tautos vadu M. Gandhi, kuris daug kartų sėdėjo kalėjime, sakau: „Prievarta, smurtas nieko neįtikina. Smurtas tik gimdo neapykantą. Nėra leista niekam prievarta dorinti žmones. Aš eisiu ištikimai tiesos keliu, susilaikydamas nuo bet kokio smurto gyvybei ir turtui. Jeigu esu nekaltas, o vis dėlto apkaltintas, kalėjimas ar kalinių kolonija nedaro man gėdos, o laikas, praleistas už grotų ar spygliuotų vielų, nėra prarastas, bet gražiausiai pasitarnauja dvasiniam atgimimui."

Ar nebūtų teisingiau ir išmintingiau, kad visus 1984 m. vasario 13 d. kratos metu paimtus rankraščius, įskaitant ir „Tarybinio kalinio memuarus", man grąžintų. Kadangi ten tik juodraščiai, todėl aš, gavęs juos, patikslinsiu, ištaisysiu klaidas, papildysiu, pakoreguosiu, perrašysiu ir pateiksiu valstybiniams organams kaip pasiūlymus dėl penitenciarinės sistemos įstaigų veiklos gerinimo.

Aš manau, kad kaltintojų širdys nebus perpildytos piktumo, neapykantos ar net keršto ir tikinčiojo žmogaus kančios bei mirties troškulio. Tačiau, jeigu teisingumo idėja bus iškraipyta ir objektyvų teisingumą nugalės piktumas, neapykanta ar net kerštas, ir mano kaltintojai pagrindiniu veikimo motyvu turės norą apriboti mano laisvę, primesti

man prievarta savo įsitikinimus, kurie iš esmės prieštarauja laisvės įgyvendinimui, aš ramia sąžine eisiu į kalėjimą ar kalinių koloniją (lagerį) ten vargti, kentėti ir net mirti, nes kankinių aukos grindžia kelią rytdienos Bažnyčiai. Nešiu kalinio kryžių už savo klaidas, už brolius ir seseris, esančius Tėvynėje ir svetur.

Juo arčiau Golgotos — juo arčiau Prisikėlimo".

(Pareiškimas sutrumpintas — red. past.)

* * *

1984 m. vasario mėn. čekistai Vilniuje suėmė šv. Onos bažnyčios vargonininką Igną Šimonį ir mokytoją Puodžiuką. Abu jie laikomi KGB izoliatoriuje.

* * *

Kaunas. 1984 m. sausio 21 d. Butkevičių bute (K. Giedrio 1-51) pasisveičiuoti, pasidalinti mintimis apie tikėjimą ir kitais klausimais buvo susirinkę apie 50 žmonių, daugumoje jaunimas. Pasigirdus skambučiui, namų šeimininkė atidarė duris, tuo metu pirmieji į kambarį įsibrovė milicininkai. Norėdamas išgąsdinti susirinkusius, vienas iš milicininkų suriko: ,,Niekas nei iš vietos!" Paskui milicininkus į butą įvirto Kauno miesto saugumo viršininkas Bagdonas, dvi kviestinės moterys, čekistas Matulevičius ir dar keletas saugumiečių. Iš jų nė vienas neprisistatė. Milicininkai griežtai visiems įsakė pateikti pasus, o kurie neturi, skubiai rengtis ir važiuoti į skyrių. Svečiai, norėdami išsiaiškinti, klausinėjo: ,,Kas atsitiko? Juk ne karo metas, paaiškinkite, ko jūs norite, pagaliau prisistatykite, kas jūs tokie?!" Pareigūnai atkirto, kad prisistatyti jiems nebūtina. Vienas iš milicininkų paaiškino: ,,Mes nieko nežinom, mums įsakė jus atvežti į miliciją." Kai kurie dar bandė išsiaiškinti milicijos apsilankymo priežastis, tačiau pareigūnai nesileido į kalbas, tik graibstė žmones ir liepė kuo greičiau rengtis. Kūdikio laukianti jauna moteris išbalo ir pradėjo drebėti. Civiliai apsirengęs vyriškis svaidėsi necenzūriškais žodžiais. Garliavietis Saulius Kelpšas pa-

bandė jį sudrausti, už ką jam buvo pasiūlyta 10 parų. Pagaliau atvyko operatyvinė grupė. Šeimininko tėvas gydytojas Butkevičius, pamatęs tokį vaizdą, susirgo. Prireikė medicininės pagalbos, S. Kepšas pasisiūlė iškviesti greitąją, bet milicininkai jį įgrūdo į mašiną. Į tą pačią mašiną nuvedė ir svečiuose buvusį kun. Albiną Deltuvą.

Taip visus paeiliui sukaišioję į mašinas, nuvežė į Požėlos raj. milicijos skyrių, kur saugumo viršininkas Bagdonas, čekistai: Matulevičius, Raukys ir kiti pradėjo tardymus. Visi buvo verčiami rašyti pasiaiškinimus. Keletas atsisakė rašyti, o kiti pasiaiškinimuose išreiškė pasipiktinimą tokiu pareigūnų elgesiu. Tardymuose čekistai stengėsi organizavimu apkaltinti kaunietę Aldoną Raižytę ir garliavietį Saulių Kelpšą; pasityčiodami kalbėjo apie ten buvusius — vilnietį Petrą Cidziką ir gydytoją Butkevičių. Žmonės milicijoje buvo išlaikyti iki 18 val. vakaro.

* * *

1983 m. lapkričio 29 d. Vilniuje, teisiant kun. Sigitą Tamkevičių, prie Aukščiausiojo Teismo rūmų buvo sulaikyta Kauno miesto gyventoja Giedrė Striokaitė. Milicijos darbuotojai merginą nuvežė į Vilniaus Valakampių rajone esančią „Jaunesniųjų bei vyresniųjų vadovaujančių darbuotojų mokyklą, kur išlaikė iki 17 val. Apie tris valandas ją tardė pavardės nepasisakęs saugumietis.

Lapkričio 30 dieną Kauno miesto greitosios pagalbos darbuotoja felčerė G. Striokaitė buvo iškviesta pas vyr. gydytoją Sasnauskienę. Čia jos laukė Kauno m. Sveikatos apsaugos skyriaus darbuotojas Jankaitis. Šis sakėsi gavęs pranešimą dėl incidento prie Vilniaus Aukščiausiojo Teismo rūmų ir privalo Giedrę perspėti, kad ateityje panašūs dalykai nepasikartotų. Patarė nevažinėti ir „nesikišti kur nereikia". G. Striokaitė nesijautė kalta, todėl pareiškė nesuprantanti, iš ko ji turi taisytis, juo labiau, kad vyr. gyd. Sasnauskienė tvirtina, jog darbe pareigas atlieka labai sąžiningai.

* * *

1983 m. gruodžio 1 d. kun. Sigito Tamkevičiaus teismo metu Vilniuje prie Aukščiausiojo Teismo rūmų buvo sulaikyta ir nuvežta į milicijos mokyklą kaunietė Joana Bukaveckaitė, dirbanti Kauno m. Vaikų poliklinikoje registratore. Ją tardė pavardės nepasisakęs saugumietis. Kaltino priklausymu pogrindžio vienuolynui, laiško kun. Alfonsui Svarinskui rašymu, kurio turinį čekistas puikiai citavo. Pasityčiojimui pareiškė: „Jūs taip mylit kun. Alf. Svarinską, tokį solidarumą laiške jam reiškiat, tik gaila, kad viskas veltui, — jūsų laiško jis negavo ir negaus!" Paklausus, kodėl kun. Alf. Svarinskas negauna jam adresuotų laiškų, saugumietis paaiškino, kad iš aukščiau yra nustatytas bendras laiškų skaičius, kurį gali gauti kalinys. (Pagal kalėjimo administracijos nurodymus kalinys į laisvę artimiesiems per mėnesį gali išsiųsti du laiškus, o gaunamų laiškų skaičius neribojamas — red. past.). Tuomet J. Bukaveckaitė pasiteiravo, kodėl laiškas nebuvo grąžintas jai, kai ant voko yra atgalinis adresas, kokią teisę saugumiečiai turi pasisavinti svetimus laiškus ir juos skaityti?! Čekistas tylėjo. Iš milicijos mokyklos J. Bukaveckaitę išleido 16 val., paso negrąžino.

Sekančią savaitę darbavietės vedėja Palaimienė vertė J. Bukaveckaitę rašyti pasiaiškinimą, kodėl 1983 m. gruodžio 1 d. nebuvo darbe. J. Bukaveckaitė rašyti pasiaiškinimą atsisakė, motyvuodama, kad ne dėl savo kaltės neatvyko į darbą ir paaiškinimą tegul rašo tie, kas ją sulaikė.

1983 m. gruodžio 19 d. J. Bukaveckaitės elgesys buvo apsvarstytas darbuotojų posėdyje. Buvo keliamas klausimas dėl atleidimo iš darbo, tačiau, atsižvelgiant į jauną J. Bukaveckaitės amžių, sprendimą atidėjo. Pasą jai grąžino kadrų skyriaus viršininkė.

* * *

Viduklė (Raseinių raj.). 1984 m. sausio mėn. pabaigoje pas Raseinių vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoją Stonienę buvo iškviesti: Viduklės parapijos klebonas kun. J. Tamonis ir bažnyčios komiteto pirmininkas Ignas

Paulauskas. Pavaduotoja Stonienė juos perspėjo, kad sausio 26 d. neskelbtų šv. Mišių už kun. Alf. Svarinską, kad tą dieną atvažiavusiems kunigams neleistų laikyti šv. Mišių ir sakyti pamokslų, reikalavo, kad iš bažnytinių rūbų skalbėjos pareigų būtų atleista buvusi kun. Alf. Svarinsko šeimininkė Monika Gavėnaitė.

* * *

1983 m. lapkričio 28-29 d. ir 1984 m. sausio 23 d. į Raseinių saugumą pas viršininką Gardauską buvo iškviesta viduklietė Monika Gavėnaitė. Čekistas Gardauskas visus kartus M. Gavėnaitę laikė nusikaltėle ir grasino suimsiąs. Pagrindinis M. Gavėnaitės nusikaltimas, Gardausko išsireiškimu, yra tai, kad, bažnyčioje užprašydama šv. Mišias, ji remia pavojingus valstybinius nusikaltėlius — kun. Alfonsą Svarinską ir Sigitą Tamkevičių. Paskutiniu metu čekistai ypatingai dažnai akcentuoja, jog viešai melstis už suimtus kunigus yra valstybinis nusikaltimas.

* * *

Raseiniai. 1984 m. vasario 11 d. 10 val. į Raseinių VRS buvo iškviesta Regina Teresiūtė, gyvenanti Kelmėje, Laisvės 11. Ją tardė vyr. tardytojas Leipus. Tardymo metu buvo pateikti šie klausimai: kokiu tikslu sausio 29 d. į Viduklę buvo suvažiavęs tikintis jaunimas bei suaugusieji, ką jie veikė, kas visa tai organizavo; kodėl meldėsi už kun. Alf. Svarinską, kuris, saugumiečio žodžiais tariant, yra nusikaltėlis, kiek žmonių po pamaldų buvo susirinkę pas Moniką Gavėnaitę ir pan.?

R. Teresiūtę tardytojas Leipus kaltino įžeidus M. Gavėnaitės bute milicijos pareigūnus. Mergina kaltinimą atmetė ir paprašė pakviesti bent vieną iš pareigūnų, kurį ji įžeidusi, tačiau tokių neatsirado. Po dviejų valandų trukusio tardymo tardytojas Leipus R. Teresiūtę perspėjo, kad ateityje nesimelstų už suimtus kunigus ir nevažinėtų į Viduklę.

Tą pačią dieną apie 15 val. R. Teresiūtė buvo pareigūnų sulaikyta Viduklės autobusų stotelėje. Prišokę pareigūnai reikalavo, kad mergina sėstų į mašiną, tačiau ši paklusti pareigūnams kategoriškai atsisakė. Kadangi aikštelėje buvo nemažai žmonių, pareigūnai pavartoti jėgą neišdrįso.

* * *

Gardamas (Šilutės raj.). 1983 m. gruodžio 28 d. Gardamo apylinkės pirmininkas Buivydas, išsikvietęs bažnyčios vargonininką Genį, reikalavo, kad bažnyčioje negiedotų jaunimo choras. Vargonininkas priminė pirmininkui, jog konstitucija visiems piliečiams garantuoja tikėjimo ir sąžinės laisvę, todėl ir jis jaunimo dalyvavimą bažnytiniame chore nelaiko jokiu nusikaltimu.

Pirmininkas Buivydas pagrasino vargonininkui Geniui, kad ateityje turės nemalonumų rajone, o, jei ir tai nepadės, gali atsidurti teisme.

MŪSŲ KALINIAI

Kun. Sigito Tamkevičiaus adresas:
Permskaja obl.
Čusovskij r-on
pos. Polovinka
učr. VS 389/37
Tamkevičius Sigitas

* * *

Iš kun. A. Svarinsko per 7 kalinimo mėnesius artimuosius pasiekė vos 3 laiškai, nors kalinys mėnesio laikotarpyje gali į laisvę parašyti 2 laiškus. Kun. Alf. Svarinską laiškai iš Lietuvos taip pat nepasiekia. Iš brolio ir sesers rašytų 24 laiškų, kun. A. Svarinskas gavo tik 6 laiškus. Iš Kalėdinių sveikinimų, kurių buvo pasiųsta šimtai, kun. A. Svarinską pasiekė 7 laiškai.

Giminės rašė skundus lagerio viršininkui ir gavo atsakymą, kad iš lagerio kun. Alfonsas Svarinskas pasiunčia

jam leidžiamą rašyti laiškų kiekį. Tikriausiai laiškai dingsta Lietuvos saugume.

NAUJI POGRINDŽIO LEIDINIAI

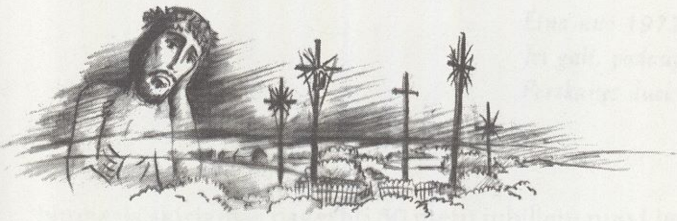
„Aušra" Nr. 37 pasirodė 1983 m. birželio mėnesį. Leidinys skiriamas TTGKK nariams — kun. Alf. Svarinskui ir S. Tamkevičiui. Įžanginiame straipsnyje šių kunigų areštas aptariamas kaip totalitarinės komunistinės vyriausybės žingsnis, siekiant sunaikinti patį TTGK komitetą. Leidinyje daug vietos skiriama rusifikacijos problemai Lietuvoje spręsti, atkreipiamas dėmesys į nenormalią lietuvių vaikinų padėtį sovietinėje armijoje, nemažai vietos skiriama Lietuvos istorinio laikotarpio (nuo 1919 m. iki 1939 m.) detaliam aptarimui.

„Aušra" Nr. 39 išleista 1983 m. spalio mėnesį. Straipsnyje „Žvilgsnis į Aušrą" po šimto metų" nurodomos priežastys ir aplinkybės, paskatinusios nelegaliai išleisti pirmą lietuvių laikraštį „Aušra". Aptariamos dabartiniame „Aušros" leidinyje keliamų problemų artimumas prieš 100 metų spausdinamam to paties pavadinimo leidiniui. Paminėtas 1983 m. liepos 7 d. miręs žymus lietuvių kultūros veikėjas dainininkas Antanas Kučingis, kuris, turėdamas ryškų talentą, sugebėjo išlikti ištikimu Tėvynei. Numeryje tęsiama istorinė tema „Keturiasdešimt metų" (1914-1944).

Lietuvi, nepamiršk!

Kun. Alfonsas Svarinskas, kun. Sigitas Tamkevičius, Jadvyga Bieliauskienė, Sergiejus Kovaliovas, Viktoras Petkus, Balys Gajauskas, Vytautas Skuodis, Gintautas Iešmantas, Povilas Pečeliūnas, Antanas Terleckas, Julius Sasnauskas ir kiti neša nelaisvės pančius, kad tu galėtum laisvai gyventi ir tikėti!

Nr. 63

Šiame numeryje:

1984 m. liepos 1 d.

LKB KRONIKA Nr. 63

Eina nuo 1972 metų.
Jei gali, padaugink!
Perskaitęs duok kitam!

Numeris skiriamas pagerbti 50 metų jubiliejų nuo Lietuvos I-jo Eucharistinio kongreso ir Tautos pasiaukojimo Švč. Jėzaus Širdžiai

J. E. VYSKUPUI NOMINATUI A. BALTAKIUI

(Pavergtos Lietuvos tikintieji sveikina šv. Tėvo naujai paskirtą išeivijos lietuviams vyskupą P. Baltakį):

Didžiai Gerbiamas mūsų Tautos Vyskupe, nuoširdžiai sveikiname šv. Tėvui paskyrus Jus toms kilnioms pareigoms — rūpintis mūsų tautiečių religiniu gyvenimu, gyvąja mūsų Tautos Bažnyčia.

Katalikiškoji Lietuva meldžia Jūsų Ekscelencijai gausios Dievo palaimos ir pasiveda Jūsų meilei ir rūpesčiui.

KATALIKIŠKA LIETUVA MINI PASIAUKOJIMO ŠVČ. JĖZAUS ŠIRDŽIAI 50-METĮ

(Tikinčiosios Lietuvos kančios kelias 50-ties metų sunkių bandymų eigoje):

1934 m. liepos 1 d. Lietuva buvo paaukota Švč. Jėzaus Širdžiai. Šiemet sukanka 50 metų, kai Jėzaus Širdis — Jos Didžioji Meilė veda Lietuvą ir jos Bažnyčią kietu išbandymų keliu. Kai atsigręžiam atgal ir peržvalgiam praėjusius metus, su meile turim dėkoti Jėzaus Širdžiai, kad tokioje

sumaištyje, sunkumuose, persekiojimuose, kokių Lietuvos Bažnyčia per 6 šimtmečius nebuvo patyrusi, ji, Dievo meilės remiama, nepasimetė, atlaikė bedievių priespaudą ir liko neparklupdyta.

Prisiminkim Stalino laikus: arkivyskupas M. Reinys, vysk. T. Matulionis, vysk. Pr. Ramanauskas — suimti kalėjimuose, vyskupas Borisevičius — sušaudytas, didelė dalis kunigų eina Gulago keliais, atiminėjamos ir uždarinėjamos bažnyčios, Kunigų seminarijos ir vienuolynai. Tauta lieka be tinkamų vadų, be religinės spaudos, be vaikų katekizacijos. Kunigams uždrausta ne tik katekizuoti, bet ir lankyti tikinčiuosius. Klebonui, norint per atlaidus talkon pasikviesti kunigą, reikia kryžiaus kelius apeiti, norint gauti valdžios leidimą: vienas nelojalus bedieviškam režimui, kito pamokslai per geri ir panašiai. Chruščiovo paskutinių valdymo metų ateistinės psichozės pasėkoj vienintelėj Lietuvoj veikiančioj Kauno Kunigų seminarijoj gali mokytis vos pora klierikų kurse! Du vyskupai — Julijonas Steponavičius ir Vincentas Sladkevičius — tremtyje, vietoj jų į Vatikano II-jį visuotinį Bažnyčios susirinkimą siunčiami kapituliniai vikarai . . . Ir stebuklas! Tokiomis sąlygomis religinis atgimimas! Pokario metais persekiojamos tautos ir Bažnyčios sūnų ir dukterų kančios sėkla nenuėjo veltui — ji neša vaisių. Ir veltui bedievių pastangos . . . Jau istorija virtusio fakto nuneigti neįmanoma. Su Lietuvos religiniu atgimimu susiję vardai šiandien gerai žinomi plačiajame pasaulyje: vyskupai — tremtinys J. E. Julijonas Steponavičius bei ilgą laiką buvęs tremties brolis J. E. vyskupas Vincentas Sladkevičius, kunigai-kaliniai — A. Šeškevičius, J. Zdebskis, V. Jaugelis, N. Sadūnaitė, V. Lapienis, G. Stanelytė, A. Janulis, pagrindinių žmogaus teisių gynėjai Helsinkio grupės nariai — V. Petkus, V. Vaičiūnas, M. Jurevičius — ir visa eilė kitų. Tai pogrindžio katalikiškoji spauda, nelegaliai veikiantys vyrų ir moterų vienuolynai, neakivaizdinė kunigų seminarija, Eucharistinis bičiulių sąjūdis, TTGK komitetas, blaivybės akcija, maldos eisenos į Šiluvą, į triskart sunaikintą, bet ir vėl iš naujo kryžiais pasipuošusį Meškuičių piliakalnį . . . ir

dar daug gražių faktų iš šio 50-mečio minės Tėvynės ir Bažnyčios istorijos. Žinant kokiomis priespaudos sąlygomis visa tai atsirado, išaugo ir išsiskleidė, be Jėzaus Širdies globos, pažadėtos jai pasiaukojusiems, nepaaiškinama.

Lietuvos pasiaukojimo Švč. Jėzaus Širdžiai 50 m. jubiliejaus išvakarėse paaštrėjęs bedievių spaudimas tai tarsi dangaus ženklas, priminimas ir įpareigojimas — neužmikit ant laurų, neužmirškit, kad svarbiausia auka ir ištikimybė, neužmirškit, kad esat Mano tauta ir todėl kartu su Manimi jums reikia kentėt ir aukotis!

Šiandien bedieviai religinį tautos atgimimą bando maždaug 20 metų atblokšti atgal. Suiminėjami ir teisiami uoliausi Lietuvos kunigai, — Alfonsas Svarinskas ir Sigitas Tamkevičius, — mėginama užgniaužti kunigų vadovaujamą organizuotą vaikų katekizaciją, uždrausti vaikams patarnauti šv. Mišioms, priversti kunigus prašyti leidimo į atlaidus pasikviesti vieną ar kitą kunigą, saugumas bando įsikišti į kunigų tarybų rinkimus, ypač stengiasi, kad jų numatyti kandidatai taptų konsultatoriais, visais būdais bando sumenkinti atlaidų bei minėjimų didžiosiose Lietuvos šventovėse iškilmes, pvz. RRT įgaliotinis P. Anilionis terorizuoja Telšių vyskupą A. Vaičių, kad šiais metais Žemaičių Kalvarijoje nebūtų skelbiama kunigų diena, kad vyskupas ir kunigai kartu su liaudimi neitų Kryžiaus kelio. Esą tai religinių susivienijimų nuostatų laužymas. Kunigams leista tik savo parapijoj melstis, o kartu su žmonėmis apmąstyti Kryžiaus kelią — jokiu būdu negalima. Liaudis Kryžiaus kelią tegul eina viena, o kai ji eis viena, bedieviams drąsiau bus imtis kraštutinių priemonių. Prieš pora metų, kai Panevėžyje valdžios pareigūnas, susikvietęs vyskupijos dekanus, pradėjo jiems aiškinti, kad parapijų bažnytinių komitetų pirmininkais gali būti tik tikintieji, vienas iš kunigų paklausė: „O kas, jei kunigas taip pat tikintis?" Tą kartą pareigūnas atsiprašė, o dabar ir vėl visokiausiais būdais bando kunigą atskirti nuo tikinčiųjų, net melstis kartu su jais draudžia. Tiesa, jei kunigai bus „geri", jei užmirš nuteistus kunigus, — Alf. Svarinską ir S. Tamkevičių, — už juos viešai nesimels, įvairiais raštais

neprašys juos paleisti, valdiški bedieviai žada padidinti Kunigų seminarijon priimamų klierikų limitą. Ir kas iš to masalo, jei saugumas į Seminariją stengiasi prakišt vis daugiau savo agentų . . .

Tai tik keletas štrichų pavaizduoti bedievių priespaudai, kurioje šiandien gyvena ir kovoja Lietuvos Katalikų Bažnyčia, švenčianti Lietuvos paaukojimo Švč. Jėzaus Širdžiai 50-metį.

Atnaujindami prieš 50 metų padarytą pasiaukojimą, savo viltį sudedam meile liepsnuojančioj Jėzaus širdy! Su nuoširdžiu tikėjimu kartojam lygiai kaip ir prieš 50 metų:

Jėzaus Širdie, teateinie Tavo karalystė į mūsų brangią Lietuvą! Tam aukosimės ir dirbsim!

JUBILIEJINIŲ ŠV. KAZIMIERO METŲ ATGARSIAI

(Šv. Kazimiero mirties sukakties minėjimas okupanto pastatytiems vergiškiems pataikūnams sukėlė siaubą ir naują tikinčiųjų persekiojimo bangą):

Kaunas. 1984 m. kovo 4 d. būrelis jaunimo, susirinkęs iš skirtingų Lietuvos vietų prie šv. Kazimiero karsto šv. Petro ir Povilo bažnyčioje Vilniuje, meldėsi, skaitė eilėraščius, giedojo giesmes.

1984 m. birželio mėnesio pradžioje saugume, darbavietėse ir mokyklose už dalyvavimą šv. Kazimiero jubiliejaus minėjime ir ten atliktą programą prasidėjo tardymai.

Iš Kauno 7 vid. m-klos saugumietis Jonas Matulevičius tardymui į saugumo komitetą išsivežė pradinių klasių mokytoją Laimutę Truskauskaitę. Čekistui nepatiko, kad L. Truskauskaitė dalyvavo šv. Kazimiero minėjime Vilniuje, priekaištavo, kam rašo kaliniams laiškus — keletas jų, nepasiekę adresatų, gulėjo kabinete ant stalo. J. Matulevičius vertė L. Truskauskaitę rašyti pasiaiškinimą, pažadant pakeisti savo elgesį. Tardomoji, paaiškinusi, kad taip elgtis, jos įsitikinimu, yra kiekvieno kataliko pareiga, rašyti bet kokius pasižadėjimus atsisakė. Supykęs čekistas

pagrasino galįs L. Truskauskaitę įmesti į rūsius ir ten kartu su žiurkėmis išlaikyti 3 paras. Po dviejų valandų trukusio tardymo, pažadėjęs greitą susitikimą, kur ,,bus kita kalba", čekistas J. Matulevičius L. Truskauskaitę paleido.

Kaunietę Vilę Masytę už dalyvavimą šv. Kazimiero jubiliejaus minėjime griežtai įspėjo Kauno Mažylio medicinos mokyklos vadovybė.

Antaną Žilinską tardė ir auklėjo Kauno Sanautoūkio įpareigoti asmenys.

Su Jolanta Grebliauskaite pokalbį pravedė Kauno mėsos kombinato atstovai.

Kauno klinikų administracija nuogąstavo dėl Giedrės Cibauskaitės ir Ilonos Šupenytės.

Saugumiečiams ir auklėtojams labiausiai nepatiko prie šv. Kazimiero karsto sakomi eilėraščiai, ypatingai paskutinis:

Tauta prisiekia tau, Kazimierai šventasis,
Kapais didvyrių, kankinių krauju!
Visuos piliakalniuos įžiebsim ugnį naują —
Jokiems engėjams Lietuva nepasiduos!

Tylėjo Nemunas, šimtmečiais sukaustytas,
Ilgėjos Nemunas ir laisvės ir audrų . . .
Tegul prakirs žaibai negandų naktį juodą!
Tegul pravirks liūtimi ir sąnašas kalčių nuplaus.

Tauta prisiekia tau, Kazimierai šventasis,
Sotvėt po kryžiumi ir laukt aušros . . .

* * *

Utena. 1984 m. pavasarį Utenos rajono parapijų komitetų nariams kalbėjo RRT įstaigos atstovas. Aiškino, kokie dideli nusikaltėliai yra kunigai — Alfonsas Svarinskas ir Sigitas Tamkevičius, kurstė komiteto narius perimti iš klebonų parapijų valdymą.

Lektorius piktinosi prof. Kun. P. Rabikausko pasisakymais per Vatikano radiją apie šv. Kazimierą. Prelegentui ypatingai nepatiko prof. kun. P. Rabikausko

pareikšta nuomonė dėl istorijos mokslų kandidato doc. V. Lauraičio straipsnio „Kaip Kazimieras tapo ‚šventuoju' " („Komjaunimo tiesa", 1982.X.23). Esą ne kunigų reikalas vertinti istorikų darbus bei spręsti ar teisingai ateizmo propaguotojams pripažinti mokslo laipsniai.

* * *

Polekėlė (Radviliškio raj.). 1984 m. kovo 4 d. Polekėlės bažnyčioje buvo švenčiami šv. Kazimiero atlaidai. Vietinė valdžia nerimavo, kad atlaidai nevirstų iškilmingu šv. Kazimiero jubiliejaus minėjimu. Kolūkio pirmininkas pasiuntė vieną moterį pas Polekėlės kleboną kun. K. Daknevičių prašyti, kad atlaidų dieną nebūtų procesijos ir svečių kunigų. Klebonas paaiškino, jog atlaidų iškilmių nemenkins ir bus visa, kas privalo būti. Atlaidų dieną prieš bažnyčios duris stovėjo saugumiečių mašina. Civiliai apsirengę vyrai stebėjo pamaldas, ypač procesiją ir joje dalyvavusį jaunimą.

MOLĖTŲ RAJONO LAIKRAŠČIO „PIRMYN" REDAKCIJAI

(Kaltinimai su kaupu grįžta kaltintojams):

Š.m. vasario 5 dienos jūsų laikraštyje (16-ame numeryje) išspausdintas Kęstučio Deksnio straipsnis antrašte „Ateizmas, dorovė, religija". Nors Redakcija nepašykšti straipsnio autoriui pagyrimų, esą jis „imponuoja geru pasirengimu (?), sugebėjimu išlaikyti klausytojų dėmesį", tačiau akylesnis skaitytojas tuojau pastebės, kad jam trūksta elementariausių žinių, ypač istorinių.

Štai keletas faktų. 1. Autorius Bažnyčiai prikiša, esą ji mokanti, jog „kiekviena valdžia iš Dievo". Jeigu Bažnyčia taip mokytų, nebūtų krikščionių, nes ciesoriai jiems draudė Kristų garbinti kaip Dievą, ir krikščionys būtų jų klausę ir grįžę į stabmeldybę, bet jie to nedarė ir mieliau ėjo į mirtį . . . Jie tikėjo, kad **iš Dievo yra tiktai teisėta valdžia ir jos teisėti reikalavimai.** Jeigu valdžia yra neteisėta arba jos

reikalavimai neteisėti, tada nėra jokios pareigos jos klausyti, priešingai: **yra pareiga neklausyti.** Visų laikų krikščionys žino, jog „Dievo reikia labiau klausyti nei žmonių".

K. Deksnys tvirtina, esą kryžiaus karus popiežiai organizavę norėdami „užgrobti naujas žemes, dar kelių kraštų gyventojus priversti paklusti imti duoklę, prisigrobti naujų turtų." Argi iš tikrųjų taip?

Juk kadaise Palestina, Mažoji Azija, Šiaurės Afrika buvo krikščioniški kraštai ir keletą šimtmečių ramiai gyveno. Vėliau tuos kraštus ėmė puldinėti musulmonai, jie žudė krikščionis, vertė juos išsižadėti savo tikėjimo, neklusniuosius varė į vergiją, naikino visa, kas krikščionims buvo brangu ir šventa: kaip bažnyčias, Kristaus gyvenimo ir mirties vietas. Tų krikščionių branginamoms vietoms ir jiems patiems apginti ir buvo organizuojami Kryžiaus karai. Taigi buvo visai priešingai negu K. Deksnys tvirtina: **ne svetimiems kraštams užkariauti, bet saviesiems apginti žygiavo krikščionių kariai į Palestiną.** Argi ne taip elgėsi ir Tarybų Sąjunga? Kodėl ji kariavo su hitlerininkais, kai jie panoro svetimų žemių?

Pagaliau arabai ir turkai nepasitenkino Palestina ir Mažąja Azija, jie persikėlė į Europą, užėmė Graikiją, Bulgariją, Albaniją, Jugoslaviją, įsiveržė į Vengriją, buvo apsupę net Austrijos sostinę Vieną, bandė išsikelti į Italiją . . .

Daug inkvizicijos darbų šiandien niekas neteisina. Bet ar XX-ame amžiuje nebuvo didesnio masto inkvizicijų ir daug baisesnių? Kiek milijonų visai nekaltų žmonių žuvo Stalino laikais kalėjimuose, lageriuose, tremtyje, dirbtinio bado metais. Kokių siaubingų istorijų tenka girdėti iš ukrainiečių, kaukaziečių, Volgos ir Odesos vokiečių . . . Prieš šias dešimtmilijonines aukas inkvizicijos aukų skaičius nublanksta.

Ir mūsų tautiečių per 16 stalininio teroro metų (iki XX partijos suvažiavimo) žuvo daug daugiau negu nuo kryžiuočių per 200 metų. Kodėl gi jūs apie tuos dalykus nieko nerašote, nors jie tebėra gyvi daugumos mūsų tautos gyventojų atmintyje, o su pasigardžiavimu rašote apie

anuos, prieš kelis šimtus metų buvusius ir daug menkesnius? Kiek daug mokslininkų žuvo tarybiniuose kalėjimuose ir lageriuose (čia tik keletas pavardžių genetikos mokslo specialistų: Vavilovas, Čeiverikovas, Feri, Efroimsovas, Agolis, Levickis, Karpešenko, Kolsova, Serebrovskis . . .), o jų vietas užėmė tokie kaip L. Senko, Lepesinskaja ir kiti. Ir Lietuvoje žymus profesorius Šivickis ilgą laiką buvo atleistas iš darbo, o profesoriai: Dovydaitis, Karsavinas, vysk. Reinys ir daug kitų mirė kalėjimuose ir lageriuose. Taigi ne vien tik viduramžiais buvo inkvizicija . . .

Labai jau nemokšiškai K. Deksnys rašo apie jėzuitų veiklą: „Liūdnai pagarsėjo vienuolių jėzuitų veikla". Prieš 4 metus šventėm Vilniaus universiteto 400 metų sukaktį. Kasgi tą universitetą įkūrė? O gi tie Deksnio nekenčiami jėzuitai. Jis, matyt, neskaitė ir kapitalinio „Vilniaus universiteto istorijos" pirmojo tomo, kur jau įžangoje būtų sužinojęs, štai ką: „Universiteto įkūrimas net ir mūsų laikais didelis ir reikšmingas įvykis miesto, krašto ir valstybės gyvenime. Tuo reikšmingesnis jis būdavo viduramžiais. Nepaprastą, tiesiog išimtinę universiteto reikšmę švietimui, mokslui ir apskritai kultūrai rado tradiciškas . . . maloninis vardas alma mater, motina maitintoja". Įkurtas 1579 m. kaip Akademia et Universitas Vilnensis, jis kelis šimtus metų buvo vienintelė aukštojo mokslo įstaiga Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje ir turėjo didelę įtaką intelektualiniam krašto gyvenimui . . . Vilniaus Universitetui būdingos senos, įvairių tautų žmonių bendradarbiavimo tradicijos. Jame mokėsi lietuvių ir rusų, lenkų ir ukrainiečių, baltarusų ir latvių, o profesorių buvo beveik iš visų Europos kraštų. Todėl universiteto nuopelnai dideli ne tik Lietuvos, bet ir kaimyninių kraštų, pirmiausia Lenkijos ir Baltarusijos kultūrai ir mokslui. Garsūs universiteto profesoriai ir auklėtiniai buvo autoritetas mokslo pasaulyje ir darė įtaką pasaulinei mokslo minčiai." („Vilniaus universiteto istorija 1579-1803 m. Įvadas, 7-8 psl.). Matote, mielas Kęstuti, Vilniaus universiteto istorijos redaktoriai galvoja visai kitaip negu Jūs, ir

kiekvienas protingas, fąnatizmo neapakintas žmogus tikės jiems, o ne jums.

Iki jėzuitų atvykimo Lietuvoje nebuvo nė vienos ne tik aukštosios, bet ir vidurinės mokyklos. Jau pirmaisiais atvykimo metais jėzuitai atidarė vidurinę mokyklą, o po 10 metų ir aukštąją. Tai seniausias universitetas Tarybų Sąjungos ribose. Universitetas išauklėjo ištisą eilę žymių mokslininkų, žinomų net užsienyje kaip: matematikas Simanavičius, astronomas Počobutas, poetas Sarbievijus; Vijukas Kojelavičius parašė pirmąją Lietuvos istoriją, Sirvydas pirmąjį lietuvių kalbos žodyną, išaugino ištisą eilę teisininkų, kurie paruošė Lietuvos Statutą, visų pripažintą kaip aukšto lygio juridinį veikalą. Be Vilniaus kolegijų dar buvo įkurtos vidurinės mokyklos Kaune, Kražiuose, Ilukštoj ir kitur. Taigi, kalbantieji apie „liūdnos atminties jėzuitų veiklą" labai menkai pažįsta Lietuvos istoriją.

Dar labiau tuščias yra K. Deksnio jėzuitams primestas nusikaltimas, esą jie mokę, jog tikslas pateisina priemones. Tai iš piršto išlaužtas šmeižtas, jėzuitų priešų dažnai kartojamas, bet iki šiol niekas jo tikrumo neįrodė.

Praėjusio šimtmečio viduryje (1852 metais) Frankfurte misijonierius jėzuitas Roh viešai paskelbė: „1. Jei kas Heidelbergo ar Bonos universitetų juridiniam fakultetui nurodys jėzuito parašytą veikalą, kuriame fakulteto sprendimu bus mokomas šis begėdiškas tvirtinimas „tikslas pateisina priemones" tokiais ar panašiais žodžiais, tai fakulteto nuosprendžiu tos knygos nurodytojui aš sumokėsiu vieną tūkstantį guldenų. 2. O kas nenurodydamas žodžiu ar raštu primes jėzuitų ordenui aną begėdišką mokslą, tas bedoris šmeižikas" (Ehrloser verleunder). Po šito paskelbimo per ištisus 20 metų (Roh mirė 1872 m.) neatsirado žmogaus, kuris būtų bandęs paimti šią gana stambią premiją.

1890 metais tą premiją atnaujino Ricgeteris Dusburce, o 1903 metais Reichstago atstovas Dasbachas viešai pareiškė: „Aš sumokėsiu du tūkstančius guldenų tam, kuris įrodys, jog jėzuitų raštuose yra mokoma, jog tikslas pateisina priemones." Bet ir tos premijos niekas nepaėmė.

Lietuvoje berods 1924 metais profesorius Antanas Maliauskas irgi buvo paskyręs net 5000 litų premiją tam, kuris įrodys aukščiau minėtą jėzuitams primetamą mokymą „tikslas pateisina priemones". Bet ir tada niekas tos premijos nebandė paimti ir ateistinėje spaudoje tas priekaištas stiprokai pritilo. Iš naujo jis atgijo 1940 metais, kai buvo uždrausta bet kokia religinė spauda.

Kiekvienas, kuris bent kiek daugiau yra susipažinęs su Katalikų Bažnyčios mokslu, gerai žino ir supranta, kad jėzuitai tokio dėsnio ne tik nemokė, bet ir **negalėjo** mokyti. Kas gi yra jėzuitai? Tai juk Katalikų Bažnyčios ordenas, kuris kokios nors skirtingos jėzuitiškos moralės neturi, bet laikosi bendros Katalikų Bažnyčios moralės dėsnių. Aš pats 1925-1939 metų laikotarpyje esu išėjęs visą 10-ties metų jėzuitų auklėjimo ir mokslo kursą ir atlikęs 4 metus praktikos, mokytojaudamas gimnazijoje, studijavau jėzuitų aukštosiose mokyklose Olandijoje, Belgijoje ir Prancūzijoje, bet niekada nesu girdėjęs iš savo profesorių nei skaitęs jėzuitų parašytose knygose (o jų perskaičiau ne vieną šimtą), nei iš kitų savo draugų nesu girdėjęs, kad kas nors tokio principo būtų mokęs ar jį propagavęs, t.y., tikslas pateisinąs visas priemones, kaip jį supranta jėzuitų priešai. Tikrovėje jėzuitai laikosi tų pačių principų, kaip ir visa Katalikų Bažnyčia, kaip ir visų kultūringų valstybių civilinė teisė.

Be to, turime neužmiršti dar vieno dalyko: kiekvienai jėzuito parašytai knygai, prieš ją spausdinant, reikia gauti vyskupo aprobatą, kad joje nieko nėra rašoma prieš Katalikų Bažnyčios moralės dėsnius. Ir joks vyskupas tokios aprobatos neduos, jeigu ten bus mokomas aukščiau minėtas dėsnis — tikslas pateisina priemones.

1930 metų pradžioje, studijuodamas Valkenburge (Olandijoje) aukštojoje Telogijos Filosofijos mokykloje (Kolegijoje), girdėjau jėzuitų archyvo direktoriaus Kleiserio pranešimą apie tuomet pasirodžiusį austro Fillop-Millerio veikalą „Macht und Geheimnis der Jesuiten" („Jėzuitų jėga ir paslaptis"). Tas pat autorius anksčiau buvo parašęs veikalą apie bolševizmą, kuriame jis tvirtina, esą bolševikai

laikasi jėzuitų dėsnio „tikslas pateisina priemones". Tada Kleiseris paneigė tą jėzuitams daromą priekaištą ir patarė Fillop-Milleriui pastudijuoti jėzuitų ordeno istoriją ir jų mokslą. Fillop-Milleris net 4 metus atsidėjo tam darbui ir to vaisius buvo naujas veikalas „Macht und Geheimnis der Jesuiten". Ten Milleris **atšaukė** savo ankstyvesnį tvirtinimą ir pabrėžė, kad **jėzuitų mokslas moralės klausimais niekuo nesiskiria nuo kitų katalikų teologų mokslo,** ir primetamas minėtas šūkis yra be pagrindo.

Šiandien aš jums, Kęstuti Deksny, ir noriu pakartoti aną Kleiserio duotą Fillop-Milleriui patarimą: pastudijuokit, patyrinėkit, ir esu tikras, kad, jeigu nuoširdžiai ieškosit tiesos, greit įsitikinsit, kaip ir visi tiesos ieškotojai, kad minėtas jėzuitams primetamas mokymas yra tik klaida ir šmeižtas.

Lietuvių kalba tuo klausimu bene geriausiai ir išsamiausiai parašytą straipsnį išspausdino 1911 metų „Ateities" žurnalas 105, 154 ir 295 puslapiuose.

Paskutiniame savo rašinio skyriuje K. Deksnys religiją sutapatina su baime: „Baimė klupdo žmogų". Pirmiausia ne vien baimė klupdo žmogų, bet daug dažniau pagarba ir dėkingumas ar gailestis dėl padaryto blogio. Ne kartą tarybinėje spaudoje teko matyti nuotrauką, kurioje aukštas tarybinis karys generolas ar majoras atsiklaupęs bučiuoja pulko vėliavą. Kas juos parklupdo? — Tikriausia ne baimė, bet greičiausiai pagarba ir dėkingumas tiems, kurie su šia vėliava ėjo į mūšį ir paaukojo savo gyvybę už savo kraštą. Ir mes, tikintieji, klaupiamės prieš kryžių ar Tabernakulį ne iš baimės, bet iš pagarbos ir meilės bei dėkingumo mūsų Dievui ir Atpirkėjui. Vaikas, skaudžiai įžeidęs savo tėvus ar geradarius ir, supratęs savo nedėkingumą ir kaltę, atsiprašo juos, kartais net atsiklaupęs prašo dovanojimo. Atsiklaupimu jis išreiškia savo gailestį dėl blogo elgesio ir norą atitaisyti savo išsišokimą. Ar tai žmogų pažemina? Anaiptol. Tai parodo jo sąmoningumą ir norą atitaisyti klaidą. Kartu jis nori pagerbti tuos, kuriems nusikalto.

Norėdamos sulaikyti žmones nuo nusikaltimų, valdžios dažnai imasi griežtesnių priemonių prieš nusikaltėlius. Ar

tai bloga? Ne. Juk ne vienas iš bausmės baimės susilaiko nuo blogo veiksmo. Ar dėl to bausmė yra bloga priemonė? Ji neretai gali būti vienintelė priemonė išvengti nusikaltimams.

Labai keistai K. Deksnys priekaištauja religijai, esą Italijoje tikėjimas į Dievą nesulaikęs mafijos. O Italijoje tiktai dalis žmonių yra tikintieji, — jie sudaro apie pusę gyventojų. Juk vien komunistai (o jie yra tikriausiai ateistai- rinkimuose surenka apie 30% balsų. Be to, yra dar social-demokratų, socialistų, liberalų ir kitokių partijų žmonių, kurių nemaža dalis yra ateistai. Vakarų demokratijose šalia gerų, pozityvių dalykų yra ir negatyvių. Vienas iš jų — perdaug laisvės, tai gera proga reikštis nedrausmingam elementui. Bet ar ne dar blogiau, kai tos laisvės yra per mažai, kai religija yra suvaržyta ir ji negali atlikti to pozityvaus veikimo, kurį galėtų atlikti? Tada smunka visuomenės moralė, tada vis daugiau reikia milicijos, kalėjimų ir lagerių. Todėl **kova su religija yra tikra anomalija,** kurios niekuo negalima pateisinti. Gyvenimas daugybę kartų patvirtino tiesą, kad ten, kur žmonės daugiau meldžiasi, ten mažiau keikiasi, kur daugiau žmonių bažnyčiose, ten mažiau jų kalėjimuose. Štai vienas pavyzdys:

1969 metų vasarą Molėtuose dvi dienas kaip didžiausias nusikaltėlis buvo teisiamas Dubingių parapijos klebonas Kunigas Antanas Šeškevičius už tai, kad bažnyčioje keliolikai vaikų paaiškino tikėjimo tiesas — katekizmą, kurio pagrindą sudaro Dekalogas: nežudyk, nepaleistuvauk, nemeluok, nevok, nesikeik, negirtuokliauk, gerbk savo tėvą ir motiną, neapleisk maldos, būk blaivus, sąžiningai atlik savo pareigas . . .

Bausmę kun. Antanas Šeškevičius atliko Alytaus lageryje, kuriame buvo apie 1500 kalinių, — daugiausia jauni žmonės. Taip, jauni žmonės ir jau nusikaltėliai. Atėjo Kalėdos, Velykos — vos 3-4 jas šventė, visi kiti apie religiją neturėjo jokio supratimo, gyveno pagal „savo sąžinę", tikriau — pagal savo nevaldomas aistras. Ateizmas, sugriovęs jų religiją, pakirto ir jų moralės pamatus. Visi

giliau galvojantieji žmonės pripažįsta, kad žmoguje yra daug žemų instinktų, kurių jis be religijos, t.y. be Dievo malonės pagalbos, nepajėgia nugalėti, ir tai svarbiausia priežastis, kodėl daugiau žmonių kalėjimuose ten, kur jų mažiau bažnyčiose. Sąmoningai atlikta išpažintis ir šv. Komunija sudaro užtvaras, kurios sutramdo žemosios prigimties aistras. Maironis tą tiesą yra gražiai išreiškęs eilėraštyje: „Ačiū Tau, Viešpatie, jogei mylėdamas saugojai mano gyvenimo rytą. Argi ne kartą, vilionei tikėdamas, bėgau į tinklą gudriai užraizgytą. **Žūti neleido šventas tikėjimas, tėviškas Tavo Apvaizdos budėjimas."**

Pabaigoje K. Deksnys giria ateistinę pasaulėžiūrą, kuri „reikalauja sąmoningo nesavanaudiško doro gyvenimo, kaip to reikalauja sąžinė . . ." Ir religija kaip tik to pirmoje vietoje reikalauja. Bet kokie tos ateistinės pasaulėžiūros vaisiai? Ką sako gyvenimas? Kodėl pas mus, nepaisant armijos, kontrolierių, draugovininkų, viešosios slaptosios milicijos — visur tiek daug nusikaltimų, tiek daug gaminama broko? Kodėl mokyklose, ypatingai proftechninėse, mokytojai nusiskundžia nepaprastai sunkiu darbu? Kodėl tiek moralinio pakrikimo, kombinacijų, vagysčių, chuliganizmo, girtuokliavimo, seksualinio palaidumo? Kodėl tiek mažai tokių, kurie „gyvena kaip to reikalauja sąžinė?"

Paskutiniame savo rašinio sakinyje autorius visiškai prasilenkia su liūdna tikrove, tvirtindamas, esą „komunistinė moralė žymiai pranašesnė už religinę, reikalaujančią aklo paklusnumo ir baimės". Iš tikrųjų religija reikalauja ne aklo, bet **sąmoningo** klusnumo; ne baimės, bet **teisingumo, pagarbos ir meilės;** baimė čia užima tik paskutinę vietą. Šią tiesą geriausiai parodo šeimų gyvenimas. Štai prieš karą Lietuvoje skyrybos buvo retenybė, didžiausia sensacija. Su ateistiniu auklėjimu vis labiau ėmė krikti šeimos. O su šeimų pakrikimu krito ir visos tautos moralė. 1950 metais skyrybų buvo 2,7% ir tai daugumoje skyrėsi ne vietiniai Lietuvos gyventojai, bet ateiviai iš kitų „pažangesnių" respublikų.

Po 10-ties metų skyrybų jau 9% (1960 metais)

Dar po 10 metų 1970 m. 23%

1980 m. 33%

O šiais metais mes artėjame prie 36%.

Užpernai Molėtų rajone, kaip rašė „Pirmyn" laikraštis, 178 poros atšoko jungtuves, ir . . . 60 pareiškimų skyryboms, taigi geras trečdalis šeimų skiriasi.

Degtinės šiandien išgeriama dešimt kartų daugiau negu prieš karą Nepriklausomoje Lietuvoje. O vyno keliasdešimt kartų daugiau.

Ateistinis auklėjimas jaunimo sielose sudarė tuštumą, iš čia ir kyla daugybė negerovių. Tai šiandien pripažįsta net ir nuoširdesni ateistai. Iš rimto žmogaus girdėjau apie vieno žurnalisto paskaitą mokytojams, —kalbėjo jis apie dabartinį jaunimą. Po paskaitos jam buvo duotas klausimas, kaip išaiškinti dabartinio jaunimo žiaurumą ir dorovės normų nesilaikymą. Žurnalistas atsakęs: „Anksčiau jaunimo sąmonę formavo religija. Ją pašalinus, atsirado tuštuma, kurios nėra kuo užpildyti, religijos neturime kuo pakeisti".

Pernai pavasarį dvylika Balninkų komjaunuolių stojo Molėtuose į teismą, — turėjo atsakyti už savo „žygdarbius", vagiliavimus, plėšikavimus. Tie jaunuoliai namuose turėjo visko: kūnas ir jo pomėgiai buvo visokeriopai aprūpinti, bet trūko paties svarbiausio, kas žmogų padaro žmogumi: atsakingumo jausmo už savo darbus. Apie Dievą jie neturėjo nuovokos, apie Jį žinojo tik iš ateizmo propagandos, dėlto ir jos paskelbtais dorovės įsakymais nelaužė sau galvos. O jeigu žmogus neturi nemirtingos sielos, tada čiupk iš gyvenimo ką tik gali, nes numirsi — ir viskas baigta. Jie taip ir darė. Sąžinė jiems nekalbėjo apie pareigą ir atsakomybę. Bijojo tik milicijos, bet jie tarėsi esą gudresni už tvarkos saugotojus. Šį kartą nepavyko. Bet ar ateityje jie nesugalvos gudriau pasielgti? Duok, Dieve, kad iš to pasimokytų.

Taigi, nepaisant daugybės mokyklų, spaudos, radijo ir televizijos, šiandien dorovingumas yra daug kartų žemesnis negu prieš karą krikščioniškoje Lietuvoje. Tokie pat katastrofiškai liūdni šių dienų faktai, prieš kuriuos

negalime užmerkti akių, nes kitaip gyvensime tik iliuzijomis.

Bijutiškis

1983.XII.7.

Kun. Jonas Danyla

DĖKOJAME UŽ AUKĄ!

(Piktosios dvasios tarnai neduoda ramybės ir iš žiauraus komunistinio kalėjimo grįžusiems bei jų artimiesiems):

1984 m. kovo 25 d. po 3 metų griežto režimo lagerio, į laisvę buvo paleistas šiaulietis Mečislovas Jurevičius. Prie Čelebinsko lagerio vartų jį pasitiko bičiuliai iš Lietuvos ir 27 d. visi buvo Lietuvoje.

Kovo mėn. 7 d. M. Jurevičiaus žmona jam pasiuntė 70 rub. kelionei. Deja, dar ir šiandien tie pinigai Jurevičiaus nepasiekė, nors jau 3 mėnesiai kaip jis namuose.

Prieš sugrįžtant į namus M. Jurevičiui, saugumas pradėjo tardyti jo žmoną ir artimuosius. 1984 m. kovo mėnesio viduryje darbavietėje buvo tardoma ir bandoma užverbuoti sūnaus žmoną Loretą Jurevičienę. Kaliniui sugrįžus, L. Jurevičienė vėl buvo iškviesta tardymui ir klausinėjama apie atvykstančius pas M. Jurevičių svečius. Saugumiečiai vėl bandė ją užverbuoti. L. Jurevičienė bendradarbiauti atsisakė, nesutiko tylėti ir apie įvykusį tardymą.

1984 m. gegužės 28 d. M. Jurevičiui buvo įteiktas oficialus šaukimas, raginantis prisistatyti į Šiaulių Vidaus reikalų skyrių, Kapsų g-vė Nr. 19, pas tardytoją Paškevičienę. Tardymo metu buvo klausinėjama, kodėl nedirba, kur dirbs ir panašiai. Buvęs kalinys paaiškino, kad įstatymai dar leidžia tris mėnesius nedirbti, o dėl silpnos sveikatos ir lageryje jam buvo daromos nuolaidos. Tardytoja Paškevičienė pagrasino, kad po 3 mėnesių jis gausiąs įspėjimą ir, jei nedirbsiąs, „bus sutvarkytas". Šiuo metu M. Jurevičiaus sveikata bloga, nuolat tinsta kojos.

MŪSŲ KALINIAI

(Nuostabaus kilnumo kankinių dvasia spinduliuoja iš šių kunigų laiškų):

Rašo kun. Sigitas Tamkevičius:

Štai jau antras mėnuo, kai gyvenu pastoviai įsikūręs naujose sąlygose. Dirbu virtuvėje nesudėtingus darbus (. . .). Apvaizda sudarė man galimybę dirbti tokį darbą, kad mokėčiau atjausti ir įvertinti tuos, kurie iš pirmo žvilgsnio, atrodo, dirba labai nereikšmingus darbus, bet kurie Dievo akyse yra nemažiau nuopelningi už didžiuosius. Viską aukoju Viešpačiui ir esu įsitikinęs, kad dabartinis mano darbas yra nemažiau naudingas Bažnyčiai ir tikintiesiems, negu visa tai, ką dirbau 20 metų. Kokia paguoda šitai žinoti! Dangiškasis Tėvas viską mato ir viską įvertina. Dirbant niekas netrukdo, todėl mintimis galiu nuolatos bendrauti su geruoju Dievu, o Jame ir su tais, kurie taip artimi ir brangūs buvo mano širdžiai, kai buvau laisvėje. Kai būnate Viešpaties artumoje, prisiminkite ir mane, kad visada ir viską mokėčiau įprasminti ir paaukoti Dievui, kad mano dabartiniame gyvenime nebūtų nei vienos tuščios dienos. Būtų tragedija, jei dabartinio gyvenimo nemokėčiau įprasminti. Būčiau kaip tas žmogus, kuris gavęs talentą užkasė į žemę ir nieko nepelnė (. . .).

Per praėjusius 10 mėnesių išmokau kur kas labiau pasitikėti Dievu. Ir tada, kai mes užsimirštame, jis yra mūsų gyvenimo laivelyje ir neleidžia jam nuskęsti.

Sveikinkite nuo manęs visus, kurie prisimena mane. Visus lydžiu savo malda ir auka. Jėzaus Kristaus meilė tegu auga visų širdyse.

1984.II.24.

* * *

„Balandžio 18-oji diena man buvo labai brangi — dėkojau Viešpačiui už kunigystės dovaną. Prieš 22 metus, trečiadienį, prieš Velykas (lygiai taip, kaip šiemet) virpančiomis širdimis dešimt dijakonų žengėme prie Katedros

didžiojo altoriaus, parpuolę ant žemės meldėme kankinius ir šventuosius globos, o po to Telšių vyskupas Petras Maželis suteikė kunigystės šventimus. Balandžio 23 d. (antrąją Velykų dieną) savo gimtinės parapijos bažnyčioje aukojau pirmąsias šventąsias Mišias. Be galo esu dėkingas Viešpačiui ir už kunigystę, ir už nueitą kelią. Nuolatos jutau globojančią Apvaizdos ranką ir, tik tos rankos prilaikomas, kaip brangų perlą išlaikiau kunigystės idealą; atrodo tie 22 metai nebuvo tuščiai praleisti, nors, jei būčiau mokėjęs tobulai bendradarbiauti su Dievo malone, rezultatai būtų kur kas geresni. Tebūna Viešpats man gailestingas, kur apsileidau ir ko nepadariau taip, kaip turėjau padaryti. Dabartinis mano gyvenimas gal užpildys tas spragas, kurių pasitaikė mano pastoracijoje.

Daug džiaugsmo atnešė šv. Velykos. Kur bebūtum, o mirtį nugalėjęs Kristus tave pasiekia ir atgaivina. Kaip liūdna būtų gyventi, jei nepažintum kenčiančio mirštančio ir prisikeliančio Viešpaties. Su šventu širdies virpuliu prisimenu tuos brangius šv. Velykų rytus, kai, paėmęs monstranciją iš Kristaus kapo, užintonuodavau: ,,Linksma diena mums nušvito", o tūkstantinė minia kaip angelų chorai džiaugsmingomis širdimis tęsdavo šventąją Velykų giesmę su tuo nepakartojamai gražiu ,,Aleliuja". Turbūt reikia kiek tai metų ne lūpomis, o pačiu gyvenimu intonuoti prisikėlimo giesmę (. . .), reikia išmokti pasitenkinti minimumu visame kame. Tai būtina laimės sąlyga visiems. Kas daug visko nori, niekada nebūna ramus ir pilnas džiaugsmo. Meldžiuosi ir visus laiminu".

1984 m. gegužės mėn.

* * *

Iš kun. Alfonso Svarinsko laiškų:

,,Šis mėnuo buvo geras — gavau keletą laiškų (tikintieji rašo labai gausiai, bet kun. A. Svarinskas jų negauna — red. past.). Už Kireniečio pagalbą visiems nuoširdžiai, nuoširdžiai dėkoju ir visiems meldžiu visokiausių malonių. (. . .) Labai dėkoju už šv. Mišias sausyje (buvo minimas

suėmimo metinės Viduklėje — red. past.). Tik Dievas mūsų viltis ir apsauga. (. . .) Dėkoju vyskupui Julijonui ir visiems, kas mane prisimena ir sveikina (. . .). Viskas būtų pakenčiama, bet labai gaila, kad negaliu aukoti šv. Mišių, naudotis išpažintimi ir šv. Komunija. Tepriima Dievas ir tą auką.

Klausiate apie mano sveikatą. Psichiškai ir dvasiškai jaučiuosi gerai. Tikiu gėrio pergale. Bet taip norisi dar daug padirbėti Tėvynėje. Tai ir kankina mane. Fiziškai jaučiuosi neblogai: esu gyvas ir sveikas. (. . .) Kas mėnesį parduotuvėje galiu nusipirkti už 5-7 rub. margarino, pigių saldainių, augalinių riebalų, svogūnų. Užtenka! Ištraukė du dantis — paradantozė! Kasdien darau mankštą (. . .), todėl gera sveikata (. . .). Atleiskite už paprastas mintis, o norėtųsi daug daug pasakyti." (Manoma, jog leidžia išsiųsti laiškus tik buitine tematika — red. past.).

1984.III.18.

* * *

„Mano nuotaika gera. Viskas kas atsitinka — Dievo valia. Sveikata nesiskundžiu, tik, kasdien dirbdamas, truputį pavargstu, todėl sekmadienį daugiau (2-3 val.) pailsiu, tuomet sekanti savaitė būna lengvesnė. Laisvu laiku skaitau iš Lietuvos gautus laikraščius ir žurnalus, gilinu prancūzų kalbos žinojimą, išmokau italų kalbą ir ruošiuosi mokytis ispaniškai. Galvoju, kad gyvenime visko gali prireikti. Perspektyvos tamsios — pasaulis prarado Dievą ir paskendo tamsybėse (. . .). Daug daug norėtųsi rašyti (. . .)."

1984.V.20.

KRATOS IR TARDYMAI

(Nors Bažnyčia atskirta nuo valstybės, bet ateistai po tikėjimo laisvės priedanga brutaliai šeimininkauja nuo valstybės atskirtoje „teritorijoje"):

Kapčiamiestis (Lazdijų raj.). 1983 m. liepos 22 d. į

Lazdijų raj. prokuratūrą pas prokurorą S. Žiautį buvo iškviestas Kapčiamiesčio parapijos klebonas kun. Ignas Plioraitis. Kadangi kun. I. Plioraitis, motyvuodamas nesijaučiąs kaltas, rašyti pasiaiškinimą atsisakė, tai jį rašė pats prokuroras J. Žiautys. Pasinaudodamas Lazdijų raj. vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojo I. Vanago surinkta medžiaga, prokuroras J. Žiautys pasiaiškinime palietė šiuos klausimus:

— Kodėl nesutariate su rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoju I. Vanagu?

— Kaip pokalbių su valdžios atstovais medžiaga patenka į „Kroniką", pvz., jūsų pokalbis su I. Vanagu?

— Kodėl neduodate rajoninei valdžiai žinių apie atlaidus?

— Kodėl bažnytinis komitetas nesudaro sutarties su rajono vykdomuoju komitetu? Gal kaip klebonas kišatės į šį reikalą ir tuo trukdote?

— Kaip ir kada buvote išrinktas parapijos bažnytinio komiteto pavaduotoju, — juk jums būti komitete draudžiama? Gal prievartaujate komiteto narius?

— Ar pamoksluose nepasisakote prieš valdžią ir bedievius?

— Gal renkate ar organizuojate parašų rinkimą po įvairiais pareiškimais?

— Kodėl organizuojate jaunimą patarnauti bažnyčioje?

Kun. I. Plioraitis prokuroro surašyto pasiaiškinimo neskaitė ir po juo nepasirašė. „Nors visus kaltinimus neigiate, bet aš, kaip prokuroras, privalau jus raštiškai įspėti", — kalbėjo prokuroras J. Žiautys ir padavė kunigui pasiskaityti sekančio turinio įspėjimą: „Įspėju dėl sistemingo sakymo priešateistinių pamokslų, trukdymų laikytis sutarčių nuostatų ir jaunimo organizavimo. Dėl sutarčių nuostatų nevykdymo būsite baudžiamas administracine bauda, o už bet kokį jaunimo organizavimą būsite patrauktas baudžiamon atsakomybėn."

Po įspėjimu kun. I. Plioraitis nepasirašė. Kunigui nusirašyti jam skirtą įspėjimą prokuroras J. Žiautys neleido. Pokalbis truko maždaug dvi valandas.

* * *

Eigirdžiai (Telšių raj.). 1983 m. liepos 26 d. pas Eigirdžių parapijos kleboną Ferdinandą Žilių atvyko du saugumiečiai iš Vilniaus. Neoficialus tardymas truko maždaug dvi valandas. Pagrindiniu klausimu buvo, saugumiečių nuomone, netinkamai sakomi kun. F. Žilio pamokslai, mat Žemaičių Kalvarijos atlaidų metu savo pamoksle jis paminėjo kalinamus kunigus – Alfonsą Svarinską ir Sigitą Tamkevičių. Saugumiečius domino, kaip žinios apie anksčiau įvykusią kratą pasiekė užsienį. „Jei ir apie šį mūsų apsilankymą sužinos užsienis, baigsis liūdnai", — taip, atsisveikindami kun. F. Žilį, grasino čekistai.

* * *

Vilnius. 1984 m. sausio 13 d. į RRT įgaliotinio įstaigą buvo iškviesti: kun. Vaclovas Aliulis, arkivyskupijos valdytojas kun. Algirdas Gutauskas bei Šv. Dvasios bažnyčios klebonas kun. Aleksandras Kaskevičius. Pastarųjų dviejų kaip liudininkų akivaizdoje įgaliotinio pavaduotojas Juozėnas išbarė kun. V. Aliulį, kam Šv. Dvasios bažnyčioje lenkų kalba pasakytame pamoksle užstojo nuteistą kun. S. Tamkevičių. Pamokslo metu kun. V. Aliulis priminė tikintiesiems, jog net kalėdinės eglutės suruošimas vaikams buvo palaikyta antitarybiniu renginiu.

* * *

1983 m. rugsėjo 8 d. pas Pečkevičių, gyvenantį Vilniuje, Trimitų 82-2, prisistatė saugumietis ir pareikalavo, kad jis tuoj pat atvyktų į saugumą. S. Pečkevičiui pasiteiravus iškvietimo priežasties, čekistas atkirto: „Ateisi, sužinosi". Tą dieną S. Pečkevičius į saugumą nenuėjo. Kiek vėliau S. Pečkevičiui buvo atneštas antras šaukimas atvykti į saugumą rugsėjo 19 d. Neradę S. Pečkevičiaus namuose, prigrasinę, kad neatvykus — išsiveš su milicija. Šaukimą paliko jo motinai. Rugsėjo 19 d. S. Pečkevičius tardymo metu buvo klausinėjamas, iš kur pažįsta kun. S.

Tamkevičių, ką gali pasakyti apie jo sakytus pamokslus ir pan. Tardytoją domino, nuo kada S. Pečkevičius pažįsta kun. Joną Matulionį. Bandė įtikinti, kad jis netikras, jo žodžiais kalbant, „svoločius", o ne kunigas. Čekistams nepatinka, kad S. Tamkevičius turi daug pažįstamų užsienyje, priekaištavo, kam su gėlėmis važiavo į aerouostą jų sutikti. Galiausiai tardytojas pareiškė: „Tu esi saugumo įskaitoje, viską mes žinome, ką tu dirbi Kaune (S. Pečkevičius Kauno Katedroje Kalėdų švenčių metu ruošia Betliejų — red. past.), nieko nesakome, tik neik į aerouostą tų velnių (užsieniečių — red. past.) sutikti." Tardymas tęsėsi apie tris valandas.

Prieš šv. Kazimiero jubiliejų pas S. Pečkevičių į namus vėl atsilankė saugumo darbuotojas. Neradęs jo namuose, čekistas S. Pečkevičių grįžtantį užsikalbino gatvėje. Šį kartą saugumietis bandė užvesti pokalbį apie Kauno Katedroje ruoštą Betliejų, teiravosi, kas padėjo dirbti. Į tai S. Pečkevičius paaiškino, kad dirbo viešai, nesislėpdamas, todėl dabar atsisako aiškintis ar duoti parodymus.

* * *

1984 m. kovo 20 d. pensininko Liudo Dambrausko bute Vilniuje, jo žmonos bute Kaune ir sodo namelyje buvo padaryta krata. Kratos metu čekistai paėmė L. Dambrausko rašytus atsiminimus iš kalėjimo bei priverčiamųjų darbų stovyklos gyvenimo. (L. Dambrauskas Stalino valdymo laikotarpiu buvo nuteistas mirties bausme, kuri vėliau buvo pakeista kalėjimu). Pastaruoju metu kaltinimas suformuluotas pagal BK 68 str., t.y., už antitarybinę veiklą ir agitaciją grasinama nubausti 7 metais kalėjimo. Iki šiol tardymai vykdavo kiekvieną dieną. Kadangi L. Dambrausko sveikata bloga, tai kardomoji priemonė nukelta vėlesniam laikui. Išvargintą nuolatinių tardymų bei grasinimų L. Dambrauską ištiko širdies infarktas, — šiuo metu jis guli ligoninėje.

* * *

1984 m. gegužės 4 d. 8 val. ryto Elenos Terleckienės bute (Vilnius, Nemenčinės plentas 68) aštuoni saugumiečiai padarė kratą. Kratos metu paimta: „LKBK" Nr. 60, 1971, 1975, 1976 metų dienoraščiai, Antano Terlecko laiškai, rašyti iš kalėjimo ir tremties užrašų knygutės, įvairūs pašto kvitai ir kt. dokumentai, knyga „Romas Kalanta". Po kratos Terleckienė buvo nuvežta į saugumą ir dvi valandas tardoma. Saugumo buvo apklaustas ir A. Terlecko sūnus Gintas.

1984 m. birželio 19 d. E. Terleckienę tardė čekistas Česnavičius. Tardytojas, įspėdamas ir kaltindamas E. Terleckienę ryšių su užsieniu (konkrečiai su Kęstučiu Jokubynu) bei „antitarybininkais" Lietuvoje palaikymu, grasino jai iškelti baudžiamąją bylą pagal BK 68 str. I dalį.

* * *

Jurbarkas. 1984 m. gegužės 11 d. konduktorė Elena Buitkuvienė buvo kviečiama pas tardytoją Ramanauską. Atvykusią tardė pats saugumo viršininkas Šerkšniovas. Čekistas barė E. Buitkuvienę, kam išpirko mokiniams bilietus važiuoti į arkivyskupo Jurgio Matulevičiaus mirties minėjimą Kapsuke, reikalavo, jo žodžiais kalbant, nežaloti vaikų, jaunimo. „Galite vaikščioti į bažnyčią, — kokios jums dar laisvės reikia?!" — kalbėjo saugumo viršininkas Šerkšniovas. „O jeigu būčiau mokytoja, ar galėčiau viešai eiti į bažnyčią?" — nenusileido E. Buitkuvienė. „Tai nesuderinama", — atkirto saugumietis. Išleisdamas E. Buitkuvienę, čekistas Šerkšnovas pagrasino jai atleidimu iš darbo.

* * *

Vadžgirys (Jurbarko raj.). Vadžgirio parapijos klebonas kun. Alfonsas Bulotas buvo kviečiamas atvykti pokalbiui į saugumo komitetą Vilniuje. Motyvuodamas, jog, aptarnaujant dvi parapijas, nėra laiko tokiai kelionei, kun. A. Bulotas nuvykti į saugumą atsisakė. Balandžio 24 d. saugumiečiai patys atvyko pas kunigą. Vienas iš pirmųjų čekistų

klausimų, kodėl kunigas paštu nepasiuntė į Kuriją užpildyto biuletenio rinkimams į Kauno Arkivyskupijos Kunigų Tarybą. Kun. A. Bulotas atsakė: „Aš galvojau, kad Kurijai reikia pristatyti biuletenį, o čia paaiškėja, kad jums".

Pokalbio metu svečius domino kun. A. Buloto požiūris į teismo nuteistus kunigus — Alf. Svarinską ir S. Tamkevičių.

* * *

Telšiai. 1983 m. birželio 23 d. vakarą, Joninių išvakarėse, grupė Telšių miesto tikinčio jaunimo pamiškėje ant kalno kūreno laužus, šoko, dainavo. Po Joninių prasidėjo šventėje dalyvavusių tardymai. Į saugumą buvo iškviestos — Jadvyga Ignotienė ir Genutė Jurevičienė. Pas Dambrauskus, kurių vaikai buvojo prie Joninių laužo, net kelis kartus lankėsi saugumiečiai. Čekistams rūpėjo sužinoti, kas suorganizavo šventę, aktyviai joje dalyvavo, t.y., dainavo, kalbėjo, jų „žinojimu" giedojo Lietuvos himną (himno niekas negiedojo — red. past.), kas paruošė ir dalijo užkandžius?

* * *

Skuodas. 1983 m. liepos 26 d. Skuodo gyventoja Bronė Navickaitė buvo iškviesta į rajono saugumą. Neprisistatęs saugumietis priekaištavo B. Navickaitei, kad jos atleidimo iš darbo istorija pateko į „Kroniką". Čekistą domino, kas galėjo perduoti žinias pogrindiniam leidiniui, kam iš pažįstamų ji yra davusi savo laiško „Tiesos" redakcijai nuorašus. Saugumietis tvirtino, kad „Kronikoje" yra citata iš jos laiško „Tiesos" redakcijai: „Keistai nuskambėjo vedėjo prašymas niekam apie atleidimą nepasakoti. Jeigu viskas daroma teisingai, toks prašymas nereikalingas, o jei neteisingai, tai kodėl aš turiu tylėti". Ten yra ir švietimo ministerijos atsakymo numeris, o tai niekas kitas negalėjęs perduoti, tik ji pati. B. Navickaitė pareiškė, kad ji nieko neslėpė ir apie savo išmetimą iš darbo pasakojo viešai, o kokiais keliais visa tai pateko į „Kroniką", nežinanti. B.

Navickaitė pasiteiravo, kuo ji nusikalto, rašydama „Tiesos" redakcijai. Čekistas tvirtino, kad rašyti ir ieškoti teisybės ji turinti teisę ir gali kreiptis ne tik į respublikinių, bet ir į sąjunginių laikraščių redakcijas. „Tai kodėl aš buvau kviečiama pokalbiui su Zalepūga ir Pocevičium?" — nenusileido B. Navickaitė. Čekistas tylėjo.

Baigiantis tardymui, saugumietis paminėjo keletą straipsnių, pagal kuriuos B. Navickaitė gali būti baudžiama už neteisingus parodymus, nusikaltimo slėpimą ir žinių perdavimą į užsienį.

* * *

Šatės (Skuodo raj.). 1983 m. liepos 8 d. atvykti su vaikais jų katekizacijos klausimu į Skuodo raj. prokuratūrą pas tardytoją R. Kurpavičių buvo iškviestos: Irena Stončienė, Virginija Serečkienė, Lina Viskontienė, Genovaitė Bertienė, Julija Garbinčienė ir Aleksandra Jablonskienė. Liepos 22 d. į prokuratūrą buvo kviečiami tik vaikai, be motinų, bet tėvai vieniems vaikams vykti į prokuratūrą neleido. Matomai, parapijos klebonui kun. Vaclovui Senkui norėta sudaryti bylą už vaikų katekizaciją. Iškviestos motinos ir jų vaikai liudijo, kad klebonas jų nemokė, o tik pamaldų metu sakė pamokslus, kurių jie klausė.

1983 m. rugpjūčio mėn. 8 d. Skuodo raj. vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoja Luožienė telefonu pareiškė Šačių pašto vedėjai V. Sebeckienei: „Jei vėl tavo vaikai eis į bažnyčią, būsi atleista iš darbo, eisi bulvių kasti!" Šačių darželio auklėtojai G. Bertienei už tai, kad jos du sūnūs lanko bažnyčią — ta pati Luožienė liepė rašyti pareiškimą, kad atsisako iš darbo. Rugpjūčio mėn. G. Bertienė iš darbo buvo atleista.

Rajono kompartijos komiteto II sekretorius Zalepūga dvi savaites prieš vyskupo atvykimą į parapiją beveik kasdien lankėsi Šatėse. „Jei nueisite į bažnyčią, būsite atleisti iš darbo", grasino Zalepūga miestelio tarnautojams. Tuo pačiu laiku vidurinės mokyklos direktorė Jakštienė

lankė tikinčių vaikų tėvus ir jiems aiškino: „Neturite teisės tarybinius mokinius vesti į bažnyčią!"

* * *

Kaunas. 1984 m. kovo mėnesį į Kauno saugumą pas tardytoją Joną Matulevičių buvo iškviesta kaunietė Aldona Šupenienė. Saugumietį domino, ar motina žino, su kokiais žmonėmis ir draugais bendrauja jos dukra Ilona Šupenytė, kad ji rašo kaliniams laiškus. Už tai gali skaudžiai nukentėti. A. Šupenienė užstojo čekisto J. Matulevičiaus niekinamus kalinius — Gajauską, Skuodį ir kitus — ir pateisino dukters elgesį. Baigiantis tardymui, čekistas J. Matulevičius reikalavo, kad motina taip paruoštų dukrą, kad ši pati ateitų į saugumą ir viską papasakotų.

Kviečiama per motiną ir paties J. Matulevičiaus telefonu, I. Šupenytė atvykti į saugumą atsisakė. Saugumiečiai buvo priversti į namus pristatyti raštišką šaukimą.

I. Šupenytės tardyme be čekisto J. Matulevičiaus dalyvavo Kauno Dirbtinio pluošto Kultūros rūmų muzikinės jaunimo studijos režisierius Rubinovas. Jis stengėsi išgauti, kas I. Šupenytei patarė mesti jo vadovaujamą jaunimo studiją. Jo nuomone, kalta kaunietė Aldona Raižytė. Jis dėjo pastangas, kad tardomoji patvirtintų jo nuomonę. Čekistas Matulevičius pareiškė nepasitenkinimą, kad mergina rašo kaliniams laiškus, dalyvavo Kražių skerdynių 90-tųjų metinių minėjime. J. Matulevičius pareikalavo, kad I. Šupenytė raštu paaiškintų ir pasižadėtų nerašyti kaliniams laiškų, nevažinėti į teismus ir t.t. I. Šupenytei kategoriškai atsisakius rašyti, tardytojas patarė apsigalvoti ir ateiti kitą kartą. Tardymas truko 4 valandas.

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

(Raudonasis „vyskupas" P. Anilionis grasina nepaklusnų kunigą perkelti į kitą vietą. — Religinės „laisvės"

vykdytojai ne tik persekioja tikinčiuosius, bet laiko užgrobę ir jų maldos namus):

Vilnius. 1984 m. gegužės 22-23 d. buvo skaičiuojami balsai į Vilniaus arkivyskupijos Kunigų tarybą. RRT įgaliotinis Petras Anilionis, sužinojęs rinkimų rezultatus, labai barė arkivyskupijos valdytoją kun. Algirdą Gutauską, kam sutiko su vyskupo Julijono Steponavičiaus nurodymu rinkimus pravesti slaptu balsavimu ir kad į Kunigų tarybą nesutrukdyta išrinkti kunigus — Algimantą Keiną, Joną Lauriūną bei Donatą Valiukonį. P. Anilionis nurodė, ką turi valdytojas A. Gutauskas paskirti į Kunigų tarybą ir iš kokių narių sudaryti konsultatorių tarybą. Iš išrinktų tarybos narių į konsultatorių tarybą, P. Anilionio nuožiūra, tinka tik vienas kunigas. Rinkimuose į Kunigų tarybą buvo išrinkti 8 kunigai, tačiau P. Anilionis leidžia rinkti tik 6; dviejų išrinktų kunigų — K. Vasiliausko ir J. Šlėnio — jis nepripažinsiąs. Jei minėti kunigai, nepaisant draudimo, įeitų į Kunigų tarybą, — kalbėjo P. Anilionis, — tai kun. J. Vasiliauską jis tuoj pat iškeltų iš Vilniaus, o apie kun. J. Šlėnį spaudoj paskelbtų kompromituojančias nuotraukas.

Vilniaus arkivyskupijos apaštalinio administratoriaus vyskupo J. Steponavičiaus adresu P. Anilionis grasino, kad už kišimąsi ne į savo pareigas (t.y., arkivyskupijos Kunigų tarybos bei konsultorių tarybos sudarymą — red. past.) bus ištremtas iš Žagarės į tokią vietą, kur niekas prie jo negalės prieiti. Įgaliotinis piktinosi, kad arkivyskupijos kunigai lanko namus, kad pabalsuotumėte.

Panašiai P. Anilionis šantažavo ir Panevėžio vyskupijos valdytoją prelatą K. Dulksnį, nurodinėdamas, kaip turi būti sudarytos bedieviams priimtinos Kunigų ir konsultorių tarybos.

* * *

Kaunas. 1984 m. gegužės mėn. Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos dekanai buvo sukviesti susitikimui su RRT įgaliotiniu Petru Anilioniu. Įgaliotinis savo paskaitą skyrė kunigų — Alfonso Svarinsko ir Sigito Tamkevičiaus

— nuteisimo pateisinimui. Įrodinėjo, kad ir „buržuazinėj" Lietuvoj, buvo teisiami kunigai, kaip pavyzdį paminėjo prelato Olšausko atvejį. „Be to ir prieškariniais laikais buvo užpuldinėjami, apiplėšiami ir net nužudomi kunigai", — aiškino Anilionis ir tuo pačiu pacitavo eilę žinučių iš „Ūkininko patarėjo". Įgaliotinis tvirtino, kad tais laikais valdžios tuo niekas nekaltino ir į užsienį panašių žinučių neperdavinėjo (tik „užmiršo" pabrėžti, kad valdžia tai daryti nedraudė, o apie prelato Olšausko bylą rašė ir užsienio laikraščiai, iškeldami teismo neobjektyvumą, bei įkalčių nebuvimą — red. past.).

P. Anilionis ragino dekanus nuteistus kunigus — Alf. Svarinską ir S. Tamkevičių — pripažinti valstybiniais nusikaltėliais, už ką žadėjo svarstyti klausimą dėl priimamų į Kunigų seminariją klierikų skaičiaus padidinimo. Savo kalboje P. Anilionis išreiškė pasipiktinimą Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos dekanų elgesiu, mat, ką prieš metus laiko yra kalbėjęs jiems, viskas buvo perduota Vatikanui, o to kitaip nepavadinsi, kaip kiaulyste!" — piktai savo paskaitą baigė Anilionis.

* * *

Nevarėnai (Telšių raj.). 1984 m. kovo 4 d. apie 18 val. Nevarėnų klebono bute pasigirdo telefono skambutis. Kai kun. V. Šikšnys pakėlė ragelį, įvyko maždaug toks pokalbis?

— Jūs, klebone, nebalsavote. Gal sergate ar atvykti į namus, kad pabalsuotumėte.

— Esu sveikas, ir dėžutės nesiųskite. O su kuo aš kalbu? — paklausė klebonas.

— Tai balsavimo komisijos pirmininkas, — pasigirdo atsakymas.

— O kokia jūsų pavardė? — pasiteiravo klebonas.

— Tai nesvarbu, bandė išsisukinėti balsavimo komisijos pirmininkas.

— Jei neprisistatote, aš padedu ragelį, — kategoriškai pareiškė klebonas.

Kalbėjusis pasisakė esąs Kieliauskas (Nevarėnų partinės

organizacijos sekretorius). Kun. V. Šikšniui išsiaiškinus, kad balsavimai yra laisvi, ir pareiškus, jog jis atsisako balsuoti, sekretorius Kieliauskas dar bandė įtikinėti:

— Bet, klebone, atlikite tarybinio piliečio pareigą . . .

— Kai iš kalėjimo paleisite kun. Alf. Svarinską ir kun. S. Tamkevičių, tada be jokių raginimų ateisiu ir balsuosiu, — atsakė klebonas.

Tuo pirmasis pokalbis ir baigėsi. Nepraėjus 10 minučių, vėl pasigirdo skambutis. Dabar balsavimo klausimu kun. V. Šikšniui skambino Nevarėnų pirmininko pavaduotojas Mikalauskas. Klausimai ir atsakymai buvo panašūs kaip ir pirmojo pokalbio metu. Pirmininko pavaduotojui paklausus, ką jis turėsiąs pranešti rajonui dėl klebono nebalsavimo, — kun. V. Šikšnys paaiškino: „Praneškite viską, ką jums kalbėjau".

* * *

Dubičiai (Varėnos raj.). 1984 m. gegužės mėn. 2 d. Dubičių parapijos klebonas kun. Mykolas Petravičius buvo iškviestas pas rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoją Laukelį. Kun. M. Petravičiui buvo perskaitytas RRT įgaliotinio P. Anilionio raštiškas įspėjimas už tai, kad š.m. Gavėnios rekolekcijų metu Baltarusijoj, Naujadvario parapijoj, padėjo šią parapiją aptarnaujančiam kunigui klausyti išpažinčių. Tuo kunigas M. Petravičius esą pažeidęs religinių susivienijimų nuostatų 19 str., draudžiantį atlikti apeigas be vietos valdžios leidimo. (Kunigams iš Lietuvos tokie leidimai niekuomet neduodami ir taip Baltarusijos kunigams, turintiems aptarnauti 3-4 parapijas, draudžiama padėti net rekolekcijų metu — red. past.). Įspėjime grasinama, kunigui nepaklausius, imtis griežtesnių priemonių. Tai jau trečias tokio turinio įspėjimas kun. V. Petravičiui. Kadangi pavaduotojas Laukelis atsisakė leisti nusirašyti įspėjimo tekstą, kun. M. Petravičius atsisakė pasirašyti, kad jis įspėjimą gavęs.

Pavaduotojas Laukelis įspėjo kunigą, kad apie šį pokalbį žinia nepatektų į „Kroniką", nes tada rajono valdžia neduos

paskyros kurui bažnyčiai apšildyti. „Nespjauk į šulinį, nes pačiam reiks jį gerti" — baigė pokalbį vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Laukelis.

Kalesninkai (Šalčininkų raj.). 1984 m. birželio 7 d. Kalesninkų parapijos klebonas Jonas Vaitonis buvo iškviestas pas rajono vykdomojc komiteto pirmininko pavaduotoją Tamašauskienę. Pavaduotoja perskaitė RRT įgaliotinio Petro Anilionio raštišką įspėjimą, draudžiantį kun. J. Vaitoniui padėti kunigams Baltarusjoje atlaidų ir rekolekcijų metu klausyti išpažinčių. Duoti įspėjimą ar bent nusirašyti jo tekstą Tamašauskienė neleido. Kun. J. Vaitonis po įspėjimu nepasirašė.

* * *

Padubysis (Kelmės raj.). 1983 m. vasarą prie Padubysio pušyno buvo pastatytas kryžius su žemiau pritvirtinta koplytėle. Prie naujai pastatyto kryžiaus žmonės ateidavo pasimelsti, pasodino gėlių. Visa tai nepatiko kolūkio „Tarybinis artojas" partijos sekretoriui Kerbedžiui, kuris pradėjo kalbinti traktorininkus, kad kryžių nuverstų. Už darbą žadėjo duoti naują traktorių. Traktorininkas Antanas Marozas, kandidatas į partiją, sutiko nuversti kryžių. 1983 m. gruodžio pabaigoje, naktį, kryžius traktoriumi „Kiroviec" buvo nuverstas ir nežinia kur išvežtas.

Partinis sekretorius Kerbedis pažadą tesėjo — po kryžiaus nuvertimo traktorininkas A. Marozas dirba nauju traktoriumi.

* * *

Telšiai. 1983 m. rugsėjo 1 d. Telšiuose buvo laidojamas katalikas Antanas Droba. Bendradarbiai kreipėsi į rajono vykdomąjį komitetą, prašydami leidimo laidotuvių procesijai eiti miesto gatvėmis; buvo leista su sąlyga, kad neis kunigas ir nebus nešami religiniai ženklai — kryžius ir vėliavos. Paprastai mieste leidžiamos tik nereliginės procesijos. Ir taip, laidotuvių procesijai einant miestu, kun. J. Pačinskas į kapines buvo vežamas atskirai.

* * *

Žlibinai (Plungės raj.). 1982 m. Plungės rajono Žlibinų tikintieji išsiuntė pareiškimą (pasirašė 300 tikinčiųjų) LTSR Ministrų tarybai ir vyskupui, reikalaudami grąžinti sandėliu paverstą jų bažnyčią. Pareiškime nurodyta, kad tikintiesiems, neturint bažnyčios, sunku atlikti savo religines pareigas: į kitas vietoves, kur yra bažnyčios, nekursuoja autobusai, laidojant mirusius, jie priversti 5 kilometrus neišbrendamais keliais važiuoti į Kontaučių bažnyčią, o po to atgal į Žlibinų kapines. Vietoj atsakymo prasidėjo tardymai, po pareiškimu pasirašę darbuotojai, moksleiviai, studentai buvo gąsdinami pašalinimu iš darbo įstaigų, mokyklų, verčiami atsisakyti savo parašų. 1983 m. pradžioje 106 tikintieji vėl kreipėsi į LTSR Ministrų Tarybą, prašydami užregistruoti jų religinę bendruomenę ir leisti Žlibinuose atidaryti maldos namus. 1983 m. gegužės 18 d. Plungės raj. Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Henrikas Buivydas raštu atsakė tikintiesiems, kodėl Žlibinuose neleidžiama užregistruoti religinės bendruomenės ir atidaryti maldos namų: 1) kursuoja autobusai, todėl į bažnyčią galima nuvažiuoti ir kitur, tiesa, iš Žlibinų autobusai nekursuoja, bet ateityje numatytas maršrutas (kada? — red. past.) 2) Žlibinai yra nepatvirtinta gyvenvietė, todėl dar tolimesnėje ateityje nereikės bažnyčios — visos sodybos bus iškeltos.

* * *

Lazdijų raj. Paveisininkų, Vikališkės, Sapeigiškių, Navikų bei Alekniškių kaimų tikintieji jau ne kartą kreipėsi į valdžios įstaigas, reikalaudami leisti jiems naudotis Paveisininkų kaime esančiais maldos namais. 1983 m. lapkričio mėnesį jie gavo atsakymą į pareiškimą, rašytą RRT įgaliotiniui, po kuriuo pasirašė 130 tikinčiųjų:

Religinių reikalų tarybos prie TSRS Ministrų tarybos
Įgaliotinis LTSR

1983.11.14. Nr. 476

Pil. Antanui Janukoniui, Lazdijų raj. Kapčiamiesčio paštas,
Paveisininkų kaimas.

Pranešame, kad Paveisininkų religinė bendruomenė nėra užregistruota, todėl ir naudotis maldos namais neturi teisės.

Jūsų pareiškimas, remiantis Religinių susivienijimų nuostatais 5 punktu, pagal priklausomybę nukreiptas svarstyti Lazdijų raj. LDT Vykdomajam Komitetui.

Tarybos įgaliotinis: P. Anilionis

Lazdijų raj. LDT Vykdomasis Komitetas

1983.11.30. Nr. 147

Pareiškimą, rašytą Religinių reikalų tarybos prie TSR Ministrų tarybos Įgaliotiniui LTSR, dėl Paveisininkų bažnyčios

Antanui Janukoniui, gyv. Paveisininkų kaime,
Kapčiamiesčio apylinkėje,

Lazdijų raj. vykdomasis Komitetas, apsvarstęs jūsų kolektyvinį pareiškimą dėl bažnyčios atidarymo Paveisininkų kaime, praneša, kad pareiškimo nepatenkiname dėl sekančių aplinkybių:

Paveisininkų katalikų bendruomenė 1948 m., pravedant respublikoje religinių bendruomenių registraciją neužregistruota, sutartis tarp religinės bendruomenės ir valdžios organų dėl perdavimo bendruomenei maldos namų ir jiems priklaususio bažnytinio turto taip pat nebuvo sudaryta. Paveisininkų kaimas įėjo į Kapčiamiesčio apylinkę, tuo pačiu ir šioje apylinkėje užregistruotos Kapčiamiesčio Katalikų religinės bendruomenės sudėtį.

Bažnyčios pastatą 1950 m. Lietuvos TSR Ministrų taryba perdavė Veisiejų rajono vykdomojo komiteto žinion,

kuris jį atidavė „Žygis į gyvenimą" kolūkiui panaudoti kultūrinei paskirčiai. Kolūkis pastato nenugriovė ir į numatomą centrinę gyvenvietę Semoškuose neperkėlė.

Veisiejų rajoną prijungus prie Lazdijų, o vėliau susijungus kolūkiams, buvusių maldos namų pastatas perėjo Lazdijų raj. „Kapčiamiesčio" kolūkio žinion ir dabartiniu metu jam priklauso. Dalis buvusio inventoriaus ir kito bažnytinio turto buvo perduota ateizmo muziejui, dalį atsiėmė patys gyventojai, dalis perduota Kapčiamiesčio Katalikų religinei bendruomenei (dalis turto perduota ne Kapčiamiesčio, bet Veisiejų religinei bendruomenei, nes Paveisininkus iki 1969 m. aptarnavo Veisiejų parapijos klebonas — red. past.).

Tokiu būdu pastatas kaip maldos namai nenaudojamas jau daugelis metų yra praradęs savo funkcinę vertę ir reikšmę.

Kita vertus, spręsti iš naujo klausimą dėl Paveisininkų Katalikų religinės bendruomenės įregistravimo ir perdavimo jai buvusio maldos namų pastato nėra pagrindo, nes Paveisininkų kaimas nesiplečia, yra neperspektyvus. Šiuo metu kaimui priklauso tik 25 sodybos su 62 gyventojais. Arti taip pat nėra kitų stambių gyvenviečių, iš kurių tikintiesiems būtų patogu eiti į Paveisininkus, negu į Kapčiamiestį, Veisiejus ar Kučiūnus.

Remiantis išdėstytu, rajono vykdomasis komitetas nutarė jūsų pareiškimo nepatenkinti.

Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas:
L. Vanagas.

Vilnius.

Lietuvos TSR Prokurorui
Lietuvos TSR Valstybinio saugumo Pirmininkui

Lapienio Vlado, Antano, gyv. Vilniuje, Gelvuonų 47-7

P a r e i š k i m a s

(Konstitucijos ir tarptautinių sutarčių suniekintojai,

raudonosios melo „religijos" primetimo vykdytojai yra pastatę save pasaulio ir istorijos sprendimo akivaizdon):

„Kiekvienam valia kalbėti ir rašyti viską, kas jam patinka, be mažiausių suvaržymų", — sakė bolševikų (dabar komunistų) partijos įkūrėjas (R. 10 t., 195, lietuvių kalba, p. 29).

Po Spalio revoliucijos ši partija, paėmusi valdžią į savo rankas, konstitucijoje paskelbė: „Visiems piliečiams pripažįstama religinės ir antireliginės propagandos teisė" (Jaroslavskis „Apie religiją", 1959, Vilnius, p. 27). Šioje Konstitucijoje deklaruojamas visų piliečių lygiateisiškumas, nepriklausomai nuo santykio su religija. O kai ši partija įsitvirtino valdžioje, paskelbė naują Konstituciją, kurioje jau deklaruojama tik teisė vesti ateistinę propagandą" (52 str.). Šioje Konstitucijoje tikintieji jau diskriminuojami, nes jiems paneigta religinės propagandos teisė. Be to, tame pačiame Konstitucijos straipsnyje paskelbta: „Kurstyti nesantaiką ir neapykantą ryšium su religiniais kultais draudžiama." Tai irgi diskriminuoja tikinčiuosius, nes kurstyti nesantaiką ir neapykantą ryšium su ateistine propaganda Konstitucija nedeklaruoja. Taigi Konstitucijos 52 str. niekais paverčia Konstitucijos 34 str. skelbiamą lygiateisiškumą. Iš čia ir kyla aibės konfliktinių situacijų tarp tikinčiųjų piliečių ir valstybės. Ir kol ši klaida nebus ištaisyta, Lenino žodžiais tariant, kol to nėra padaryta, bet kokie žodžiai apie pakantumą, apie religijos laisvę bus pasigailėtinas žaidimas ir negarbingas melas!" („Patvaldystė svyruoja" . . . pilnas raštų rinkinys: V., 1978, 7 t. 121).

Dažnai girdime iš bedievių lūpų radio bangomis, televizijos laidose, o ypač gausu spaudoje nepagarbių, neteisingų atsiliepimų Dievo, Katalikų Bažnyčios adresu, profonuojamas Kristaus mokslas, neteisingai aiškinamos tikėjimo tiesos, gausiai liejasi neapykanta, šmeižtai Popiežiaus, vyskupų, kunigų, vienuolių adresu, girdime ir spaudoje skaitome tikinčiųjų jausmų įžeidinėjimų, tikintiesiems labai dažnai be pagrindo verčiamos blogybės.

Trumpai tariant, kai valdžios remiami ir skatinami bedieviai (ateistai) kovoja masinės informacijos priemonėmis prieš Dievą, Katalikų Bažnyčią, tikintieji privalo gintis. O kokiomis priemonėmis gintis? Valdžia tikintiesiems gintis masinės informacijos priemonėmis neleidžia. Tikintieji ginasi „LKBK", viešai iškeldami jiems daromas skriaudas. LTSR baudžiamojo kodekso būtinosios ginties būklėje, tai yra, ginant visuomenės (šiuo atveju tikinčios visuomenės) interesus nuo puolimų, išpuolių, jei tik nebuvo peržengtos ribos. Kadangi ateistai puolimui prieš tikinčiuosius visuomenę naudoja masiniu tiražu spausdinamus (periodika) leidinius, brošiūras, knygas, radiją, televiziją, o tikintieji ginasi tik rašomąja mašinėle parašytu vos keliolikos puslapių mažo tiražo leidinėliu „LKB Kronika". Tai savaime aišku, kad katalikai neperžengia būtinosios ginties ribų. Todėl kaltinti katalikus dėl „LKB Kronikos" leidimo ir platinimo nėra jokio pagrindo, nes jie tai daro būtinosios ginties būklėje.

1975 m. liepos 2 d. „Tiesoje" rašoma: „Ispanijos fašistinės diktatūros metais, siaučiant žiauriam terorui ir represijoms, buvo likviduoti politiniai, socialiniai ir ekonominiai ispanų tautos iškovojimai . . . Dar 1939 m. visų politinių partijų veikla, išskyrus valdančiąją partiją, buvo uždrausta . . . Kai kurie kulto tarnai savo pamoksluose padaro aštrius antivalstybinius pareiškimus . . ."

J. Grigulevičius knygoje „Vatikanas — XX amžius", išleistoje Vilniuje, 1982 m., p. 138, rašė: „Įvykiai nacistinėje Vokietijoje klostėsi panašiai, kaip ir fašistinėje Italijoje. Tačiau Musolinis vis dėlto nesiryžo galutinai nutraukti ryšių su Bažnyčia ir pasirinko kompromisą: Vokietijos fiureris pripažino tik tokią Bažnyčią, kuri šaukė „Hail Hitler!" Katalikiškosios organizacijos buvo užvaldytos nacistų, visi bažnytininkai paversti trečiojo reicho tarnais, Centro partija — išvaikyta. Tuos, kurie priešinosi tokiai politikai, nacistai grūdo į konclagerius ar tiesiog žudė.

Caro valdžia Rusijoj ir nacistų savo valdymo laikais Vokietijoj stiprino represijas prieš kitaminčius — baugino

žmones, stengėsi fiziškai susidoroti su jais, tikėdamiesi konfliktus sureguliuoti jėga ir tuo būdu brido į dar didesnę krizę iki galutinai žlugo. Todėl aiškiai matome, kad šiandien reikalinga ne priespauda, ne suvaržymo, užgniaužimo, didesnių bausmių plėtimo, o demokratijos reformos, jų tarpe lygių teisių ir laisvių suteikimas visiems gyventojams, kaip skelbiama Visuotinėj Žmogaus Teisių Deklaracijoj bei kituose žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių dokumentuose. Ir kad tos teisės būtų ne popieriuje, bet gyvenime.

Kiekvieną parengtinio tardymo dieną vis labiau aiškėja, kad teisingumą nugali piktumas, neapykanta ar net kerštas. Kaskart vis labiau ryškėja, kad stiprėja noras jei ne sunaikinti mane, tai nors apriboti mano laisvę, primesti savo įsitikinimus, kurie iš esmės prieštarauja laisvės įgyvendinimui.

Savo darbe vadovavausi prigimtine teise, Dievo ir Bažnyčios įsakymais, šalies Konstitucijos 34, 39, 49, 50, 52 straipsniais ir kitais viešai paskelbtais tarybiniais įstatymais, Visuotinės Žmogaus Teisių Deklaracijos atitinkamais straipsniais, o ypač straipsniu, kur sakoma — „Kiekvienas žmogus turi turėti visas teises ir laisves, skelbiamas šioje Deklaracijoje ir neturi būti daroma jokio skirtumo, remiantis politiniu, teisiniu ar tarptautiniu Statusu", 19 str. „Kiekvienas žmogus turi teisę į įsitikinimų laisvę ir teisę laisvai juos reikšti; šita teisė apima laisvę be jokių kliūčių laikytis savo įsitikinimų ir laisvę ieškoti, gauti ir platinti informaciją bei idėjas bet kuriomis priemonėmis, nepriklausomai nuo valstybės sienų", 30 str. — „Niekas šioje Deklaracijoje negali būti aiškinama taip, kad būtų suteikiamos teisės kuriai nors valstybei, žmonių grupei ar atskiriems asmenims užsiimti tokia veikla ar griebtis tokių veiksmų, kuriais siekiama sunaikinti šioje Deklaracijoje išdėstytas teises ir laisves!" O tarybiniuose įstatymuose pasakyta: „Jeigu TSRS tarptautinė sutartis nustato kitokias taisykles, negu tos, kurios išdėstytos tarybiniuose įstatymuose, taikomos tarptautinės sutarties taisyklės" (LTSR Civil. proceso kodekso 482 str. TSRS liaudies švietimo pagrindai, Maskva, 1973, str. 65 ir kt.).

Taigi aš savo darbe vadovavausi prigimtine teise, šalies Konstitucija ir paskelbtais tarybiniais įstatymais, tarptautiniais susitarimais, liečiančiais žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių, įskaitant minties, sąžinės, religijos ir įsitikinimų laisvę, o ne kai kurių pareigūnų išsigalvotais, prasimanytais reikalavimais, kurie patys, darydami socialistinio teisėtumo pažeidimus, klysta ir kitus klaidina. Juk „gerbti piliečių asmenybę, saugoti jų teises ir laisves — visų valstybinių organų: visuomeninių organizacijų ir pareigūnų pareiga", — skelbia Konstitucijos 57 str.

Kai kurių valstybinių organų bei pareigūnų, negerbiančių savo šalies piliečių asmenybės ir nesaugojančių jų teisių bei laisvių aiškinimas, kad jie tai daro įstatymo vardu, yra panašūs į aiškinimą nacistų, grūdusių žmones į konclagerius ar mirties stovyklas įstatymo vardu; įstatymo vardu Stalino asmenybės kulto laikais nekalti žmonės buvo sodinami už grotų ar spygliuotų vielų, nutremti. Šiuos darbus, vadinamus „įstatymo vardu", vėliau XX partijos suvažiavimas ryžtingai pasmerkė.

Taikos pagrinduose yra žmogaus nepažeidžiamų teisių gerbimas, juk taika — tai teisingumas, o karas kyla iš teisių pažeidimo. Jeigu žmogaus teisės yra pažeidžiamos taikos sąlygose, — tai ypatingai opus ir, pažangos aspektu imant, nesuprantamas kovos su žmogumi reiškinys, kurio neįmanoma suderinti su jokia programa, vadinančia save „humaniška".

Kovodamas už tikrą, pilnutinę religijos laisvę, už teisę viešai skelbti savo įsitikinimus, esu pasiryžęs vėl būti neteisingai apkaltintas ir neteisingai nubaustas.

Teisybė kelia tautą, neteisybė daro ją nelaimingą ir net žudo.

1984 m. kovo 9 d.

Panašaus turinio pareiškimus, įrodančius primestų kaltinimų absurdiškumą ir visišką nepagrįstumą juridine prasme, V. Lapienis LTSR prokurorui ir KGB saugumo viršininkui yra išsiuntęs ir 1984 m. balandžio 13 ir 19 d.d.

* * *

(Tvirtų religinių ir tautinių principų neįstengė palaužti nė patirtos žiauriausios fizinės bei dvasinės kančios):

Leipalingis (Lazdijų raj.). 1984 m. pradžioje eiliniam Robertui Grigui, atliekančiam karinę prievolę Kazachstane, Badam stoty, karininkai, dalyvaujant majorui Marčenkai, majorui Gorbatskiui, majorui Kimui ir kitiems pareiškė, kad, jei ir toliau jis atsisakys priimti priesaiką, pagal Kazachijos BK jam gresia 5 m. laisvės atėmimo. Jaunuolis patvirtino savo apsisprendimą žodžiais: „Iš jūsų nieko geresnio ir nelaukiu", o raštiškame raporte politinio skyriaus viršininkui paaiškino, kad, būdamas kataliku, negalįs prisiekti ištikimybės sistemai, paremtai ateistine ideologija. Pokalbio metu karininkai nuolat plūdosi necenzūriškais žodžiais, gąsdino jaunuolį sovietinio kalėjimo baisybėmis.

1984 m. gegužės mėnesį R. Grigui baigėsi privalomos tarnybos laikas. Vienas iš aukštųjų karininkų, anksčiau besityčiojusių iš jo, atsisveikindamas pareiškė: „Linkiu gyvenime būti visada tokiu atkakliu, kaip ir dera žmogui ir vyrui. Norėčiau, kad ir mano sūnus būtų panašus į Tave."

* * *

Klaipėda.

TSRS KP CK generaliniam sekretoriui Jurijui Andropovui
Nuorašai:
LTSR Ministrų Tarybai
TSRS RRT prie Ministrų Tarybos įgaliotiniui Kurojedovui

Klaipėdos bažnyčios komiteto ir tikinčiųjų

P a r e i š k i m a s

(Klaipėdos lietuvių tikinčiųjų skaudūs kryžiaus keliai dėl atimtos, jų pačių pastatytos, Taikos Karalienės bažnyčios):

Prašome Jus mums leisti naudotis bažnyčia, kurią 1961 metais savo lėšomis ir darbu pasistatėme ir kuri Chruščiovo

valdymo metu iš mūsų buvo atimta ir paversta Filharmonijos sale.

Bažnyčios statyba ir visi tam reikalingi leidimai buvo suderinti tiek su respbulikos, tiek su sąjungine valdžia. Tik kai bažnyčia buvo pilnai pastatyta, ją atėmė ir mes, tikintieji, pasijutome beveik gatvėje. Tokia padėtis tęsiasi iki šių dienų. Dabartinė bažnyčia yra labai maža, vos 220 kv. m. ir netalpina visų tikinčiųjų, todėl pamaldų metu mes, ir kai lyja, ir kai šąla, priversti stovėti gatvėje.

Uždarius Nidos ir Juodkrantės bažnyčias, Klaipėdoje ir jos apylinkėse 1961 m. gyveno 130,000 katalikų. Prašydami atitaisyti padarytą skriaudą, mes, tikintieji, visa eile pareiškimų esame kreipęsi į valdžios organus.

— 1974 m. kreipėmės į TSRS RRT prie Ministrų Tarybos įgaliotinį Kurojedovą. Po pareiškimu pasirašė 3,000 tikinčiųjų.

— 1979 m. kovo mėn. į TSRS Ministrų Tarybos Prezidiumo pirmininką L. I. Brežnevą.

— 1979 m. spalio mėnesį pakartotinu pareiškumu, po kuriuo pasirašė 148,149 tikintieji kreipėmės į L. I. Brežnevą ir Kurojedovą.

— 1980 m. L. I. Brežnevui ir Kurojedovui buvo išsiųstas pareiškimas su 600 parašų.

— 1981 m. birželį delegacija iš trijų asmenų Centro komitetui ir RRT įgaliotiniui Kurojedovui asmeniškai įteikė pareiškimus.

— 1981 m. rugsėjo mėn. 10 žmonių delegacija įteikė pareiškimus L. I. Brežnevui ir Kurojedovui.

— 1982 m. balandžio mėnesį išsiuntėme pareiškimą L. I. Brežnevui su 21,033 parašais.

— 1982 m. birželio mėn. trečią kartą 10 žmonių delegacija įteikė L. I. Brežnevui ir Kurojedovui pareiškimus.

Pasitenkinti pasiūlymu rekonstruoti dabartinę bažnyčią negalime, kadangi ir po pertvarkymų ji negalės sutalpinti visų tikinčiųjų, be to, rekonstrukcijos metu keletą metų liktume visiškai be maldos namų.

Bažnyčią, paverstą filharmonija, lanko mažai žmonių. Didelė dalis tikinčiųjų iš pagarbos bažnyčiai filharmonijos

salėje vykstančių koncertų taip pat nelanko. Paskutiniu metu, pastačius Žvejų kultūros namus su 1200 vietų, filharmonijoje, turinčioje tik 600 vietų, per mėnesį surengiami vos keletas koncertų.

Bažnyčią statėme patys. Neturėdami reikiamų darbo įrankių, sausinom balas, kastuvais kasėme pamatus, rankomis nešiojome plytas ir kitas statybines medžiagas. Ne vienas verkia, prisiminęs kokiomis sąlygomis buvo statoma Taikos Karalienės bažnyčia.

Primygtinai prašome atitaisyti mums padarytą skriaudą Chruščiovo valdymo metu — grąžinti bažnyčią, kad ir tokią, kokia ji dabartiniu metu yra, nors sienas, — mes nesiskųsime; būsime dėkingi už grąžinimą. Tokiu būdu pasaulis pamatys ir įsitikins, kad Tarybinė vyriausybė ir partija rūpinasi žmonėmis.

Laukiame teigiamo atsakymo.

Kartu siunčiame priedą — 91 lapą su 22,539 parašais.

Klaipėda, 1983 m. sausio mėnesis.

* * *

1982 m. rugsėjo mėn. RRT įgaiotinis P. Anilionis, atsakydamas į tikinčiųjų reikalavimus grąžinti atimtą Klaipėdos Taikos Karalienės bažnyčią, siūlė daryti esamos Klaipėdos bažnyčios rekonstrukciją, ją tris kartus padidinti, bet tikintieji nesutiko ir reikalavo grąžinti jų pastatytą bažnyčią. Gruodžio mėnesį atvykęs iš Maskvos RRT skyriaus vedėjas Galustianas, P. Anilionis bei Klaipėdos miesto vykdomasis komitetas siūlė esamą bažnytėlę didinti iki 800 kv. m, bet tikintieji vėl pareikalavo grąžinti jų pastatytą bažnyčią (taip atsirado 1983 m. sausio mėn. pareiškimas, rašytas TSRS KP CK generaliniam sekretoriui J. Andropovui — red. past.). 1983 m. gegužės mėnesį 10 žmonių delegacija, reikalaudama atitaisyti valdžios padarytą skriaudą ir grąžinti jų bažnyčią, nuvyko į Maskvos RR Tarybą. Kiek vėliau iš Maskvos atvykęs Galustianas, sukvietęs tikinčiuosius, pranešė: „Klaipėdoje valdžia pastatys bažnyčią, nurodykite savo pageidavimus." 4,600

tikinčiųjų raštu Kurojedovui (nuorašai: P. Anilioniui ir Klaipėdos vykdomajam komitetui) pranešė, kad jie nori turėti tokio pat dydžio bažnyčią, kaip ir atimtoji. Valdžios pareigūnai liepė tikintiesiems įsteigti naują bažnytinį komitetą, bet, paaštrėjus tarptautinei ir TSRS vidaus politikai, P. Anilionis pamiršo visus pažadus, kartoja: „Nieko neduosime ir nieko nekeisime!"

* * *

Vilnius.

LTSR Aukščiausiojo Teismo Pirmininkui
LTSR Prokurorui

Nuteistojo Jono Sadūno, Jonava, Dariaus-Girėno 19, Speckomendatūra

Pareiškimas

(Taip suktai, melagingai ir sauvališkai elgiasi čekistai tardytojai su jiems nepakenčiamais tikinčiaisiais):

1983 m. IX mėn. 19-20 d.d. buvau tardomas LTSR Valstybės Saugumo Komitete tardymo skyriaus tardytojo leitenanto Vido Baumilo kaip liudininkas kun. Sigito Tamkevičiaus byloje.

Kai kurie tardymo klausimai:

1. Atvažiuoja į Jonavą tavęs aplankyti sesuo Nijolė Sadūnaitė, kada paskutinį kartą ją matei? ir t.t.

2. Kaip Nijolės Sadūnaitės, Petro Paulaičio, Petro Plumpos-Pluiros ir t.t. laiškų ir sveikinimų nuorašai perrašyti mano ranka atsirado kun. S. Tamkevičiaus bute?

3. Kokiu būdu iš aukščiau paminėtų laiškų nuorašų dvi ištraukos iš dviejų Nijolės Sadūnaitės laiškų buvo išspausdintos „LKB Kronikoje"?

4. Ar nesilankė kun. S. Tamkevičius mūsų bute?

5. Kodėl perrašinėjai laiškus?

6. Ar neskaitei „LKBK"?

7. Kuriems politiniams kaliniams rašei laiškus?

Be to, tardytojas nepatenkino šių mano reikalavimų:

Parodyti kratos protokolą, ar tikrai mano perrašytų laiškų nuorašai kratos metu buvo rasti kun. S. Tamkevičiaus bute?

1. Tardytojas man kaip liudininkui griežtai uždraudė užsirašyti mano perrašytų laiškų datas, kas ir iš kur juos rašė.

2. Suvesti mane akistaton su kun. S. Tamkevičium, norint išsiaiškinti šiuos klausimus:

a) Ar buvo kunigas mūsų bute?

b) Ar minėtų laiškų nuorašai kratos metu buvo rasti kunigo bute?

c) Ar tikrai kunigas tardymo metu pasakė, kad aš jam davęs minėtų laiškų nuorašus, kaip man teigė tardytojas 1983 m. rugsėjo 19 d. tardymo metu?

Kai dėl paminėtų priežasčių atsisakiau pasirašyti po liudininko tardymo protokolu, tardytojas sakė:

„Mes turime teisę tave sulaikyti iki spalio 10; turėsi didelių nemalonumų, nes esi kriminalinis nusikaltėlis ir juo liksi visą gyvenimą. Jei neduosi teisme parodymų, kad kunigas S. Tamkevičius lankėsi Jūsų bute, tai tau vis tiek po kunigo S. Tamkevičiaus teismo iškelsime naują bylą arba už atsisakymą duoti parodymus, arba už melagingų parodymų davimą kunigo S. Tamkevičiaus byloje ir t.t.

Į liudininko tardymo protokolą tardytojas užrašė:

„Su protokolu susipažinau, viskas užrašyta teisingai, papildymų neturiu, nuo parašo atsisakau, dalyvauti teisme atsisakau" ir t.t.

Tardytojui paaiškinau, kad jam nesakiau, kad viskas protokole užrašyta teisingai, kad atsisakau dalyvauti teisme ir t.t., o atsisakiau tiktai pasirašyti po protokolu, tardytojas atsakė:

„Mes apsieisime ir be Tavo parašo, aš pasirašiau ir Teismas, teisėjas patikės, kad protokole viskas surašyta teisingai.

LTSR Aukščiausiojo Teismo Pirmininką, LTSR Prokurorą prašau:

1. Šį mano pareiškimą pridėti prie kunigo Sigito

Tamkevičiaus bylos.

2. Leisti man kaip liudininkui dalyvauti kunigo Sigito Tamkevičiaus teisme, kad galėčiau minėtame teisme perskaityti šį pareiškimą.

3. Tardytojo Vyto Baumilo 1983 m. rugsėjo 19-20 d. surašyto liudininko tardymo protokolą laikyti negaliojančiu, nes po juo nėra mano parašo, o aš tardytojui nedaviau įgaliojimo, kad jis mano vardu ir savo nuožiūra gali surašyti liudininko tardymo protokolą kunigo Sigito Tamkevičiaus byloje.

1983 m. rugsėjo 20 d.

SOVIETINĖJE MOKYKLOJE

(Okupuotos Lietuvos švietimo vadovybei ir saugumui globojant, mokyklose vykdoma brutaliausia tikinčiųjų mokinių diskriminacija):

Viduklė. 1984 m. gegužės 23 d. XIb. klasės auklėtoja mokytoja Mikolaitienė pranešė savo auklėtinei Jūratei Kaplanaitei, kad ji, už tai, jog pasveikino sugrįžusį kalinį ir bažnyčioje kartu su visais viešai meldėsi už kalinamą parapijos kleboną Alfonsą Svarinską, neprileidžiama prie abitūros egzaminų. Direktoriaus pavaduotoja S. Balutienė apkaltino Jūratę antitarybine veikla, išvadino ją moraliai smukusia, nors tėvų susirinkimuose mergaitė buvo tik giriama ir nepareikšta jai jokių priekaištų. Tėvai nuvežė pareiškimą Švietimo ministrui, protestuodami prieš tokį mokytojų poelgį. Pas Švietimo ministrą tik iš antro karto, vos ne jėga veržiantis, pavyko trumpai prieiti. Ministras pareiškė, jog nieko negali padėti, turįs vietoj viską ištirti, o tam neturi laiko. Didžiausią valdžią šiuo reikalu turi rajono švietimo skyrius, todėl kreipkitės į juos", — aiškino tėvams Švietimo Ministras.

Lietuvos TSR Švietimo Ministrui

Kaplanienės Salomėjos, Rapolo, gyv. Raseinių raj., Viduklės apylinkė, Viduklės gel. st. Darbininkų g.,

P a r e i š k i m a s

Gerb. Ministre, kreipiuosi į Jus dukros Jūratės Kaplanaitės reikalu. Dukra mokosi Viduklės vidurinėje mokykloje. Baigė vienuoliktą klasę ir, nenurodant jokios priežasties, neprileidžiama prie abitūros egzaminų. Jau mokslo metų eigoje dukra buvo gąsdinama, kad už antitarybinę veiklą bus neprileista prie egzaminų. Mokslo metų pabaigoje tuo pačiu tikslu jai buvo sumažintas elgesys. Prieš paskutinį skambutį auklėtoja pasakė, kad ji neprileidžiama prie egzaminų už antitarybinę veiklą. Nesuprantu, kas yra antitarybinė veikla. Mano dukra tikinti ir eina į bažnyčią, nejaugi visa tai yra antitarybinė veikla? Direktorius A. Kuodis man paaiškino, kad neprileidžiama prie egzaminų ne už tikėjimą, ne už antitarybinę veiklą, bet, kad mergaitė prieš trejus metus teikusi kažkuriam buvusiam kaliniui gėlių ir kad palaiko ryšius su kaliniais. Ir vėl nesuprantu, kur ir kokius ryšius ji palaiko su kaliniais. Mergaitė niekada nevažinėjo pas kalinius. Kodėl mano dukra yra taip keistai kaltinama? Paprašiau direktoriaus pedagogų tarybos nutarimo išrašo. Išrašo nedavė. Paaiškino, kad Vykdomasis komitetas liepė neduoti, o direktoriaus pavaduotoja S. Balutienė mane pradėjo įžeidinėti, kad mergaitė morališkai smukusi. Mūsų mokykloje kai kurios mergaitės, aštuntokė ir devintokė, laukiasi kūdikio, tačiau prie egzaminų prileidžiamos. Vadinasi morališka. O mano dukra dėl to, kad lanko bažnyčią, vadinama morališkai smukusia.

Kai norėjau atsiimti žadėtą išrašą, direktorius paaiškino, kad liepė neduoti Vykdomasis komitetas, todėl iš mokyklos jokio išrašo negavau.

Kiti tikintys vaikai taip pat mokytojų yra gąsdinami, kad ir jiems taip bus, kaip Jūratei.

Gerb. Ministre, prašau išaiškinti tuos supainiotus reikalus ir mano dukrai leisti laikyti egzaminus.

* * *

Baigiantis 1984 m. mokslo metams, Viduklės vidurinės mokyklos X kl. mokinei Valdai Bakanaitei, motyvuojant, kad sveikino iš kalėjimo grįžusį Vytautą Vaičiūną, iki patenkinamo buvo sumažintas elgesio pažymys. Mokinė buvo pastatyta prieš klasę, kad visi pritartų, jog elgesys jai sumažintas teisingai. Klasės draugams nepritariant, susinervinusi auklėtoja žadėjo iškviesti saugumą.

* * *

Kybartai. 1984 m. gegužės 24 d. Kybartų vidurinės mokyklos XI kl. auklėtoja Žakienė pranešė šios klasės mokiniui Romui Žemaičiui, jog jis neprileidžiamas prie abitūros egzaminų. Priežastimi nurodė prieš keletą dienų įvykusį incidentą tarp R. Žemaičio ir X klasės mokinio Merkevičiaus. Romas, pamatęs mokyklos kieme verkiantį kaimynų berniuką ir sužinojęs, kad jį sumušė vyresnės klasės mokinys, pareikalavo, kad mušeika atsiprašytų. Šis, pasikvietęs savo draugą Merkevičių, paprašė Romui atkeršyti. R. Žemaitis buvo priverstas gintis. Pedagogų Tarybos posėdis, neatsižvelgdamas į tai, jog Romas dėl incidento nebuvo kaltas, nusprendė neprileisti jo prie abitūros egzaminų. Gegužės 28 d. R. Žemaičio tėvai kartu su sūnumi nuvyko į LTSR Švietimo Ministeriją, kur švietimo ministrui Spurgai pateikė pareiškimą, kuriame išdėstė, jog Romo neprileidimo prie egzaminų tikroji priežastis yra jo religiniai įsitikinimai, dar prieš metus laiko jam buvo grasinama, kad už aktyvų dalyvavimą bažnytiniame gyvenime bus neprileistas prie egzaminų. O XI klasėje, po dalyvavimo kun. Sigito Tamkevičiaus teisme, jį vėl baugino išmetimu iš mokyklos bei neprileidimu prie egzaminų. Po pareiškimu, kuriame smulkiai buvo išdėstytos incidento su X kl. mokiniu Merkevičium aplinkybės ir tai, jog Romas ištisus metus buvo terorizuojamas dėl tikėjimo, pasirašė 14 įvykį mačiusių mokinių.

Milicijai ir saugumui ieškant, kas vasario 15 d. naktį ant mokyklos katilinės kamino iškėlė trispalvę vėliavą ir antitarybiniais šūkiais aprašinėjo Kybartų vykdomojo

komiteto, pašto ir kitų pastatų sienas pas Žemaičius vasario 17 ir 22 d. buvo padarytos kratos, melagingai prisidengiant, jog ieškoma pavogto mopedo ir jo dalių. Po kratos vykusiuose tardymuose saugumas ir milicija „ieškomą" mopedą tarsi „užmiršo". Tardymų metu R. Žemaitis ir jo broliai — Arvydas ir Edmundas (X kl.) — buvo verčiami prisipažinti, kad jie iškėlė vėliavą ir aprašinėjo pastatų sienas. Romui nuolat buvo grasinama kalėjimu.

Švietimo ministras Spurga pasidomėjo, ar tikrai Romas tikintis, — liepė išvardinti 10 Dievo įsakymų ir, nieko aiškaus nepasakęs, nusiuntė pas inspektorių Kairį. Šis pareiškė, jog įvykis bus ištirtas.

Gegužės 31 d. Vilkaviško rajono švietimo skyriaus inspektoriai — Žilinskas ir Pakrosnevičienė — apklausinėjo po pareiškimu pasirašiusius mokinius. Mokiniai dar kartą patvirtino, kad Romas nekaltas. Kadangi dauguma pasirašiusių buvo komjaunuoliai, mokyklos vadovybė pagrasė, kad tai, jog gina Romą, jiems nebus dovanota. Taip pat pareiškė, kad komjaunuoliai turi žinoti, po kuo pasirašyti, o po kuo ne. Pabrėžė, kad jie kišasi į politiką.

Gegužės 31 d. įvyko naujas pedagogų tarybos posėdis, kurio metu buvo patvirtintas sprendimas — Romą Žemaitį neprileisti prie egzaminų.

* * *

Kaunas. 1983 m. lapkričio mėnesį — Kauno XV vid. m-klos direktorės pavaduotoja L.Urbonavičiūtė pasikvietė į savo kabinetą dvi penktos klasės mokines: Danguolę Žukaitytę ir Laimutę Marazaitę. Pavaduotoja klausinėjo, ar mergaitės lanko bažnyčią. Joms prisipažinus, graudino, sakydama, jog gėda mokytis tarybinėje mokykloje ir lankyti bažnyčią, įtikinėjo, kad tai nesuderinami dalykai, nes Bažnyčia atskirta nuo mokyklos. Laimutė Marazaitė bandė aiškinti pavaduotojai, kad, jei valstybė nenori, kad tikintys vaikai lankytų tarybinę mokyklą, tegul pastato jiems atskirą mokyklą. Į pavaduotojos klausimą, kurie dar vaikai lanko bažnyčią, mergaitės tylėjo. Nieko neiškvotusi, pavaduotoja

L. Urbonavičiūtė pareiškė, kad ji ir be jų išdavimo žino visus XV vid. m-klos mokinius.

Danguolė Žukaitytė ir Laimutė Marazaitė panašiai apklausinėjamos jau ne pirmą kartą.

* * *

1983 m. gruodžio mėnesį Kauno miesto švietimo skyriaus vedėjas davė įsakymą visų lietuviškų Kauno miesto mokyklų vadovams gruodžio 24 d. pravesti diskotekas, kuriose kuo gausiau dalyvautų moksleiviai. Kai kurie klasių vadovai, gavę iš savo mokyklų direktorių tokį įsakymą, primygtinai kvietė mokinius, net reikalavo, kad tą vakarą visi iki vieno dalyvautų diskotekoje. Kai kuriose mokyklose buvo grasinama, jog nedalyvavusieji privalės rašyti pasiaiškinimus.

Tokiu būdu buvo siekiama išplėšti vaikus iš šeimos židinio, kad nešvęstų su tėvais Kūčių, neturėtų galimybės vakare dalyvauti Bernelių Mišiose; kad šokio sūkury užmirštų religines šeimos ir tautos tradicijas.

* * *

Krakės (Kėdainių raj.). 1983 m. gruodžio 17 d. Krakių vid. m-klos direktorė Šepaitienė mokinių tėvų susirinkimo metu pareiškė, kad ateityje lankantiems bažnyčią vaikams elgesio pažymys bus mažinamas, neatsižvelgiant net į tai, jei jie mokinsis vien penketais.

* * *

Rokiškis. 1983 m. gruodžio mėnesį Rokiškio Kultūros mokyklos dėstytoja Vaičiūnienė, išsikvietusi savo auklėtinę tikinčią mokinę Jolantą Jurgelevičiūtę, aiškino jai, kad kultūros darbas nesuderinamas su religija ir bažnyčios lankymu. 1984 m. sausio 4 d. J. Jurgelevičiūtė buvo iškviesta į mokyklos direktorės kabinetą, kur pasikalbėti su ja laukė nepažįstamas vyriškis. Išklausinėjęs Jolantą apie mokslą, jos šeimą ir sužinojęs, kad mokinė tikinti, lanko bažnyčią ir

todėl nestoja į komjaunimą, vyriškis siūlėsi su ja panašia tema pasikalbėti kiekvieną dieną. Jolanta nesutiko, sakydama, jog nėra reikalo tuščiai kalbėti. J. Jurgelevičiūtei konkrečiai pareikalavus nepažįstamąjį prisistatyti ir paaiškinti, kokiu tikslu jis ja rūpinasi bei pareiškus, kad neprisistačius, atsisako toliau kalbėti, nepažįstamasis bandė aiškinti, kad Jolanta kalba ne savo žodžiais, o kažkieno primokyta, kol pagaliau patylėjęs prisistatė esąs atstovas iš komjaunimo. Į tolimesnius svečio aiškinimus ir patarimus J. Jurgelevičiūtė neatsakinėjo.

Vasario mėnesį su J. Jurgelevičiūte tikėjimo klausimu kalbėjo mokyklos direktorė. Ji aiškino, kad Jolanta yra labai gabi, bet tikėjimo atžvilgiu klysta, todėl visi jie nori jai padėti. „Ne aš, direktore, klystu, bet jūs nuklydot. Ir apskritai, esu pilnametė, todėl pilnai atsakau už save. O už norą padėti, ačiū, bet man jūsų pagalbos nereikia", — paaiškino direktorei Jolanta Jurgelevičiūtė.

Į mokyklą pasikalbėti su direktore dėl dukters buvo atvažiavę Jolantos tėvai. Direktorė, patvirtinusi tėvams, kad jų dukra gabi, gerai mokosi, todėl mokykla ir stipendiją jai padidinusi, pradėjo tėvams priekaištauti, kad jie patys klysta, todėl ir dukra blogai išauklėta, mat, direktorės žodžiais, „priminus tikėjimą, Jolanta pasišiaušia kaip ežys, o kultūros darbas — ateistinis darbas".

Kovo 4 d. visiems Kultūros mokyklos mokiniams buvo griežčiausiai įsakyta nevažiuoti į namus. (Tą dieną visose Lietuvos bažnyčiose buvo minimas šv. Kazimiero 500 metų mirties jubiliejus — red. past.). Kovo 5 d. J. Jurgelevičiūtę išsikvietė mokyklos direktorės pavaduotoja Sinkevičienė ir liepė rašyti pasiaiškinimą, kodėl ji nepaklausė ir kovo 4 d. išvažiavo į namus, nedalyvavo koncerte. Jolantai paaiškinus, jog pristigo pinigų, — pavaduotoja neištvėrė: „Tu važiavai į bažnyčią", — kalbėjo ji. Po to sekė ateistinis auklėjimas, kurio metu J. Jurgelevičiūtė tylėjo. Tą patį vakarą mokyklos direktorė, išsikvietusi J. Jurgelevičiūtę, pareiškė, kad nuo kovo 6 d. ji yra pašalinama iš Rokiškio Kultūros mokyklos.

* * *

Kapsukas. 1984 m. vasario 2 d. į Kapsuko prokuratūrą buvo iškviesta Kapsuko Kultūros mokyklos mokinė Lina Merčaitytė, gyvenanti Alyvų 1a. Prokuroro pavaduotojas klausinėjo, ar sausio 28d. milicijos pareigūnai išlaužė duris, pas ką buvo raktas, ar tikrai ji buvo vonios kambaryje, kai milicininkai beldėsi, ir ar tikrai jie veržėsi į vonios kambarį?

1984 m. vasario 7 d. pagal tuos pačius klausimus buvo apklausta Kultūros mokyklos mokinė Jolanta Kalvaitytė. Kultūros mokyklos direktorius Jonuška, motyvuodamas, kad buto šeimininkė Genovaitė Navickaitė per jauna ir gali jas įtraukti į „kontrabandą", pareikalavo, kad abi mergaitės kuo skubiau išsiregistruotų iš Alyvų 1a ir pereitų gyventi į moksleivių bendrabutį.

L. Merčaitytės motina Genė Merčaitienė, atvykusi į Kultūros mokyklą pasiteirauti, dėl kokių priežasčių jos dukra verčiama išsiregistruoti, mokyklos direktoriui Jonuškai paaiškino, kad Linai mokytis jos gyvenamoje vietoje niekas netrukdo ir ji nesutinkanti leisti dukrą persikelti gyventi į bendrabutį.

* * *

Varėna. 1984 m., besiartinant Velykų šventėms, Varėnos miesto mokyklų moksleiviai buvo įspėjami, kad nedalyvautų pamaldose. Velykų dieną specialiai atsiųsti pareigūnai stebėjo pamaldose ir procesijoje dalyvaujančius mokinius. Po Velykų prasidėjo pastebėtų pamaldose ir procesijos bei pamaldų dalyvių „auklėjimas" — mokiniai buvo verčiami išduoti dalyvavusius pamaldose ar procesijoje savo draugus, gąsdinami, kad nelankytų bažnyčios. Vienam iš mokinių buvo pagrasinta, kad, jei ir toliau aktyviai dalyvaus pamaldose ir neišduos draugų, atleis iš darbo jį globojančią tetą, dirbančią gatvės šlavėja.

* * *

Dubičiai (Varėnos raj.). Dubičių vid. m-klos mokiniai,

rajono pareigūnų nurodymu, didesnių bažnytinių švenčių metu įpareigojami dalyvauti įvairiuose renginiuose. Velykų pirmąją dieną buvo suorganizuota sporto šventė, kurios pradžia buvo paskelbta 8 val. ryto, kada bažnyčioje prasideda Prisikėlimo pamaldos. Tik vėliau, mokytojams įsitikinus, kad taip anksti sekmadienį mokiniai nesusirinks, rajono valdžia leido šventę pradėti pora valandų vėliau.

Sekminėse Dubičių bažnyčioje yra didieji 40 val. adoracijos atlaidai. Ta proga Sekminių dieną mokyklai buvo įsakyta suorganizuoti privalomą turistinį žygį.

* * *

Simnas (Alytaus raj.). 1984 m. balandžio 29 d. ir gegužės 3 d. Simno vid. m-klos VIIIb kl. auklėtoja L. Žilionienė klasėje atpasakojo, neva, jos gautą auklėtinės Redos Tarasevičiūtės įsitikinimus ir elgesį šmeižiantį anoniminį laišką. 1984 m. gegužės 8 d. Petronė Tarasevičienė, Redos motina, pareiškimu kreipėsi į Lietuvos Švietimo Ministrą, Alytaus rajono švietimo skyrių ir Simno vidurinės mokyklos direktorę, reikalaudama atitaisyti jos dukrai padarytą moralinę skriaudą, — priešingu atveju žadėdama dukters neleisti į mokyklą. „Auklėtoja, neva, remdamasi anoniminiu laišku, pašiepė dukrą, kad lanko bažnyčią ir perdaug anksti flirtuoja su tokių pat įsitikinimų berniukais," — rašo pareiškime P. Tarasevičienė. 1984 m. balandžio 15 d. P. Tarasevičienė buvo iškviesta į Alytaus raj. Švietimo skyrių. Vedėjo Makštučio akivaizdoje mokytoja L. Žilionienė prisipažino negerai padariusi, teisinosi, jog buvo susinervinusi, o laiško skaitymas buvo suderintas su mokyklos direktore. Viešai atsiprašyti mokinę mokytoja L. Žilionienę atsisakė, aiškindamasi, kad tai žemins jos autoritetą mokinių tarpe. Vedėjas Makštutis pripažino, kad mokytoja pasielgusi neteisingai, pažeminusi mokinę, bet atsiprašyti, jo nuomone, nereikia. Makštutis įspėjo P. Tarasevičienę, kad už dukters neleidimą į mokyklą bus nubausta 30 rub. administracine bauda.

* * *

Tauragnai (Utenos raj.). 1984 m. balandžio 30 d. Tauragnų tikintieji ruošėsi savo parapijos klebono kun. Broniaus Šlapelio 25 metų kunigystės jubiliejui. Jubiliejaus iškilmėmis susidomėjo ir Tauragnų vid. m-klos mokytojai. Jie reikalavo, kad iškilmių dieną mokiniai neitų į bažnyčią. Penktos klasės auklėtojas mokytojas Belapetravičius gąsdino savo auklėtinius, kad balandžio 30 d. atstovai iš rajono partijos komiteto, vykdomojo komiteto ir mokyklos surašinės visus mokinius, kurie bus bažnyčioje.

Lietuvi, neužmiršk!

Kun. Alfonsas Svarinskas, kun. Sigitas Tamkevičius, doc. Vytautas Skuodis, Jadvyga Bieliauskienė, Sergejus Kovaliovas, Gintautas Iešmantas, Povilas Pečeliūnas, Viktoras Petkus, Antanas Terleckas, Julius Sasnauskas, Balys Gajauskas ir kiti neša nelaisvės pančius, kad tu galėtum laisvai gyventi ir tikėti!

Vilniaus Bazilikos Kapitulos antspaudas.

Antspaudas, naudotas nuo 1922 m. Vaizdulyje — renesansinis skydas su kapitulos kryžiumi ir 3 karūnomis, 2 iš šonų ir 1 apačioje, kryžiaus išsišakojime. Virš skydo — baldakimas, kurio lambrekene (apatinės briaunos papuošimas) inicialai S S E M S V R (galbūt *Sanctus Stanislaus Episcopus Martyr Sanctus Vladislaus Rex*). Legenda humanistine kapitala — + CAPITVLM BASILICAE METROPOLIT. VILNEN. S. STANISLAI EP. MART.

Antspaudo skersmuo 41 mm, violetinis tušas.[1]

---

[1] R i m š a E. Lietuvos Istorijos Metraštis, Vilnius 1987, P. 139/8, Pav. 3:1.

Nr. 64

Šiame numeryje:

1984 m. spalio 7 d.

LKB KRONIKA NR. 64

Eina nuo 1972 metų.
Jei gali, padaugink!
Perskaitęs duok kitam!

Numeris skiriamas, reiškiant solidarumą tremtyje terorizuojamam Vilniaus Arkivyskupijos Apaštaliniam Administratoriui J. E. Tremtiniui Vyskupui Julijonui Steponavičiui

KATALIKIŠKA LIETUVA DĖKOJA ŠV. TĖVUI JONUI-PAULIUI II

(Lietuvos tikinčiųjų padėka šv. Tėvui Jonui-Pauliui II už meilę ir rūpestį bedievių persekiojamai Lietuvos Bažnyčiai):

Šventasis Tėve, Katalikiškoji Lietuva nuoširdžiai dėkoja Jūsų Šventenybei už tėvišką rūpestį Bažnyčia Lietuvos žemėje, kurį taip jaudinančiai pareiškėte dar kartą šventąja Mišių Auka įsijungdami į mūsų Tautos Globėjo šv. Kazimiero jubiliejaus paminėjimą.

Su skausmu apgailestaujame, kad Jums, Šventasis Tėve, nebuvo leista šv. Mišių Auką atnašauti mūsų sostinėje Vilniuje, prie šv. Kazimiero karsto. Lietuvos kunigai ir tikintieji nepraranda vilties ir tikisi Jus sulaukti savojoje žemėje.

Jūsų dėmesys Bažnyčiai mūsų krašte ir palankumas mūsų tautai skatina mus, nepaisant visų išbandymų, sunkumų ir gąsdinimų, didesnei ištikimybei Kristaus Bažnyčiai.

Katalikiškos Lietuvos vardu reiškiame Jums, Šventasis Tėve, nuoširdžiausią padėką, sūnišką meilę ir visišką paklusnumą.

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KOVA DAROSI VIS SUNKESNĖ, O PRIEŠAS — KLASTINGESNIS

(Okupantui parsidavusių kunigų — Kunigų Seminarijos vadovybės pareigūnų talka verbuojant į KGB tarnybą įjungti naujai įstojantieji klierikai):

Šie jubiliejiniai šv. Kazimiero metai Lietuvos Katalikų Bažnyčiai — sunkios kovos su bedieviška priespauda ir klasta metai.

Po kunigų — Alfonso Svarinsko ir Sigito Tamkevičiaus — suėmimo bedieviai pradėjo įgyvendinti dar pernai metais Kompartijos pirmojo sekretoriaus Petro Griškevičiaus kalboje išdėstytą Bažnyčios persekiojimo programą.

Suparalyžavus viešą TTGKK veiklą, bedieviai ėmėsi užgesinti kitus potencialius organizuoto priešinimosi bedieviškai prievartai židinėlius, būtent, — kunigų tarybas. P. Griškevičius savo kalboje reikalavo paskelbti jas antitarybinėmis organizacijomis, bet dabar, įsitikinę, kad pagal naująjį Bažnytinės teisės kodeksą jos turi būti sudarytos, nutarė padaryti viską, kad tiek Kunigų tarybos, o ypač Konsultorių kolegijos vyskupijose būtų sudarytos tokios, kad padėtų bedieviams griauti Katalikų Bažnyčią Lietuvoje ir slopinti Tautos dvasinį atgimimą. Ypač grubiai ir atvirai Religijų reikalų tarybos įgaliotinio įstaigos pagalba bedieviai kišosi į Vilniaus arkivyskupijos ir Panevėžio vyskupijos Konsultorių kolegijų sudarymą, kurios, esant reikalui, turi teisę rinkti naują valdytoją.

Apaštalų Sostas pasmerkė bedievių mėginimus suskaldyti Nikaragvos bažnyčią. Tą patį jau seniai bedieviai bando ir Lietuvoje — Bažnyčią išdavusius dvasiškius visokiais būdais stengiasi prastumti į bažnytinės hierarchijos vedovaujančius postus. Beveik tik tokiems dvasininkams valdžia leidžia oficialiai informuoti Vatikaną.

Šiandien valdžiai parsidavusių kunigų dar mažuma, todėl saugumas deda didžiules pastangas, kad ateityje parsidavėliai sudarytų daugumą. Tuo tikslu šiais metais buvo labai suintensyvintas jaunuolių, stojančių į Kauno

Kunigų seminariją, verbavimas saugumo bendradarbiais. Saugumiečiai, kaip įprasta, gąsdino beveik kiekvieną stojantį, kad, jei raštiškai nepasižadės būti saugumo agentu, tai Seminariją matys kaip savo ausis. Jie vaikinus šantažuodavo, tvirtindami, kad didelė dalis kandidatų jau pasirašė. Kaip gaila tų jaunuolių, kurie, nepasitarę su gerais kunigais „gelbsti" savo pašaukimą, pasukdami slidžiu ir sunkiu išdavystės keliu.

Labai liūdna, kad šiais metais į šį kandidatų luošinimo darbą buvo įjungti kai kas ir iš Seminarijos vadovybės. Vieną jaunuolį, kurio nepajėgė palaužti saugumiečių represijos, kai kas iš Seminarijos vadovybės mėgino apkaltinti prasimanytais nusikaltimais prieš bažnytinę vyriausybę, o vėliau patys saugumiečiai jaunuoliui pripažino, kad ne Seminarija, bet jie trukdo jam įstoti.

Stojančiųjų į Seminariją verbavimo darbą saugumiečiams sunkina pogrindinės Neakivaizdinės Seminarijos egzistavimas, todėl šiais metais mėginama ją baigusius kunigus priversti „savanoriškai" paduoti pareiškimus į Kauno Kunigų seminarijos pirmą kursą. Tuo mėginama nušauti du zuikius: suparalyžuoti valdžios nesukontroliuojamą kunigų neakivaizdininkų veiklą (nors penkiems metams izoliuoti juos nuo tikinčios liaudies) ir įbauginti tuos kandidatus į Seminariją, kurie nepasiduoda saugumiečių šantažui ir pasirenka neakivaizdininko kelią. Kai kas iš dvasiškijos bando bedievių pastangose „legalizuoti" kunigus neakivaizdininkus matyti gerą jų valią, tačiau siūlomas legalizavimo būdas yra klastingas. „Laisvanoriškai" padavus pareiškimus, dar negarantuota, kad bedieviai visus leis priimti į Seminariją. Vėl įsikiš saugumas, mėgins verbuoti, šantažuoti ir gąsdinti. „Užsispyrusių" tikriausiai vėl nepraleis. Kol kandidatų priėmimas į Seminariją yra valdiškų bedievių rankose, tol Bažnyčiai Lietuvoje, gelbstint pašaukimus, būtina pasinaudoti 235 can. II d. teikiama galimybe ruošti jaunuolius kunigystei ir už Kunigų seminarijos sienų.

Dar daugiau, kadangi visos pastangos iš esmės pagerinti Kunigų seminarijos dėstytojų sąstatą bedievių valdžios

sužlugdomos ir net bandoma pravesti į Seminariją dėstytojais kunigus, šokiruojančius savo „ultra keistomis" pažiūromis. Neakivaizdinė Seminarija ateityje gali tapti vieninteliu būdu paruošti Lietuvos Katalikų Bažnyčiai gerus, bedieviams neparsidavusius kunigus.

Kova su bedievių klasta labai sunki. Šviesiausi mūsų kunigijos vadai — A. Svarinskas ir S. Tamkevičius — kalėjimuose, nemažai dorų kunigų, bedievių valdžios įbauginti, nedrįsta viešai protestuoti bedievių kėslus.

Prašom Aukščiausiąjį, kad neapleistų Bažnyčios mūsų Tėvynėje, kad pažadintų naujų drąsuolių ginti Kristaus ir Bažnyčios teises. Tvirtai tikime, kad ir mūsų dienų sunkus kryžius, slegiantis Lietuvos Katalikų Bažnyčią, žada Prisikėlimą.

VILNIAUS ARKIVYSKUPIJOS KUNIGAI SVEIKINA SAVO VYSKUPĄ — TREMTINĮ JULIJONĄ STEPONAVIČIŲ

(Vilniaus arkivyskupijos kunigai sveikina tremtinį vyskupą Julijoną Steponavičių jo konsekracijos 29 metų proga):

Vilniaus arkivyskupijos kunigai pasiuntė J. E. Vyskupui J. Steponavičiui jo vyskupystės 29 metų sukakčiai pagerbti tokio turinio sveikinimą:

Sveikiname Jūsų Ekscelenciją Jūsų Konsekracijos 29-jų metinių proga ir dėkojame Aukščiausiajam bei Apaštalų Sostui už šią Jums ir mūsų Arkivyskupijai suteiktą brangią dovaną. Esame dėkingi Jums, Brangusis Ekscelencija, už pasiaukojantį rūpestį mūsų krašto Bažnyčios gerove ir linkime dar ilgus metus, laiminant Dievui, darbuotis jos labui.

1984 m. rugpjūtis-rugsėjis.

Pasirašė Vilniaus Arkivyskupijos kunigai:

1. Aškelovičius Josifas
2. Aliulis Vaclovas
3. Andriuškevičius Antanas
4. Baltušis Juozas
5. Baužys Danielius
6. Blazevičius Genrikas

7. Blažys Romualdas
8. Bronickis Vytautas
9. Charukevič Janas
10. Čeponis Aldas
11. Černiauskas Ričardas
12. Daunoras Petras
13. Dilys Antanas
14. Dziekan Antonis
15. Filipčik Antonas
16. Gailius Kazimieras
17. Gajauskas Konstantinas
18. Jakutis Ignas
19. Jankus Pijus
20. Jaskelevičius Vytautas
21. Jaura Bronislovas
22. Juodagalvis Juozas
23. Jurkovlianec Pavelas
24. Kakarieka Stanislovas
25. Kardelis Jonas
26. Kazlauskas Algis
27. Keina Algimantas
28. Kindurys Kazimieras
29. Končius Aleksas
30. Kondrusevič Tadeušas
31. Kučinskas Povilas
32. Kukta Jonas
33. Kulak Kazimieras
34. Kulvietis Edmundas
35. Kvietkovski Juzefas
36. Lauriūnas Jonas
37. Lidys Stasys
38. Malachovski Silvestras
39. Markevičius Stasys
40. Meilus Kazys
41. Merkys Alfonsas
42. Molis Konstantinas
43. Novicki Vladislavas
44. Obremski Juzefas
45. Paberžis Ignas
46. Pakalka Nikodemas
47. Paulionis Edmundas
48. Patiejūnas Zenonas
49. Petravičius Mykolas
50. Petronis Alfonsas
51. Poškus Juozas
52. Pranka Juozas
53. Puidokas Juozas
54. Puidokas Stasys
55. Pūkas Vytautas
56. Pukėnas Kazimieras
57. Purlys Petras
58. Radomskis Lukijanas
59. Rūkas Vytautas
60. Sakavičius Bronius
61. Saulius Justinas
62. Savickas Leonas
63. Savickas Marijonas
64. Simonaitis Antanas
65. Stonys Martynas
66. Šlėnys Jordanas
67. Taraškevičius Česlovas
68. Tarvydas Petras
69. Trusevič Adolfas
70. Tunaitis Juozas
71. Tunaitis Steponas
72. Ulickas Albertas
73. Urbonas Juozas
74. Vaičionis Kazimieras
75. Vaitonis Jonas
76. Valančiauskas Domas
77. Valatka Antanas
78. Valeikis Kazimieras
79. Valiukonis Donatas
80. Vasiliauskas Kazimieras
81. Velymadaski Vladislavas
82. Verikas Vaclovas

83. Vertas Juozas
84. Zamen Antonis
85. Zemėnas Kazimieras
86. Čeponis Medardas
87. Žemaitis Mykolas
88. Budrevičius Juozas
89. Matulionis Jonas (gyvenantis Vilnuje)
90. Boruta Jonas (gyvenantis Vilniuje

Pasirašė svečias iš Baltarusijos: un. S. Kuczynski, Prael. Mon. S.S.)

Nerasti:

1. A. Kaškevič
2. Norkūnas Juozas
3. Tamulaitis Alfonsas

Atsisakė pasirašyti:

1. Morkūnas Jonas
2. Vaičekonis Pranciškus
3. Deksnys Jonas
4. Kanišauskas Alfredas
5. Grigaitis Jonas
6. Jaura Nikodemas
7. Valiukėnas Stanislóvas

Prierašas: Kalvarijų dekanato kunigai sveikina vysk. J. Steponavičių.

Kalvarijų dekanato kunigai, susirinkę IX.3. į rekolekcijas Sudervėje, vadovaujant kun. Adolfui Trusevičiui, sveikina Jus, reiškia pagarbą ir sūnišką paklusnumą."

Pasirašė visi Kalvarijų dekanato kunigai.

DĖKOJAME!

(Lietuvos kunigai ir tikintieji dėkoja Prancūzijos vyskupams ir Christian Solidarity International organizacijai — ginantiems kalinamus kunigus — A. Svarinską ir S. Tamkevičių):

Prancūzijos vyskupai ir Christian Solidarity International organizacijai, ginančiai kalinamus kunigus — A.

Svarinską ir S. Tamkevičių.

Lietuvos kunigai ir tikinčioji liaudis, sužinojusi per Vatikano radiją apie savo tikėjimo brolių paramą, ginant mūsų krašto uoliuosius kunigus-kalinius, reiškia nuoširdžiausią padėką už solidarumą ir mūsų vargų supratimą. Tai yra ne vien konkreti pagalba nuteistiesiems kunigams, bet taip pat didelė moralinė parama ir visai kovojančiai Bažnyčiai Lietuvoje.

Lietuvos vyskupai taip pat norėjo parašyti protestą dėl kunigų teismo, tačiau RRT įgaliotinis telefonu pradėjo kai kuriuos vyskupus gąsdinti, ir raštas nebuvo paruoštas.

ŠV. KAZIMIERO JUBILIEJAUS ATGARSIAI

(Katalikų Kalendoriaus-Žinyno vyriausias redaktorius, pasirodo, yra didžiausias tikinčiųjų engėjas — P. Anilionis):

Šio eilėraščio RRT įgaliotinis P. Anilionis neleido įdėti į 1984 m. Katalikų kalendorių žinyną, mat, eilėraštis parašytas kunigo neakivaizdininko Jono Matulionio:

Šventasis Kazimierai,

Rankas tiesiu į Tavo šventą karstą,
Ten rymantį Antakalnio tyloj,
Kur niekad grožio pilnatis nevargsta
Ir skęsta visata dangaus maldoj.

Gyvybės šiluma, žodžiu sultingu,
Taurios minties takais brendu . . .
Keliu Tavos jaunystės išganingu —
Ir gėrio šventą tiesą surandu.

Iš mūsų Vilniaus, Aušros Vartų miesto,
Maldos tyloj dangaus skliautais skridai,
Nešei Aukščiausiajam jaunystės žiedą
Ir ten garbės vainiką suradai.

Maldų gėles po Tavo kojom pabarstom
Ir garbinam Tave šventų minioj . . .
Rankas tiesiu prie Tavo švento karsto,
Su prašymais — maldavimų tyloj.

* * *

(Šv. Kazimiero jubiliejaus atlaidus išniekino šv. Petro ir Povilo bažnyčios Vilniuje klebonas ir Kauno Kunigų Seminarijos prof. kun. P. Vaičekonis. — Jam administruoti pavestoje bažnyčioje yra prisiglaudę ir šv. Kazimiero žemiškieji palaikai):

Po 1984 m. kovo 3 d. šv. Kazimiero iškilmių, kurias saugumas įvairiausiais būdais stengėsi sumenkinti ar bent sujaukti šventišką nuotaiką, iki jubiliejaus pabaigos tikintieji taip ir nebuvo gausiai susirinkę prie šv. Kazimiero karsto. Didžiuosiuose miestuose niekas oficialiai neorganizavo maldininkų kelionių aplankyti šv. Petro ir Povilo bažnyčioje esančių šv. Kazimiero relikvijų. Į Vilnių atvykdavo tik mažais būreliais susiorganizavę ar uolių klebonų paraginti tikintieji. Visą laiką tvyrojo netikrumo atmosfera, baimė ką nors daugiau organizuoti, kad nereikėtų kam nukentėti. Kiek daugiau maldininkų susirinko per šv. Petro ir Povilo atlaidus, tačiau dideliam visų nustebimui per pamokslą Turgelių parapijos klebonas dekanas Kazimieras Vaičionis piktai kalbėjo apie tuos, kurie reikalauja religinės laisvės. „Teisių jiems reikia! Protestus rašo!!! Tegul daugiau meldžiasi! Melstis reikia, o ne parašus rinkti ant visokių protestų . . .", — kalbėjo susirinkusiems kun. dek. K. Vaičionis.

Tokios pat nuotaikos jautėsi ir per baigiamuosius šv. Kazimiero jubiliejaus atlaidus. Pamokslininkai stropiai atrinkti, kad kartais nepasakytų kokio nors drąsesnio dabartinius Lietuvos Bažnyčios sunkumus liečiančio žodžio. Visą oktavą, išskyrus Sumos pamaldas, šv. Mišias laikė dažniausiai vietiniai kunigai. Atlaidų proga prieiti išpažinties — problema: klausyklose sėdi vos keli kunigai, o

kartais — vos vienas ar du. Silpnesnės sveikatos tikintieji nė nebando stoti į eilę.

Visi žino, kad klebonas savo bažnyčioje yra šeimininkas ir be jo sutikimo niekas neturi teisės joje daryti savo tvarkos, tačiau, esant ypatingoms sąlygoms, uolūs Lietuvos kunigai, nenorėdami pakenkti, padaryti nemalonumų klebonams, prabyla iš sakyklos, sąmoningai neprašę vietos klebono leidimo. Jei prašysi kleboną leidimo, jam bus nepatogu neleisti; jei klebonas leis, — tuomet didelė atsakomybės dalis už pasakytą pamokslą grius ant jo pečių. O kalbėti reikia! Daugelis tikinčiųjų dėl informacijos stokos nesiorientuoja paprasčiausiuose klausimuose. Be to, inteligentai, mokslo jaunimas, norintis įsigyti specialybę, viešai eidami į bažnyčią, ypatingai dalyvaudami procesijose ar chore, rizikuoja savo tarnybą ar užsitraukti valdžios nemalonę. Beveik visi mokiniai, patarnaujantys bažnyčiose, yra nuolatos persekiojami, niekinami ir gąsdinami mokyklose. Jiems ypač reikia padrąsinančio žodžio ir pavyzdžio ir jo laukia pirmiausia iš kunigų.

Per Šv. Kazimiero jubiliejaus užbaigos atlaidus, rugpjūčio 30 d., po vakarinių šv. Mišių, į sakyklą įlipo Pociūnėlių klebonas kun. Antanas Jokubauskas. Vos tik pamokslininkas pradėjo kalbėti, iš zakristijos išėjo bažnyčios klebonas, Kauno Kunigų seminarijos dėstytojas doc. Pranciškus Vaičekonis ir pradėjo šaukti, rodydamas mostais, kad grotų vargonai, o žmonės išsiskirstytų. Tačiau žmonės nejudėjo ir vargonai tylėjo. Pamokslininkas ramiai kalbėjo toliau. Klebonas, praradęs lygsvarą, puolėsi prie mikrofono, esančio presbiterijoje, bet vienas vyras iš minios jį sulaikė ir taktiškai paprašė netrukdyti pamokslo. Pamatęs, kad žmonės nesiskirsto ir kunigas kalba toliau, dr. P. Vaičekonis pradėjo plūsti kun. A. Jokubauską: „Tikintieji, jo neklausykite! Jis chuliganas, jis netikras kunigas! Aš jo nepažįstu. Bažnyčioje ne vieta mitingams! . . ." Staiga viena po kitos pradėjo gesti šviesos. Bažnyčioje pasidarė prieblanda. Kai kun. A. Jokubauskas pradėjo kalbėti apie kunigus kalinius, klebonas pasiuntė du vyrus su kamžomis išvesti pamokslininką iš sakyklos. Vos vyrai su kamžomis pradėjo

lipti į sakyklą, kažkas iš minios, skubiai pašokęs, sulaikė vieną iš patarnautojų, tačiau pirmasis jau buvo prie pamokslininko ir jį palietė. Kun. A. Jokubauskas persižegnojo ir pasisuko lipti žemyn. Tuo momentu klebonas puolė į minią, norėdamas prasibrauti prie sakyklos. Tikintieji pradžioje atsitraukė ir padarė taką, bet staiga minia siūbtelėjo pirmyn ir nubloškė įsikarščiavusį kleboną į presbiteriją. Kun. A. Jokubauskui einant iš sakyklos, bažnyčia pradėjo ploti. Lietuvoje bažnyčiose nėra papročio ploti, tačiau, nesant kitos galimybės išreikšti savo pritarimo pamokslininkui, tikintieji, nepaisydami tradicijų, taip audringai plojo, jog nebuvo girdėti net garsiai minią ir pamokslininką barančio klebono. Kai tik plojimai pritilo, klebonas dar garsiau koneveikė tikinčiuosius ir pamokslininką. Žmonės, norėdami užgožti kleboną, vėl pradėjo ploti. Ir taip pamainomis. Matydami, kad klebonas nesiliaus baręsis, minia pradėjo giedoti „Marija, Marija". Vaizdas buvo labai liūdnas ir šiurpus. Lengviau būtų žiūrėti, jei milicininkas ar koks valdžios pareigūnas tampytų ar muštų kunigą nei dabar . . . Rytojaus dieną, vakare, prieš šv. Mišias per skelbimus, klebonas kun. P. Vaičekonis prisiminė vakarykštį įvykį, jis vėl kalbėjo, kad politikuoti, mitingus daryti bažnyčioje ne vieta, nors kun. A. Jokubauskas savo pamoksle jokios politikos nelietė. Jis kalbėjo apie šių dienų Bažnyčios aktualijas mūsų krašte. Per šv. Mišias pamokslą sakė Turgelių parapijos klebonas kun. dek. K. Vaičionis. Pradžioje gražiai pakalbėjęs apie šv. Kaz mierą, palietė ir šių dienų aktualijas. Pamokslininkas dideliam tikinčiųjų nustebimui su pasigėrėjimu kalbėjo apie tai, kad „esam įjungti į didžiąją Tarybų Sąjungą", kad „su broliais rusais reikia sugyventi", kad „yra vilties, jog vienoje Vilniaus bažnyčių bus įvestos pamaldos rusų kalba, o „esminis šv. Kazimiero valdymo bruožas Lietuvoje — didelis susirūpinimas rusų katekizacija. „Susidarė įspūdis, lyg pamokslo pagrindinis tikslas būtų buvęs įrodyti, kad lietuvių tauta nuo amžių su „broliais rusais" geriausi draugai. Tikinčiųjų nuotaika — kaip mitinge: vieni nusišaipo, kiti susigūžta, treti — nežino ką ir galvoti.

Paskutinę atlaidų dieną vėl siurprizas. Prieš Sumą klebonas P. Vaičekonis paprašė tikinčiuosius išeiti į šventorių sutikti atvykstančius vyskupus. Žmonės išsirikiavo prie šventoriaus didžiųjų vartų ir net už šventoriaus, iki gatvės, ir laukė svečių. Ilgokai palaukus, staiga maldininkai išgirdo, kad bažnyčioje jau prasidėjo pamaldos. Pasirodo, kad vyskupai, įėję pro šalutinius vartelius, suėjo į bažnyčią per zakristiją. Laukusieji prie didžiųjų vartų pasijuto apgauti. Kad vyskupai prieš lietuviškas pamaldas įeitų į bažnyčią per šonines duris, toks nurodymas, kiek yra žinoma, buvo duotas pamaldas stebėjusių saugumiečių. Mat, jie baiminosi, kad susirinkę žmonės nepasveikintų Vilniaus arkivyskupijos Apaštalinio Administratoriaus Vyskupo Julijono Steponavičiaus.

Per lenkiškas pamaldas vyskupams į bažnyčią jau buvo leista įeiti per centrines duris. Klebonas kun. P. Vaičekonis, patenkindamas saugumiečių pageidavimą, pamaldų pradžioje pristatęs atvykusius vyskupus, vyskupijų valdytojus, šv. Kazimiero jubiliejaus komisijos narius, po jų visų, paskutinėje vietoje, paminėjo vysk. J. Steponavičių, net nepaminint, kad jis Vilniaus Arkivyskupijos Apaštalinis Administratorius, nors kitų vyskupų einamos pareigos buvo iškilmingai skelbiamos. Kol lauke tikintieji laukė pasirodant vyskupų, į bažnyčią prisirinko dar daugiau žmonių ir stovėjusieji prie vartų į bažnyčią jau nebepateko. Prasidėjus pamokslui, kurį sakė J. E. vysk. A. Vaičius, garsiakalbis prie didžiųjų durų, kur buvo daug tikinčiųjų, nuolatos gedo. Tikintieji klausinėjo vieni kitų: ,,Ar pastovų garsiakalbių gedimą iškilmėse ir toliau laikyti atsitiktinumu?!"

Rugpjūčio 25 d. šeštadienį prie šv. Kazimiero karsto bandė bendrai pasimelsti iš Marijampolės atvykęs jaunimas. Saugumiečiai ,,lipo ant kulnų", nesivaržė jaunimą nusekti net į zakristiją. Taip bažnyčioje ir neatsirado nė kelių minučių laisvo laiko bendrai jaunimo maldai. Iki vakarinių pamaldų intensyviai buvo tuokiamos jaunavedžių poros, o po vakarinių šv. Mišių, vos tik jaunimui pradėjus giedoti, nuo vargonų pasigirdo choro repetuojamas ,,Tu es sacer-

dos" nors maldininkai dar meldėsi bažnyčioje ir rytojaus dienai vyskupų sutikimui ruoštos giesmės kaip ir nereikėjo, kadangi vyskupai į bažnyčią atėjo privačiai, pro šalutines duris.

* * *

Vilniaus arkivyskupijos Apaštaliniam Administratoriui J. E. vyskupui J. Steponavičiui
Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos Apaštaliniam Administratoriui J. E. vyskupui L. Poviloniui
Kaišiadorių vyskupijos Apaštaliniam Administratoriui J. E. vyskupui V. Sladkevičiui
Telšių vyskupijos Apaštaliniam Administratoriui J. E. vyskupui A. Vaičiui
Panevėžio vyskupijos Apaštaliniam Administratoriui dr. prel. K. Dulksiniui
dr. kunigui P. Vaičekoniui

(Težino visi Lietuvos vyskupai ir vyskupijų valdytojai, kokiam klebonui ir būsimųjų kunigų auklėtojui pavesta administruoti bažnyčią, kurioje padėtas šventojo Lietuvos Globėjo karstas):

Skandalingo incidento, įvykusio šv. Kazimiero jubiliejinių atlaidų metu,
aprašymas

„Šventojo Kazimiero šventumas nenutildomas . . .", — dažnai buvo kartojama ši mintis Jubiliejinių mūsų Tautos Globėjo šv. Kazimiero atlaidų pamoksluose, kurie vienas po kito žadino meilę Dievui: uolumą, liudijant Kristaus Tiesą, pagarbą ir dėkingumą Dievo Malonei už šventąjį Karalaitį — mūsų dvasinės jėgos šaltinį, iš kurio nenustos Lietuva sėmusi sau gyvybinių syvų, kol bus gyvas nors vienas lietuvis, trokštąs likti ištikimas Kūrėjo Valiai.

Entuziazmas kilo iš vilniečių ir svečių dvasios. Tai liudija

gausus tikinčiųjų dalyvavimas šv. Mišių Aukoj tiek Sumos, tiek ir vakarinių pamaldų metu ištisą savaitę, skaitlingas jų vienijimasis su Eucharistiniu Jėzumi.

Tai gražus tikėjimo praktikos liudijimas, jog net vienas bedievis buvo priverstas pripažinti: o visgi mūsų krašte dar labai gyva religija.

Taip. Dieviškų idealų ugnis, nors ir kaip organizuotai gesinama, bet dar liepsnoja tikinčios liaudies krūtinėje, į kurią nemažai dvasinio skausmo ir abejonių kartumo įliejo rugpjūčio 23 d. (ketvirtadienio) vakarinių pamaldų (jų pradžia 20 val.) įvykiai. Jei organizuojasi kova prieš Dievą ir religiją, — lemiamas vaidmuo, išliekant tikinčiais, tenka vienybei. Vienybėje — jėga. Tai sena istorijos patvirtinta tiesa. Vienybės idėja buvo dažnai keliama ir šių atlaidų metu, meldžiama jos šv. Mišių bendruomeninėje maldoje. O štai minėtą dieną įvyko tai, kas liudija nebuvimą tos gyvybiškai mums būtinos vienybės. Baigiantis šv. Mišioms, tikintieji pamatė sakykloje kunigą: nejaugi bus dar antras pamokslas? Taip. Kunigas persižegnoja ir pradeda kalbėti. Bet kas tai?! Pirmas žodis ir išsijungia garsiakalbiai. Nuo altoriaus pasigirdo balsas: „chuliganas! Apsišaukėlis! Nutilk! Kas tavęs prašė?!"

Daktaras kun. P. Vaičekonis metėsi į minią: „Skirstykitės! Ko čia klausot?! Namo eikit! Aš jo nepažįstu!" Kunigas stumia žmones iš bažnyčios. Daktaro kunigo elgesys daugeliui atrodė viršijąs mandagumo taisykles. Sakosi — nepažįstąs. Keista?! Minioje girdėjosi šnabždesys: „Tai kunigas A. Jokubauskas." Minia atpažino, o kunigas — Kunigų seminarijos profesorius — ne. O privalėjo atpažinti, nes kun. A. Jokubauskas (pagal „Katalikų kalendorių žinyną", 1982 m.) gavo kunigystės šventimus 1954 metais, o kun. P. Vaičekonis — 1952 metais. Taigi, juos sieja bent pora metų, bendrai praleistų Seminarijoje.

Pamokslininkas tęsė toliau. Klebonas gi sugrįžo į zakristiją, o minia — į entuziastingą tylą, kurią perskrodė du vienas po kito seką skambučiai vargonininkui. Gal buvo norima, jog užgrotų vargonais? Pradėjo skabinti varpeliais prie altoriaus. Po presbiteriją šurmuliavo vyrai baltomis

kamžomis. Kažkokia panika . . . Pamokslas tęsiamas. Pamažu vienas po kito užgesina šviestuvus, kol galop bažnyčioje tampa visiškai tamsu, o minia, išreikšdama savo pasipiktinimą, aiktelėjo: ,,uuuch!" Tamsa nesutrukdė tęsti pamokslą. Minia su dar didesniu dėmesiu klausėsi jo: niekas net nebandė išeiti iš bažnyčios, išskyrus tuos pirmuosius, kurie, pastumti klebono, išėjo pradžioje pamokslo. Tokių gi buvo tik keletas, o apypilnė bažnyčia klausėsi . . .

Tamsa padėjo vienam iš patarnautojų užlipti į sakyklą. Prieblandoje matėsi, kaip anas vyras uždėjo ranką ant kun. A. Jokubausko peties. Kunigas, pasakęs ,,Amen", persižegnojo ir buvo išvestas iš sakyklos. Minia pradėjo karštai ploti. Staiga vėl sušvito ,,žirandėliai". Vėl į minią iš zakristijos puolė kun. P. Vaičekonis, bandydamas nutildyti plojančius. Bet minios pirmosios eilės taip pastūmė kleboną, kad šis atsidūrė vos ne presbiterijos vidury. Visa laimė, jog vienas iš patarnautojų suskubo uždaryti Dievo Stalo vartelius, — kažin ar įaudrinta minia nebūtų siūbtelėjusi gilyn. Klebonas tuoj pat puolė prie mikrofono (jau veikiančio!!!): ,,Nemitinguokite! Mitingus kelti eikit į gatvę, aikštes! Čia bažnyčia! Švenčiausias! Netrukdykite melstis žmonėms!" (. . .) Klebonui nutilus, minia lyg ir apsiramino. Tačiau kun. P. Vaičekonis, pasinaudodamas tyla, tais pačiais ir panašiais žodžiais bandė vėl gėdinti minią dėl spontaniškai prasiveržusio plojimo ir ovacijų: ,,Valio!", ,,Dievas!" ir kitokių. Minia nesileido sugėdinama. Priešingai, ji atnaujintais plojimais ir dar stipresnėmis ovacijomis privertė nutilti kleboną, ,,vienybės" vardan, bandžiusį nutildyti pamokslininką. Po nesėkmės kunigas klebonas sugrįžo į zakristiją. Minia pamažu rimo ir girdėjosi tik nepasitenkinimo šurmulys. Pasigirdo aukšta gaida intonuota: ,,Marija, Marija . . . palengvink vergiją! . . .'" Melodija tikrai skausmingai liejosi, atsimušdama į barokinius skliautus. O išeinantį iš bažnyčios kun. A. Jokubauską daugelis iš minios sveikino, paspausdami nuoširdumo ir solidarumo vardan ranką: ,,Stiprybės, kunige!" Tikinčiųjų akyse žibėjo ašaros . . . Abejingų ir nesupratusių buvo tik vienetai . . .

Kodėl iškilo reikalas nutildyti kun. A. Jokubauską? Ką jis pasakė? Skelbė netiesą? Toli gražu, — ne! Minia taip karštai ir nuoširdžiai galėjo pasveikinti tik drąsų tiesos žodį!!! O jis buvo toks (pateikiame santrauką):

Šv. Kazimiero asmenybės šventumas nė trupučio nenublanko per penketą šimtmečių. Tai liudija jūsų gausus susirinkimo nuoširdumas, nors bedievybė pačiais organizuočiausiais būdais griauna ir naikina Katalikų Bažnyčią Lietuvoje. Mes meldžiamės už pašaukimus kunigystėn, nes jau apie 130 parapijų be kunigų! Gal pašaukimų nėra? Netiesa — pašaukimų yra! Bet bedieviai neleidžia visiems norintiems jaunuoliams įstoti į Seminariją!" (su šiais žodžiais buvo užgesintas didysis šviestuvas!) Kunigas toliau kvietė neapkęsti nuodėmės, blogio savo gyvenime. Drąsino, jog kokia tik besiaustų nuodėmės tamsa, Dievas laimės, mes nugalėsime. Tvirtino, jog tikintiesiems nevalia bijoti aukos, net mirties, jei to pareikalauja ištikimybė Bažnyčiai ir Dievui. Iš tiesų, ko verta idėja, jei už ją nesutinkama aukotis, mirti? Paminėjo tuos, kurie jau eina aukos keliu: kunigus kalinius — Alfonsą Svarinską ir Sigitą Tamkevičių. (Čia buvo užgesinti iki šiol degę kiti šviestuvai, o pamokslininkas išvestas).

Gal galima šiems žodžiams primesti politiką? Taip, tai — politika, bet Kristaus, Bažnyčios, Dievo ir tiktai Jo!!! Kunigų paruošimas priklauso tik Bažnyčios vyresnybei, o ne civilinei valdžiai! Bedieviai rafinotiškiausia klasta ir melu atvirai griauna Bažnyčią mūsų širdyse, — tai tik bailiai ir naivūs gali nepastebėti! Neapkęsti velnio darbų, nuodėmės — kataliko pašaukimas! — šv. Karalaičio Kazimiero — gyvenimo šūkis! Vienybės su kenčiančiaisiais (ne kitaip pasielgė ir šv. Tėvas, šiomis dienomis taip jautriai prisimindamas Lietuvą) — tai artimo meilės pareiga. Aplankyti kalinį — geras darbas. Kalinius lankome nuolatine malda ir dažnu jų garbingos aukos prisiminimu. Kitokių galimybių neturime . . .

O štai rugpjūčio 24 dienos vakarinių pamaldų metu kalbėjęs kun. K. Vaičionis teigė, jog tai, kad Lietuva priimta į

Tarybų Sąjungos sudėtį, yra Dievo palaima. Ar čia ne politika?!

Taigi, esame apverktinoje padėtyje. Mus ragina melstis už vienybę, bet po kokia vėliava vienytis: Kristaus Tiesos ar bedieviškos politikos? Mes trokštame ir viską darome, dažnai daug rizikuojame, kad mūsų gyvenimas būtų tik po Kristaus vėliava!

P.S. Š.m. birželio 29 dieną, šventųjų apaštalų Petro ir Povilo bažnyčioje atlaidų metu, kun. K. Vaičionis įrodinėjo pamoksle, jog nereikia jokių pareiškimų, jokių parašų rinkimo, tai tik pakenkia Katalikų Bažnyčiai. Taigi, šiuo atveju tik konstatuojame šį aukščiau minėtą skaudų faktą (tylėti negalime, jaučiame sąžinės balsą, suprantame, jog tylėdami, padarytume nusikaltimą), nerinkdami parašų, nors galėtumėm. Leiskite išreikšti keletą pasiūlymų. Pageidautumėm panašių atlaidų metu daugiau kunigų klausyklose, ypač vakarinių pamaldų metu ir prieš jas. Kitaip susidaro didelės eilės, tai trukdo tikinčiuosius, kurių dauguma atideda sakramentus ateičiai. Kam reikalingi atlaidai, jei žmonės negali pasinaudoti Dievo malone pilnai? Kunigai ateidavo į klausyklas 10-15 minučių prieš šv. Mišias, bet dažniausiai, — prasidėjus šv. Mišioms. Atleiskite, bet tai keista ir kelia nusistebėjimą: garsintuvai sutrinka kaip tik iškilmių metu (pvz., kovo 3 d.) arba visiškai pasilieka neįjungti — arčiau durų (rugpjūčio 26 d.). Tokiu atveju šventoriuje esantys negalėjo išgirsti pamokslo. Prisimintina ir tai, jog šventoriuje, gatvėje stovėjo didesnė dalis atlaidų dalyvių.

Vilniaus tikintieji, dalyvavę šv. Kazimiero Jubiliejinių atlaidų rugpjūčio 23 dienos vakarinėse pamaldose.

1984 m. rugpjūčio 27 diena.

Minint šv. Kazimiero 500 metų mirties jubiliejų, Lietuvoje į Esperantų kalbą išversta vyskupo K. Paltaroko monografija „Karalaitis šv. Kazimieras", o į estų — istoriko Simo Sužiedėlio veikalas „Karalaitis Kazimieras".

Abu vertimai atspausdinti rašomąja mašinėle.

KUNIGŲ — ALFONSO SVARINSKO IR SIGITO TAMKEVIČIAUS — PAMOKSLAI, ĮTRAUKTI Į KALTINAMĄJĄ MEDŽIAGĄ

(Šis kun. A. Svarinsko pamokslas palietė jautrią Lietuvos ateistų nusikaltimų pertemptą stygą):

Kunigo A. Svarinsko pamokslas, pasakytas Šiluvoje:

„Garbė Tau, Viešpatie, už amžinąjį taką nuo žemės dulkių lig dangaus žvaigždžių, garbė už saulę, kur kas rytą teka, ir už didybę mūs mažų širdžių..."

Broliai ir seserys Kristuje, manau, kad šie poeto Bernardo Brazdžionio žodžiai geriausiai išreiškia mūsų nuotaikas, atvykus į Šiluvą. Per šias aštuonias dienas visa Lietuva plaukia į Šiluvą, Šiluvos garsas jau peržengė Lietuvos ribas. Tikintieji iš Kazachstano, Latvijos, Estijos, Gudijos vyksta pas Šiluvos Mariją, ir neveltui. Prievarta į Šiluvą juos niekas nevaro, ir jei žmonės vyksta, reiškia jie jaučia dvasinę naudą ir gauna daug malonių. Šiandien į Šiluvą atvyko daug kunigų, vyskupas, kurį greitai sutiksime, minia tikinčiųjų. Prie Marijos kojų mes atnešėme Lietuvos Katalikų Bažnyčios vargus, skundus ir negalią; mes susirinkome čia ne kapituliuoti, ne verkti, bet priešingai — prašyti, kad Šiluvos Marija palaimintų mūsų darbą ir, sustiprėjus dvasia, grįžti į didžią kovą už Dievo Bažnyčios ir tikėjimo teises mūsų krašte. Tikiuos, kad visi — kunigai ir tikintieji — drauge su šv. Bernardu kreipsimės: „O maloningoji Mergele Marija, per amžius nėra girdėta, kad kas būtų į Tave kreipęsis ir likęs neišklausytas." Taigi, turėkime viltį, kad Marija ir mus išklausys, supras, kiekvieną mūsų rūpestį užtars pas savo Sūnų ir padės. Žvelgdami į 600 metų Lietuvos Katalikų Bažnyčios istoriją, matome, kad Bažnyčios kelias mūsų Tėvynėje nebuvo lygus, jame buvo ir skaudžių, didelių sunkumų. Vienas iš jų — reformacijos prievarta, kai kunigai, anksčiau užsikrėtę reformacija, bandė prievarta ją brukti ir mūsų liaudžiai, ir tik Šiluvos stebuklas, Šiluvos Marija išgelbėjo Lietuvą nuo reformacijos. Panašius didelius sunkumus Bažnyčia

pergyvena ir dabar, nuo pokario metų, kai taip vadinama valdiška bedievybė prievarta stengiasi sunaikinti Bažnyčią ir tikėjimą mūsų krašte. Daug kas šia linkme jau yra padaryta: daugybė bažnyčių paversta sandėliais, nupjauti kryžiai, iš daug žmonių, ypatingai jaunimo, išplėštas tikėjimas, bet ačiū Dievui, kad dar ne viską bedieviai pajėgė padaryti — tauta dar gyva ir ji atgis naujam, šviesesniam gyvenimui. Šio atgimimo paskatinti, ryžkimės tolimesnei dvasinei kovai. Pernai, rugpjūčio 14 d., TTGKK parašė atsišaukimą į visus Lietuvos vyskupus, kunigus, geros valios lietuvius, brolius išeivius, Vatikano radiją, prašydamas šiuos metus paskelbti blaivybės metais. Lietuvos Ordinarai, o Telšių vyskupijos valdytojas dar žymiai anksčiau, savo laiškais paskelbė šiuos metus blaivybės metais. Ir štai dabar vyksta įvairios pamaldumo pratybos, susikaupimai, kad galėtume šią misiją geriau apsvarstyti ir sėkmingai vykdyti. Ir manau, kad ateityje metuose vieną kartą, kaip pernai Aušros Vartuose, Kalvarijoje, o dabar Šiluvoje, vyskupijų kunigai suvažiuosime bendrai pasimelsti ir apsvarstyti aktualias problemas. Reikia rinktis, nes mes neturime spaudos, neturime žodžio laisvės, mums beliko viena bažnyčia, ir šią auditoriją mes tinkamai išnaudosime. Jau yra įprasta, kad kiekvieną Žemaičių Kalvarijos ir Šiluvos atlaidų trečiadienį visi Lietuvos kunigai susirenka Marijos šventovėse (. . .) Mes norime ir siekiame, kad šie blaivybės metai nebūtų mums tikslas, nebūtų viena trumpalaikė programa, bet kad būtų pasiruošimas dviems dideliems jubiliejams, kuriuos greitu laiku švęsime, būtent — 1984 m. švęsime 500 m. jubiliejų nuo Tautos Globėjo šv. Kazimiero mirties ir 1987 m. 600 m. nuo krikščionybės įvedimo Lietuvoje. Šv. Kazimiero jubiliejų švęs lenkai, švęs Popiežius, manau, kad ir mes, lietuviai, neatsiliksime. Mūsų Ordinarai jau tarias dėl jubiliejaus programos (. . .).

Prašėme Lietuvos Ordinarus, kad jie kreiptųsi į tarybinę valdžią, reikalaudami grąžinti išniekintą, paverstą ateizmo muziejumi šv. Kazimiero bažnyčią. 1604 metais, kai Kazmierą paskelbė šventuoju, buvo pradėta šios bažnyčios

statyba, ir už 4 metų šv. Kazimiero jubiliejų mes norime švęsti šv. Kazimiero bažnyčioje. Tikiu, kad Ordinarai mūsų pageidavimus perduos tarybinei valdžiai. Taigi, į Šiluvą susirinkome ir pasimelsti, ir pagalvoti, kokiu būdu iki minėtų jubiliejų atnaujinti tautos dvasinį veidą, savo gyveimą, darbus, mintis ir žodžius — visą Lietuvos vaizdą. Iki to laiko mes norime uždaryti visas karčiamas, norime, kad gatvėse nebūtų šlitinėjančių ir girtų, norime, kad sumažėtų moterų ir vaikų ašarų, vėl skambėtų graži sutartinė, o mūsų broliai surastų kelią į Bažnyčią, ypač tie, kurie dėl baimės, dėl karjeros, ,,dėl trupinio aukso, gardaus valgio šaukšto . . ." nusigręžė nuo Dievo — amžinos laimės šaltinio. Šv. Pauliaus žodžiais, mums reikia: ,,Visa atnaujinti Kristuje!" Šiuos žodžius stenkimės gerai apgalvoti ir praktiškai kiekvienas pritaikyti savo gyvenime. Jei iki 600 metų kirkščionybės įvedimo jubiliejaus sugebėsime tinkamai atsinaujinti, kas žino, gal ir Popiežius pareikš norą atvažiuoti į Lietuvą, gal ir jis galės pabučiuoti mūsų Tėvynės žemę, tik reikia, kad mes to būtume verti prieš Dievą ir Apaštalų Sostą. Norint pakilti, reikia žinoti tuos pavojus, kurie mūsų tyko, mus slegia ir kankina. Pirmasis ir pagrindinis iš jų yra girtuoklystė, kurią mūsų krašte pasėjo bedievybė. Girtuoklystė yra bedievybės pasėka, ir veltui kai kas tvirtina, kad geriama dėl gero gyvenimo lygio. Amerikiečiai geriau gyvena, bet pas juos girtuoklystė penktoji problema, o pas mus — pirmoji. Geria vyrai, geria moterys, geria vaikai, ir baigiama prasigerti. Šitais blaivybės metais daugelis parapijų padarė blaivybės ar visiškos abstinencijos įžadus bent metus laiko susilaikyti negėrus arba gerti labai saikingai, pvz., 100 gr. alkoholio per vardines, krikštynas, vestuves, ir nedaugiau, ir, svarbiausia, niekieno neraginti, niekieno neversti gerti. Ši praktika davė gražių rezultatų. Šiandien per Sumą bus taip pat dalinamos kortelės, parvažiavę namo, užsirašykit ant jų savo pavardę, vardą ir kuriam laikui pasižadat laikytis padaryto įžado. Prie progos su minėta kortele prisistatykit vietos klebonui, kad jis žinotų, kiek jo parapijiečių prisidėjo prie blaivybės sąjūdžio (. . .) Šiandien savo tarpe mes

neturime vyskupo Valančiaus, tokio autoriteto, kurio klausytų visa tauta, bet mes turime tūkstančius valančiukų, ir jūs visi, čia susirinkę, esate tie mažieji valančiukai, todėl privalote blaivybės ir abstinencijos sąjūdį nešti į mūsų tautą. Siūlyčiau visiems, kas dalyvauja Šiluvos atlaiduose, bent mėnesį laiko neliesti jokio alkoholinio gėrimo, tai bus mūsų pasiryžimo pradžia, graži auka Marijai, dabar neužtenka pusinės aukos, reikia didelės, totalinės, milžiniškos aukos ir norėtųsi tikėti, kad sugebėsime taip aukotis. Mes, kunigai, į jus, čia susirinkusius, žvelgiame su viltimi ir pasitikėjimu, manau, kad jūs suprasite, jog šito reikia Bažnyčiai, reikia Lietuvai, šito reikia ir mūsų gražesniam, geresniam rytojui.

Antroji liga, kuria neretai sergame — tai baimė. Jeigu prieš karą žmonės bijojo juodos katės savo kieme, tai dabar bijo kaimyno akies, kaimyno ausies, įvairiausių dalykų žmonės bijo, vis bijo ir bijo . . . ir galop nebežino, ko ir bijoti, o visgi jaučia, kad reikia bijoti. Baimė — žmogų žeminantis jausmas. Juo labiau tie, kurie vadovauja Dievo Tautai, kurie stovi Dievo Tautos prieky, neturi turėti baimės. Garbingas tautos kankinys, arkivyskupas Teofilis Matulionis sakė: „Aš kunigui leidžiu prieš pavojus sudrebėti, bet neleidžiu jam bijoti." Taigi, kiekvienas kaip žmogus mes galime prieš sunkumus, pavojus sudrebėti, bet bijoti nereikia. O visgi kažkada paskleista baltųjų meškų baimės manija ir šiandien dar gyva mūsų tarpe. Baltos meškos jau baigia išnykti . . . Imkime pavyzdį iš savo jaunimo. Rugpjūčio 24 d. mūsų jaunimas surengė maldingą eiseną iš Tytuvėnų į Šiluvą. Eisenoje dalyvavo du kunigai ir apie pusantro tūkstančio maldininkų, daugumoje jaunimas. Teko girdėti aukštų tarybinių pareigūnų pasisakymą: „Mūsiškiai apsijuokė . . . Jei žmonės meldžiasi, tai kam tos gaisrinės, kam gi juos filmuot, kodėl nefilmuoja chuliganų, kurių pilna gatvėse . . ." Iš tikrųjų, bedieviai, bijodami maldos, dažnai apsijuokia, pasirodo, jog iš tiesų yra labai bailūs — bijo kryžiaus ženklo, rožančiaus. Matydami tokį jaunimą, mes, suaugusieji, žiūrėkim, kad ateity prieš juos netektų raudonuot: pasirodo, kad jaunimas, auklėtas tarybinėse

mokyklose, pajėgia atskirti kviečius nuo pelų, tiesą nuo melo. Jie drąsiai eina Lietuvos keliais ir neša kryžių, tiesą ir meilę. Mums, senesniems, negalima likti gale, reikia eiti į priekį: ir į sekmadienio šv. Mišias, ir prie stalo, darant kryžiaus ženklą, ir, sutikus kaimyną, pasakyti jam: „Garbė Jėzui Kristui". Taigi, nugalėkime baimę, jei bijosime, jei kaip pelės tupėsime po šluota, kaip katalikai būsime priversti žūti. Prisimena iš Senojo Testamento, kaip Mozė vedė žydų tautą iš Egipto. Keliaujant dykuma, jie pasiilgo svogūnų ir česnakų ir kalbėjo prieš Mozę. Tada Dievas sakė: „Ši tauta neįeis į pažadėtąją žemę . . ." Per 40 metų jie žuvo dykumoj, bijau, kad ir mūs senesnei kartai taip neatsitiktų, ne kartą jie baime išduoda savo tikėjimą, neduoda gero pavyzdžio jaunesniajai kartai (. . .) Jaunimas tikrai įeis į pažadėtąją žemę ir pamatys visapusišką Bažnyčios pergalę. Taigi, broliai, šalin baimę, vienintelė baimė — nepadaryti nuodėmės. Krikščionis bijo tik nuodėmės ir daugiau nieko. Šalin vidutiniškumą! Ilga carizmo vergija pagimdė nepilnaverčio lietuvio tipą, toks žmogus neretai nori ir Dievui tarnauti, ir pasauliui, dažnai bijo, lankstosi tai vieniems, tai kitiems, o tai jau yra blogai, — bedieviai tai mato ir stengiasi pasinaudoti. Neseniai kulto įgaliotinis Petras Anilionis važinėjo po klebonijas, kvietėsi kunigus į vykdomus komitetus ir sakė, kad jiems negalima katekizuoti vaikų, vaikams draudžiama būti prie altoriaus . . ., vis negalima, negalima, net pamokslus sakyti katechetiška tema negalima. Tas pats įgaliotinis išsikvietė į apylinkę Grinkiškio parapijos kleboną ir apylinkės pirmininkės akivaizdoje jį išbarė. Pagal įgaliotinį, kunigas gali išsižiot tik tada, kai šaukštą prie burnos neša. Išbaręs kunigą, įgaliotinis čia pat išsiėmė katalikišką katekizmą ir, padavęs jį apylinkės pirmininkei, paaiškino: „Imk, pasiskaityk, ką čia rašo." Kai buvo išspausdinti katekizmai, iš jų tris su puse tūkstančio pavogė ir pardavė darbininkai, o pusantro tūkstančio pasiėmė kulto įgaliotinis. Dažnai žmonės stebisi, kodėl katekizmus ir maldaknyges dar iš spaustuvės taip vagia, kodėl kitų knygų nevagia? Paprastas dalykas, jei idėja gyva, jei ji veiksminga, tai visi ir griebia, —

pasenusių dalykų niekam nereikia . . . Reiškia kunigams negalima aiškinti katekizmo tiesų, sakyti katechetinių pamokslų, o apylinkių pirmininkai ruošiami katekizacijai, kad geriau galėtų dirbti Bažnyčios griovimo darbą. Mes turime laikytis pagrindinių valstybės įstatymų, Konstitucijos, bet ne bedievių raizgomų voratinklių. Mes, kunigai, privalome gerai katekizuoti vaikus pagal Ordinarų nustatytą dvejų ar trejų metų programą. Dabartinėmis sąlygomis kiekvieną sekmadienį reikia katekizuoti ir suaugusius, mat, katekizmų gavom nedaug, maždaug 10 kiekviena parapija, taigi, būtina sakyti katechetinius pamokslus, o tikintieji, kad pamatytų tiesą ir atskirtų melą, privalo girdimas tiesas gerai įsisąmoninti. Išvadoje — kunigai privalo katekizuoti Dievo Tautą — ir suaugusius, ir vaikus — ypatingai reikia gerai atlikti dviejų, o kitose parapijose ir trijų dienų advento ir gavėnios rekolekcijas, nuoširdžiai jas atlikti, visi šie renginiai tikrai duos ir Dievo malonės, ir drąsos, ir tada pamatysime, kas mes esame.

Baigdamas, kadangi laiko mažai, noriu bent trumpai paliesti dar vieną labai svarbią problemą, būtent, — kunigų ruošimo problemą. Buvo metų, kai bedieviai į Seminariją leido priimti vos keturis, šešis, aštuonis ar dešimt kandidatų, dabar, kai kunigai ir Ordinarai pradėjo primygtinai reikalauti, jau ketvirti metai į Seminariją priimama dvidešimt kandidatų. Per tą laiką dalis kunigų išmirė, atsirado spragos, kunigų trūkumas. Bedieviai taip suįžūlėjo, kad faktiškai jie tvarko Seminariją. Štai šiemet Seminarijos vadovybė kulto įgaliotinio įstaigai pateikė 36 kandidatų pareiškimus. Septyniolika iš jų bedieviai atrinko ir išbraukė, išbraukė pačius geriausius. Manau, kad Ordinarai pasirūpins, kad atmestieji privačiu būdu pasiruoštų kunigystei. Atėjo metas, kad ne įgaliotinis spręstų kandidatų tikimą Seminarijon, bet Bažnyčios vadovybė — vyskupai ir valdytojai, kunigai ir tikintieji. Daugiau tylėti nebegalima! Jei norime dvasiniai susideginti — tylėkime, galime ir susideginti, bet istorija pasakys, kad mes savo tylėjimu ir apsileidimu išdavėm Lietuvos Katalikų Bažnyčią. Kitas pavyzdys: praeitą antradienį iš Seminarijos ketvirto

kurso buvo išmestas geras klierikas. Kai paklausiau, už ką jį išmetė, vieni sakė, jog už tai, kad vasarą susitiko su reakcingais kunigais, kiti — kad Vidukléje praleido vasaros atostogas. Viduklė — infekcinė vieta, kur galima užsikrėsti maru:...) Šitie ir panašūs įvykiai verčia mus susimąstyti ir pasakyti: gana! mes daugiau šito nepakęsim, jei valdžia nenori, tegul visai neleidžia veikti Seminarijai, bet jai vadovauti turi tik Bažnyčios vadovybė, o mes tokią seminariją visapusiškai remsim.

Šiandien yra atvažiavęs mūsų Vyskupas, pasakys atitinkamą žodį, o mes, ką išgirsime, paskleiskime po visą Lietuvą ir kiekvienas praktiškai savo gyvenime įvykdykime.

Mes, Lietuvos kunigai, nesiekiam politinių tikslų. Ne! Mes tik prisiimam tą misiją, kurią Dievas uždeda ant mūsų menkų, silpnų pečių. Nuolat suklupsime prie Marijos Šiluvoje, Aušros Vartuose ar Žemaičių Kalvarijoje ir prašysime jėgų tinkamai šią misiją atlikti. Pasižadam Marijai, kad ginsime Bažnyčią iki paskutinio kunigo: ginsime visu savo gyvenimu — žodžiu, drąsa, tiesos skleidimu, ir tuomet tikėkim, kad, Dievui padedant, iki tų dviejų didelių jubiliejų, stengsime atnaujinti dvasinį Tautos veidą. Taigi, broliai, mūsų šūkis tebūna: „Visa atnaujinti Kristuje!" Amen."

(Kalba taisyta — red. past.).

* * *

(Drąsus kun. S. Tamkevičiaus tiesos žodis, pažertas Lietuvos okupanto tarnams buvo lyg druska akyse):

Kunigo S. Tamkevičiaus pamokslas, pasakytas kun. Karolio Garucko pirmųjų mirties metinių minėjime Ceikiniuose, 1980 m. balandžio mėnesį:

„Stovime prie tėvo Karolio kapo . . . Ir ko mes čia susirinkome? Esame pratę didelių žmonių ieškoti knygose, toli Prancūzijoje ar Italijoje ir dažnai nepastebime, kad tie didieji žmonės gyvena ir visai čia pat, mūsų tarpe, — su

mumis kalbasi, dirba, su mumis kuria Bažnyčios ir Tautos ateitį. Vienas iš tų didelių žmonių, kurių neužmirš Bažnyčia ir Tauta, buvo ir tebėra tėvas Karolis. Kas jis buvo? Jei tėvą Karolį charakterizuotų tikintysis, jis kalbėtų: tėvas Karolis — šimtaprocentinis idealistas, jam rūpėjo Dievas ir Bažnyčia, rūpėjo Tėvynė, jaudino žmonių nemirtingos sielos ir jų medžiaginė gerovė. Jei į klausimą, kas buvo tėvas Karolis, atsakytų šiandieninis valdiškas bedievis, jis pasakytų, kad tėvas Karolis buvo prakeiktas jėzuitas ir religinis ekstremistas. Už ką šiandien valdiški bedieviai vyskupus, kunigus, tarp jų ir tėvą Karolį, tikinčiuosius vadina ekstremistais, reakcionieriais, žodžiu, klijuoja kokias tik išmano pažeminimo etiketes. Norint tai suprasti, bent trumpai pažvelkime į šiandieninę mūsų Bažnyčios padėtį. Šiandien Bažnyčia mūsų tautoje eina Golgotos keliu, šiandien ji mūsų tautoje kryžiuojama, norima, kad Bažnyčia ir tikėjimas būtų palaidoti, kad mūsų Tėvynėje neliktų pėdsakų nė vieno kryžiaus, nė vienos bažnyčios, kad būsimos kartos matytų tiktai bedieviškus paminklus, ir kad niekas neliudytų, jog čia, prie Baltijos, buvo giliai tikinti tauta, mylėjusi Dievą ir Mariją. Šitam Kristaus Bažnyčios kryžiavimui panaudojama viskas, susumavus, apžvelgus tas pagrindines kryptis, kuriomis šiandien kryžiuojama Bažnyčia, galime padaryti išvadas. Pirmiausia, Bažnyčios kryžiavimui, kovai su tikėjimu yra panaudojamas alkoholis. Sąmoningai ar nesąmoningai, masiškai gamindami alkoholį, bedieviai pačiu baisiausiu būdu kovoja prieš tikėjimą ir kryžiuoja Bažnyčią. Atimk šiandien iš mūsų tautos alkoholį, ir bažnyčiose atsiras trigubai, o gal ir penkis kartus daugiau tikinčiųjų; žmogus, kurio gyvenimo tikslu pasidaro degtinė, užmiršta kelią į bažnyčią, tikėjimas jam tampa prietarais. Šiandien Marijos žemė apstatyta karčiamomis, kiekvienais metais lietuviai milijonus rublių paaukoja šitam baisiam stabui, ir visi, kurie mąsto ir nėra akli mato, kad pati didžioji nelaimė, *didysis tautos ir Bažnyčios priešas yra ne kas kita kaip alkoholizmas.*

Antrasis ginklas, antroji priemonė, kuriuo kovojama prieš Kristaus Bažnyčią, yra prievarta. Prievartos baisius

nagus matome visame Bažnyčios gyvenime. Kiekvieną pavasarį mes, kunigai, jums tikintiesiems iš sakyklų perskaitome vyskupijų kurijų atsiųstą raštą, kuriame Kunigų seminarija kviečia jaunuolius apsispręsti darbui Kristaus vynuogyne; mes nutylime, nepasakome, kad jaunuolius į Kunigų seminariją dažnai palydi ne tiek parapijos klebonas, kiek valdiški bedieviai, kuriuos vadiname saugumu ir kitokiais vardais. Jaunuolis, pasišvęsdamas Kristaus tarnybai, negali turėti laisvų rankų, — jis prievartaujamas statyti ne Kristaus Bažnyčią, bet šėtono namus — prievartaujamas veidmainiauti, būti išdaviku. Mes, tikintieji, neturime religinės literatūros, neturime savo laikraščio, neturime knygų. Kurie neseniai, kovo mėnesį, stebėjote porą televizijos laidų, girdėjote, kaip oficialūs asmenys tvirtino, kad Lietuvos tikintieji visko turi: turi šv. Raštą, religinę literatūrą, jiems leidžiami apeigynai, kalendoriai, žodžiu, leidžiama viskas, ko mums, tikintiesiems, reikia. Netiesa! Mes nieko neturime. Prievarta iš mūsų atimtos spaustuvės, prievartos ranka mūsų neprileidžia prie radijo ir televizijos; ir tada, kai ant kunigų ir tikinčiųjų galvų pilamos melo ir šmeižto pamazgos, neleidžiama greta lektoriaus atsistoti kunigui ir atsakyti į primetamus priekaištus, juos atremti. Prievartos ranka neleidžia, kad kunigai mokytų vaikelius tikėjimo tiesų. Ir jei šiandien kunigai ir toliau katekizuoja vaikus, išdrįsta nenusilenkti šiai baisiai prievartai, lenkime prieš juos galvas. Galima būtų paminėti daugybę šios prievartos aktų, bet visi juos gerai žinot — šiandien reikia idioto arba aklo, kuris šitų prievartos aktų nematytų.

Trečiasis ginklas, kurį naudoja valdiški bedieviai, norėdami nukryžiuoti Kristaus Bažnyčią, yra melas. Prievarta jau pati savyje yra bjauri, nežmoniška, todėl, norint ją nuslėpti, vartojamas melas. Šį melą mes girdime per radiją, televiziją, skaitome laikraščiuose, žurnaluose. Mus, Lietuvos kunigus ir tikinčiuosius, bando įtikinti, kad virvė, kurią bedieviai neria ant mūsų kaklo, yra ne virvė, o gražus kaklaraištis. Tada, kai bedieviai įvairiausiais būdais mus bando uždusinti, palaidoti, tie patys bedieviai deda

pastangas mus įtikinti, kad turime pilnas sąlygas kvėpuoti, gyventi, žydėti. Šis melas tarnauja prievartos užmaskavimui; tas pats melas tarnauja ir bedieviškai ideologijai. Šiandien, kai net objektyvūs ateistai pripažįsta, kad Kristus — istorinė asmenybė, kad Jis gyveno žemėje, veikė, buvo prikaltas prie kryžiaus, valdiški bedieviai laikraščiuose, mokykliniuose vadovėliuose dar rašo, kad Kristus — mitas, pasaka, Kristus — žmonių sukurta legenda. Toks negarbingas melas dar ir šiandien naudojamas, kad vaikai, jaunimas ir visi, kurie mažiau orientuojasi apie tikėjimą, užmirštų ir nusigręžtų nuo Katalikų Bažnyčios. Taip suglaustai atrodo dabartinė Bažnyčios padėtis. Tėvas Karolis visa tai matė, norėdamas tarnauti Dievui ir žmonėms, gelbėti nemirtingas sielas, tapo jėzuitu, visko išsižadėjo, viską sudėjo ant aukos aukuro. Matydamas dabartinę sunkią Bažnyčios padėtį, matydamas prievartą, suvedžiojamus vaikelius ir jaunimą, girdėdamas melą, jis negalėjo vien tik melstis, negalėjo galvoti tik apie savo gyvenimą ir mirtį; jis nerimo, širdyje degė ugnis, jis ieškojo kelių, ką būtų galima padaryti, pakeisti. Ir tada, kai sužinojo, kad Lietuvoje kuriasi lietuviškoji Helsinkio grupė, pirmas į ją įstojo, buvo vienas iš jos kūrėjų. Ši grupė pirmutinė oficialiai pasisakė, reikalaudama, kad Bažnyčia, tikėjimas Lietuvoje turėtų pilną laisvę, kokią šiandien turi valdiški bedieviai. Jei jiems skiriama tonos popieriaus išleisti ateistinėms brošiūroms, tai lygiai tiek pat tonų turėtų būti skiriama ir katalikams; jei ateistus remia valstybė, tai lygiai taip valstybė, laikydama tikinčiuosius savais piliečiais, lygiateisiais piliečiais, turėtų remti ir tikinčiuosius — padėti ir leisti jiems skleisti savo idėjas. Šiandien mes prieš tėvą Karolį lenkiame galvas. Tuo metu, kai daugelis bailiai tylėjo ir lenkėsi prievartai, melui, tėvas Karolis stovėjo nepajudinamas kaip ąžuolas ir kalbėjo tiesą. Tikriausiai ir jis giliai širdyje pergyvendavo baimę, nerimą, bet rasdavo savyje jėgų tai vidinei baimei ir nerimui pasipriešinti ir stovėti drąsiai, aukštai laikant iškėlus Kristaus vėliavą. Stovime prie tėvo Karolio kapo . . . Susirinkome ne vien tik už jį pasimelsti, ne verkti, bet susimąstyti, kad ateities dienomis

užimtume tinkamą poziciją, kokią turėtų užimti kiekvienas Lietuvos kunigas ir tikintysis. Visų pirma, mes šiandien kiekvienas privalome suprasti, giliai įsisąmoninti, kad mūsų tylėjimas, pasyvumas yra didelis nusikaltimas prieš tautą ir Bažnyčią. Tuo laiku, kai visas pragaras stoja prieš Katalikų Bažnyčią, kad ją sugriautų, kad Lietuvos žeme nevaikščiotų tikintis žmogus, jei mes tylėtume ir nieko nedarytume, būtume bailiai, dezertyrai ir nusikaltėliai. Šiandieninė kunigo, tikinčio žmogaus pozicija turi būti didelis aktyvumas. Šiandien per maža vien melstis, per maža galvoti tik apie savo gyvenimą, mirtį ir laimingą amžinybę, — šiandien privalome matyti plačiai, savo širdimi apimti visus tautos ir Bažnyčios brolius bei seseris.

Kai tautą ir Bažnyčią žlugdo baisus alkoholizmas, kiekvienas kunigas, kiekvienas tikintysis, imantis į rankas stikliuką alkoholio, yra dezertyras ir nusikaltėlis. Nepateisinama, jei jis tai darytų ir be blogos valios, vien pataikaudamas savo silpnybei. Šiandien kiekvienas privalome kovoti už blaivią tautos ateitį, nes tik blaivi tauta gali duoti gerus piliečius, gerus Bažnyčios vaikus. Ne viskas šiandien nuo mūsų priklauso, bet mes savo protestais susirinkimuose galime reikalauti, kad būtų sumažinta alkoholio gamyba, kad iš mūsų gyvenimo aplinkos dingtų smuklės — jos mūsų nelaimė, Bažnyčios ir Tautos kapas. Mūsų visų — vyskupų, kunigų, tikinčiųjų — pareiga reikalauti, kad šitie nuodai iš mūsų tautos būtų šalinami, kad alkoholio gamyba būtų mažinama. Kai matome prievartą ir melą, likti pasyviais, ploti melui, balsuoti už melą, jį skleisti — būti aklais nemąstančiais prievartos įrankiais — nusikaltimas. Šiandieninė Bažnyčios ir tautos padėtis reikalauja, kad prieš šią prievartą ir melą kovotume. Dabartinė Bažnyčios ir tautos padėtis reikalauja, kad mes būtume drąsūs ir tvirti. Baimė, bėgimas nuo sunkumų nieko gero nei Bažnyčiai, nei tautai nežada. Ir, neatsižvelgiant į tai, ką bekalbėtų ir begalvotų kunigai ir tikintieji, kurie bando užimti diplomatinę poziciją ir save pateisina, sakydami, kad kartais protinga patylėti, kad tyliai veikiant galima daugiau padaryti; šiandien mes visiems

aiškiai sakome: tai baisi klaida.

Iš istorijos turime daugybę pavyzdžių, gerai žinoma Rusijos Provoslavų Bažnyčios skaudi pamoka, kur taip pat buvo mėginta eiti diplomatijos keliu. Mes, Lietuvos kunigai ir tikintieji, negalime leisti, kad mūsų tėvynėje būtų pakartota šita baisi, nedovanotina klaida, priešingu atveju — atsakysime prieš Dievo teismą, Tautą ir istoriją.

Stovime prie tėvo Karolio kapo . . ., prie kapo Kristaus kario; visi, kas mes bebūtume — dvasiškiai ar pasauliečiai — privalome pasiryžti drąsiai nešti Kristaus vėliavą. Šiandien mes neturime bijoti aukų. Jokie gąsdinimai, jokie lageriai, kalėjimai, mirtis negali mūsų sustabdyti. Bažnyčia niekada nekentėjo dėl to, kad jos vaikai sėdėjo kalėjimuose, Bažnyčia niekada neturėjo nuostolių, kai jos vaikai buvo plakami ir kryžiuojami, bet Bažnyčia turėjo didelius nuostolius, kai jos vaikai pasidarydavo bailiais, dezertyrais ir išduodavo švenčiausią Kristaus reikalą, už kurį Jis pats mirė ant kryžiaus. Broliai ir seserys, su malda lūpose, didele meile savo širdyse palikime tėvo Karolio kapą, išsineškime tą ugnį, kuria degė tėvas Karolis ir paskleiskime ją po visą tautą. Tegul kiekvieno mūsų širdyse dega tiesos, meilės ir drąsos ugnis. Amen."

(Kalba taisyta — red. past.)

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

(Lietuvos okupanto klusnus įrankis P. Anilionis ir jo tarnai yra praradę elementariausius žmogiškojo poelgio privalumus):

Žagarė (Joniškio raj.). 1984 m. rugpjūčio 24 d. į Žagarę, pas J. E. vyskupą Julijoną Steponavičių, atvyko RRT įgaliotinis Petras Anilionis ir prisistatė: „Atvykau kaip valdžios atstovas įspėti."

Įgaliotinis vyskupui J. Steponavičiui pateikė sekančius kaltinimus:

1. Vyskupas pasirašęs po pareiškimu dėl Religinių susivienijimų nuostatų kartu su 500 kunigų.

2. Pasirašęs po Kauno arkivyskupijos kunigų pareiškimu dėl suimtų kunigų — Alfonso Svarinsko ir Sigito Tamkevičiaus.

3. Vyskupas važinėja į atlaidus, jubiliejus ir laidotuves.

4. Meldėsi už valstybinius nusikaltėlius, pvz., neseniai Utenoje meldėsi 10-jų mirties metinių proga už nusikaltėlį kan. Petrą Raudą. Kan. P. Rauda — nereabilituotas! Pamokslo metu vyskupas pasakęs: „Praleisti metai lageryje auka ir meile Bažnyčiai atžymėti." Pamoksle dar paminėjo, jog mūsų tautoje šiandien skiriasi 1/3 susituokusiųjų. Tai yra antitarybinis pasakymas.

5. Prieš kelis metus Telšiuose meldėsi už vyskupą P. Ramanauską ir kitus tos vyskupijos mirusius vyskupus.

6. Pokalbiuose su kunigais jis raginęs kunigus: „Reikia katekizuoti vaikus", — t.y., skatino nesilaikyti tarybinių įstatymų.

7. Kišosi į Vilniaus Arkivyskupijos reikalus. Išsiuntinėjo Kurijoms raštą dėl Vilniaus arkivyskupijos Kunigų tarybos ir Konsultorių kolegijos sudarymo. Jis neturįs teisės kištis į arkivyskupijos reikalus. Valstybė jo veiksmų nepripažįsta.

Sukurstė Panevėžio vyskupijos valdytoją prel. K. Dulksnį savarankiškai sudaryti Kunigų tarybą ir Konsultorių kolegiją. Čia vyskupas J. Steponavičius priminė P. Anilioniui: „Jūs kišatės į Bažnyčios reikalus, pvz., reikalaujate į Kunigų tarybas ir Konsultorių kolegiją skirti tuos, kuriuos nurodote, o spaudoje, per televiziją ir radiją skelbiate, kad nesikišate į kanoninę ir liturginę Bažnyčios veiklą." Po tokių žodžių įgaliotinis, piktai pasižiūrėjęs į vyskupą, tylėjo.

Įsidrąsinęs įgaliotinis nepatarė Vyskupui važiuoti į Vilnių, į šv. Kazimiero atlaidų užbaigos pamaldas rugpjūčio 26 d. Ekscelencija į visa tai atsakė: „Nesijaučiu padaręs jokio nusikaltimo prieš civilinę valdžią. Į šv. Kazimiero iškilmes važiuosiu, nes, manau, taip bus geriau ir jums, ką apie jus užsienis pasakys, jei sužinos, kad jūs tai draudžiate?" P. Anilionis nerimavo, kad vyskupas gali perduoti pokalbį į „Kroniką". J. E. vyskupas J. Steponavičius į tai teatsakė: „Aš

visiems papasakosiu, kad jūs pas mane buvote ir už ką įspėjote."

* * *

Panevėžys. 1984 m. birželio 1 d. Religijų kultų įstaigos įgaliotinis Petras Anilionis į Panevėžio vyskupijos Kuriją sukvietė visus minėtos vyskupijos dekanus. Suvažiavę dekanai rado Kurijoje vyskupijos valdytojo prelato Kazimiero Dulksnio iškabintą pranešimą apie sudarytą vyskupijos Kunigų tarybą ir Konsultorių kolegiją. Atvykęs RRT įgaliotinis P. Anilionis labai pasipiktino tokiu pranešimu. Jis pareiškė: „Į tai, ką kunigai išrinko (6 kunigus), aš nesikišu, bet jokiu būdu nesutiksiu, kad be mano pritarimo būtų paskirti skiriamieji 6 Kunigų tarybos nariai." P. Anilionis kategoriškai pareiškė, kad be jo aprobatos negaliojanti ir Konsultorių kolegija. Iškabintame Konsultorių kolegijos narių sąraše ypatingą P. Anilionio pasipiktinimą sukėlė kanauninko Broniaus Antanaičio, kun. Petro Baltuškos ir kun. Jono Balčiūno pavardės. Įgaliotinis, nepaisant, kad sudaryta Konsultorių kolegija jau buvo viešai prelato K. Dulksnio pranešimu paskelbta, įsakė minėtus jam nepatinkančius tris narius pakeisti kitais. P. Anilionio gąsdinamas prelatas K. Dulksnys nusileido. Tačiau 1984 m. rugpjūčio 6 d. prelatas K. Dulksnys parašė raštą RRT įgaliotiniui P. Anilioniui, kuriame nurodė, jog Kunigų tarybos ir Konsultorių kolegijos pakeitimus padarė neįsigilinęs į kanonus ir įgaliotiniui primygtinai reikalaujant, ir rašte (kaip teisėtai išrinktą) nurodė nepakeistą Kunigų tarybą ir Konsultorių kolegiją. Rugpjūčio 14 d. prelatas K. Dulksnys buvo iškviestas į Vilnių pas P. Anilionį. Šis reikalavo, kad prelatas K. Dulksnys atsiimtų rugpjūčio 6 d. raštą, mat, įgaliotinis nenori pripažinti pirmųjų Kunigų tarybos ir Konsultorių kolegijos skyrimų.

1984 m. rugsėjo 11 d. vyskupijos Kurijoje buvo susirinkusi Panevėžio vyskupijos Kunigų taryba. Prelatas K. Dulksnys supažindino susirinkusius su rugpjūčio 6 d. raštu, kuriame nurodyta, jog Kunigų tarybą sudaro kunigai

— Petras Adomonis, kan. Bronius Antanaitis, Petras Baltuška, Petras Kuzmickas, Juozas Janulis, Antanas Balaišis, kan. Petras Žiukelis, kanc. Jonas Juodelis, dek. Jonas Pranevičius, dek. Klemensas Gutauskas, Jonas Balčiūnas, Petras Budriūnas; Konsultorių kolegiją — kan. Bronius Antanaitis, kan. Petras Žiukelis, Petras Adomonis, Jonas Balčiūnas, Petras Baltuška, kanc. Jonas Juodelis, Petras Kuzmickas.

Birželio 1 d. P. Anilionis dekanams kalbėjo susinervinęs,- ypač jį piktino tai, kad dekanai ir net vyskupijos valdytojas prelatas K. Dulksnys pasirašė po Panevėžio vyskupijos kunigų raštu tarybinei vyriausybei, protestuojant prieš kunigų — Alfonso Svarinsko ir Sigito Tamkevičiaus — suėmimą. Gąsdino, kad ateityje kiekvienas panašų raštą pasirašęs kunigas turės atskiru raštu paliudyti savo parašą saugumo įstaigoj. P. Anilionis įrodinėjo sukviestiems dekanams, kad kunigai — A. Svarinskas ir S. Tamkevičius — nuteisti teisingai. Įgaliotinio įsitikinimu, nuteistieji kunigai be reikalo piktinosi ir kėlė įvairias šių dienų negeroves, nes, jo žodžiais, ir seniau buvę negeriau. P. Anilionis savo kalboje rėmėsi senais prieškariniais žurnalais — skaitė iš jų įvairias žinutes apie vagystes ir žmogžudystes.

Kaip antitarybinės kun. A. Svarinsko agitacijos pavyzdį įgaliotinis nurodė pamokslą, kurį kun. A. Svarinskas baigęs kvietimu: „Einame, broliai ir seserys, kurti naują Lietuvą . . ." „Naują, tai, aišku, ne tarybinę", — su sarkazmu pridūrė P. Anilionis.

* * *

Šakiai. 1984 m. birželio 26 d. į Šakių rajono vykdomąjį komitetą buvo sukviesti rajono kunigai. Po kelių propagandinių valdžios atstovų pranešimų pirmininko pavaduotoja Kasparevičienė perskaitė RRT įgaliotinio P. Anilionio atsiųstą raštą ir ištrauką, kurioje smerkiamas parašų rinkimas po protestais dėl kunigų — A. Svarinsko ir S. Tamkevičiaus — kalinimo. Susirinkimo metu kunigas R.

Vaičiulaitis atmetė kaltinimą, jog suimtieji kunigai yra nusikaltėliai. Kunigas R. Vaičiulaitis tvirtino, kad kun. S. Tamkevičius yra jo kurso draugas, todėl puikiai jį pažįsta kaip labai pavyzdingą, rimtą, pagal Kristaus dvasią dirbantį kunigą. Valdžios atstovai į platesnes diskusijas nesileido — motyvuodami, kad jau pietų metas, kunigus paleido.

Pirmininko pavaduotoja Kasparevičienė, pasilikusi kun. dek. Juozą Žemaitį, barė jį už tai, kad jaunimo choras gieda šermenyse (jaunimas giedojo vienose gero kataliko laidotuvėse), kad katekizuoja vaikus, lanko parapijiečius, prie altoriaus daug vaikų ir jaunimo.

* * *

Šiauliai. 1984 m. liepos 30 d. 11 val. į Šiaulių rajono vykdomąjį komitetą „pasitarimui" pirmininko pavaduotojas A. Caparas sukvietė visus Šiaulių miesto ir rajono kunigus. Atvykęs RRT įgaliotinio pavaduotojas Juozėnas įtikinėjo kunigus, kad nepasirašytų po pareiškimais ir protestais, reikalaujančiais paleisti kun. A. Svarinską ir kun. S. Tamkevičių, įrodinėjo, kad nuteistieji kunigai yra nusikaltėliai, nuteisti teisingai ir todėl nebus paleisti.

* * *

Širvintai. 1984 m. rugsėjo 7 d. į rajono vykdomąjį komitetą buvo sušaukti rajone dirbantys kunigai. Rajono valdžia griežtai uždraudė melstis už valstybinius nusikaltėlius — kun. A. Svarinską ir kun. S. Tamkevičių.

Neleistina vaikų katekizacija.

Kan. Jonas Pilka, kun. Petras Krikščiukaitis ir kun. Rokas Puzonas griežtai pasipriešino, primindami, kad vaikus katekizuoti įsako bažnyčios kanonai ir kunigai jų laikysis. Į tai rajono vykdomojo komiteto pirmininko pav. replikavo: „Nei jūs mus perauklėsite, nei mes jus! Nėra reikalo ginčytis!"

Be to, įspėjo, kad ir daugiau yra nuostatų pažeidimų, bet perspėjimų nebus, — bus taikomos griežtesnės priemonės.

* * *

Jurbarkas. 1984 m. rugsėjo mėnesio pradžioje į Jurbarko rajoną buvo sukviesti rajono kunigai ir įspėti, kad nesimelstų už kalinamus kunigus — A. Svarinską ir S. Tamkevičių — ypač puolė Vadžgirio parapijos kleboną kun. Alfonsą Bulotą už pamokslą, pasakytą Viduklėje rugpjūčio mėnesio 2 d., kai susirinkę į bažnyčią žmonės vardinių proga meldėsi už kun. A. Svarinską, ir už šv. Mišias, atlaikytas jaunimui mokslo metų pradžioje.

* * *

(Okupuotoje Lietuvoje Bažnyčia atskirta nuo valstybės, bet valstybinės istaigos atstovas — komunistas „profesoriauja" Kauno Kunigų Seminarijoje):

Kaunas. 1984 m. balandžio 3 d. 17 val. su paskaita į Kauno Kunigų seminariją atvyko Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas Misiūnas. Kartu su juo į Seminariją atvyko ir Petro Anilionio įstaigos atstovas, pastarasis nuolatos lanko Seminariją kartu su atvykstančiais į ją lektoriais.

Aukščiausiojo Teismo pirmininkas Misiūnas savo paskaitoje aiškino klierikams apie teismo struktūrą, jo darbą, visų piliečių lygiateisiškumą ir panašiai. Misiūnas pripažino, kad praeityje teismas yra klydęs, bet dabartiniu metu, jo įsitikinimu, klaidos ištaisytos ir dirbama pagal aukščiausio teisingumo principus. Paskaita truko maždaug 40 minučių. Po jos, kaip paprastai, pasipylė eilė klausimų: „Jūs kalbate apie teisingumą, lygybę, laisvę, bet Konstitucijoje nėra straipsnio, kuris gintų religinių organizacijų, susirinkimų, religinio žodžio ir religinės spaudos laisvę, tad kokia gali būti lygybė, kaip suprasti tokį teisingumą?" Atsakydamas į šį klausimą, Misiūnas aiškino, kad nors Konstitucijoje ir nėra straipsnio apie klausime iškeltas teises, bet tai apgina kiti netiesioginiai Konstitucijos straipsniai.

Pagal Misiūną, tokie įstatymai yra kituose dokumentuose, bet konkrečiai, kokiuose dokumentuose yra jo minimi straipsniai, ginantys religinių organizacijų, susirinkimų ir religinės spaudos laisvę, Teismo pirmininkas taip ir nenurodė. Į klausimą, kodėl dvasininkai ir bažnyčios tarnautojai apmokestinami 2-3 kartus ir daugiau nei visos kitos įstaigos, Misiūnas neatsakė, teisindamasis, jog apie tokius dalykus nieko nežino. Užklaustas, kodėl neleidžiama išleisti religinės literatūros, Misiūnas aiškino, jog klausimas yra neteisingas: religinės literatūros, pagal Misiūną, išspausdinama labai daug, kaip pavyzdį nurodė „Katalikų kalendorių — žinyną". Po tokio Misiūno atsakymo, visiems gerai žinant, kad „Kalendoriaus" tiražas minimalus ir pats „Kalendorius" skiriamas tik kunigams, o religinių knygų tikintiesiems visiškai neišleidžiama, nuaidėjo apmaudus juokas. Paskaitoje buvo paklausta, kodėl neleidžiama statyti naujų bažnyčių, kryžių, seniau pastatyti ir dabar tebestatomi kryžiai griaunami, nemaža dalis bažnyčių yra uždarytos, paverstos sandėliais ir visiškai apleistos, kiaurais stogais ir niekam neleidžiama jų remontuoti, Misiūnas pareiškė, kad į šį klausimą gali atsakyti su juo atvykęs RRT įstaigos atstovas, bet ir šis nieko konkretaus nepaaiškino. Buvo paprašyta plačiau pakomentuoti kun. A. Svarinsko teismą. Vengdamas tiesaus atsakymo, Misiūnas pareiškė tik savo nuomonę, kad, jei jis būtų galėjęs, tai kun. A. Svarinską jau seniai būtų suėmęs, jo žodžiais, mažiau būtų prasikaltęs ir mažiau būtų gavęs lagerio.

Kai Misiūnas pareiškė, kad į teismą galėjo įeiti visi, kas tik norėjo, auditorijoje nuaidėjo audringas nepritarimo juokas, neišsilaikė nenusijuokęs ir pats Teismo pirmininkas Misiūnas, ir RRT įstaigos atstovas.

Per visą klausimų-atsakymų laiką Misiūnas buvo susinervinęs, nepatenkintas, neretai į klausimus siūlė atsakyti savo palydovui, bet ir šis nieko konkretaus neįstengdavo pasakyti.

Varduva (Plungės raj.). 1984 m. liepos 2-9 d.d. Žemaičių Kalvarijoje vyko didieji Švč. Mergelės Marijos Aplankymo atlaidai. Atlaidų dienomis, prisimenant Kristaus kančią, yra

lankomos įsteigtos Kristaus kančios vietos, liaudies vadinamos Kalnais. Lankant Kristaus kančios vietas, reikia nueiti maždaug 7 kilometrų kelią; einant visu keliu giedamos giesmės. Tai vieninteliai Kalvarijos kalnai, kuriuos tikintiesiems pavyko apginti nuo bedievių sunaikinimo. Kasmet į Ž. Kalvarijos atlaidus suvažiuoja daugybė tikinčiųjų — ir ne tik iš Lietuvos, bet ir iš kitų respublikų.

Prieš Ž. Kalvarijos atlaidus valdiški bedieviai, paprastai, labiausiai puola Telšių vyskupijos Vyskupą, Plungės dekaną ir Ž. Kalvarijos parapijos kleboną. Reikalauja, jog iš sakyklos būtų skelbiama tikintiems žemdirbiams, kad jie atlaidų dienomis neapleistų savo darbų. Labai pykstama už atlaidų metu skelbiamą kunigų dieną. Šiais metais iš vyskupo Antano Vaičiaus buvo pareikalauta, kad jis neitų kartu su tikinčiaisiais Kalvarijos kalnų ir draustų eiti kunigams, nes, anot įgaliotinio P. Anilionio, toks Kalvarijos Kalnų ėjimas jau esąs religinių nuostatų pažeidimas. Įgaliotinis P. Anilionis per rajono valdžią reikalavo, kad pamokslus sakytų tik Telšių vyskupijos kunigai ir jų pavardės iš anksto būtų praneštos rajonui; šventoriuje neleidžiama įtaisyti garsiakalbių, kad tikintieji, negalėję patekti į pilnutėlę bažnyčią, negirdėtų sakomų pamokslų. Rajono centre buvo įkurtas specialus štabas, kuriam vadovavo iš Maskvos atvykęs aukštas saugumo pareigūnas. Pačioje Ž. Kalvarijoje zujo didelis skaičius saugumiečių, autoinspektorių, užrašinėjančių važiuojančių į atlaidus mašinų numerius. Dalyvavo daug RRT įstaigos darbuotojų, visa brigada agentų, įpareigotų užrašyti kiekvieną sakomą pamokslą. Pamokslą turėjo užrašyti net keli agentai, kad nebūtų nė mažiausios galimybės ką nors nuslėpti. Nežiūrint to, tikinčiųjų skaičius atlaiduose kasmet vis didėja. Šiemet Ž. Kalvarijos atlaiduose kunigų dieną dalyvavo Telšių vyskupas A. Vaičius, daugybė kunigų ir nesuskaitoma minia tikinčiųjų. Koncelebruojamose šv. Mišiose vyskupas A. Vaičius, kunigai ir tikintieji meldėsi už Lietuvos blaivybę ir jaunimą. Po šv. Mišių vyskupas A.

Vaičius, kunigai ir tikintieji ėjo Kalvarijos Kalnus. Atlaidų dienomis išdalinta virš 20000 šv. Komunijos.

* * *

Šiluva. 1984 m. rugpjūčio 26 d., paskutinį mėnesio sekmadienį, valdžios atstovai baiminosi dėl galimos jaunimo eisenos iš Tytuvėnų į Šiluvą. Tytuvėnų klebonas kun. Liudvikas Semaška buvo iškviestas į rajoną ir perspėtas dėl eisenos. Kelintą dieną Tytuvėnus saugojo daugybė milicininkų: patruliavo jie ir Kelmėje, Šiluvoje bei Kryžių kalne. Prie kelio į Kryžių kalną buvo pastatyti eiseną draudžiantys ženklai. Keliuose autoinspekcija tikrino pravažiuojančias mašinas, dėl smulkmenų vairuotojus baudė piniginėmis baudomis, grasino atimti teises.

Rugsėjo mėnesio pradžioje, Didžiųjų Šiluvos atlaidų metu, kad apsunkintų tikintiesiems pasiekti Šiluvą, buvo nuimti kai kurie maršrutiniai autobusai, o į daugelį likusių iš Kauno ir Raseinių buvo priimama tik tiek keleivių, kiek yra sėdimų vietų. Taksi kategoriškai atsisakydavo vežti keleivius Šiluvos link. Autoinspekcija uoliai tikrino privačias mašinas ir, jei kas bandydavo dažniau nuvažiuoti į pamaldas, tuos apkaltindavo spekuliacija.

Rugsėjo 9 d. po Sumos įvyko tradicinė atgailos procesija keliais aplink Šiluvos baziliką, kurią vedė kunigas.

Rugsėjo 12 d., trečiadienį, taip vadinamą kunigų dieną, šv. Mišias koncelebravo apie 40 kunigų.

Rugsėjo 13 d. koncelebracines šv. Mišias laikė E. J. vyskupas Julijonas Steponavičius ir 46 kunigai. Pamoksle vyskupas J. Steponavičius iškėlė tikinčių vaikų ir jaunimo dėl tikėjimo patiriamus sunkumus mokyklose ir darbavietėse, kaip pavyzdį paminėjo jaunuolio poelgį vienoje gamykloje — kai iš jo bandė tyčiotis, jog jis pats nežino, į ką tiki, jaunuolis susikaupęs sukalbėjo maldą — „Tikiu Dievą Tėvą" ir visi buvo priversti nutilti. Vyskupas kalbėjo, kad kunigams draudžia vaikus mokyti tikėjimo, kreipėsi į šeimas, pabrėžė didelę jos atsakomybę, auklėjant vaikus, ypatingai mokant religijos tiesų.

Seminarijos vadovybė, išleisdama klierikus į Šiluvos atlaidus, perspėjo juos, kad nebendrautų su uolesniais kunigais, kad kartais neužsikrėstų ekstremizmu. Labai gaila, kad Seminarijos vadovybė neperspėja klierikų, kad šie nebendrautų su bedieviais, griaunančiais Bažnyčią, ar saugumiečiais, kurie nuolatos verbuoja Lietuvos jaunimą ir klierikus.

1984 m. rugsėjo 12 d. ekskursantai iš Latvijos, pasisamdytu autobusu važinėdami po Lietuvos miestus, sustojo Šiluvoje. Čia valdžios pareigūnai sulaikė jų autobusą, o variuotoją išsivedė. Žmonės, nesulaukdami grįžtančio vairuotojo, ėjo į miliciją, reikalaudami jį paleisti. „Mūsų niekas neinformavo, kad nuo rugsėjo 8 d. iki 16 d. negalima užsukti į Šiluvą", — kalbėjo žmonės milicijoje. Po 2 valandas trukusios apklausos vairuotojas buvo paleistas.

* * *

Krekenava (Panevėžio raj.). 1984 m. rugpjūčio 31 d. Panevėžio prokuratūroje už vaikų katekizaciją buvo įspėtas Krekenavos parapijos klebonas kun. Petras Budriūnas.

* * *

Skaudvilė (Tauragės raj.). 1984 m. birželio 8 d. Skaudvilės bažnyčioje po pamaldų klebonas kun. Jonas Kauneckas pasakė katechetinį pamokslą apie išpažintį, pamokslo metu, priėjęs prie klausyklos, parodė vaikams, kaip atlikti išpažintį, ir tai buvo palaikyta nusikaltimu.

Po pamokslo į zakristiją, neva bažnyčios apšildymo tikslu, prisistatė Tauragės rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoja Ulbienė, vykdomojo komiteto sekretorė Karosienė ir vidurinės mokyklos direktoriaus pavaduotoja Jancevičienė ir pakvietė kun. J. Kaunecką atvykti į vykdomąjį komitetą. Čia jam buvo sustatytas aktas, kuriame nurodyta, kad kun. J. Kauneckas mokė vaikus religijos, organizavo specialiai vien vaikams pamaldas, nes bažnyčioje buvo suskaičiuota apie 60 vaikų ir 7 moterys, nors tikrumoje suaugusiųjų per pamaldas

bažnyčioje buvo daugiau — tikrintojos neatkreipė dėmesio, kad virš 20 vyrų ir moterų buvo viršuje prie vargonų. Pavaduotoja Ulbienė pareiškė, kad aktas bus perduotas prokuratūrai ir pridėtas prie kun. J. Kaunecko bylos, nes, pavaduotojos žodžiais kalbant, esą, ,,tokiais nusikaltimais savo veiklą pradėjo ir kunigai — A. Svarinskas ir Sigitas Tamkevičius".

* * *

Vilkaviškis. 1984 m. birželio 6 d. į Vilkaviškio bažnyčios šventoriuje esantį pastatą atėjo Vilkaviškio rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Juozas Urbonas. Pamatęs katekizacijai susirinkusius vaikus, J. Urbonas išsikvietė į šventorių Genovaitę Paliaukaitę ir įsakė jai kuo greičiau važiuoti į namus (G. Paliaukaitė gyvena Kapsuke) ir daugiau čia nesirodyti. Pavaduotojas grasino merginai, jog už vaikų katekizaciją ji bus patraukta baudžiamojon atsakomybėn. Nuėjęs į kleboniją, J. Urbonas reikalavo nutraukti grupinį vaikų ruošimą Pirmajai šv. Komunijai. Klebonas Juozas Preikšas ir vikaras Vytautas Gustaitis paaiškino, kad nėra galimybių (laiko stoka) vaikus etzaminuoti po vieną, ir jie nelaiko jokiu nusikaltimu, jei vaikai renkasi grupelėmis po keturiasdešimt ar daugiau, o tuo pačiu egzaminuojant patikrinamos ir jų žinios. Į J. Urbono teigimą, kad G. Paliaukaitė neturi teisės mokyti vaikus tikėjimo ir gali būti patraukta atsakomybėn, vikaras V. Gustaitis atsakė, kad tokiu atveju vaikus katekizuos jis pats, bet mokymas nebus nutrauktas.

Po pavaduotojo J. Urbono apsilankymo kelis rytus į bažnyčios šventorių stengėsi patekti mokytojų komisijos. Nepasisekus — mokytojai besirenkančius į bažnyčią vaikus pasitikdavo prie šventoriaus vartų. Čia juos skaičiavo, užsirašinėjo pavardes, gąsdino.

LTSR Ministrų Tarybai
LTSR Klaipėdos rajono vykdomajam komitetui

Klaipėdos raj. Gargždų parapijos
tėvų ir tikinčiųjų
P r o t e s t a s

(Seniai žinoma, kad velniai nekenčia ir bijo kryžių, bet, neturėdami nei kirvių, nei buldozerių — jų sunaikinti negalėjo. Kitiems kryžių nekentėjams įsteigus komunizmą, ir Lietuvoje apsčiai atsirado velniams talkinančių rankų):

Šių metų birželio 5 d. prieš vakarines pamaldas kunigas vieną po kito klausinėjo mūsų į bažnyčią atvestus vaikus poterių, kad juos būtų galima prileisti prie pirmos išpažinties ir Komunijos. Į bažnyčią atėjo trys moterys, kunigui pasisakė, kad jas atsiuntė vykdomasis komitetas ir jos surašys aktą, nes jis bažnyčioj atidaręs mokyklą. Jos tuoj pradėjo bažnyčioje šeimininkauti: visos trys puolė prie vaikų, smalsiai žiūrinėjo, kas jie, klausinėjo ir skaičiavo, kiek jų yra. Vaikai išsigando, kai kurie slėpėsi, nes pamatė savo mokytoją. Kartu su vaikais išsigando ir sumišo jų motinos bei močiutės. Tikrintojos darė įžūlias pastabas ir čia pat rašė aktą. Girdėjosi motinų balsai: „Mes vedėme ir vesim, netrukdykit klausinėti". O naujosios bažnyčios šeimininkės dar smarkiau jas puolė ir sukėlė tokį triukšmą, kad bažnyčia priminė skerdynes Kražių bažnyčioje, kur galingi caro kazokai puolė beginkles moteris. Girdėjosi besiginančių motinų balsai: „Išeikit iš čia!" O išsigandę vaikai atidžiai sekė, kuo visa tai baigsis . . . Pagaliau jos priėjo prie kunigo ir prisistatė, kas esančios: Jadvyga Siurplienė, vykdomojo komiteto sekretorė, Rūta Raudienė ir Jūratė Dapkevičienė, mokytoja. Ir išėjo su visu aktu.

Mes griežčiausiai protestuojame prieš tokį jų elgesį bažnyčioje: jos šeimininkavo bažnyčioje, terorizavo vaikus ir mus, sukėlė baisų triukšmą ir trukdė vaikų klausinėjimą.

O galėjo be neprotingų išpuolių apsieiti: ramiai stovėti ir rašyti aktą.

Jos peržengė 50 LTSR Konstitucijos straipsnį: „Bažnyčia — atskirta nuo valstybės", nes bažnyčioj šeimininkavo ir triukšmavo.

Be jokio pagrindo primetė „mokyklą": vaikų žinias reikia tikrinti klausinėjant — tai kunigo pareiga. Kitaip jis neturi teisės prileisti prie sakramentų. Jis turi pilną teisę pasakyti katechetinį pamokslą, kuriame aiškinamos tikėjimo tiesos. O tėvai turi pilną teisę vesti savo vaikus į bažnyčią. Tai motinos ir daro.

Kada gana daug vaikų susirenka iš karto, tai dar nėra mokykla: kunigai neturi laiko vien vaikais užsiimti per visą dieną, nes jie turi ir kitų darbų, todėl vaikams nustato valandą žinioms patikrinti. Kai ateina iš karto daugokai vaikų į bažnyčią, nejaugi jis turi juos išvaryti iš bažnyčios ir po vieną įsileisti tikrinimui? Tai juk būtų absurdas: visus tikrinti kartu greičiau ir lengviau. O juos išmokyti vien bažnyčioj neįmanoma, todėl ir norint nesukursi mokyklos bažnyčioje. Todėl Lenkijoje, Vengrijoje, Demokratinėje Vokietijoje per ištisus metus moko vaikus parapijų salėse religijos dalykų. Nors tas pats komunizmas, bet ten pritaikomas Lenino nuostatas teisingai: religija nedėstoma mokyklose (tai reiškia: Bažnyčia — atskirta nuo mokyklos). Taip supranta ir visas pasaulis. Taigi, pagal Lenino principą; ir mes turėtume teisę per ištisus metus dėstyti religiją vaikams bažnyčiose, o Gargždų vykdomasis komitetas net persekioja už žinių patikrinimą. Ar tai nėra aklas ateistinis fanatizmas, kuris norėtų religiją jėga užgniaužti? Kur yra įstatymas, kad vaikų žinias galima tik patikrinti, o skrupulingai saugotis pasakyti kokį pamokantį žodį, nes tai bus „mokykla"? Ar tai ne absurdas?

Per 9 metus mūsų bažnyčioje taip buvo tikrinami vaikai, ir niekas nė pusės žodžio nesakė. O Gargždų miesto vykdomasis komitetas, matyt, naują įstatymą išleido ir aklai jį vykdo. Tai tik suerzina tikinčią liaudį ir nuteikia prieš valdžią. Ar tai protinga?

Gargždų miesto vykdomasis komitetas nemato to, ką

būtinai turėtų matyti: jau kelinti metai stengiamės paaukštinti mūsų bažnyčią — baraką, kad turėtume pakankamai oro ir šviesos, bet jis nekreipia jokio dėmesio į tai, kad miesto gyventojai kamuojasi dėl oro stokos, ypač vasarą.

Labai prašome jus apginti mus, mūsų vaikus ir bažnyčią nuo panašių teroristinių išpuolių ateityje, kad galėtume naudotis religijos laisve, kurią garantuoja tarybinė Konstitucija.

Birželio 8 d. vėl pasikartojo terorizavimas: kai motinos prieš pamaldas atsivedė vaikus, kad kunigas patikrintų jų žinias ir jie gautų kortelę pirmai išpažinčiai, į bažnyčią atskubėjo tos pačios trys moterys ir dar trys vyrai. Nieko nepasakę, tuoj ėmė fotografuoti vaikus, kunigą, motinas . . . Blicas mirgėjo kaip žaibas. Visi sumišo, išsigando, ypač vaikai. Tarp vyrų buvo apylinkės pirmininkės, švietimo kadrų vedėjas ir fotografas. Motinos ėmė ginti vaikus, o „šeimininkai" darė savo, kilo triukšmas, barniai, išsigandę vaikai ėmė šaukti: „Išeikit iš čia!" Galų gale išėjo.

Gelbėkit mus ir mūsų vaikus nuo teroro, ginkit mūsų ir mūsų vaikų sąžinės laisvę. Bažnyčia — atskirta nuo valstybės, o valdžios atstovai Gargžduose šeimininkauja bažnyčioje, terorizuoja tikinčiuosius. Skubiai padėkit mums!"

Pasirašė: 413 Gargždų parapijos tikinčiųjų.
Gargždai, 1984.VI.8.

* * *

Gargždai (Klaipėdos raj.). 1984 m. liepos 30 d. Gargždų parapijos kunigui prieš pamaldas tiriant vaikų žinias, į bažnyčią jau trečią kartą atėjo tikrintojai, šį kartą komjaunimo sekretorius ir dvi jo padėjėjos. Tuo metu kunigas klausinėjo 30 metų merginą, ar ji viską žino pirmai išpažinčiai. Komjaunimo sekretorius pabrėžė, kad toks klausinėjimas jau yra mokymas. Esančios bažnyčioje vaikų motinos pasipriešino, sakydamos: „Mes pačios vaikus

mokome ir atvedame patikrinti"; ir paprašė neprašytus svečius apleisti bažnyčią. Šie, surašę aktą, kad kunigas mokė 75 vaikus tikėjimo tiesų, išėjo.

Po dviejų mėnesių, rupgjūčio 14 d., Klaipėdos rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas A. Leita atsakymui į Gargždų parapijos tikinčiųjų 1984 m. birželio 8 d. rašytą protesto raštą išsikvietė parapijos vargonininką (jo adresu buvo nurodyta duoti atsakymą) ir prie uniformuoto milicijos darbuotojo pareiškė: „Jei dar rašysite valdžią šmeižiančius raštus ir po jais rinksite parašus, bus imtasi priemonių." Vargonininkas bandė aiškinti: „Jei valdžios atstovai nesielgs bažnyčioje kaip chuliganai, niekas panašių raštų nerašys ir parašų nerinks . . ." Pavaduotojas A. Leita pertraukė kalbantį vargonininką, sakydamas: „Išsikvietėme ne diskutuoti, o atsakyti į pareiškimą. Jokio kito atsakymo negausite."

* * *

LTSR Vidaus Reikalų Ministerijai

Kun. Šeškevičiaus, Antano, s. Kazio,
Mikoliškių klebono, gyv. Gargžduose, Tilto 1-2,
Pareiškimas

Reikėjo Mikoliškių bažnyčios šventoriuje pakeisti supuvusį kryžių, todėl kaip klebonas paprašiau Šiuparių kaimo kolūkietį Griušį padirbti naują. Jis sutiko ir padirbo iš jam skirtos medžiagos kurui. Nors siūliau pinigų, bet neėmė, o paskyrė kaip auką bažnyčiai.

Kai 1983 m. lapkričio 25 d. jį vežėm į Mikoliškius, Klaipėdos rajono autoinspekcija pareikalavo medienos dokumento. Kadangi neturėjau, tai kryžių atėmė ir nuvežė į Klaipėdos rajono miliciją Gargžduose. O pas Grušį milicija su finansų sk. atstove ieškojo dirbtuvės, bet jos nerado. Griušis parodė kirvį ir obliuką, su kuriais kryžių dirbo. Vis tik po kelių dienų jį nubaudė 10 rublių už kryžiaus padirbimą. Baudą senukas sumokėjo.

Kadangi kryžių konfiskavo inspektorius Grimalis, tai, jam raštu paaiškinęs kryžiaus kilmę, prašiau grąžinti. Jis vis reikalavo medienos dokumento. Kreipiausi į pensininką senuką Griušį, kad jis raštu paaiškintų apie medieną. Kitur kreiptis negalėjau. Jis raštu paaiškino, kad spalio mėnesį eigulys Martinaitis iš sanitarinio miško jam paskyrė kurui medžiagos. Iš padžiūvusio ąžuolo jis ir padirbęs tą kryžių.

Kai milicijos viršininkui pristačiau tą popierių, jis dar pareikalavo rašto ir iš eigulio Martinaičio. Jis taip pat paaiškino, kad spalio mėnesį Griušiui, kaip ir kitiems kolūkiečiams, davęs sanitarinio miško medžiagos kurui. Kai tą raštą pristačiau milicijos viršininkui, jis dar nebuvo patenkintas „špargalkomis" ir žadėjo atsiklausti kolūkio vadovybę. Taip ir padarė. Kiek žinau, eigulys tą patį paaiškino. O inspektorius Grimalis man pasakė, kad kryžiaus negrąžins, — jis jau užpajamuotas.

Tuo reikalu kreipiausi į Klaipėdos rajono vykdomąjį komitetą. Man buvo paaiškinta, kad milicija, atimdama kryžių ir nubausdama kolūkietį Griušį, pasielgė neteisėtai: iš savo medžiagos jis galėjo padirbti kryžių ir jį padovanoti. Kai inspektorius Grimalis pareikalavo leidimo kryžiui statyti, buvo atsiklausta Religijų reikalų įgaliotinio P. Anilionio, ir jis paaiškino, kad vietoj supuvusio statyti naują nereikia naujo leidimo. O kryžius turėtų dirbti Buitinis, taip pareiškė įgaliotinis tikintiesiems per savo apsilankymą Gargžduose. Kadangi Buitinis kryžių vis tik nedirba, tai buvau priverstas jį užsakyti privačiai: juk kitokiu būdu negalima įsigyti jokio kryžiaus, nors ir leista statyti.

Todėl labai prašau jus paveikti Klaipėdos rajono Vidaus Reikalų skyrių (miliciją), kad grąžintų neteisėtai atimtą kryžių Mikoliškių bažnyčiai ir kad Finansų skyrius kolūkiečiui Griušiui atitaisytų neteisingai paskirtą baudą."

kun. A. Šeškevičius

Gargždai. 1984.II.1.

* * *

LTSR Vidaus Reikalų Ministerijai

Kun. Šeškevičiaus Antano, Mikoiškių klebono,
gyv. Gargžduose, Tilto1-2,
P a r e i š k i m a s

Labai dėkoju už poveikį dėl milicijos atimto kryžiaus grąžinimo. Gavus Jūsų raštą, Klaipėdos rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas A. Leita kartu su Vidaus reikalų skyriaus viršininku Anamjevu man pranešė, kad kryžiaus negrąžins, o tik atlygins už medieną, kuri perduota Komunaliniam skyriui. ,,Man reikia kryžiaus, o ne pinigų," — atsakiau jiems.

Komunalinio skyriaus viršininkas paaiškino, kad kryžius jau supjaustytas, atlygins 4 rub. 70 kap. Prašiau bent suppjaustytą grąžinti, mėginsim atremontuoti. Paaiškino: tam reikia milicijos leidimo, o pinigus išmokėti galįs tuoj. Nesutikau.

Teismas priteisia padarytą žalą pilnai atlyginti, o iš manęs tik pasityčiojo: nors prisipažino neteisėtai padarę, bet žalos atlyginti nenori. Juk padaryti tokį kryžių reikia bent 150 rub. (. . .)

Dar pensininką kolūkietį administracinė komisija ir finansų skyrius nubaudė 10 rub. už tai, kad iš savo medžiagos dovanai padirbo vieną kryžių bažnyčiai. Juk patys nusikalto; milicijos pareigūnams karščiuojantis, jie senukui primetė nuolatinį amatą. Tada už kiekvieną patarnavimą kitiems reikia jau bausti. Ar ne absurdas? Jei Buitinis kryžių nedirba, tai kažkas vis tiek turi juos padaryti. Kur įstatymas, kad kryžiui padaryti reikia specialaus leidimo? Kryžius yra krikščionių vėliava. Supjaustyti kryžių — reiškia įžeisti krikščionis, kurių pasaulyje yra daugiau milijardo. Kas būtų, jei koks asmuo supjaustytų tarybinę vėliavą? Visi komunistai labai pasipiktintų, tai nuskambėtų po visą pasaulį. Galbūt šis žiaurus išpuolis taip pat nuskambės po visą pasaulį, nes įvykdytas Atpirkimo metais, kada krikščionys kryžių ypatingai gerbia. Ar tokie išpuoliai pasitarnauja komunizmui? Lietuva garsi kaip

Kryžių Žemė. Argi katalikai nesipiktins kryžių naikinimu? Tai juk visos tautos užpuolimas ir jos išniekinimas, pažeidžiant šimtametes tradicijas.

Tamsta tą išpuolį žymiai atitaisytumėt, paveikdami miliciją ir vykdomąjį komitetą, kad pilnai atitaisytų padarytą žalą; taip, kad vietoj į šešias dalis supjaustyto kryžiaus būtų galima padirbti tokį pat naują. Be to, tegul administracinė komisija ir finansų skyrius panaikina neteisėtą baudą pensininkui Griušiui ir tegrąžina 10 rub. Neteisėtai ir neišmintingai padarė, pasiskubindami tą kryžių supjaustyti, nes visą laiką kėliau klausimą dėl jo grąžinimo.

Jei Tamsta to reikalo nesutvarkysit, būsiu priverstas kreiptis į aukštesnes instancijas, net į Maskvą. Tikiuosi, kad to nereikės."

Kun. A. Šeškevičius

Gargždai, 1984.II.22.

Pastaba: 1984 m. balandžio 26 d. J. Griušis, gyvenantis Klaipėdos raj., Šiūparių kaime, pareiškimu kreipėsi į Klaipėdos raj. vykdomąjį komitetą, reikalaudamas grąžinti 1983 m. lapkričio 25 d. administracinės komisijos su finansų skyriumi neteisėtai jam paskirtą ir jau sumokėtą baudą. Savo pareiškime J. Griušis pažymi: „Kad padaryta neteisybė, patvirtino ir Vidaus Reikalų Ministerija, liepdama atitaisyti padarytą skriaudą . . ."

J. Griušiui į pareiškimą niekas neatsakė, baudos taip pat negrąžino.

* * *

Klaipėda. 1984 m., renkant parašus po pareiškimu (žr. „LKBK" Nr. 63), reikalaujančiu grąžinti Klaipėdos Taikos Karalienės bažnyčią, milicijos ir saugumo darbuotojai pradėjo įvairiausiais būdais terorizuoti parašų rinkėjus: atiminėti iš jų tekstus, prievarta trukdyti jiems rinkti parašus, gąsdinti. Tikintieji piktinasi tokiu pareigūnų elgesiu: „. . . kreipiamės į savo vyriausybę, o ne kur kitur, argi jau ir prašyti atitaisyti padarytą skriaudą uždraudė?"

Paskutiniu metu gautas iš Maskvos atsakymas, jog vietoj atimtos bažnyčios tikintiesiems leidžiama pasididinti esamą bažnyčią. Tikintieji nesutinka su tokiu pasiūlymu: bažnyčios padidinimas neįmanomas, nes ji neturi tam reikiamų pamatų. Remonto metu tikintiesiems reikėtų išsikelti. Sklinda kalbos, jog būtų pasiūlyta naudotis už 13 km. nuo Klaipėdos esančia Plikių parapijos bažnyčia. Toks pasiūlymas Klaipėdos tikintiesiems kelia nerimą: „Tikinčiųjų lėšomis ir darbu pastatytą bažnyčią atėmė. Ko galima tikėtis iš naujo pasiūlymo?! Ar neliksime visai be bažnyčios?"

Kiekvieną vakarą Klaipėdos bažnyčios tikintieji rožančiaus malda prašo Mariją užtarimo padėti atgauti atimtą bažnyčią.

* * *

Žarėnai — Latveliai (Šiaulių raj.). 1984 m. birželio mėnesį, iš 22 d. į 23 d., naktį, buvo visiškai sunaikintos istorinės, pagal padavimą, baudžiauninkų-kankinių kapinės, esančios Žarėnų — Latvelių parapijoje, žmonių vadinamos Agailių, Kerbedžių arba Meilaičių vardais. Pirmą kartą šios kapinės viduryje Agailių miško buvo nusiaubtos ir sulygintos su žeme 1975 m. rugsėjo 8 d. Čia buvo statomi kryžiai, prašant iš Dievo malonių ar dėkojant už gautąsias. Viduryje kryžių stovėjo koplyčia, kurioje tilpo apie 100 žmonių, koplyčios viduje buvo vienas altorius, klausyklos, ant sienų kabojo Kryžiaus kelio stotys, paveikslai. Koplyčia nebuvo rakinama. Kartą metuose, per Šeštines, čia vykdavo pamaldos. Minėtą dieną milicijos pareigūnai saugojo kelius, kiti — viską naikino; buldozeriais sugriovė koplyčią, cementinės sienos luitus suvertė į tranšėjas ir užkasė. Liko plika, tuščia vieta. Praėjus šiam vandalizmui, žmonės vėl pradėjo statyti kryžius. Buvo pastatyta graži Marijos statula su užrašu: „Meilingoji Motina, maldaujame Tave už motinas, kad padėtum vesti vaikus pas Dievą, išlaikyti šeimas vienybėje. Geroji Motina, išprašyk mums laimingą mirtį, melsk už mirštančius

nusidėjėlius." Žmonės pastatė ir koplytėlę, kurios nišoje pritvirtino Jėzaus ir Marijos paveikslus. Iš viso jau buvo pastatyta virš 100 kryžių, aplink kryžius ant geležinių strypų buvo išdėstytos Kryžiaus kelio stotys. Šiais metais per Šeštines čia buvo susirinkę ypatingai daug žmonių, dalyvavo du kunigai — Kruopių klebonas kun. Romualdas Žulpa ir Žarėnų — Latvelių klebonas Algirdas Pakamanis.

Antruoju kapinių nusiaubimo metu bedieviai panaudojo kranus, išgriovė visus kryžius, nugriovė koplytėlę, statulas, viską sulaužę ir sudaužę, sukrovė į sunkvežimį ir auštant išvežė už 33 km., netoli Tryškių (Telšių raj.). Geležinius kryžius ir tai, kas nedega, sumetė į Lilėnų miške esančias pelkes, o medinius kryžius, klausyklą, medines statulas, stacijas ir koplyčios medžiagą sukrovė į krūvą, apmetė medžių šakomis ir sudegino. Norėdami nuslėpti savo barbarišką darbą, atvežė kelias mašinas smėlio ir buldozeriais užlygino baloje sumestus kryžius. Šiemet bedieviai ne tik viską sunaikino, bet ir apie buvusią kapinių vietą iškirto medžius, užvertė šulinį (per antrąjį nusiaubimą bedieviai nepagailėjo net šulinio, kur, pirmą kartą buvo palikę), viską sulygino, kad iš buvusių kapinių neliktų nė ženklo, keliuose, vedančiuose į kapines, pastatė eismą draudžiančius ženklus, prie kurių ilgą laiką budėjo valdžios pareigūnai, terorizuodami visus, norinčius aplankyti išniekintas kapines. Žmonės su skausmu širdyje kalba: „Tėvų tėvai gerbė ir brangino Meilaičių kapines, statė čia kryžius, net žiauriajam carui tai nekliudė — tarybiniai teroristai savo darbais visus pralenkia."

Po kapinių išniekinimo Žarėnų — Latvelių parapijos bažnyčioje buvo suruoštos gedulo pamaldos: klebonas kun. A. Pakamanis ir tikintieji, rankose laikydami juodu kaspinu perrištus kryželius ir giedodami šventas giesmes, procesijos būdu keliais ėjo aplink bažnyčią, prašydami Dievą gailestingumo visiems, kurie mūsų tautoje neapkenčia kryžių, juos griauna, naikina.

RRT įgaliotinis Petras Anilionis per Šiaulių rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoją raštiškai įspėjo kun. A. Pakamanį, apkaltindamas jį tikinčiųjų

kurstymu prieš ateistus. Kunigas A. Pakamanis po įspėjimu nepasirašė.

* * *

Utena. 1984 m. rugpjūčio 20 d. Utenoje buvo paminėta kun. Petro Raudos, praeityje buvusio Kauno Kunigų seminarijos vicerektoriaus, Utenos gimnazijos direktoriaus ir parapijos klebono, 10-ties metų mirties sukaktis. Kun. P. Rauda mirė sulaukęs 80 metų, iš jų 18 metų praleido sunkiose nelaisvės sąlygose; senatvėje neteko regėjimo. 13 valandą sausakimšai žmonėmis užpildytoje bažnyčioje, dalyvaujant virš 40 kunigų, šv. Mišias koncelebravo Vilniaus arkivyskupijos apaštalinis administratorius vyskupas Julijonas Steponavičius, Panevėžio vyskupijos valdytojas prelatas Kazimieras Dulksnys ir grupė velionio draugų kunigų. Pamokslą, prisimindamas šviesų kun. P. Raudos atminimą ir jo optimizmą sunkiose nelaisvės sąlygose, bažnyčioje pasakė jo skaudaus likimo draugas kun. J. Balčiūnas. Prie kun. P. Raudos kapo vyskupas J. Steponavičius, prisimindamas sunkų, bet prasmingą kun. P. Raudos gyvenimą, kalbėjo: (. . .) Vieni sunkumuose dreba kaip drebulės lapai, kiti — kaip vėjo linguojamos nendrės, o treti — stovi tvirti ir nepajudinami kaip ąžuolai . . . Prie pastarųjų vyskupas priskyrė kun. P Raudą. Savo kalboje vyskupas J. Steponavičius iškėlė kunigišką P. Raudos uolumą, tvirtumą bei drąsą.

* * *

Ukmergė. 1984 m. liepos 2 d. ligoninėje mirė Ukmergės parapijos altaristas kun. Pranciškus Bastys. Kun. P. Bastys yra kilęs iš Jurbarko rajono, Skirsnemunės parapijos, kur velionio artimieji norėjo jį ir palaidoti, šalia tėvų. Velionis kun. P. Bastys buvo mylimas parapijiečių ir dauguma jų norėjo dalyvauti savo kunigo laidotuvėse. Laidojimo biuras pažadėjo užsakyti dvi mašinas iš autotransporto įmonės. Kitą dieną pinigai buvo grąžinti, nes esą saugumas uždraudęs aptarnauti tikinčius. Biuro vedėja buvo įspėta

neprasidėti su saugumu. Tuomet tikintieji nuskubėjo į Ukmergės Buitinio aptarnavimo įstaigą. Vadovai pažadėjo aprūpinti transportu, išrašė kvitą, tik kažkodėl dar prašė asmeniškai susitarti su vairuotoju. Rytojaus dieną dispečerė suplėšė kvitą ir replikavo: ,,Bažnytininkų neaptarnaujame." Kodėl? Pasirodo, kad liepos 4 d. grupė tikinčiųjų per Buitinį buvo užsisakę mašiną Žemaičių Kalvarijos link. Milicija, stovėjusi keliuose, sustabdė ukmergiečius ir įsakė vairuotojui su keleiviais grįžti atgal. Atidarius mašinos dureles, maldininkai išbėgiojo, o vairuotojas, turėjęs apiformintą kelialapį žmones nuvežti ir parvežti, nepaklausęs milicijos pareigūnų, pasiryžo laukti žmonių ir tuo labai užrūstino milicininkus ir saugumiečius.

Aišku, šis incidentas pasiekė Ukmergės milicijos skyrių ir Buitinio aptarnavimo direktorių, todėl ir mašinos kun. P. Basčio laidotuvėms buvo atsakytos. Tikintieji dar kreipėsi į Ukmergės Gelžbetonių gamyklą. Iš ten atsakė: ,,Mašinų yra, tik bijom saugumo organų!" Žmonės dar bandė laimę ,,Paliepės" remonto gamykloje. Atsakė: ,,Mielu noru, jei ne kunigui!"

Velionį kun. P. Bastį parapijiečiai lydėjo nuosavomis mašinomis. Laidotuvių metu bažnyčioje nualpo moteris. Žmonės kvietė greitąją pagalbą, o budinčioji seselė su pašaipa pasakė: ,,Greitoji pagalba į bažnyčią nevažiuoja."

* * *

Kybartai (Vilkaviškio raj.). 1984 m. balandžio 29 d. Kybartų bažnyčioje buvo minimos trečiosios kun. Virgilijaus Jaugelio mirties metinės. Ši diena jau tapo tradicija. Šv. Mišiose meldžiamasi ir prisimenama ne vien garbingos atminties kun. V. Jaugelis, bet ir visi kunigai — kankiniai, už Dievą ir Tėvynę paaukoję savo gyvenimą. Nors balandžio 29 d. buvo paskelbta darbo diena, tačiau iš įvairių Lietuvos kampelių suplaukęs tikintis jaunimas ir suaugę aktyviai dalyvavo iškilmingose pamaldose. Prasmingus pamokslus pasakė kun. Ričardas Repšys ir kun. Jonas Boruta, ragindami tikinčiuosius šiuo sunkiu Bažnyčiai mūsų tautoje

laikotarpiu nepasimesti ir ypatingai lavintis gerame. Po šv. Mišių kunigai ir visi tikintieji susirinko pasimelsti prie kun. V. Jaugelio kapo. Pasimeldus už mirusįjį ir pagiedojus „Viešpaties angelas", į dangų pakilo tikinčiųjų taip labai mėgstama giesmė „Marija, Marija" ... Apeigų pabaigoje nuskambėjo „Lietuva brangi, mano Tėvyne, šalis, kur miega kapuos didvyriai ..."

* * *

Kybartai. 1984 m. gegužės 7 d. Kybartų bažnyčioje buvo meldžiamasi už prieš metus areštuotą Kybartų parapijos kleboną kun. Sigitą Tamkevičių. Šv. Mišias koncelebravo 11 kunigų. Pamokslus pasakė Linkmenų parapijos klebonas kun. Jonas Lauriūnas ir Pociūnėlių parapijos klebonas kun. Antanas Jokubauskas. Pamoksluose buvo iškelta kun. S. Tamkevičiaus aukos ir kančios prasmė. Po šv. Mišių buvo einami Kryžiaus keliai, kuriems vadovavo kun. Jonas Kauneckas.

* * *

Ryliškės (Alytaus raj.). 1983 m. buvo sudeginta Ryliškių bažnyčia. Valdžia neleido jos atstatyti.

1984 m. birželio 17 d., kun. Petrui Krikščiukaičiui vykstant į Ryliškių kapines laikyti šv. Mišių, Makniūnų kaime jį sustabdė išgėręs milicininkas, o šalia stovėjo dvi „Volgos", kuriose sėdėjo KGB pareigūnai. Kun. P. Krikščiukaitis nesustojo. Atvažiavus į kapines, jį atsivijo tas pats milicininkas, o KGB atstovai pareikalavo dokumentų, tačiau kunigas atsisakė duoti dokumentus. Pareigūnai norėjo nukabinti kunigo mašinos valstybinius numerius, bet žmonės apstojo mašiną ir neleido tai padaryti. Sekančiais sekmadieniais milicininkai vėl laukė atvykstančio kunigo, tačiau nesulaukę išvažiuodavo. Liepos 1 d. pats Alytaus rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Makštutis važinėjo netoli Ryliškių kaimo kapinių, kur būdavo laikomos šv. Mišios, ir laukė kunigo. Tą dieną į kapines kunigas atvyko kiek vėliau.

* * *

Kaišiadorys. 1984 m. birželio mėn. 28 d. Kaišiadorių bažnyčioje per pamaldas, kuriose buvo laiminami žolynai ir šeimos su vaikais, nežinomi piktadariai išniekino virš religinio stendo kabojusį kryžių — nukabinę nuo sienos, metė jį į paplavų kibirą.

* * *

Čiobiškis (Širvintų raj.). 1984 m. iš liepos 14 d. į 15 d. naktį buvo apiplėšta Čiobiškio bažnyčia. Vagys grąžtu išplėšė bažnyčios ir zakristijos duris. Paėmė: iš didžiojo altoriaus tabernakulio kryžių, iš zakristijos spintos visas taures ir pateną. Švč. Sakramento nelietė, nors prieš atlaidus didžiojo altoriaus tabernakulyje Švč. Sakramentas buvo monstrancijoje tik užsuktas. Daugelio įsitikinimu, tai ne atsitiktinė vagystė, vagys buvo suinteresuoti, kad po jų „žygio" nebūtų atsiteisimo pamaldų, kas dar labiau sustiprina žmonių prisirišimą prie Bažnyčios; panašiais apiplėšimais valdžios vadinami kunigai ekstremistai raginami leisti inventorizuoti „valstybės tikintiesiems nuomojamą", t.y., bažnytinį turtą.

* * *

Šakiai. 1984 m. vasario 13 d., Šakių klebonas kun. dekanas Juozas Žemaitis iš Šiluvos į Šakius parsivežė paties iš Airijos parvežtą airių katalikų persekiojamiems Lietuvos tikintiesiems padovanotą Marijos statulėlę. Laikinai ją pastatė savo parapijos bažnyčioje, kur visi nuoširdžiai meldėsi, ypatingai jaunimas. Klebonas paaiškino žmonėms Marijos statulėlės istoriją. Vasario 23 d. kun. J. Žemaitis nuvežė Marijos statulėlę į Vilnių kun. Lydžiui, kad šis pasirūpintų jos restauravimu. Įvykiu susidomėjo RRT įgaliotinis P. Anilionis. Tą pačią dieną telefonu barė Šiluvos kleboną kun. V. Griauslį, kam jis leido iš Šiluvos bažnyčios išvežti Marijos statulėlę, labai piktu tonu. Anilionis kalbėjo ir su vyskupu Liudviku Poviloniu, o kun. Lydžiui pareiškė,

kad neišdrįstų Marijos statulėlės padauginti. Kovo 10 d. atrestauruota Marijos statulėlė buvo atvežta į Šakius, o kovo 13 d. nuvežta į Šiluvą.

* * *

Šakiai. 1984 m. vasario 1 d. į Šakių rajono vykdomąjį komitetą buvo kviečiami Šakių parapijos klebonas dekanas J. Žemaitis ir vikaras Vytautas Insoda. Nuvyko tik klebonas J. Žemaitis. Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoja Kasparevičienė, motyvuodama, jog bažnyčia buvo panaudota ne kulto reikalams, barė kleboną J. Žemaitį, kam po pamaldų bažnyčioje buvo rodomas video filmas apie Kristaus gyvenimą. Klebonas paaiškino, kad tą dieną vietoj Mišparų bažnyčioje tikintiesiems buvo parodytas **religinis** filmas, todėl jokio nusikaltimo nei jis, nei vikaras nepadarė. Pavaduotoja Kasparevičienė domėjosi, iš kur buvo gautas filmas ir perspėjo, kad ateityje panašių dalykų nepasikartotų. Kasparevičienė barė kleboną už bažnyčios vaikų ir jaunimo chorą, ministrantus ir adoruotojas. Ji teigė, jog visa tai draudžiama, negalima. Kun. J. Žemaitis paaiškino, kad žodžio „negalima" dabar jau nėra, nes kai jį ruošė vykti į užsienį, — Vokietiją ir Angliją, — aiškino, kad, jei kas užsienyje teirautųsi apie religijos ir tikinčiųjų padėtį Tarybų Sąjungoje, jų veiklos galimybes, pavyzdžiui, mokyti vaikus tikėjimo tiesų, patarnauti jaunimui prie altoriaus, adoruoti ar giedoti bažnytiniame chore, liepė nevartoti žodžio negalima, o kai užsienyje panašių dalykų buvo klausiamas ir atsakydavo, kad ir Tarybų Sąjungoje vaikai patarnauja šv. Mišioms, gieda chore, visa tai girdėdami, delegacijų vadovai girdavo: „Gerai kalba." Į klebono J. Žemaičio pasiaiškinimą pavaduotoja Kasparevičienė nieko neatsakė, tik pakartojo, kad į vykdomąjį komitetą ateitų vikaras Vytautas Insoda.

* * *

Telšiai. 1984 m. gegužės mėnesio 5-15 d.d. saugumiečiai tardė dirbančias prie bažnyčios ar dažniau ją lankančias moteris: Mockuvienę, Mariją Mėlynauskaitę, Stasę Čin-

skytę ir kt. Tardymų tikslas — užkirsti kelią Joninių šventimui, uždrausti švęsti Jonines su laužais, su dainomis ir vaišėmis. Moterys nustebę klausinėjo: „Kodėl tai draudžia, jei rajoninis laikraštis skatina šią tradiciją — praėjusiais metais buvo įdėtas ilgas straipsnis, raginantis visus užkurti Joninių laužus, atgaivinti ir kitas su Joninėmis surištas tradicijas . . .

1984 m. birželio 18 d. vyskupams — A. Vaičiui ir L. Poviloniui — skambino RRT įgaliotinis P. Anilionis ir perspėjo: „Jaunimas ruošiasi švęsti Jonines prie Telšių ir Kauno. Įspėkite kunigus, kad nedalyvautų, o su jaunimu susidoros saugumas." 1984 m. birželio 20 d. į Telšių KGB poskyrį buvo iškviestas Eigirdžių parapijos klebonas kun. Ferdinandas Žilys ir kaltinamas, kad jo aptarnaujamoje parapijoje rengiamas Joninių paminėjimas. Kunigui buvo įsakyta, kad Joninių išvakarėse jo aptarnaujamose bažnyčiose nebūtų jokių pamaldų. Birželio 2 d. Telšių KGB buvo tardomas Viešvėnų bažnyčios zakristijonas Bronius Savickis. „Kokios pamaldos bus Viešvėnų bažnyčioje birželio 23 d.?", — teiravosi čekistai." „Vienuoliktą valandą bus metinės, o birželio mėnesio vakarais tikintieji visada susirenka ir vieni meldžiasi, argi negalima?" — aiškino ir klausė zakristijonas B. Savickis. Saugumiečius domino, ar į pamaldas atvyks kun. Jonas Kauneckas, ar dažnai jis lanko Viešvėnus, kodėl bažnyčia išpuošta vainikais. Zakristijonas paaiškino, kad praėjusį sekmadienį jų bažnyčioje buvo primicijos, todėl ir išpuošta.

1984 m. birželio 23 d. vietiniai gyventojai ir visi vykstantys į Telšius stebėjosi: pilni keliai autoinspekcijos, kas penkios minutės kursuoja milicijos mašinos, Telšių autobusų stotyje budi milicininkai, apylinkių kalneliai apsupti milicijos pareigūnų, o prie kiekvieno lauko keliuko milicijos ir autoinspekcijos patruliai. Jaunuoliai — Faustas Meiženis ir Gintautas Petryla — buvo sulaikyti prie kalno Sakalų kaime. Milicininkai jiems įsakė tuoj pat pasišalinti, — priešingu atveju, gali blogai baigtis. Miškelyje prie Viešvėnų milicininkai pinančius vainikus vaikus išvaikė net iš krūmų: tą dieną buvo sustiprinta sargyba prie Panų

kalno, o Rainių miškelyje įsikūrė kareivių poligonas.

Vakare Viešvėnų bažnyčioje saugumiečių buvo daugiau nei tikinčių. Einančias į bažnyčią moteris čekistai klausinėjo, ar dažnai pas juos atvyksta kun. J. Kauneckas. Telšių katedroje vakarines pamaldas ir kanauninko Jono Beinoriaus sveikinimą taip pat stebėjo saugumiečiai. Praeinant pro šalį procesijai, vienas patarnautojas priėjo prie jų ir pasakė: „Prašom atsiklaupti, mes per himną taip pat atsistojam." „Palik mus ramybėje", — piktai atkirto saugumietis.

Viešvėnų gyventojas K. [illegible]kauskis šventė krikštynas, sutemus įsismaginę svečiai sukūrė Joninių laužą, prie jo tuoj pat prisistatė milicininkai. Lietui lyjant, milicininkai prie kalnų budėjo visą naktį, moterys rytą (5 val.), eidamos melžti karvių, juos užjausdamos kalbino. Telšių autoinspekcijai ir milicininkams talkino Kelmės, Šiaulių ir Vilniaus pareigūnai. Ir vis tik Telšių ir Viešvėnų apylinkių kalnai švietė laužais.

Leipalingis (Lazdijų raj.).

Vidurinės Azijos karinės apygardos dienraščio „Kovos vėliava" redakcijai

Roberto Grigo, Antano s., gyv. Lietuvoje,
Lazdijų raj., Leipalingyje, Naujosios 13,

P a r e i š k i m a s

(Tvirtos ir herojiškos lietuvio jaunuolio dvasios nepalaužė nė brutaliausis fizinis ir dvasinis teroras):

1982-1984 m.m. atidaviau „duoklę" — dvejus savo gyvenimo metus darbo batalione Kazachstane, Badamo stotyje. Būdamas kataliku ir negalėdamas suderinti ištikimybės sąžinei ir ateistinei valstybei, atsisakiau duoti karinę priesaiką. Dėkoju Dievui, kad, nepaisant fizinio ir moralinio teroro, šį principą išlaikiau iki galo ir tai užfiksuota kariniame biliete. Tačiau mano „auklėtojai" nenuleido rankų ir ryžosi bent apšmeižti. 53-me Jūsų

dienraščio numeryje šiemet pasirodė rašinys „Vieningoje šeimoje", kuriame skelbiamas ciniškas melas. Jame rašoma, kad, iki šaukimo būdamas tikinčiu, palaikęs nacionalistinius prietarus ir dvasininkų prasimanymus apie konstitucinių teisių varžymą, armijos kolektyve aš „praregėjau". Tai grubi klastotė. Buvau katalikas ir lietuvis iki šaukimo, buvau dvejus prievolės metus, esu dabar, grįžęs į Tėvynę Lietuvą. Faktai, su kuriais nuolat susidurdavau armijoje, labai sustiprino mano pažiūras. Štai tik keletas tokių faktų iš asmeninės patirties. TSRS yra pasirašiusi Žmogaus Teisių Deklaraciją, kurios 19 straipsnis skelbia: „Kiekvienas žmogus turi įsitikinimų ir jų išreiškimo laisvę." Realiai šia teise pasinaudojau, miegodamas ant narų Čimkento ir ant betoninių grindų Kzyl-Ordos gauptvachtose, vien už tai, kad dėl religinių-tautinių įsitikinimų atsisakiau prisiekti Kompartijai. Nepaisydami 52 Konstitucijos straipsnio, garantuojančio sąžinės laisvę, tarnybos pabaigoje politinio skyriaus darbuotojai man grasino 5 metus kalėjimo, jei nepakeisiu požiūrio į priesaiką. Tiek Konstitucija, tiek Baigiamasis Helsinkio aktas reikalauja gerbti kiekvieno žmogaus orumą ir draudžia tyčiotis iš įsitikinimų. Karininkams komunistams plūstant necenzūriniais žodžiais, išjuokiant religiją ir lietuvybę, susidariau nuomonę, kad žmogiškumo reikalavimai čia tebėra „terra incognita" („nežinoma žemė"). Ir kai nepajėgiančius įvykdyti darbo normos įsakydavo gainioti su dujo-kaukėmis — cituoju! — „iki sąmonės netekimo" — tada supratau, kokie teisingi žodžiai: „Kai atmetamas Dievas, nebelieka žmogaus". Su giliu dėkingumu prisimenu visus dorus žmones, padėjusius įsisąmoninti Kristaus tiesą. Didžiuojuosi savo tautos didvyriais kunigais Sigitu Tamkevičium ir Alfonsu Svarinsku, šiuo metu kenčiančiais Permės lageriuose tik už tai, kad mokė Lietuvos tikinčiuosius sąžiningai gyventi. Dėkoju Apvaizdai, leidusiai būti šių didžių žmonių amžininku.

Jūsų laikraščio paskelbtame straipsnyje įžūliai meluojama, tvirtinant, kad aš gyręs kareiviams Lietuvos laimėjimus Tarybų valdžios metais, draugystės su rusų tauta

reikšmę „karo kurstytojų" akivaizdoje. Tai prasimanymas. Tariamųjų laimėjimų niekada ješlovinau. Ką jis reiškia, lyginant su nuostoliais moralės kultūros, žmogaus teisių srityje? Nekalbėjau apie jokią draugystę su Rytų kaimynu, nes jos nepastebėjau nei istorijoje, nei dabartyje. Priešingai, pasisakymuose apie „didžiosio rusų tautos" vaidmenį Lietuvos istorijoje pabrėždavau demorlizuojantį rusinimo faktorių, akcentuodavau dvasinio, knygnešiško pasipriešinimo reikšmę lietuvių laisvės kovoje. Per dvejus Kazachstane praleistus metus nesu pavartojęs netgi išsireiškimų, kuriuos man priraŠo minėtas stripsnis. Jeigu gerbiate savo pasaulėžiūrą, privalote atšaukti šmeižtą."

Robertas Grigas

1984.09.08.

KRATOS IR TARDYMAI

(Komunistinės valdžios tarnai, savo nusikaltimų šmėklos persekiojami, gyvena nuolatinėje baimėje):

Šlavantai (Lazdijų raj.). 1984 m. liepos 5 d. pas Šlavantų parapijos kleboną kun. Juozą Zdebskį buvo padaryta krata. Protokole pažymėtas kratos tikslas — surasti ir paimti iš piliečio Kolkos nupirktus vogtus daiktus. Krata buvo daroma kun. J. Zdebskiui nesant namuose, — nelaukdami kol sugrįš kunigas, krėtėjai išlaužė garažo duris ir pradėjo kratą. Kratą vykdė Vilniaus KGB, prisidengęs vietine milicija ir saugumu. Oficialiai kratai, kurią vykdė 6 asmenys, vadovavo apylinkės inspektorius, milicijos vyr. leitenantas Jarmala. Kviestiniais kratoje buvo: Petrauskas Martynas, Juozo, gyv. Krosnos kaime, ir Blaževičienė Janina, Jurgio, gyv. Lazdijuose, Lenino 3-3.

Paėmė: TTGKK dokumentus (Nr. 5, 12, 13, 14 ir kt.), raštus — Patrijarchui Dimitrijui (10 lapų), Pasaulinei cerkvės tarybai 1976.10.14 (4 lapai), JAV kongresui 1976.10.14 (6 lapai), Kauno arkivyskupijos kunigų pareiškimą (3 lapai), pareiškimą Petrui Griškevičiui (10 lapų), informaciją apie TTGKK (4 lapai), „Ar katalikybė yra

rytdienos tikėjimas" (30 lapų „Tiesos kelias"), Visuotinę Žmogaus Teisių Deklaraciją, kun. Alf. Svarinsko laišką, str. „Lietuvių tautos dorovinės kultūros problemos (4 lapai), Vatikano radijo laidas 1979.03.14 ir 15 d.d. (5 lapai), Lietuvos vyskupų konferencijos aplinkraštį kunigams (1984 m.), rašomąją mašinėlę rusišku šriftu, rašomąją mašinėlę „Erika" lietuvišku šriftu, du metalinius seifus, užantspauduotus antspaudu Nr. 100, medžioklinį šautuvą, elektroninį prietaisą, elektros prietaisą su kabeliu ir kt.

Kratos metu pagrindinis dėmesys buvo skiriamas electronikai. Į paimamų daiktų skaičių įtrauktas net miniaturinis elektrinis kreizas, naudojamas medžio darbams.

Krata truko maždaug tris valandas.

* * *

Skaudvilė (Tauragės raj.). 1983 m. gruodžio mėn. 29 d. į Vilnių pas LTSR prokuroro pavaduotoją Bakučionį buvo iškviestas Skaudvilės parapijos klebonas kun. Jonas Kauneckas. Prokuroras Bakučionis įspėjo kun. J. Kaunecką, kad, jei dalyvaus TTGKK veikloje, bus suimtas kaip ir kunigai — A. Svarinskas ir S. Tamkevičius. Be to, prokuroras Bakučionis priminė, kad apie kun. J. Kaunecką dažnai rašo „Kronika" ir, jei tai kartosis ateityje, bus teisiamas kaip „Kronikos" bendradarbis.

Panašiai buvo įspėti ir kiti TTGKK nariai. Kun. Kazimieras Žilys įspėjimui buvo iškviestas net iš Baltarusijos, kur paskutiniu metu dirba. Įspėtas ir kun. Algimantas Keina, nors yra oficialiai išstojęs iš TTGKK.

* * *

Viduklė (Raseinių raj.). 1984 m. rugpjūčio 30 d. pas Viduklės parapijos kleboną kun. Joną Tamonį, į kleboniją, su oficialiu žodiniu įspėjimu klebonui ir atvykstantiems kunigams, kurie kiekvieno mėnesio 26 d. (kun. A. Svarinsko suėmimo dieną) Viduklės bažnyčioje laiko šv. Mišias už kun. A. Svarinską, buvo atvykę Raseinių saugumo

viršininkas Gardauskas ir iš Vilniaus KGB saugumo kapitonas. Čekistai reikalavo, kad kun. J. Tamonis atleistų buvusią kun. A. Svarinsko šeimininkę Moniką Gavėnaitę iš Viduklės parapijos bažnyčios skalbėjos pareigų ir kad kun. Kęstutis Brilius nesilankytų Viduklėje. Kun. K. Briliui buvo siūloma stoti į Kauno Kunigų seminariją, nors prieš kelis metus jis yra baigęs Neakivaizdinę Seminariją.

* * *

Vilnius. 1984 m. birželio 19 d. Vilniaus KGB būstinėje buvo tardomi vilniečiai: Elena Terleckienė, Zita Vanagaitė, Vytautas Bogušis, Jonas Volungevičius ir Albertas Žilinskas. Čekistas Česnavičius ir kiti kaltino tardomuosius, kad jie pasirašo po šmeižikiško turinio pareiškimais — protestais dėl kunigų — A. Svarinsko ir S. Tamkevičiaus — suėmimo ir nuteisimo, perdavinėja antitarybinius dokumentus į pogrindžio spaudą ir užsienį, susitikinėja su užsieniečiais ir savo kalbose su jais žemina Tarybų Sąjungos autoritetą. Visiems tardomiems buvo liepta pasirašyti po įspėjimais, bet nė vienas iš jų nepasirašė. Čekistai išlaikė tardomuosius visą dieną: E. Terleckienę ilgiau nei šešias valandas, o Z. Vanagaitę virš aštuonių valandų. A. Žilinskui čekistai pasiūlė išvykti į užsienį. Kai A. Žilinsko paklausė, ar pasirašė po protesto pareiškimu dėl suimtų ir kalinamų kunigų, jis paprašė parodyti pareiškimą, o jį perskaitęs, pasakė, kad pareiškime nieko antitarybinio nėra ir šiuo klausimu su saugumiečiais nekalbės.

MŪSŲ KALINIAI

(Šie kilniadvasiai katalikiškos Lietuvos vaikai kantriai neša sunkų kančios kryžių, piktų parsidavėlių jiems uždėtą):

Rašo kun. Alfonsas Svarinskas:

,,Širdingai sveikinu Jus ir Jūsų asmenyje visus brangius parapijiečius, draugus, pažįstamus . . . Linkiu palaimos, širdies ramybės ir dvasinio džiaugsmo mūsų Tautos

garbingo jubiliejaus proga. Tegul Viešpats saugo Jus visus! Jūs mano džiaugsmas ir pasididžiavimas Kristuje!

Parašiau Jums laišką praėjusį sekmadienį. Šiandien vėl parašysiu, pabučiuosiu, peržegnosiu ir išsiųsiu. Tegul lekia į mūsų mylimą, neužmirštamą Tėvynę, gintaro šalį. (. . .) Visiems širdingai dėkoju už laiškus. Jums sunku įsivaizduoti, kiek šitos trumpos žinutės atneša džiaugsmo ir vilties. Kaip malonu, žinant, kad pasaulyje yra žmonių, mylinčių ir neužmirštančių. (. . .) Sugrįžo atgal Jums adresuoti balandžio mėnesio laiškai su pašto gegužės 25 d. užrašu: „Gražinami pasibaigus saugojimo laikui". Sužinokite pašte, kodėl taip atsitiko (. . .), nes kitaip nukenčiame visi — Jūs negaunate laiško, o aš išeikvoju laiškų limitą. Juk ir tai tik du laiškai per mėnesį! Žinoma, nieko ypatingo negalėjau parašyti: norėjau palinkėti gerai išklausyti rekolekcijas, padėkoti už gerą giedojimą ir palinkėti Prisikėlusio Kristaus palaimos (. . .) Kaip greitai bėga laikas! Nuo 11 birželio aš čia jau esu antrus metus. 1979 metais (. . .) švenčiau savo sidabrinį jubiliejų, o šiemet spalio 3 d. jau bus 30 metų. Tik gaila, atplėštas nuo Tėvynės, Bažnyčios ir savo parapijos. Be išpažinties, Komunijos ir šv. Mišių! Su teisiojo Jobo tikėjimu kasdien kartoju: „Tebūnie Tavo šventa valia! Amen!" (. . .) Laisvo laiko turiu mažai, 9 valandas dirbu. Po to visokie buitiniai reikalai. Likusiu laiku skaitau ir mokausi kalbas. Gavau prancūzų-rusų žodyną ir žurnalus. Gilinu italų ir mokausi ispanų kalbos. Galbūt prireiks! . . . (. . .) Aš, sveikas ir žvalus, vykdau Jo valią, todėl širdyje nėra pesimizmo ir liūdesio. O jei Dievas uždės kankinio vainiką, — jį priimsiu su džiaugsmu. (. . .)".

1984.VI.20.

* * *

Vilnius. 1984 m. liepos 9-22 d.d. Gintautas Iešmantas atsidūrė Vilniaus saugume. Buvo tardomi taip pat jo žmona ir sūnus. Susidaro įspūdis, kad jį norima apšaukti psichiniu ligoniu ir tuo būdu palaužti jo dvasią. Tai ištisa grandinė psichologinio teroro, kurio kulminacija buvo 1982 m.

gruodžio 14-31 d.d. Tada kaliniai, kaip visada, atžymėję politkalinio dieną, paskelbdami visos dienos bado streiką. Iešmantas asmeniškai paskelbė bado streiką, protestuodamas, kad jam neleidžiama kurti ir sulaikė jo pareiškimą, adresuotą TSRS generaliniam prokurorui, kuriame jis reikalavo peržiūrėti jo bylą, motyvuodamas, kad yra neteisingai nuteistas.

Administracija leido jam išbadauti 10 dienų, po to prievarta pamaitino ir visai išsekusiam liepė valyti nuo stogo sniegą, esant -50 šalčio."

* * *

Povilą Pečeliūną už dalyvavimą bado streike politkalinio dienoje ir reikalavimą viršvalandžių kompensacijos uždarė į karcerį, kur išbuvo 10 parų. Buvo ypač šaltas oras, siautė skersvėjai ir nedavė valgyti . . . Karceryje praėjo šv. Kalėdos, Nauji Metai, ir iš jo tiesiai išvežė į tremtį. Kelyje — etape išbuvo pusantro mėnesio.

Prieš karcerį P. Pečeliūnas gulėjo ligoninėje — sirgo stipriu radikulitu. Jaunesniojo leitenanto Volkovo įsakymu gyd. Pomariovas išrašė Pečeliūną kaip jau pasveikusį ir galintį etapu vykti į tremtį.

Šiuo metu tremtyje P. Pečeliūno sveikata dideliame pavojuje: deguonies trūkumas (trūksta 35%) ir labai palaužta sveikata.

* * *

Magadanas. Iš užsienio į Magadano įvairias įstaigas plaukia pareiškimai, kuriuos pasirašo kongresmenai ir kiti žymūs veikėjai, reikalaudami palengvinti Antano Terlecko tremties sąlygas.

Paskutiniu metu A. Terleckas gavo atskirą kambarėlį bendrabutyje ir dirba šaltkalviu. Nuotaika, nežiūrint nusilpusios sveikatos, gera, giedri. Atvaživę iš Magadano kagėbistai ir pamatę pas A. Terlecką pakabintus religinius paveikslus, paklausė jo, ar tiki. „Tikiu, — atsakė A. Terleckas, — jei netikėčiau, gyvenimas būtų beprasmis."

Čekistai elgėsi mandagiai, neužgauliojo, nesityčiojo.

A. Terlecko tremties adresas:

686420 Magadanskaja obl.
Omsūkčanskij r-on
p. Indūstrialnij do vostriebovanija
Terleckas Antanas, Prano.

* * *

Mordovija. Turimomis žiniomis Mordovijos lageryje kalinamas doc. Vytautas Skuodis pareiškimu kreipėsi į tarybinę vyriausybę, kuriame nurodė, kad, protestuodamas prieš nelygiateisę Bažnyčios padėtį ir kunigų kalinimą pastoviai vieną savaitės dieną badaus.

* * *

Šiauliai. 1984 m. rugpjūčio mėnesio pabaigoje pas Mečislovą Jurevičių, gyvenantį Šiauliuose, Spindulio 6-10, atvyko rajono milicijos įgaliotinis. Į priekaištą, kodėl M. Jurevičius niekur nedirba, buvęs kalinys paaiškino, kad tai, tikriausiai, nesusipratimas, kadangi jis dirba LTSR melioracijos ir vandens ūkio ministerijos Šiaulių sausinimo sistemų valdyboje. Inspektorius parodė blankus, kur pažymėta, kad pilietis M. Jurevičius niekur nedirba, ir liepė jam rašyti pasiaiškinimą. M. Jurevičius atsisakė rašyti pasiaiškinimą ir paiūlė inspektoriui pirma pasisakmbinti į jo darbavietę ir tiksliai susižinoti — dirba jis ar ne. Į inspektoriaus klausimą, už ką buvo teistas, M. Jurevičius atsakė, jog už tai, kad mylėjo Dievą ir Tėvynę.

SOVIETINĖJE MOKYKLOJE

Kiaukliai (Širvintų raj.). 1984 m. sausio 17 d. ir balandžio 19 d. Kiauklių aštuonmetės mokyklos direktorė J. Grigaitienė, Žibalų apylinkės pirmininkas Karaliūnas ir keli atvykę saugumiečiai tardė aštuonmetės mokyklos mokinius: Elvyrą Polkaitę, jos brolį Juozą Polką, seseris Rūtą ir Julitą Gudonytes bei Rūtą Markauskaitę. Mokiniai

buvo verčiami rašyti paaiškinimus, kokiu tikslu lankėsi klebonijoje, kokius filmukus jiems rodė klebonas kun. Rokas Puzonas, kas atvažiuoja pas kleboną, iš kur, ką klebonas duoda jiems už bažnyčios lankymą ir patarnavimą šv. Mišiose, ar savo noru eina į bažnyčią ar verčiami tėvų ir t.t. Atsisakius rašyti paaiškinimus, mokiniai buvo gąsdinami išvežimu į Čiobiškio nepilnamečių vaikų koloniją. Prigąsdinti vaikai į namus grįžo apsiverkę ir stipriai nerviškai paveikti. Terorizuojamų vaikų motina Ona Polkienė nuvyko pas Širvintų rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoją Tvirbotą sužinoti, kuo remiantis Kiauklių aštuonmetėje mokykloje yra gąsdinami jos ir kiti tikintys vaikai. Tvirbota kalbėjo, kad niekas neturi teisės terorizuoti vaikų už tai, kad jie lanko bažnyčią.

* * *

Kaišiadorys. 1984 m. gegužės mėnesį, tikintiesiems renkantis į vakarines pamaldas, Kaišiadorių šventoriuje ne kartą šmirinėjo mokyklinio amžiaus paaugliai, stebėdami, kas iš mokinių lanko gegužines pamaldas. Kartą vienas jų fotografavo besirenkančias į bažnyčią mergaites — adoruotojas. Po kurio laiko mokytoja Šimkūnytė, pasikvietusi kai kurias mergaites, rodė joms padarytas nuotraukas ir klausinėjo: „Ar čia tu? . . ."

* * *

Raguva (Panevėžio raj.). 1984 m. rugsėjo mėnesio pradžoje Raguvos vidurinės mokyklos direktorius Vytautas

Marečionis įsakė mokytojams sudaryti ir jam paduoti 1984 m. vasarą priėjusių Pirmosios šv. Komunijos mokinių sąrašus.

BAŽNYČIA SOVIETINĖSE RESPUBLIKOSE

Ukrainoje gausėja ir stiprėja katalikų-unitų persekiojimai. Tikinčiųjų butuose daromos kratos, terorizuojami vaikai ir suaugę, uždarinėjamos bažnyčios.

Lvovo sritis. 1982 m. rugsėjo 29 d. saugumiečiai susidorojo su 28 metų mergina Marija Šved. Vakare apie 21 val. po šv. Mišių ji ruošėsi važiuoti iš Lvovo pas savo motiną. Pakelyje į geležinkelio stotį, Turganevo gatvėje, M. Šved buvo užpulta saugumiečių, užsirišusių draugovininkų raiščius, įtempta į namo Nr. 10 tarpuvartę ir sumušta. Susirinkę žmonės iškvietė greitąją pagalbą, kuri nuvežė sužalotąją į miesto VIII-ąją ligoninę Zelionaja gatvėje. Ten iš Marijos šaipėsi: „Tave kunigas Dievui paaukojo." Marija Šved, neatgavusi sąmonės, mirė. Liudininkai buvo prigąsdinti nesakyti teisybės.

* * *

1983 m. prieš lapkričio 7 d. Lvovo srityje Skolės rajone, Bubneščės ir Grebeno kaimuose uždarytos ukrainiečių bažnyčios.

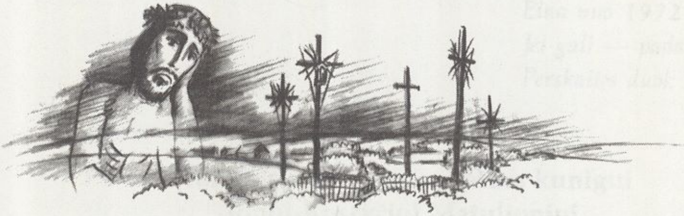
Iš Mežebrodės kaimo bažnyčios valdžia konfiskavo senovinius meniškus bažnytinius daiktus, kurie buvo pagaminti dar XIV amžiuje karaliaus Danilo laikais.

Nesterovo rajone valdžia įsakė uždaryti bažnyčią Zabirgės kaime. Ten žmonės pasipriešino — neišėjo į darbą. Buvo iškviesta policija, atvyko Nesterovo rajono saugumiečiai. Susirėmimui vadovavo iš Lvovo atvažiavęs Religijų reikalų įgaliotinis. Šeši žmonės buvo areštuoti.

Lietuvi, nepamiršk!

Kun. Alfonsas Svarinskas, kun. Sigitas Tamkevičius, doc. Vytautas Skuodis, Jadvyga Bieliauskienė, Sergėjus Kovaliovas, Gintautas Iešmantas, Povilas Pečeliūnas, Viktoras Petkus, Antanas Terleckas, Julius Sasnauskas, Balys Gajauskas ir kiti neša nelaisvės pančius, kad tu galėtum laisvai gyventi ir tikėti!

Nr. 65

Šiame numeryje:

Sausio 6 d.

LKB KRONIKA NR. 65

Eina nuo 1972 metų.
Jei gali — padaugink.
Perskaitęs duok kitam!

Numeris skiriamas suimtam kunigui
Jonui-Kastyčiui Matulioniui

500 METŲ JUBILIEJUS JAU ČIA PAT, BET . . .

(Lietuvis kunigaikštis Mykolas Giedraitis — palaimintasis vienuolis — pagarsėjęs savo gausiais stebuklais yra seniai nusipelnęs būti paskelbtas šventuoju):

Paskutiniu metu Lietuvoje ypač sustiprėjo kova prieš tikinčiuosius. Valdžia pradėjo kovoti net su seneliais, invalidais ir ligoniais. KGB ieško senelio ligonio Vlado Lapienio, suėmė visišką ligonį kun. Joną Matulionį. Dar keisčiau — šventieji ir tie užsitraukė valdžios nemalonę.

Švenčiant šv. Kazimiero 500 metų jubiliejų, valdiški bedieviai darė viską, kad tik sumažintų jubiliejaus iškilmingumą.

Propagandai buvo išleistas jubiliejinis medalis. Bet kas jį gavo? Net aktyvieji bažnyčios lankytojai turėjo pasitenkinti tik jį pamatydami. Panašiai buvo ir su jubiliejiniu šv. Kazimiero „Katalikų kalendorėliu" bei „Katalikų kalendoriu — žinynu". Visokiomis priemonėmis ir progomis buvo pompastiškai skelbama apie šiuos jubiliejinius leidinius, tik niekas neišdrįso pasakyti, kiek jų gavo tikintieji. Masės tikinčiųjų jų net nematė, o propagandai pasidarbavo puikiai: žiūrėkite, kokia religijos laisvė — valdžia katalikų kalendorių leidžia!

1985 m. gegužės 4 d. sukanka 500 metų nuo pal. Mykolo Giedraičio mirties, tačiau valdžia neleidžia minėti šio jubiliejaus. RRT įgaliotinis Petras Anilionis uždraudė „Katalikų kalendoriuje — žinyne" įdėti net trumpą informaciją apie pal. M. Giedraitį, kad Bažnyčia nesugalvotų ruošti jubiliejų.

Nežiūrint sunkių sąlygų, Lietuvos katalikai su pakilimu ruošiasi švęsti pal. M. Giedraičio 500 metų mirties jubiliejų.

Pateikiame savo tautiečio pal. M. Giedraičio biografiją, kurios RRT įgaliotinis P. Anilionis neleido įdėti į „Katalikų kalendorių — žinyną".

Jauna krikščionybė Lietuvoje greit pražydo šventumo vaisiais. Buvusių pagonių kunigaikščių vaikaičiai: Kazimieras ir Mykolas nusipelnė altorių garbę.

Garbingos Giedraičių giminės atžala Mykolas gimė netoli Vilniaus, Giedraičiuose, (pagal kitus šaltinius — Videniškiuose) 1425 m. Jis buvo silpnos sveikatos ir dažnai būdavo vienas, dienas leisdavo drožinėdamas medžio dirbinius.

Jau būdamas jaunuolis, Mykolas, pajutęs pašaukimą dvasiniam gyvenimui, kreipėsi į Bistryčios regulinių kanauninkų vienuolyną (40 km. į šiaurės rytus nuo Vilniaus) ir buvo priimtas.

Netrukus vienuolyno viršininkas nuvežė jį į Krokuvą, į šv. Morkaus vienuolyną. Čia Mykolas atliko noviciatą ir padarė įžadus. Gilintis į dvasinį gyvenimą jam padėjo nuodėmklausis Jonas.

Naujasis vienuolis apsigyveno nedideliame kambarėlyje prie pat bažnyčios. Ilgai ir ištvermingai melsdavosi, griežtai laikėsi regulos ir atlikinėjo visas dvasines pratybas. Jo kambarėlyje buvo kuklūs baldai ir šiek tiek reikalingiausių daiktų. Valgydavo tik tiek, kiek būtina, laikydavosi visų pasninkų. Nuo pat įstojimo į vienuolyną nevalgė mėsos.

Fizinis netobulumas išugdė polinkį vidiniam, intravertiškam gyvenimui, vienatvės pamėgimui. Turėdamas sunkumų prisitaikyti prie kitų brolių, prie aplinkos, Mykolas mokėsi bendrauti ir tyliai nukęsti, ryžtingai siekė krikščioniškojo tobulumo. Vienuolyno asketiškas

gyvenimas suformavo Mykolo charakterį ir gyvenimo būdą. Jo vienuolynas laikėsi griežtos regulos. Vienuoliai praktikavo marinimąsi, liturgines valandas kalbėdavo ne tik dieną, bet ir naktį. Griežtumą ir tikslų regulos vykdymą stiprino provinciolas Jonas Praniškis, Mykolui vidinio gyvenimo variklis buvo pamaldumas prieš kryžių, stovintį bažnyčios viduryje (dabar jis perkeltas prie centrinio altoriaus). Mąstydamas apie Nukryžiuotąjį, jis gilino savo meilę Dievui ir žmogui. Ištvermingas mąstymas atvedė jį į kontempliacijos maldą, kuri buvo jam nepamirštamo džiaugsmo šaltinis. Savo vidinio gyvenimo turtingumu Mykolas Giedraitis priartėjo prie tos ribos, kurią buvo pasiekę didieji vidurinių amžių mistikai. Prieš mirtį pasisakė broliams, kad melsdamasis girdėjęs šiuos Kristaus žodžius — „Ištverk kantriai iki mirties ir gausi garbės vainiką."

Istoriko Alberto Kojalavičiaus raštuose randame Krokuvos Akademijos aktų knygų įrašus. Iš jų paaiškėja, kad M. Giedraitis 1460 m. baigė šią akademiją. A. Kojalavičius cituoja „Krokuvos bendrųjų studijų universitete laisvųjų mokslų ir filosofijos bakalauro laipsnis suteiktas Mykolui Giedraičiui, Lietuvos kunigaikščiui". Pažymėtina, kad jis buvo pirmasis studentas XV a. atvykęs iš Lietuvos mokytis į Jogailos universitetą.

Mykolas plačiausiai išgarsino ragulinių kanauninkų vienuoliją, nors netrūko kitų ten šventų vienuolių. „Bažnytinė enciklopedija" jį vadina „brangiausiu tos vienuolijos perlu".

Vienuolyno dvasinį klimatą gaivino pamokslininkas pranciškonas Jonas Kapestranas (vėliau paskelbtas šventuoju). Pastarojo mintys pasiekdavo jaunimo protus ir uždegdavo širdis. M. Giedraitis lankydavosi pas mokslu ir šventumu pasižymėjusius Krokuvos Vyrus. Jo bičiuliai — Jonas Kantietis (Šventasis), Izaijas Boneris (palaimintasis), Simonas iš Lipnicos (palaimintasis), Stanislovas Kazimierčikas (palaimintasis), Sventoslavas Tylusis.

Dvasiškiai subtilios asmenybės ypatingu būdu jaučia šventų žmonių artumą. Mykolui tokia asmenybė buvo kitas lietuvis — Kazimieras Jogailaitis, su kuriuo susitikdavo.

Maldingasis karalaitis šv. Kazimieras tuo metu jau buvo laikomas kilmingų jaunuolių vadu. Jis dažnai būdavo Krokuvoje ir savo išsilavinimu bei kilniu gyvenimu buvo žinomas sostinės vienuolynų intelektualams.

Karalaitis Kazimieras ir kunigaikštis M. Giedraitis — dvi asmenybės ant viduriniųjų ir senųjų amžių ribos. Abu jaunystėje savo sielai stiprybės sėmėsi iš Lietuvos papročių. Jų intelektas subrendo Krokuvos didmiesčio įtakoje, aiškioje Vakarų kultūros įtakoje. Abu turėjo gerą mokslinį pasirengimą, kuris buvo prieinamas tiek vienuolyne, tiek Jogailos universitete, tiek karaliaus dvare. Abu praktikavo atgailą ir pasninkus, gyveno skaistų, asketišką gyvenimą. Abu šie kilmingi lietuviai reprezentavo Lietuvą.

Kaip asmenybės jie turi ir ryškių skirtumų. Mykolas atstovauja viduramžiškajam vienuolinio šventumo tipui. Jam būdingas mistinis gyvenimo būdas, gilinimasis į Dievo ir savo sielos paslaptis, nusišalinus nuo pasaulio įvykių. Trejetu dešimčių metų jaunesnis Kazimieras — karalaitis su humanitariniu renesanso amžiaus išsilavinimu. Jis — visoje Europoje žinomas sosto įpėdinis, jis dalyvauja valstybės valdyme ir jo rankose daugybės žmonių likimas. Šios dvi asketiškos asmenybės, viena kitą papildydamos, mūsų akims atkuria šventumo vaizdą.

M. Giedraitis mirė 1485 m. gegužės 4 d. ir buvo palaidotas Krokuvoje, šv. Morkaus bažnyčioje. Netrukus buvo parašyta jo biografija, kuri neišliko. Antrąją biografiją parašė Krokuvos universiteto profesorius Jonas Točiantietis 1544 m. Nuo XVI a. vidurio Mykolas laikomas palaimintuoju. Ypač jo kultas sustiprėjo XVII a. pradžioje, kai Krokuvos vyskupijai vadovavo lietuvis kardinolas Jurgis Radvila. Palaimintojo palaikai 1624 m. buvo perkelti į sarkofagą šv. Morkaus bažnyčios didžiojo altoriaus evangelijos pusėje. Virš sarkofago pakabintas palaimintojo paveikslas, kurio apačioje nupiešti Mykolo bendraamžiai, Krokuvos šventieji ir palaimintieji. Paveiksle taip pat pavaizduota 11 Mykolo užtarimu įvykusių stebuklų. Apie patirtas malones ir stebuklus liudija gausūs votai. Maldos į palaimintąjį su vyskupo aprobata buvo išleistos atskiru

leidiniu 1759 m.

Apie stebuklus detaliau galima sužinoti iš XVII a. rašytų biografijų. Tai daugiausia stebuklingi išgijimai — vaikų, moterų, vyrų bei to paties vienuolyno brolių. Stebuklų aprašymai liudija, kad maldininkai atvykdavo prie Mykolo karsto iš tolimų kraštų — pasveikimas keturių karių, sužeistų prie Maskvos 1614 m., atgaivinimas skenduolio, išbuvusio tris dienas Dunojaus vandenyse prie Budapešto. To meto rašytiniai šaltiniai mums padeda įsitikinti, kaip plačiai buvo pasklidęs garsas apie M. Giedraitį ir koks stiprus buvo palaimintojo garbinimas. Šaltiniai byloja, kad Mykolas turėjęs vizijas, pasižymėjęs pranašavimo dovana, gydydavęs ligonius malda.

Lietuvoje palaimintojo garsą skleidė du broliai: vaivada Martynas Giedraitis (prieš 1621 m.) ir žemaičių vyskupas Merkelis Giedraitis (apie 1536-1609). Lietuviai 1907 m. Vatikane buvo iškėlę klausimą, kad vyskupas Merkelis Giedraitis ir tėvas Andrius Rudamina (jėzuitas, misijonierius Kinijoje) būtų paskelbti šventaisiais. Giedraičiuose yra gimęs ir vėlesnis žemaičių vyskupas Juozapas Arnulfas Giedraitis (1754-1838) — lietuviškojo žemaičių sąjūdžio dalyvis.

Vaivada Martynas Giedraitis pastatydino Videniškiuose bažnyčią ir „baltųjų augustinų" vienuolyną. Čia įrengė palaimintojo Mykolo koplyčią su jo paveikslu. Giedraičių miestelio bažnyčioje taip pat yra altorius su palaimintojo paveikslu. Jame pavaizduotas jaunuolis Mykolas, dar neįstojęs į vienuolyną. (Prieš keliolika metų altorius ir paveikslas restauruoti a.a. Zigmo Komaro rūpesčiu). Vienuolio Mykolo paveikslu buvo papuošta ir Tverečiaus bažnyčia. Tverečiuje vienuolius, regulinius kanauninkus arba „baltuosius augustinus", apgyvendino 1662 m. Feliksas Pacas. Regulinių kanauninkų išplitimas mūsų krašte siejasi su palaimintojo Mykolo kultu. Jie vedė platų švietimo darbą Vilniuje (Užupyje), Medininkuose, Smalvose, Kvetkuose, Suvainiškyje, Salake, Južintuose, Kurkliuose, Panemunėje, Papilyje. Be to, Mikailiškėse, Marose, Mioruose BTSR ir kitur. Lenkijoje buvo penki

vienuolynai: Krokuvoje, Bogorijoje, Pilice, Tengobože ir Limanove.

Mūsų dienomis palaimintojo kultas egzistuoja, kaip ir ankstesniais amžiais Krokuvoje, prie M. Giedraičio karsto; kultas pamažu atgyja ir jo tėvynėje Lietuvoje. Mykolo beatifikacijos byla iki šiol oficialiai nebaigta.

1985 m. gegužės 4 d. Krokuvoje bus didelės jubiliejinės iškilmės. 1984 m. gegužės 4 d. ten įvyko simpoziumas lietuvio vienuolio asmenybei ir jo epochai nagrinėti. Jį surengė liturgijos institutas prie Krokuvos Teologijos fakulteto. Simpoziumo medžiaga šiuo metu ruošiama išleisti atskira monografija. Joje bus nagrinėjama šios temos: regulinių kanauninkų epocha, kultas, askezė, ikonografinė medžiaga, Nukryžiuotasis (XV a.), Giedraičių Madona (XV a.), votyviniai paveikslėliai, vaizduojantys Mykolo stebuklus.

Apie M. Giedraitį yra parašyta apie 20 veikalų. Pats svarbiausias jų — tai kun. A. G. Dylio 1981 m. Krokuvoje apginta daktarinė disertacija „Pal. M. Giedraitis, gyvenimas ir kultas" — 500 puslapių veikalas. Iš senųjų lietuvių autorių paminėtina Visvainis Butkevičius ir jo knyga „Dieviškojo kryžiaus papuošalas — Giedraičių Rožė" (Krokuva, 1682). Iš knygos puslapių dvelkia meilė gimtajam kraštui, iškeliamas palaimintojo sielos grožis. Autorius gėrisi, kad iš gėlėtų pievų ir miškų šalies į karalystės sostinę atvykęs, jaunuolis atsivežė aukštą kultūrą ir sielos giedrumą.

Tegul taps t adicija lieuviams artėti prie kilniųjų savo tautiečių sielos lobių.

DAR VIENA AUKA

(Vykti į kapines ir melstis už mirusius okupuotoje Lietuvoje, kur pagal propagandą „klesti religijos laisvė" — didelis priešvalstybinis nusikaltimas):

1984 m. lapkričio 1 d. po vakarinių šv. Mišių Kybartų parapijos tikintieji procesijos būdu aplankė netoli bažnyčios esančias kapines ir ten meldėsi už mirusius. Apeigoms pagal

„Katalikų Bažnyčios apeigyną" vadovavo Kybartų vikaras kun. Jonas-Kastytis Matulionis.

Tikinčiųjų procesiją į kapines stebėjo milicininkai ir saugumiečiai. Procesijos metu Kybartų apylinkės pirmininkas Gudžiūnas prišoko prie kun. J. Matulionio ir liepė jam išskirstyti žmones. Tikintieji, nekreipdami dėmesio, tvarkingai, giedodami Visų Šventųjų litaniją, nuėjo į kapines, kur pasimeldė už mirusius ir išsiskirstė.

Lapkričio 7-8 d. kybartiečiai pastebėjo, kad į miestelį yra atvykę daug nevietinių saugumiečių, kurie atidžiai stebi bažnyčią ir kleboniją. Penktadienį, lapkričio 9 d., įtampa sustiprėjo. Miestelyje nuolat budėjo lengvosios mašinos su KGB darbuotojais. Po vakarinių šv. Mišių, 20 val., apie 30 žmonių būrelis nulydėjo kun. J. Matulionį į ligoninę, kur sergančiam kunigas suteikė patepimą. Saugumiečiai iš toliau sekė kiekvieną kunigo žingsnį, tačiau prisiartinti arčiau prie tikinčiųjų ir kunigo nesiryžo. Antras ligonis, kurį tą vakarą turėjo aptarnauti kun. J. Matulionis, buvo už 12 km. nuo Kybartų, Nesterovo mieste (Kaliningrado sritis). Nesterovo miestelyje milicijos pareigūnai bandė kun. J. Matulionį sulaikyti net nesuteikus sergančiam ligonių sakramento, tačiau tikintieji, atlydėję kunigą pas ligonį, jį atgynė. Tada saugumiečiai į pagalbą pasikvietė Nesterovo miesto milicijos darbuotojus ir, parodę sankciją areštui, suėmė išeinantį iš ligonio buto kunigą J. Matulionį. Tokiu būdu Kybartų parapija tapo antro uolaus kunigo neteisingo arešto liudininke. Tuo pat metu milicininkai sulaikė ten buvusį Edmundą Žemaitį (11 kl. mokinį), tačiau nusivežę į Vilkaviškio miliciją ir išsiaiškinę, jog apsiriko ir paėmė ne Romą Žemaitį, bet jo brolį Edmundą, vaikiną paleido.

1984 m. lapkričio 12 d. kybartietis Romas Žemaitis turėjo atvykti į karinį komisariatą, kaip šaukiamas privalomai karinei tarnybai. Atvykusį tuoj pat areštavo.

Kun. J. Matulionis ir jaunuolis R. Žemaitis kaltinami religinės eisenos į kapines organizavimu. Laikomi Vilniuje, Lukiškių kalėjime.

R. Žemaitis š.m. pavasarį už aktyvų dalyvavimą

Bažnyčios gyvenime bei kun. Sigito Tamkevičiaus teisme Vilniuje buvo neprileistas laikyti baigiamuosius vidurinio mokslo egzaminus.

Po suėmimo Kybartų bažnyčioje vyko permaldavimo oktava, prašant Dievo stiprybės nekaltai suimtiems — kun. J. Matulioniui ir R. Žemaičiui — taip pat prisimenant visus, kurie kenčia dėl Dievo ir Tėvynės. Visą oktavą po šv. Mišių buvo keliais einami Kryžiaus keliai.

* * *

Kybartai (Vilkaviškio raj.).

LTSR Prokurorui

Kybartų parapijos tikinčiųjų
P a r e i š k i m a s

(Lietuvos tikinčiųjų šauksmas kovai prieš melą, apgaulę, prieš ateistų vykdomą brutalų kunigų ir tikinčiųjų persekiojimą):

Š.m. lapkričio 9 ir 12 d. mums, zemiau pasirašiusiems tikintiesiems, teko būti skaudžių įvykių liudininkais.

Nesterovo mieste (Kaliningrado sritis), lankant ligonį, buvo suimtas Kybartų parapijos kunigas Jonas Matulionis.

Tikintieji pastebėję, kad kunigas persekiojamas saugumiečių, jį lydėjo ir matė, kaip saugumo ir milicijos darbuotojai, jį suimant, elgėsi netaktiškai ir grubiai.

Lygiai taip pat neteisingai lapkričio 12 d. buvo areštuotas uolus mūsų parapijos tikintysis Romas Žemaitis.

Mums, tikintiesiems, labai skaudu, kad mūsų parapijoje suimamas antras pareigingas, geras ir mums parapijiečiams labai reikalingas kunigas bei uolus ir sąžiningas tikintysis R. Žemaitis, kuris sugebėjo ne tik melstis, bet ir drąsiai išstoti prieš melą ir neteisybę.

Mes, žemiau pasirašę Kybartų tikintieji, prašome LTSR prokurorą, atsižvelgti į mūsų pateiktus faktus, ištirti juos ir išaiškinti, kad kun. J. Matulionio ir R. Žemaičio suėmimas — grubi klaida, kurią nedelsiant prašome ištaisyti.

Pasirašė 666 tikintieji

Utena.

LTSR Generaliniam Prokurorui

Lietuvos tikinčiųjų
P a r e i š k i m a s

Prašome paleisti nekaltai suimtuosius Kybartų parapijos kun. Joną-Kastytį Matulionį ir Kybartų parapijos tikintį jaunuolį Romą Žemaitį, taip pat jau antrus metus už uolų preigų atlikimą kalinius: Viduklės parapijos kleboną kun. Alfonsą Svarinską ir Kybartų parapijos kleboną kun. Sigitą Tamkevičių.

Kunigų ir uoliausių tikinčiųjų areštus mes traktuojame, kaip tikėjimo persekiojimą ir pasityčiojimą iš mūsų švenčiausių įsitikinimų.

Pasirašė 1825 tikintieji

KRATOS IR TARDYMAI

Vilnius. 1984 m. lapkričio 12 d. kun. Jono-Kastyčio Matulionio bute Vilniuje buvo padaryta krata. Ant kratos protokolo pasirašė LTSR prokuratūros (ypatingai svarbių bylų) jaunesnysis teisininkas G. Pogoželskas. Be jo kratą darė dar 4 prokuratūros darbuotojai ir 2 kviestinės moterys. Buvo paimta leidinys „Lietuvos ateitis" Nr. 7, straipsniai „Lietuvos valdininkas tėvynėje", „Katekizacija praktikoje", „Nuotaikos iš šv. Kazimiero jubiliejaus uždarymo", raštas, adresuotas kun. A. Gutauskui, pareiškimas, adresuotas RRT įgaliotiniui, 3 variantai fotomontažo su kun. S. Tamkevičiaus atvaizdu, 21 kun. S. Tamkevičiaus nuotrauka, pareiškimas, adresuotas LTSR CK I sekretoriui, rašomoji mašinėlė.

Krata truko daugiau kaip 5 valandas.

* * *

Kybartai (Vilkaviškio raj.). 1984 m. lapkričio 14 d. Onos Šarakauskaitės name (Čepajevo g-vė Nr. 19) buvo padaryta

krata. Protokole nurodytas kratos tikslas — paimti daiktus, galinčius turėti reikšmės grupinei baudžiamajai bylai. Konkrečiai nurodyti, kokiai bylai ieškomi daiktai, pareigūnai atsisakė. Krata buvo padaryta namų savininkei nesant namuose. Kratos metu paėmė visas kun. Sigito Tamkevičiaus, Alfonso Svarinsko bei Jadvygos Bieliauskienės nuotraukas, magnetoforo kasečių su kun. S. Tamkevičiaus ir kun. A. Svarinsko pamokslų įrašais, religinio turinio brošiūrų, apie 100 mažų įsegamų metalinių kryželių bei medžiaginių, vadinamų žalųjų škaplierių ir kt. Kratos protokolai su paimtų daiktų sąrašais buvo rašomi namo gyventojos, kratos metu buvusios namuose, Birutės Briliūtės vardu.

* * *

Šimonys (Kupiškio raj.). 1984 m. lapkričio 15 d. Jonas Kibildis, kun. Jono Matulionio giminaitis (sesers sūnus), buvo iškviestas į Vilnių (LTSR prokuratūrą) pas tardytoją Bakučionį. Tardymo metu buvo klausinėjama apie kun. J. Matulionio pažįstamus, Neakivaizdinės seminarijos baigimą, darbą anksčiau, jo buvimą Kybartuose, kun. J. Matulionio santykius su sesers šeima.

* * *

Vilnius. Vilniaus ir kitose geležinkelio stotyse iškabinta buvusio polit. kalinio Vlado Lapienio nuotrauka su užrašu „ieškomas nusikaltėlis". Vladas Lapienis paskutinio sulaikymo metu sunkiai susirgo ir buvo paleistas namo su negyjančia žaizda kojoje. Kalbama, kad šiuo metu jis išvykęs gydytis.

MŪSŲ KALINIAI

(Graudus, širdį veriantis lietuvių kalinių Tėvynės ir artimųjų ilgesys beldžiasi į laisvame pasaulyje esančiųjų nejautrias širdis):

Kūčios

Gimtoji žeme, tu šviesios paguodos viltį
Kaip motina slepi savy,
Tą baltą Kūčių vakarą girdžiu vaikus šauki —
Mintimis skrendu, tave, Tėvyne, apkabinti,
Kalbuos su Tavimi.

Pasitinka toliai — Gedimino miestas,
Bokštų kryžiai, Vartų Motina istorijos nakty —
Tūkstantmylį kelią eiti pasiryžęs, suklumpu,
Bučiuoju grindinį, smiltelę gimtąją, —
O Tu vis mane šauki . . .
Lyg regiu — gimti namai . . . ir kūčių stalas,
Baltutė staltiesė, plaukai motutės spindi sidabru,
Rasotos akys tokios geros,
Sudėtos rankos maldai po darbų . . .

O Lietuva! Baltam sapne regiu tave!
Tu vis šauki pareik, gana!
Pro sidabro snieginius, ledinius,
Pro storas užtvaras vielų varpeliai skamba —

Piemenėlių Mišios — budinčio spyna —
Ir vėl tylu, kurčiai tylu . . .
O kalinio dalia skurdi pastogė, diena be gero žodžio,
Ledinis šaltis širdyje . . .
Tą baltą vakarą žvaigždė Betliejaus
Į ją šviesos įliejo
Ir laisvės dienos tolumoj
Suspindo lyg svaja . . .

Dagys

* * *

1984 m. rudenį kaliniams — kun. Alfonsui Svarinskui, Baliui Gajauskui ir Viktorui Petkui — nebuvo leista pasimatyti su artimaisiais. V. Petkui susitikti su savaisiais neleista iš eilės net penkis kartus. Taigi, jau daugiau dveji metai niekas iš savųjų jo nematė, nebuvo leista perduoti

drabužių. Jau metai laiko, kai į Lietuvą neatkeliavo nė vienas V. Petkaus laiškas. Į savųjų laiškus jokio atsakymo. 1983 m. paskutiniuose laiškuose V. Petkus rašė, jog šlubuoja sveikata, kankina pastovus maudžiantis galvos skausmas.

Pašto siuntų dokumentai byloja, kad kalėjimas jas gauna, bet ar pasiekia kalinį — neaišku.

Kalėjimo administracijos atsakymai į užklausimus apie kalinamą V. Petkų — nieko nepasakantys trafaretai.

Iš kun. Sigito Tamkevičiaus laiškų:

„. . . Ačiū už sveikinimus, linkėjimus, maldas. Ačiū visiems, kurie sveikina ir meldžiasi. Koks neįkainojamai brangus šis dvasinis bendravimas. Nuolatos jaučiu tą nematomą, bet labai brangią paramą, kuriai atstumai ir užtvaros — nėra kliūtys. Rugsėjo mėnuo man primena labai brangias akimirkas, kai lankydavome Šiluvos Mariją, kokios mielos būdavo kelionės. Kaip gera būdavo Šiluvoje praleisti pusdienį laiko. Sugrįždavome truputį pavargę, bet dvasiniai praturtėję, pakvėpavę ta atmosfera, kuri kelia ir daro mus žmonėmis pagal Jėzaus mintį ir širdį. Antri metai lankau Šiluvos Mariją mintimi ir širdimi. Nešu po jos kojų tuos pačius rūpesčius ir džiaugsmus, kaip anuomet. Ir lygiai kaip anksčiau jaučiu jos laiminančią ranką . . .

Viešpats Jėzus Kristus, kuris nuolatos stiprina mane, tebūnie ir jūsų tvirčiausia atrama. Su juo ramiai galima eiti per gyvenimą, jausti, kad kasdieną vis nyksta mumyse marus žmogus, kad artinamės prie savo kelionės tikslo — amžinybės."

1984.9.25.

Rašo kun. Alf. Svarinskas:

„Dėkingas visiems, kurie mane prisimena. Viešpaties parama man labai reikalinga, — juk žmogiškos jėgos labai ribotos.

Pas mus šįmet ankstyvas ruduo. Spalio 7 d. iškrito sniegas ir prasidėjo šalčiai. Dabar daug sniego ir vakar ryte - 22 C. Šiandien jau antras atlydys . . .

Dirbu statybose po atviru dangumi. Sunkoka! Jau 60 metų, darbiniai akiniai +5,5, o aš neturėjęs kirvio rankose. O visur reikia įpročio, įgūdžių. Linksmai priimu naują

kryžių — bus Dievui didesnė auka. Šiaip sveikata nieko, tik širdis nemėgsta kilnoti sunkumų. Jei stipriai pavargsta (tai būna ne kasdien), tai naktį neužmiegu. Koja nevargina. Daug vaikštau, darau gimnastiką. Su dantimis ne didelė bėda: du pašalino ir įstatė plieninius, bet sulaužiau tiltą apatinį, ir jau dveji metai vis negaliu sutvarkyti. Bet tai dar pakenčiama.

Nupirkite akinius ir atsiųskite, užrašę: „akiniai", tada neužsiskaitys banderolė, nes man priklauso tik dvi banderolės per metus . . .

Šiaip nuotaika gera. Skaitau, mokausi kalbas ir tikiu tvirtai Dievo Apvaizda.

Atleiskite, kad mano laiškuose tik materialiniai poreikiai ir nieko dvasiško. Yra širdyje daug dvasiško, bet norisi, kad nors vienas laiškas per mėnesį pasiektų Jus.

Štai turiu ir dar vieną prašymą. Lapkričio 2 d. man pranešė, kad atimtas man trumpas pasimatymas gruodžio mėnesį. Broliui parašiau 1 d., todėl galiu pranešti tik per Jus — tegul neatvažiuoja. Labai jam dėkoju už brolišką meilę ir krikščionišką pareigingumą. Tegul Viešpats jam atlygina. Tikriausia susitiksime negreit. Reikia taip gyventi, kad amžinybėje susitiktume, o tai visų svarbiausia!

Broliškas sveikinimas visiems kolegoms ir parapijiečiams."

1984.XI.

KAM TARNAUJA MELAS?

(Kauno Kunigų Seminarijos rektorius savo neteisingais pareiškimais, duotais užsienio spaudai, klusniai tarnauja Lietuvos okupantui ir klaidina Vakarų pasaulį):

Neseniai knygynuose pasirodė K. Bagdonavičiaus feljetonų pamfletų rinkinėlis „Dialogai" (Vilnius, Vaga, 1984 m.). Iš šios knygutės Lietuvos tikintieji sužinojo, kaip, pasiremiant Kauno Kunigų seminarijos Rektoriaus interviu, Londono dienraštyje „Guardian" iškreiptai vaizduojama Bažnyčios padėtis mūsų krašte (243 psl.).

Štai rektorius dr. kun. V. Butkus pasakoja, kad 1982 metais kovo mėn. buvusi pašventinta nauja Seminarijos bažnyčia. Tai netiesa. Ta bažnyčia nėra nauja. 1982 m. Seminarijai buvo grąžinta Švč. Trejybės bažnyčia, kuri iš jos buvo atimta prieš 20 metų. Per tuos metus iš nuostabios bažnyčios beliko tik sienos sugriauti gražiausi altoriai, sunaikinti meniški paveikslai ir statulos. Bažnyčia buvo paversta knygų bazės sandėliu.

Manoma, kad atgauti bažnyčią yra padėjęs a.a. kard. Alfredas Bengsas, kai jis lankydamasis Lietuvoje, buvo nustebintas menka Kunigų seminarijos koplytėle, kurioje trūko ir šviesos, ir oro, ir vietos.

Kun. V. Butkus teigia, jog Lietuvoje yra laikomos pamaldos jaunimui. Iš tiesų valdžia leidžia tokias pamaldas tik Kunigų seminarijos auklėtiniams. Visiems žinomi faktai, kaip sovietinė valdžia reaguoja į jaunimo rekolekcijas, į Kalėdų eglutes vaikams, mokslo metų pradžios paminėjimą, šv. Mišių auka jaunimui. Visa tai skelbiama ne tik religinių susivienijimų nuostatų pažeidimu, bet net antitarybine veikla. (Taip buvo kaltinamas ir kun. Sigitas Tamkevičius teisme). Rektorius toliau pasakoja: „. . . tikintiems jaunuoliams leidžiama patarnauti prie altoriaus". Tai labai klastingas pasakymas. Atkreipkite dėmesį — nesakoma vaikams, bet jaunuoliams. Religinių susivienijimų nuostatai tai leidžia tik jaunuoliams, sulaukusiems 18 metų. Jei Lietuvoje vaikai patarnauja prie altoriaus, tai tik dėl to, kad yra kunigų, kurie tų nuostatų nepaiso, bet vadovaujasi Kristaus žodžiais „Leiskite mažutėliams ateiti pas mane".

Džiaugiamasi tarsi 22 seminaristai, 1982 metais priimti į Kunigų seminariją, jau sudaro labai didelį skaičių. Prieš karą Lietuvoje buvo ne viena seminarija ir į jas buvo priimama žymiai daugiau jaunuolių. Be to, iš 22 klierikų neaišku kiek iš jų pasieks šventimus. Tikriausia jų bus žymiai mažiau, nei tais metais mirs kunigų. Tokia padėtis kartojasi metai iš metų, nepaisant viso sovietinės valdžios „gerumo". Ar tai normalios Bažnyčios darbo sąlygos?

Tame pačiame straipsnyje spausdinamas Vilniaus šv.

Rapolo parapijos klebono Antano Dilio pasisakymas prieš Lenkijos Katalikų Bažnyčią. Iš kur kun. A. Dilys žino, kad Lenkijos kunigai daugiau užsiima nacionalizmu ir mažiau kalba apie Dievą? Šį kaltinimą mes girdim bedievių spaudoje taikomą ir uoliesiems Lietuvos kunigams.

Nežiūrint praeityje buvusių nesusipratimų, Lietuvos tikintieji palankiai vertina ir domisi kaimynų lenkų pastangomis taip pat nelengvomis sąlygomis išsaugoti tikėjimą savo tautoje.

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

(Kriminalinius ateistų veiksmus prieš katalikų Bažnyčią ir tikinčiuosius proteguoja okupuotos Lietuvos valdžios pareigūnai ir teismai):

Palanga. 1984 m. lapkričio mėn. žurnalistas Vytautas Miniotas skaitė paskaitą Palangoje. Kalbėdamas apie tarptautinę padėtį, užsipuolė Vatikano radiją, kad jis šmeižiąs tarybinę vyriausybę, skelbdamas, kad ji neleidusi Šventajam Tėvui atvykti į Lietuvą per šv. Kazimiero jubiliejų. „Bet tai netiesa. Aš pats klausiau vysk. L. Povilonį, ar jis kvietė Šventąjį Tėvą į Lietuvą. Vyskupas L. Povilonis atsakė, kad nekvietęs", — kalbėjo susirinkusiems V. Miniotas.

* * *

Skardupiai (Kapsuko rajonas). 1984 m. iš balandžio 25 d. į 26 d. naktį nežinomi piktadariai, laužtuvu išlaužę duris, įsibrovė į Skardupių bažnyčią, čia išlaužė didžiojo altoriaus tabernakulio dureles ir išnešė Komuninę su Švč. Sakramentu. Nusikaltėliai nesurasti.

Gegužės 26 d. Skardupių bažnyčioje įvyko atsiteisimo pamaldos. Klebonas Boleslovas Čegelskas pasakė atitinkamą pamokslą. Po šv. Mišių jaunimas ir suaugę keliais ėjo aplink bažnyčią. Gegužės ir birželio mėnesiais Skardupių tikintieji ir svečiai gausiai rinkosi į bažnyčią, kur

drauge su kunigu atsiprašymo intencija dalyvaudavo šv. Mišiose, priimdavo šv. Komuniją.

* * *

Gižai (Vilkaviškio rajonas). 1984 m. gegužės 28 d. naktį buvo apiplėšta Gižų parapijos bažnyčia: išplėštas altorius, su Monstrancija išneštas Švč. Sakramentas, paimtas smilkytuvas, iš bažnyčios rūsio išnešta ir vietoje sunaikinta apie 70 litrų įvairių žiemai paruoštų vaisių ir uogų.

Gyvenvietėje tuoj buvo paskleistos kalbos, kad tai bažnyčioje patarnaujančiųjų darbas, gana drąsiai buvo nurodomos net kai kurių uolių ministrantų pavardės, o Vilkaviškio VRS pareiškė, kad pats Gižų parapijos klebonas kun. Algirdas Pasilauskas nori suvaidinti apiplėšimą ir apkaltinti „dorus tarybinius žmones". „Vyrai, nusikaltėliai turi būti surasti, ieškokite nors iš žemės iškaskite, o nusikaltimas turi būti išaiškintas. Kai praeitais metais chuliganai nužudė kun. L. Šapoką, Vatikanas paskelbė, kad tai saugumo darbas. Tas pats bus ir su bažnyčios apiplėšimu", — savo pavaldiniams kalbėjo VRS viršininkas Papečkys. Kriminalinės paieškos inspektorius Abraitis po trijų dienų išaiškino nusikaltėlius, — tai keturi Gižų gyvenvietės komjaunuoliai: Renatas Žališkevičius, Algaudas Klimavičius, Gintaras Valaitis ir Artūras Danielius bei G. Pipynė. Visi, išskyrus R. Žališkevičių, pilnamečiai. Nusikaltimą padarė būdami girti.

1984 m. rugsėjo 4-5 d. įvyko apiplėšusiųjų Gižų bažnyčią teismas. Teismo sudėtis: prokuroras Bogušauskas, teisėja Mickevičienė, advokatai — Šipulskis ir Kilikevičius iš Vilkaviškio bei Bulota ir Šilingas iš Kapsuko.

Jau teismo pradžioje buvo aišku, kad salėje prasidėjo ne teismas, bet eilinė komedija. Prokuroras Bogušauskas kaltinamųjų paklausė vos kelis klausimus, o teisėja Mickevičeinė maždaug valandą laiko kalbėjo apie bažnyčios rūsyje laikomus kompotus ir uogienes, beveik neužsimindama, kad įvykdytas apiplėšimas — išniekintas Švč. Sakramentas, pavogti bažnyčios daiktai, įskaudinti tikin-

tieji. Gižų parapijos klebonas kun. A. Pasilauskas, matydamas tokį teisingumą, po pertraukos į teismo salę negrįžo.

Teismo metu paaiškėjo, kad gegužės 28 d. naktį išgėrusiems jaunuoliams pritrūko pinigų svaigalams, tuomet G. Pipynė pasiūlė įsilaužti į bažnyčios rūsį ir „pasivaišinti klebono laikomu rūsyje vynu bei konjakais". R. Žališkevičius įlindo į bažnyčios rūsį, bet, neradęs jame nei vyno, nei konjako, pradėjo siautėti. Dalį stiklainių sudaužė vietoje, o kitus pasiėmę su savim, — jaunuoliai dar vaišinosi Kolkio sode. Monstranciją su Švč. Sakramentu ir kitus bažnytinius daiktus pakišo po sodo namelio pamatais. „Sulaužysime šitą daikčiuką į keletą dalių ir visi turėsime po gabalą aukso", — tarėsi tarpusavyje. Po kelių dienų iš bažnyčios pavogti daiktai atsidūrė vandens tvenkinyje, o kur padėjo Švč. Sakramentą, teisiamieji sakėsi neprisimena.

Gynėjai visi iš eilės gynė ir gyrė nusikaltėlius, o patį nusikaltimą apibūdino kaip paprasčiausią jaunuolių išdykavimą — „Išgėrė vyrukai ir nutarė paišdykauti" — kalbėjo advokatai. Tuo tarpu šis jaunuolių „išdykavimas" Gižų parapijos tikintiesiems kainavo apie 1000 rub. Teismas vietoj nusikaltėlių — apkaltino Gižų parapijos kleboną kun. A. Pasilauską ir bažnyčios komitetą, kad ant rūsio langelio neuždeda grotų, kad klebonas bažnyčios rūsyje laiko maisto produktus, o bažnyčia neturi sargo. R. Žališkevičius, A. Klimavičius, G. Valaitis, A. Danielius, G. Pipynė nuteisti dvejiems metams sąlyginai. Teisme jaunuoliai laikėsi ne kaip nusikaltėliai. Eidamas iš teismo salės G. Pipynė pareiškė „Dabar visas Gižų davatkas paskersiu".

Teismo nuosprendžio iki šiol dar negavo nei Gižų parapijos klebonas kun. A. Pasilauskas, nei religinės bendruomenės komitetas.

* * *

Gižai. 1984 m. liepos 15 d. Gižų bažnyčioje įvyko iškilmingos permaldavimo pamaldos. Pamokslą pasakė

svečias kun. Petras Našlėnas. Po pamaldų procesija ir dalyvavę pamaldose tikintieji keliais apėjo aplink bažnyčią.

* * *

Šimonys (Kupiškio raj.). 1984 m. rugpjūčio 4-5 d. Šimonių parapijos klebonas Laimingas-Feliksas Blynas buvo iškviestas į rajoną pas vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoją Gudonį. Kabinete kunigo laukė ir Šimonių apylinkės pirmininkas Karūža. Pavaduotojas Gudonis perskaitė kunigui įspėjimo raštą, kuriame jis kaltinamas padaręs nusikaltimą, kad rugpjūčio mėn. 15 d., per didžiuosius Šimonių atlaidus leido kun. Jonui-Kastyčiui Matulioniui Šimonių bažnyčioje laikyti šv. Mišias ir sakyti pamokslą.

Kun. L. Blynas paaiškino, kad jis žmonių iš bažnyčios nevarė ir nevarys tuo labiau kunigo, kuris į atlaidus atvyko kaip parapijietis ir kartu kunigas.

Kadangi pavaduotojas Gudonis nesutiko duoti įspėjimo rašto nuorašo, kun. L. Blynas pasirašyti po įspėjimu atsisakė.

* * *

Spitrėnai (Utenos rajonas). 1984 m. rugpjūčio 12 d. Spitrėnų parapijoje buvo švenčiami šv. Domininko atlaidai ir kun. Sigito Stepšio primicijos. Kun. S. Stepšys baigė Neakivaizdinę Kunigų seminariją, dirbdamas Spitrėnų bažnyčioje sargu — valytoju.

Šv. Mišių aukoje dalyvavo daug tikinčiųjų, apie 500 žmonių ėjo išpažinties ir priėmė šv. Komuniją, kun. S. Stepšys suteikė tikintiesiems primicijinį palaiminimą.

Rugpjūčio mėn. 22 d. į Utenos rajono vykdomąjį komitetą buvo iškviestas Spitrėnų bažnyčios klebonas, kun. Vytautas Kapočius. Vykdomajame kunigo laukė komisija, sudaryta iš vykd. komiteto pirmininko J. Balso, prokuroro Levulio ir sekretoriaus Riboko. Pirmininkas J. Balsas priekaištavo klebonui, kad jis be rajono leidimo kažkokiam kunigui S. Stepšiui, kurio pavardė nefigūruoja kunigų

sąrašuose, leido bažnyčioje laikyti šv. Mišias ir tuo būdu nusikalto religinių susivienijimų nuostatams. Rajono atstovai barė kunigą, kad jis nepranešęs bažnytiniam komitetui apie būsimas iškilmes. ,,Tai netiesa, — užprotestavo kunigas V. Kapočius, — prieš savaitę laiko skelbiau iš sakyklos, ir visi tikintieji žinojo, kad bus atlaidai, kurių metu primiciantas kun. S. Stepšys aukos šv. Mišias".

Klebonui kun. Kapočiui buvo perskaitytas griežtas įspėjimas.

* * *

Šakiai. 1984 m. rugsėjo 5 d. į Šakių vykdomąjį komitetą buvo iškviestas parapijos vargonininkas Gintas Gurskis. Vyk. komiteto pirmininkas Zaremba, pavaduotoja Kasparevičienė ir vietos vidurinės mokyklos mokytoja barė vargonininką už bažnyčioje giedantį jaunimo chorą, isteriškai ant vargonininko šaukė mokytoja. Valdžios atstovai vietoje suredagavo įspėjimo raštą, po kuriuo vargonininkas G. Gurskis nepasirašė.

* * *

Šakiai. 1984 m. rugpjūčio 17 d. pavaduotoja Kasparevičienė į vykd. komitetą kvietėsi kleboną dekaną monsinjorą J. Žemaitį, bažnyčios komiteto pirmininką Jeronimą Martinaitį ir vargonininką Gintą Gurskį. Nuvyko tik klebonas. Pavaduotoja Kasparevičienė vėl barė kun. J. Žemaitį už prie altoriaus esančius vaikus ir jaunimą, ypatingai pavaduotojai nepatinka bažnyčioje giedantis vaikų ir jaunimo choras. Šį kartą Kasparevičienė grasino visa tai pranešti ,,aukštesniems organams".

Kun. J. Žemaitis ramiai paprašė, kad be reikalo negąsdintų (paprastai kunigai gąsdinami, kad už ,,prasikaltimus" valdžiai bus perkelti į mažesnes parapijas — red. past.), nes dauguma kunigų nebijo, jie bijo tik bendradarbiavimo su bedieviška valdžia, bijo koloboranto vardo, nes tai didžiausia juoda dėmė kunigui, o kadangi miestuose ir didelėse parapijose kunigai yra perkrauti

darbu, tai iškėlimas į mažesnę parapiją būtų tik proga truputėlį pailsėti.

* * *

Utena. 1984 m. rugpjūčio 19 d. Utenos bažnyčioje buvo švenčiami jubiliejiniai šv. Kazimiero atlaidai. Į iškilmes buvo pakviestas vyskupas tremtinys Julijonas Steponavičius. Vyskupas laikė Sumą, kurios metu pasakė turiningą pamokslą. Po šių šv. Mišių tikintis Utenos jaunimas šv. Kazimiero garbei surengė montažą, jį papildydami giesmėmis.

Jubiliejinių atlaidų proga Utenos bažnyčios šventoriuje buvo pastatyti trys meniški kryžiai, kuriuos, pasibaigus pamaldoms, vyskupas J. Steponavičius pašventino.

Rugpjūčio 27 d. pas Utenos kleboną — dekaną kun. Joną Pranevičių atvažiavo rajono vykdomojo komiteto pirmininkas J. Balsas ir pirmininko pavaduotojas Povilas Simonavičius. Valdžios atstovai apžiūrėjo naujai pastatytus kryžius, ir, galiausiai, už naujus statinius perskaitė griežtą įspėjimą. Rugpjūčio 30 d. pas dekaną kun. J. Pranevičių atvyko milicijos darbuotojas Pakalnis. Jį domino, iš kur kun. J. Pranevičius gavo kryžiams ąžuolinės medžiagos, kas juos dirbo, kiek kunigas sumokėjo meistrui už darbą. Tas pats Pakalnis apklausinėjo ir Kazimierą Šėžą, dirbusį kryžius. Meistras turėjo aiškintis, iš kur gavo kryžiams medžiagos, kur juos dirbo, kaip klebonas atlygino.

Vėliau rajono vykdomajam komitete K. Šėžai buvo pareikšta kad jis užsiimąs LTSR Ministrų Tarybos uždraustų verslų gaminimu ir, prigrasinę nedrožinėti religinio turinio dirbinių, nubaudė jį 30 rub. administracine bauda.

1984 m. rugsėjo 22 d. Utenos rajono laikraštis „Lenino

keliu" išspausdino M. Morkūno feljetoną, pavadintą „Nemurmėti", kuriame autorius, tikinčiųjų vardu piktinasi, kam Utenos kunigai šventoriuje pastatė tris kryžius. Jo nuomone, kryžiai nepuošia šventoriaus. M. Morkūnas savo straipsnyje nuogastauja, kad greitu laiku per kryžius tikintiesiems Utenos bažnyčios šventoriuje neliks vietos.

„. . . Nežinau kaip jums, o man daugiau negu gėda dėl tokių statinių," — rašo M. Morkūnas. Pirmu nusikaltimu M. Morkūnas, kaip ir Utenos rajono vykdomojo komiteto pirmininkas Balsas, laiko tai, kad kryžiai buvo pastatyti be rajono valdžios leidimo, kai tuo tarpu iš patyrimo visiems gerai žinoma, kad panašių leidimų niekas neduoda. Autorius savo straipsnyje bando įtikinti skaitytojus, kad tikrieji šeimininkai bažnyčioje yra bažnytiniai komitetai, kurie, jo įsitikinimu, dažnai verčiami „besąlygiškai vykdyti visus nurodymus, o potekstėje — nieko nematyti ir nieko negirdėti", t.y. „nemurmėti".

„. . . Mums labai norėjosi, kad žmonės, lankantys bažnyčią, pajustų, jog šeimininkai yra jie, o ne kas kitas (suprask kunigas — red. past.), — kai kuriems kunigams norėjosi priminti, kad taip pat reikia gerbti ir laikytis žemiškųjų valdžios įstatymų", — baigia savo straipsnį M. Morkūnas.

* * *

Utena. 1984 m. rugpjūčio 31 d. į Utenos rajono vykd. komitetą, buvo iškviestas Utenos bažnyčios vargonininkas Juozas Vilimas. Vykd. komiteto pirmininko pavaduotojas P. Simonavičius klausinėjo vargonininką J. Vilimą, kas iš vaikų ir jaunimo rugpjūčio 29 d. vakare per pamaldas giedojo bažnyčioje. Vargonininkas paaiškino, kad jis bažnyčioje neklausinėja pavardžių, todėl atsakyti į klausimą negalės.

Į rajono vykd. komitetą buvo iškviestas ir Utenos bažnytinio komiteto pirmininkas Algirdas Mameniškis. Rajono pareigūnus domino, kas bažnyčioje suorganizavo jaunimo ansamblį ir kas jame dalyvauja.

* * *

Kiaukliai (Širvintų raj.). 1984 m. rugpjūčio 27 d. į Kiauklių kleboniją atvyko Širvintų rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas D. Tvirbutas. Pareiškė, kad norįs draugiškai pasikalbėti su parapijos klebonu kun. Roku Puzonu. Pradžioje teiravosi, kaip sekas kun. R. Puzonui dirbti Kiaukliuose, ar jau baigia statyti parapijos ūkinį pastatą, ar neturįs kokių bėdų bei nusiskundimų. Klebonas atsakė, kad viskas sekasi gerai.

„Deja, ne viskas gerai", — pataisė pavaduotojas D. Tvirbutas, — „visų pirma, Vilniaus centrines instancijas pasiekė žinia, kad Kiauklių bažnyčioje yra viešai iškabintos nuteistųjų kunigų — Alf. Svarinsko ir Sigito Tamkevičiaus — nuotraukos. O tai jau yra antitarybinė agitacija. Maldos namuose netinka laikyti nuotraukas tų, kuriuos valstybė nuteisė, ir nesvarbu, ar jūs, kunigai, pripažįstate juos kaltais ar ne" — kalbėjo pavaduotojas. Kun. R. Puzonas paaiškino, kad čia nėra jokio nusikaltimo, o nuotraukas kaip tik labiausiai tinka laikyti maldos namuose, nes tikintieji ir kunigai už nuteistus kunigus pastoviai meldžiasi, o melstis kol kas niekas nedraudžia. Paveduotojas Tvirbutas patikslino, kad žmonės tyliai, privačiai melstis už kunigus gali tiek, kiek tik nori, svarbu, kad nuotraukos nekabėtų viešai, o klebonas neragintų tikinčiųjų melstis už nuteistuosius. Pavaduotojas Tvirbutas pareiškė kun. R. Puzonui, kad jeigu jis nenukabins nuotraukų tyliai, niekam nežinant, tai jie (t.y. valdžios pareigūnai) nukabins su triukšmu. Be to, pavad. D. Tvirbutas perspėjo kun. R. Puzoną už vaikų mokymą, pagrasino, kad ateityje jis gali būti baudžiamas už religinių susivienijimų nuostatų pažeidimą.

Galiausiai D. Tvirbutas pareiškė norą pats nueiti į bažnyčią ir apžiūrėti nuotraukas. Apžiūrėjęs pasakė, kad būtina jas pašalinti, nes kitaip būsią blogai. Klebonas neprižadėjo. Pokalbis užtruko pusę valandos.

* * *

Pociūnėliai (Radviliškio raj.). 1984 m. rugsėjo 12 d.

Pociūnėlių klebonas kun. Antanas Jokubauskas iš Kauno arkivyskupijos kurijos gavo sekančio turinio raštą — nuorašą —

Jo Ekscelencijai Kauno Arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos Apaštaliniam Administratoriui vyskupui L. Poviloniui

Nuorašai:
Vilniaus Arkivyskupijos valdytojui kun. A. Gutauskui
LTSR Religinių reikalų įgaliotiniui drg. Anilioniui

Pareiškimas

(Šv. Petro ir Povilo bažnyčios, Vilniuje, klebonas savo netaktiškam išpuoliui pateisinti talkon kviečiasi savo administruojamos bažnyčios vykdomojo organo pirmininką):

Vilniaus šv. Petro ir Povilo bažnyčioje 1984 m. rugpjūčio 19-26 d. vyko šv. Kazimiero 500 metų mirties Relikvijų pagarbinimo atlaidai, kuriuose gausiai dalyvavo tikintieji, kunigai bei kunigų seminarijos auklėtiniai. Pamaldos vyko sklandžiai, pagal iš anksto nustatytą programą. Tačiau 1984 m. rugpjūčio 27 d. vakare, 21 val., pasibaigus šv. Mišioms, nespėjus chorui pradėti paskutinės giesmės, mums nežinomas asmuo, apsivilkęs kamža, įsilipo į sakyklą ir pradėjo sakyti pamokslą. Kadangi jis sutrukdė pamaldų tvarką, niekieno neprašytas ir nesiklausęs mūsų bažnyčios klebono, savavališkai, nekreipdmas dėmesio į klebono perspėjimą, atliko religinį aktą (sakė pamokslą) — buvome priversti išjungti mikrofonus ir elektros šviesą. Tačiau pamokslininkui nekreipiant dėmesio, pasiuntėme su kamžomis apsivilkusius vyrus, kad paprašytų „pamokslininką" išlipti iš sakyklos. „Pamokslininkas", matyt, buvo atvykęs su kitais asmenimis, kurie jį saugojo, kalbant sakykloje. Tie asmenys, keletas vyrų ir moterų, mūsų tvarkdarių neleido prie sakyklos. Pradėjo juos stumdyti, suplėšė kamžas, elgėsi chuliganiškai. Asmuo,

nebaigęs pamokslo, buvo priverstas išipti iš sakyklos. Savo elgesiu jis sukėlė sąmyšį bažnyčioje. Buvo sutrukdyta atlaidų rimtis ir dėl to negalėjome tinkamai užbaigti tos dienos vakarinių pamaldų.

Kaip paaiškėjo vėliau, minėtas asmuo buvo Jūsų Ekscelencijai pavaldus kun. A. Jokubauskas, kuriam Vilniaus arkivyskupijos valdytojo potvarkiu praeitų metų rudenį buvo atimta teisė mūsų arkivyskupijos bažnyčiose atlikti bet kokias liturgines apeigas.

Kreipiamės į Jūsų Ekscelenciją, prašydami drausti kun. A. Jokubauską už tai, kad jis mūsų bažnyčioje sukėlė sąmyšį, tegul mūsų atsiprašo ir teatlygina už suplėšytas kamžas. Jei kun. A. Jokubauskas nesutiks tai padaryti, mes kelsime ieškinį civiliniame teisme.

Su gilia pagarba Vilniaus šv. Petro ir Povilo bažnyčios vykdomojo organo pirmininkas (J. Zygmuntas) — (Parašas)

Nuorašas atitinka originalą
Kaunas, 1984 m. rugsėjo 10 d.
Nr. 894
Parašas kancleris kun. A. Bitvinskas

* * *

Pociūnėliai. 1984 m. rugsėjo 20 d. Radviliškio rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Krikštanas telefonu kvietėsi Pociūnėlių parapijos kleboną kun. A. Jokubauską atvykti į rajoną susipažinti su RRT įgaliotinio Petro Anilionio įspėjimo raštu.

Kunigas A. Jokubauskas atsisakė atvykti į rajoną, o įgaliotinio įspėjimo raštą patarė jam atsiųsti paštu. Pavaduotojas Krikštanas nesutiko su tokiu kunigo pasiūlymu.

Įgaliotinis P. Anilionis įspėjo kun. Jokubauską už pamokslą, pasakytą rugpjūčio 23 d. Vilniaus šv. Petro ir Povilo bažnyčioje šv. Kazimiero jubiliejinių metų užbaigimo dienomis (Žr. „LKBK Nr. 64") ir už rugsėjo 10 d. Šiluvos atlaiduose pasakytą pamokslą, kur kun. A. Jokubauskas aiškino tikintiesiems Marijos garbinimo reikšmę šių dienų

gyvenime, paminėjo kunigus kalinius — Alf. Svarinską ir kun. S. Tamkevičių — jų sudėtą auką už tikėjimą ir tiesą.

* * *

Valkininkai (Varėnos raj.). 1983 m. gegužės 13 d. Valkininkų parapijos klebonas kun. Alg. Keina buvo iškviestas pas Varėnos raj. vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoją Stasį Lankelį. Pavaduotojas supažindino kun. A. Keiną su RRT įgaliotinio Petro Anilionio įspėjimu. Šiuo įspėjimu kun. A. Keina kaltinamas :

a) atlikdamas Aušros Vartų koplyčioje religines apeigas (laikydamas šv. Mišias) pažeidė religinių nuostatų 19 str. (pastaraisiais metais Vilniuje, Aušros Vartų koplyčioje, kartą per mėnesį vykdavo rožančiaus perdavimo pamaldos, kurių metu kun. A. Keina laikydavo šv. Mišias, pasakydavo pamokslą, kartu su tikinčiaisiais kalbėdavo rožančių — red. past.);

b) šių apeigų metu sako nereliginio turinio pamokslus;

c) dezinformuoja tikinčiuosius.

Kun. A. Keina paprašė pavaduotoją S. Lankelį konkrečiai nurodyti, kokius jis yra pasakęs nereliginio turinio pamokslus, kaip ir kur dezinformuoja tikinčiuosius? Pavaduotojas paaiškino, kad jis įpareigotas supažindinti tik su įspėjimo tekstu.

Tų pačių metų birželio 23 d. kun. A. Keina buvo pakartotinai iškviestas į rajoną ir supažindintas su antru panašaus turinio įspėjimu:

a) atlikdamas apeigas Aušros Vartų koplyčioje (laikydamas šv. Mišias) pažeidė religinių nuostatų 19 str.;

b) sakąs nereliginio turinio pamokslus;

c) šv. Teresės bažnyčios ir šios koplyčios bažnytinis komitetas uždraudęs kun. A. Keinai koplyčioje laikyti šv. Mišias, bet jis neklausąs minėto draudimo.

„Tai melas. Komitetas nei įspėjo, nei draudė", — užprotestavo kun. A. Keina ir paprašė nurodyti, kada jis sakęs nereliginio turino pamokslus. Sekė jau žinomas pavaduotojo Lankelio atsakymas įpareigotas supažindinti tik su įspėjimu.

Prieš šį įspėjimą, gegužės 29 d., Vilniuje Aušros Vartuose susirinkusiems tikintiesiems kun. Keina šv. Mišių metu aiškino Kristaus žodžius „Būkite tobuli, kaip ir jūsų Dangiškasis Tėvas yra tobulas", akcentuodamas vidinį žmogaus grožį, jo prasmę ir vertę gyvenime.

Rugsėjo 9 d. vėl ta pati istorija — kelionė pas pavaduotoją S. Lankelį ir toks pat įspėjimas, tik vietoj „sakąs nereliginio turinio pamokslus" — „pamokslų metu liaupsina nuteistus kunigus – Alf. Svarinską ir Sigitą Tamkevičių"; kaltinimas, kad neklauso bažnytinio komiteto ir Aušros Vartų koplyčioje laiko šv. Mišias.

Kiek anksčiau RRT įgaliotinis Petras Anilionis, išsikvietęs Aušros Vartų komitetą, reikalavo neleisti kun. A. Keinai koplyčioje laikyti šv. Mišias, sakyti pamokslus. Komiteto pirmininkas griežtai atsisakė tai vykdyti, primindamas pareigūnams, kad Aušros Vartų koplyčioje laikyti šv. Mišias gali ir laiko visi norintys Lietuvos kunigai, o kun. A. Keina nei tikintiesiems, nei komitetui nėra nusikaltęs. Pareigūnai reikalavo, kad pirmininkas pasirašytų, jog komitetas neleis kun. A. Keinai koplyčioje laikyti šv. Mišias.

Pirmininkas pasirašyti atsisakė.

Kun. A. Keinai paprašius leisti nusirašyti įspėjimo tekstą, pavaduotojas S. Lankelis pasiūlė „išmokti įspėjimą mintinai".

1983 m. gruodžio 19 d. kun. Keina buvo iškviestas į LTSR prokuratūrą, kur prokuroras J. Bakučionis supažindino jį su nauju įspėjimu. Jame kun. A. Keina kaltinamas prisijungimu prie TTGKK, kuris veikė be įgaliojimų ir civilinės valdžios leidimo; kad prisidėjo prie šio komiteto raštų kūrimo ir platinimo, pasirašė po 16 komiteto dokumentų. Įspėjime pabrėžiama, kad TTGKK dokumentai — tai šmeižtai prieš tarybų valstybės elgesį su tikinčiaisiais, kun. A. Keina kaltinamas prisidėjęs prie TTGKK dokumentų perdavimo į „Kroniką" ir užsienį. Nurodyta, kad kun. Keina pamoksluose nuteikia tikinčiuosius prieš tarybinę santvarką ir jos teisingumo organus. Tame pačiame įspėjime kun. A. Keina kaltinamas religinių kultų įstatymų ir kulto tarnautojų etikos taisyklių pažeidimu, paminėta,

kad už minėtus prasižengimus jis net 10 kartų buvo įspėtas ir baustas administracine tvarka. Kunigas pareikalavo, kad prokuroras Bakučionis konkrečiai nurodytų, kada ir už ką jis buvo net 10 kartų baustas ir įspėtas. Pats kun. A. Keina žino dvi administracines baudas po 50 rub. už vaikų patarnavimą šv. Mišiose ir tris minėtus įspėjimus dėl šv. Mišių laikymo Vilniaus Aušros Vartų koplyčioje. Į minėtą klausimą prokuroras atsakė „Nežinau, man davė tokią buchalteriją". Kun. A. Keina pasidomėjo, kokiais veiksmais jis yra pažeidęs „kulto tarnautojo etikos taisykles". „Jūs raginote tikinčiuosius melstis už nuteistus kunigus", — pareiškė prokuroras J. Bakučionis.

* * *

Josvainiai (Kėdainių raj.). 1984 m. spalio 8 d. Josvainių parapijos klebonas kun. Leonas Kalinauskas buvo iškviestas į apylinkę ir supažindintas su RRT įgaliotinio Petro Anilionio pakartotinu įspėjimu.

Įspėjime pažymėta, kad Josvainių klebonas L. Kalinauskas yra pažeidęs religinių susivienijimų nuostatų 19 straipsnį, nes šių metų rugsėjo 26 d. atliko religines apeigas ir sakė pamokslą Viduklės bažnyčioje. Pamokslas buvęs nereliginio turinio — tuo bažnyčią kun. L. Kalinauskas panaudojęs priešingiems tikslams, o ne tikinčiųjų religiniams poreikiams tenkinti. Už įstatymo pažeidimą bus imtasi griežtų paveikių priemonių.

Kadangi religinių susivienijimų nuostatai yra antikonstituciniai ir priešingi Katalikų Bažnyčios Kanonams, kun. L. Kalinauskas kartu su 520 Lietuvos kunigų ir dviem vyskupais yra pasirašęs LTSR vyriausybei pareiškimą — atsisakymą paklusti religinę laisvę varžantiems nuostatams, kurią pati Konstitucija savo piliečiams garantuoja.

* * *

Pabaiskas (Ukmergės raj.). 1984 m. lapkričio 1 d. Pabaisko parapijos tikintieji kartu su klebonu kun. Petru

Tavoraičiu gedulingoje procesijoje ėjo į kapines pasimelsti už mirusius. Tai nepatiko rajono valdiškiems bedieviams. Ukmergės raj. saugumo viršininkas, atvykęs į apylinkę, klausinėjo žmones „Kaip klebonas organizavo Vėlinių procesiją, kas nešė kryžių ir vėliavas, ką žmonės giedojo, eidami į kapines, ar kapinėse buvo sakomas pamokslas?"

Lapkričio mėn. 14 d. parapijos klebonas kun. P. Tavoraitis buvo iškviestas pas Ukmergės rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoją Peredni. Drauge su pavaduotoju kabinete buvo rajono prokuroras ir vienas civilinis asmuo. Pareigūnai kaltino ir barė kun. P. Tavoraitį už Religinių susivienijimų nuostatų pažeidimą, priminė, kad kunigas neatvyko „pasitarimui" į rajoną, kai buvo kviečiami visi rajono kunigai, ir labai blogai, kad klebonas nė vienais metais nedalyvauja rinkimuose. Kunigui P. Tavoraičiui priminus, kad nebalsuoti nėra joks nusikaltimas, prokuroras su tuo sutiko, tačiau pirmininko pavaduotojas Perednis toliau aiškino, kad kunigai privalo būti sąmoningais tarybiniais piliečiais, o tai geriausiai esą galima parodyti dalyvaujant rinkimuose.

* * *

(Alytaus bažnyčios choro dalyviai drąsesni tikintieji už savo parapijos kleboną):

Alytus. 1984 m. spalio 20 d. Alytaus „Medvilnės" kombinato vairuotojas Jonas Ribokas asmeniniais reikalais važiavo į Šiaulius. Kadangi autobuse buvo laisvos vietos, vairuotojas sutiko priimti į Kryžių kalną vykstančios II-ojo Alytaus bažnyčios choristus. Choristai su savimi turėjo nedidelį kryžių. Paskutinius du kilometrus iki Kryžių kalno maldininkai ėjo pėsti, garsiai kalbėdami rožančių. Kryžių kalne choristus atidžiai stebėjo valdžios pareigūnai, o kiek vėliau grįžtančius autobusu maldininkus lydėjo net iki Šeduvos kryžkelės, ties kuria susistabdė, atėmė choristų sąrašą, vairuotoją kaltino, kam vežęs kryžių.

1984 m. lapkričio 2 d. į Alytaus saugumą apklausai, kodėl

davė vairuotojui J. Ribokui autobusą, buvo iškviestas „Medvilnės" kombinato viršininkas Vladas Motiejūnas.

Lapkričio 18 d. saugumas įsakė vairuotoją J. Riboką trims mėnesiams pažeminti pareigose.

Minėtos parapijos klebonas gyrėsi kunigams nesutikęs vykti į Kryžių kalną, kadangi choristai su savimi vežęsi kryžių.

* * *

(Dviejų parapijų tikinčiųjų nesibaigiantys vargai, netekus turėtų savo bažnyčių: Žaliojoje bedieviams atėmus ir išniekinus, o Ryliškiuose — sudeginus):

Žalioji (Vilkaviškio raj.). Važiuojant iš Vilkaviškio į Kudirkos Naumiestį prie kelio matosi kapinės. Jose mažutė koplytėlė, prieš ją Dievo stalas — grotelės, šalia jų kapinėse esantis akmeninis aukuras, o už jo suolai vienoje ir antroje pusėje, kiek toliau, kairėje pusėje, yra dvi klausyklos. Tai Žaliosios lauko bažnyčia. Pamaldos čia vyksta kiekvieną sekmadienį ir per šventes. Daromos procesijos. Viskas taip, kaip ir kiekvienoje bažnyčioje. 1984 m. lapkričio 1 d. sueis šešeri metai, kai Vilkaviškio rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojo Juozo Urbono nurodymu Žaliosios Katalikų Bažnyčioje įrengtas malūnas, o žmonės priversti į jį vežti susimalti grūdus. Rūmokų eksperimentinis ūkis neleidžia žmonėms naudotis valdišku malūnu. Malūnu paversta Žaliosios bažnyčia neremontuojama — stogas kiauras, lubos nuo vandens bėgimo į vidų supuvusios. Tikintieji, matydami apgailėtiną savo buvusios bažnyčios padėtį, nutarė pareiškimu, per Kauno Arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos apaštalinį administratorių Liudviką Povilonį kreiptis į Religinių reikalų tarybos įgaliotinį Petrą Anilionį, reikalaudami grąžinti bedievių atimtą bažnyčią ir patvirtinti jų religinę bendruomenę, kuri prieš tikčnčiųjų valią be jokio nusikaltimo įstatymams buvo panaikinta.

J. E. Kauno Arkivyskupijos ir Vilkaviškio Vyskupijos Apaštaliniam Administratoriu Vyskupui Liudvikui Povilioniui

Nuorašas Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui Petrui Anilionini

Žaliosios Katalikų parapijos tikinčiųjų
P a r e i š k i n a s

Mes, Žaliosios katalikų parapijos tikintieji, pasiremdami Religinių susivienijimų nuostatais, jau maždaug šešeri metai, neturėdami bažnyčios, meldžiamės kapinėse.

Mūsų kantrumu stebisi net netikintieji. Ne vienas iš jų stebisi ir kalba „Nejaugi įstatymai draudžia turėti bažnyčią? Žmonės taip vargsta. Tikėjimas juk nevaržomas. Nesuprantame, kam ūkiui reikalingas malūnas toje bažnyčioje. Nejau ūkis neturi lėšų malūnui pastatyti? Ar galima taip išjuokti tikinčiuosius?

Žmonės mus užjaučia, o Religijų reikalų taryba visus mūsų prašymus atmetė. Ką daryti? Nutarėme vėl kreiptis į Jus, kad mums būtų atiduota atimtoji bažnyčia su pastatu kunigui gyventi ir patvirtinta mūsų religinė bendruomenė.

1984 m. 08.17.

Po pareiškimu pasirašė 237 Žaliosios parapijos tikintieji

* * *

TSRS Aukščiausios Tarybos Prezidiumo Pirmininkui Drg. K. Černenkai
Religijų reikalų komiteto prie TSRS Ministrų Tarybos Pirmininkui Drg. Kurojedovui
Lietuvos TSR Ministrų Tarybai
Kaišiadorių vyskupijos Vyskupui V. Sladkevičiui

LTSR Alytaus rajono, Ryliškių parapijos, bažnytinio komiteto ir tikinčiųjų
P a r e i š k i m a s

Drg. Pirmininke, mes kreipiamės į Jus svarbiu prašymu

leiskit mums vietoj sudegintos bažnyčios bent laikinus maldos namus įsigyti. Mūsų didelę medinę bažnyčią, kaip visi pamatuotai teigia, 1953.XII.4. sudegino partorgas Poltorackas, Ryliškių vid. mokyklos direktorius Bernatonis ir jo pavduotojas Baublys Milius ir aktyvistas Naudžiūnas davę padegimui benzino. Valdžia to dalyko netyrė.

Po sudeginimo kreipėmės į Religijų reikalų tarybos įgaliotinį Pušinį, kad leistų pamaldas laikyti Klepočių kaime, V. Pakalos name. Tuoj leido. Kadangi buvo maža patalpa, prašėme įgaliotinį, kad leistų pastatyti bažnytėlę. Leido ir paskyrė medžiagos. Sudėjom pinigus ir nusipirkome 93 rąstus, 17 lentų ir kt. 1959 m. norėjome statyti, bet vietinė valdžia nedavė sklypo, o medžiagą patys išsivežė sau.

To neužteko. ,,Nemuno" kolūkio pirmininkas Prusevičius pasiuntė du chuliganus į mūsų laikinąją bažnytėlę pas V. Pakalą, ir jie dienos metu, šeimininkui priešinantis, paėmė iš altoriaus Švenčiausiąjį su indais ir nuvežė Alytaus rajono pirmininkui, kuris visa tai atidavė Nemunaičio bažnyčiai. O vietinė valdžia nebeleido rinktis į laikinąją bažnytėlę. Vieni tikintieji važiavo į Alytų melstis, kiti kitur, o dauguma negalėjo kitur išvažiuoti, todėl susirinkdavo privačiuose namuose tai vienur, tai kitur. Tai tęsėsi iki 1983 m. lapkričio mėnesio. Tada atvyko Alytaus rajono pirmininko pavaduotojas Makštutis su Raitininkų apylinkės pirmininke Angele Prieskieniene į invalido Vytauto Pakalos namus Ryliškiuose, kur buvo mūsų pamaldos. Už tai jie šeimininką nubaudė 50 rub. bauda, išskaitydami iš invalido pensijos kas mėnesį po 5 rub. Jo sesuo Bronė išsigando ir net pamišo, iki šiol dar pilnai nepasveiko. Nuo to laiko niekas mūsų nebepriėmė į savo namus melstis, nes bijojo valdžios.

Nuo 1983 m. gruodžio mėn. pradėjom rinktis į Bogonių kapines. Taip meldėmės per visą žiemą sekmadieniais ir šventėmis, taip darome ligi šiol. Vietoj altoriaus pastatome stalą, prie kurio kunigas atlaiko šv. Mišias. Kai kunigo nebūna, ant stalo padedame kunigo arnotą ir kryželį, kalbame Mišių maldas ir giedame.

Bet 1984 m. kovo 5 d. Alytaus rajono pirmininko pavad. Makštutis ir apylinkės pirmininkė A. Prieskienienė atsivežė darbininkų, į sunkvežimį sukrovė mūsų kapinėse esančius 4 suolus, 10 kėdžių, stalą — altorių, klausyklą, kur kunigas klausydavo mūsų išpažinčių, nukapoję stulpelius, kuriais, buvo paremtas stogelis iš kartono apsaugoti kunigą nuo lietaus, įkėlė į sunkvežimį ir išvežė.

Mes vistiek su skaudančia širdimi susirinkdavome melstis, vėl įsitaisėme stalą — altorių ir stogelį. Bet 1984 m. birželio 6 d. Makštučio atsiųsta mašina iš Alytaus vėl viską išvežė. O birželio 17 d. atvyko trys milicininkai, norėjo išsivežti kunigą, bet mes jo nedavėme. Prisistatė ir Makštutis, mums draudė kapinėse melstis. Tą patį jis kartojo birželio 24 d., atvykęs pas bažnytinio komiteto pirmininką K. Karvauską. Mes žinome, kad įstatymas kapinėse melstis leidžia, todėl iki šiol tai ir darome, nes neturime galimybės kitur atlikti savo bažnytines pareigas, o be jų mes, kaip katalikai, negalime gyventi. Konstitucija garantuoja sąžinės laisvę.

1982 m. 7 asmenys buvo nuvykę pas įgaliotinį P. Anilionį, prašė leisti įsigyti maldos namus ir atvykti kunigui, bet jis pasielgė ne taip, kaip Pušinis — neleido. 1984 m. gegužės 24 d. pas įgaliotinį vėl buvo nuvykę tuo tikslu 6 asmenys, o 30 d. — du, bet jokių rezultatų. Kreipėmės ir į Alytaus rajono pirmininko pavaduotoją Makštutį, du kart, bet be rezultatų. Birželio pradžioje įgaliotiniui vėl parašėme pareiškimą, o liepos 17 d. gavom atsakymą raštu: jis neturįs teisės spręsti šį klausimą, į tai atsakys Alytaus rajono LDŽ vykdomasis komitetas. Bet jis ligi šiol dar mums nieko neatsakė.

Mes pirmieji sukūrėme kolūkius ir visas jėgas į juos sudėjome, o dabar ir mūsų vaikai juose dirba. Bet kodėl su mumis elgiasi taip nežmoniškai. Ar mes beteisiai?

Įgaliotinis mums buvo leidęs net maldos namus pasistatyti, o ką padarė vietiniai valdžios atstovai? Išvarė iš maldos namų, sudeginę mūsų bažnyčią atėmė nupirktą medžiagą bažnytėlei statyti, uždraudė ir privačiuose namuose melstis, net iš kapinių gainioja. Niekas mūsų teisių

negina, esam atiduoti kitų savivalei. Ar tarybinė Konstitucija jau nebegalioja? Ji garantuoja sąžinės laisvę, o mes patiriame tik žiaurią nelaisvę. Ar yra pasaulyje kitas toks kraštas, kur taip būtų elgiamasi su tikinčiaisiais? Kur tikintieji žiemos šaltyje kapinėse klauso šv. Mišių ir klūpo sniege? Tai primena pirmųjų krikščionių katakombas, kada eiti į Mišias, reiškė eiti į mirtį. Ar tie valdininkai, kurie su mumis taip elgiasi, negriauna paties komunizmo?

Mūsų parapija seniai valdžios užregistruota, turi pilną komitetą, todėl turi pilną teisę turėti ir savo bažnyčią. Ar mes kalti, kad neprotingi valdžios atstovai mūsąją sudegino? Įgaliotinis Pušinis labai protingai pasielgė, leisdamas pasistatyti naują bažnyčią, paskirdamas medžiagą ir tuo atitaisydamas kitų nežmoniškumą. O ką daro dabartinis įgaliotinis ir Makštutis?

Todėl mes kreipiamės į Jus ir tikimės, kad mus suprasite ir apginsite mūsų teises. Mes dabar prašome bent leisti išsinuomuoti laikinus maldos namus, kad nereikėtų kapinėse vargti. Yra šalia sudegusios bažnyčios mūsų statyta klebonija ir špitolė. Valdžia labai teisingai pasielgtų, mums vieną iš jų atiduodama, laikiniems maldos namams, kol pasistatytume bažnytėlę, kuriai leidimą yra davęs įgaliotinis Pušinis ir jo oficialiai niekas nėra atšaukęs. Taip pat prašome vietinius valdininkus priversti mums grąžinti atimtą statybinę medžiagą, kurios dokumentus turime.

Rusijoje dabar užregistravo daug religinių bendruomenių, joms leidžia pasistatyti arba nusipirkti maldos namus ir pasikviesti kunigą, pav., Karagandoje, Aktiūbinske, Pavlodare, Omske ir kitur. Ar pas mus kita valdžia ir kita Konstitucija? Prašom ir mums leisti pasistatyti nuolatinį maldos namą toje vietoje, kur stovėjo anoji (jos laiptai yra likę), arba Bugonių kapinėse.

Labai prašome dalyką patiems išpsręsti ir neperduoti mūsų iš naujo vietinių terorizmui.

Ryliškiai, 1984 m. spalio 14 d.
Mūsų adresas
Alytaus raj., Ryliškiai, Karoliui Karvauskui

SOVIETINĖJE MOKYKLOJE

(Virš normos persistengę mokytojai, jėga verčia tikinčius mokinius į ateizmą):

Šaukėnai (Kelmės raj.). 1984 m. spalio mėn. komjaunuoliško amžiaus Šaukėnų vidurinės mokyklos mokiniai, atsisakę stoti į komjaunimą, perauklėjimui buvo vežami į Kelmę. Po atitinkamo auklėjimo tik viena mergaitė sutiko stoti į komjaunimą.

* * *

Vidsodis (Kelmės raj.). 1984 m. spalio 15 d. pas Vidsodyje gyvenančius Turauskus apsilankė aštuonmetės mokyklos direktorius Kęstutis Vinča. Susinervinęs ir įsikarščiavęs direktorius barė Adomą Turauską, kam jis savo sūnų Modestą, besimokantį penktoje klasėje, vedasi į bažnyčią, neleidžia stoti į pionierių organizaciją. Tėvas paaiškino „Aš einu į bažnyčią ir mano vaikas eina, o pionierium būti jis pats nenori". Kai direktorius pakeltu tonu toliau barė A. Turauską, į pokalbį įsiterpė pas Turauskus buvęs svečias „Kodėl čia toks triukšmas? Dabar gi skelbiama religijos laisvė".

Spalio 16 d. mokykloje Modestą Turauską užsipuolė vedėja Merkelienė „Kam eini į bažnyčią, kodėl nesirašai į pionierius? Mes tau dar parodysim!" — gąsdino berniuką vedėja. Moytojai nustatė prieš Modestą klasės draugus, jie pradėjo pašiepti savo draugą. Išgąsdintas vaikas susirgo. Tėvams teko kreiptis pas gydytoją. Savaitę laiko M. Turauskas dėl ligos negalėjo lankyti mokyklos.

IŠ „KRONIKOS" ARCHYVO

Panevėžio Vyskupijos kunigai, tarybinėj santvarkoj pergyvenę areštus, kalėjimus, lagerius

1. Prelatas Vladas Butvila, gim. 1891 m., kunigu pašventintas — 1915 m. Rokiškio parapijos klebonas, dekanas, areštuotas 1950 m. rudenį. Nuteistas 10 metų

kalėti. 1955.XI.25. grįžo iš Sibiro, Irkucko, invalidas. Mirė 1961.III.14., palaidotas Panevėžio kapinėse.

2. Prel. Kazimieras Dulksnys gim. 1910.II.19., kunigu pašventintas 1935.VI.15. Panevėžio šv. apšt. Petro ir Povilo parapijos klebonas, areštuotas 1957.XI.17. ir nuteistas dvejus metus kalėti, grįžo iš Rusijos lagerio 1959.V.19. Ištremtas į Kaišiadorių vyskupiją, Merkinės altaristu; Nedzingėn iki 1963.VI.7. Valdytojas.

3. Prel. Mykolas Karosas gim. 1878, kunigu pašventintas 1901 m. Šeduvos parapijos klebonas, dekanas, Panevėžio vyskupo generalvikaras. Areštuotas 1951.IX., nuteistas 10 metų kalėjimo. Kalėjo Šilutėj, Karagandoj. Grįžo Lietuvon 1954.XII.25. Mirė 1955.X.13. Palaidotas Šeduvos bažnyčios šventoriuje.

4. Prel. Leopoldas Pratkelis gim. 1912.VI.5., kunigu pašventintas 1938 m. VI.11. Rozalimo parapijos klebonas, areštuotas 1950 m. Nuteistas 10 metų kalėjimo. Grįžo iš Sibiro katorgos 1956 m. Mirė 1983.I.7. Palaidotas Linkuvos bažnyčios šventoriuje.

5. Paulius Šidlauskas gim. 1890 m., kunigu pašventintas 1915 m. Areštuotas 1950.VI.29. Nuteistas 10 metų katorgos. Grįžo iš Sibiro lagerių 1954.IX.1. 1961 m. Vatikanas paskiria Panevėžio vyskupijos apaštališkuoju Administratorium. 1962.IV.9. ištremtas Kaišiadorių vyskupijon Merkinėn altaristu, vėliau Kulautuvon 1969 m. Mirė 1973.V.21. Palaidotas Panevėžio kapinėse.

6. Kan. Jurgis Danys gim. 1898 m. kunigu pašventintas 1927 m. Linkuvos klebonas. Areštuotas 1949 m. Nuteistas 10 metų katorgos. Iš Sibiro katorgos grįžo 1956 m. Mirė 1977.III.3. Palaidotas Linkuvos bažnyčios šventoriuje.

7. Kan. Petras Rauda gim. 1894 m., kunigu pašventintas 1917 m. Buvęs Kauno Tarpdiecezinės Kunigų seminarijos vice rektorius. Pamūšy, būdamas klebonu, areštuojamas 1946 m. rugpjūtyje. Nuteistas 8 metus. Grįžo iš Sibiro lagerių 1954.IX.10. Biržuose klebonu ir dekanu buvo. Areštuojamas 1957.VII.21. ir nuteisiamas 10 metų. Kalinamas Sibiro Mordovijos lageriuose. Į Lietuvą grįžta 1962 m. balandyje. Mirė 1974.III.7. Svedasuose. Palaidotas

Utenos kapinėse.

8. Kun. Juozapas Bagdonas gim. 1914.I.2., kunigu pašventintas 1941.I.26. Biržų bažnyčios laik. administratorius. Areštuotas 1947.X.8., nuteistas 8 metus — kalėjo Vorkutoje. Grįžo 1954.X.15. Utenos altarista.

9. Kun. Jonas Balčiūnas gim. 1927.XI.6., kunigu pašventintas 1949.IX.25. Panevėžio katedros vikaras. Areštuotas 1954.VIII.28. Nuteistas 10 metų. Kalėjo Vilniaus Lukiškių kalėjime, Šilutės, Kursko . . . lageriuose. Grįžo invalidu TBC 1955.XI.23. Pakruojo vikaru buvo areštuojamas 1956.XII.4. Kalėjo Uglice, Taišete, Potmoj. Paleistas grįžo į Lietuvą 1965.IX.8. Dabar Salako klebonas.

10. Kun. Kazimieras Baronas gim. 1927.XII.5., kunigu pašventintas — 1957.IV.27. Areštuotas 1950.IV.29. iš Kauno Kunigų seminarijos. Nuteistas 10 metų ir kalinamas Džeskasgane vario kasyklose. Grįžo į Lietuvą 1955.VII.4. Obelių klebonas.

11. Kun. Jonas Bubas gim. 1901 m., kunigu pašventintas 1930 m. Antalieptės parapijos klebonas, areštuotas 1951.II.9. Nuteistas 10 metų. Grįžo 1956 m. spalio mėn. Mirė 1969.IV.19. Pandėly klebono pareigas eidamas. Palaidotas Pandėlio kapinėse.

12. Kun. Mykolas Bugenis gim. 1888.VIII.1., kunigu pašventintas 1913.VI.8. Omsko klebonas, dekanas areštuotas 1930 m. rugpjūtyje ir nuteistas 10 metų kalėjimo. Kalėjo Mariinske, Komi SSR, anglių kasyklose, Solovkose, Vagarakša, Datučka, Butirkos kalėjime, Liubijankos kalėjime . . . Paleistas iš kalėjimo, išmainant ant politinių kalinių, grįžo į Lietuvą 1933.X.19. Dusėtų parapijos altarista. Mirė 1980.IX.1. Palaidotas Dusėtų bažnyčios šventoriuje.

13. Kun. Jonas Buliauskas gim. 1910 m., kunigu pašventintas 1934 m. VI.26. Rokiškyje ėjo kunigo pareigas. Areštuotas 1947.VII.9. Šlėnavoj. Nuteistas 10 metų. Kalėjo Oršoje, Vorkutoje, įvairiuose lageriuose. Paleistas iš įkalinimo 1956.IV.6., grįžta Lietuvon. Pasvalio altarista. 1957.IX.11. Aukščiausias teismas nubaudžia už vaikučių katekizavimą 2000 rub. 1957.XI.7. amnestija bausmę

nuėmė. Paskiriamas Velykių monsinjorum. 1960.IV.27. atimamas įgaliotinio išduotas darbo pažymėjimas už platų važinėjimą su pamokslais ir atiduotas 1962 m. gruodžio mėn. Buliauskas Lėno parapijos altarista.

14. Kun. Juozapas Čepėnas gim. 1880 m., kunigu pašventintas 1905 m. Anykščių parapijos klebonas, areštuotas 1941 m. sausio mėn. Iš kalėjimo išėjo 1941.VI.15. Persekiojamas ir vėl areštuojamas 1951.I. Nuteistas 10 metų. Kalėjo Vladimiro kalėjime. Grįžo Lietuvon 1954.XI.8. Pasvalio altarista. Mirė 1976.I.23. Palaidotas Daugailių parapijos kapinėse.

15. Jonas Jatulis gim. 1908.XI.23., kunigu pašventintas 1935.VI.16. Adomynės parapijos klebonas. Areštuojamas 1949.V.23. ir nuteisiamas 10 metų; kalinamas Balchaše, Karagandoj. Grįžo į Lietuvą 1957.III.19. 1963 m. gegužį ištremtas į Pabiržę, atimtas darbo pažymėjimas eiti kunigo pareigas 5 mėnesius. Antalieptės parapijos klebonas.

16. Kun. Antanas Juška gim. 1906.IV.28., kunigu pašventintas 1929.V.25. Ramygalos parapijos klebonas. 1949.IV.12. areštuojamas, grįžtant iš rekolekcijų Oliūnuose. Ypatingos tarybos nuteistas 25 metus. Kalinamas Sibire, Taišeto lageryje Cūno dujotiekio tiesime, Omske prie naftos perdirbimo, invalidu padarytas grįžo 1956 m., bausmę sumažinus Omske 8 metams. Svedriškės parapijos klebonas.

17. Kun. Mykolas Juodelis gim. 1907 m., kunigu pašventintas 1933 m. Biržų parapijos klebonas, dekanas, areštuotas 1950.IV.30. Nuteistas 10 metų ir kalėjo Kazachstane. Grįžo Lietuvon 1956.VI.12. Naujamiesčio klebonas. Mirė 1968.V.24. Palaidotas Naujamiesčio kapinėse.

18. Kun. Jonas Juodelis gim. 1921.V.21., kunigu pašventintas 1947.VI.29. Panevėžio katedros vikaras, areštuotas 1951 m. Nuteistas 25 m. Kalėjo Sibiro lageriuose. Grįžo į Lietuvą 1955 m. Panevėžyje Šv. Apaštalų Petro ir Povilo parapijos klebonas, kancleris.

19. Kun. Jonas Jurgaitis gim. 1917.V.5., kunigu pašventintas 1942.XII.19. Papilio klebonas, areštuotas 1948 m.

Nuteistas 10 metų kalėti. Grįžo Lietuvon 1956 m. Klebonauja Naujamiestyje.

20. Kun. Alfonsas Kadžius gim. 1910.I.8. Kunigu pašventintas 1934.V.26. Grūžių parapijos klebonas, areštuotas 1949.IX.4. Nuteistas kalėjo Vorkutoje, Komi SSR, Choladilnik. Grįžo Lietuvon 1957.XI.27. Religijų reikalų tarybos įgal. Rugienis atėmė darbo pažymėjimą 1964.XI.30.-1965.XII.25. neleido eiti kunigo pareigų. Klebonauja Avilių parapijoje.

21. Kun. Zenonas Kariačka gim. 1890, kunigu pašventintas 1914 m. Areštuotas 1945.XII.18. Kalėjo Komi SSR. Grįžo 1946.X.18. Mirė Krinčine 1954.X.10. Palaidotas Krinčino bažnyčios šventoriuje.

22. Kun. Stanislovas Krištonaitis gim. 1912.VIII.17., kunigu pašventintas 1939.VI.3. Zarasų parapijos klebonas, dekanas, areštuotas 1950 m. Nuteistas 10 metų kalėti. Grįžo iš Sibiro 1956 m. Vabalnike altarista. Mirė 1980.V.22. Palaidotas Vabalninko bažnyčios šventoriuje.

23. Kun. Petras Kuzmickas gim. 1910.XI.7., kunigu pašventintas 1935.VI.15. Kauno Kunigų seminarijos vicerektorius. Rozalimo parapijos klebonas. Areštuotas 1947.II.18. ir nuteistas 5 metus kalėti. Kalėjo Vorkutoje. Grįžo į Lietuvą 1953 m. Smilgių parapijos klebonas.

24. Kun. Juozapas Laurenčikas gim. 1885.IX.7., kunigu pašventintas 1909 m. Dusėtų parapijos klebonas, areštuotas 1948. Nuteistas 10 m. Užpalių parapijos altarista. Mirė 1969 m. Palaidotas Raguvos kapinėse.

25. Kun. Juozapas Lamanas gim. 1899 m., kunigu įšventintas 1923 m. Areštuotas 1952.VII.22. ir nuteistas 10 metų kalėti. Grįžo Lietuvon 1956. Linkuvos altarista, mirė 1959.II.27. Palaidotas Vabalninko baž. šventoriuje.

26. Kun. Stanislovas Masilionis gim. 1908 m., kunigu pašventintas 1936 m. Kamajų parapijos klebonas, areštuotas 1947 m. Nuteistas 10 metų kalėti. Narilske kalinamas. Grįžo Lietuvon 1956.IX.6. Salako parapijos klebonas. Palaidotas Salako bažnyčios šventoriuje.

27. Kun. Juozapas Matelionis gim. 1895.III.25., kunigu pašventintas 1922.IV.2. Panemunėlio parapijos klebonas,

areštuotas 1951 m. Nuteistas 10 metų kalėti. Grįžo iš Sibiro lagerių 1955.XII.23. Mirė 1964.V.2. būdamas Utenos parapijos altaristu. Palaidotas Alantos parapijos kapinėse.

28. Kun. Jonas Matulis gim. 1904 m., kunigu pašventintas 1931 m. Areštuotas 1946.XII.18. Nuteistas 5 metams. Grįžo į Lietuvą iš kalinimo 1951.XI.5. Buvo Gulbinėnų parapijos klebonu ir mirė 1967.III.23. Palaidotas Gulbinėnų parapijos kapinėse.

29. Kun. Anicetas Meškauskas gim. 1885.I.6., kunigu pašventintas 1912 m., Skiemonių parapijos klebonas, areštuotas 1949.XI. pabaigoj. Nuteistas 10 metų kalėti. Kalėjo Komi SSR, Abezo lageryje. Grįžo į Lietuvą 1953 m. vėlyvą rudenį. Raguvos parapijos altarista, mirė 1979.IV.22. Palaidotas Raguvos kapinėse.

30. Kun. Kazimieras Mikelinskas, gim. 1889.IX.8., kunigu pašventintas 1914. Debeikių parapijos klebonas, Anykščių dekanas. 1940 m. areštuotas bolševikų, šešis mėn. kalėjo. 1940.VII.29. areštuotas antrą kartą Debeikiuose. Teistas 10 metų. Iš Sibiro katorgos grįžo 1955.X.16. Buvo Alantos parapijos altarista. Mirė 1957.XII.29. Palaidotas Debeikių parapijos kapinėse.

31. Kun. Steponas Pelešynas gim. 1908.XI.11., kunigu pašventintas 1933.IV.1. Kamajų parapijos administratorius. Areštuotas 1950 m. Nuteistas 10 metų kalėti Vorkutoje. Grįžo į Lietuvą 1957.IV.15. Būdamas Adomynės parapijos klebonu, mirė 1984.VII.21. Palaidotas bažnyčios šventoriuje Adomynėje.

32. Kun. Jonas Nagulevičius gim. 1900. Kunigu pašventintas 1923 m. Obelių parapijos klebonas, areštuotas 1947.II.4. Nuteistas 5 metams. Iš Sibiro lagerių grįžo 1952.III.1. Naujamiesčio parapijos altarista.

33. Kun. Augustinas Pranskietis gim. 1886.VIII.29., kunigu pašventintas 1910.III.25. Areštuotas 1923 m. ir nuteistas trims metams, kalėjo Maskvos kalėjime. Paleistas 1925 m. Antrą kartą areštuotas būnant šv. Kotrynos bažnyčios klebonu Leningrade 1932.IV.15. ir nuteistas 10 metų kalėti. Į Lietuvą grįžo 1933.X.19., iškeičiant ant politinių kalinių. Gyvena Šeduvoj. Visai nematantis.

34. Kun. Henrikas Prijalgauskas gim. 1892 m., kunigu pašventintas 1920 m. Areštuotas 1949. Grįžo iš Sibiro katorgos 1957.IX.19. Buvo Velykių parapijos klebonu ir mirė 1978.VIII.23. Palaidotas Panevėžio kapinėse.

35. Kun. Izidorius Puriuškis gim. 1910 m., kunigu pašventintas 1937 m. Avilių parapijos klebonas, areštuotas 1949.VI.7. Nuteistas 10 metų. Kalėjo Karagandoje. Grįžo į Lietuvą 1956.VIII.3. Panevėžio šv. Apaštalų Petro ir Povilo bažnyčios altarista.

36. Kun. Liudvikas Rekašius gim. 1876 m., kunigu pašventintas 1899 m. Anciškio parapijos klebonas, areštuotas 1947.I.21. Paleistas iš kalėjimo 1954.IX.27. Buvo Dapšionių parapijos administratorium ir mirė 1966 m. Palaidotas Dapšionių parapijos kapinėse.

37. Kun. Aleksandras Mileika gim. 1881 m., kunigu pašventintas 1904 m., Vyžuonų parapijos klebonas, areštuotas 1941 m. ir išgabentas kalėjiman, Rusijos katorgon. Grįžo 1944 m. ir mirė Vyžuonose 1944.XII.23. Palaidotas Vyžuonų parapijos kapinėse.

38. Kun. Mykolas Selickas gim. 1909 m., kunigu pašventintas 1936 m. Sudeikių parapijos klebonas, areštuotas 1949. Nuteistas 10 metų. Iš Archangelsko kalinimo paleistas 1955 m. Mirė 1970.VII.4., Sidabravo klebono pareigas eidamas. Palaidotas Sidabravo bažnyčios šventoriuje.

39. Kun. Petras Senulis gim. 1909.II.26., kunigu pašventintas 1937 m. Suosto parapijos klebonas. Areštuotas 1946 m. Velykų rytą. Nuteistas 10 metų, kalėjo Intoje ir kt. lageriuose. Paleistas 1953 m. Mirė klebono pareigas eidamas 1982.II.29. Leliūnių bažnyčios šventoriuje palaidotas.

40. Kun. Gasparas Spūdas gim. 1891 m., kunigu pašventintas 1914 m. Krekenavos parapijos klebonas, Panevėžio dekanas, areštuotas 1950.IV.23. Nuteistas 11 metų. Grįžo iš Rusijos katorgos 1955.VIII.4. Klebonavo Grūželių parapijoje ir mirė 1960.X.23. Palaidotas Linkuvos parapijos kapinėse.

41. Kun. Mykolas Stonys gim. 1912.X.1., kunigu

pašventintas 1938.VI.11. Utenos parapijos vikaras, areštuotas 1946 m. Nuteistas 10 metų. Kalėjo Karagandos lageriuose. Į Lietuvą sugrįžo 1954.XII.28. Gyvena Biržuose — Suosto parapijos klebono paskirtas.

42. Kun. Ignacas Šaučiūnas gim. 1905.XII.16., kunigu pašventintas 1933.IV.1. Suimtas Žemaitijoje 1949.X.30., Varlauky, nuteistas 25 metams. Kalėjo Intos lageryje. Grįžo į Lietuvą 1956.V.13. Gyvena Svėdasuose titulin. klebonu.

43. Kun. Matas Šermukšnis gim. 1902 m., kunigu pašventintas 1930 m. Areštuotas 1946 m. Nuteistas 10 metų, kalėjo Sibiro lageriuose. Paleistas grįžo į Lietuvą 1956 m. Būdamas Vaškų parapijos klebonu mirė ir palaidotas Vaškų parapijos šventoriuje, 1978.II.6.

44. Kun. Konstantinas Šimašis gim. 1888.I.7. Pašventintas kunigu 1913 m. Alantos parapijos klebonas, areštuotas 1950 m. pavasarį. Nuteistas 10 metų kalėti. Paleistas iš Rusijos lagerių 1954.II.8. grįžo kaip ligonis. Mirė Vainute 1955.III.19.

45. Kun. Jurgis Šimonėlis gim. 1898 m., kunigu pašventintas 1928 m. Debeikių parapijos klebonas, areštuotas 1950 m., nuteistas 10 metų kalėti. Mirė 1957.XII.26., būdamas Sudeikių parapijos klebonu. Sudeikių bažnyčios šventoriuje ir palaidotas.

46. Kun. Leonardas Tamošauskas gim. 1912.VI.8., kunigu pašventintas 1937.V.22. Onuškio parapijos klebonas, areštuotas 1949.IV.23. Nuteistas 10 metų, kalėjo Kazachstane. Grįžo į Lietuvą 1956.II.27. Dabar Lukštų parapijos klebonas.

47. Kun. Eduardas Vaišnora gim. 1906.VII.28., kunigu pašventintas 1930.VI.14. Baltriškės parapijos klebonas, areštuotas 1950.VII.2. Karagandos lageriuose išbuvo 6 metus. Grįžo paraližuotas. Mirė Kupiškio altaristu būdamas 1982.IV.22. Palaidotas Kupiškio bažnyčios šventoriuje.

48. Kun. Titas Vinkšnelis gim. 1904.III.27. Kunigu pašventintas 1930.VI.14. Rusijos kalėjimuose išbuvo 7 metus. Suvainiškio parapijos klebonu būdamas mirė 1982.VI.21. Palaidotas Pandėlio bažnyčios šventoriuje.

Panevėžio vyskupijos kunigai, gyvenant tarybinėje santvarkoje areštuoti, mirė kalėjimuose-lageriuose ar nužudyti

1. Kun. Juozapas Bardišauskas gim. 1898, kunigu pašventintas 1925 m. Buvęs Papilio klebonas (Biržų raj.), areštuotas Vilniaus krašte 1945 m. Mirė Sibiro lageryje.

2. Kun. Boleslovas Beinoravičius gim. 1883 m., kunigu pašventintas 1917 m. Velykių parapijos klebonas, areštuotas 1950.IX.29. Mirė Vilniaus Lukiškių kalėjime 1951.I.29.

3. Kun. Stanislovas Baltrimas gim. 1889.X.13., kunigu pašventintas 1912.V.14. Vos tik perkeltas iš Kupiškio į Zarasus klebonu ir nužudytas 1941 m. birželį suėmus, besitraukiant Raudonai Armijai.

4. Kun. Kazimieras Čiplys gim. 1897.II.14., kunigu pašventintas 1925 m. Čedasų parapijos klebonas, suimtas 1949.IV.23., mirė Rusijos kalėjime.

5. Kun. Vladas Didžiokas gim. 1912.V.4., kunigu pašventintas 1938 m. Panevėžio katedros vikaras, areštuotas 1941 m. pradžioje, einant per Nevėžio tiltą. Kaltinamas už pamokslus. Žuvęs Rusijos kalėjimuose.

6. Kun. Petras Liepa gim. 1886.XII.2., kunigu pašventintas 1912 m. Viešintų parapijos klebonas, areštuotas 1945 m. rudenį. Mirė Karagandos lageryje 1953.II.1.

7. Kun. Petras Liepa gim. 1907.VIII.20., kunigu pašventintas 1933 m. Geidžiūnų parapijos klebonas. Žuvo Narilsko lageryje 1952 m. rudenį.

8. Kun. Petras Margevičius gim. 1889.I.28., kunigu pašventintas 1913.VI.26. Briškių parapijos klebonas, suimtas apie 1949 m. ir Rusijos kalėjimuose dingęs be žinios.

9. Kun. Fabijonas Kemėšis gim. 1880 m., kunigu pašventintas 1902 m. Areštuotas Pandėlyje 1946 m. spalio mėnesį rožančiaus pamaldų metu. Mirė 1954.I.21. Nemerovo srityje, Marijinske.

10. Kun. Antanas Riauba gim. 1902.III.14., kunigu pašventintas 1929 m. Buvęs Burbiškio parapijos klebonas, areštuotas apie 1949 m. Žuvo Sibiro lageryje.

11. Kun. Vytautas Šamšonas gim. 1912 m., kunigu pašventintas 1936 m. Imbrado parapijos klebonas. Rastas 1961.I.28. nužudytas Imbrado bažnyčioje. Čekistų persekiojimo auka.

12. Kun. Benediktas Šveikauskas gim. 1884.III.21., kunigu pašventintas 1912.VI.12. Rokiškio parapijos altarista, 1941.VI. iš 23 į 24 d. naktį sušaudytas Rokiškio milicijos rūmuose, bolševikų auka. Palaidotas Rokiškio parapijos kapinėse.

13. Kun. Leonas Mažeika gim. 1918.IX.30., kunigu pašventintas 1944.VI.11. Pamūšio parapijos klebonas bedievių nužudytas 1981.VIII.8. Palaidotas Pamūšio bažnyčios šventoriuje.

14. Kun. Rapolas Ķvedarauskas gim. 1913.VIII.15., kunigu pašventintas 1944 m. Nužudė raudonarmiečiai kareiviai 1945 m. Palaidotas Raguvos parapijinėse kapinėse.

15. Kun. Antanas Žakevičius gim. 1878 m., kunigu pašventintas 1901 m. Skrebotiškio parapijos klebonas, areštuotas 1950 m. Mirė 1955.I.1. Irkucko lageryje.

Vokiškųjų nacistų areštuotas

Kun. Alfonsas Lipniūnas gim. 1905 m., kunigu pašventintas 1930 m. Kunigavo Vilniuje, areštuotas 1943 m., kalinamas Štuthofo koncentracijos stovykloje. Mirė 1945 m.

Panevėžio vyskupijos kunigai, nubausti bedievių valdžios, atimant darbo pažymėjimą — neleidžiant eiti kunigo pareigų

1. Kun. Petras Adomonis gim. 1922.I.22., kunigu pašventintas 1948.IV.25. Raguvos parapijos klebonas ir dekanas. Religinių reikalų tarybos įgaliotinis Rugienis atėmė darbo pažymėjimą už katekizaciją, procesijas . . . 1963.VII.13. 1963 m. rugsėjo pabaigoje paskirtas Burbiškio parapijos klebonu. 1974.VI.12., dirbant Kriaunuose klebonu, (Rokiškio raj.), administracinė komisija nubaudė 50 rub. už vaikų katekizaciją.

2. Kan. Bronius Antanaitis gim. 1925.II.19., kunigu pašventintas 1948.X.31. Pasvalio parapijos vikaras, 1949 rugsėjyje atimtas darbo pažymėjimas, kad nepasirašė prieš Popiežių, bet spalio pabaigoj buvo paskirtas vikaru Anykščiuose. Dirbant Krekenavoj klebonu, 1962 m. rugpjūtyje įgaliotinis Rugienis atima darbo pažymėjimą už uolumą... ir ištremiamas į Suvalkiją, Bartininkuos altaristu, Alksninės paraijos klebonu. Panevėžio vyskupijon leista sugrįžti, paskiriant į Avilių mažą parapiją klebonu, nuo 1970 metų rudens.

3. Kun. Juozapas Antanavičius gim. 1931.IV.18., kunigu pašventintas 1954.IX.12. Panevėžio katedros vikaras, atimtas darbo pažymėjimas 1964.III.30., ir įdarbinamas Panevėžy metalo fabrike iki paskiriamas Antašavos parapijos klebonu 1964.XII.3.

4. Kun. Vytautas Balašauskas gim. 1930.XI.3., kunigu pašventintas 1955.XII.18. Atimtas darbo pažymėjimas, Linkuvoje būnant vikaru, 1962 m. Panevėžyje dirbo darbininku 8 mėnesius, o paskui nublokštas į Suvalkiją — kolūkyje dirbo 5 mėnesius. 1963 m. pavasarį leista eiti kunigo pareigas Salako bažnyčioje.

5. Kun. Mykolas Gylys, gim. 1927.I.1., kunigu pašventintas 1951.IX.23. Čedasų parapijos klebonas, nuteistas 9 mėnesius darbams durpyne Panevėžio raj. Nendrės Dusėtų durpyne, apkaltinant už vaikų katekizaciją, 1959-1969 m. sausio mėn. Sekmadieniais pamaldas Čedasuos galėjo laikyti.

6. Kun. Alfonsas Gražys gim. 1923.II.9., kunigu pašventintas 1948.IV.25. Iškėlus iš Sudeikių parapijos Aleksandravėlėn 1959 m. rudenį, nuteistas 6 mėnesiams dirbti durpyne (Panevėžio raj.) Nendrės, Dusėtų durpyne.

7. Kun. Vytautas Masys gim. 1931.III.24., kunigu pašventintas 1954.IX.12. Biržų parapijos vikaras, 1958.IX.1. atimtas darbo pažymėjimas. Paskirtas Grūžių parapijos klebonu, vėl atimtas darbo pažymėjimas, apkaltinus katekizacija. Nuo 1960.XI.11. iki 1963.IX.6. negalėjo eiti kunigo pareigų, dirbo Kaune elektriku.

8. Kun. Alfonsas Strielčiūnas gim. 1920.X.6., kunigu

pašventintas 1945.I.14. Vykstant teismui dėl Klaipėdos bažnyčios, ryšium su jos statyba, atimtas darbo pažymėjimas 1961 m. pradžioj iki 1962 m. balandžio. Alizavon paskirtas klebonu.

9. Kun. Paulius Svirskis gim. 1924.X.23., kunigu pašventintas 1948.X.31. Burbiškio parapijos klebonas, 1964 m. apkaltintas vaikų katekizacija, nuteistas dirbti metus laiko Krekenavos parapijoj Rūdų malūne. Iškeltas Ančiskinėn.

10. Kun. Juozas Šumskis gim. 1927.IX.15., kunigu pašventintas 1954.IX.12. Panevėžio šv. Apaštalų Petro ir Paul. parapijos vikaras 1960.V.20. iki 1962.IV.20., įgaliotinis Rugienis atėmė darbo pažymėjimą už uolumą ir turėjo dirbti Panevėžio cukraus fabrike. Po to paskirtas į Suvainiškį klebonu.

11. Kun. Sigitas Uždavinys gim. 1933.XII.17., kunigu pašventintas 1960.IV.13. Rokiškio vikaras. Atimtas darbo pažymėjimas, metus negalėjo eiti kunigo pareigų. Turėjo dirbti Rokiškio rajone, Čelkių durpyne darbininku.

12. Kun. Paulius Venckus gim. 1892.IV.18., kunigu pašventintas 1917.III.4. Pasvalio parapijos klebonas, nepasirašė prieš Popiežių — 1949 m. rudenį ir tą pačią dieną nebegalėjo eiti kunigo pareigų. Vėliau paskirtas į Južintus klebonu.

Panevėžio vyskupijos kunigai, grįžtant bolševikams į Lietuvą, 1944 m. vasarą pasitraukę iš Lietuvos

1. Kun. Petras Ažubalis gim. 1918.II.10., kunigu pašventintas 1942.X.

2. Kun. Vytautas Balčiūnas gim. 1910 m., kunigu pašventintas 1933 m. Kauno Tarpdiecezinės Kunigų seminarijos dvasios vadas.

3. Kun. Kazimieras Butkus gim. 1907.I.28., kunigu pašventintas 1932.V.21. Palėvenėlės-Geidžiūnų klebonas.

4. Kun. Jonas Burkus gim. 1913.XII.3., kunigu pašventintas 1940.VI.16.

5. Kun. Jonas Bičiūnas gim. 1908.VI.24., kunigu

pašventintas 1938.VI.11. Subačiaus parapijos vikaras.

6. Kun. Jonas Gasiūnas gim. 1904.IX.20., kunigu pašventintas 1934. Panevėžio vyskupo sekretorius.

7. Kun. Jonas Gutauskas gim. 1906 m., kunigu pašventintas 1932 m. Biržų gimnazijos kapelionas.

8. Kun. Feliksas Jokubauskas gim. 1912.IX.15., kunigu pašventintas 1939.VI.3. Ramygalos parapijos vikaras.

9. Kun. Paulius Jakutis gim. 1912, kunigu pašventintas 1934 m. Anykščių gimnazijos kapelionas.

10. Kun. Petras Jonaitis gim. 1919.III.25., kunigu pašv. 1944.III.25.

11. Kun. Juozas Juozevičius gim. 1909.XI.3., kunigu pašventintas 1936.I.5. Troškūnų parapijos vikaras.

12. Kun. Antanas Juška gim. 1913.V.13., kunigu pašventintas 1940.VI.16. Šeduvos gimnazijos kapelionas.

13. Kun. Leonardas Gižinskas 1893.XII.30., kunigu pašventintas 1917.III.11. Rokiškio gimnazijos kapelionas.

14. Kun. Fabijonas Kireilis gim. 1912.IV.6., kunigu pašventintas 1939.VI.31.

15. Kun. Mykolas Kirkilas gim. 1911.VI.18., pašventintas 1936.V.31.

16. Kun. Jonas Krivickas gim. 1914.II.5., kunigu pašvent. 1938.VI.11.

17. Kun. Leonas Lukošiūnas gim. 1905.XII.5., kunigu pašv. 1929.V.29. Kauno Tarpdiecezinės Kunigų seminarijos dėstytojas.

18. Kun. Leonardas Musteikis 1911.VI.16., kunigu pašvent. 1938.VI.11. Šeduvos parapijos vikaras.

19. Kun. Titas Narbutas gim. 1913, kunigu pašventintas 1937 m. Panevėžio mergaičių gimnazijos kapelionas.

20. Kun. Paulius Ragažinskas gim. 1912.XII.12., kunigu pašv. 1938.XI. Debeikiuose buvo vikaru, bolševikai areštavo ir kalino 1940-1941 m. Utenos gimnazijos kapelionas.

21. Kun. Jonas Petrėnas gim. 1911.IV.7., kunigu pašventintas 1935.VI.15. Bolševikų areštuotas, kalinamas 1940-1941 m. Linkuvos gimnazijos kapelionas.

22. Kun. Alfonsas Sušinskas gim. 1909 m., kunigu pašv.

1934 m. Bolševikų areštuotas ir kalinamas 1940-1941 m. (Karas išlaisvino). Panevėžio Mergaičių gimnazijos kapelionas.

23. Kun. Albinas Spurgis gim. 1907.IX.6., kunigu pašventintas 1932.V.21. Šimonių parapijos klebonas.

24. Kun. Adolfas Stašys gim. 1905.X.19., kunigu pašventintas 1928.XI.11. Rokiškio gimnazijos kapelionas.

25. Kun. Bronislavas Šateika gim. 1910.X.19., kunigu pašventintas 1937.VI.20. Anykščių parapijos vikaras.

26. Kun. Mykolas Vembrė gim. 1904.I.5., kunigu pašventintas 1927.VI.11. Sidabravo parapijos klebonas.

27. Kun. Antanas Traškevičius gim. 1913.VIII.9., kunigu pašventintas 1940.VI.16.

28. Kun. Antanas Deksnys gim. 1906 m., kun. pašventintas 1931 m. Filos. Dr. Pakonsekruotas vyskupu.

Bolševikų arešto vengdami pasišalino iš Panevėžio į kitas vyskupijas

1. Kun. Alfonsas Lukoševičius gim. 1914.VIII.26., kunigu pašvent. 1942.III.21. Mirė 1984 m. Žemaičių Kalvarijoje.

2. Kun. Juozapas Kanaverskis gim. 1912.I.16., kunigu pašv. 1940.VI.16. Darsūniškio parapijos klebonas.

3. Kun. Juozapas Matulevičius gim. 1900.I.7., kunigu pašventintas 1925.VI.14. Lapėse gyvena, ligonis. Buvo areštuotas.

(P.S. Galbūt ir daugiau yra dar išvykusių į užsienį arba buvusių įkalinta kalėjime, bet kol kas tiek teko patirti žinių. Be abejo, kunigų vienuolių iš Panevėžio vyskupijos išvykusių yra . . .)

NAUJI POGRINDŽIO LEIDINIAI

1984 m. balandžio mėnesį pasirodė pogrindžio leidinys „Aušra" Nr. 42 (82). Numeris skiriamas šv. Kazimiero 500 metų mirties jubiliejui. Įvadiniame straipsnyje išspausdinta Popiežiaus Jono-Pauliaus II kalba, pasakyta kovo 4 d. šv.

Petro Bazilikoje, Romoje, minint šv. Kazimieo mirties sukaktį; leidinyje išsamiai aptariama švento žmogaus reikšmė nūdienos pasaulyje. Numeryje išspausdintas Baltarusijos teritorijoje gyvenančių lietuvių atsiaukimas į užsienio lietuvius, prašymas paskelbti pasauliui apie jų nesėkmingas kovas dėl savo kalbos ir kultūros išsaugojimo. Straipsnis „O kas parašys apie tave?" skirtas kovo 14 d. mirusiam Juozui Eretui, „geranoriui šveicarui, ąžuolu įaugusiam į lietuvių kultūros dirvą ir palikusiam joje ryškius pėdsakus".

„Aušra" Nr. 43 (83), pasirodžius 1984 m. birželio mėn., daug vietos skiria blaivybės sąjūdžiui, nurodydama alkoholio žalą pavieniam žmogui ir visai tautai, nužymi kelius ir priemones tautos blaivinimo darbe. Numeryje talpinamos žinios iš Mordovijos politkalinių lagerio; eilė straipsnių, parodančių, kaip „pavergtoji Lietuva pažymėjo savo didvyrių S. Dariaus ir S. Girėno mirties 50-metį".

Lietuvi, atmink,

kad kun. Alfonsas Svarinskas, kun. Sigitas Tamkevičius, kun. Jonas-Kastytis Matulionis, Romas Žemaitis, Sergėjus Kovoliovas, Viktoras Petkus, Balys Gajauskas, Jadvyga Bieliauskienė, Vytautas Skuodis, Gintautas Iešmantas, Antanas Terleckas, Julius Sasnauskas ir kt. neša nelaisvės pančius, kad Tu galėtum laisvai gyventi ir tikėti!

Nr. 66

Šiame numeryje:

1985 m. balandžio 7 d.

LKB KRONIKA Nr. 66

Eina nuo 1972 m.
Perskaitęs duok kitam!
Jei gali, padaugink!

Numeris skiriamas Vladui Lapieniui, antrą kartą pradėjusiam sunkų kalinio kelią

GUNDYMAI, KURIUOS PRIVALOME ATMESTI

(Klastingos velniškos komunistinės valdžios žabangos yra apsiautusios okupuotos Lietuvos Bažnyčią):

„. . . velnias (. . .) viena akimirka parodė jam visas pasaulio karalystes ir tarė: „Duosiu Tau visą šių karalysčių valdžią ir didingumą; jos man atiduotos, ir kam noriu, tam jas dovanoju. Taigi, jei, parpuolęs ant žemės, pagarbinsi mane, visa bus Tavo" Lk 4,5-7.

Jei Kristų išdrįso gundyti velnias, tai nenuostabu, kad gundymų ir bandymų naštą tenka pergyventi ir mums. Gundomi ne tiktai eiliniai tikintieji, gundomi ir sielų ganytojai, ir ištisos bažnytinės bendruomenės.

Išbandymų ir klastingų gundymų naktį išgyvena šiandien ir Lietuvos Bažnyčia; jos vadovai ir eiliniai Bažnyčios vaikai. Ir nėra lengva likti ištikimiems Kristui, Jo Evangelijos dvasiai.

Katalikiškoji Lietuva užjaučia lenkų katalikus ir visą Tautą, sukrėstą piktadariško kun. J. Popieliuško nužudymo. Teisinga Šventojo Tėvo mintis, kad tokie įvykiai ryškiai liudija, kaip nelengva šiandien būti lenku kataliku.

Nelengva būti ir lietuviu kataliku. Dar sunkiau šiandien būti Lietuvos Katalikų Bažnyčios medžio gyvąja šakele. Tai ne vien netolimos praeities įvykių — persekiojimų šviesoje

išryškėjanti tiesa, tai skaudi ir sunki šiandiena. Nors valdiški bedieviai ir bando sušvelninti padėtį savo pažadais, vilionėmis, nuolaidomis antraeiliuose dalykuose, tačiau iš tikrųjų vis klastingesnėmis priemonėmis bando giliau įsibrauti į Bažnyčios vidaus gyvenimą ir jągriauti iš vidaus. Tai daug baisiau negu atvira kova.

1985 m. sausio 17 d. Vilniaus dramos teatre buvo iškilmingai minima vysk. Antano Baranausko 150 metų gimimo sukaktis. Dalyvavo bedieviškos valdžios atstovai. Kuo ne gražiausias Bažnyčios ir valstybės sugyvenimo pavyzdys! Minimas Lietuvos poetas, vyskupas, kuris praėjusiame šimtmetyje drąsiai kovojo prieš rusų caro varžymus katalikiškai veiklai; vyskupas, kurį ano meto valdžia baudė už tai, kad organizavo katalikiškas procesijas katalikiškoje Lietuvoje net už šventoriaus vartų.

Ir tą pačią dieną tame pačiame Vilniuje kaip viešosios tvarkos pažeidėjai už tai, kad Visų Šventųjų dieną su tikinčiųjų minia tvarkinga eisena nuėjo iš bažnyčios į kapines pasimelsti už mirusius, buvo teisiami: kun. Jonas Kastytis Matulionis ir katalikas jaunuolis Romas Žemaitis. Caro valdžia panašiais atvejais pasitenkindavo pinigine bauda, o šiandien už tai 2-3 metai kalėjimo.

Naujasis Maskvos Religijų reikalų tarybos įgaliotinis Konstantinas Charčevas (Konstantin Charčev), lankydamasis Lietuvoje, žadėjo vyskupams padidinti Kunigų seminarijos auklėtinių skaičių iki 150, jei vyskupai pasižadės būti „geri" bedieviškai valdžiai — pasižadės nešventinti į kunigus tų jaunuolių, kurių saugumas nepajėgs užverbuoti tarnauti bedieviškiems tikslams. Seminarijoje visu smarkumu vyksta verbavimo darbas: beveik kasdien kas nors iš klierikų šaukiamas į karinį komisariatą ar panašiai, kur jų laukia saugumo pareigūnai — gundytojai. Šį baisų moralinį prievartavimą puikiai atskleidžia paskutiniu metu Lietuvoje paplitęs jauno kunigo Roko Puzono atviras laiškas saugumui apie tai, kaip jis buvo užverbuotas KGB.

Valdiški bedieviai žada padidinti kandidatų į Kunigų seminariją limitą, o visomis jėgomis veda kovą, kad tų

kandidatų neatsirastų, veda sustiprintą antireliginę propagandą mokyklose, persekioja bet kokią veiklą katalikiško jaunimo tarpe; vos užsiregistravus jaunuoliams kariniame komisariate, jau reikalaujama įrašyti į anketą tikintis ar ne. Be to, ,,lojaliųjų", ,,nuosaikiųjų" kunigų lūpomis smerkiami ir niekinami kunigai, dirbantys vaikų ir jaunimo tarpe.

Naujasis TSRS Religijų reikalų tarybos įgaliotinis K. Charčevas, lankydamas Lietuvos vyskupus, nuolat gyrė rusus, kurie, esą, daug gero padarę ir nerimavo, kad Lietuvoje neįvyktų panašių dalykų kaip Lenkijoje.

,,Valstiečių laikraštis" 1985.I.26 d. atspausdino filosofijos mokslų kandidato J. Tichonovičiaus straipsnį, pavadintą ,,Katalikų bažnyčia Lenkijoje". Jame tarp kitko rašoma: ,,LLR yra apie šimtas periodinių leidinių, atstovaujančių įvairioms katalikybės pakraipoms. Be jų dar apie 20 biuletenių ir rinkinių, kuriuos leidžia katalikų mokslinės draugijos, visuomeninės organizacijos, mokslo ir mokymo įstaigos . . . LLR vyriausybė išdavė leidimą statyti apie 600 naujų ir išplėsti daugiau kaip 300 bažnyčių . . ."

O Lietuvoje tikinčiųjų prakaitu pastatyta bažnyčia iki šiol vis negrąžinama. Paklausus įgaliotinį K. Charčevą apie Klaipėdos bažnyčios likimą, Maskvos atstovas griežtai atkirto, kad Klaipėdos bažnyčia niekados nebus grąžinta.

Toks pat likimas ištiko ir kitas bažnyčias: Gaurės (Tauragės raj.) bažnyčia neatstatyta, Batakiuose tikintieji naudojasi varpine — jų bažnyčia taip pat sudeginta. Kai prie mažutės varpinės jie prisistatė priestatą — stoginę su laikinu brezento stogu nuo lietaus, pareigūnai ,,statinį" įsakė tuoj pat nugriauti.

Ką ir bekalbėti apie katalikišką spaudą, periodinius leidinius, biuletenius, jei Lietuvos kunigai net liturginius kalendorius gauna kelis mėnesius pavėluotai.

Ateistinė valdžia Lietuvos vyskupams kartas nuo karto leidžia nuvykti į Romą pas Šventąjį Tėvą, bet, kaip liaudis pastebi, paskutiniu metu už kiekvieną tokį vizitą Lietuvos Bažnyčiai tenka mokėti labai brangiai — naujo kunigo areštu.

O ir Romoje mūsų vyskupų nepalieka be savo agentų. RRT pareigūnas, liūdnai pagarsėjęs Juozėnas, nuvykęs į Romą tuo pat metu kaip ir vyskupas, nurodinėja, ką ir kaip vyskupas privalo kalbėti.

Naujasis TSRS Religinių reikalų Tarybos įgaliotinis Lietuvos vyskupams kalbėjo, jog planuojama suimti dar keletą kunigų, kad Lietuva nenueitų Lenkijos pavyzdžiu.

Dar viena bedievių pastanga — pasiekti, kad „lojalieji" kunigai pasmerktų uoliuosius Lietuvos vyskupus bei kunigus. Ir atsiranda kunigų, kurie išdrįsta viešai — per pamokslus, rekolekcijas — niekinti pavyzdingus kunigus, o ypatingai kunigus kalinius. Prieš Vilniaus vyskupą Julijoną Steponavičių ir toliau vedamas nešvarus anoniminių laiškų karas.

„Kronika" nemato reikalo atsakyti į tokius raštus, nes jų autoriai perdėtomis ir nepagrįstomis, iš piršto išlaužtomis panegirikomis, o kitų pernelyg naiviais absurdiškais niekinimais tik patys save suniekina ir įžeidžia giriamuosius.

Gaila tik, kad atsiranda net Romoje kunigų, kurie patiki Lietuvoje anonimų skleidžiamais gandais ir saugumiečių propaguojama „išmintimi" ir sakosi vaizdą apie tikrąją padėtį Lietuvoje susidarą iš „lojaliųjų" laiškuose pateikiamos informacijos. Iš patirties žinome, kad laiškai su valdžiai nenaudinga informacija niekados nepatenka į užsienį. Tad ką galima laiške parašyti apie tikrąją padėtį Lietuvoje?!

Katalikiška Lietuva visada su dideliu dėmesiu klauso Vatikano radijo laidų. Bet labai skaudu, kad ir ten pakliūva dezinformacija. Pvz.: pasirodo, kad yra suklaidintas ir Lietuvoje didžiai gerbiamas diplomatas Lozoraitis: „Kronika" niekada nerašė, kad Lietuva turinti būti be vyskupų, tik „Kronika" savo laiku ir dabar buvo ir yra susirūpinusi, kad vyskupais, dėl klaidingos informacijos, netaptų netinkami kandidatai, kurie labai daug pakenktų Katalikų Bažnyčiai Lietuvoje.

Mums lieka melstis, kad klastinga bedievių taktika

nesuklaidintų tų, kurie kenčiančiai Lietuvos Bažnyčiai nuoširdžiausiai nori padėti.

SVEIKINAME!

Sveikiname pasaulio Pabaltiečių organizuojamą taikos žygį — be tautų laisvės negali būti pastovios taikos! Visose taikos konferencijose turi būti keliamas šis šūkis. Kokiu vardu reikia vadinti Berlyno konferencijos dalyvius, apgaudinėjančius pasaulį ir siekiančius sudaryti įspūdį, kad socialistinių šalių tikintieji turi pilną laisvę? Tikrieji taikos kovotojai socialistinėse šalyse yra sunkiai persekiojami.

KUNIGO JONO-KASTYČIO MATULIONIO IR JAUNUOLIO ROMO ŽEMAIČIO TEISMAS

(Melstis už mirusius — didelis priešvasltybinis nusikaltimas tarybinėje religinės „laisvės" santvarkoje):

1985 m. sausio 17-18 d. Vilniuje, LTSR Aukščiausiame teisme, įvyko kun. Jono-Kastyčio Matulionio ir jaunuolio Romo Žemaičio teisminis procesas. Į „atvirą" teismo parodiją buvo įleisti tik patys artimiausi teisiamųjų giminės. Pažįstami, draugai ir artimieji, nuolat stebimi saugumiečių ir gatvėje patruliuojančių milicininkų, meldėsi Aušros Vartuose. Kun. J. Matulionį teismas kaltino pagal BK 199 str. III d., t.y., religinių eitynių organizavimu, miesto rimties drumstimu, transporto eismo trukdymu. R. Žemaitis buvo kaltinamas pagal tą patį 199 str. III d. ir 201 str., t.y., pasipriešinimu valdžios pareigūnams (R. Žemaitis, tikintiesiems procesijos būdu einant į kapines, uždėjo ant peties ranką ir tokiu būdu neleido prie kunigo J. Matulionio prieiti miesto vykdomojo komiteto pirmininkui Gudžiūnui — red. past.).

Prokurorė Skaudienė kaltino teisiamuosius prasižengimu religinių susivienijimų nuostatams, akcentavo, kad religinėms eisenoms būtinas specialus rajono ir vietos valdžios leidimas, kad procesija drumstė gyventojų

rimtį, trukdė transporto eismą, o R. Žemaitis aktyviai prisidėjo prie eisenos organizavimo, kvietė į procesiją vaikus ir jaunimą.

Iš tūkstantinės minios, dalyvavusios Vėlinių procesijoje į kapines, į teismą buvo pakviesti tik keturi liudininkai: parapijos klebonas kun. Gintas Steponaitis, dėl neaiškių priežasčių neatvykęs į teismą, bažnytinio komiteto pirmininkas ir du teisiamo jaunuolio broliai — Arvydas ir Edmundas Žemaičiai. Visi kiti liudininkai — milicininkai, draugovininkai, vairuotojai, nežinia, kaip tą vakarą į bažnyčią patekusi netikinti moteris, miesto vykdomojo komiteto pirmininkas ir kt. Kaltinamieji atsisakė advokatų, gynėsi patys. Liudininkai kalbėjo nesklandžiai, painiojosi savo parodymuose . . . Kun. J. Matulioniui paklausus vairuotojo, kiek laiko jis prastovėjo dėl eisenos, pastarasis atsakė, kad apie 5 min., kol praleido procesiją, ir jokios žalos jam dėl tokio prastovėjimo nebuvo padaryta.

Kun. J. Matulionis savo gynimosi kalboje pareiškė, jog Vėlinių dienoje jokio nusikaltimo nėra padaręs, tik kaip kunigas kartu su tikinčiaisiais atliko religines apeigas, nurodytas „Apeigyne". Teisiamasis stebėjosi, kad 20 val. vakaro 20 minučių procesija į kapines, giedant Visų šventųjų litaniją, drumstė rimtį (tik neaišku kieno, nes vykdomasis komitetas negavo nė vieno skundo), o dažni girtų asmenų naktiniai triukšmavimai miestelio gatvėmis nesukelia net rimtesnio milicijos susidomėjimo. Į kaltinimą, kad rajono valdžia perspėjo kleboną kun. G. Steponaitį, jog eiti į kapines negalima ir kun. J. Matulionis tai žinojo, kaltinamasis paaiškino, kad tai netiesa, jokio išankstinio perspėjimo jis nežinojo ir klebonas G. Steponaitis jam nieko nėra sakęs. Kun. J. Matulionis ginamosios kalbos metu buvo dažnai pertraukiamas. Paskutiniame žodyje kun. J. Matulionis dalinai pakartojo gynimosi kalbos ištraukas, akcentuodamas artimo meilės, tolerancijos tarpusavio santykiuose stoką. Paminėjo grubų pareigūnų elgesį suėmimo metu — sumušimo žymės ant rankų galutinai neišnyko net iki teismo dienų. Kun. J. Matulionis kaltu neprisipažino, nesigailėjo, kalbėjo, kad visur, kur tik jis bus,

stengsis gerai atlikti savo kaip kunigo pareigą žmonėms. Jaunuolis R. Žemaitis paskutiniame žodyje padėkojo tėvams už religinį auklėjimą, pažadėjo neužmiršti maldos ir visur ir visada stengtis būti geru, pavyzdingu kataliku, o patį suėmimą traktavo, remiantis Kristaus pasakytais žodžiais: ,,Jei mane persekiojo, persekios ir jus . . . Mokinys ne didesnis už savo mokytoją . . ." Savo kalboje priminė teismui, kad jau mokyklos suole už savo įsitikinimus ne kartą buvo tekę nukentėti, o, atsisakius nešti vėliavą, klasės auklėtoja grasino jam net Kinijos siena.

Teismo nuosprendis: kun. J. Matulionis nuteistas trejiems metams laisvės atėmimu pagal BK 199 str. III d., bausmę atliekant bendro režimo lageryje. R. Žemaitis — pagal BK 199 str. III d. ir 201 str. 2 m. laisvės atėmimu, bendro režimo lageryje.

IŠ KUN. SIGITO TAMKEVIČIAUS KALTINAMOSIOS MEDŽIAGOS

(Okupuotos Lietuvos bedieviai teisė kun. S. Tamkevičių už iškėlimą viešumon jų idėjos draugų — budelių bestiališkus darbus):

(Pamokslas, pasakytas 1981 m. Alksnėnų bažnyčioje)

Kristus, siųsdamas apaštalus į pasaulį, davė jiems kai kurių nurodymų, kaip jie turi elgtis. Jėzus nurodė, kad pasaulis apaštalų svetingai nepriims, kad labai dažnai pasaulio vaikai bus kaip vilkai ir kad apaštalams tų vilkų reikės saugotis — reikės būti gudriems kaip žalčiams ir neklastingiems kaip balandžiams. Užbaigdamas nurodymus, Jėzus kalbėjo: ,,Nebijokite tų, kurie žudo kūną, o sielos negali užmušt, verčiau bijokite to, kuris ir kūną, ir sielą gali pražudyti pragare."

Šiandien, birželio 22 d., daugelyje Lietuvos vietų ir kitur žmonės renkasi pagerbti aukas, nekaltas aukas. Vieni renkasi melstis už jas, kiti į ta proga organizuojamus įvairius minėjimus, — bet nesvarbu, kokia proga žmonės

susirenka, svarbu, kad ta proga visi mąsto. Šiandien mes susirinkome, — pirmiausia, melstis už tris kunigus, kurie lygiai prieš keturiasdešimt metų, birželio 22 d., buvo žiauriai nukankinti. Daugelis iš jūsų tą istoriją žinote, galiu tik glaustai pakartoti.

1941 m. birželio 22 d. rytas. Į Lankeliškių klebonijos duris pasibeldė kareiviai, iš klebonijos išsivedė parapijos kleboną ir dar du kunigus, kurie buvo atvykę į svečius. Visus tris kunigus kareiviai nusivedė į Budavonės miškelį ir ten žiauriai nukankino. Vienas iš jų buvo Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijos kapelionas — Jonas Petrika. Kaip pasakoja jį pažinojusieji, jis tiesiog vadovavo gimnazijai, buvo reiklus, geras kapelionas. Antrasis iš nukankintų buvo Vilkaviškio Kunigų seminarijos profesorius, kanonų daktaras, klierikų dvasios tėvas — Justinas Dabrila, turėjęs 36 m. amžiaus. Trečiasis — Lankeliškių parapijos klebonas — Vaclovas Balsys, 30 metų amžiaus. Apie kankinimą pasakojama daug dalykų, kai kurie jų vieni kitiems prieštarauja. Šiandien liudininkų, kurie matė, o galbūt kurie net patys kankino, — tikriausiai, nėra gyvųjų tarpe; tikėtina, kad jie net pabėgt nespėjo, nes čia pat girdėjosi vokiečių mašinų ūžimas, skrido lėktuvai . . ., norint pasitraukt, reikėjo skubėti. Žiauriausiai buvo nukankintas Lankeliškių parapijos klebonas V. Balsys, kiti du — mažiau kankinti, kadangi budeliai nespėjo — reikėjo skubėti, todėl nušovę — pasitraukė. Tą dieną Lietuvoje buvo nukankinti ne tik šitie trys kunigai . . . Skarulių parapijoje buvo nušauti keturi kunigai . . . Šiandien mes mąstome už ką jie buvo nužudyti? Už nieką, tiktai beprotis galėjo pagalvoti, kad štai šitie kunigai kažkur prie savo namų, klebonijos, galėjo kariuomenei padaryti vienokią ar kitokią žalą. Tai galvoti galėjo tik beprotis, bet jie nebuvo bepročiai, — jie buvo budeliai, o kunigai jiems buvo priešai, todėl juos nužudė, nukankino. Joks gyvulys taip nesielgia. Gyvulys savo priešą sudrasko tuoj pat; žmogus gali būti baisesnis už gyvulį, prieš sudraskydamas, prieš nužudydamas, jis gėrisi kito kančia. Kas buvo tie budeliai? Mes šiandien susirinkome ne ieškoti jų vardų ir ne tautybę nustatyti:

lietuviai jie, žydai, ar rusai. Mums ne tai rūpi. Mes čia atėjome ne keršto vedami ir ne sąskaitas suvedinėti, kaip šiandien yra įprasta... Ne tam susirinkome, kad išskaičiuotume anuos budelius, nustatytume jų spalvą, kaip jie atrodė — mums rūpi kas kita. Šiandien norėčiau su jumis pasidalyti mintimis, kaip atsiranda budeliai, kaip atsiranda tokie, kurie nužudė anuos tris kunigus, kurie, jei tik būtų galėję, būtų šimtus nužudę, galbūt daugeliui būtų ir liežuvius ištraukę, nes ir tokių atsitikimų yra buvę. Kaip atsiranda budeliai? Man prisimena Nobelio premijos laureatas Aleksandras Solženycinas. Vienoje savo knygoje jis rašo: „... ir aš galėjau būti toks, galėjau būti žiaurus, neteisingas, galėjau kankinti žmones, bet sąlygos man buvo kitokios, todėl aš ir netapau budeliu ..." O kas žino, kas būtų buvę su mumis, jeigu mes visi, kurie čia susirinkome melstis ir kurie absoliučiai neturime neapykantos aniems budeliams, bet mums jų gaila kaip nelaimingų Dievo vaikų, būtume gimę, augę, gavę tokį auklėjimą, kokį gavo jie ... Tikriausiai ne juos šiandien labiausiai reikia kaltinti, o visus tuos, kurie augina budelius. Daugelio tų, kurie 1941 metais buvo budeliais, gyvenimas buvo toks: ne vienas jų buvo komjaunuolės motinos pagimdytas ir išmestas. Apie tai rašė net mūsų spauda. Maždaug prieš dešimt metų buvo išleista knyga: „Šeima ir meilė". Ten rasime aprašyta, kad nė vienas rimtas vyras Rusijoje nenorėjo vesti komjaunuolės, ieškodavo merginos, kuri niekur nebūtų įsirašiusi, nes komjaunuoles visi laikė prostitutėmis, ten taip ir rašo. Daugelis tokių merginų po dvidešimt kartų susimetrikuodavo, o po to išsiskirdavo, pagimdydavo vaikus ir išmesdavo juos į gatvę. Tokie vaikai, jei nenumirdavo kur nors patvory, augdavo vaikų namuose, vėliau jie buvo vadinami besprizornikais; už savo būvį jie kovodavo taip, kaip už jį kovoja vilkiukas ar tigriukas — vogdavo, plėšdavo žmones; žinoma, juos gaudydavo, teisdavo, — jų buvo pilni lageriai, ir ne visi jie lageriuose išmirė. Lietuviai po paskutinio karo atsidūrę lageriuose, kalėjimuose, sutikdavo tuos daugiau į žvėris panašius žmones: jie vadinosi blatniaisiais, kitokiais vardais, ir buvo piktesni už

žvėris. Nužudyti žmogų, jam į kaktą įkalti vinį, nupjauti nosį, ausis — jiems nieko nereiškė, netgi teikė malonumo. Ir tokiems besprizornikams, kai jie augdavo vaikų namuose, lankė mokyklą, buvo kalbama, kad kunigai yra baisūs: jie išnaudotojai, buržujai, apgavikai, visokios atplaišos. Į jaunas, gyvenimo sugadintas širdis, buvo liejami nuodai, neapykanta tiems vadinamiesiems, klasiniams priešams. Vėliau daugelis šių vyrų, pas kuriuos su žiburiu nesurasi nei sąžinės, nei žmogiškumo — buvo pašaukti į kariuomenę, į pirmąsias jos eiles, todėl nereikia stebėtis, kad jie galėjo kankinti kitus, galėjo su žmonėmis pasielgti blogiau nei su gyvuliu; nereikia stebėtis jų elgesiu ir ne juos reikia kaltinti. Jeigu motinos mus būtų išmetusios į gatvę, jei mes būtume augę vaikų namuose, kur kartais trūkdavo duonos kąsnio, jeigu mus būtų auginusi gatvė, jei nuo mažens mums būtų sėjama neapykanta ir ta neapykanta mūsų širdyse būtų prigijus, kas žino, kokie mes šiandien būtume, — galbūt ir mes šiandien būtume budeliai, todėl ne tuos šiandien reikia kaltinti, kurie tą birželio 22 d. buvo žvėrys . . .

Reikia susimąstyti, kas yra tie, kurie užaugina žvėris, išauklėja budelius, pagalvoti, ar ir mūsų dienomis nėra tokių, kurie lygiai taip pat, net nemirkteldami galėtų nukankinti kitą žmogų. Neretai girdime: Garliavoje už rublį užmušė žmogų, kitą už kelis rublius, atėję naktį, nukankino, ir tai tie, kurie mūsų dienomis lankė mokyklą . . . Šiandien Kaune prasidėjo teismas: bus teisiama grupė nusikaltėlių, kurie ilgą laiką siautėjo, kankino kunigus, kitus žmones, ir tai jiems nesudarė jokio sunkumo, nes prieš akis buvo tik rublis, malonumas. Tokį žmogų, kaip gyvulį, traukia tik jo polinkiai, — jis gali viską padaryti, jis neturi jokios sąžinės, nejaučia jokios atsakomybės, jam prieš akis tik baimė — nepakliūti, o jei pakliuvai, nuteis, atsėdėsi, ir grįžęs vėl galėsi tą patį daryti. Kaip užauga tokie budeliai? Kelias paprastas. Pirmiausia žmogui yra sugriaunamas tikėjimas, nėra Dievo, nėra amžinybės, nėra jokios atsakomybės, — lieka atsakomybė tik prieš žmones, kurios labai lengva išvengt — apsidairyk, kad nematytų milicininkas ir daryk ką nori. Šiandien mūsų

vaikams ir jaunimui taip griaunamas tikėjimas. Gal tie, kurie griauna tikėjimą, nenori sugriauti sąžinės, bet sąžinė sugriūna, ir tai būna pirmas laiptelis, kylant į budelio karjerą. Kai sugriaunamas tikėjimas, sugriūva pagarba žmogui. Tikėdami Dievą, į žmogų žiūrime kitomis akimis: kiekvienas žmogus, ar jis kunigas, ar gatvės šlavėja, vaikelis ar senutė, — visi jie mūsų akyse yra Dievo vaikai, Kristaus broliai; už kiekvieną Kristus mirė ant kryžiaus. Lygiai tokiu pat žvilgsniu mes žiūrime ir į 1941 metų budelius. Jie yra Dievo vaikai, Kristus už juos mirė ant kryžiaus, Kristus juos myli begaline meile ir, jei būtų reikėję tik už juos mirti ant kryžiaus, Kristus tikrai būtų miręs. Toks žmogus, iš kurio širdies išplėšiamas tikėjimas, į viską pradeda žiūrėti visai kitomis akimis, žmogus jam pasidaro daiktu. Daiktu, kuriuo jis gali pasinaudot, daiktu, kurį gali sudaužyt, įmesti į purvą . . . Šiandien mes sutinkame daug žmonių, kurie į kitus žiūri kaip į daiktą ar net blogiau. Toks žmogus gali mylėti šunelį, kačiuką, gali pergyvent, jeigu pačiam ką nors skauda, bet tuo pačiu ramiausiai gali praeiti pro kenčiantį žmogų, nes žmogus jam niekas, daiktas. Kai dingsta pagarba, meilė kitam žmogui — tai jau būna antras laiptas į budelio karjerą. Trečias laiptas būna, kai žmogaus širdyje išugdoma neapykanta žmogui.

Pokario metais atrodė, kad mokykla specialiai tam ir tiktai tam įsteigta, kad žmonėse išugdytų neapykantą. Kas pas mus daroma tik pokario metais, kitur buvo daroma jau nuo 1917 metų — iškelti kumščiai, nedovanosim, atkeršysim, tiktai pasakyk, uždėk ant vieno ar kito žmogaus etiketę, pasakyk, kad jis yra tavo priešas, ir visi tie, kurių širdys uždegtos neapykanta — nemirkteldami eis žudyti. Sakykite, kas suskaičiuos šiandien mūsų tautiečius, mūsų jaunimo atstovus, kurių širdyse tos neapykantos jau yra įlieta, ir tik vienas Dievas žino. Jei susidarytų tokios baisios sąlygos, kokios jos buvo 1941 metais, ar nepradėtų lietuvis žudyti lietuvį, lupti odą, pjaustyti ausis ir nosis. Mes šiandien turime tūkstančius tokių budelių, su jais nesusitvarko milicija, teismai, jiems nėra nieko švento, jie absoliučiai nieko negerbia. Padarykime kai kurias išvadas.

Didžiausi budeliai yra ne ie, kurie žudo, bet tie, kurie budelius paruošia. Jėzus Kristus sakė: ,,Nebijokite tų, kurie žudo kūną . . ." Iš tikrųjų tie trys kunigai, už kuriuos šiandien meldžiamės, ką je pralaimėjo? Nieko. Jie pas Viešpatį kaip kankiniai ir mūsų tautos puošmena, juo labiau, kad viena kita nuotrupa, atėjusi iš anų metų, labai graži. Pasakojama, kad Lankeliškių klebonas kankinamas kreipėsi į budelius, prašė jų sakydamas: ,,mane, kaip šitos parapijos šeimininką, galite kankinti, bet anuos paleiskite, jie tiktai buvo atvykę, jie tikrai niekuo nekalti . . ." Kankinamas prašo, kad paleistų draugus, — ar nepasikartoja ta pati scena, kai ir Kristus kreipėsi į kareivius, sakydamas: „Leiskite apaštalams pasitraukti, ir tie pasitraukė." Deja, šiuo atveju tie du kunigai pasitraukti negalėjo, pririšti prie medžių jie turėjo sulaukti tą mirtį, kurią pirmas sulaukė Lankeliškių klebonas. Didžiausi budeliai ne tie, kurie nužudo kūną, bet tie, kurie nužudo žmogaus dvasią. Moytojas, kuris vaikeliui sako: ,,Jei eisi į bažnyčią ir pirštą įdėsi į švęstą vandenį, tai pirštas nupus," — yra didesnis budelis už 1941 metų budelius, — jis ruošia budelius. Kiekvienas žurnalistas, kuris savo straipsniais skleidžia neapykantą, yra budelis, didesnis už anų metų budelius, jis griauna pagarbą žmogui ir sėja neapykantą, jis ruošia ateities budelius mūsų tautai. Kiekvienas, kuris nesiskaito su tiesa ir aplink save, nieko nebodamas, sėja melą, yra pats didžiausias budelis. Tokie labiausiai turėtų šiandien, šitą liūdną, skaudžią dieną — susimąstyti. Mes susirinkome nepasmerkti tų, kurie šiandien sąmoningai ar nesąmoningai ruošia budelius, mes susirinkome pamąstyti, kad patys gyvenime nepakartotume kai kurių nedovanotinų klaidų ir kad mokėtume vertinti tas vertybes, kurias iš tiesų vertinti reikia. Pagerbdami tris kunigus kankinius, kurie neišdavė savo tėvų žemės ir savo tėvų tikėjimo, prie jų kapų, juos prisimindami ir už juos melsdamiesi, ryžkimės saugoti tikėjimą, kaip uolą, kuris vienintelis mums padeda išlikti žmonėmis, kuris vienintelis mums padeda atleisti, mylėti, mylėti net tuos, kurie, atrodo,

niekuo meilės nenusipelnė. Prie šitų kankinių kapo, pagerbdami jų atminimą, ryžkimės per visą savo gyvenimą skleisti, meilę ir tik meilę, niekada nepalaikyti širdyje neapykantos. Visi tie, kurie, galbūt, šiandien mūsų nekenčia, tegul žino, kad niekada, jei ir turėtume galimybę, nebūsime budeliais, mes jiems nosių, ausų nepjaustysime ir į galvas, ir į rankas vinių nekalsime. Mes šito nedarysime, nes į juos žiūrime kaip į Dievo vaikus . . . Prie šitų kankinių kapo, pagerbdami jų atminimą, prisiminkime Išganytojo žodžius: „Nebijokime budelių", tikintis žmogus niekada negali bijoti budelio, to, kuris gali jam atimti gyvybę, laisvę, kuris gali jam vienokiu ar kitokiu būdu sugadinti žemišką gyvenimą. Ryžkimės niekada, nei mokyklos suole, nei darbavietėje, nei kur kitur, kur sutiksime didesnį ar mažesnį budelį, kuris mums sakys, kad štai tau bus sugadintas gyvenimas, jų nebijoti. Ir kartu ryžkimės bijoti visų, kurie gali ne tik mūsų kūną, bet ir mūsų sielą nužudyti. Jų reikia bijoti. Čia pats Išganytojas nurodė: „. . . bijokite to, kuris gali ir kūną, ir sielą pražudyti pragare." Amen."

KUN. ROKO PUZONO PAREIŠKIMAS SAUGUMO KOMITETO VIRŠININKUI

LTSR Saugumo Komiteto Viršininkui

Nuorašai:
Lietuvos vyskupams ir vyskupijų valdytojams
Jo Magnificensijai Kauno Tarpdiecezinės Kunigų Seminarijos Rektoriui Kun. Dr. Viktorui Butkui
LTSR Saugumo darbuotojui Vincui Platinskui

Kunigo Puzono Roko, Juozo s., gim. 1956.VIII.16., gyv. Kiaukliuose, Širvintų rajonas

P a r e i š k i m a s

(Taip saugumas vykdo klierikų sąžinės išprievartavimą):

1977 m. gegužės mėn. padaviau Kauno Tarpdiecezinės

Kunigų Seminarijos Rektoriui kun. Dr. V. Butkui prašymą priimti mane į Seminariją.

Praslinkus maždaug mėnesiui,gavau kvietimą į Alytaus Eksperimentinių Namų Statybos Kombinato (AENSK) Kadrų skyrių (prieš Seminariją dirbau kmobinato lentpjūvėje). Man ten nuvykus, prisistatė Vilniaus saugumietis Vincas Platinskas ir nusivežė mane pokalbiui į Alytaus vidaus reikalų skyrių.

Pasiėmęs keletą švaraus popieriaus lapų ir atsisėdęs priešais mane, pradėjo klausinėti ir visą laiką kažką žymėjosi. Pokalbio pradžia buvo graži, maloni, teiravosi apie darbą, namiškius, ar neturįs kokių nusiskundimų ir t.t. Toliau kalba pakrypo link tikslo. Saugumietis Vincas man nušvietė, kad įstoti į Seminariją yra sunku, esąs didelis konkursas, reikia turėti pažįstamų, sakėsi, kad jis gali man padėti. Pabrėžęs, kad aš buvęs geras ir pavyzdingas pilietis mokykloje ir kariuomenėje, tik aštuntoje klasėje pasielgęs negerai, atsisakydamas ruošti ateistinę temą, išjuokiančią Bažnyčią ir kunigus.

,,Žinoma, šis vienintelis išsišokimas nėra rimta kliūtis įstoti", — dėstė saugumietis Vincas. ,,Bet visa jūsų giminė yra persiėmusi buržuazinėmis, antitarybinėmis nuotaikomis. Negana to, du tavo dėdės ir tėvas nuteisti už tai, kad palaikė ryšius su ,,banditais". Jie, atrodo, jau pasimokė ir suprato savo kaltę. Bet mums sunku patikėti ir garantuoti, kad toji antitarybinė dvasia nepasireikš tavyje. Jei nori įrodyti mums, kad esi geras tarybinis pilietis, lojalus tarybinei valdžiai, turi parašyti pasižadėjimą".

,,Išdavikas niekada nebūsiu! Kaip galima žmoguje sutalpinti dvi priešingybes: klieriką ir saugumietį", — atkirtau susijaudinęs dėl neteisėtų jo reikalavimų.

,,Ką tu išsigalvojai! Juk niekas tau ir nesako būti išdaviku!" — piktai kalbėjo Vincas. Tu kaip tik gera padarysi, pranešdamas savo bendraminčių klierikų klaidas, antitarybinius jų išsišokimus. Juk ir Biblijoje parašyta, jog reikia atiduoti kas ciesoriaus — ciesoriui, o kas Dievo — Dievui".

,,Jūs norite, kad aš būčiau Judas, išduočiau Kristų,

kiščiausi į kitų žmonių sąžinės reikalus. Juk tai nesiderina su katalikiška sąžine. Kokia čia dar gali būti kalba apie bendradarbiavimą! Aš ir be pasižadėjimo būsiu geras pilietis, geras klierikas".

,,Kvaily! Kokį čia dar Judą sau įsikalei į galvą! Tu absoliučiai nieko neišduodi ir neparduodi!" — piktai šaukė saugumietis. ,,Kariuomenėje juk buvai, tai turėtum suprasti, kad čia nebus jokia išdavystė, o tik garbingas tarybinio piliečio pareigos atlikimas. Kas tau davė tokių keistų pamokinimų?!"

,,Mano sąžinė tam priešinasi, o ne pamokinimai" — paaiškinau.

,,Kokią tu čia sąžinę išsigalvojai?! Jokios sąžinės nėra ir nekalbėk nesąmonių! — šaukė saugumietis Vincas.

,,Nežinau, kaip jūs, o aš tai tikrai turiu sąžinę. Ir nesiskaityti su ja negaliu" — atkirtau jam.

Matydamas, jog aš dar vis nesutinku su jo reikalavimais, saugumietis nukreipė kalbą į kitus dalykus. Teiravosi, ar klausau ,,šmeižikiškų" ,,Vatikano", ,,Laisvės" ir ,,Amerikos balso" laidų. Atsakiau, kad kartais paklausau. Kiek įmanydamas Vincas juodino Vatikaną ir Popiežių. Po ilgų klausinėjimų saugumietis pareiškė:

,,Mums reikalingas tik tavo pasižadėjimas raštu, jog būsi lojalus tarybų valdžiai. Tu pats suprask, kad menkas malonumas man su tavimi čia ginčytis ir leisti veltui laiką. Todėl susitarkim taip: imk šį popieriaus lapą ir rašyk, ką aš tau padiktuosiu. Tik tuomet aš garantuoju tavo įstojimą į Kunigų seminariją."

,,Ne, nerašysiu! Užtenka to, kiek pasikalbėjome. Aš noriu tik vieno: būti geras kunigas ir tuo pačiu pavyzdingas pilietis. Tik ne išdavikas. Manau, kad neverta vėl iš naujo įrodinėti".

,,Tuomet apie įstojimą į seminariją nė negalvok!" — šaukė saugumietis Vincas. ,,Galėsi sau ir toliau per visą gyvenimą tampyti lentpjūvėje lentas. Tu nemanyk, kad tik ant tavęs vieno užsisėdome ir šito reikalaujame. Juk ir klierikai, ir kunigai gyvenate tarybinėje visuomenėje, todėl turite skaitytis su valstybės reikalavimais."

„Bet juk Bažnyčia yra atskirta nuo valstybės ir įstojimas į Seminariją turi priklausyti nuo Seminarijos rektoriaus ar vyskupo, o ne nuo jūsų" – bandžiau jam aiškinti.

„Kas tau pripumpavo tiek daug antitarybinės dvasios?! Tu jau spėjai susidėti su kunigais „ekstremistais" ir nori jų pėdomis sekti. Ne, taip nebus! Apie seminariją tuomet užmiršk visiems laikams ir — niekada nesvajok, kad priėmimas į seminariją nepriklausys nuo valsybės. Savo atsisakymu tu nieko nepagąsdinsi — tik pakenksi pats sau ir Bažnyčiai. Nesikarščiuok, vadovaukis savo protu, o ne pamokymais!" — piktai mokė saugumietis.

„Kartais neužtenka žmogiškos išminties. Geriausia klausyti savo sąžinės ir Dievo balso" — pasakiau jam.

„Jei visada paisysi tos sąžinės išvedžiojimų — pražūsi gyvenime, nieko nepasieksi. Tu tik geriau pasižiūrėk į vyresniųjų kunigų gyvenimą ir pamatysi, kad jie mažai paiso, ką liepia sąžinė, o gyvena kaip jiems geriau. Mes tau garantuojame puikią ateitį, padėsime iškilti į hierarkus, galėsi dirbti didesnėje parapijoje, išvažiuoti į užsienį, jei tik būsi protingas. Tad rašyk pasižadėjimą ir viskas bus gerai. Išsiskirsime, kaip geriausi draugai. Kitaip teks visą gyvenima pyktis. Ir apie savo tėvus, brolius ir seseris pagalvok, kad gali jiems pakenkti. Kada nors tu pats man dėkosi, kad gerai patariau" — įtikinėjo Vincas.

Išvargintas beveik tris valandas trukusio „smegenų praplovimo", norėdamas greičiau juo atsikratyti ir labai trokšdamas būti kunigu, per savo žioplumą sutikau pasirašyti pasižadėjimą būti lojalus ir teikti valstybės saugumo organams informaciją apie antitarybinius išsišokimus Seminarijoje. Tai padariau ne savo noru, bet tik verčiamas moralinės prievartos, kurią panaudojo saugumietis Vincas Platinskas. O prievarta bet kokį dokumentą daro negaliojantį, nes nėra laisvo apsisprendimo.

Išsiskiriant Vincas pareiškė, kad iki Seminarijos mokslo metų pradžios dar teks keletą kartų su juo susitikti, nes gali iškilti kokių nors neaiškumų. Be to, užtikrino neabejotiną mano priėmimą į Seminariją, jam tarpininkaujant per

Religijos reikalų įgaliotinį Tumėną. Sekantį susitikimą nurodė, berods, liepos 19 d. Alytuje prie „Dzūkijos" viešbučio. Apie pokalbį uždraudė kam nors pasakoti.

Nurodytą dieną apie 16 val. saugumietis jau vaikštinėjo netoli viešbučio. Man atėjus, pasakė, kad pokalbis vyks viešbučio antrame aukšte. Į viešbutį jis įėjo pirmas. Man liepė užeiti į nurodytą kambarį po keletos minučių, nes einančius kartu gali kas nors pastebėti. Susitikime saugumietis Vincas teiravosi, kas naujo, klausė, ar kam nors neišsipasakojau. Atsakiau, kad niekam. Įtikinėjau jam, kad sąžinė per visą tą laiką nedavė ramybės ir dėl to pasižadėjimo. Prašiau tą pasižadėjimą sunaikinti, bet saugumietis pasakė, kad jo neturįs ir kad neverta dėl to jaudintis.

Toliau Vincas pasakė, kad man belieka parašyti savo autobiografiją, pasirinkus kokį nors slapyvardį. Viską žadėjo išsiųsti į Maskvą ir niekas apie tai nesužinos.

„Darykit ką norit, bet daugiau ką nors rašyti atsisakau! Nusprendžiau, kad man su jumis nepakeliui. Kam aš turiu kankintis dėl savo sąžinės priekaištų."

„Tu tikrai kažkam viską išsipasakojai! Tikriausia kam nors iš kunigų! Jei taip, tai bus ir jiems, ir tau blogai. Čia jau be kalėjimo nebeapsieisim. Juk tai paslapties išdavimas! Kaip iš tikrųjų yra? Svolačiau, tu kalbėk! — piktai šaukė saugumietis.

Atsakiau, kad sąžinė neleidžia rašyti tai, kas priešinga mano įsitikinimams, kad mano autobiografiją jie ir taip gerai žino. Tada saugumietis dar labiau supykęs ėmė šaukti: „Kiek aš dar su tavim čia terliosiuosi ir aušinsiu burną?! Aš tau jau ne kartą sakiau, kad, jei tu mums nedirbsi pagal pasižadėjimą, tai tavo likimas bus nepavydėtinas: būsi sunaikintas ar uždarytas į kalėjimą!"

Šiame susitikime aš buvau išlaikytas vėl apie tris valandas. Jaučiausi nerviškai labai sukrėstas. Matydamas, kad gali blogai baigtis ir, norėdamas būti kunigu, nusprendžiau parašyti autobiografiją, pasirinkti slapyvardį, bet vykdyti neglavojau.

Pagaliau parašiau autobiografiją. Tada saugumietis liepė pasirinkti slapyvardį. Kai ilgai nesugalvojau, jis pats pasiūlė

„Vyturio" slapyvardį. Saugumietis liepė parašyti raštišką pasižadėjimą, kuriame nurodoma, kad bet kokius pranešimus, skirtus saugumui, pasirašysiu „Vyturio" slapyvardžiu. Visa tai irgi reikėsią išlaikyti paslaptyje. Susitikimo pabaigoje Vincas pareiškė, kad rugpjūčio 2 d. reikės susitikti Vilniuje. Davė namų adresą ir telefono numerį.

Pasirinktą dieną anksti rytą išvažiavau iš Alytaus į Vilnių. Susitikom prie „Gintaro" viešbučio. Čia jis vėl pirmas įėjo į paskirtą kambarį, o man liepė užeiti po kelių minučių.

Saugumietį Vincą domino mano laikysena. Klausinėjo apie mano pažintį su uoliais kunigais, jo vadinamais „ekstremistais". Teiravosi, ką aš girdėjęs apie ekskunigą Starkų Sidabravo parapijoje metusį kunigo pareigas. Pastarąjį iškėlė kaip žmogų be veidmainystės, suradusį tikrąjį kelią. Tuo tarpu kun. A. Svarinską, kun. Sigitą Tamkevičių, kun. Juozą Zdebskį ir kt. apibūdino kaip tarybinės santvarkos šmeižikus.

Šis susitikimas užsitęsė apie dvi valandas. Išsiskiriant kelionės išlaidoms Vincas davė 25 rub., prieš tai liepęs parašyti, kad iš saugumo komiteto aš einamiesiems reikalams paėmiau nurodytą sumą pinigų. Matydamas mano nerimą dėl sutikimo bendradarbiauti, saugumietis dar liepė man atvažiuoti į Vilnių po savaitės, rugpjūčio 9 d.

Paskirtą dieną vėl išvažiavau į Vilnių. Man paskambinus, Vincas nurodė, kad poikalbis vyks netoli rašytojos Žemaitės paminklo esančiame viešbutyje. Į nurodytą kambarį įėjome kaip ir visais atvejais: jis pirmas, aš po kelių minučių. Klausinėjo apie daug ką. Įspėjo mane, kad būčiau atsargus Seminarijoje su kitais klierikais, kad kokiu nors būdu neišduočiau apie bendradarbiavimą. Išsiskiriant vėl kelionės išlaidoms davė 10 rub. ir užtikrino, kad dabar mano įstojimas į seminariją esąs garantuotas, kad nereikią graužtis — viskas būsią kuo geriausiai. Per pirmąsias Kalėdų atostogas žadėjo man paskambinti į namus. Ir vėl teksią susitikti, nes gali iškilti įvairių neaiškumų.

Šis ketvirtasis susitikimas su saugumiečiu Vincu

Vilniuje buvo paskutinis, į kurį aš ėjau pagal žodinį iškvietimą. Daugiau nėjau į panašius susitikimus ir ateityje nebeisiu, nes tai nesiderina su klieriko sąžine.

Rugpjūčio 10 d. gavau telegramą, kad esu priimtas į Kauno Kunigų Seminariją. Niekas — nei iš kunigų, nei iš artimųjų nenutuokė, kokie sunkūs buvo „stojamieji egzaminai", privertę daryti sąžinės kompromisus.

Per pirmąsias Kalėdų atostogas, nesulaukęs mano skambučio, saugumietis Vincas paskambino man į namus. Bet, manęs neradęs, namiškiams prisistatė kaip geras mano draugas, kuriam aš turįs paskambinti. Supratau, kas per „draugas" skambino. Nesulaukęs iš manęs skambučio per šias atostogas, stengėsi sugauti per kitas, bet vis nerasdavo namuose. Tik antro kurso pabaigoje, per Velykų atostogas, man pakėlus ragelį, Vincas klausė, kodėl aš jam nepaskambinęs. Atsakiau jo nepažįstąs ir nenorįs turėti su juo jokių reikalų. Saugumietis pagrasino, kad tai geruoju nesibaigsią. Tada aš padėjau ragelį, nesileisdamas į jokias kalbas.

1980 m. gegužės 27 d. gavau oficialų pranešimą iš Vilniaus valstybinio saugumo. Jame buvo nurodyta, kad esu kviečiamas liudininku gegužės 28 d. 10 val. pas tardytoją Balčiūną.

Dideliam mano nustebimui saugumo rūmuose vėl pasirodė saugumietis Vincas, o ne tardytojas Balčiūnas. Aš tuoj pareiškiau:

„Esu iškviestas ne pas jus, o pas tardytoją Balčiūną. Ko čia jūs atėjote? — paklausiau jį.

Saugumietis suriko:

„Tu ką, snargliau, rupūže! Nenori jau pažinti manęs?! Spėjai jau pamiršti tai, ką buvai pažadėjęs Alytuje! Nurodinės jis čia man, piemuo! Kalbėsi su manimi ir su tardytoju Balčiūnu."

„Prašau nesikolioti. Jei koliositės, su jumis nekalbėsiu!"

„Žiūrėk, kaip tave išauklėjo visokie svarinskai ir tamkevičiai. Tu jau pasidarei labai didelis ponas ir nenori visiškai su mumis kalbėtis," — ironizavo saugumietis.

Matydamas, kad aš nenoriu su juo kalbėtis, pykstu, Vincas telefonu pakvietė kitą, pavardės nepasisakiusį

saugumietį, matomai vyresnį pareigūną. Pastarasis atsinešė kažkokius popierius, turbūt mano bylą ir pradėjo vardinti Seminarijoje padarytus ,,nusikaltimus". Pirmasis ,,nusikaltimas", kad aš šv. Juozapo dieną 14 min. skaičiau savo kurse referatą apie Rūpintojėlį ir Vytį. Supratau, kad kurse ne aš vienas buvau užverbuotas, dar kažkas yra, kuris uoliai informuoja saugumo organams. Antras — kad parašiau politiniams kaliniams laiškus. Iš dešimties kaliniams parašytų laiškų tik viena Nijolė Sadūnaitė gavo, nes ji buvo jau tremtyje. Visi kiti buvo sulaikyti Vilniaus saugumo. Ypač saugumiečiams nepatiko Velykinis pasveikinimas:

,,Mielas broli (sese) Kristuje, Kristaus kryžiaus istorija nesibaigia Jo mirtimi. Pro kapą turime žiūrėti ir galvoti apie galutinę pergalę ir kryžiaus triumfą" (šv. Velykos, 1979 m.).

Perskaitęs laišką, adresuotą Viktorui Petkui, nepažįstamas saugumietis paklausė, dėl ko aš jam rašiau sveikinimą. Juk jis man nėra joks giminė. Atsakiau, kad jis mano dvasios brolis ir kad kataliko pareiga sušelpti kalinį maistu, drabužiu ar bent laišku.

,,Tu negalvok, kad mes esame kvaili ir nesuprantame, kas yra toje religinėje mintyje paslėpta. Kokios, po velnių, tu pergalės ir triumfo linki tam ,,banditui"! — nervinosi saugumietis.

Ir, kiek galėdamas, saugumietis juodino Viktorą Petkų, Petrą Paulaitį. Kai bandžiau jam prieštarauti, liepė man nutilti. Panašiai ir mano tėvą išvadino ,,banditu". Sakė, kad ir aš jų pėdomis seku.

Po to įėjo tardytojas Balčiūnas. Jį domino klausimai: ar aš pažįstąs Anastazą Janulį, ar jis neatveždavo į Seminariją pogrindinės spaudos? Atsakiau, kad artimai nepažįstu, tik girdėjęs apie jį, ir kad į Seminariją niekada jis nieko nebuvo atvežęs. Tardytojas pyko, grasino baudžiamuoju straipsniu už melagingus parodymus. Tvirtino, kad Janulis prisipažinęs, jog man į Seminariją atveždavęs pogrindžio leidinių. Viską paneigiau. Tardymas užtruko vieną valandą. Tardytojui Balčiūnui reikalaujant ir gąsdinant išmetimu iš seminarijos, po tardymo protokolu pasirašiau.

Jam išėjus, vėl „auklėjo" saugumiečiai. Teiravosi, kas daugiau per spalio šventes himno metu sėdėjo. Atsakiau, kad nemačiau. Klausė, ko važiavęs pas kun. Alfonsą Svarinską ir S. Tamkevičių, ką ten kalbėjomės. Atsakiau, kad čia mano sąžinės reikalas. Tada vienas iš jų ėmė šaukti, kad tokiems, kaip aš nevieta Seminarijoje, nes ten ir bręsta tokie, kaip Svarinskas, Tamkevičius. Liepė man rašyti pasiaiškinimą dėl visų tų „nusikaltimų", padarytų Seminarijoje per trejus metus. Rašyti kategoriškai atsisakiau, nes nelaikiau tai nusikaltimais. Išsiskiriant pasakė, jog būsią blogai, jei nevykdysiu tai, ką pažadėjau. Ir jei toliau save taip vesiu, teks palikti Seminariją. Sakė, kad vasarą teksią dar susitikti.

Iš viso tą dieną saugumo rūmuose buvau išlaikytas penkias valandas. Pagrindinis iškvietimo tikslas ne tiek tardyti dėl Janulio bylos, kiek įbauginti mane. Mane „auklėjo" tardytojas Balčiūnas ir dar keturi saugumiečiai.

Jums, viršininke, ir visiems saugumo darbuotojams noriu priminti SNO Visuotinės Žmogaus teisių deklaracijos, priimtos 1948 m. gruodžio 10 d., 12 ir 20 straipsnius, kuriuos pažeidė saugumietis Vincas Platinskas bei kiti jūsų darbuotojai:

12 straipsnis skelbia, kad „negalima savavališkai kištis į nė vieno žmogaus asmeninį ir jo šeimos gyvenimą, negalima kėsintis į korespondencijos slaptumą arba į jo garbę ir reputaciją. Kiekvienas žmogus turi teisę, kad įstatymas jį saugotų nuo tokio kišimosi arba tokių pasikėsinimų".

20 straipsnio 2-oje dalyje skelbiama: „Niekas negali būti verčiamas stoti į kokią nors organizaciją".

Baigdamas šį atvirą laišką jums, Viršininke, prašau ir reikalauju;

1) 1977 m. birželio mėn. parašytą mano pasižadėjimą bendradarbiauti su valstybės saugumo organais laikyti negaliojančiu, nes buvo panaudota moralinė prievarta,

2) nešantažuoti ir neversti bendradarbiauti su saugumu jaunuolių, trokštančių būti kunigais,

3) leisti Lietuvos vyskupams, valdytojams ir Seminarijos

vadovybei laisvai, nepriklausomi nuo Religijos reikalų įgaliotinio, spręsti apie kandidatų kunigus tinkamumą,

4) palikti visišką laisvę kiekvienos vyskupijos vyskupui ar valdytojui laisvai paskirti ar įkelti kunigą į bet kurią parapiją.

Kreipdamasis į jus, remiuosi LTSR Konstitucijos 47 straipsniu, kuris leidžia pateikti valstybės organams pasiūlymus, kritikuoti trūkumus

Kiauklių klebonas kun. Rokas Puzonas

Kiaukliai

1984.XII.25.

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

(Raudonasis „vyskupas" — bedievis P. Anilionis yra uzurpavęs okupuotos Lietuvos bažnyčių administravimą):

Vilnius. RRT įgaliotinis Petras Anilionis neleidžia dirbti vyskupo Julijono Steponavičiaus patvirtintai Vilniaus arkivyskupijos Kunigų tarybai ir Konsultorių kolegijai. Jis pasiūlė arkivyskupijos valdytojui kun. Algirdui Gutauskui sudaryti kompromisinę Kunigų tarybą ir Konsultorių kolegiją: iš vyskupo patvirtinto Konsultorių kolegijos sąrašo už Kybartų bažnyčioje kun. S. Tamkevičiaus suėmimo metinėse pasakytą pamokslą išbraukti kun. Joną Lauriūną, kun. Algimantą Keiną išbraukti kaip reakcingą ir buvusį TTGKK narį. Iš Kunigų tarybos išbraukti kun. Kazimierą Žemėną, kad būtų vietos įtraukti valdžiai palankius kunigus. Mons. Juzefas Obremski pasitraukė iš kunigų tarybos.

Panaši reorganizacija laukia ir Panevėžio Kunigų tarybos bei Konsultorių kolegijos. Net bemaž ištisai įgaliotinio įstaigos sudarytos Kunigų tarybos yra paralyžuotos — nieko neveikia, nesudaryti statutai. Tarybą posėdžiui turi kviesti vyskupas ar valdytojas, bet jis gali ją kviesti tik suderinęs su įgaliotiniu. Su įgaliotiniu reikalaujama suderinti ir svarstomus klausimus.

* * *

Kam Tai Naudinga?

(Turgelių dekanato dekanas kun. K. Vaičionis drauge su bedieviškąja okupuotos Lietuvos valdžia išėjo viešon kovon prieš „LKB Kroniką"):

Pasirodžius „Kronikai", kaip ir reikėjo tikėtis, sunerimo valdiški bedieviai. Kulto reikalų įgaliotinis kreipėsi į vyskupus, kad jie likviduotų „Kroniką". Vyskupai paaiškino, kad „Kronika" gimė be jų žinios ir apskritai jie nežino, kas ją leidžia. Nepasisekus šiam bandymui, saugumas pradėjo kratas ir areštus, pasipylė teismai ir skaudūs nuosprendžiai — keli asmenys neteko laisvės. Saugumiečiai stengėsi užmegzti dialogą su kunigais, kuriuos jie įtarė, galinčiais turėti ryšį su „Kronika", įrodinėjo jiems, kad „Kronika" netarnauja Bažnyčiai, tuo labiau valstybei, o tik sunkina Bažnyčios padėtį. Ir vis tik, nepaisant persekiojimų, kratų, tardymų, areštų, nelengvomis pogrindžio sąlygomis „Kronika" eina toliau, tačiau saugumietiška propaganda taip pat kai ko atsiekė — atsiranda kunigų, patikėjusių eilės metų propaganda ir, sunku paaiškinti, nuoširdžiai, ar tam tikrais tikslais pasisakančių prieš minėtą leidinį.

1985 m. vasario mėnesį Vilniuje, vesdamas kunigams rekolekcijas, prieš „Kroniką" aštriai pasisakė Turgelių dekanato dekanas kun. Kazimieras Vaičionis. Pasak jo, šitas leidinys prieštarauja evangelinei meilės dvasiai, kritika užgauna ateistus. Kun. K. Vaičionis savo kalboje smerkė parašų rinkimą, protestus, memorandumus, teisių gynėjus. Pagal kun. K. Vaičionį, skriaudžiamasis iš meilės skriaudikui privalo tylėti ir negali skųstis, priešingu atveju, pagalbos šauksmas būtų nusikaltimas prieš meilę. Analogiškai, kai vilkas nešasi avį, piemuo vardan meilės vilkui turi tylėti ir ramiai žiūrėti. Vardan meilės chuliganui reikia slėptis už medžio ir negelbėti žmogaus, kai šis jį muša ir spardo . . . Kun. K. Vaičionis nepripažįsta savigynos teisės tikintiesiems ir Bažnyčiai. Kažin ar tokia „meilė" yra evangelinė meilė, kai neginamos brangios vertybės. „Tas

laisvės nevertas, kas jos negina", — užrašyta viename paminkle.

Abejotina, ar tokią „meilę" palaikytų Kristus. Fariziejams Jis turėjo aštrų žodį — ‚pabaltinti karstai", „veidmainiai". Į šventyklą susikrausčiusiems pirkliams Jis parodė rimbą . . ., užstojo apaštalus nuo fariziejų, kaltinusių juos subatos pažeidimu, mat apaštalai skynė ir valgė varpas. Alkanas turi teisę valgyti. Užstojo puolusią moterį — gynė žmogaus teisę į gerą vardą. Jis gynė vaikelių teises, griežtai pasisakydamas prieš nekaltų sielų papiktintojus . . . Evangelija nepataikauja blogiui. Ji giria šv. Krikštytoją, kai jis, gindamas šeimos šventumą, „įžeidė" paleistuvį Erodą ir už tai turėjo mirti. Panašiai elgėsi ir apaštalai. Apaštalams buvo liepta nekalbėti apie Kritų, bet jie atsakė, kad „Dievo reikia labiau klausyti, negu žmonių".

Pagal kun. K. Vaičionį, nusikaltimu prieš meilę būtų galima apkaltinti ir Pietų Afrikos Bažnyčią, kovojančią už negrų teises, ir Čilės dvasininkus, solidarizuojančius su režimo aukomis, kenčiančiomis koncentracijos stovyklose . . . Visi privalome žinoti, kad smerkti veiksmą dar nereiškia smerkti asmenį. Veiksmas gali būti smerktinas, bet asmuo, jį atliekantis, visada lieka vertas pagarbos. Tačiau iš pagarbos asmeniui jokiu būdu negalima sutikti su jo netinkamu elgesiu. „Man draugas yra Sokratas, man draugas — Platonas, bet didžiausias draugas yra tiesa", — taip buvo sakoma jau senovėje. Gerbiamas kunigas nepripažįsta teisės kitiems protestuoti, sau gi daro išimtį — protestuoja prieš ginančius tikinčiųjų teises . . .

Kam naudingi tokie protestai? Bažnyčiai ar tiems, kurie kovoja prieš Bažnyčią?

* * *

TSRS Aukščiausios Tarybos Prezidiumo Pirmininkui K. Černenkai

Nuorašai:

RRT prie TSRS Ministrų Tarybos Pirmininkui Kurojedovui

Lietuvos TSR RRT įgaliotiniui P. Anilioniui

Adresas atsakymui: 235610 Telšiai, Spaudos 2, Vyskupijos kurija

Telšių vyskupijos ir Klaipėdos prelatūros kunigų

P r a š y m a s

(Telšių vyskupijos ir Klaipėdos prelatūros kunigai vėl beldžiasi į sąžinės netekusių ir savo pačių konstituciją išniekinusių Rusijos ir okupuotos Lietuvos valdžios pareigūnų duris):

Jūs labai daug pasisakote apie taiką ir tarptautinį teisingumą, todėl norime atkreipti Jūsų dėmesį į tikinčiųjų patiriamus neteisingumus.

Nors Tarybinė Konstitucija garantuoja visiems piliečiams sąžinės laisvę, bet mes, kunigai ir tikintieji, susiduriame su įvairiausiais nekonstituciniais suvaržymais ir nenugalimais sunkumais. Štai keletas svarbesnių:

1) 1946 m., Vyriausybės patvarkymu, buvo uždarytos trys Kunigų seminarijos; palikta tiktai viena (Kauno mieste) ir ta pati su labai mažu auklėtinių skaičiumi. Tiesa, paskutiniu metu leidžiama kasmet priimti apie 30 auklėtinių, tačiau kunigų skaičius aiškiai nepakankamas. **Vien Telšių vyskupijoje ir Klaipėdos prelatūroje iš 142 bažnyčių tik 84 turi savo kunigus, o 58 bažnyčios — be kunigų!**

Be to, yra priversti dirbti kunigo darbą ligoniai, nusenę, invalidai kunigai, kuriems normaliose sąlygose priklausytų užtarnautas poilsis. Kunigų skaičius LTSR kasmet labai mažėja — išmiršta 2-3 kart daugiau, kaip įšventinama naujų, jaunų kunigų! Padėtis katastrofiškai sunkėja. Atsiranda savarankiškai baigusių mokslą, valstybės neužregistruotų, vadinamų nelegaliais kunigų. Tai tikrai nenormalu! Kad visa to nebūtų, būtina leisti priimti į Kauno Tarpdiecezinę Kunigų seminariją ne 30 naujų auklėtinių kasmet, bet tiek, kiek Lietuvos Katalikų Bažnyčios episkopatui bus reikalinga. Primename, kad Kauno Kunigų

seminarija pilnai išlaikoma vien tikinčiųjų ukomis.

2) Iki šiol ir toliau pasilieka sena, skaudir atvira žaizda dėl Tarybų Valdžios neteisėtai atimtos Klaipėdos katalikų bažnyčios.

Bažnyčia buvo pastatyta su Tarybų Valdžios Ministrų Tarybos sutikimu ir leidimu. Ją statė Klaipėdos dirbantieji, statybą aukomis rėmė visa Lietuvos tikinčioji liaudis. Tik pastačius, prieš pat pašventinimą, bažnyčią Tarybinė Valdžia konfiskavo, nugriovė bokštą ir pavertė ją Valstybine Filharmonija. Visi daugkartiniai Klaipėdos tikinčiųjų prašymai liko neišklausyti. Vargsta tikintieji, kamuojasi Klaipėdoje dirbantieji kunigai, nes pernelyg jau mažas dabartinis Klaipėdos miesto maldos namelis. Žmonės vargsta lauke ant lietaus ir kenčia šaltyje, nes bažnytėlėje nėra kur susitalpinti. Todėl labai labai Jus prašome patenkinti Klaipėdos tikinčiųjų nuolatinius prašymus — grąžinti jų darbu ir lėšomis pasistatytą bažnyčią, nes Klaipėdos tikintieji stropiu ir sąžiningu savo kasdieniniu darbu to tikrai nusipelnė.

3) Tarybinė Konstitucija garantuoja visiems savo piliečiams sąžinės laisvę. Deja, dalis vietinės valdžios pareigūnų ateistų, pažeisdami tarybinę Konstituciją, varžo jos garantuojamas religines teises, kaip štai: labai mažai teleidžia religinės spaudos, kuri nepatenkina nei minimalių tikinčiųjų poreikių, draudžia moksleiviams ir tarnautojams lankyti bažnyčią, neleidžia vaikų mokyti religijos, tikėjimo tiesų, kaip tai daroma kitose socialistinėse demokratinėse respublikose.

Todėl tikimės, kad minėtų valdžios pareigūnų antikonstituciniai veiksmai bus sudrausti ir tikintiesiems nebus trukdoma praktikuoti tikėjimą.

4) Paskutiniu metu mus ypač nustebino ir didžiai nuliūdino dviejų mūsų kunigų — Alfonso Svarinsko ir Sigito Tamkevičiaus — nuteisimas didelėmis bausmėmis, nors jie tik gynė tarybinės Konstitucijos garantuojamas religines tikinčiųjų teises. Šiuo metu už grynai religinę veiklą suimtas kun. Jonas-Kastytis Matulionis.

Todėl mes labai prašome jus, Gerb. Pirmininke, paveikti

atitinkamas Valstybės valdžios įstaigas, kad būtų peržiūrėtos kun. Alfonso Svarinsko ir kun. Sigito Tamkevičiaus bylos, kad jie ir kun. Jonas-Kąstytis Matulionis būtų paleisti į laisvę ir vėl galėtų laisvai eiti savo kunigo pareigas.

Telšių Vyskupijos ir Klaipėdos Prelatūros kunigai:

Adomas Alminas
Stanislovas Anužis
Klemensas Arlauskas
Albinas Arnašius
Antanas Augustis
Brunonas Bagužas
Aloyzas Baškys
Antanas Beniušis
Petras Bernotas
Domininkas Bivainis
Juozapas Bukauskas
Antanas Binkus
Bronislovas Burneikis
Juozapas Butkus
Liudvikas Dambrauskas
Stanislovas Ežerinskas
Antanas Garjonis
Juozapas Gasčiūnas
Kazimieras Gasčiūnas
Vincentas Gauronskis
Jonas Gedvila
Algis Genutis
Domininkas Giedra
Antanas Gylys
Juozapas Grabauskas
Jonas Ilskis
Antanas Ivanauskas
Aleksandras Jakutis
Juozapas Janauskas
Petras Jasas
Antanas Jurgaitis
Vladislovas Juškys
Jonas Kauneckas
Anicetas Kerpauskas
Vincentas Klebonas
Alfonsas Klimavičius
Bronislovas Latakas
Aloyzas Lideikis
Petras Linkevičius
Petras Lygnugaris
Petras Merliūnas
Juozapas Maželis
Juozapas Miklovas
Vytautas Mikutavičius
Julijonas Miškinis
Vytautas Motekaitis
Petras Našlėnas
Juozapas Ošlauskas
Juozapas Pačinskas
Jonas Pakalniškis
Algirdas Pakamanis
Jonas Paliūkas
Petras Palšis
Jonas Paulauskas
Jonas Petrauskas
Konstantinas Petrikas
Tadas Poška
Antanas Petronaitis
Kazimieras Prialgauskas
Adolfas Pudžemys
Alfonsas Pridotkas
Klemensas Puidokas
Petras Puzaras
Bronius Racevičius

Vladas Radveikis
Antanas Ričkus
Kazimieras Rimkus
Jonas Rudzinskas
Pranas Ružė
Stanislovas Sakutis
Vincentas Senkus
Liudas Serapinas
Petras Serapinas
Henrikas Sirtautas
Vytautas Skiparis
Domininkas Skirmantas
Petras Stukas
Liudvikas Šarkauskas
Antanas Šeškevičius
Valentinas Šikšnys
Zigmas Šimkus
Juozas Širvaitis
Juozas Šiurys
Vladas Šlevas
Juozas Šukys
Henrikas Šulcas
Tomas Švambarys
Julius Tamašauskas
Feliksas Valaitis
Petras Venckus
Konstantinas Velionikis
Leonas Veselis
Vincas Vėlavičius
Jonas Vičiulis
Antanas Zdanavičius
Juozas Zeberskis
Ferdinantas Žilvys
Kazimieras Žukas
Romualdas Žulpa
Vytautas Žvirzdinas
parašas neįskaitomas
parašas neįskaitomas

1984 m. gruodžio mėn.

Kunigai, atsisakę pasirašyti po pareiškimu:

Jonas Beinoris, Česlovas Degutis, Zenonas Degutis, Edmundas Germanas, Juozapas Gedgaudas, Stanislovas Ilinčius, Kazimieras Macelis, Juozapas Mantvydas, Juozapas Ratalė, Antanas Striukis, Bernardas Talaiškis, Vytautas Kadys.

Renkant parašus, nerasti namuose šie kunigai:

Bronislovas Brazdžius, Anupras Žukas, Anupras Gauronskis, Kazimieras Gylys, Konstantinas Jadviršis, Izidorius Juškys, Stanislovas Vaitelis, Stanislovas Letukas, Juozapas Liutkevičius, Aloyzas Orentas, Pranciškus Šatkus, Pranas Venckus, Vincas Vitkus.

* * *

Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui Petrui Anilioniui

Kun. Juozapo Razmanto, Žalpių klebono, Kelmės raj.,

P a s i a i š k i n i m a s

(Religijų reikalų įgaliotinis P. Anilionis pavergtos Lietuvos kunigams steigia „karantiną": nevalia teikti jokių dvasinių patarnavimų už savo parapijos ribų):

1984 m. spalio 30 d. Pakražančio apylinkės pirmininkas parodė man Religijų reikalų įgaliotinio P. Anilionio vardu rašytą įspėjimo raštą, kad aš neturiu teisės laikyti pamaldas ir patarnauti tikintiesiems Viduklės bažnyčioje. Toks Religijų reikalų kulto įgaliotinio raštas yra priešingas TSRS Konstitucijai, Helsinkio nuostatams ir Tarptautinėms teisėms bei įstatymams, kuriuos pasirašė Tarybų Sąjungos Vyriausybė.

Vyskupas, paskyręs mane į Žalpius, įpareigojo pagelbėti aptarnauti Viduklės paraijos tikinčiuosius, kada tik jie mane prašys. Buvo pasiūlyta man gyventi Viduklėje ir būti Žalpių klebonu, nes Žalpių Bažnyčiai priklausantis gyvenamas namas — klebonija bedievių atimta ir kunigai turi gyventi supuvusioje, avarinėje lūšnoje, kurios nei taisyti, nei remontuoti neįmanoma.

Beveik pusė Žalpių parapijos yra Raseinių rajono ribose, rubežiuojasi su Viduklės parapija ir nusitęsia arti pačios Viduklės. Žalpių parapijos tikintieji savo mirusiuosius laidoja Viduklės parapijos kapinėse, todėl aš privalau atlikti religines laidotuvių apeigas ir atlaikyti pamaldas mirusių prisiminimo metinėse, trisdešimtą dieną nuo mirties dienos ir kitomis progomis Viduklės bažnyčioje, kada tik manęs prašo ir atvažiuoja parsivežti.

Ką man daryti — patarnauti ar atsisakyti patarnavimų tikintiesiems — nurodo Bažnyčios kanonai. Bausmes dėl galimų ar negalimų patarnavimų skiria vyskupas, o ne vykdomieji komitetai. Jei visa tai nepatinka RRT įgaliotiniui, prašau savo pažiūras derinti su vyskupijos vyskupu.

1984 m. lapkričio mėnesio 5 d. Kelmės rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoja Lpinskienė, išsikvietusi mane į Kelmę, parodė man iš Rasenių rajono gautą antrą įspėjimą — tokio pat turinio kaip ir pirmasis. Pradžioje pavaduotoja barė mane, kad po pirmo įpėjimo vėl dalyvavau spalio mėn. 26 dienos pamaldose už kun. Svarinską Viduklės bažnyčioje, nors tuo metu dar nebuvau gavęs jokio įspėjimo; pirmą įspėjimą man parodė spalio mėnesio 30 d. Ir matęs įspėjimus, netikiu, kad jie būtų rašyti RRT įgaliotinio, nes pirmasis be jokio antspaudo o antrame įspėjime išsireiškia: „Liaupsinai nusikaltėlį A. Svarinską . . ." Taip gali išsireikšti tik eilinis žmogus, nepažindamas kunigų, tuo labiau uolaus kunigo Alfonso Svarinsko, o ne aukštas pareigūnas. Be to, nė vieno įspėjimo rašto man nedavė nei pasiimti, nei nusirašyti turinio.

Religijų kulto įgaliotinis turėtų būti tarpininku tarp šiandieninės ateistinės valdžios ir mūsų, beveik visos liaudies ir jos kunigų, objektyviai nušviesti saujelei ateistų kunigų darbą, o ne vykdyti neapykanta pasižymėjusių saujelės ateistų interesus.

Taip, kun. A. Svarinskas „prasikaltėlis" bedieviams. Tikintiesiems kun. A. Svarinskas yra vienas iš uoliausių kunigų, vienas iš dvasingiausių, atliekančių ne kulto tarno, o katalikų kunigo pareigas, realius daiktus ir įvykius iškeldamas į tiesos matą . . . Už tai jis kankinamas, tačiau kankinių kančios ir kraujas stiprina šventą Tikėjimą.

Nacių laikais kunigai gelbėjo, slėpė žydus, rusų belaisvius, išpirkinėjo jaunimą iš Reicho armijos . . . Šiandien kovojama už kiekvieną moralinę tiesą.

Kadangi abu įspėjimo raštai siųsti ne man asmeniškai, o Raseinių rajono Kelmės rajonui ir man jie neatiduoti — duoda progos abejoti, ar jie rašyti RRT įgaliotinio ar tos pagiežiškos saujelės ateistų. Įspėjimuose esu baramas, kad prasikaltau, nesilaikydamas Religijų susivienijimo nuostatų 19 straipsnio. Religijų susivienijimų nuostatai yra priešingi Tarybų Sąjungos Konstitucijai, Helsinkio nutarimams, Tarptautinei Teisių Deklaracijai ir Bažnyčios kanonams. Tai ne įstatymai, o pagalys, duotas bedieviams pulti

tikinčiuosius, niekinti šventoves laužyti kryžius . . . Prieš juos pasirašė Vyskupai ir 520 kunigų. Jei pasirašiusieji jų laikytųsi, būtų veidmainiais.

Kelmės rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoja Lapinskienė patarė man susiderinti su Raseinių rajonu, gauti leidimą religiniams patarnavimams, tačiau leidimus parapijoje pagal Bažnyčios kanonus duoda parapijos klebonas, o ne vykdomieji komitetai. Dar nebuvo girdėta, kad vykdomieji komitetai ką nors leistų, tai yra linkėtų gero Bažnyčiai. Priešingai, jie tik draudžia, kiršina kunigus, skirstydami juos į lojalius ir ekstremistus, siunčia šnipus į bažnyčias sekti, kokie kunigai atlieka religines apeigas, kokius pamokslus sako, kas iš vaikų ir jaunimo dalyvauja pamaldose, patarnauja šv. Mišioms.

Taip, ateistams viskas galima. Nereikia jiems leidimų įžeidinėti tikinčiųjų religinius jausmus, niekinti šventoves, laužyti kryžius bei koplytstulpius, niekinti senkapius, sunaikinti juose esančius architektūrinius paminklus (kaip Panų kalne ir kt.). Bedieviškai propagandai galima gadinti, klaidinti tikinčiųjų vaikus bei jaunimą, o tikintiesiems nieko negalima. Negalima mokyti vaikus tikėjimo tiesų, negalima vaikams lankytis bažnyčiose, aktyviai dalyvauti pamaldose, patarnauti šv. Mišioms, negalima dalyvauti giedojime bei procesijose. Už tai vaikai persekiojami, baudžiami, baigus vidurinę mokyklą, neprileidžiami prie egzaminų . . . Net laidojant mirusius, ateistai mokytojai, padėjus vainikus, vaikus išvaiko iš bažnyčios.

Tikintiesiems kliudoma lankyti šventas vietas: Šiluvą, Žemaičių Kalvariją, Kryžių kalną . . . Iš vairuotojų atimamos teisės už tai, kad jie nuveža tikinčiuosius į minėtas šventoves bei jose vykstančius atlaidus.

Man atrodo, kad bedieviams per daug leidžiama — net mokyti vyskupus, kokios jų pareigos bei teisės, nurodinėti kunigams, kada, už ką, kaip ir kur melstis — atlikinėti religines apeigas.

Viso to akivaizdoje, kai Tarybų Sąjungos Konstitucija, Helsinkio nutarimai, tarptautiniai susitarimai ir visi Tarybų Sąjungos įstatymai užtikrina pilną tikėjimo ir religinių

apeigų atlikimo laisvę, aš, kad ir būdamas vyresnio amžiaus, atlikdamas religines apeigas, padėdamas kaimynams atarnauti tikinčiuosius, jiems asmeniškai prašant, nors ir ne savo parapijos bažnyčioje, nesu prasikaltęs tikintiesiems nei bažnyčios kanonams, ypač kai Lietuvoje jau daugiau kaip 160 bažnyčių yra be kunigų, kai daugeliui jaunuolių, norintiems būti kunigais, pastojamas kelias Kunigų seminarijon. Todėl nesu užsitarnavęs tokių griežtų įspėjimų su gąsdinimais taikyti griežtesnes priemones, tik neparašyta, kokios tos priemonės bus — kaip kun. A. Svarinskui, ar kaip kun. Papeliuškai.

Jei esu kuo prasikaltęs dėl kunigo darbo, liturginių apeigų, krikščioniškos moralės (net mylėti priešus, melstis ir nekeikti už persekiojimus), maldomis remti kalinius ir klystančius, prašau įspėti mane per tiesioginį Vyskupą o ne per rajonų vykdomuosius komitetus".

Keliose vietose pataisyta kalba (red. past.).

Vyriausiam Lietuvos Prokurorui

Nuorašai:
Lietuvos Vyskupams ir Valdytojams;
RRT įgaliotiniui Petrui Anilioniui;
Saugumo komiteto pirmininkui;

Kun. Antano Yliaus, Joniškio bažnyčios altaristos, gim. 1909.IV.21. gyv. Joniškis Tarybų 2c,

P a r e i š k i m a s

(Komunistai, pasitelkę melą, sugeba tik tikinčiuosius apšmeižti, todėl jų prašyti, kad šmeižtą atšauktų — yra tolygu, kaip iš velnio šveisto vandens prašyti):

1974 m. Šiaulių miesto ir rajono prokuroras Leonavičius man tvirtino, kad prokuroras prižiūri ir budi, kaip vykdomi įstatymai. Įstatymai gi draudžia šmeižtą, melą. Už tuos veiksmus baudžia.

Tai turėdamas galvoje, kreipiuosi į vyriausiąjį Lietuvos Prokurorą, prašydamas atkreipti dėmesį į šiuos dalykus:

„Lietuvos Tarybinėje enciklopedijoje", Vilnius 1981 m., VIII t. 319 p. parašyta: „Už meilužės nužudymą prel. Konstantinas Olšauskis 1929 m. nuteistas penkiems metams kalėti. 1931 m. amnestuotas".

Pagal knygą J. Kauneckis „Prelatas Olšauskis", Vilnius 1962 paruoštas filmas „Devyni nuopolio ratai". Minėtos enciklopedijos ir knygos leidėjams būtų nedovanotina gėda, jei jie nežinotų, kad prelato K. Olšauskio byla buvo ne kriminalinė, o politinė. Juk prelatas K. Olšauskis nuteistas be jokių jo nusikaltimų įrodymų. Tai pripažino buvęs ministras Žilinskas; Aukščiausiojo teismo pirmininkas Grigaitis ir teismo patarėjai, kad jie nuteisė prelatą K. Olšauskį be jokių nusikaltimo įrodymų. Jis nuteistas pagal jam ir Katalikų Bažnyčiai priešiškos spaudos sukeltą psichozę, kuriai pritarė tuometinė valdžia.

Tai bjaurus ir nedovanotinas šmeižtas, klaidinantis ir gadinantis visuomenę, o ypač jaunimą. Dėl to prašau ir reikalauju teisės, teisybės bei teisingumo vardu įpareigoti atitinkamas instancijas išbraukti iš enciklopedijos minėtą žinutę, uždrausti demonstruoti sukurtą filmą ir išimti iš apyvartos minėtą knygą apie prelatą K. Olšauskį, atitaisyti teismo, knygos bei filmo padarytą moralinę žalą. Tokios knygos ir filmai tarybų valdžiai tikrai garbės nedaro.

Jūs, kaip įstatymų saugotojas, turite budėti, kad tarybų valdžios prestižas nebūtų žeminamas tokiomis knygomis ir filmais. Istorija tokių dalykų nedovanos."

1984.X.25.

(Atsiskaitant su nepageidaujamais asmenimis — kerštas yra pagrindinė to atsiskaitymo priemonė):

Alytus. 1984 m. šv. Kalėdoms II Alytaus bažnyčios šventoriuje buvo ruošiama Kalėdinė eglutė. Renginys, nors ne pirmi metai kai ruošiamas, nepatiko miesto valdžiai. Alytaus miesto vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoja Laukienė klebonui kun. P. Račiūnui šaukė: „Tarybų valdžia galinga! Mes priemonių turime, susitvarkysime!" Galiausiai valdžios pareigūnai sutiko leisti

ruošti bažnyčioje Kalėdinę eglutę.

Tą dieną, kai vyko šventė, Alytaus miesto mokiniams buvo daromi įvairiausi trukdymai: mokyklose buvo rengiami įvairūs renginiai, mokiniai iki vakaro buvo išlaikyti mokyklose, buvo grasinama neiti į bažnyčioje organizuojamą eglutę. Nežiūrint trukdymų, vaikų ir jaunimo prisirinko keletas tūkstančių. Nemaža jų dalis ėjo išpažinties ir priėmė šv. Komuniją.

Tuo laiku, kai vyko pats renginys, iš kiekvienos mokyklos į bažnyčią buvo atsiųsta po kelis mokytojus sekti savo mokyklos mokinius. Saugumo ir civiliai apsirengę milicijos darbuotojai nuo renginio pradžios iki jo pabaigos budėjo šventoriuje.

1985 m. vassrio mėn. 14 d. administracinė komisija prie Alytaus miesto Liaudies deputatų tarybos vykdomojo komiteto: pirmininkas — B. Butvilienė, sekretorius — J. Lelienė, nariai — J. Smilčienė, A. Petraitienė, A. Ivanauskas, išnagrinėjusi viešame posėdyje administracinę bylą Nr. 124, nustatė, kad kun. Antanas Gražulis, Antano, 1984 m. gruodžio mėn. 15 ar 18 d. (neįskaitoma, nors iš tikrųjų tai įvyko gruodžio mėn. 26 d.) Alytaus bažnyčios šventoriuje surengė ikimokyklinio amžiaus vaikams Kalėdų eglutę, ko pasėkoje sukėlė triukšmą ir pažeidė viešąją tvarką. Tuo būdu pažeidė Lietuvos TSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumo įsaką 1966 m. 05.12. Vadovaudamasi Administracinių baudų skyrimo ir išieškojimo nuostatais, patvirtintasis Lietuvos TSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumo 1962 m. sausio 19 d. įsaku, komisija nutaria: skirti kun. Gražuliui Antanui, Antano, administracinę nuobaudą 50 rub.

* * *

Alytus. 1985 m. sausio 14 d. Alytaus miesto ir rajono autoinspekcijos darbuotojai atvyko į II Alytaus bažnyčios kleboniją ir pareiškė, kad klebono kun. P. Račiūno automašina „Niva" vakar, t.y., sausio 13 d. prie parduotuvės „Žuvintas" buvo padaryta avarija. Kartu su

autoinspekcijos darbuotojais išsiaiškikinimui į autoinspekciją važiavo jaunuolis Petras Gražulis. Jam buvo paaiškinta, kad reikia važiuoti į vidaus reikalų skyrių. Ten Alytaus VRS teismo pirmininkas P. Gražulį nubaudė dešimčia parų už tariamą chuliganizmą.

Tokiu būdu saugumo darbuotojai suvedė sąskaitas su jaunuoliu P. Gražuliu, nes jis rinko parašus už kunigus — Alfonsą Svarinską, Sigitą Tamkevičių, Joną-Kastytį Matulionį ir jaunuolį Romą Žemaitį.

* * *

Leipalingis (Lazdijų rajonas.).

Respublikos Prokurorui

Pil. Roberto Grigo, Antano s., gyv. Lazdijų raj., Leipalingyje, Naujosios 13,

P a r e i š k i m a s

(Žemesniųjų komunistinės valdžios pareigūnų persistengimo būdingi pavyzdžiai):

Šių metų spalio 12 d. turėjau išskristi iš sostinės aerouosto reisu Vilnius — Novosibirskas. Kontrolės punkte mane sulaikė milicijos ir saugumo darbuotojai, padarė asmeninę ir rankinio bagažo kratą. Jos metu pareigūnai neaptiko nieko, ką draudžia pervežti oro laivyno taisyklės. Vietoj atsiprašymo neprisistatęs civilis pareiškė konfiskuojąs laiškus, adresuotus:

618801 Permės sritis, Čusovkos rajonas, Polovinka, VS 389/39 kun. Sigitui Tamkevičiui;

618236 3 Permės sritis, Čusovskos rajonas, Kučino, VS 389/36, kun. Alfonsui Svarinskui;

431200 Mordovijos ATSR, Tenguševo rajonas, Baraševas, ŽZ 385/3-4, Jadvygai Bieliauskienei.

Šiems žmonėms aš kartu su didele lietuvių tautos dalimi esu dėkingas už gėrį, pasėtą širdyje. Neteko girdėti, kad

rašyti laiškus politiniams kaliniams oficialiai būtų uždrausta. Atsakydami į protestus, krėtėja paskelbė, kad laiškas, esą, turi būti siunčiamas iš ten, kur jis parašytas... Kadangi 54 Konstitucijos straipsnis, garantuojantis susirašinėjimo slaptumą, iki šiol nėra atšauktas, prašau paaiškinti, kokiu juridiniu pagrindu vyksta grubus pareigūnų savivaliavimas.

1984 m. spalio mėn. 15 d.

R. Grigas

* * *

1984 m. gruodžio 24 d. R. Grigas gavo raštišką kvietimą pas Lazdijų rajono prokurorą Žiautį. Kviečiamajam neatvykus, gruodžio 26 d. buvo gautas pakartotinas kvietimas. Prisistačius prokuroras pirmiausia pasiteiravo, kodėl R. Grigas neatvyko pagal pirmą iškvietimą. Išvkiestajam paaiškinus, kad tokią dieną jis niekada kviečiamas neatvyks, prokuroras Žiautys pareiškė, kad tikintiesiems sudarytos visos sąlygos švęsti religines šventes, pagal prokurorą, už religinių švenčių dienas tikintieji gali atidirbti kitomis dienomis. R. Grigas nesutiko su prokuroru, jo žodžiais, nei prokuroras Žiautys, nei jis pats nėra maži vaikai ir puikiai žino, kad už religinių švenčių šventimą žmonės atleidinėjami iš darbų. „Ieškote, ko nepametę. Paties tėvas, kol dirbo mokytoju, buvo reikalingas ir kun. Juozui Zdebskiui, ir kun. Ignui Plioraičiui, o kai išmetė iš darbo — niekam nereikalingas. Toks likimas laukia ir tavęs", — aiškino R. Grigui prokuroras Žiautys.

R. Grigui paprašius kalbėti apie iškvietimo tikslą, prokuroras Žiautys perskaitė Vilniaus prokuratūros atsakymą į K. Grigo skundą dėl laiškų, adresuotų kun. Sigitui Tamkevičiui, kun. Alfonsui Svarinskui ir J. Bieliauskienei, konfiskavimo. Prokuroras Bakučionis savo raštu pranešė, kad R. Grigo laiškai, konfiskuoti Vilniaus aereuosto kontrolės punkte, išimti neteisėtai, muitinės tarnybos pagalbiniai darbuotojai įspėti ir ateityje nurodyta griežtai laikytis darbo taisyklių, o patys laiškai pasiųsti adresatams.

Žiautys kaip garantiją nurodė prokuroro Bakučionio atsakymą į skundą. Nusirašyti atsakymo tekstą ar duoti jo kopiją prokuroras atsisakė. Vietoj leidimo, atsakymą perskaitė antrą kartą. Prokuroras Žiautys, motyvuodamas tuo, kad jo kabinete ir jo kėdėje pašalinių asmenų nebūna, atsisakė R. Grigui parodyti savo asmenį liudijantį dokumentą. Bet tai buvo netiesa, paskui R. Grigą į kabinetą įėjo neprisistatęs darbuotojas, kuris tylomis stebėjo visą pokalbio eigą.

* * *

Zarasai. 1985 m. vasario 16 d. Zarasuose buvo laidojama Kalesnykų klebono kun. Joņo Vaitonio motina. Iš Kalesnykų atlydėjusiems tikintiesiems buvo užsakyti kuklūs pietūs valgykloje. Susirinkus laidotuvių dalyviams pietų, restorano darbuotojai grubiai įspėjo, kad, jeigu tikintieji žegnosis ar melsis prieš valgį, bus išvaryti.

Įdomu, kokiomis instrukcijomis remdamiesi restorano darbuotojai turėjo teisę uždrausti melstis prieš valgį? Juk visai neseniai, atvykęs iš Maksvos TSRS RRT pirmininkas Konstantinas Charčevas Kauno Kunigų seminarijoje padrąsino prie jo nedrįstančius prieš valgį žegnotis dvasiškius. Kodėl viršūnės kalba vienaip, o vadovai gauna kitokias instrukcijas?

KRATOS IR TARDYMAI

Linkmenys (Ignalinos rajonas). 1984 m. Visų Šventųjų šventėje Linkmenų klebonas kun. Jonas Lauriūnas po pamaldų bažnyčioje (kaip numatyta liturginiam apeigyne) nuėjo kartu su tikinčiaisiais pasimelsti į kapines, esančias maždaug už 200 metrų nuo šventoriaus. Netrukus klebonas buvo pakviestas į Ignalinos rajono Vykdomąjį komitetą. Pirm. pavad. Stankevičienė įspėjo kleboną, kad tokiu elgesiu jis nusikaltęs viešajai tvarkai — sulaužęs įstatymą. „Bet juk ir ateistai eina į kapus pagerbti mirusiųjų!" — aiškinosi klebonas. „Tai tikinčiųjų dis-

kriminacija!" „Kokia čia diskriminacija? Galite po vieną melstis", — atšovė Stankevičienė.

* * *

Šiauliai. 1984 m. lapkričio 22 d. į Šiaulių KGB pas saugumietį Edmundą Jeką buvo iškviestas Šiaulių miesto šv. Jurgio bažnyčios vikaras kun. Vytautas Brilius. Saugumietį domino, kokiu būdu anksčiau vykęs pokalbis tarp jo ir kun. V. Briliaus pateko į „Kroniką". Čekistas įrodinėjo, kad „Kronika" — šmežikiškas pogrindžio leidinys. Į kun. V. Briliaus pateiktus konkrečius moksleivių diskriminacijos faktus saugumietis E. Jekas atsakė: „Nėra ko stebėtis, kad tikintiesiems kartais reikia nukentėti, juk mokykloje jų mažuma" . . .

Čekistas E. Jekas, tai baugindamas kun. V. Brilių kompromituojančiu straipsniu respublikiniame laikraštyje, tai žadėdamas jam geresnę parapiją, bandė priversti kunigą sutikti bendradarbiauti su KGB.

Šakiai. 1984 m. gruodžio 25 d. Šakių bažnyčioje buvo renkami parašai dėl kalinių kun. Sigito Tamkevičiaus, kun. Alfonso Svarinsko, kun. Jono-Kastyčio Matulionio ir jaunuolio Romo Žemaičio išlaisvinimo.

Praėjus kelioms dienoms, Šakių bažnyčios vikaras kun. Juozapas Gražulis buvo iškviestas į rajono vykdomąjį komitetą. Pirmininko pavaduotoja Eugenija Kasparevičienė priekaištavo jam, kad ragino žmones pasirašyti po pareiškimų tekstais.

1985 m. sausio 16 d. į rajono vykdomąjį komitetą buvo iškviestas dekanas kun. Juozas Žemaitis ir trys parapijos bažnytinio komiteto atstovai: Jeronimas Martinaitis, Juozapas Martinaitis ir Juozapas Rakickas. Pavaduotoja E. Kasparevičienė, dalyvaujant rajono vykdomojo komiteto pirmininkui Augoniui, perskaitė RRT įgaliotinio Petro Anilionio įspėjimą, kuriame parapijos klebonas kun. J. Žemaitis ir bažnytinis komitetas griežtai įspėjami, kam leido bažnyčioje rinkti parašus.

* * *

Viduklė. Viduklės klebonas Jonas Tamonis jau gavo tris raštiškus įspėjimus iš RRT įgaliotinio Petro Anilionio už tai, kad laikomos šv. Mišios už kunigus kalinius. Jo žodžiais, — „valstybinius nusikaltėlius".

1985 m. sausio 17 d. Raseinių rajono saugumo viršininkas Gardauskas buvo atvykęs į Viduklės kleboniją. Klebonas kun. J. Tamonis buvo išvažiavęs aplankyti savo sergančią motiną. Jį pavadavo kun. Kęstutis Brilius. Saugumietis pareikalavo kunigo paso. Patikrinęs dokumentus, Gardaukas užsipuolė kun. K. Brilių, kodėl jis neprisiregistravęs dirba (nors kun. K. Brilius į Viduklę buvo atvykęs tik prieš dvi dienas). Saugumietis griežtai uždraudė kun. K. Briliui atvažinėti į Viduklę.

1985 m. sausio 31 d. Bažnyčios komitetui buvo išsiuntinėti kvietimai atvykti į Viduklės apylinkę. Nuvyko tik penki nariai. Raseinių VK pirm. Nacienė ir pavad. Stonienė kalbėjo, kad, esą, Viduklėje dedasi baisūs dalykai — darosi minėjimai, t.y., laikomos šv. Mišios už kalinius. Jos reikalavo, kad bažnytinis komitetas imtųsi priemonių: išvaikytų besirenkančius melstis kunigus ir tikinčiuosius. Be to, siūlė tą dieną užrakinti Viduklės bažnyčią, kad niekas negalėtų įeiti. Tikintieji tam nepritarė.

* * *

Kiaukliai (Širvintų rajonas). 1985 m. vasario 25 d. Kiauklių parapijos klebonas kun. Rokas Puzonas buvo iškviestas į rajoną pas vykdomojo komiteto pirm. pavad. D. Tvirbutą, kuris supažindino kleboną su tokio turinio įspėjimu: „1985.II.13 įspėjimas. Nustatyta, kad 1985 m. sausio 26 d. kun. R. Puzonas Viduklės bažnyčioje (Raseinių rajonas), neturėdamas sutikimo iš Raseinių raj. VK, organizavo ir atliko religines apeigas, kurių metu liaupsino valstybinius nusikaltėlius — kun. Sigitą Tamkevičių ir kun. Alfonsą Svarinską. Bažnyčią panaudojo priešiškai propagandai skleisti, o ne tikinčiųjų religiniams poreikiams tenkinti.

Kun. Rokas Puzonas savo veiksmais kartu pažeidė ir

Religinių susivienijimų 19 punktą, kuriame nurodyta, kad kulto tarnautojų veiklos rajonas apribojamas jų aptarnaujamo religinio susivienijimo narių gyvenamąja vieta ir atitinkamų maldos namų buvimo vieta.

Reikalauju kun. R. Puzoną laikytis tarybinių įstatymų ir įspėju, kad už priešįstatyminę veiklą jo atžvilgiu būsime priversti imtis griežtų poveikio priemonių. Religijos reikalų tarybos įgaliotinis Petras Anilionis. 1985 m.II.8.".

Po įspėjimu kun. R. Puzonas nepasirašė. Vietoje jo pasirašė liudininkai — Morkūnienė ir Andrikonienė.

* * *

Kaunas. 1985 m. sausio 4 d. pas Teresę Kurtinaitytę, dirbančią radijo gamykloje, prisistatė saugumietis Kalašnikovas. Sumelavęs, jog norįs grąžinti religinio turinio knygą, paimtą kratos metu, parvežė T. Kurtinaitytę iš darbo į namus, tikslu — jos ir Onos Dranginytės bute padaryti kratą. Kratai bute vadovavo vyr. tardytojas majoras Pilelis. Kratos metu O. Dranginytės kambaryje buvo areštuotas Vladas Lapienis. Paėmė: iš V. Lapienio rašomąją mašinėlę, atsiminimų iš lagerio gyvenimo rankraščius, keletą „LKBK" ir „Lietuvos ateities" numerių; iš ten gyvenančių — dvi rašomąsias mašinėles, kalinių — kun. S. Tamkevičiaus, kun. A. Svarinsko, J. Bieliauskienės, — ir kun. V. Jaugelio nuotraukas.

Krata truko tris valandas. Apie 15 val. atvykęs majoras Petrauskas, T. Kurtinaitytę išsivežė į saugumą. Tardymo metu čekistą domino, ar dažnai V. Lapienis lankėsi pas O. Dranginytę, ar O. Dranginytės kambaryje nerašoma mašinėle, kada T. Kurtinaitytė įstojo į vienuolyną, kas paskatino tokiam žingsniui, koks vienuolyno pavdinimas, T. Kurtinaitytės vienuoliškas vardas, kada padarė vienuoliškus įžadus, kiek perrašiusi „Kronikų", gal žino, kas rašo „Kroniką" ir t.t. Po pusantros valandos trukusio pokalbio čekistas Petrauskas išreiškė viltį, jog T. Kurtinaitytė viską supratusi. Į kabinetą įėjęs majoras Pilelis pasiūlė T. Kurtinaitytei pasirašyti po kratos protokolu, bet tardomoji atsisakė.

MŪSŲ KALINIAI

(Žodžiuose iš gulago pro vargą šviečia kilnios dvasios didybė):

Iš kun. Alfonso Svarinsko laiškų:

„. . . Šiandien antras sekmadienis didžiosios gavėnios. Išvakarės mums, lietuviams, taip brangios šventės — šv. Kazimiero.

Ankstyvas rytas, pasimeldžiau ir dabar noriu jums parašyti.

Bendrai, aš kol kas laikausi gerai ir fiziškai, ir dvasiškai, dar gi ne pagal metus — 60 metų. Tvirtai tikėkime, kad Dievas mums padės. Norėtųsi daug papasakoti, bet popierius šito neleidžia (nepraleidžia kalėjimo cenzoriai, — red. past.).

Reikia dėti visas pastangas, kad susitiktume danguje. Žemėje juk viskas greit prabėga. Visą savaitę sirgau gripu, nėjau į darbą. Dabar dar kosčiu, bet viltis, kad pavasaris ir saulė pagydys.

Per didžiąją gavėnią stengiuosi susikaupti. Daugiau meldžiuosi, darau nors ir mažas savanoriškas aukas, ir visa tai už pasisekimą rekolekcijų, kad visi dvasiniai užaugtume, dvasiniai atgimtume sutikdami šv. Velykas. Tiktai dvasioje girdėsiu linksmą Velykų Aleliuja, bet mano širdyje nebus liūdesio ir nusiminimo. Priešingai, aš žinau, kad vykdau Jo valią, o tai man yra svarbiausia.

Sveikinu su šv. Velykom visus visus ir tas vietas, kuriose daugiau ar mažiau dirbau. Daug dvasinio džiaugsmo, taikos tarpusavyje ir su Dievu linkiu visiems visiems.

Meldžiuosi už visus ir Tėvynę."

1985.III.3.

Telegrama kun. A. Svarinskui į lagerį 60-ties metų sukakties proga: „Sekmadienis. Vidukléje šaltukas — 14. Saulutė skaisčiai švietė. Žmonių pilna bažnyčia. Visų nuotaika puiki. Visi susikaupę su gaspadoriu (klebonu, — red. past.). Priešakyje meldėmės į Aukščiausiąjį ir sveikinom Tave, dvasios Tėve, su garbingu 60-ju gim-

tadieniu. Dar kartą visi, visi geros valios žmonės su išsiilgimu Tave sveikina ir daugybę kartų bučiuoja, linkėdami Dievo palaimos ir gausios Marijos globos!

Tavo sesuo Janina ir krikšto sūnus Vytautas."

Pastaba: šią sveikinimo telegramą kun. A. Svarinskas gavo.

Kun. Alfonsui Svarinskui

Audros išlaužo tik šakas ir išverčia sutrešusius medžius, o ąžuolai lieka stovėti. Nors žaizduoti, nors supleišėjusia žieve, bet užsigrūdinę, atlaikę viesulus ir vėtras. Jums, didžiai gerbiamas kun. Alfonsai, dar tik 60, todėl tautiečių vardu linkime sulaukti 100 metų jubiliejų ir tikime, kad mūsų širdyse Jums visada bus vietos:

Kelių didžiųjų kryžkelės išskyrė.
Ką laimini dabar sava ranka?
Bet ar ilgai dar būsi už kalnų ir girių
Marijos žemės nukirsta šaka?

Kas tiesą mums sakys ir kas paguos mus,
Suklupusius per atlaidus šventus?
Girdžiu, kaip malda skverbiasi danguosna,
Ledus sulaužius, lagerių vartus.

Mes minime Tave ir balsą girdim
Kaip ir kadais, Tu su mumis esi,
Kai Dievo šaukias pavergtųjų širdys, —
Marijos žemėj Tau giesmė šviesi.

Rašo doc. Vytautas Skuodis:

„Šį šventą susikaupimo vakarą su dėkingumu prisimindamas Jus, savo dvasioj esu su Jumis. Ir vėl Kalėdos. Ir vėl Nauji, šį kartą 1985 metai! Ką jie atneš jums ir mums, parodys laikas. Pasitikėkime Dievu, o Jis neapvils.

Tegul visada jus lydi Dievo palaima ir Jo malonė. Jūsų Vytautas.

1984.XII.24.

Rašo tremtinys Povilas Pečeliūnas:

„Iš nieko aš neprašau paramos. Bet vis atsiranda

žmonių, ir štai žiūrėk — pranešimas, kad pašte siuntinys ar banderolė . . . Visiems rašau, kad nesiųstų, kad nereikia, bet manęs neklauso ir tiek. Jų tarpe ir Jūs. Ir ką aš galiu padaryti? Belieka tik padėkoti ir dar kartą priminti, kad man nieko nereikia siųsti. Juk yra daug tokių, kuriems parama žymiai labiau reikalinga. Aš dar judu, šiek tiek sugebu ir užsidirbti. Žodžiu, šiuo metu nesu nei alkanas, nei sušalęs, nei toks ligonis, kuris negalėtų savimi pasirūpinti. Aš vis galvoju, kad kitiems dar blogiau. O toks galvojimas padeda lengviau pakelti visokias negandas. Mėsiški dalykai daugiausia kenkia skrandžiui, ne dėl to, kad jie mėsiški, o dėl to, kad neturiu dantų (gal ne tiek dėl amžiaus, kiek dėl paradantozės). Viršutinėje eilėje jau treti ar ketvirti metai nėra nė vieno, o ir apačioje kliba paskutinis „tiltelis". Čia ir yra nemaža „problema".

Tiesa, Igrime yra ne tik poliklinika, bet ir ligoninė, yra net dantų kabinetas, bet . . . Visa laimė, kad dar rimtai nesusirgau . . .

O tai būtų gana tragiška, nes skirtingai nuo kitų, negalėčiau išvykti ir pasigydyti.

(. . .) Ko neturiu — niekas atsiųsti negalės: tai Tėvynės ir paties elementariausio dalyko — oro. Iš esmės toks klimatas, koks yra Igrime, mane veikia gana neigiamai, daro tingų ir bejėgį, o taip pat aštrina visus ankstyvesniuosius negalavimus. (. . .) bet ką čia apie visokius menkniekius! Svarbiau — Tėvynė! Visa kita — niekai!

1985.III.4.

* * *

(Jono Sadūno neišbrendamos painiavos išeinant iš atliktos bausmės vietos):

Vilnius. 1984 m. gruodžio 29 d. baigėsi Jono Sadūno lygtinis nuteisimas laisvės atėmimu, privalomai įjungiant į darbą. Pagal LTSR BK 58 str. 1 d. 2 p. jis turi būti laikomas kaip neturintis teistumo, bet gyvenime viskas atrodo kitaip.

Kai J. Sadūnas Jonavos speckomendantūroje tvarkėsi

dokumentus išeiti į laisvę, viena atsakingas pareigas einanti darbuotoja pasakė, jog KGB darbuotojai labai stengėsi, kad jam būtų iškelta nauja baudžiamoji byla, tik nepavyko tai padaryti, nes J. Sadūnas pavyzdingai dirbo. Trečiojo būrio viršininkė, milicijos kpt. Irena Krainova, atsisveikinant su Sadūnu, prasitarė: ,,Laisvėje tau bus daug sunkiau nei pas mus speckomendantūroje!"

Pirmieji sunkumai atsirado prisiregistruojant. 1985 m. sausio 3 d. kooperatyvo Nr. 9 (9 pirmininkas P. Žiupsnys užpildė prisiregistravimui reikalingas formas, J. Sadūno žmona Marytė parašė pareiškimą pasų stalo viršininkui, kad sutinka priimti vyrą. Tą pačią dieną karinis komisariatas atidavė karinį bilietą. Sausio 7 d. pasininkė Eičkova pasakė, kad prisiregistravimui be J. Sadūno, jo žmonos ir jo sesers Nijolės Sadūnaitės pasų, dar reikia J. Sadūno ir N. Sadūnaitės gimimo liudijimų. Pasų stalui prisireikė net trijų Sadūnaitės parašų. Darbuotojams vis ko nors trūko: tai kooperatyvo pirmininkas blogai užpildė prisiregistravimo blankas, tai trūko kokio nors parašo. Užpildytą formą Nr. 15 pasininkė atmetė ir, atsinešusi naują blanką, užpildė ją savo ranka, reikalavo kad ant jos būtų ir Sadūnaitės parašas. Pasininkės duotą formą Nr. 15 J. Sadūnas netyčia sugadino. Gavęs kitą blanką, užpildė savo ranka. Kai užpildytus ir pasirašytus prisiregistravimo dokumentus nunešė į pasų skyrių, pasininkė Bičkova pradėjo šaukti, kodėl ne jos ranka užpildyta blanka, grasino nepriimsianti dokumentų. Bet, kažkur nuėjusi ir pasitarusi, ramiai priėmė dokumentus, tik negrąžino Sadūnaitės paso, reikalaudama, kad Nijolė pati ateitų į pasų skyrių, atsinešdama įklijavimui į pasą naujas nuotraukas.

Sadūnas prisiregistravo per tris savaites.

Tas pats ir su įsidarbinimu. Kol neregistruotas niekas nepriima į darbą. Sausio 25 d. 22,30 val. į Sadūnų butą atėjo milicijos vyr. ltn. Tokranov ir, net nepasisveikinęs, užsipuolė šeimininką, kodėl šis dar neįsidarbinęs. J. Sadūnas ramiai paaiškino, kad pagal įstatymus, jis turįs įsidarbinti per tris mėnesius. Milicininkas nebesusivaldė ir pradėjo šaukti: ,,Mes tau parodysim ką reiškia nedirbti! . . ."

Pradėjus ieškoti darbo, paaiškėjo, kad dirbti pagal specialybę kelias užkirstas. Prie pašto Nr. 43 kabojo skelbimas, kad trūksta laiškininkų. J. Sadūnas kreipėsi į pašto viršininkę. Ji priėmė jo dokumentus ir prašė užeiti po dviejų dienų. Kai sutartu laiku J. Sadūnas nuėjo pas viršininkę, ši, pamačiusi jį, išsigando ir pasakė, kad priimti negali „nes nėra laisvų vietų, o tos pačios dienos vakare Vilniaus „Vakarinės naujienos" skelbė, kad pašto skyriams reikalingi laiškininkai. Galiausiai J. Sadūnas kreipėsi į miesto gyventojų įdarbinimo biurą, bet vėl ta pati istorija: visais duotais adresais darbo niekur negavo.

Negana to Sadūnams neleidžiama gauti laiškų iš užsienio. Nuo 1981 m. iki 1985 m. jie negavo nė vieno laiško iš užsienio bičiulių. Sadūnaitei per minėtus keturis metus iš užsienio atėjo tik du laiškai: iš Milano ir Cisena. Iš Cisena laiškas išsiųstas 1984 m. lapkričio 9 d., ant kurio kitoje pusėje užrašyta — 885; iš Milano išsiųstas lapkričio 19 d. su numeriu 989.

Pareigūnai įvairiausiomis progomis stengiasi sužinoti, kur yra N. Sadūnaitė. J. Sadūnas, prisiregistravimo metu apie seserį užklaustas atsakė, kad sesuo yra namuose. Pareigūnai tylėjo.

SOVIETINĖJE MOKYKLOJE

Naujo žmogaus formavimo metodai ir formos tarybinėje mokykloje

(Raudonosios „religijos" — komunizmo jaunuolių širdyse įgyvendinimui uolūs okupanto tarnai vartoja suktas ir rafinuotas priemones):

(Iš respublikos pedagogų, ateistinio darbo vadovų, pasitarimo 1984 metais kovo mėnesį Vilniuje)

LKP CK lektorius J. Sakalauskas trumpai nušvietė susirinkusiems religijos padėtį Lietuvoje, pabrėždamas, kad šiuolaikiniame pasaulyje religija politizuojasi, o politika religizuojasi. Bažnyčia dangų jau iškėlė iš kosmoso ir atkėlė į

žmogaus širdį. Ji suaktyvino savo veiklą. 1983netų vasarą Vatikanas pradėjo transliuoti savo laidas uzbeų, kirgizų ir tadžikų kalbomis. 1983 m. į Kauno Kunigų seminariją įstojo 4 baltarusių ir ukrainiečių jaunuoliai. 1984 m. kovo 4 d., šv. Kazimiero jubiliejaus proga, Popiežius sveikinime kalbėjo: „Sveikinu visus čia susirinkusius, jų šeimas, o ypač Lietuvoje dėl tikėjimo kovojančius"... Jis nepasveikino eilinių tikinčiųjų, o tik ekstremistus, kovotojus..., — kalbėjo lektorius J. Sakalauskas.

Lektorius prisiminė ir Adutiškio kleboną B. Laurinavičių, apie kurį sakė, kad jis užsižiopsojo ir palindo po mašina ir tuo daug sukėlė bereikalingo triukšmo, kai tuo tarpu kasdien žūsta po kelis žmones avarijose ir niekas dėl to nepergyvena.

Lektorius aiškino, kad 1983 m. Vilniuje buvo sukviesti visų Lietuvos vyskupijų vadovai, Lietuvos pravoslavų, sentikių ir liuteronų galvos ir Kauno Kunigų seminarijos rektorius kun. V. Butkus. Po paskaitos vyskupai buvo paraginti savo raštu kreiptis į visuomenę, kad kovotų už taiką. Jiems buvo priminti 1947 m., kai Lietuvos vyskupams buvo įsakyta kreiptis atsišaukimu į visuomenę, kad iš miškų išeitų banditai (partizanai — red. past.), bet vyskupai rašto nerašė... Taigi, 1983 m. vyskupams buvo parodytas rašto projektas, kuriame raginama darbu ir malda prisidėti prie taikos, tačiau jie išbraukė sakinį: „Prisidėti prie Tarybų Sąjungos politikos."

J. Sakalauskas teigė, kad kun. Alf. Svarinskas paklaustas, kodėl jis smerkia prof. V. Butkaus keliones į Taikos konferencijas, atsakė: „Tokia taika reikalinga bedieviams, o ne tikintiesiems."

Dar vienas aktualus klausimas — kunigų pamokslai. Visoje Lietuvoje kulto kontrolės komisijos nariai išklauso pamokslus ir juos pateikia rajono ar miesto ateizmo taryboms. Pavyzdžiui, Tauragės rajono viename miestelyje kunigas pasakojo pamoksle, jog kariuomenėje jo niekas nepaklausė, ar jis nori diržo su žvaigžde sagtyje, o gal nori diržo, kurio sagtyje būtų kryžius. Tai, draugai, jau antitarybinis pamokslas! — aiškino lektorius J. Sakalauskas.

Šiandien labai aktualėja mokinių organizacijų problema, — tęsė paskaitą lektorius. Netempkite davatkų į pionierius ir komjaunimą, o stenkitės performuoti jų pasaulėžiūrą. Ir, pirmiausia, visa tai priklauso nuo to, ar visi pedagogai turi tvirtą materialistinę pasaulėžiūrą ir filosofinę kultūrą. Štai neseniai dvi mokytojos, išėję į pensiją, vadovauja nelegaliems vienuolynams, arba mokytojai važiuoja į kitus rajonus išklausyti Mišių. Tai kokia mūsų pasaulėžiūra? — klausia susirinkusiųjų paskaitininkas.

Paliesime ir vienuolynų klausimą. Vienuolynų Lietuvoje dabar daugiau negu jų buvo tada, kai jie buvo legalūs. Kokia vienuolynų augimo priežastis? Pirmiausia, kad nesugebame aprūpinti butais medicinos seserų ir darželių auklėtojų, — jos sudaro vienuolių daugumą.

Per mažai kreipiame dėmesio į vienišą žmogų darbavietėje ir organizacijose. Jeigu 1982 m. paskelbti gerumo metais, tai reiškia, kad Bažnyčia apėmė bendra humanistine apimtimi, o mums dar toli iki to . . .

Vilniaus VPP vyr. dėstytojas J. Stankaitis kalbėjo apie veiksmingiausią ateistinio darbo metodą — individualų darbą su mokiniais. Individualus darbas — tai diferencijuotas darbas, pažįstant žmonių ypatumus, jų pasaulėžiūrą. Kiekvienoje mokykloje reikia sukurti darnią ir diferencijuotą ateistinio auklėjimo sistemą. J. Stankaitis nurodė prielaidas ateistiniam darbui.

Įveikti psichologinį barjerą tarp mokytojo ir mokinio bei jo tėvų. Mokytojo požiūris į tikintįjį turi būti draugiškas, neįžeidžiantis.

Giliai pažinti mokinį, jo polinkius, siekius, kas jį žavi, liūdina, džiugina.

Svarbus pasyvaus stebėjimo metodas — diplomatiškas pokalbių metodas, kad mokinys net nepajustų provokacijos ir nejučiom atsiskleistų. Galima pateikti nekaltų klausimų: Kokios šventės tau labiausia patinka? Ko dažniausiai moko mamytė, tėvelis, senelė? Ar patinka tavo namiškiams, kai tu pasakoji apie savo veiklą mokykloje? Ką veikiate sekmadieniais, laisvalaikiu?

Kitas darbo metodas — religingų šeimų lankymas.

Apsilankius stebėti, ar gavėnios r advento metu šeimose klausomasi muzikos, kuriuo nmiškiu galima remtis, auklėjant vaiką ateistiškai (dažniasiai tėvu ar vyresniuoju broliu), ar namuose yra religins literatūros, ar dažnai lankosi kunigas, kas šeimoje religingiausias?

Ugdyti vaiko poreikį kutūrai, sportui, kinui, spektakliams ir t.t. Berniukus išrokyti šokti ir stebėti, kad jie reguliariai lankytų pasilinksmnimus.

Pasiekti, kad tėvai šeimoje užimtų neutralią padėtį, kad bent neverstų, neskatintų vaikų eiti į bažnyčią ar atlikinėti religines apeigas: kad paliktų, patikėtų vaikus auklėti mokyklai.

Pasitelkti tėvų komitetą, apylinkės pirmininką, milicijos įgaliotinį ir kitus, kad viešoji opinija pasmerktų fanatikus. Be to, gali būti tėvai baudžiami už tai, kad neugdo ateistiškai sąmoningos visuomenės kūrėjų.

Rengiant ateistinius renginius, įtraukti kuo daugiau mokinių į renginio scenarijų.

Reikia organizuoti ateistinį darbą ir gyvenamajame mikrorajone, kaimo vietovėje. Verta priimti į kultūros namų chorą bažnyčioje giedantį tikintįjį. Tegul pasėdi ant dviejų kėdžių, o paskui gal ir neatsiras laiko nueiti į bažnyčią.

Ateistinės paskaitos turi būti organizuojamos ciklais, pavyzdžiui, 1983/1984 m.m. su devintokais pravesti paskaitų ciklą apie krikščionybės įvedimą Lietuvoje. Iki baigs vidurinę, jie bus įgiję tvirtas ideologines pažiūras.

Ateistines paskaitas organizuoti sugalvojus įdomius pavadinimus, kad jie neatbaidytų tikinčiųjų, bet juos patrauktų ir sudomintų, — aiškino susirinkusiems ateistinio darbo vadovams J. Stankaitis.

* * *

Vilnius. RRT įgaliotinis P. Anilionis, aptardamas religijos padėtį Lietuvoje, aiškino: ,,Negalima rašyti mokinių charakteristikose, kad jis tikintis ar ne, tačiau mokytojas gudraudamas gali rašyti apie mokinio

pasaulėžiūrą, kadangi (ypač aukštoji) mokykla turi žinoti būsimojo studento įsitikinimus.

* * *

Molėtai. 1984 m. lapkričio 19 d. Molėtų 1-sios vid. mokyklos III a. kl. mokiniai: Gita Guobytė, Asta Stalnionytė, Vaiva Mildažytė, Alvydas Maigys, Vaidas Venclovas, Rimantas Paškevičius, Rimvydas Verikas buvo iškviesti pas mokyklos direktorių Jakštą. Kabinete jų laukė milicininkas. Prasidėjo tardymas. Mokinukai buvo tardomi apie šių metų Pirmąją Komuniją: kas ją priėmė, kas ruošė vaikučius Pirmajai Komunijai, kas tvarkė juos, kur mokėsi? Po tardymo visi vaikai turėjo pasirašyti.

* * *

Alytus. 1984 m. gruodžio 24 d. Alytaus miesto 54-os profesinės technikos mokyklos 17 grupės gamybinio mokymo meistrė Irena Griškevičiūtė, atsinešusi grupės sąrašą, reikalavo, kad moksleiviai pasirašytų, jog per Kalėdas, gruodžio 25 d., visi dalyvaus pamokose.

* * *

Padubysis (Kelmės raj.). 1984 m. gruodžio 28 d. Padubysyje gyvenančių Pinkauskų šeimoje mirė septynių metukų dukrelė Rasa — Genovaitė Pinkausaitė Tėvai, pagal savo įsitikinimus, nutarė dukrą laidoti su religinėmis apeigomis. Apie tai sužinojęs kolūkio pirmininkas Kerbedis įkalbinėjo Pinkauskus atsisakyti savo nusistatymo ir mergaitę laidoti be bažnyčios. Priešingu atveju, pažadėjo neleisti mokiniams dalyvauti laidotuvėse.

Mokiniai rinkosi gyventojo Čekanavičiaus kieme, iš kur ruošėsi eiti pabudėti prie mirusios Raselės. Kolūkio pirmininkas Kerbedis, vidurinės mokyklos mokytoja Varkalienė ir dar dvi mokytojos vaikė susirinkusius mokinius, neleido jiems be tėvų eiti į laidotuves; pirmininkas ir minėtos mokytojos vaikštinėjo pas mokinių tėvus ir įkalbinėjo juos neleisti savo vaikų į laidotuves,

grasino jiems mažinti elgesio ir mokslo dalykų pažymius.

Nepaisant visų grasinimų, laidotuvės vyko su religinėmis apeigomis. Dalyvavo nemažai mokinių; dalis jų buvo pasipuošę tautiniais drabužiais. Parapijos klebonas, kun. Feliksas Baliūnas pasakė prasmingą pamokslą ir palydėjo į vietines kapines.

NAUJI POGRINDŽIO LEIDINIAI

„Aušra" Nr. 44 (84). 1984 m. rugpjūčio mėnesį pasirodė naujas „Aušros" numeris. Atvirame laiške grupė Lietuvos jaunimo dėkoja Popiežiui Jonui-Pauliui II už jo dėmesį lietuvių tautai, už jo visus apimančią krikščionišką meilę ir išreiškia viltį, kad šv. Tėvas ateityje tikrai aplankys Lietuvą. Straipsnis „Susirūpinkite dorovine tautos kultūra" ragina skaitytojus gilintis į savo tautos ir visos žmonijos istoriją: „Sugebėkime pasinaudoti jos pamokomis. Siekime subręsti į asmenybes, pilnaverčius krikščionis ir lietuvius. Nebūkime gyvenimo srovės nešami šapeliai ar šiukšlės. Mūsų tauta ilgisi aukštos dvasinės kultūros inteligentijos ir darbo žmonių. Nuo jų priklauso kultūrinis tautos suklestėjimas, gyvybė ar mirtis. Straipsnis „Saugumo nusikaltimai nesibaigia", remiantis „Aušros" archyvo duomenimis, pateikia eilės metų saugumo persekiojimo su totalitariniam režimui nepatikimais žmonėmis būdus bei priemones.

„Aušra" Nr. 45 (85). Leidinyje sprendžiamos tautos atsparumo, jos išlikimo, netekus politinės nepriklausomybės, klausimai. „Kiekvieno lietuvio pareiga pajusti atsakomybę už savo tautos likimą, suprasti istorijos keliamus reikalavimus ir gyvenamojo momento reikalus," — rašoma įvadiniame straipsnyje. „Aušra" susirūpinusi politinių kalinių, — tarp jų: Liudo Dambrausko, Jono Simokaičio, Antano Terlecko, — likimu. Leidinyje spausdinama Tarybų Sąjungos demokratinio judėjimo programa.

1984 m. gruodžio mėnesį pasirodė „Aušros" Nr. 46 (86). Leidinyje spausdinamas Vatikano Valstybės Sekretoriaus laiškas vyskupui Julijonui Steponavičiui, politkalinių laiškai

iš lagerių ir tremties. Grupė Lietuvos tikinčiųjų dėkoja zalcburgiečiams, kurie 1984 m. Zalcburge, kur lankėsi LTSR Kultūros ministro J. Bielinio delegacija, pareiškė tikrą ir nuoširdų norą padėti Lietuvos tikintiesiems, dėkoja visiems broliams ir sesėms užsienyje, kurie peticijomis, memorandumais TSRS ambasadai kelia sąžinės belaisvių vargus ir religinius persekiojimus. Leidinyje aptariama lapkričio 15-16 d.d. Vilniuje vykusi ateistų konferencija: „Krikščionybė Lietuvoje; socialiniai klausimai ir politiniai aspektai", baigiama spausdinti Tarybų Sąjungos demokratinio judėjimo programa.

Lietuvi, neužmiršk,

kad: kun. Alfonsas Svarinskas, kun. Sigitas Tamkevičius, kun. Jonas-Kastytis Matulionis, Romas Žemaitis, Vladas Lapienis, Jadvyga Bieliauskienė, doc. Vytautas Skuodis, Gintautas Iešmantas, Povilas Pečeliūnas, Julius Sasnauskas, Antanas Terleckas, ir kiti neša nelaisvės pančius, kad tu galėtum laisvai tikėti ir gyventi!

Nr. 67

Šiame numeryje:

1985 m. liepos 16 d.

Eina nuo 1972 metų!
Perskaitęs duok kitam!
Jei gali, padaugink!

PALAIMINTOJO MYKOLO GIEDRAIČIO JUBILIEJAUS ATGARSIAI

(Suvargusio kūno priedangoje įsikūnijo nuostabaus kilnumo lietuvio asmenybė):

Kai žvelgiam į praeitį, į Bažnyčios istorijos lopšį, neretai su pagrindu stebimės, kaip dar tokia silpna, mažamokslių kaimo žvejų rankose Kristaus palikta Bažnyčia sugebėjo atlaikyti dviejų tūkstantmečių audras, kai per tą laiką daug gabesnių, talentingesnių, kur kas galingesnių žmonių kurtos imperijos, karalystės, valstybės, įvairios partijos bei organizacijos subyrėjo ir išnyko, nepalikdamos nė pėdsako. Nesuklysime, tvirtindami, kad Katalikų Bažnyčios žemėje stiprybė — tas Evangelijoje minimas garstyčio grūdas — šventieji, jos sūnūs ir dukros, sugebantys būti tobulais įrankiais Dievo rankose. Todėl ir Kristus ne to meto galinguosius paliko savo Bažnyčios kertiniais akmenimis, bet, pasaulio akimis žiūrint, silpnus apaštalus, su kurių vardais neatsiejamai susijęs žodis „šventas" — šventas apaštalas Petras, šventas apaštalas Povilas ir t.t. Šventųjų estafetė Bažnyčios istorijoje nepasibaigė apaštalais, ji buvo ir tebėra perduodama iš kartos į kartą, iš tautos į tautą.

Lietuvos Krikšto 600 metų jubiliejaus išvakarėse žvelgiam į Katalikų Bažnyčios kelią, nueitą mūsų tautoj. Vėl klausiame ir laike ieškome atsakymo — kas turėjo ir turi leimamos reikšmės Katalikų Bažnyčiai Lietuvoje išsilaikyti

per 600 metų ir mūsų laikais, kai galingų šalininkų remiami jos vieton įnirtingai brovėsi protestantizmas ir provoslavija, o šiandien komunistinis ateizmas? . . . Stebėtina, kaip tokiomis sąlygomis jauna ir silpna Lietuvos katalikybė, — nebuvo nei Kunigų seminarijos, nei pakankamai kunigų, galinčių Dievo žodį skelbti liaudžiai suprantama kalba, — atsilaikė prieš protestantizmo audrą, kai tuo tarpu protestantizmą rėmė dauguma galingų Lietuvos didikų. Tikėjimą išlaikė paprasta liaudis, kuri net sąlygų neturėjo sąmoningai pažinti Kristaus mokslą ir laiku tinkamai susiorientuoti. Žvelgdami iš laiko perspektyvos, drąsiai galime tvirtinti, kad XV amžiuje katalikybės išsilaikymą Lietuvoje prieš protestantizmo audrą sąlygojo tai, jog tauta pirmajame savo krikščionybės amžiuje turėjo šventų žmonių, kurių dvasinį kilnumą ir grožį instinktyviai jautė moraliai sveika mūsų liaudis. Šventumas ir nesensta, ir neblėsta, — jis priklauso amžinybei, laiko tėkmė nepajėgi jį apnešti užmaršties dulkėmis . . . Todėl, kai šiandien mūsų tautai vėl mėginama išplėšt tikėjimą, jo vietoje prievarta brukant bedievybę, nenuostabu, kad bedievybės nešėjams nepageidautinas ir net pavojingas atrodo tikinčios liaudies troškimas iškilmingai minėti garbingų tautos sūnų — šventojo Kazimiero ir Palaimintojo Mykolo Giedraičio 500 metų mirties jubiliejus. Pernai šv. Kazimiero jubiliejaus minėjimas, o dar labiau šiemet palaiminto Mykolo Giedraičio 500 metų mirties jubiliejaus minėjimas buvo kiek įmanoma prisiopintas.

Skaudu, kai bedieviams pavyksta suklaidinti ir kai kuriuos tikinčius. Kalbant apie Palaimintąjį Mykolą Giedraitį, kartais tenka išgirsti ir tokią nuomonę: „Keistas ir nemotyvuotas noras minėti šį vienuolį! Nebent tuo galima pateisinti, — retenybė iš archyvų. Gal jis ir didis amžinybėj — na, bent jau nemokėtume perteikti jo kaip sektino pavyzdžio. Teilsis jis sau Krokuvoj, svetimas Lietuvai ir mums." Ir siūloma minėti tik tuos, kurie pasižymėjo kilnia išorine veikla — vyskupą Merkelį Giedraitį, pirmųjų Kunigų seminarijų organziatorių, lietuviškos raštijos pradininką, subūrusį apie save jaunus

kunigus ir paskatinusį juos rašyti lietuviškai, vyskupą Motiejų Valančių, Lietuvos nublaivintoją, spaustuvės Tilžėje organizatorių, knygnešų rėmėją, vyskupą Antaną Baranauską ir kitus. Į šiuos pasiūlymus galima atsakyti Evangelijos žodžiais: ,,Reikia šitai daryti ir ano neapleisti". (Lk. 11,42). Aktualus mums šiandien ir anų kilnių tautos vyrų pavyzdys, bet nemažiau aktualus ir nuolankaus Palaimintojo Mykolo Giedraičio. Ir vis tik kuo konkrečiai šis XV šimtmetyje gyvenęs luošas, invalidas Augustijonų broliukas aktualus mūsų katalikiškai XX amžiaus Lietuvai, kuo jis pavojingas šio amžiaus valdiškų bedievių užmačioms? Atverskim 1868 m. Tilžėje sunkiomis lietuviškos spaudos draudimo sąlygomis išleistą vyskupo M. Valančiaus knygutę — ,,Giwenimai Szwentuju Diewa". Perskaitykim šio didžiojo mūsų vyskupo, katalikiškojo tikėjimo gynėjo, parašytą Palaimintojo Mykolo Giedraičio biografiją, perskaitykim šiandieninės Lietuvos Katalikų Bažnyčios padėties kontekste. Kai neturime jokių galimybių statyti naujas bažnyčias, steigti taip reikalingas Kunigų seminarijas, spaustuves, organizuoti labdarybės draugijas, kai mūsų matoma išorinė veikla bedievių apribota iki laisvės melstis, jų supratimu, kalbėti poterius, lieka pats svarbiausias dalykas — šventųjų pavyzdžiu savo ir tautiečių širdyse statyti nesugriaunamą gyvąją Bažnyčią. Ar neišskirtinai brangus ir artimas tokiose sąlygose tampa Palaimintojo Mykolo Giedraičio gyvenimo pavyzdys . . . Jo biografijoje randame, kad ankstyvoj vaikystėj, sunkios ligos pasėkoje tapęs visam gyvenimui invalidu, šis mūsų kunigaikštukas dar jokios teologijos nei krikščioniškos filosofijos nestudijavęs, nepaveiktas vienuolyno, kai bendraamžiai šaipydavosi iš jo luošumo, kartodavęs: ,,Dėkoju Tau, Dieve, už tą ligą ir kūno luošumą, tuo Tu mane apsaugojai nuo didesnės nelaimės, — būdamas kunigaikščiu, aš būčiau lengvai pasikėlęs į puikybę, ir tapęs dvasios luošiu, o dabar mane apsaugojai." Tuo tarpu viena mūsų amžiaus tikėjimą praradusi moteris liaudžiai skirtoje ateistinėje propagandinėje knygoj taip agituoja už beidievybę: ,,. . . visą gyvenimą aš taip karštai tikėjau,

melsdamasi nuolat prašiau vienintelio alyko savo šeimai — sveikatos. Tai kodėl gi tas įsivzzduojamas Dievas neišklausė mano maldų? Kodėl gi Jis atmė iš manęs vaikus: vieną pačiame jaunystės žydėjime, ‹ kitą vos pradėjusį gyventi? Kiek yra ligotų, luošų žmnių, ištisus metus prikaustytų prie patalo, prašančių }ievą atsiųsti jiems mirtį! Bet jie kankinasi ir gyvena. Taikodėl gi šitaip? Kur teisingumas? Taip mūsų namuose ir nliko nė vieno švento paveikslo, iš mūsų namų Dievs išnyko visiems laikams . . ."

Liūdna ir graudu, kad mes, 6)0 metų gaivinami krikščioniškos tradicijos, nesugebame kartais taip krikščioniškai žvelgti į skaudžius šio laikino gyvenimo momentus, kaip dar pagonybe alsuojančioj XV amžiaus Rytų Lietuvos provincijoje augęs Mykolas Giedraitis. Savo giliai krikščioniška išmintimi jis ir šiandien griauna bedievių mūsų tikėjimui daromus priekaištus.

Šiandien Lietuvoje valstybės remiama bedievybė įstengia toleruoti tik „plytinę" — medžio ar mūro bažnyčia besirūpinančią „pastoraciją", o kiekvienas kunigas ar aktyvus pasaulietis, išdrįstantis parodyti nuoširdesnio rūpesčio gyvosios Bažnyčios žmonių sielose, ypač jaunimo ir vaikų širdyse, ugdymu, apšaukiamas religiniu ekstremistu, valstybiniu nusikaltėliu, trukdančiu „normalių" valstybės ir Bažnyčios santykių vystymuisi. Tokia ir į ją panaši bedievių peršama pažiūra neretai braunasi ir į bedieviškai valdžiai lojalių kunigų tarpą, kai uolūs gyvosios Bažnyčios ugdytojai vadinami „veikėjais" chunveibinais, išsišokėliais ir panašiai. Šiame nūdienos kontekste itin aktualiai skamba vyskupo M. Valančiaus plunksna perduoti testamentiniai Palaimintojo Mykolo Giedraičio žodžiai: „Tėveliai mano, gyvenkit vienybėj ir **baimėj Dievo.** Mylėkit Viešpatį, mylėkit ir kits kitą. Užlaikykit įsakymus zakono, per savo graudžius pamokslus veskit žmones ant gera. **Lai nė valanda nepraslenka be darbo apie išganymą dūšių."**

Ypatingai mūsų sąlygose yra aktualus Palaimintojo Mykolo Giedraičio paliktas heroiško nuolankumo pavyzdys. Būdamas kunigaikščių kilmės, tampa paprastu

broliuku, vienuolyne. Bakalauro laipsniu baigęs aukštąjį mokslą, ir toliau pasilieka paprasčiausiu bažnyčios tarnu — zakristijonu. Kai žmonės, patyrę apie jo turimas nuostabias antgamtines dovanas (pranašystės, ligonių gydymo) užplūsta su prašymais, jis save vadina nusidėjėliu ir prašo gerbėjus melstis, kad Dievas jam būtų gailestingas. Kaip ši dorybė reikalinga mums, gyvenantiems bedieviškoj aplinkoj, kai, norint likti ištikimu Bažnyčios vaiku, reikia atsisakyti svajonių apie aukštus postus, pasaulietinę karjerą, net paprasčiausioms mokytojo pareigoms esi netinkamas, jei nori būti viešai savo tikėjimą praktikuojančiu kataliku. Kuo šiandien gundoma į bedievybės kelią? — Jei vaikai uoliai lankys bažnyčią, aktyviai dalyvaus pamaldose, susigadins ateitį, bus sunkumų, stojant į aukštąją mokyklą ir t.t. Sugundo silpnus, tuos, kuriuos vilioja garbė ir pasisekimas. Reikia tikro krikščioniško nuolankumo, norint atsilaikyti nuolat kartojamiems tokio pobūdžio gundymams. Su tais, kurie neturi skonio puikybei, savimeilei, aukštiems postams, bedieviai nesugeba sėkmingai dirbti „ateistinį aiškinamąjį ir propagandinį" darbą. Nuolankių žmonių nėra kuo gąsdinti, dėl Bažnyčios ir Tautos jie sutinka paimti kryžių — nelaisvės, persekiojimų, paniekos ar pajuokos kryžių . . .

Kaip praėjusiame amžiuje lietuvišką katalikišką spaudą apgynė savęs išsižadėję, garbės, aukštų postų neieškoję, caro valdžios prielankumu nesusigundę lietuviško kaimo knygnešiai, taip ir šiandien Katalikų Bažnyčios ir mūsų Tautos ateitį apgins tie, kurie, sekdami nuolankų Palaimintąjį Mykolą Giedraitį ir mūsų tyliuosius didvyrius knygnešius, neklaus, kaip bus žemėje atlyginta už auką bei ištikimybę Dievui ir Tėvynei, bet darys visa, ką tik lieps kataliko lietuvio sąžinė. Tokių žmonių bijo bedievybės skleidėjai. Tokiems žmonėms suprantamas ir sektinas Dievo tarno Mykolo Giedraičio kelias, brangus jo pagerbimas.

* * *

(Priespaudoje ir varge gyvenantis pavergtos Lietuvos jaunimas švyti sektinu pavyzdžiu išllėsusio idealizmo laisviesiems vakariečiams):

Giedraičiai (Molėtų raj.). 1985 n. gegužės 2 d. buvo šalta ir lietinga. Tačiau nežiūrint nepalankaus oro, į Giedraičių bažnyčią, kurioje yra Ialaimintojo Mykolo Giedraičio altorius, rinkosi žmonės.

Prieš pamaldas į vainikais ir gėlėnis išpuoštą bažnyčią atėjo didelis būrys tautiniais rūbais pasipuošusio jaunimo ir baltomis suknelėmis apsirengusių mergaičių. Jie visi nešėsi gėles. Jaunimas suklaupė prie bažnyčios durų ir melsdamiesi keliais ėjo iki Palaiintojo Mykolo Giedraičio altoriaus. Jaunoji Lietuvos karta, suvažiavusi iš įvairių miestų ir miestelių, kaip meilės ir pagarbos dovanas ant Palaimintojo Mykolo Giedraičio altoriaus sudėjo gėles.

Taip tikintieji pradėjo švęsti Palaimintojo Mykolo Giedraičio 500 metų mirties jubiliejų. Oficialiai švęsti jubiliejų buvo nepageidaujama.

Uolūs kunigai sakė pamokslus ir ragino ruoštis jubiliejui. Tikintieji platino Palaimintojo Mykolo Giedraičio paveiksliukus, viena po kitos pasirodė mašinraščiu rašytos knygelės apie palaimintojo gyvenimą. Lietuvą pasiekė ir lenkų kun. Andriejaus Gerardo Dylio disertacijos apie Mykolą Giedraitį ištrauka, o vėliau ir visa disertacija. Greitai paplito malda į Palaimintąjį Mykolą Giedraitį, kurią daugelis įsipareigojo kalbėti kasdien per visus jubiliejinius metus. O dabar susirinkę į jo tėviškę (arba netoli jos, nes gimimo vieta tiksliai nėra žinoma) maldininkai su dideliu entuziazmu meldė Palaimintąjį užtarti Lietuvą ir jos Bažnyčią. Pamokslus pasakė kunigai: Zenonas Navickas, Rokas Puzonas, ir Ričardas Repšys. Po ilgai užtrukusių pamaldų atvažiavusieji nenorėjo skirstytis: jaunimas prie altoriaus sukalbėjo maldą į Mykolą Giedraitį, giedojo giesmes, skaitė religinius eilėraščius. Tą dieną vietos klebonas kun. Vilius Cukuras šventė savo kunigystės dešimtmetį. Tikintieji pasveikino jį.

Pasibaigus minėjimui, kun. V. Cukurą užpuolė valdžios

pareigūnai; gąsdino, grasino, buvo atvažiavę net iš Vilniaus. Kleboną kaltino, kam jis suruošęs minėjimą, leidęs sakyti pamokslus „reakcingiems" kunigams; būki tai jaunimas giedojęs senąjį Lietuvos himną, nepatiko pareigūnams ir Maironio „Lietuva brangi", tapusi neoficialiu Lietuvos himnu, reikalavo, kad daugiau panašių minėjimų nebūtų.

* * *

Malda į Palaimintąjį Mykolą Giedraitį

Palaimintasis broli Mykolai, Giedraičių giminės kuklusis žiede, pražydęs naujai pasodinto mūsų Tėvynėje, kryžiaus medžio papėdėje, išprašyk mums tvirto ir veiklaus tikėjimo!

Nuolankusis ir kantrusis broli, nuo pat vaikystės paženklintas kančios ir pažeminimų kryžiumi ir nuoširdžiai jį pamilęs kaip brangiausią dovaną, išmokyk mus pamilti nuolankumą, kurio taip trūksta šių dienų žmogaus protui.

Išmintingasis mokslo vyre, pasilikęs tarnu visą gyvenimą, išprašyk mums tikrosios išminties, kad suprastume, jog pasaulyje viskas praeina ir didžiausia garbė — tai visame ieškoti Dievo, savo amžinojo ir vienintelio tikslo.

Stebuklingasis ligonių gydytojau, išgydyk paliegusias, netyrumo, girtavimo, neištikimybės ir kitokių ydų varginamas savo brolių lietuvių ir visų žmonių sielas, kad jos amžinai nepražūtų . . .

Garbingasis ateities pranaše, pažvelk į savo gimtąjį kraštą ir išmelsk Lietuvai šviesią, tikrai krikščionišką ateitį!

Melski už mus, Palaimintasis Mykolai, kad savo Tėvynės Krikšto 600 metų jubiliejų pasitiktume naujai atgimę, pasiryžę eiti šventųjų keliu.

Išprašyk Lietuvai daugiau šventųjų!

Penki šimtai metų nepajėgė paslėpti užmaršties dulkėse Tavo dorybių, laimėjusių Tau Palaimintojo garbę, spindėjimo.

Šviesk mums savo pavyzdžiu, kad ir mes, sekdami Tavo

nuolankumu, kantrybe, susivaldymu, naldingumu ir uolumu, laimėtume amžinąjį džiaugsmą.

Amen.

DĖKOJAME!

Lietuvos tikinčioji liaudis dėkoja Jo Šventenybei Popiežiui Jonui-Pauliui II už mūsų tautiečio Mykolo Giedraičio pagerbimą laiške Jubiliejinių iškilmių dalyviams Krokuvoje.

Prie šv. Tėvo Sosto nuolankiai sudedame savo prašymą, kad mūsų tautiečiai — Mykolas Giedraitis ir arkivyskupas Jurgis Matulaitis, pagal galimybes, kiek galima greičiau būtų paskelbti šventaisiais.

Katalikiška Lietuva

LAIŠKAS „KRONIKOS" REDAKCIJAI
(Sustokime ir pamąstykime!)

(Įspėjantis balsas Kristaus vynuogynan ne pro tuos vartus ir ne jo savininkui darbuotis ten patekusiems):

Beveik prieš 2000 metų įvyko didžiausia žmogaus išdavystė: žmogus išdavė savo brolį, nusidėjėlis — Gelbėtoją, mokinys — Mokytoją, kūrinys — savo Kūrėją. Jau pats išdavystės būdas — Judo pabučiavimas — paliko gilią, simbolinę reikšmę visiems laikams. Pabučiavimu žmogus išreiškia savo meilę, prisirišimą, padėką ir draugiškumą, savo atsidavimą ir džiaugsmą. Judo pabučiavimas, deja, neišreiškė nė vieno šių jausmų. Tai veidmainystės, puikybės, išdidumo bei pavydo, žmogaus nupuolimo išdavikiškas pabučiavimas. Tai Adomo nuodėmės dublikatas, kai žmogaus puikybė, kurstoma pavydo, negali pakęsti dieviškojo prioriteto ir didybės.

Tikėjimo broliai ir seserys, atgailos ir susikaupimo valandoje atsigręžkime į save, apmąstykime savo santykius su Kristumi, su savo pašaukimo ir tikėjimo broliais, su savąja Tauta, savąja Bažnyčia. Atverkime savo sielos langus bei duris ir patikrinkime, ar netūno kur dvasios kertelėje užsislėpusi Judo dvasia, belaukianti momento mus galutinai

pavergti ir apvaldyti. Šėtonui nesvarbu žemiškieji žmogaus nuopelnai ar titulai, jam svarbi žmogaus siela. Jo tikslas, kad žmogus parpuolęs pagarbintų jį, bijotų jo ir tik jam tarnautų. Šiam tikslui pasiekti šėtonui visos priemonės priimtinos.

Jis ateina pas mus kaip draugas, bičiulis, apsaugojantis nuo įvairių nesėkmių, kaip nuoširdžiausias patarėjas ar gelbėtojas. Jis ateina kaip turtas, kaip aukštas postas, kaip hierarchinė pakopa. Jis ateina kaip šaltas praktiškas protas, kaip tariamoji išmintis, kaip baimė prarasti savo laisvę ir žemiškąjį gerbūvį. Pagaliau jis ateina „kaip prieštaravimas pažintai Tiesai", kaip vergiškas nuolankumas blogiui ir visiškas aklumas gėriui ir grožiui.

Šėtonas taip supainioja ir aptemdo protą, kad žmogus meilę tiesai ir teisingumui, priešinimąsi blogiui pradeda laikyti nusikaltimu, nes tai nepatinka šėtonui. Kaip taikliai šį momentą dramaturgas Kazys Saja pavaizdavo savo „Devynpėdžiuose", kur žmonės nustojo juoktis, dainuoti, nes taip norėjo jų stabas — jautis. Net ir mūsų tarnavimas Dievui ir Kristaus Bažnyčiai turi atitikti piktojo valią. Mums, apakusiems nuo velnio pinklių, atrodo, kad ir nuolaidžiavimas šėtonui turi pasitarnauti Dievo garbei, Bažnyčios bei tikinčiųjų gerovei. Judas tiesiogiai netroško Kristaus mirties ir tik vėliau pamatė siaubingas savo niekšiškos išdavystės pasekmes.

Ar ne panašiai ir mes taip lengvai sudarinėjame su tamsos kunigaikščiu vergiškas nuolankumo sutartis, tikėdamiesi pergudrauti jį? Bet už apgaulę jis keršija, o mums tada jau sunku kalbėti apie sveikatą, kai sieloje įsiveisęs piktybinis auglys.

Argi ne mes taip bejėgiškai ir vergiškai paklusome reikalavimui, kad pašalinės ir nepageidautinos jėgos tvarkytų mūsų Bažnyčios vidaus reikalus?

Ar ne dėl mūsų kaltės Kunigų seminarija, vaikų katekizacija, religinės literatūros leidyba, kunigų pastoracijos apribojimai, bažnytinės hierarchijos kandidatūrų atranka ir daugelis opiausių problemų atsidūrė pasaulietiškos valdžios kontrolėje?

Ar ne mes kartais atsisakome tikinčiuosius su kryžiumi palydėti į Šventą kalną arba patariame, eigu bus sunku, paleisti kryžių?

Ar ne mes bijome garsiai ištarti savo brolių, sąžinės belaisvių, garbingų kunigų — Alfonso, Sigito, Jono-Kastyčio — vardus? Bijome paraginti vieri kitus melstis už juos, nes tai nepatinka tamsos viešpačiui

Ar ne mes įvairiais, mūsų manymu diplomatiniais, sumetimais vedame nelygiateisius dialogus su abejotinos sąžinės žmonėmis, o vėliau verkšlename, kad mus apgavo?

Ar ne mes sąmoningai klaidiname Šventąjį Sostą dėl dabartinės Lietuvos tikinčiųjų padėties arba bent nuslepiame tiesą?

Argi ne mes raginame nekalbėti apie dabartį, nematyti mūsų Bažnyčios žaizdų ir sopulių?

Argi ne mes savo broliams ir sesėms duodame klaidingus bei sėjančius paniką patarimus, atitinkančius Bažnyčios priešų interesus?

Argi ne mes . . .?

Taip, Viešpatie, mes! Tavo atpirktieji vaikai, Tavo broliai ir seserys, Tavo mokiniai! . . .

Mes, kurie einame greta Tavęs, bet Tavęs nepažįstame. Mes, kurie panorome Adomo nuodėme ir Judo dvasia atsikratyti vien tik savo jėgomis, pamiršę Tavo žodžius: ,,Be manęs jūs nieko negalite padaryti".

Mes, Viešpatie, leidome pirkėjams ir veidmainiams apsigyventi Tavo namuose. Mes tie, kurie bėgame nuo Tavo kryžiaus, nors pasižadėjome jį nešti kartu su Tavimi.

Jeigu mus persekios ir šmeiš, Tu Viepatie, žadėjai mums gausų atlyginimą danguje. Bet kol aš delsiau pasitikėti Tavo pažadais, kiti pasirūpino manimi. Vieno šiuolaikinio poeto žodžiais jie pasiūlė man:

,,Postas, pinigai, pripažinimas . . . ir didelė garbė, —
Viskas bus pasiūlyta šią naktį tau
Už palygint be galo mažą kainą —
Už tikėjimą, kuriuo tu gyvenai,
Už tikėjimą, kurs nedavė tau nieko,
Be žaizdų, bei sielvarto ir skausmo . . ."

Ir aš sutikau, nes man priminė:

„Tu žinai, kas lauks Tvęs šią naktį,

Jeigu tu ramiai atsisakysi visko . . ."

Žinoma, mane truputį neramina įspėjimas:

„. . . Bet, ar tu žinai, kas lauks tavęs,

Jei visa tai tu pasiimsi? . . ."

Savajam atpirkimo kelyje Tu, Viešpatie, nesinaudojai jokiais diplomatiniais triukais, nepasidavei piktosios dvasios vilionėms, neparpuolei ir nepagarbinai savo gundytojo, nors jis žadėjo Tau visus žemės turtus, džiaugsmus ir malonumus. O mes, pamiršę pirmųjų krikščionių dvasią ir atsidavimą Tau, neretai labai lengvai sutinkame smilkyti svetimam stabui.

Sekdami Kristaus kančios kelią, tikėdami Šventosios Dvasios veikimu, mūsų nuodėmių atleidimu, amžinojo gyvenimo viltimi, nebūkime akli ir kurti išganingam kvietimui: „Ateikite pas mane visi". Mes dažnai meldžiamės, kad mūsų Tautos sūnus arkivyskupas Jurgis Matulevičius greičiau būtų paskelbtas šventuoju, tačiau nenorime suprasti jo žodžių, kaip palaiminga būti paprastu skuduru, išvalančiu nors ir nedidelę Bažnyčios kertelę . . . Mes panašiai kaip kadaise šv. Pranciškus dar nesuvokiame raginimo: „Atstatyk griūvančią mano Bažnyčią" prasmės.

Ir vis tik yra daugybė nuostabiai gražių pavyzdžių, kada suklupę vėl pajėgia atsikelti, praradę tiesos kelią su atgailos ašara akyse, su sunkiu atodūsiu dėl beprasmiškų klaidžiojimų vėl jį suranda.

Mes, Viešpatie, trokštame būti kartu su Tavimi! Ateik, padėk mums! Savo dieviškosios šviesos spinduliu išsklaidyk Judo dvasios šešėlius. Nusiplovę klystkelių dulkes ir išvalę sielos kerteles, mes vėl trokštame būti prie tavo stalo ir girdėti Tavo balsą: „Aš esu Gyvoji Duona! Aš esu Kelias, Tiesa ir Gyvenimas. Sek mane!"

SAUGUMAS TERORIZUOJA KUN. JONĄ-K.STYTĮ MATULIONĮ!

(Ateizmas paverčia žmogų beširdžiu žvėrimi, allu okupanto įrankiu):

Vilnius. 1985 m. birželio 19 d. iš Smolensko agerio po amnestijos buvo paleistas kun. Jonas-Kastytis Matulionis. Laimingu sutapimu tą dieną šv. Mikalojaus bažnyčioje buvo švenčiamas kun. Stanislovo Valiukėno 50 metų kunigystės jubiliejus; prieš pat Sumą į bažnyčią įžengė tik ką grįžęs į Vilnių labai suvargęs kun. J. Matulionis. Šv. Mikalojaus bažnyčioje jis nuo senų laikų dažnai giedodavo ir buvo visų mėgiamas. Senu papročiu tik ką buvęs lagerininkas kun. M. Matulionis giedojo per iškilmingas šv. Mišias. Daugelis tikinčiųjų nustebo: pažįstamas balsas . . . kun. J. Matulionis . . . bet ne . . . jis kalėjime . . . Iš tikrųjų tai buvo jis . . . Kadangi kunigas yra rimtas ligonis, lageryje jam pripažino pirmą invalidumo grupę, o, be to, straipsnis, pagal kurį buvo teistas, įėjo į amnestiją — jį paleido.

Po iškilmingų šv. Mišių, kai daugelis jau buvo išsiskirstę, prie altoriaus išėjo išvargęs, išsekęs, bet dvasingu veidu buvęs kalinys kun. J. Matulionis. Prisiartinęs prie altoriaus, pabučiavo žemę ir, padėkojęs Dievui už tikėjimo ir kunigystės dovanas, o žmonėms už jų maldas, pradėjo laikyti šv. Mišias. Visiems jautrus, iki ašarų pergyvendavęs dėl kitų nelaimių, kun. J. Matulionis stovėjo prie altoriaus išsekęs, bet nepalaužtas. Bažnyčia verkė, ašaros ritosi pačios, nesulaikomai . . . Verkė moterys ir jaunimas, nesigėdydami braukė ašaras vyrai, tyliai raudojo senutės. Žodžių nereikėjo, — visi matė, ką reiškia sovietinio lagerio siaubas. O jis ten išbuvo dar tik aštuonis mėnesius . . . Po Evangelijos kunigas pasakė vos keletą minčių, bet kiekvienas jo žodis buvo tikras, išgyventas. „Jei žmonės tikrai tikėtų ir mylėtų Dievą, nebūtų lagerių, nebūtų to siaubo, kurį aš mačiau" — kalbėjo kun. J. Matulionis. Prisiminė kun. Alfonsą Svarinską, kun. Sigitą Tamkevičių ir visus kenčiančius už tikėjimą, ragino žmones melsti jiems

Dievo palaimos, stiprybės ir laisvės. Jaunimas, susirinkęs švęsti jubiliejų, su džiaugsmu sveikino grįžusį kalinį. Po šv. Mišių dar daug kas norėjo su kun. J. Matulioniu susitikti, pasikalbėti, bet kunigas žadėjo vėliau visus aplankyti, nes dabar turįs prisistatyti į miliciją ir nors kiek pailsėti. Jis kalbėjo: „Dar bus laiko, susitiksime. Noriu aplankyti ir nuraminti seserį, artimuosius, jie daug prisikentėjo."

Birželio 23 d., sekmadienį, kun. J. Matulionis aplankė Kybartus. Jaunimas ir suaugę sveikino sugrįžusį savo kungą, o jis visiems dėkojo už maldas ir žadėjo neužilgo vėl visus aplankyti.

Praėjo vos savaitė, ir žinia — areštuotas kun. Jonas-Kastytis Matulionis.

Birželio 26 d., apie 12 val., kai kunigas namuose ruošėsi laikyti šv. Mišias, į butą atėjo du nepažįstami vyrai ir užsipuolė buvusį kalinį, kodėl jis neprisiregistravęs. Kun. J. Matulionis paprašė nekviestus svečius prisistatyti. Atvykusieji parodė dokumentus — saugumiečiai! Kunigui paaiškinus, kad dokumentai tvarkomi, jau buvęs milicijoje (o visi žino, jog sovietinėje santvarkoje per dieną niekas neprisiregistruos), čekistai įsakė jam rengtis ir eiti su jais išsiaiškinti. Saugumiečiai leido šeimininkei įdėti vienai dienai maisto, sakė, jog pirmą dieną jam niekas neduos. Buvo aišku, kad kun. J. Matulionis vėl areštuojamas. Daugelis dar vylėsi, kad tai nesusipratimas, klaida, išsiaiškins ir paleis, bet dienos bėgo, o jis sėdėjo Lukiškio kalėjime. Ir vėl su kriminalistais! Saviesiems pasakė, kad naujo teismo nebus, nes jis jau nuteistas, o už ką paleistą kunigą vėl suėmė, taip ir nepaaiškino, tik vienas iš čekistų replikavo: „Vos spėjo grįžti ir jau suruošė naują demonstraciją". Nejau ir šiltas tikinčiųjų grįžusio kunigo sutikimas jau laikomas nusikalstama „demonstracija".

Ar gali dar būti didesnis pasityčiojimas — leisti pajusti laisvės jausmą ir net nepailsėjusį, neatgavusį jėgų, labai išsekusį, faktiškai vos gyvą grąžinti į lagerio košmarą?!

PROTESTAI NESILIAUJA

LTSR Prokurorui

Vilniaus arkivyskupijos kunigų

P a r e i š k i m a s

(Melas ir teismą yra pavergęs brutaliomis prienonėmis komunistinei diktatūrai gelbėti):

1985 m. sausio mėn. 18 d. LTSR Aukščiausias Teismas nuteisė trims metams laisvės atėmimu kun. Joną-Kastytį Matulionį, apkaltinęs jį šiurkščiu viešosios tvarkos pažeidimu pagal LTSR BK 199 str.

1984 m. lapkričio 1 d. vakare iš Kybartų bažnyčios kun. Jonas-Kastytis Matulionis kartu su tikinčiaisiais nuėjo į netoliese esančias kapines pasimelsti už mirusius. Mirusiųjų pagerbimo dieną visoje Lietuvoje ir civilinė valdžia organizuoja eisenas į kapines. Tikintieji su nuteistuoju kunigu ėjo į kapines tvarkingai, netrukdydami nei transporto eismui, nei įmonių darbui. Todėl laikyti eiseną šiurkščiu viešosios tvarkos pažeidimu nėra jokio pagrindo. Be to, ir LTSR Konstitucija 48 straipsniu garantuoja gatvės eitynių laisvę.

Tuo pačiu nuosprendžiu buvo nuteistas 2 metų laisvės atėmimu ir apeigose patarnavęs kaip tvarkdarys jaunuolis Romas Žemaitis. Jis apkaltintas pasipriešinimu valdžios atstovui pagal LTSR BK 201 str. O buvo taip: eisenos metu Kybartų miesto DŽDT Vyk. komiteto pirmininkas Gudžiūnas norėjo prieiti prie kun. Jono-Kastyčio Matulionio ir su juo kalbėtis. R. Žemaitis ranka davė ženklą, leisdamas suprati, kad tuo laiku kalbėtis nepridera. Pirmininkas Gudžiūnas savo pastabas galėjo pareikšti prieš apeigas ar po jų. Tad nėra jokio pagrindo minėtą R. Žemaičio veiksmą laikyti pasipriešinimu valdžios atstovui.

Tuo tarpu pirmininkas Gudžiūnas net ir kapinėse trukdė religinių apeigų atlikimą, reikalaudamas, kad kun. Matulionis iš kapų išvarytų žmones (LTSR BK 145).

Todėl prašome panaikinti šį LTSR Aukščiausiojo Teismo nuosprendį abiems nuteistiesiems, turint dėmesyje dar ir tai, kad kun. Matulionis yra sunkus ligonis — II grupės invalidas.

Vilniaus arkivyskupijos kunigai:

Vilnius, 1985.III.29.

Algimantas Keina	Kazimieras Gailius
Vytautas Pūkas	Marijonas Savickas
Stasys Markevičius	Stasys Puidokas
Jonas Boruta	Juozas Vertas
Jonas Vaitonis	Steponas Tūnaitis
Jordanas Šlėnys	Leonas Savickas
Česlovas Taraškevičius	Vytautas Jaskelevičius
Josifas Aškelovičius	Donatas Puidokas
Domas Valančiauskas	Jonas Lauriūnas
Edmundas Paulionis	Kazimieras Žemėnas
Aldas Čeponis	Vladas Černiauskas
Ignas Jakutis	Alfonsas Merkys
Antonas Filipčik	Donatas Valiukonis
Mykolas Petravičius	Alfonsas Petronis
Jonas Kukta	Albertas Ulickas
Antanas Simonaitis	Jonas Kardelis
Alfredas Kunišauskas	Antanas Andriuškevičius
Antanas Valatka	Vladislovas Novickis
Kazimieras Kindurys	Juozas Urbonas
Mykolas Žemaitis	Alfonsas Tamulaitis
Vaclovas Aliulis	Stanislovas Valiukėnas
Aleksandras Kaškevičius	Kazys Meilius
Algis Kazlauskas	Petras Daunoras
Petras Purlys	Justinas Saulius
Stanislovas Kakarieka	Bronius Sakavičius
Petras Tarvydas	Kazimieras Pukėnas
Konstantinas Molis	V. Verikas

* * *

Lietuvos tikintieji protesto pareiškimais nepaliauja kreipęsi į LTSR generalinį prokurorą, reikalaudami paleisti nekaltai areštuotus: kun. Joną-Kąstytį Matulionį ir jaunuolį Romą Žemaitį bei išlaisvinti jau antrus metus kalinamus kunigus — Alfonsą Svarinską ir Sigitą Tamkevičių.

Pateikiame keletą pareiškimų tekstų:

„Mus pasiekė skaudi žinia. Vėl suimtas kunigas, uoliai tarnavęs Dievui ir žmonėms, Kybartų parapijos vikaras kun. Jonas-Kastytis Matulionis ir Kybartų parapijos tikintis jaunuolis Romas Žemaitis. Labai prašome nelaužyti LTSR Konstitucijos, nepersekioti mūsų tikėjimo ir kuo greičiau paleisti nepadariusius jokio nusikaltimo kunigus: Kybartų parapijos vikarą kun. Joną-Kastytį Matulionį ir kleboną kun. Sigitą Tamkevičių, Viduklės parapijos kleboną kun. Alfonsą Svarinską ir uolų Kybartų parapijos tikintį jaunuolį Romą Žemaitį bei kitus už tiesą kenčiančius kalinius."

* * *

„Prašome paleisti nekaltai suimtus: Kybartų parapijos kunigą Joną-Kastytį Matulionį ir Kybartų parapijos tikintį jaunuolį Romą Žemaitį, taip pat jau antrus metus už uolų pareigų atlikimą kalinamus: Viduklės parapijos kleboną kun. Alfonsą Svarinską ir Kybartų parapijos kleboną kun. Sigitą Tamkevičių.

Kunigų ir uolių tikinčiųjų areštus mes traktuojame kaip tikėjimo persekiojimą ir pasityčiojimą iš mūsų švenčiausių įsitikinimų."

* * *

„1984 m. lapkričio 9 d. buvo suimtas Kybartų parapijos vikaras kunigas Jonas-Kastytis Matulionis, o lapkričio 12 d. — patarnautojas Romas Žemaitis. Taip pat nuteisti po 10 metų kalėti Viduklės klebonas Alfonsas Svarinskas ir Kybartų parapijos klebonas Sigitas Tamkevičius.

Mūsų Tėvynei Lietuvai tai neapsakomai didelis skausmas ir nuostolis. Ypač šiais laikais, kada ir taip trūksta

kunigų. Todėl mes, Lietuvos tikintieji, kreipiamės į Jus, Prokurore, reikalaudami paleisti neteisingai apkaltintus ir nubaustus kunigus bei visus kitus, kalinamus už tikėjimą. Taip pat reikalaujame liautis bauginti ir persekioti kitus uoliai ir drąsiai besidarbuojančius Lietuvos kunigus bei tikinčiuosius."

Pasirašė sekančių parapijų tikintieji:

Aleksotas (Kaunas) — 415
Alytus II — 4013
Bagotoji — 148
Balbieriškis — 244
Birštonas — 248
Ilguva — 130
Būdvietis — 568
Druskininkai — 740
Gelgaudiškis — 433
Girdžiai — 228
Griškabūdis — 641
Igliauka — 138
Daukšiai — 165
Garliava — 606
Gerdašiai — 152
Gižai — 135
Gudeliai — 101
Išlaužas — 79
Kaimelis — 334
Kalvarija — 1587
Kazlų Rūda — 266
Kučiūnai — 240
Leipalingis — 404
Lukšiai — 830
Miroslavas — 1500
Panemunė — 1339
Pažėrai — 168
Plokščiai — 54
Raudondvaris — 810
Rumbonys — 542
Santaika — 302
Sintautai — 242
Šakiai — 2437
Šlavantai — 268
Tabariškės — 172
Valkininkai — 1112
Viduklė — 350
Višakio Rūda — 132
Kalesnykai — 450
Kapčiamiestis — 347
Krikštonys — 339
Kudirkos Naumiestis — 674
Lekėčiai — 40
Marcinkonys — 110
Paluobiai — 81
Panevėžys — 4315
Pilviškiai — 600
Prienai — 2107
Riečiai — 810
Sangrūda — 405
Seirijai — 513
Skardupiai — 105
Šeštokai — 352
Šunskai — 147
Utena — 1825
Veisiejai — 987
Vilkaviškis — 675
Ž. Panemunė — 81
Kalvarija — 1584
Kapsukas — 4257

Kriokialaukis — 495
Lazdijai — 1306
Liškiava — 337
Meteliai — 165
Pakuonis — 149
Patilčiai — 152
Plutiškės — 43
Punia — 98
Rudamina — 565
Sasnava — 590
Simnas — 1524
Skriaudžiai — 111
Šilavotas — 78
Šventažeris — 272
Udrija — 632
Veiveriai — 112
Zapyškis — 18

IŠ TEISMO SALĖS

1985 m. kovo mėn. Viniuje įvyko Vlado Lapienio teismas. Teisiamojo žmonai Elenai Lapienienei apie vyro teismą oficialiai nebuvo pranešta. Savo pastangomis susižinojusi apie įvyksiantį teisminį procesą, atėjusi į salę, rado ją pilna žmonių, laisvų vietų nebuvo. E. Lapienienei buvo atnešta papildoma kėdė ir taip pastatyta, kad nieko nematytų ir blogai girdėtų.

Teismo prokuroras — Murauskas, advokato teisiamasis atsisakė. Teismo procesas vyko vieną dieną. Pradžioje buvo perskaityta kaltinamoji medžiaga, kurią sudarė 7 tomai. Skaitė taip greitai ir tyliai, kad salėje nebuvo nieko girdėti. V. Lapienis buvo kaltinamas antitarybine propaganda ir šmeižtu.

Teisme liudininkais buvo: Ona Dranginytė, gyvenanti Kaune, pas kurią buvo suimtas Vladas Lapienis, ir mokytojas Juozas Puodžiukas. Liudininkė O. Dranginytė paaiškino, kad nežinojo, jog V. Lapienis yra ieškomas milicijos, o kokiu tikslu pas ją užėjo, nespėjo sužinoti. J. Puodžiukas liudijo prieš teisiamąjį, tvirtindamas, kad V. Lapienis jo sodo namelyje laikė savo knygas ir siūlė jas skaityti. Teismui užteko vieno liudininko, kad galėtų teisiamąjį apkaltinti antitarybine propaganda.

V. Lapieniui sakant paskutinį žodį, saugumiečiai įvairiais būdais trukdė žmonai, kad ji kiek galima mažiau girdėtų vyro kalbos. Teisiamasis, nuolat teisėjo pertraukiamas, kalbėjo apie 10 minučių. Jis sakė: ,,Didžiausias

įrodymas, kad Tarybų Sąjungoje laužomos žmogaus teisės yra tai, kad esu teisiamas. Pagal Tarptautinius susitarimus neturėčiau būti teisiamas, nes niekuo nenusikaltau. Su džiaugsmu einu kalėti už Kristų ir Tautą." Teismo metu V. Lapienis laikėsi labai ramiai.

Teismas nuteisė V. Lapienį (79 metų senelį) pagal BK 68 str. I d. 4 m. lagerio ir 2 tremties. Nuteistasis pajuokavo, kad teismas tokiu savo sprendimu pratęsia jo žemišką gyvenimą, nes neatlikus paskirtos bausmės, t.y., esant skolingu valstybei, nepatogu keliauti amžinybėn.

Pasimatymo metu V. Lapienis vidiniai buvo ramus. Žmonai pasiskundus, kad ji naktimis nemiega, dažnai verkia, švelniai ją ramino: „O ko tau verkti? Jei jau tikrai negali ir taip būtina verkti, paverk dieną, o naktį ramiai miegok". Sėdėjęs prie jų saugumietis nuolat trukdė kalbėtis. Pasibaigus pasimatymo laikui, žmona norėjo pabučiuoti vyrą, bet čekistas atsistojo tarp jų. Atsiskirdama E. Lapienienė palaimino vyrą. Prieš išeinant iš pasimatymo kambario, V. Lapienis žmonai pakartojo giesmės žodžius: „Imu ir aš su Jėzum savo kryžių, kurį man davė Viešpaties ranka, kasdien kantriai jį nešti pasiryšiu, ant jo kasdien aukosiuos kaip auka."

IŠ „KRONIKOS" ARCHYVO

(Palėvenės bažnyčios klebono ir tikinčiųjų terorizuotojai negarbingai baigė savo misiją):

1976 m. rugpjūčio 1 d. per šv. Domininko atlaidus Palėvenės bažnyčia (Kupiškio raj.) šventė 300 metų jubiliejų. Pamokslą iškilmėse pasakė šioje bažnyčioje dirbęs kun. Pranciškus Masilionis. Jis trumpai paminėjo Palėvenės bažnyčios, prie jos įsikūrusio domininkonų vienuolyno ir jų vadovaujamos mokyklos bei knygyno istoriją, nušvietė ir kitų buvusių Lietuvoje panašių Palėvenei šventovių bei mokyklų, kaip Kaune Pažaislio, Vilniuje šv. Petro ir Povilo, šv. Mikalojaus, Bernardinų, Tytuvėnų, Linkuvos, Kražių reikšmę. Tai buvę meno ir mokslo židiniai, turėję lemiamos

įtakos krašto pažiūrų ir papročių ormavimuisi:

,,Visa tai prirengė lietuvius toms kovoms ir kančioms, kurios jų vėliau laukė.

Visa tai lietuvius gaivino ir stiprino sunkiausiose valandose.

Visa tai lietuvius žadino išsilaiyti, vaduotis.

Visa tai lietuviams kėlė pasigrožėjimo, pasitikėjimo, net švento pasididžiavimo jausmus. Ir dabar tai yra mūsų tautos brangenybės, dovanotos protėvių, mus kviečiančios išsilaikyti tikėjime ir Tėvynės meilėje", — kalbėjo kun. P. Masilionis.

Pamokslininkas priminė klausytojams, kad Palėvenės bažnyčią lankė ir vienuolyno vadovaujamoje mokykloje mokėsi ir garsusis Lietuvos architektas Laurencijus Stuoka Gucevičius. Liesdamas Palėvenės bažnyčios (per visą jos 300 metų istoriją) sunkumus, kun. P. Masilionis gyvai prisiminė 1956 m. bažnyčią ištikusį gaisrą ir vargus, susijusius dėl bažnyčios remonto su rajono atstovais bei RRT įgaliotinio įstaiga. Pateikiame pamokslo ištrauką: ,,(. . .) Baigdamas priminsiu tai, ką mes su jumis bendrai išgyvenome. Prisimenu gaisrą ir vargus, kol buvo atstatytas stogas. Tuomet jūs parodėte nepaprasto gerumo! Jūsų tikėjimas ir gerumas stebino net aplinkinius kunigus. Jums visiems esu labai dėkingas.

Tuomet šauniai pasidarbavo bažnyčios komitetas su savo pirmininku, sekretoriumi bei iždininku, choristai ir adoruotojos, tarp kurių buvo nemažai gražaus jaunimo. Atsimenu labai daug gerų žmonių ir šeimų, kurios visokeriopai padėjo. Tikiu, kad jūs ir toliau padėsite savo bažnyčiai, kad ši graži ir brangi jūsų senutė Motina bus mylima kaip ir anksčiau (. . .) 1956 m. liepos 10 d. užsidegė vienuolyno stogas, prie kamino, į bažnyčios pusę, arčiau prie bažnyčios. Stogai buvo lentgalių, seni, labai išdžiūvę. Smarkus vėjas pūtė tiesiai į bažnyčią. Bažnyčia aukšta. Nei užlipsi, nei gesinsi. Subėgo žmonės. Vieną berniuką paprašiau, kad užliptų ant bažnyčios ir skubiai numestų žemėn per bokšto langus bažnyčios dokumentus ir senas knygas, kurios buvo menkos vertės. Berniukas kai ką

numetė, ir tai, ką numetė, apdegė, dar labiau suiro. Kai prisistatė Kupiškio ugniagesiai, su jais ir rajono vadovai, vienuolynas jau buvo baigęs degti. Vyrai vos neprimušė rajono pirmininko Paplausko, kam jis ugniagesiams įsakinėjo gesinti baigiantį degti vienuolyną, o neleido gelbėti bažnyčios. Gaisras visai nepaisė ugniagesių, jis vis labiau apėmė bažnyčios stogą. Švenčiausiąjį išnešiau pas save į butą. Galėjo griūti skliautai, todėl išnešiau liturginius rūbus ir reikmenis. Gelbėtojų uolumas padarė nuostolių: vienas galingas vyras išlaužė tabernakulį, kad jį išneštų, kiti nuplėšė gal keturias Kryžiaus kelio stotis ir jas tik sudraskė, dar kiti pasišokėję griebė sietynus, kad juos gelbėtų, bet tik sulaužė. Visa pamatęs sakiau, kad taip nedarytų. Tabernakulio nebenešė, Kryžiaus kelio stočių nedraskė, bet sietynus sulaužė. Gaisras artėjo prie bokšto. Bokšto didžiuliai langai daug metų buvo atviri. Varnos ir kuosos pavasarį nešė ir nešė žabus savo lizdams. Apačioje, ant bokšto skliautų, buvo didelė krūva žabų. Gulėjo ir negyva varna. Išvalyti nebuvo įmanoma nei žemyn urvu sienoje, nei aukštyn pro langus, kurie buvo aukštai, gal už 10 ar daugiau metrų.

Gerasis varpininkas Juozas mūre iškirto langelį ir langą į Levens pusę. Tuomet iš bokšto išgabeno 16 didelių vežimų žabų! Tai buvo laimėjimas, kurio nepramatėme.

Tuo tarpu gaisras prislinko prie bokšto ir liepsnos lyg auksiniai žalčiai lindo pro langus ir jau laižė abiejų didžiulių varpų medines atramas. Maldavau vyrus, kad gelbėtų varpus. Bet šlanga buvo per trumpa ir Kupiškio gaisrininkai nieko negalėjo padaryti. Atrodė, kad nebėra vilties: varpai kris, išvers bokšto skliautus, suduš. Įtarėme, kad gali griūti ir bažnyčios skliautai.

Visus žmones išprašiau iš bažnyčios, užrakinau duris, bet ką daryti su varpais?! Aš nebegalėjau nieko. Einu iš šventoriaus ir matau — jau dega varpų medinės stramos! Žybčioja gaisro liežuviai. Dar truputį ir varpai grius!

Staiga į šventorių įlekia nauja gaisrininkų komanda. Jie buvo su šalmais, kaip senovės kariai. Pirmasis, vos įbėgęs, sušuko: „Kur pavojus?!" Atsakiau, kad varpai, t.y. bokšte.

Bet bokšte jau buvo pavojus ir patiems žmonėms.

Gaisrininkai tuoj šoko gesinti. Degė varpų atramos. Kai kurios jau buvo taip išdegusios, net pasvirusios. Pavojus ir varpams ir gaisrininkams . . . Tačiau pasisekė užgesinti. Bet pavojus griūti nepraėjo, nes atramos buvo labai išdegusios.

Ši bažnyčia — meno paminklas. Meno paminklams saugoti yra Komitetas. Jis turi valdžią, aukštesnę už kolūkio, už apylinkių, rajonų ir sričių valdžias. Jis pavaldus tik ministrams. Jo skyrius buvo, o gal ir tebėra, Šiauliuose. Palėvenė — Šiaulių srities.

Kitą dieną nudūmiau į Šiaulius, į minėtą skyrių, ir jis tuojau atsiuntė specialistą — inžinierių architektą Nistelį. Šis viską ištyrė, nurodė, kas darytina, kad varpai neišgriūtų, kol bus paremontuoti, pačios bažnyčios neįsakė uždaryti. Vyrai tuojau viską sutvarkė. Susikėlėme atgal į bažnyčią ir vėl pradėjome laikyti pamaldas.

Vilniuje šis paminklų apsaugos komitetas turi specialią dirbtuvę. Su ja nedelsiant irgi susitariau. Atsiuntė žmogų remonto planui sudaryti, išskyrė medžiagos.

Vyskupas Paltarokas ir paminklų apsaugos komiteto atstovai patarė nueiti pas RRT įgaliotinį Pušinį paprašyti daugiau medžiagos. Pušinis kalbėjo keistai maloniai, saldžiai. Jis mane išklausė, pasakiau, kad mūsų pamaldos vėl bažnyčioje, ir paleido be nieko. Vos tik išvykau, Pušinis davė įsakymą Kupiškio rajonui uždaryti mūsų bažnyčią.

Antrą ar trečią dieną man sugrįžus iš Vilniaus, atvyko Kupiškio rajono pirmininko pavaduotojas, jis buvo rusas. Jei būtų buvęs Paplauskas, būtų buvę prasčiau. Rusui padejavau kad neturime, kur pamaldas laikyti. Paprašiau, kad mums leistų zakristijoje. Jis, būdamas protingas ir matydamas, kad pavojaus gyvybei nėra, mums ir paliko zakristiją. Išvažiuodamas užrakino visas bažnyčios duris ir pasiėmė su savimi raktus.

Zakristijoje prie pat bažnyčios durų, įsirengėme šiokį tokį altorių. Zakristijos raktai buvo pas mus. Prasidėjo remonto darbai. Ant šventoriaus jau buvo atvežta lentų. Rajono pirmininkas Paplauskas ir rajono partijos

sekretorius, kilęs iš tos pačios Palėvenės parapijos Aščiagalių kaimo, labai užsirūstino.

Jie barė mane, grasino kalėjimu. Partijos sekretorius įkrisdavo net į isteriją. Šventoriuje darbininkai sunėrė gegnes ir reikėjo jas kelti ant bažnyčios . . . Rajoną prašiau raktų, nes laiptai ant bažnyčios stogo buvo tik iš bokšto, kuris taip pat užrakintas. Rajonas neduoda. Liepia važiuoti į Vilnių, pas Pušinį.

Važiuoju į Vilnių pas Pušinį. Pasakiau reikalą. Šis skambina į Kupiškį: „Atidarykit bažnyčią! Tegul meldžiasi!", o man liepia važiuoti namo. Parvažiavęs vykstu raktų. Rajonas ir vėl neduoda. Reikalauja dokumento, kurio man niekas nedavė.

Važiuoju vėl pas Pušinį. Ir vėl ta pati istorija. Nebežinau, kiek kartų ėjau pas Pušinį, ir vis ta pati istorija. Darbininkai pasidarė ilgus laiptus, užsirito ant bažnyčios stogo, ėmė kalti gegnes ir visa kas reikalinga.

Po kurio laiko vyrai vėl prašė bažnyčios raktų, nes iš bažnyčios lengva įlipti į bokštą, o iš bokšto nesunku užeiti ir ant stogo. Aš vėl vykstu pas Pušinį. Kartą, dar pačioje pradžioje, jis manęs ir klausia, atrodo tarp kitko: „Kur dabar meldžiatės? Nesuprasdamas klastos, atsakiau: „Mums paliko zakristiją, nes kitur nėra vietos. Ten ir meldžiamės."

Vos grįžau namo ir spėjau atlaikyti šv. Mišias, kai prisistatė pats rajono pirmininkas Paplauskas ir griežtai įsakė tuojau viską išsigabenti iš zakrsitijos. Nepaisė mano aiškinimosi ir prašymo. Kaip gelbėtis? Kur prisiglausti? Tariau sau: „einu, skambinsiu Vyskupui ir klausiu, ką daryti. Zakristijos raktą pasiėmiau su savimi ir išskubėjau. Paštas tuomet buvo čia pat. Susiskambinti su Vilniumi sunku, teko laukti. Staiga duryse pasirodo Paplauskas ir sako: „zakristiją užantspaudavau! Tik pamėginkite atplėšti . . .", ir išvažiavo.

Zakristijos raktas pasiliko su manimi. Sugrįžtu namo, zakristija užantspauduota, neužrakinta, užrakinau. Zakristijoje pasiliko Švenčiauisas, visos taurės ir ostijos, vynas, knygos, mano apsiaustas, kunigėlio brevijorius.

Kunigėlis mane pavadavo, nes aš sirgau džiova.

Palėvenės šventorius aptvertas mūro tvora. Joje 14 nišų Kryžiaus keliui. Nišos negilios. Kupiškio dekanas ir klebonas man paskolino viską, kas reikalinga vienam kunigui laikyti pamaldas, laidoti numirėliu. Altorių įsirengėme vienoje mūro tvoros nišoje. Joje tilpo dvi žvakutės. Sunkiau būdavo, kai pūsdavo vėjas, nes tada pavojuje atsidurdavo Švenčiausias Sakramentas. Tokiais atvejais jį pridengdavome tacele. Sekmadieniais ten pat sakydavau pamokslą, o po šv. Mišių nueidavome prie zakristijos, suklaupdavome, nes už durų buvo Viešpats, ir giedodavome „Šventas Dieve".

Per Mišias choristai ir žmonės taip pat giedodavo. Kai būdavo laidotuvės, karstą pastatydavome čia pat, šventoriuje, pamaldas laikydavome kaip ir bažnyčioje. Mums bažnyčia buvo didelis šventorius. Jos stogas – gražusis dangus! Išpažinčių klausydavau, sėdėdamas ant kėdės. Taip vargome du mėnesius. Orai buvo geri. Bet su rugsėjo pradžia orai atvėso. Rytais pilkos milgos mūsų bažnyčią užimdavo, kaip smilkalų dūmai. Kas gi bus toliau? Ruduo prie durų! O darbininkai vis reikalavo raktų.

Ėmė stigti ir medžiagos. Vilniuje paminklų apsaugos komiteto ir dirbtuvės vyrai man patarė kreiptis pas Pušinį ir pareiškimu prašyti medžiagos ir bažnyčios raktų. Galvojau, kad nuo to bus tik dar prasčiau, nes vėl sudarys komisiją, į kurią įeis pirmosios komisijos žmonės . . . Ilgai skatinamas nusileidau. Pušiniui parašiau antrąjį prašymą, kad sudarytų komisiją, patikrintų bažnyčios būklę, grąžintų raktus. Vilniuje dar užėjau pas vieną iš minėto komiteto narių. Staiga jam skambina Pušinis. Tarnautojui, kurs manęs nepažįsta, Pušinis pradėjo mane peikti: „To klebono baisus tingumas. Tik pamanykit, aš jam sakau parašykit pareiškimą ir atidarysime bažnyčią. O jis atsisako, mat, tingi. Jei būčiau rajono pirmininkas, duočiau su basliu per kuprą! . . . Aš stoviu visai arti ir viską girdžiu, o tarnautojas žiūri į mane ir šypsosi. Pušinio įniršis ir jam pasirodė keistas. Kai grįžau iš Vilniaus, šventorių, vadovaujamą rajono atstovų, užplūdo daugybė vyrų. Tai naujoji komisija bažnyčios būklei tirti. Viduryje šventoriaus stovėjo vienas

vyras, jis niekur nesikišo, tik rūkė ir rūkė.

Kažkas mane informavo, kad tai asmuo iš Vilniaus, specialiai atsiųstas iš paminklų apsaugos komiteto. Vėliau sužinojau, kad to vyro tikrai iš Vilniaus būta, tik į Kupiškio rajoną jis buvo atsiųstas traktorių reikalais! Melas buvo sugalvotas dėl komisijos svarumo! Komisijos vyrai — visokie žmoneliai, surinkti dėl didesnio įspūdžio ir svarumo, visur laipiojo ir landžiojo. Pagaliau išvažiavo. Iš visko buvo aišku, kad mūsų bažnyčiai — galas! Rimtas pavojus, jog bus likviduota! Tą pačią dieną išvažiavau į Vilnių, į paminklų apsaugos komitetą, pagalbos ieškoti. Vilniuje jau įstaigos buvo uždarytos. Vakare nuvykau pas vieną svarbų inžinierių, neradęs namuose, prie jo namų lūkuriavau lig vidurnakčio. Kur eiti nakvoti? Su dideliu atsargumu truputį stabtelėjau prie vyskupo durų. Neapsirikau — tuojau mane įsileido kancleris kan. B. Antanaitis, maloniai priėmė. Pastangos šeštadienį ką nors susitikti buvo veltui. Sekmadienį jau turėjau būti Panevėžyje ir ten sakyti pamokslą. Už tai tuometinis klebonas, tuomet dar kanauninkas kun. Dulksnys, žadėjo bažnyčios statymui atiduoti visą rinkliavą. Dar turėjau viltį susitikti ką nors iš atsakingų asmenų prieš pirmadienį, nes pirmadienį, galvojau, Kupiškio rajono komisija atsiųs raštą Pušiniui, šis duos neigiamą atsakymą, ir su mūsų bažnyčia baigta.

Mano supratimu, tokiai nelaimei buvo būtina užbėgti už akių. Bet aš nežinojau, kad pranešimas jau buvo atsiųstas ir paminklų apsaugos komitetas jau buvo informuotas. Nesuprantu, kaip rajonas galėjo taip greitai tai padaryti. Aš skubėjau, o jie skubėjo dar greičiau. Šeštadienį nieko nelaimėjau ir niekas man nepadėjo. Vyskupas į tokius reikalus visiškai nesikišdavo. Kancleriai tik padėdavo nueiti pas Pušinį arba jo sekretorių, slapyvardžiu „Audronaša".

Buvo gražus ankstyvas sekmadienio rytas, Panevėžyje Marijos gimimo atlaidai. Ten turėčiau būti . . . Teisinausi — klebonas kilnus, supras, nepyks. Ką daryti? Netikėtai gimė mintis — bažnyčia meno paminklas. Ji priklauso meno paminklų apsaugos komitetui. Komitetas turi jurisdikciją didesnę už rajono ir skyriaus jurisdikciją. Reiškia, jis

nepriklausomas nuo rajono ir srities valdžios. Tagi, išvada aiški — reikia kreiptis pas juos ir sakyti: Ši bažnyčia jūsų valdžioje. Jūs patys sudarykite komisiją, nuvažiuokite ir vietoje viską patikrinkite. Jeigu rasite, kad bažnyčia pavojuje griūti, suremontuokite. Jeigu ji tinkama, leiskite mums joje laikyti pamaldas, o darbininkams leiskite dirbti. Pirmadienį įstaigoje dirbo man svarbūs žmonės. Mano sumanymui pritarė paminklų apsaugos vyrai.

Tuojau pasiūlė vyriausiam inspektoriui vykti visko patikrinti. Be jo į Palėvenę vyko dar ir jaunas inžinierius sudaryti plano vienuolyno stogo remontu, nes ir vienuolynas buvo stipriai apdegęs. Taigi, komisija susidarė savaime. Pasiūliau tokiu laiku išvykti iš Vilniaus, kad Kupiškyje būtume prieš devynias, nes po devynių rajono vadovai išvažinėja į kolūkius. Antradienį anksti jau buvom Palėvenėje, nes kelias ėjo pro ją. Inžinieriai rado bažnyčia dar užbliombuotą, 9 valandą jau buvome Kupiškyje. Iš karto susiradome abu rajono vadovus: Paplauską ir anksčiau minėtą partijos sekretorių Aščiagalietį. Jie niekaip nenorėjo atiduoti bažnyčios raktų. Inspektorius tarė: „Ko jūs kovojate su Bažnyčia, tai ne jūsų paskirtis, jūsų paskirtis rūpintis kolūkiu. Bažnyčiai griauti yra įgaliotinis Pušinis. Aščiagalietis, kitiems klausant ir neklausant, vis peikė ir kaltino mane, kad aš trukdąs kolūkiui, o man pasakė, kad neilgai valgysiu skanią Kupiškio duoną. Pagaliau rajono vadovai atidavė raktus ir mes išvažiavome į Palėvenę, o paskui mus į Palėvenę atskubėjo ir Paplauskas su Aščiagaliečiu. Komisijos nariai jau buvo beeiną pradėti tikrinti Bažnhčios, kai staiga prie jų prišoko Aščiagalietis ir dar kartą pareikalavo dokumentų.

Toks jo elgesys atrodė labai keistas. Komisija nuplėšė įeinamų durų antspaudą, pro bokštą užlipo ant bažnyčios. Juos nusekė ir Aščiagalietis. Prasidėjo ginčas: Aščiagalietis tvirtino, kad, bažnyčios sienos — nedegtų plytų. Nuo gaisro sutrupėjo. Sienos grius! Komisija patyrinėjusi atsakė, kad ,,sienos suakmenėjusios. Nėra jokio pavojaus.'' Aščiagalietis įrodinėjo toliau: ,,Matote, bažnyčia perplyšusi. Bokštas griūva į vieną pusę, o bažnyčia — į kitą. Pavojus

gyvybei!" Tikrai, bažnyčios skliautai gal nuo karo yra įplyšę skersai, bet anot žinovų, toks plyšimas nepavojingas. Komisija apžiūrėjusi tarė: ,,Čia gali ir tankai važiuoti! Pavojaus griūti tikrai nėra." Rajono pirmininkas pasiliko žemai prie bažnyčios sienos. Jis stovėjo ir tylėjo. Aš pasilikau su juo ir aiškinau, kad su kolūkiu sugyvename gerai. Labai norėjau būti su komisija, bet specialiai pasilikau su pirmininku, mat, kunigėlis jau prieš kokį mėnesį vikriai atsuko antspaudo siūlą, atsidarėme zakristiją, išsinešėme komuninę su Švenčiausiuoju ir viską, ko mums reikėjo. Paskui kunigėlis gražiai užsuko siūlą, ir nebeliko didesnės žymės, kas padaryta. Prisibijojau, kad pirmininkas neapžiūrėtų zakristijos durų, kurias jis pats užantspaudavo, ir kad ko nors įtartino nepastebėtų, todėl buvau prie jo ir jį kalbinau. Bet pirmininkas nesijudino iš vietos ir liūdnas laukė nulipant komisijos.

Komisijai sugrįžus, vyriausias inspektorius tarė: ,,Galite zakristiją patys atsidaryti." Atsakiau: ,,Rajonas uždarė. Malonėkite atidaryti, kad paskui nekaltintų." Tuo tarpu buvau atrakinęs zakristijos duris. Inspektorius durimis, jas atidarydamas, nutraukė antspaudą, įėjo, aš paskui jį, o už manęs lėkte įlėkė Aščiagalietis, ir, niekam nesiklausant, bet aiškiai ir skubiai susinervinęs kartojo: ,,Čia nėra jokio pavojaus! Čia nėra jokio pavojaus! Tikrai, čia sienos metrinės, suakmenėjusio mūro. Čia jokio pavojaus!" Bet mus kaip tik dėl to ,,pavojaus" buvo išmetę iš bažnyčios ir iš šios zakristijos! Zakristijoje surašė protokolą, kad bažnyčia apžiūrėta, kad jai griūti pavojaus nėra ir leidžiama laikyti pamaldas, nurodė, kad varpais neskambintume tol, kol juos suremontuos. Nuorašą paliko ir man. Rajono atstovai buvo pritrenkti. Jie abu tylėjo. Komisija ėjo tikrinti apdegusio vienuolyno, kuriame buvo ir kolūkio raštinė. Vėliau žmonės kalbėjo, kad kolūkio vadovams buvę nemažai baimės, nes vienuolyno patalpose buvusi didelė betvarkė. Svečius palydėjau lig vienuolyno kiemo vartų.

Po praėjusio penktadienio apžiūros, kaip jau buvo minėta, padarytos su apgaulinga iškilme, rajono valdžia tuojau pranešė Vilniui, kad Palėvenės bažnyčia avarinėje

būklėje, nes bokštas griūva į vieną pusę, o pati bažnyčia į kitą. Dabar rajono valdžia tylėjo, dar ne iškas. Gal po gero pusmečio suvažiavo Lietuvos architekai. Paminklų apsaugos atstovas, sakydamas kalbą, dejavo, kad yra rajonų, kurių vadovybė ne tik nepadeda meno paminklų užlaikyti, bet dar trukdo juos remontuoti. Tokio rajono pavyzdžiu paminėjo Kupiškio rajoną, kuris trikdė remontuoti Palėvenės bažnyčią. Bet rajonas nenurimo . . . Jis dar galėjo kibti prie kolūkiečių, ir kibo.

Paskelbė, kad tų kolūkiečių, kurie eis darbo dienomis į talką prie bažnyčios remonto, tikrins šieno atsargas daržinėse. O talka buvo reikalinga. Tada buvo, o gal ir tebėra, toks įsakymas, kad devynias dešimtąsias duoto sklypo skiriama gyvuliams ganyti ir tik vieną dešimtąją dalį kolūkietis gali nusipjauti žiemai šienui. Žmonės darydavo priešingai — vieną dešimtąją nuganydavo, o devynias dešimtąsias nusipjaudavo žiemai. Taigi, visi buvo kalti. Valdžia tai žinojo ir grasino: „Kas šiokią dieną eis į talką prie bažnyčios, to šieno atsarga bus patikrinta. Jei bus rasta daugiau, bus atimtas visas šienas."

„Todėl žmonės į talką ėjo ne šiokiomis dienomis, bet šventėse. Kai reikėjo stogas apkalti grebėstais, po pamaldų ant stogo žmonių buvo pilna, lyg bičių prie medaus! Pagaliau pasibaigė taip: bažnyčios stogas jau buvo atstatytas, bokšto medinis supuvęs kryžius pakeistas geležiniu, pakeisti arba naujai perdėti geležiniai kryžiai šventoriaus Kryžiaus kelio stotelėse, o iškilminguose varpuose nudegusio kryžiaus vietoje jau buvo geležinis kryžius. Beliko vartuose įmontuoti du papuošalus, geležinius, gana originalius. Pasiliko įmontuoti todėl, kad tas, kas juos gamino, pavėlavo padaryti. Skardžius Guobė vis žadėjo ir vis delsė. Pagaliau atvyko su sūnum, pasidarė stalažėlį, nuėmė vartų stogelį ir buvo bepradedąs įmontuoti papuošalus, kurie turėjo būti iš abiejų kryžiaus pusių (jie ten dabar ir yra), kai į šventorių prisistato du vyrai ir sako: „Aš — Kupiškio rajono architektas, o šis iš Vilniaus, iš paminklų apsaugos komiteto. Kokia teise vyksta šis remontas? Turit leidimą?" Atsakiau, kad turim bendrą leidimą. Architektas

rūsčiai tarė: „Tuojau baikite darbą, reontuoti negalima." Kaip galėtų meluoti toks inteligentas — architektas — aukštas pareigūnas?! Aš patikėjau. Paprašiau skardžių Guobą viską sutvarkyti kaip buvę ir remonto nebedaryti. Po visko mane išvarė iš Palėvenės, buvo atėmę leidimą eiti kunigo pareigas. Po kurio laiko apžiūrėti Palėvenės atvyko pats paminklų apsaugos komiteto pirmininkas, jaunas žmogus.

Gerb. kun. Jonas Uogintas, naujasis klebonas, ir sako: „Jūsų įstaiga tada ir tada buvo atsiuntusi žmogų. Jis buvo atėjęs su rajono architektu, kuris tuomet uždraudė baigti nedidelį šventoriaus vartų remontą!" Svečias pagalvojęs atsakė: „Ne. Tokiu laiku mes jokio žmogaus nebuvome atsiuntę!" Taigi Kupiškio rajono oficialus žmogus negarbingai melavo! Mat, šnipeliai buvo pranešę rajonui apie vartų remontą ir rajono vadovai atsiuntė savo architektą melu sutrukdyti darbą. Darbą baigė kun. J. Uogintas, naujasis Palėvenės klebonas. Netrukus iš pareigų buvo atleistas Aščiagalietis, žmonės pasakojo, kad už spekuliaciją kepyklos miltais, o pirmininkas Paplauskas jau miręs."

MŪSŲ KALINIAI

(Kaliniai Sibire ir Lietuvoje kenčia žiaurių komunistinių budelių rankose):

Klaipėda. 1985 m. pradžioje apkaitinti nelegaliu verslu buvo suimti klaipėdiečiai — Murauskas ir Jonulis. Gargžduose, privačiose patalpose, jie spausdino religinius paveiksliukus Kalėdų, Velykų švenčių progoms, Krikšto, sutvirtinimo, pirmos Komunijos dienai atminti, Žemaitijoje giedamus Kalvarijos Kryžiaus kelio kalnus.

Suimtieji laikomi Vilniaus kalėjime.

* * *

Rašo iš tremties grįžęs Sergiejus Kovaliovas:

„. . . Iš Magadano grįžau gruodžio pradžioje. Jau po dviejų savaičių tapau oficialiai apšauktas vietos milicijos

kaip pasų režimo pažeidėjas, net gi valkata, no; nė karto namuose neišgyvenau pilnų 3 parų. Net ir mano.mona yra pavojinga įstatymų pažeidėja — leido ernakvoti nepriregistruotam savo vyrui.

Gyvenu Kalinine, namelis kaime, turiu sav kampelį, kurį palaikau ir remontuoju. Po ilgų varg pagaliau įsidarbinau. Štai jau mėnuo, kai dirbu statyboe naktiniu sargu. Mano dabartinis adresas:

170007, Kalinin oblactnoj,
2 aja Hovozavodskaja ul. dom. 114
Kovaliovų Sergiejų Adomovičių"
1985 m. balandžio mėn.

* * *

Mordovija. 1981 m. birželio 13 d. doc. Vytautas Skuodis savo laiške TSRS Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo Pirmininkui Leonidui Brežnevui ir TSRS generaliniam prokurorui A. M. Rekunkovui motyvuotai išdėstė, kad jis savo įsitikinimus reikš bado streikais sekančiomis dienomis: birželio 15 d. — Lietuvos valstybės suvereniteto praradimo dieną, spalio 30 d. — TSRS politkalinio dieną ir gruodžio 10 d. — Tarptautinę žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių dieną; doc. V. Skuodis yra paskelbęs, jog badaus pasirinktinai vieną dieną savaitėje tol, kol gaus iš Lietuvos KP CK patenkinamą atsakymą į laišką, kuriame, remdamasis tarptautinės teisės dokumentais, yra išdėstęs, kad Lietuvos religinių susivienijimų nuostatai yra neteisėti. Paskutiniu metu Mordovijos lageryje protesto badavimai pasidarė „šiurkščiausiu disciplinos pažeidimu", už ką kaliniai baudžiami karceriais, o lagerio prokuroras teigia, kad kalinius už bado streikų skelbimą kankinti izoliatoriuose ir karceriuose yra visiškai normalus dalykas, atitinkantis TSRS pataisos darbų kolonijų kodekso principus ir apskritai tarybinės teisės normas. 1984 m. spalio 30 d. doc. V. Skuodis „už nepagrįstą bado streiko paskelbimą" buvo 10 parų uždarytas karceryje, iš kurių 5 paras visiškai be maisto. Rugsėjo mėn. lagerio administracija doc. V.

Skuodį nušalino nuo darbo skalbykloje ir paskyrė dirbti valgykloje indų plovėju ir valytoju be teisės turėti išeigines dienas iš švęsti šventes. Paskutiniu metu V. Skuodžio nepasiekia dauguma jam adresuojamų laiškų bei atvirlaiškių. Kalinio rašomi pareiškimai ir skundai Aukščiausiajai vadovybei dėl panašių lagerio administracijos savivaliavimų iš lagerio neišsiunčiami arba „ištyrimui ir atsakymo davimui" parsiunčiami lagerio prokurorui.

* * *

Mordovija. Barac Galina Ivanovna, vengrė, gimusi Užkarpatėje. Iki 1977 m. dirbo Maskvos Valstybinio Universiteto istorijos katedroje. Jos vyras Vasilijus Barac — inžinierius, kompiuterių specialistas, buvęs Generalinio štabo karininkas. 1977 metais dėl nepagrįstų KGB persekiojimų (V. Barac 3 kartus buvo priverstinai „gydomas" psichiatrinėse ligoninėse, nuo aminazino infekcijų Vasilijų ištiko dešinės pusės paralyžius). Galina ir Vasilijus Barac išstojo iš Komparijos, atsisakė tarybinės pilietybės ir prašė leidimo išvykti į bet kurią nesocialistinę valstybę. Politbiuro narys Grišinas asmeniškai kalbėjo su G. Barac, kaip su buvusia komuniste, ir pažadėjo leisti išvykti į užsienį. G. Barac iš katedros buvo pervesta dirbti į to paties universiteto apželdinimo skyrių už 70 rub. atlyginimą. Vyras nedirbo, tik po metų įsidarbino vienoje skalbykloje darbininku. 1982 m. rugpjūčio mėnesį V. Barac nuvažiavo į Rovno miestą emigracijos reikalais, kur KGB darbuotojų buvo iki sąmonės netekimo sumuštas. Dešimt parų Galina nežinojo, kur dingęs jos vyras. V. Barac paskelbė bado streiką (badavo 13 parų), reikalaudamas areštui prokuroro sankcijos. Po 13 parų jį išvežė į Rostovą prie Dono, kur uždarame teisme nuteisė 9 metams griežto režimo lagerio.

V. Barac kalinamas Permės lageryje. G. Barac iš Maskvos atvyko į Rostovą prie Dono sužinoti, kada bus vyro teismas, bet čia pat buvo areštuota ir (kaip ir jos vyras) uždarame teisme nuteista 6 metams griežto režimo lagerio

ir trims metams tremties. Atvežę į lagerį, Galinai beveik mėnesį laiko nedavė rūbų, nors išrengta buvo iki baltinių. 1983 m. G. Barac 5 kartus ilgai badavo (viso 8 paras). 1984 m. sausio 9-19 d.d. ji buvo uždaryta karceryje. G. Barac serga reumatizmu, artritu, negali naudoti cheminių vaistų. Akiniai jai buvo grąžinti, bet paskutiniu metu jie yra per silpni. Vyro laiškai G. Barac beveik nepasiekia, į pareiškimus prokurorui atsakymų taip pat negauna, į pasimatymus iš giminių niekas neatvažiuoja. Vasilijus ir Galina Barac eilėje laikraščių apšmeižti; abu tikintys, penkiasdešimtininkai. Iš G. Barac laiško: „Bet viskas bus taip, kaip reikia Dievui, nes žmogus planuoja, o Dievas tvarko. Ir dar, ką mums padarys žmogus jei su mumis Dievas, nes žinome, kad Dievą mylintiems, Jo valia pašauktiems, viskas išeina į gera. Gyvenkime su Dievu, melskitės už mus, telaimina jus Dievas."

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

(P. Anilionis, raudonasis „vyskupas", faktinasis katalikų kalendoriaus redaktorius, teikia griežtas instrukcijas Lietuvos vyskupams kokius kandidatus priimti į Kunigų seminariją):

Vilnius. Susipažinus su 1985 m. „Katalikų kalendoriumi žinynu", į akis krenta kai kurios klaidos ir skirtumai nuo praėjusių metų „Katalikų kalendoriaus žinyno". Pvz., bendrame Lietuvos vyskupų sąraše nėra pažymėta jų užimamos pareigos kaip anksčiau (t.p. adm.). Tai pažymima tik pradžioje kiekvienos vyskupijos dvasininkų sąrašo. Apie vyskupą Julijoną Steponavičių rašoma tik išvardinant Žagarėje esančius dvasininkus, o jo kaip Vilniaus apaštalinio administratoriaus titulas neminimas, nors praėjusiais metais jis buvo minimas santrumpa bendrame Vilniaus Lietuvos vyskupų sąraše. Taip padaryta RRT įgaliotinio Petro Anilionio nurodymu.

Vilniaus arkivyskupijos teisėjų sąraše turėtų būti ir kun. Donato Valikonio pavardė — faktiškai pareigas jis eina,

tačiau kalendoriuje pateiktame sąraše nepažymėtas. P. Anilionis tikriausiai todėl jo nemėgsta, kad sutrukdė pravesti nekanoniškai rinkimus į Vilniaus arkivyskupijos Kunigų tarybą.

1984 m. išlesitame „Liturginiame maldyne" nepažymėtas a.a. kun. Pranciškus Masilionis, kaip giesmės „Radau Bičiulį" autorius. Kun. P. Masilionis taip pat bedievių niekuomet nebuvo mėgiamas.

* * *

Vilnius. 1985 m. birželio 28 d. į Vilnių RRT įgaliotinis Petras Anilionis sukvietė vyskupus ir vyskupijų valdytojus. Jiems kalbėjo pats įgaliotinis, kalbėjo piktai ir agresyviai. Pirmas klausimas, kurį palietė P. Anilionis — kandidatų parinkimas į Kauno Kunigų seminariją.

Valstybė turi teisę kištis — nes Bažnyčia veikia valstybėje, — pabrėžė pradėdamas savo kalbą P. Anilionis. Visa eilė pristatomų kandidatų yra netinkami. Pristatant kandidatus, reikia žiūrėti, kaip jie politiniai nusiteikę, kaip elgėsi jų tėvai vokiečių okupacijos ir pokario metais. (Dabar stojančių kandidatų tėvai tuo metu dažniausiai dar tebebuvo nepilnamečiai arba vaikai, — red. past.), kad nebūtų ekstremistai. Štai, — tęsė P. Anilionis, — Saločiuose pas kun. A. Balaišį per primicijas vienas iš sveikintojų kalbėjęs: „Kunigas turi ne tik poterius kalbėti, bet ir būti kovotojas už Bažnyčią ir Tėvynę". Ko jūs norite turėti, — ironiškai klausė vyskupų, — kunigų ar kovotojų? (Čia prisimena Kristaus įspėjimas apie tik poteriaujančius — „Ne kiekvienas, kuris sako, Viešpatie, Viešpatie, įeis į dangaus karalystę . . .", — red. past.). P. Anilionis išvardijo visą eilę, anot jo, netinkamų kandidatų į Kunigų seminariją, kaip pvz., Julius Sasnauskas, veikęs A. Terlecko ir kun. P. Masilionio grupėse ir 1980 metais nuteistas (deja, dar jis nė galimybės neturėjo paduoti pareiškimą į Kunigų seminariją, — red. past.), Saulius Kelpšas — antivalstybinių akcijų organizatorius (pernai kai kurie Seminarijos dėstytojai mėgino jį apkaltinti akcijomis prieš dvasinę vyriausybę, —

red. past.), Adolfas Teresius — kun. A. Svarinsko emisaras; netinkamais apšaukti ir Kazimieras Stulgys, Vidmantas Striokas, Longinas Virbalas, Jonas Vailionis ir kiti dėl pažinčių su uoliais, P. Anilionio žodžiais ekstremistais, kunigais. Vyskupai su tokiais tenesikalba ir tenešventina. Tai asmeniškai primenama vyskupui V. Sladkevičiui, kuris nemažai tokių kandidatų pašventinęs kunigais. Toliau tai nebus toleruojama. Kiek bus pašventinta nelegalių kunigų, tiek bus sumažintas limitas klierikų, tais metais priimamų į Kunigų seminariją. Vyskupai turi užtikrinti, kad būsimieji kunigai nebus ekstremistai. Reikia bausti tuos klebonus, kurie rekomenduoja ekstremistiškai nusiteikusius kandidatus į Kunigų seminariją. Dabar nustatytas limitas kasmet priimti po 30 kandidatų. Netikėkite vyskupu Julijonu Steponavičiumi, kuris teigia, kad dėka raštų, kuriuos jis pasirašė, buvo padidintas limitas. „Jei Seminarijoje susidarys didesnė dalis ekstremistiškai nusiteikusių klierikų, bus keliamas Seminarijos uždarymo klausimas, — gąsdino P. Anilionis, — štai klierikai V. Liuima ir A. Luote nešė antitarybinę literatūrą į Seminariją (t.y., J. Girniaus knygas — „Žmogus be Dievo" ir „Idealas ir laikas"), jiems už tai grėsė 7 metai kalėjimo, bet pasitenkinome pašalinimu iš Seminarijos (Seminarijoje įsakyta uždrausti klierikams turėti mašinėle spausdintą literatūrą; dvasiniam skaitymui tegalima turėti spec. disciplinų konspektus ir tarybiniais metais išleistą grožinę literatūrą, — red. past.).

P. Anilionis piktinosi, kad į Seminarijos dėstytojus siūlomi netikę kandidatai, o „tinkamų" (kun. Br. Bulikos) vyskupas V. Sladkevičius nepraleidžia. Esą vyskupų pasiūlyti kandidatai kunigai — M. Petkevičius, Mintaučkis, J. Tunaitis, B. Strazdas — arba seni, arba ligoniai, arba bemoksliai. Čia įsiterpė vyskupas V. Sladkevičius už tai P. Anilionio buvo grubiai išbartas. Buvo pasiūlytas kun. V. Aliulis, kuris nei ligonis, nei senas, nei bemokslis. Į tai P. Anilionis atsakė: „Jūs nepažįstate V. Aliulio, jis nemoka bendraut su klierikais. Jis niekuomet nebus įleistas į Seminariją. Be to, jis atsisakė valdžios siunčiamas vykti į Ispaniją, o dabar jam ir taip visko pakanka.

P. Anilionis reikalavo, kad vyskupai nesikištų į Kunigų seminarijos, — į klierikų auklėjimą bei sprendimą apie auklėtinių tinkamumą kunigystei, dėstytojų parinkimą, — esą tai tik Seminarijos rektoriaus reikalas. Seminarija esanti savarankiška įstaiga (Tuo P. Anilionis reikalauja, kad vyskupai nesilaikytų Bažnytinės teisės kodekso 253, 259, 263 kanono, — red. past.).

Įgaliotinis piktinosi, kodėl vyskupai nesudraudžia esktremistų reiškimosi Bažnyčios gyvenime. Štai vyskupas V. Sladkevičius nesutvarkąs kun. Roko Puzono, vyskupas A. Vaičius — kunigų — V. Skipario, ir A. Beniušio. Žagarės bažnyčioje buvęs suorganizuotas spektaklis šv. Kazimiero jubiliejui, Girdžiuose buvo renkami parašai, o Viduklėje prie bažnyčios susikūrė antitarybinis lizdas, kuriam vadovauja moteris. Jei taip bus, reikės pradėt uždarinėti bažnyčias.

Kun. Jonas-Kastytis Matulionis suimtas vėl, nes pamoksle pasakojo įspūdžius iš kalėjimo. Įgaliotinio žiniomis, kun. Joną-Kastytį Matulionį į Kybartus pristatė kunigai — A. Keina ir D. Valikonis. (Tai netiesa, sugalvota P. Anilionio, kad nuteiktų vyskupus prieš šiuos kunigus. Ir deja, tai pavyko, vienas iš hierarchų čia replikavo: ,,Ach tie veikėjai").

Priekaištavo, kad per brangiai pardavinėjamos oficialiai išleistos maldaknygės, pvz., Joniškyje ir Žvėryno bažnyčioje Vilniuje, o į Taikos fondą mokėti nenori. Kalbėdamas apie Taikos fondą, įgaliotinis skundėsi, kad pakenčiama padėtis yra tik Vilniaus arkivyskupijoje, ten vienai parapijai tenka 93,10 rub., prasti reikalai Kauno, Vilkaviškio vyskupijose, kur parapijai tenka tik 46,20 rub., Panevėžio — 41,60 rub., Telšių — 40 rub., Kaišiadorių — 35,30 rub. Įgaliotinio nuomone, visoms parapijoms Taikos fondui reikėtų skirti po 100 rub.

P. Anilionis barė vyskupus, buvo nepatenkintas, kad vyskupas V. Sladkevičius ne visada praneša, kur ir kada į kokią parapiją važiuoja. Priekaištavo vyskupams, kad jie per vėlai pristato jam peržiūrėti, t.y., cenzūruoti, ganytojiškus laiškus. Neperžiūrėti laiškai nebus praleidžiami į Vatikaną.

Jei Vatikanas reakcingai komentuos apie mirusius kunigus tai telegramos apie kunigų mirtį taip pat nebus praleidžiamos.

Po konferencijos arkivyskupas padėkojo RRT įgaliotiniui P. Anilioniui „už šį smegenų plovimą."

(P. Anilionis ir jo pavaduotojas Olšauskas sako komunistinius pamokslus vyskupijų dekanams ir bažnyčių komitetų atstovams):

Kaišiadorys. 1985 m. gegužės 28 d. į Kaišiadorių vyskupijos kuriją atvyko įgaliotinis Petras Anilionis, kur sukviestiems vyskupijos dekanams surengė „konferenciją". P. Anilionis buvo nepatenkintas Giedraičių klebono kun. V. Cukuro elgesiu, kuris, įgaliotinio žodžiais tariant, gegužės 5 d. Giedraičiuose surengė pal. Mykolo Giedraičio 500 metų jubiliejaus minėjimą. „Dar blogiau, — piktinosi įgaliotinis, — pasikvietė ekstremistus kunigus, — Roką Puzoną ir Kastytį Krikščiukaitį, — šie trukdė žmonėms melstis . . . Buvo giedamas Lietuvos himnas „Lietuva Tėvynė mūsų" (himnas nebuvo giedamas) ir Maironio „Lietuva brangi, mano Tėvynė". Kam, girdi, to reikia! Kun. K. Krikščiukaitis Vepriuose per Sekmines pasakė netinkamą pamokslą, kalbėjo žmonėms, kad jo tėvai buvo išvežti į Sibirą, o jis pats badavęs, augęs vaikų namuose, likęs luošas . . . Per pamokslą reikia kalbėti tik apie Dievą", — aiškino dekanams P. Anilionis. Įgaliotinis peikė Panevėžio ir Vilniaus vyskupijų kunigus, kam nesutaria, rinkdami Kunigų tarybas. „Negerai, kad žmonės meldžiasi ne tik bažnyčiose, bet ir miške, — kalbėjo P. Anilionis, — kam reikėjo per Sekmines apvaikščioti Kalnus Vilniaus Kalvarijose, juk Kalvarijų koplyčios seniai susprogdintos ir nugriautos, tad kam dar vaikščioti po mišką." Paskaitos metu įgaliotinis gyrėsi dekanams žinąs, kas vadovauja Pogrindinei Kunigų seminarijai.

* * *

Kaunas. 1985 m. gegužės 31 d. susitikimui su RRT įgaliotiniu P. Anilioniu buvo sukviesti Kauno ir Vilkaviškio vyskupijų dekanai. P. Anilionis pareiškė skaitysiąs pranešimą apie praėjusių metų ekstremizmo pasireiškimus katalikų kunigų tarpe. Didžiausiais ekstremistais P. Anilionis laiko kun. Roką Puzoną ir kun. Antaną Jokubauską. Esą šie kunigai savo pamokslais — vienas viešai pasakodamas, kaip saugumas jį užverbavo, o kitas neprašytas Vilniaus šv. Teresės bei Petro ir Povilo bažnyčiose atlaidų metu liaupsinęs nuteistus kunigus — patys prašosi į kalėjimą. Įgaliotinis pažadėjo, kad sąlygos atsidurti į kalėjimą jiems bus sudarytos. „Tik pagalvokit, — kalbėjo P. Anilionis, — kun. R. Puzonas Vepriuose per Sekmines žmonėms, susirinkusiems pasisemti šv. Dvasios dovanų, sakė pamokslus ne apie šv. Dvasią, o apie save." P. Anilionio nuomone, šv. Kazimiero jubiliejus praėjęs neblogai, didelio triukšmo nebuvo, išskyrus skandalą, kurį šv. Petro ir Povilo bažnyčioje sukėlęs ekstremistas A. Jokubauskas su savo šalininkais. „Incidento metu suplėšyta kamža, o juk tai valstybės turtas", — tvirtino P. Anilionis. Savo kalboje įgaliotinis lietė vyskupijų kunigų tarybas, jo nuomone, kuriose vyskupijose tvirta ranka, ten viskas gerai. Esą tik dėl silpnos rankos Panevėžio vyskupijoje atsirado dvi tarybos, o Vilniaus arkivyskupijoj net trys. Kalbėdamas apie kun. Joną-Kastytį Matulionį, P. Anilionis teigė, kad jis pats savo elgesiu prašėsi į lagerį. (Keista tačiau po suėmimo tokiais pačiais žodžiais kalbėjo ir kai kurie kunigai.)

Įgaliotinis kaltino kun. Juozą Gražulį, kam viešai ragino tikinčiuosius pasirašyti po raštu, ginančiu suimtą kunigą. Įgaliotinis niekino Neakivaizdinę Kunigų seminariją. „Kokia toji seminarija, ar tik ne vienas kun. Antanas Šeškevičius visas jos mokomasis personalas", — kalbėjo P. Anilionis. Dekanai daugumoje tylėjo. Po paskaitos buvo bendros vaišės.

* * *

Kretinga. 1985 m. pavasarį P. Anilionio įstaiga atsiuntė į Kretingą savo atstovą skaityti paskaitą bažnyčių komitetų nariams. Paskaitininkas šaipėsi iš pagyvenusių žmonių, kam šie užleidžia vaikams ir jaunimui ,,tik jiems priderančias vietas" — patarnautojų pareigas prie altoriaus. Esą nepatogu net žiūrėti, kaip pagal vaikų skambučius seni žmonės puola ant kelių. Prelegento nuomone, šv. Mišioms privalo patarnauti seni žmonės, o ne ,,vaikėzai".

* * *

Telšiai. 1985 m. birželio 4 d. į Telšių vyskupijos kuriją, RRT įgaliotinio Petro Anilionio nurodymu, buvo sukviesti vyskupijos dekanai ir vicedekanai. P. Anilionis, kalbėdamas apie Vilniaus ir Panevėžio vyskupijų Kunigų tarybas, tvirtino, kad kunigai patys tarp savęs nesusitaria, po kelis kartus rinko Kunigų tarybas, todėl šiose vyskupijose ir susidarė nenormali padėtis — vienoje dvi, kitoje net trys tarybos. Įgaliotinis tvirtino dekanams, kad, renkant Kunigų tarybas, Šeduvos (Panevėžio vyskupija) klebonas kan. Bronius Antanaitis elgėsi prieš kanonus ir taip elgtis ragino kitus, įgaliotinio turimomis žiniomis, kan. B. Antanaitis į Vilniaus Aušros Vartus lydėjęs ekstremistą kun. A. Jokubauską, kuris neprašytas atlaiduose kalbėjo iš sakyklos. Telšių vyskupijoje, lyginant su kitomis vyskupijomis yra daugiausia parapijų be kunigų. P. Anilionis išdrįso aiškinti dekanams, jog Lietuvos vyskupai buvo iš anksto susitarę vieną vyskupiją palikti be kunigų, kad paskui galėtų skelbti užsieniui, jog dėl valdžios kaltės vyskupijoje trūksta kunigų. Kun. Palšiui paklausus, kodėl iki šiol nepaleisti nekaltai suimti kunigai, įgaliotinis atkirto, kad jie to norėjo, todėl ir nebus paleisti.

* * *

Biržai. 1985 m. pavasarį pokalbiui į Biržų raj. vykdomąjį komitetą buvo sušaukti rajono bažnyčių dvidešimtukai. Jiems kalbėjo RRT įgaliotinio įstaigos atsiųstas lektorius. Paskaitininkas viešai, paminėdamas pavardę, tvirtino, kad

vienas rajone dirbantis kunigas turi meilužę ir vaiką. Visa tai tvirtino, nepaisant, kad tarybinės teismo įstaigos ir net LTSR Aukščiausiasis teismas dėl liudininkų stokos minėtų kaltinimų nepatvirtino. Keista logika . . . Tie, kurie abejoja nuteistų kunigų nuteisimo pagrįstumu, apkaltinami antitarybiškumu, įstatymo negerbimu. (Prieš pora metų per televiziją panašiai kalbėjo ir LTSR Aukščiausiojo Teismo atstovas Ignotas apie tuos, kurie patys viešai meldžiasi už nuteistus kunigus ir ragina už juos melstis kitus.) Tačiau to paties Aukščiausiojo Teismo nuosprendžio, nenaudingo ateistinei propagandai, negerbiąs prelegentas siunčiamas į įvairius rajonus skaityti oficialias paskaitas.

* * *

Šakiai. 1985 m. balandžio 2 d. į Šakių vykdomąjį komitetą buvo sukviesti rajono bažnyčių dvidešimtukai. Susirinkimą pravedė RRT įgaliotinio pavaduotojas Olšauskas. Pradžioje lektorius pasisakė dešimt metų dirbęs teisėju ir savo praktikoje turėjęs keletą bylų, kur reikėjo bausti už religinių kultų įstatymų nesilaikymą, todėl susirinkimo tisklu nurodė būtinybę „išsiaiškinti visus neaiškumus, kad netektų turėti nemalonumų teismuose."

Pavaduotojui Olšauskui nerimą kėlė Pogrindinę Seminariją baigę kunigai, vadino juos apsišaukėliais, nieko nebaigusiais, neturinčiais šventimų. Tai įvairūs nusikaltėliai, neretai už tarybinių įstatymų nesilaikymą sėdėję kalėjimuose arba dar ir dabar juose atliekantys bausmes, o jūs pas juos einate išpažinties! — kalbėjo ir stebėjosi lektorius. Kaip pavyzdį nurodė už Vėlinių procesiją nuteistas kun. Jonas-Kastytis Matulionis. Priminė, kad yra atvejų, jog parapijų klebonai tokius kunigus įdarbina zakristijonais ar vargonininkais ir šie bažnyčioje dirba kunigo darbą. Už tokius įdarbinimus bus baudžiami ne tik klebonai, bet ir komiteto nariai, — gąsdino pavaduotojas Olšauskas. Nurodė, kad komiteto nariai, pastebėję bažnyčioje svetimą kunigą, privalo patikrinti, ar jis turi registracijos pažymėjimą, ir, jeigu jo neturi, išvaryti iš bažnyčios.

Bažnyčia yra maldos namai ir jūs privalote stebėti, kad kunigai nepanaudotų jos antitarybinei propagandai skleisti, kas dažnai pasitaiko, — tęsė prelegentas ir skaitė eilę iš konteksto išimtų pamokslų ištraukų, kuriose pasisakoma prieš ateistų (pareigūnų ar mokytojų) savivaliavimus. Tai Olšauskas vadino grubiais išpuoliais prieš visą tarybų valdžią. Tarp tokių kunigų paskaitininkas paminėjo ir Ukmergės dekaną kun. Danylą bei Josvainių parapijos kleboną kun. Leoną Kalinauską, teigdamas kad jais nepatenkinti net patys tikintieji pareiškimais kreipęsi į vyskupą ir RRT įgaliotinį, kad juos atsiimtų. Olšauskas pyko ant kun. L. Kalinausko, kam šis leidęs bažnyčioje kalbėti po ilgų kalinimo metų į Lietuvą grįžusiam Petrui Paulaičiui. Pavaduotojas charakterizavo P. Paulaitį kaip užkietėjusį tarybų valdžios priešą. Matot, kuo kunigai paverčia ir panaudoja jūsų maldos namus — antitarybinei agitacijai skelsti, salėmis kino filmams demonstruoti, neseniai ir Šakių bažnyčioje buvo demonstruojamas filmas. Ar Šakiuose nėra kino salės, o gal trūksta filmų?! — nervinosi pavaduotojas Olšauskas.

Lektorius teigė, kad atlikinėti religines apeigas kunigai gali tik bažnyčioje ir kapinėse, o lankyti sergančiuosius ligoninėse tik tokiu atveju, jeigu yra atskiros patalpos. Už vaikų katekizaciją, tikinčiųjų lankymą kunigai, anot pavaduotojo, bus taip pat griežtai baudžiami. Galiausiai, pasitelkęs į pagalbą katekizmą ir šv. Raštą, įgaliotinio pavaduotojas bandė įtikinti parapijų komitetų narius, kad kiekviena valdžia yra iš Dievo, todėl būtina ją gerbti ir jos įsakymus vykdyti. Po tokių ir panašių įsakymų bei reikalavimų buvo pereita prie klausimų.

Komiteto nariai nesutiko, kad kunigams draudžiama katekizuoti vaikus, juk jie tam ir mokėsi, kad mus, tikinčiuosius, mokytų, o tėvai neturi pakankamai laiko ir žinių, daug ką pamiršę . . . Kodėl gali mokyti tikėjimo tik tas, kuris tinkamai nepasiruošęs, kaip atrodytų, jei kas nors išleistų įsakymą, draudžiantį daktarams gydyti žmones, o gydymą pavestų apie tai nenusimanantiems asmenims?! — klausė prelegentą susirinkimo dalyviai. Į tokį klausimą

pavaduotojas susinervinęs atkirto: Ar tai jums atrodo paradoksalu, ar ne, tai jūsų reikalas, bet įstatymas yra, ir todėl jo reikia griežtai laikytis. O jeigu vaikus pradėtų mokyti tokie kunigai kaip Alf. Svarinskas, S. Tamkevičius ar J. Matulionis ir į juos panašūs, tai kažin ko jie tuos vaikus išmokytų . . . Pats esi baigęs vidurinę mokyklą ir gali puikiausiai savo vaikus mokyti tikėjimo tiesų (tartum mokyklose būtų kalbama ne prieš tikėjimą, o už tikėjimą), o jei to jiems bus dar maža, yra Kunigų seminarija, galės joje mokytis, — atsakė Olšauskas klausimą pateikusiam nariui. Susirinkę tikintieji klausė pavaduotoją, ar ir močiutė negali savo anūkėlio pamokyti, pavaduotojas atkirto, kad ne, teisę mokyti tikėjimo turi tik tėvas ir motina. Iš salės buvo paklausta: Kažin, ar tiesa, kad kunigai pamokslų metu grubiai išsišoka prieš valdžią, kaip jūs pradžioje savo kalboje minėjote, man niekada neteko tokių dalykų girdėti, gal čia tik ateistų išsigalvota?

Pats juk nuvažiuoji ir į Šiluvą, ir į Žemaičių Kalvariją, taigi, girdi, kokia ten antitarybinė propaganda vedama, ir kas tau leido rimtus faktus vadinti ateistų išsigalvojimais, žinok, kad ateistų, kaip ir tikinčiųjų, teises ir garbę gina įstatymas, todėl ir už tokį šmeižtą rinkimo dalyviai, pasipiktinę tokiu pavaduotojo grubumu, pradėjo iš vietų replikuoti . . ., o viena moteris atsistojusi pareiškė: ,,Jeigu jau jūs, ateistai, taip greitai įsižeidžiate, tai kodėl patys tikinčiuosius užgauliojate? . . . Mano dukrą už bažnyčios lankymą mokytoja, pasistačiusi prieš klasę, išvadino davatka, senbobe, atsilikėle, o po to, nusivedus į mokytojų kambarį, toliau iš jos tyčiojosi ir grasino. Mergaitė parėjo namo verkdama. Kokia šiuo atveju teise buvo vadovautasi?" ,,Mano sūnų taip pat visaip šantažavo, gąsdino, kad jam visi keliai bus užkirsti, jei nestos į komjaunimą. Ar mokytojai turi teisę taip elgtis?" — klausė vyriškis.

Susirinkimui pasibaigus, rajono vykdomojo komiteto atstovė pareiškė: ,,Dabar padėkosime mūsų prelegentui už tokį įdomų ir turiningą pasitarimo pravedimą jam

paplodami," tačiau „pasitarimo" dalyviai, tasi negirdėję raginimo dėkoti, skubinosi apleisti salę.

* * *

Skuodas. 1985 m. balandžio 10 d. į Skuodo raj. vykdomąjį komitetą „pasitarimui" buvo sukviesti rajono bažnytinių komitetų atstovai. Paskaitą, dalyvaujant rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojai Ložienei, apylinkių pirmininkams ir kt. valdžios atstovams, skaitė RRT įgaliotinio atstovas Kizas. Lektoriaus tikslas buvo supažindinti su 1984 m. respublikoje įvykdytais religinių kultų nuostatų pažeidimais.

Nuostatų pažeidėjų tarpe buvo minėtas ir Skuodo rajono Mosėdžio parapijos kunigas Pudžemis, pamokslo metu raginęs tikinčiuosius neskaityti ateistinių knygų. Lektorius grubiai šmeižė nuteistus kunigus: Alf. Svarinską, S. Tamkevičių ir Joną-Kastytį Matulionį, o kvietimą už juos melstis laikė nusikaltimu. Kizas su įniršiu puolė Pogrindinę Seminariją baigusius kunigus, vadino juos netikrais kunigais, apsišaukėliais ir reikalavo, kad parapijų vykdomieji organai neleistų jiems sakyti pamokslų bei atlikinėti kitus religinius patarnavimus. Nusikaltimu laikė kalėdinių eglučių prie bažnyčių organizavimą, Vėlinių dienoje procesijas į kapines, parašų rinkimą už nuteistus kunigus, bažnyčių šventoriuose prekybą devocionalijomis, netgi religinių tiesų aiškinimą pamokslo metu. Kizas suminėjo daugybę pavyzdžių, kur kiekvieną kunigo pasisakymą apie ateistų, mokytojų ar valdžios pareigūnų išsišokimą tikinčiųjų atžvilgiu laikė sakyklos naudojimu ne pagal paskirtį ir tuo pačiu grubiu nuostatų pažeidimu.

Rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoja Ložienė apgailestavo, kad jai nepatogu, jog Skuodo rajone tik evangelikai iš bendruomenėms suaukotų lėšų dalį paskyrė Taikos fondui, ragino jų pavyzdžiu pasekti kitas bendruomenes. Pavaduotoja prisipažino šnipinėjimo tikslu stebėjusi Truikinų parapijos klebono K. Petriko laidotuves, vykusi į Šates sekti, ar bažnyčioje vaikai nemokinami

tikėjimo tiesų, stebėti lapkričio 1 d. pamaldas, ar, nebus su procesija einama į kapines. Lektorius Kizas tvirtino, kad vaikus tikėjimo tiesų turi teisę mokyti tik patys tėvai, o sulaukę pilnametystės, jaunuoliai gali mokytis dvasinėse mokyklose. Čia Kizas išvardino visas Tarybų Sąjungoje veikiančias įvairių tikybų dvasines mokyklas, iš kurių vos dvi katalikų — Rygos ir Kauno Kunigų seminarijos, veidmainingai tvirtino, kad auklėtinių skaičius nustato pati Seminarijos vadovybė, o valdžia visokeriopai padedanti, aprūpinti Seminariją reikiamu plotu ir pan.

* * *

Kaišiadorys. 1985 m. balandžio mėn. 12 d. Kaišiadorių kultūros namuose įvyko rajono parapijų bažnytinių komitetų narių susirinkimas — instruktažas. Susirinkimą vedė RRT įgaliotinio atstovas ir rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Kaubrys. Susirinkimą prelegentai pradėjo standartine kalba apie religijos laisvę ir plačias tikinčiųjų laisves, kurias tuoj pat paneigė nesibaigiančia eile įvairiausių draudimų. „Vaikai, neturintys 18 metų, neturi teisės: patarnauti kunigui Mišiose ir per kitas pamaldas, giedoti chore, dalyvauti procesijose, tai bus griežtai kontroliuojama", — kalbėjo lektorius. Grasino, jog nepaklusnieji bus baudžiami, tik nepatikslino, kas bus baudžiami; vaikai, jų tėvai ar parapijų klebonai. Pasiteiravus, kodėl nepilnamečiai vaikai net be tėvų žinios per prievartą įrašinėjami į spaliukų bei pionierių organizacijas, supykęs lektorius atkirto, kad „čia ne vieta politikuoti, ne tam jus sukvietėme!" Atsakydami į kai kuriuos kitus klausimus, aiškinosi, kad jie nieko nežino, nes viską tvarko Maskva ir Vatikanas . . .

Kiaukliai (Širvintų raj.). 1985 m. kovo 22 d. į Širvintų raj. prokuratūrą buvo iškviestas Kiauklių parapijos klebonas kun. Rokas Puzonas. Prokuratūroje kunigo laukė respublikos prokuroro padėjėjas J. Bakučionis, kuris pateikė kunigui pakartotiną įspėjimą dėl „Religinių susivienijimų

nuostatų" pažeidimų. Įspėjime buvo išvardinti kun. R. Puzono „nusikaltimai": grupinis vaikų katekizavimas, Vėlinių procesija į kapines, „valstybinių, itin pavojingų nusikaltėlių garbinimas". Prokurorui J. Bakučioniui ypatingai nepatiko, kad kun. R. Puzonas ragina tikinčiuosius melstis už nuteistuosius kunigus — Alf. Svarinską, S. Tamkevičių, Joną-Kastytį Matulionį — ir mini juos pamoksluose. Užkliuvo pareigūnui ir Kiauklių bažnyčioje esantis stendas su aukščiau išvardintų kunigų nuotraukomis. „Tyliai melstis už juos galima, bet viešai traktuoti kaip Bažnyčios kankinius, jau yra agitacija prieš tarybinius įstatymus. Tuo pačiu jūs parodote, kad norite sekti jų pėdomis", — kalbėjo J. Bakučionis. Kun. R. Puzonas paaiškino, kad Lietuvos katalikai solidarizuojasi su nuteistaisiais ir kad šiandien kiekvieno krikščionio pareiga elgtis taip, kaip elgėsi kalinami kunigai. Po tokių kun. R. Puzono žodžių J. Bakučionis išsiėmė du „LKB Kronikos" numerius ir pradėjo įrodinėti, kad tai tarybinę santvarką šmeižiantis leidinys, o įkalintieji kunigai jį leidę, todėl nuteisti teisėtai. „Bet gi jie dabar kalėjime, o „Kronika" tebeeina. Reiškia, leido ne jie", — pastebėjo kun. R. Puzonas. „Jie bendradarbiavo leidinyje", — pasitaisė prokuroras. Paskaitęs keletą ištraukų iš „Kronikos", kur esama valdžia laikoma okupacine, o kun. Leono Šapokos nužudymas traktuojamas kaip bedievių kerštas, J. Bakučionis bandė tvirtinti, kad tai netiesa.

Į kunigo klausimą, kaip galima katekizuoti vaikus, nenusikaltus tarybiniams įstatymams, J. Bakučionis atsakė, kad galima jų žinias patikrinti tik po vieną. Grupinė katekizacija, prokuroro nuomone, jau esanti užuomazga katalikiškų mokyklų. Kunigui paaiškinus, kad vaikų mokymas yra tiesioginė kunigo pareiga ir kad virš 500 Lietuvos kunigų ir du vyskupai raštu atsisakė laikytis „Religinių susivienijimų nuostatų" ir niekada jų nesilaikys, J. Bakučionis pareiškė, kad niekas į tai neatsižvelgs ir nuostatai nebus atšaukti.

Kun. R. Puzonas atkreipė prokuroro dėmesį į tai, jog ateistai grubiai laužo tarybinius įstatymus, bet niekas jų už

tai nebaudžia. Kaip pavyzdį paminėjo, kad Kiauklių aštuonmetėje mokykloje sekmadienio šv. Mišių metu tikintys mokiniai verčiami dalyvauti įvairiuose renginiuose. Nepaklūstantys yra šaukiami į mokytojų kambarį, tardomi, pajuokiami. Tikintys vaikai, neatsiklausus jų ir jų tėvų valios, surašomi į spaliukus, pionierių organizacijas, ateistų būrelius. Paklausus ar tarybiniai mokytojai turi teisę taip daryti, prokuroras J. Bakučionis atsakė, kad tokios teisės niekas neturi, tačiau teigė, kad tai yra tik pavienių mokytojų savivaliavimas. Kunigas R. Puzonas atmetė šį melą, sakydamas, kad tai yra visuotinis reiškinys — su tikinčiu jaunimu taip elgiamasi visose Lietuvos mokyklose.

* * *

Tauragės rajono Vykdomojo komiteto Pirmininkui

Nuorašas:
RRT įgaliotiniui P. Anilioniui
Telšių vyskupijos apaštaliniam administratoriui Vyskupui Antanui Vaičiui

Batakių R. Katalikų religinės bendruomenės komiteto

P a r e i š k i m a s

(Į teisėtus tikinčiųjų prašymus atsiliepti bedieviškoji okupuotos Lietuvos valdžia yra kurčia ir nebylė):

1985 m. kovo 15 d. nusiuntėm Jums pareiškimą, prašydami leisti pristatyti prie Batakių R. Katalikų parapijos varpinės priestatą, kad tikintieji turėtų bent pakenčiamas sąlygas dalyvauti pamaldose, bet, deja, iki šiol negavome atsakymo. Todėl pakartotinai primename, kad jau 15 metų neturime tinkamų patalpų pamaldoms. Dažnai, ypač per šventes ir laidotuves, esame priversti per pamaldas būti lauke lyjant, pučiant vėjams ir šaltyje. Juk meldžiamės varpinėje, kurios vidaus plotas tik 25 m!

Girdime, kad rajono vadovai argumentuoja, esą stinga statybinių medžiagų. Tai nesąmonė! Pirma, mums iš

valstybinių statybų fondo medžiagų nereikės, o jei ir reikėtų, tai tiesiog nulis, palyginus su Tauragės rajono statybų mastu. Antra, mums pakaks medžiagų, kurios laisvai parduodamos statybinių medžiagų sandėliuose.

Prašome ir reikalaujame nedelsiant aiškiai raštu atsakyti į mūsų 1985 m. kovo 16 d. pareiškimą. Per 10 dienų nesulaukę atsakymo mes kreipsimės į aukštesnes valdžios instancijas.

Mes tokiomis nenormaliomis sąlygomis per 15 metų esame tiek išvarginti, kad negalime nepriminti, jog nenurimsime, kol nebus gautas leidimas pristatyti prie varpinės priestatą.

Argi mes, Batakių R. Katalikų parapijos tikintieji, sąžiningai dirbantys žemės ūkio ir kitus darbus valdžiai, neturime teisės turėti tinkamas patalpas pamaldoms?

Juk mes iš savo rajono vadovų ne išmaldos, lyg elgetos, prašome, o reikalaujame to, kas mums priklauso, į ką turime teisę, ką garantuoja TSRS Konstitucija bei atitinkami įstatai bei potvarkiai.

Batakiai, 1985.VI.11. Pasirašė 15 Batakių parapijos komiteto narių. (Kalba netaisyta — red. past.).

* * *

Generaliniam TSKP Sekretoriui, Dr. M. Gorbačiovui
TSRS Ministrų Tarybai
Religinių Reikalų Tarybai prie TSRS Ministrų Tarybos

Lietuvos TSR Kaipėdos rajono Gargždų parapijos
bažnytinio Komiteto atstovų ir tikinčiųjų

Pareiškimas

Gerb. Dr. Generalinį Sekretoriau, mes Jus nuoširdžiai prašome, maldaujame leidimo keletą metrų paaukštinti mūsų bažnyčią — baraką, kad ji po 40 metų po karo neatrodytų kaip kolūkio kiaulidė, o kaip tikra bažnyčia, kurioj būtų pakankamai oro, šviesos ir vietos.

Į mūsų prašymą RRT prie Ministrų Tarybos mums davė

tokį atsakymą: „Jūsų pareiškimą dėl maldos namų rekonstrukcijos peržiūrėjo Klaipėdos rajono vykdomasis Komitetas. Klausimui išspręsti buvo sudaryta kompetentinga komisija, dalyvaujant Sanitarijos epidemiologijos atstovams ir Jūsų bendruomenės vykdomajam organui. Komisija bendruomenės pastate rekomendavo įrengti ventiliatorių. Skyriaus vedėjas E. S. Golustjanas."

Apie komisiją mes žinom geriau: tai buvo nesusipratimas: užėjo į bažnyčią — baraką trims minutėms ir viską nusprendė, nes jau iš anksto buvo nuspręsta neleisti paaukštinti, o pildyti P. Anilionio valią. Komisija turi viską nuodugniai patikrinti, užrašyti davinius. Sanitarijos-epidemiologijos atstovas turėjo patikrinti kubatūrą, orą ir šviesą, atkreipti dėmesį, kaip veiks ventiliatorius į žmones. Bet nieko nedarė. Nes jau anksčiau (1983.IX.22.) pareiškimu juos prašėm viską patikrinti ir duoti davinius, kad turėtume pagrindą bažnyčią — baraką paaukštinti, bet rajono vykdomasis komitetas jiems uždraudė tai padaryti. Aiškiai matote, kokia buvo „kompetetinga komisija" — tik apgaulė.

Mes kreipėmės į Klaipėdą, mums pranešė, kad visuomeniniame pastate turi būti bent 4 m vienam žmogui, o mūsų bažnyčioje — barake tėra tik 1 m oro. Todėl labai sunku kvėpuoti, žmonės prakaituoja ir vasarą alpsta, o žiemą vanduo teka per sienas.

Bažnyčioje — barake yra lubose skylės ventiliacijai, bet jos mažai tepadeda, o ventiliatorių įvesti būtų neprotinga, nes jis gaudžia kaip sirena, nieko nesigirdi. Taip jis veikia Klaipėdos bažnytėlėje. Mūsiškėje būtų dar blogiau, nes tai žemas barakas. Ventiliatorius žmones išvaikytų iš tos menkutės bažnytėlės. Todėl mes protestuojame prieš pasiūlymą įrengti ventiliatorių, tik paaukštinimas yra vienintelis protingas sprendimas.

Jei komisijoje buvo vienas bažnytinio komiteto atstovas, tai jis niekaip negalėjo nuspręsti už visą komitetą ir už tūkstančius tikinčiųjų, nes jis visai nepasitarė su kitais, todėl mes visi protestuojame prieš jį: pas mus demokratija, o ne aristokratija.

Mes prašome paaukštinimo ne tik dėl oro, bet ir dėl

pastato išvaizdos: dabar atrodo kaip kolūkio kiaulidė, o mums reikia pastato, bent kiek panašaus į bažnyčią. Laike karo mes nukentėjome: fašistai sudegino mūsų aukštą bažnyčią. Visas miestas atsistatė, o mūsų bažnytėlė dar tebėra kaip po karo. Dabar 40 metų pergalės sukaktuvės, kaip tik ir tas mažas leidimas būtų valdžios dovana mums, darbininkams laukuose ir fabrikuose. Humaniška valdžia pati pasiūlytų savo darbininkams geresnes gyvenimo sąlygas. Tarybinė Konstitucija pabrėžia: „TSKP egzistuoja liaudžiai ir tarnauja liaudžiai" (str. 6).

Paaukštinimas nebūtų naujos bažnyčios pastatymas: stogas laikosi ant kolonų, tik jas reikia pakelti ir vienas paaukštinti, geriausiai iš oro pusės apmūrijant plytomis; pamatų visai nereikia liesti.

Neleisti paaukštinti — reiškia nieko gero nelinkėti savo darbininkams, kai garsiai kalbama apie religijos laisvę ir žmoniškumą.

Gerbiamas Dr. Generalini Sekretoriau, Jus mes nuoširdžiai prašome parodyt mums žmoniškumo — leiskit į viršų pakelti mūsų bažnyčią — baraką.

Priedas: Gargždų bažnyčios — barako nuotrauka.

Gargždai, 1985.IV.14.

Mūsų adresas: LTRS 235840

Klaipėdos raj. Gargždai

Tilto 1

Bažnytiniam Komitetui

Mūsų parašai už tūkstančius: 651

* * *

Gargždų parapija turėjo aukštą medinę bažnyčią, bet karo pradžioje vokiečiai ją sudegino. Tikintieji iš barako pasistatė laikiną, pasiryžę paskui pasistatyti mūrinę, pasigamino daug didelių cementinių plytų. Bet iki šiol ne tik neįmanoma pasistatyti mūrinę, bet komunistinė valdžia net neleidžia paaukštinti barako, nors tūkstančiai tikinčiųjų maldaute mauldauja leidimo jau keletą metų. Neprašo nei medžiagos, nei paramos, o tik leidimo, bet ir to neduoda.

Tuo parodo, kokia yra jų garsiai skelbiama religijos laisvė ir koks humaniškumas. Visa tai matyti iš tikinčiųjų pareiškimų.

* * *

Lietuvos TSR Ministrų Tarybai

Klaipėdos rajono Gargždų parapijos bažnytinio Komiteto ir tikinčiųjų

P a r e i š k i m a s

Šių metų rugpjūčio 19-os dienos pareiškimu kreipėmės į Jus, prašydami leidimo paaukštinti mūsų bažnyčią — baraką. Gavome pranešimą, kad religijų kultų įgaliotinis P. Anilionis Jūsų jam persiustą pareiškimą nesvarstęs, ,,pagal priklausomybę" tiesiog persiuntė Klaipėdos rajono Vykdomajam Komitetui. Tą jis padarė ir su pareiškimais iš Maskvos.

Sužinoję, kad visos instancijos sprendimą pavedė Klaipėdos rajono Vykdomajam komitetui, būreliais bent 10 kartų (viso 61 asmuo) ėjome maldauti leidimo pas pirmininką, o ypač pas pavaduotoją. Žadėjo iššaukti kultų įgaliotinį, liepė laukti, nebeeiti, vis delsė. Nesulaukę pareiškimo, vėl nuėjome. Pavaduotojas A. Leita žodžiu pareiškė, kad leidimo neduoda, nes neturi medžiagos. ,,Galite rašyti net į Maskvą, vis tiek leidimo nebus."

Kiekvienas gyvis kovoja už savo egzistenciją, tai darome ir mes, nes gyvenimas mus verčia: mums reikia oro, šviesos ir žmoniškos bažnyčios, ne žemo barako. Todėl iš naujo kreipiamės į jus, prašydami leidimo. Net religijų reikalų prie Ministrų Tarybos SSSR Komiteto pirmininko pavaduotojas, pamatęs mūsų bažnyčią — baraką, pasakė tai ne bažnyčia, ją reikėtų perstatyti.

Mes prašėme ne medžiagos, o tik leidimo pakelti aukštyn, o medžiagos mes turime, kaip rašėme paskutiniame pareiškime. Paaukštintume savo lėšomis. Tai kodėl neleisti savo darbininkams žmoniškiau įsikurti?

Dabar mūsų barakėlis atrodo kaip Amerikos negrų kvartalas šalia daugiaaukščių valdžios namų. Argi ne gėda taip elgtis su tikinčiasiais?

Tarybinė Konstitucija įsako: „Pareigūnai privalo nustatytais terminais svarstyti piliečių pasiūlymus ir pareiškimus, į juos atsakyti ir imtis reikiamų priemonių" (49 str.). O kas svarsto mūsų pareiškimus? Viena instancija perduoda kitai, ir viskas sukasi ratu: Klaipėdos Vykdomasis Komitetas, gavęs per įgaliotinį P. Anilionį iš visų instancijų mūsų grąžintus pareiškimus, vėl šaukiasi įgaliotinio, kad dalyką išspręstų, nors jis jiems visa perdavė „pagal priklausomybę". Kada mes gavome apsvarstytą atsakymą raštu ir nustatytu terminu? Atrodo, lyg būtume beteisiai.

Todėl kai kurie tikintieji net sako: „Neprašykime paaukštinti, jie ir tą pačią atims, kaip paėmė Klaipėdoje", o Konstitucija 49 str. teigia: „Kiekvienas TSRS pilietis turi teisę valstybiniams organams pateikti pasiūlymus dėl jų veiklos gerinimo, kritikuoti darbo trūkumus".

Mes tikime, kad LTSR Ministrų Taryba turi daugiau galios už Klaipėdos rajono Vykdomąjį Komitetą, todėl labai prašome atsižvelgti į mūsų prašymą ir leisti paaukštinti bažnyčią — baraką, kurį matote nuotraukoje.

Nebekartosime motyvų paaukštinimui, nes juos išdėstėme paskutiniame pareiškime 1984.VIII.19. Tą pareiškimą, po kuriuo pasirašė 1094 asmenys, pridedame kartu su nuotrauka. O dabar pasirašo tik bažnytinio Komiteto ir tikinčiųjų atstovai už tūkstančius.

Gargždai, 1984.XII.6.

Pasirašė 495 tikintieji.

* * *

(Griaudami ir barbariškai naikindami senus Lietuvos kapinynus, okupantui parsidavėliai neišraus iš tikinčiųjų širdžių nei Dievo, nei savo Tėvynės laisvės troškimo):

Marcinkonys (Varėnos raj.). 1985 m. sausio 29 d. buvo laidojamas Marcinkonių parapijos klebonas kun. E. Pakalka,

parapijoje išdirbęs 45 metus. Kad kunigo laidotuvėse nedalyvautų vaikai ir jaunimas Marcinkonių vidurinėje mokykloje buvo organizuojamos talkos ir pan. renginiai; ypač aktyviai reiškėsi mokytoja Severina.

Vilnius. 1985 m. balandžio 28 d. šv. Mikalojaus bažnyčioje buvo minima 40 metų nuo kun. Alfonso Lipniūno mirties. Į šv. Mišias rinkosi tikintieji, atvažiavo kun. A. Lipniūno giminės, pažįstami ir nemažai jaunimo iš įvairių Lietuvos vietų. Iškilmingų šv. Mišių metu kun. Vaclovas Aliulis papasakojo susirinkusiems apie kun. A. Lipniūno gyvenimą, jo veiklą, charakteringus asmenybės bruožus — tvirtą tikėjimą, karštą artimo meilę, neblėstantį entuziazmą net sunkiosiose gyvenimo valandose. Po šv. Mišių jaunimas sukalbėjo šiais progai skirtą maldą, pagiedojo keletą giesmių ir padėjo ant altoriaus gėles. Pasibaigus minėjimui, kažkas iš draugų padalino minėjimo dalyviams kun. A. Lipniūno nuotraukų.

Šiauliai. 1985 m. kovo 15 d. naktį buvo nusiaubtas Kryžių kalnas — sužalotos Jėzaus Širdies ir Marijos statulos, sulaužyta apie 50 kryžių bei koplytstulpių, išdaužyti stiklai altorėliams ir paveikslams. O kas suskaičiuos tūkstantines sumas mažų pastatomų, pakabinamų kryželių bei rožančių, kurie tvarkingai sudėti arba meniškai sukabinti ant didesnių kryžių slėpė savyje žmonių skausmą ar bylojo jų dėkingumą? Kovo 15 d. naktį jie buvo negailestingai išmėtyti ir suminti sniege.

* * *

Žarėnai-Latveliai (Šiaulių raj.). 1985 m. gegužės 16 d. per Šeštines nuniokotose Mielaičių kapinaitėse susirinko apie 30-ties maldininkų būrelis. Kaimiečiai, inteligentai, vaikai ir jaunimas klaupė ant buldozeriais išraustos žemės, jau spėjusios pasipuošti naujais kryžiais, ir kalbėjo skausmingąją šv. Rožančiaus dalį, giedojo Švč. M. Marijos litaniją, giesmes. Pasimeldus vienas jaunuolis skaitė eiles:

(. . .) Čia rymojo Kristus, rankom surankinom,
Medžių koplytėlių varganuos namuos,
Bet ir jam pastogę nutarė atimti
Taip, kaip ir lietuviui toliuos svetimuos. (. . .)
Kai plieniniai traktoriai kapines užgriuvo,
Trupindami kaulus iš tėvų karstų,
Ko kazoko kardas perkirtęs nebuvo —
Užbaigė aklumas ainių nevertų.
Skeldėjo po vikšrais spinduliai mediniai,
Traiškė koplytėles smurto samdiniai,
Bočių testamentą pelkėse skandino,
Rasomis raudojo laisvės kankiniai.
Bet žaizdotos širdys vėl augina Viltį
Ir nulaužtas kryžius skelbia — prisikels!
Trečio ryto aušrą ragina pamilti, —
Sibiro ledynus Lietuva pakels!"

Besirenkančius ir besiskirstančius tikinčiuosius įdėmiai stebėjo ir fotografavo keturi civiliai, vienas iš jų — Šiaulių saugumietis Slankauskas. Įžūlumo saugumiečiai nerodė ir laikėsi iš tolo, artyn priėjo tik žmonėms baigus melstis ir pradėjus tyliai tarpusavyje kalbėtis.

Prie didžiausiojo kryžiaus, šalia uždegtų žvakių, buvo sudėti čia palaidotų žmonių kaulai, išrausti, griaunant kapinaites. Tarp išlaužyto miško iškilo atstatyti kryžiai — žemaitiško gajumo, ištikimybės tikėjimui ir tautai viltis. Sugiedoję „Marija, Marija", žmonės išsiskirstė.

* * *

Tryškiai (Telšių raj.). 1985 m. gegužės 2 d. naktį nežinomi piktadariai išplėšė Tryškių bažnyčios šventoriuje esančias Kryžiaus kelio stočių koplytėles. Koplytėlių langai atplėšti, kai kurių sudaužyti, iš rėmelių išplėšti paveikslai išmėtyti šventoriuje. Paveikslai buvo piešti ant drobės, kopijuoti iš italų dailininko tapytų Kryžiaus kelio stočių.

* * *

Genių km. (Alytaus raj.). 1985 m. sausio 15 d. pas Baciuškus, gyvenančius Genių km., prisistatė saugumietis. Čekistą domino, kur dirba Baciuškų sūnus Algis. Motinai pasakius, kad sūnus dirba Alytaus Mėsos kombinate, saugumietis pareiškė, kad jis dirba ne tik Mėsos kombinate, bet ir antraeilėse pareigose — platina religinius laikraščius. Motina pradėjo verkti ir kartoti, kad tai netiesa. „Mes žinom, kad jis geras darbininkas, tikintis, tegul sau eina į bažnyčią, poteriauja, tik tegul neužsiima įtartinais darbais", — kalbėjo saugumietis motinai. Išeidamas čekistas pagrasino: „Susirinksim visus po vieną!" Gyvenvietėje saugumietis apklausinėjo žmones, ar Baciuškai turi užsienyje giminių, ar gauna siuntinius, ar dažnai pas juos lankosi kunigai. Kolūkio kontoroje saugumietis pareiškė: „Anuliuosim Gražulius, toks pat likimas laukia ir Algio, tik gaila, kad toks jaunas."

* * *

Pabaiskas (Ukmergės raj.). 1985 m. prieš Velykas Pabaisko apylinkės pirmininkas Boškevičius kreipėsi į tos pačios apylinkės sekretorę Janiną Jankauskaitę, liepdamas jai Velykų rytą nueiti į bažnyčią ir bent apytikriai suskaičiuoti, kiek žmonių dalyvauja pamaldose, kiek prie bažnyčios stovi lengvųjų automobilių, apie ką pamoksle kalbės parapijos klebonas. J. Jankauskaitė tai padaryti kategoriškai atsisakė. Tuomet pirmininkas kreipėsi į savo brolį, mechaninių dirbtuvių darbininką Boleslovą Boškevičių, kad jis, pats dalyvaudamas pamaldose, viską sužinotų ir apie tai praneštų raštu. B. Boškevičius, būdamas tikintis, pirmininko pavedimo tiksliai neįvykdė.

* * *

Miroslavas (Alytaus raj.). 1985 m. balandžio 7 d., per Velykas, Miroslavo bažnyčioje tikintieji rinko parašus po pareiškimu, adresuotu Lietuvos prokurorui, reikalaujant, kad būtų išlaisvinti kunigai — Alfonsas Svarinskas, Sigitas

Tamkevičius, Jonas-Kastytis Matulionis bei kiti, nekaltai kaltinami už tikėjimą.

Renkant parašus, į bažnyčios šventorių atėjo Miroslavo apylinkės pirmininkas Jurgis Grubliauskas. Pasikvietęs į šalį parašų rinkėjus, pirmininkas įrodinėjo jiems, kad rinkti parašus už kalinamus kunigus ir kitus asmenis yra nusikaltimas. Rinkėjams paaiškinus, kad ginti nekaltai kalinamus kunigus ne nusikaltimas, o kiekvieno doro žmogaus pareiga, J. Grubliauskas iš šventoriaus pasišalino. Kiek vėliau J. Grubliauskas telefonu pranešė rajono valdžiai apie parašų rinkėjus, o pats, sugrįžęs į šventorių, toliau draudė rinkti parašus.

* * *

Kaunas. 1985 m. balandžio 8 d. Kauno miesto vaikų darželio Nr. 46 auklėtoja Aldona Raižytė buvo atleista iš pareigų; į darželį ji buvo įsidarbinusi vos prieš keletą mėnesių. A. Raižytė jau ir anksčiau yra buvusi išmesta iš vieno Kauno miesto vaikų darželio.

Praėjus kelioms savaitėms, po vakarinių pamaldų, Petrašiūnų bažnyčios šventoriuje stoviniavo būrelis vaikų bei jaunimo, šventoriuje buvo ir A. Raižytė. Pamačiusi vaikus, prisistatė Kauno miesto Panemunės rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoja Bužinskienė. Paklausinėjusi, ką jie čia veikia, užsipuolė A. Raižytę: „Kaip drįsai įsidarbinti vaikų darželyje su tokia savo ideologija?" Bužinskienė kaltino A. Raižytę, kad ji moko vaikus katekizmo, gąsdino, jog tuoj pat sustatys aktą, pradėjo skaičiuoti vaikus, bet greitai apsigalvojo, tik pažadėjo kitą kartą į bažnyčią ateiti kartu su milicija . . . Pavaduotoja pasiūlė A. Raižytei, viską gerai pergalvojus, ateiti į vykdomąjį komitetą, patarė jai įsidarbinti, tik jokiu būdu ne vaikų įstaigose. A. Raižytė padėkojo už patarimus ir pasakė, kad, jeigu dėl tikėjimo negali dirbti pagal specialybę, dirbs bažnyčioje valytoja.

* * *

Lietuvi, atmink kad:

kun. Alfonsas Svarinskas, kun. Sigitas Tamkevičius, kun. Jonas-Kastytis Matulionis, doc. Vytautas Skuodis, Viktoras Petkus, Vladas Lapienis, Romas Žemaitis, Jadvyga Bieliauskienė, Povilas Pečeliūnas, Gintautas Iešmantas, Julius Sasnauskas ir kiti neša nelaisvės pančius, kad tu galėtum laisvai tikėti ir gyventi!

Juozapato Bulhako,[1] graikų unitų[2] bažnyčių Lietuvoje metropolito ir Polocko arkivyskupo herbinis spaudas, apie 1833-1838 m.

Vaizdulyje — Bulhakų giminės herbas Sirokomilė su metropolito lazda ir kepure bei arkivyskupo kryžiumi. Skydą iš apačios palaiko dvi liūtų galvos, po jomis — ant balkio sukabinti 8 ordinai. herbas išraižytas mantijos fone, kuri viršuje užsibaigia kepure su 14 kutų. Žiede — išraižyta legenda + IOSAPHAT BULHAK GRAECOUNITARUM INROSSIA[a] ECCLESIARUM METROPOLITANUS DIECAES ARCHIEPISCOPUS POLOCENSIS.

Spaudas ovalus 82×68×14, bronzinis, be rankenos.[4]

ᵃ Orig. žodžiai neatskirti.

[1] Lietuvių Enciklopedija, Boston, T-32, P. 223.

...1786 Polocko ir Turovo unitų vyskupas koadjutorius, 1795 Lietuvos Brastos vyskupas, 1814 Lucko arkivyskupo pareigas einąs, nuo 1817.I.12d. unitų metropolitas Vilniuje,...

[2]. Ten pat. T-32, P. 223 ir T-2, P. 312

Rytų arba bizantiškų apeigų krikščionys, vienybėje (paskelbta Lietuvos Brastoje 1596.X.9d.) su vakarų krikščioniais (Kat. Bažn.)...Vadinamaja, ‚Kijevo ir visos Rusios' metropoliją sudarė Polocko ir Smolensko arkivyskupijos ir Lucko-Ostrogo, Vladimiro-Lietuvos Brastos, Pinsko-Turovo, Peremišlio-Samborijos ir Chelmo-Belzo vyskupijos... 1839 rusų imperijos ribose esanti u. metropolija caro buvo panaikinta ir u. buvo paskelbti stačiatikiais; tačiau daugelis liko ištikimi unijai...

[3] Ten pat. T-28. P. 400-403.

Rytų bžn. graikų apeigų krikščionys (s.), kitaip stačiatikiai, ortodoksai (gr.) ar pravoslavai (rus.),... Konstantinopolio patriarcho vadovaujami, 1054 atskilę nuo Vakarų (Romos) Bžn... Iki XV a. vidurio priskaičiuojama iki 40 liet. kunigaikščių, pasikrikštijusių s. apeigomis. ...Vyteniui valdant, 1299-1300 Lietuvos valdomose... įkurta atskira Lietuvos s. metropolija su centru Naugarduke. Ji laikėsi prie Gedimino. Lietuvos s. metropolitui Teofiliui apie 1330 mirus, Kijevo metropolitas Teognastaas viską perėmė pats valdyti. Jam ir Maskvai trukdant, Algirdas vėl bandė atstatyti Lietuvos s. metropoliją, tačiau tai įvykdė, kai su Kęstučiu užėmė Kijevą... 1375 Algirdas išsirūpino, kad patriarchas paskirtų Lietuvos metropolitu bulgaru Kiprijoną, kuris vėliau,... tapo kartu pripažintas ir Maskvos metropolitu... D. L. K-tijos 8 s. vyskupai, susirinkę Naugarduke, išrinko vėl atskirą Lietuvos s. metropolitą, Vytauto kandidatą, bulgarą Grigalių Camblaką... 1451.I.31d. Kazimieras Jogailaitis pripažino Maskvos s. metropolito Jonos valdžią ir Lietuvai. Vėliau iki XVI a. galo atskiri Lietuvos metropolitai vėl veikė ir vadinosi Kijevo ir visos Rusios metropolitais... Kaune gyveno s. arkiv., kuriam metropolito titulaą 1935 suteikė Maskvos metropolitas Sergijus.

[4] R i m š a E. Lietuvos Istorijos Metraštis, Vilnius 19876, P. 147/2, Pav. 3:4.

VIEŠAS „KRONIKOS" PRIEDAS

Neskelbtina spaudoje

Patvirtinta
Lietuvos TSR Ministrų Tarybos 1974 m. rugsėjo 20 d.
nutarimu Nr. 339

Kultų įstatymų laikymosi kontrolės komisijos prie miesto, rajono Darbo žmonių deputatų tarybos vykdomojo komiteto nuostatai

I. Bendroji dalis

1. Kultų įstatymų laikymosi kontrolės komisija steigiama prie respublikinio pavaldumo miesto, rajono Darbo žmonių deputatų tarybos vykdomojo komiteto teikti jam paramą, kontroliuojant, kaip laikomasi šių įstatymų, ir aiškinant juos gyventojams. Komisija dirba visuomeniniais pagrindais.

2. Kultų įstatymo laikymosi kontrolės komisija vadovaujasi TSRS ir Lietuvos TSR įstatymais, TSRS Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo ir Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo įsakais, TSRS Ministrų Tarybos ir Lietuvos TSR Ministrų Tarybos nutarimais bei potvarkiais religijų klausimais, taip pat Religijų reikalų Tarybos prie TSRS Ministrų Tarybos paaiškinimais kultų įstatymų taikymo klausimais ir šiais Nuostatais.

II. Komisijos sudarymo tvarka

3. Kultų įstatymų laikymosi kontrolės komisija sudaroma iš vietinės Tarybos deputatų, kultūros švietimo įstaigų, finansų ir liaudies švietimo įstaigų darbuotojų, taip pat iš kitų organizacijų atstovų.

4. Komisijos veiklai vadovauja miesto, rajono vykdomasis komitetas, kuris nustato jos narių skaičių ir juos tvirtina, atsižvelgdamas į šioje vietovėje esančių religinių susivienijimų skaičių bei gyventojų religingumo laipsnį.

5. Komisijos pirmininku tvirtinamas miesto rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas. Kiekvienam komisijos nariui pavedami tam tikri klausimai, kurie turi būti kontroliuojami.

III. Svarbiausieji komisijos uždaviniai

6. Svarbiausieji Kultų įstatymų laikymosi kontrolės komisijos uždaviniai yra:

a) nuolat stebėti religinių organizacijų ir dvasininkijos veiklą, kiek tai liečia jų religinių kultų įstatymų laikymąsi, atsižvelgiant į tai, kad jiems neleidžiama: veikla, nesusijusi su religinių tikinčiųjų reikmių tenkinimu, naudoti tikinčiųjų maldų susirinkimus kalboms, prieštaraujančioms tarybinės visuomenės interesams, tikinčiųjų kurstymui vengti atlikti pilietinę pareigą, dalyvauti valstybiniame, kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime;

labdarybės veikla, panaudojant savo žinioje esančias lėšas ir turtą savišalpos kasoms steigti; poilsiavietėms organizuoti, materialinei paramai teikti tikintiesiems bei kitiems religiniams susivienijimams;

organizuoti specialius susirinkimus, būrelius, grupes, kursus ir pan., kuriuose gyventojai mokomi religijos, taip pat organizuoti specialius religinius bei kitokius renginius nepilnamečiams;

leisti ir platinti religinę bei kitokią literatūrą, pažeidžiant šiam reikalui nustatytas taisykles, taip pat bet kokius kitus spaudinius, raginančius tikinčiuosius nevykdyti tarybinių

įstatymų, neatlikti pilietinių arba visuomeninių pareigų;

rengti ekskursijas, poilsio vakarus, įrengti vaikų ir sporto aikšteles, steigti bibliotekas, skaityklas bei muziejus, organizuoti sąjungas, sporto žaidynes ir meninę saviveiklą, rengti bet kokius susirinkimus, nesusijusius su kulto apeigomis arba nors su tuo ir susijusius, bet įstatymo uždraustus;

steigti vadinamąsias „šventąsias vietas" arba organizuoti tikinčiųjų vykimą į šias vietas, daryti apgaulingus veiksmus, skleidžiančius gyventojų tarpe prietarus;

organizuoti arba imti prievartinę reinkliavą ir apmokestinti tikinčiuosius arba nustatyti jiems privalomus nario arba kitokius mokesčius religinių susivienijimų, kulto tarnų naudai ir kitiems reikalams;

rengti nepilnamečiams religines apeigas be tėvų žinios ir sutikimo;

leisti be miesto, rajono vykdomojo komiteto sutikimo kulto tarnams atlikti religines apeigas tuose religiniuose susivienijimuose, kuriuose jie neprįregistruoti;

b) remti miestų bei rajonų vykdomuosius komitetus:

užtikrinant konstitucines piliečių teises į religinių kultų apeigų atlikimą ir antireliginės propagandos laisvę;

tiriant religinių organizacijų veiklos formas ir metodus, jų įtaką gyventojams, ypač jaunimui, dvasininkijos prisitaikymą prie šiuolaikinių sąlygų, jos pamokslinę veiklą;

tikrinant gyventojų skundus ir pareiškimus religinių kultų įstatymų pažeidimų klausimais;

aiškinant tarybinius religinių kultų įstatymus;

c) stebėti, kad nebūtų pažeidžiamos tikinčiųjų ir religinių susivienijimų teisės, atsižvelgiant į tai, kad negalima riboti gyventojų teisių arbas jas varžyti, priklausomai nuo jų požiūrio į religiją, taip pat taikyti administracines priemones, kovojant su religine ideologija, įžeisti religinius tikinčiųjų ir dvasininkų jausmus.

IV. Komisijos teisės ir pareigos

7. Vydydama šiuose nuostatuose nurodytus uždavinius, kultų įstatymų laikymosi kontrolės komisija turi teisę:

a) tikrinti, kaip vietinės religinės organizacijos ir kulto tarnai laikosi kultų įstatymų, taip pat, miesto, rajono Darbo žmonių deputatų tarybos vykdomajam komitetui pavedus, kontroliuoti, ar vietinės tarybinės organizacijos bei pareigūnai teisingai taiko ir vykdo šiuos įstatymus;

b) pateikti svarstyti miesto, rajono Darbo žmonių deputatų tarybos vykdomajam komitetui pasiūlymus dėl rastų kultų įstatymų pažeidimų likvidavimo ir kaltų dėl šių pažeidimų asmenų patraukimo atsakomybėn.

8. Kultų įstatymų kontrolės komisija neturi juridinio asmens teisės. Ji taip pat neturi administracinių teisių, todėl negali duoti nurodymų ir potvarkių, susijusių su kultų įstatymų taikymu bei laikymusi, ir taikyti bet kokias prievartos arba bausmės priemones.

9. Kultų įstatymų kontrolės komisija dirba, glaudžiai bendradarbiaudama su Religijų reikalų tarybos prie TSRS Ministrų Tarybos įgaliotiniu Lietuvos TSR.

V. Organizacinis darbas

10. Kultų įstatymų laikymosi kontrolės komisija dirba pagal tam tikrą planą, kuris svarstomas ir tvirtinamas jos posėdyje.

11. Komisijos posėdžiai rengiami ne rečiau kaip vieną kartą per ketvirtį. Komisijos posėdžiuose rašomas protokolas.

Religinių susivienijimų vykdomieji organai, revizijos komisijos, jų teisės ir pareigos

Tarybų Lietuvos Konstitucijos 50 str. skelbia, kad Lietuvos TSR piliečiams garantuojama sąžinės laisvė, tai yra teisė išpažinti bet kurią religiją arba neišpažinti jokios, praktikuoti religinius kultus arba vesti ateistinę propagandą. Kurstyti nesantaiką ir neapykantą ryšium su

religiniais tikėjimais draudžiama. Bažnyčia Lietuvos TSR atskirta nuo valstybės ir mokykla — nuo bažnyčios.

Dalis bažnytininkų laikosi nuomonės, kad jeigu bažnyčia atskirta nuo valshybės, vadinasi, religinės organizacijos ir tikintieji gali veikti kaip tinkami, vadovaudamiesi vien savo taisyklėmis. Šitaip galvojantieji klysta. Savo taisyklėmis religiniai susivienijimai ir tikintieji gali vadovautis tiek, kiek jos neprieštarauja valstybės įstatymams.

Mūsų tarybiniuose įstatymuose, visiškai laikantis Konstitucijos „Dėl bažnyčios atskyrimo nuo valstybės ir mokyklos — nuo bažnyčios", reglamentuojama įvairių religinių susivienijimų organizavimo tvarka, jų teisės, veiklos ribos, santykiai su valdžios organais, turto, skirto kulto reikalams, valdymas, disponavimas piniginėmis lėšomis ir kt. Savo religiniams poreikiams bendrai tenkinti tikintieji piliečiai, sulaukę 18 metų amžiaus, gali vienytis į religinius susivienijimus, parapijas bei grupes, priklausomai nuo tikinčiųjų skaičiaus.

Religinė bendruomenė — parapija gali pradėti veikti tik įsiregistravusi valstybinės valdžios organuose. Lituvos respublikoje dabar yra užregistruoti 764 įvairių konfesijų religiniai susivienijimai.

Registravimo faktas reiškia, kad religinis susivienijimas įsipareigoja laikytis įstatymų ir kartu užtikrina, kad jis bus saugomas įstatymų, ginančių religinių kultų išpažinimo laisvę.

Tikintiesiems, sudariusiems įstatymo numatyta tvarka religinį susivienijimą, suteikiama teisė gauti nemokamai naudotis maldos namais savo religiniams poreikiams tenkinti arba naudoti nuomojimo teisėmis kitas patalpas religinėms sueigoms.

Maldos namai ir juose esantis inventorius, kurie mūsų šalyje yra liaudies nuosavybė, perduodami religinėms organizacijoms nemokamai naudotis pagal sutartis, sudarytas tarp vietinių valdžios organų ir religinio susivienijimo steigėjų. Pasirašiusieji sutartį tikinčiųjų atstovai priima atsakomybę už perimtą turtą. Jie įsipareigo-

ja saugoti ir tausoti jį kaip patikėtą jiems valstybinį turtą, remontuoti pastatą, padengti išlaidas, susijusias su šio turto valdymu bei naudojimu, kaip apsauga, apkūrenimas, draudimo mokesčiai, nuostolių padenginas, sugadinus arba iššvaisčius turtą, ir pan. Kartu pairašiusieji sutartį įsipareigoja maldos namus naudoti išintinai tik religinių poreikių tenkinimo tikslams.

Religinio susivienijimo steigėjai, sudrydami sutartį dėl naudojimosi maldos namais ir kuto inventoriaus, įsipareigoja turėti viso turo inventorizacijos apyrašą ir daryti jame pataisas, susijusias su naujų religinio kulto reikmenų grupavimu: nupirkus, paaulojus, perdavus iš kitų maldos namų ir t.t. Įstatymai apie religinius kultus įpareigoja religinį susivienijimą ir vykdomąjį organą pateikti miesto, rajono vykdomajam komitetui žinias apie naujai įsigytą arba tikinčiųjų dovanotą maldos namams turtą. Taip pat būtina peržiūrėti ir nebetinkamus naudojimui daiktus ir, vietos valdžios organams sutikus, išbraukti juos iš apyrašo. Kiekvienais metais pravesti turto inventorizaciją.

Kai kas bando aiškinti, kad neteisinga bažnyčiai paaukotus daiktus bei kulto reikmenis įtraukti į apyrašą, tai yra, užpajamuoti, tačiau, kai jie yra pagrobiami arba pasisavinami, tada jau prašoma milicijos darbuotojų arba vietinės valdžios organų surasti nusikaltėlius ir juos nubausti, o kaip surasti daiktą, kai nėra jo apyrašo ir jis nebuvo įtrauktas į inventorizacijos knygą.

Tarp pastatų, valstybės perduotų religiniams susivienijimams naudotis, yra nemaža labai vertingų istorinių architektūros paminklų, ir tikinčiųjų pareiga juos saugoti — išlaikyti sekančioms kartoms.

Tarybų valstybė įpareigoja priėmusių maldos namus naudojmui religinių susivienijimų steigėjus laikytis tvarkos, nustatytos specialiomis meno ir senovės paminklų apskaitos ir apsaugos taisyklėmis. Bažnyčių pastatai ir turtas, perduoti religiniam susivienijimui, gali būti vietinių valdžios organų atstovų arba Tarybos Įgaliotinio įstaigos darbuotojų tikrinami ir apžiūrimi bet kuriuo metu, išskyrus

laiką, kai atliekamos religinės apeigos. Religinio susivienijimo steigėjai ir VO yra atsakingi už turto, esančio maldos namuose, apskaitą ir saugumą.

Maldos namai remontuojami su vietinių valdžios organų žinia pagal sudarytas sutartis, pateikus projektinę dokumentaciją.

Kiekviena religinė bendruomenė gali naudotis tik vienais maldos namais.

Pirmiausia, religiniai susivienijimai turi griežtai laikytis sutarties dėl nemokamo naudojimosi maldos namais ir juose esančiu inventoriumi, o tenka šiandien pasakyti, kad apie aštuoniolika religinių bendruomenių tokių sutarčių dar nesudarė. Kai kuriems nepatinka sutarčių sąlygos, arba bendrai pasakius, norima plaukti prieš srovę, ieškoti priežasčių konfliktams su valdžios organais, nes kai kam ir tai sudaro tam tikrą malonumą. Kulto tarnautojai neturi teisės būti religinio susivienijimo steigėjais, nes jie yra pakviesti neribotam laikui, gali būti perkelti ar suspenduoti, todėl jie negali pasirašyti ir sutarties dėl nemokamo naudojimosi maldos namais ir juose esančiu inventoriumi.

Religinis susivienijimas savo veikloje gali tenkinti tik religines tikinčiųjų reikmes, prisilaikydamas valstybės nustatytų taisyklių ir įstatymų, nepažeidžiant kitų piliečių teisių bei viešosios tvarkos.

Religinis susivienijimas turi vykdyti nurodymus tų valdžios organų ir asmenų, kuriems pavesta įstatymu apie religinius kultus laikymosi kontrolė.

Taigi, dar kartą norisi priminti, kad nesilaikant nustatytos tvarkos ir pažeidžiant įstatymus, religiniams susivienijimams nevertėtų galvoti apie jiems vyriausybės suteiktas teises.

Parapijos ūkiniams finansiniams reikalams tvarkyti tikintieji, sudariusieji susivienijimą, išrenka iš savo tarpo vykdomąjį organą iš trijų narių ir revizijos komisiją iš trijų narių. Vykdomasis organas ir revizijos komisija už savo veiklą atsiskaito tikinčiųjų visuotiniame susirinkime, tačiau reikia pasakyti, kad dar ne visuose relig. susivienijimuose tai praktikuojama.

Visuotiniai tikinčiųjų susirinkimai apsvarstyti klausimams, susijusiems su religinio susivienijimo reikalų tvarkymu, kulto reikmenų naudoimu, vykdomųjų ir revizijos organų rinkimais ir kitiems organizaciniams klausimams spręsti, šaukiami rajono, miesto Liaudies deputatų tarybų vykdomiesiems komitetams leidus, pranešant susirinkimo vietą, laiką, denotvarkę. Religinių susivienijimų vykdomųjų ir revizijos organų posėdžiai vyksta be valdžios organų leidimų.

Vietinių Liaudies deputatų tarybų vykdomiesiems komitetams suteikta teisė pašalinti š vykdomojo organo narių sudėties asmenis, kurie gal panaudoti religinį susivienijimą tikslais, prieštaraujančiais valstybės interesams, nepripažįsta ir nesilaiko įstatymų arba yra susikompromitavę rimtais nusižengimais (pvz., ne kartą teisti ir t.t.).

Pagrindas atskiriems asmenims pašalinti iš vykdomųjų organų yra taip pat jų neveiksnumas arba ribotas teisnumas, nustatytas įstatymo numatyta tvarka.

Jau minėjau, kad maldos namais naudotis galima tik religinių apeigų atlikimo reikalais, tačiau kai kur vien dėl relig. Susivienijimo vykdomojo organo aplaidumo arba kontrolės nebuvimo šis nurodymas nevykdomas.

Vykdomieji organai gerai žino minėtus valdžios organų reikalavimus, tačiau pataikauja ekstremistiškai nusiteikusiems kunigams ir nepareikalauja iš jų griežtai laikytis tarybinių įstatymų ir bendrų gyvenimo normų. Pasitaiko atvejų, kai pamaldų metu bažnyčiose renkami parašai po pareiškimais valstybiniams nusikaltėliams ginti. Kai kurių bažnyčių šventoriuose per kalėdas statomos eglutės, o prie jų organizuojami vaikų montažai, dalinami saldainiai ir kita. Maldos namuose, bei šventoriuose vyksta prekyba. Argi tokie dalykai tinka prie pamaldų, argi čia tikinčiųjų religinių poreikių tenkinimas?

Remiantis įstatymais, kiekvienas dvasininkas turi teisę laikyti pamaldas tik jam paskirtoje parapijoje, turint Įgaliotinio įstaigos registracijos pažymėjimą. Jeigu svarbesnių religinių švenčių metu tikinčiųjų religiniams

poreikiams tenkinti nepakanka toje parapijoje esančių kulto tarnautojų, religinio susivienijimo vykdomasis organas gali kreiptis į vietos valdžios organus su prašymu leisti pasikviesti dvasininkus iš kitų parapijų, nurodant konkrečiai, kurie kulto tarnautojai ir iš kur numatomi kviesti. Gavus teigiamą atsakymą, vykdomasis organas gali kviesti numatytus dvasininkus. Kaip matome, minėtais klausimais turi užsiimti religinio susivienijimo vykdomasis organas, o praktikoje daugeliu atvejų pasiperša jį pavaduoti ir pavaduoja parapijos klebonas.

Tenka pasakyti, kad yra ir tokių religinių susivienijimų vykdomųjų organų, kurie visai nekontroliuoja, kokius kulto tarnus kviečia parapijų klebonai, ir tuo būdu grubiai pažeidžia religinių susivienijimų nuostatus, už ką anksčiau ar vėliau irgi jiems reikės nešti atsakomybę.

Jeigu kulto tarnautojas kišasi į parapijos vykdomojo organo ūkinę finansinę veiklą arba pažeidinėja kultų įstatymus, vykdomasis organas turi teisę pareikalauti parapijos vadovus tokį kulto tarnautoją iškelti iš parapijos ir skirti kitą dvasininką.

Įstatymai numato, kokia tvarka religinėse bendruomenėse formuojamos ir išleidžiamos lėšos. Religinis susivienijimas turi teisę sudėti pinigus arba rinkti savanoriškumo pagrindu maldos namuose aukos tenkinti poreikiams, susijusiems su kulto apeigų atlikimu, tarp šio religinio susivienijimo narių ir tik tikslams, susijusiems su maldos namų, kulto inventoriaus išlaikymu, kulto tarnų samdymu, vykdomųjų organų ir religinio centro išlaikymu.

Įstatymai draudžia religinės organizacijos arba kulto tarnautojų naudai organizuoti priverstinių lėšų rinkimą. Priverstinis lėšų rinkimas suprantamas, kai be savanoriškai paaukotų lėšų maldos namuose dar apdedami papildomais mokesčiais, nurodant konkrečias sumas kiekvienai šeimai arba atskiram asmeniui, imamas mokestis už sėdimas vietas maldos namuose ir kt.

Lietuvos TSR Baudžiamojo kodekso 143 str. sakoma, kad priverstinis rinkliavų ir apmokestinimo ėmimas religinių organizacijų ir kulto tarnų naudai, panaudojant

prievartą bet kokia forma, tiek fizine, tiek psichine, bet kokiomis materialinėmis verybėmis, baudžiamas laisvės atėmimu iki vienerių metų arba bauda iki šimto rublių. Ta pati veikla, padaryta pagal šį straipsnį teisto asmens, užsitraukia dar griežtesnę bausmę. Savanoriškas aukas iš tikinčiųjų maldos namuose turi teisę rinkti vykdomojo organo nariai. Baigus aukų rinkimą, surašomas aktas ir pinigai perduodami iždininkui — kasininkui užpajamuoti. Dvasininkai neturi teisės rinkti pinigus maldos namuose, nes jų pajamos yra už religinių apeigų atlikimą gauti pinigai, o bažnyčiose surinktos aukos yra religinės bendruomenės reikalas. Religiniams susivienijimams suteikta teisė atidaryti einamąją sąskaitą Valstybiniame banke pinigams laikyti, todėl religinio susivienijimo lėšos — pinigai turi būti saugomi Valstybinio banko skyriuose arba nors taupomose kasose, tačiau daugelyje atvejų religinių bendruomenių lėšos randasi maldos namuose ir dar blogiau — pas iždininką namuose. Esant tokiai padėčiai, jau ne kartą buvo bandyta pinigus pagrobti.

Vykdomasis organas susideda iš pirmininko, jo pavaduotojo ir iždininko — kasininko. Pirmininkas ir jo pavaduotojas, vykdydamas jam pavestas funkcijas, susijusias su kulto turto valdymu ir naudojimu, atstovaudamas religinei bendruomenei, turi girežtai sekti, kaip vykdoma sutartis, sudaryta su valdžios organais dėl nemokamo naudojimosi maldos namais ir juose esančiu inventoriumi. Rajono vykdomajam komitetui pareikalavus, religinės bendruomenės vykdomojo organo pirmininkas arba jam nesant — jo pavaduotojas, pasibaigus metams, turi surinkti ir pateikti apie religinę bendruomenę reikalaujamus davinius. Reikalui esant, kai kurių žinių skaičiais vykdomasis organas turi teisę pareikalauti ir iš kulto tarnautojų, nepažiedžiant sąžinės laisvės principų.

Reikia priminti, kad kai kurie vykdomieji organai šioje srityje pasirodo bejėgiai, pateikdami vietos valdžios organams, tai yra, miestų bei rajonų vykdomiesiems komitetams, nepilnus metinius davinius, aiškinasi, kad kai kurių skaičių jie nežino, atseit, ne jų reikalas. Religinės

bendruomenės vykdomasis organas yra atsakingas už maldos namuose vykstančius procesus ir jo pareiga — nustatyta tvarka pareikalavus atsiskaityti valdžios organams. Neturi būti ateityje nė vieno vykdomojo komiteto, kuris, pasibaigus kalendoriniams metams, nesuteiktų reikalaujamų žinių miestų bei rajonų vykdomiesiems komitetams. Tiesiog neaišku, kaip pasižymėjęs tokiu nedrausmingumu religinės bendruomenės vykdomojo organo pirmininkas arba pavaduotojas nesigėdina kreiptis į vietos valdžios organus įvairiais religinę bendruomenę liečiančiais klausimais.

Kaip jau kalbėjome, kiekvienoje religinėje bendruomenėje tikinčiųjų susirinikimuose išrenkama revizijos komisija. Į revizijos komisijos funkcijas įeina: kulto inventoriaus ir piniginių lėšų, gautų savanoriškų aukų pavidalu, patikrinimas, o taip pat viso religinio susivienijimo ūkinės — finansinės veiklos tikrinimas, kaip sutartys dėl aptarnaujančio personalo, maldos namų remonto, inventoriaus arba kito kulto turto, reikalingo religinių apeigų atlikimui, įsigyjamo bei susidėvėjimo nurašymo ir t.t.

Revizijos komisija turi tikrinti, ar teisingai užpajamuojamos pagal paskirtį religinės bendruomenės piniginės lėšos.

Revizijos komisijos patikrinimai gali būti pravedami pagal reikalą, bet ne rečiau vieną kartą metuose.

Tikrinimo rezultatai turėtų būti svarstomi bendrame religinės bendruomenės susirinkime ir priimamas atitinkamas sprendimas iškeltiems trūkumams pašalinti.

Nustatyta, kad kai kurių religinių susivienijimų revizijos komisijos nepasižymi savo veikla, sudarytos formaliai. Tai negeri dalykai, reikia išrinkti naujus energingus ir principingus revizijos komisijos narius.

Įstatymai apie religinius kultus religiniams susivienijimams draudžia kištis į socialinės visuomenės politinį, ekonominį ir kultūrinį gyvenimą, naudoti bažnyčią politiniams tikslams, nukreiptiems prieš Tarybinės vyriausybės interesus, nukreipti tikinčiuosius nevykdyti

tarybinio piliečio pareigų, kaip atlikti tarnybą Tarybinėje Armijoje, dalyvauti rinkimuose, nesilaikyti įstatymų apie religinius kultus ir t.t.

Bažnyčia neturi teisės organizuot specialių darbų su vaikais. Religinėms bendruomenėms draudžiama organizuoti ir rengti specialius vaikų, jaunimo, moterų religinius bei kitus susirinkimus, literatūros, rankdarbių, religijos, mokymo grupes arba būrelius, taip pat organizuoti ekskursijas ir vaikų aikšteles, atidaryti bibliotekas bei skaityklas.

Darbą, susijusį su vaikų bei jaunimo auklėjimu ir švietimu, tarybinėje santvarkoje dirba valstybiniai švietimo organai. Todėl tarybiniuose kultų įstatymuose sakoma, kad mokyti vaikus religijos galima tik šeimoje ir mokyti religijos vaikus gali tik tėvai savo vaikus.

Jaunuoliai, norintys gauti religinį išsilavinimą, sulaukę pilnametystės, gali mokytis specialiose dvasinėse seminarijose ir akademijose. Tarybiniai įstatymai nepilnamečių religinio mokymo organizavimą kvalifikuoja kaip kišimąsi į valstybės reikalus ir įstatymo pažeidimą.

Kai kur vaikai mokomi religijos pamokslų metu. Tai yra gegužės-birželio mėnesiais bažnyčiose sakomi pamokslai, kurių kasdien klausosi bažnytininkų sukviesti vaikai, ir tai skaitoma normalu. Faktiškai gi tokiu būdu vaikai ruošiami pirmajai išpažinčiai, vykdoma vaikų katekizacija. Būtina šiuo atveju prisiminti Lietuvos TSR Baudžiamojo kodekso 143 straipsnio komentarą, kur pasakyta, kad bažnytininkams draudžiama organizuoti nepilnamečių religinį mokymą, pažeidžiant įstatymų nustatytas taisykles, o įstatymų nustatytų taisyklių pažeidimu reikia suprasti nepilnamečių religinį mokymą bet kokia forma, reiškia, ir pamokslų metu.

Tarybiniai kultų įstatymai taip pat draudžia nepilnamečius pritraukti patarnauti, kunigams atliekant religines apeigas, dalyvauti bažnytiniuose choruose, orkestruose bei procesijose.

Pagal mūsų įstatymus bažnyčia negali užsiimti labdarybe. Religinėms bendruomenėms draudžiama steigti

savišalpos kasas, kooperatyvus, teikti tikintiesiems materialinę pagalbą, nes tai praktiškai nereikalinga. Socialistinėje visuomenėje darbo žmonių socialiniu aprūpinimu, jų poilsio organizavimu ir kitais klausimais rūpinasi tarybinė valstybė.

Religinių kultų įstatymuose aiškiai nusatyta apeigų ir ceremonijų tvarka. Religinių apeigų atlikimo vieta yra bažnyčia — maldos namai. Čia galima atlikti visas religines apeigas, laisvai sakyti pamokslus, jeigu jie yra neatskiriama pamaldų dalis. Pamokslui keliamas tik vienas reikalavimas: savo turiniu jis turi būti grynai religinio pobūdžio, to reikalauja ir bažnyčios kanonai. Kai kurie kunigai pamokslų metu šmeižia tarybinę santvarką, kursto tikinčiuosius nesilaikyti tarybinių įstatymų, bando juos nuteikti prieš valdžios organus. Argi minėtų kunigų pamoksluose mintys paimtos iš Šventos Rašto ir liturgijos šaltinių? Ar religinių susivienijimų vykdomieji organai pareikalavo iš tokių kunigų laikytis tvarkos ir drausmės, juk jie pavaldūs vykdomiesiems organams?

Visose valstybinėse, kooperatinėse įstaigose ir įmonėse neleidžiama organizuoti jokių religinių apeigų ir kulto ceremonijų, taip pat laikyti kokius nors kulto reikmenis. Šis draudimas netaikomas, kai religinės apeigos atliekamos visiškai izoliuotose patalpose, prašant mirštantiems arba sunkiai sergantiems ligoninėse ir įkalinimo vietose, taip pat kai religinės apeigos atliekamos kapinėse. Organizuoti religines procesijas, atlikti religines apeigas ir ceremonijas po atviru dangum, taip pat tikinčiųjų butuose ir namuose leidžiama tik gavus vietos valdžios organų leidimą.

Prašant mirštantiems arba sunkiai sergantiems, galima atlikti religines apeigas tikinčiųjų butuose ir namuose be rajono, miesto vykdomojo komiteto leidimo ir jam nepranešus.

Reiškia, religines apeigas arba ceremonijas be jokių leidimų galima atlikti bažnyčiose, šventoriuose ir kapinėse. Deja, dar pasitaiko atvejų, kai bandoma organizuoti religines procesijas — eisenas mirusių pagerbimo dieną iš bažnyčios į kapines arba religinių švenčių metu į taip

vadinamas „šventąsias vietas". Įdomu, kas davė leidimą šioms eisenoms? Vykdomųjų organų nariai sako, kad jas organizuoja kunigai, tada leiskite paklausti, o kur religinio susivienijimo šeimininkas — vykdomasis organas? Vykdomieji organai, kurie nesudrausmina ekstremistiškai nusiteikusių kunigų, patys save stato į nemalonią padėtį. Juk jie tampa ekstremistų bendrininkais ir gali būti patraukti baudžiamojon atsakomybėn pagal veikiančius įstatymus.

Lietuvos TSR Ministrų Taryba 1962 metais priėmė nutarimą, draudžiantį kulto tarnams kalėdoti. Tačiau dar pasitaiko atvejų, kai atskiri kunigai bando kalėdoti — lankytis tikinčiųjų namuose ir butuose, reikalauti aukų.

Kodėl yra draudžiamas kalėdojimas? Dažnai šeimoje, bute greta tikinčiųjų gyvena ir netikintieji, kurie gali būti prieš tokių ceremonijų atlikimą. Juk ir tikintiesiems nepatiktų, jeigu, pavyzdžiui, jiems susirinkus melstis, kas nors trukdytų. Juk ir netikintiesiems — ateistams garantuojama sąžinės laisvė ir jų teises saugo įstatymas. Religinėms pareigoms atlikti yra bažnyčios ir maldos namai. Juose niekas netrukdo tikintiesiems atlikinėti religines apeigas.

Nustatytos religinių kultų išpažinimo tvarkos turi griežtai laikytis tiek religiniai susivienijimai ir jų vykdomieji organai, tiek ir valstybinės įstaigos bei pareigūnai. Pažeidus tarybinius religinių kultų įstatymus, taikoma drausminė, administracinė ir baudžiamoji atsakomybė. Jei asmuo, gavęs įspėjimą, nedaro išvadų ir pažeidinėja įstatymus, priklausomai nuo aplinkybių jis gali būti įspėtas pakartotinai, o jeigu ir toliau nesilaiko įstatymų, administracine tvarka baudžiamas pinigine bauda kurios, laiku nesumokėjus, išieškoma prievartos keliu. Užkietėję įstatymų pažeidėjai ir paprastai tuo atveju, jeigu anksčiau jiems buvo taikytos drausminės atsakomybės priemonės, o jie tokių išvadų nepadarė, traukdami baudžiamojon atsakomybėn — baudžiami laisvės atėmimu.

Įstatymų apie religinius kultus nedaug ir todėl labai nesunku juos žinoti. Pagrindinis įstatymas, reguliuotjantis

valstybės ir bažnyčios santykius, yra Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo 1976 metais liepos 28 dienos įsaku patvirtinti „Religinių susivienijimų nuostatai", kurie buvo paskelbti Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos ir Vyriausybės žiniose.

Taip pat yra Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo 1966 m. gegužės 12 d. įsakas „Dėl administracinės atsakomybės už įstatymų apie religinius kultus pažeidimą" ir tos pačios dienos nutarimas „Dėl Lietuvos TSR Baudžiamojo kodekso 143 straipsnio taikymo."

Įstatymas apie religinius kultus saugo Lietuvos TSR Baudžiamojo kodekso 143, 144 ir 145 straipsniai, remiantis kuriais už įstatymų pažeidimus gali būti baudžiami visi be išimties Lietuvos TSR piliečiai, kaip tikintieji, taip ir netikintieji, kaip bažnytininkai, taip ir pareigūnai. Kultų įstatymai asmenims, pakartotinai padariusiems pažeidimus arba anksčiau teistiems už analogiškus nusikaltimus, numato didesnę baudžiamąją atsakomybę.

Būna atvejų, kai už kulto tarnautojų arba vykdomojo organo padarytus įstatymų pažeidimus turi nukentėti visi religinio susivienijimo tikintieji, nes kuomet nesilaikoma sudarytos sutarties, pažeidžiami tarybiniai įstatymai ir nereaguojama į padarytas pastabas šiuo reikalu, valdžios organai gali imtis kraštutinių priemonių — nuimti nuo registracijos religinę bendruomenę, o maldos namus uždaryti.

Remiantis įstatymais apie religinius kultus, religinis susivienijimas gali būti nuimtas nuo registracijos ir jo veikla nutraukta dėl sekančių priežasčių:

1. Jei religinis susivienijimas pažeidžia įstatymus apie religinius kultus.

2. Jei religinis susivienijimas nesilaiko sutartyje dėl nemokamo naudojimosi maldos namais ir juose esančiu inventoriumi sąlygų.

3. Jei religinis susivienijimas iširo, likvidavosi ir tikintieji nesusirenka į jų kviečiamą susirinkimą.

Dėl religinio susivienijimo nuėmimo nuo registracijos

klausimą sprendžia Religijų reikalų Taryba prie TSRS Ministrų Tarybos, šį klausimą pateikus respublikos Ministrų Tarybai.

Uždaryti maldos namai, kurie nesaugomi valstybės kaip kultūros paminklai, panaudojami, juos pertvarkius, kitiems reikalams arba Religijų reikalų Tarybai priėmus atitinkamą nutarimą, reikalui esant, nugriaunami.

Tarybiniai kultų įstatymai yra tikrai humaniški, juose atsižvelgiama tiek į tikinčiųjų, tiek į netikinčiųjų interesus.

Bažnyčios ir tikinčiųjų santykiai su valstybe labai paparasti — jeigu yra tikinčiųjų, valstybė jiems suteikia galimybę tenkinti savo religinius poreikius.

Kaip tikintis, taip ir netikintis žmogus yra socialistinės valstybės pilietis, todėl jis, naudodamasis jam suteiktomis teisėmis, neturi užmiršti ir savo pareigų — laikytis tarybinių įstatymų ir teisėtvarkos, stiprinti socialistinę Tėvynę.

Slaptai Egz. Nr. 122

INFORMACIJA
Apie religijos ir bažnyčios padėtį Lietuvos TSR 1984 m. sausio 1 dienai

Respublikoje veikia 764 užregistruotos dešimties konfesijų religinės bendruomenės ir 12 (1982 m. — 9) neregistruotų tikinčiųjų grupių. Per 1983 m. papildomai organizavosi dar viena penkiasdešimtininkų ir dvi evangelikų krikščionių — baptistų grupės.

Religines bendruomenes aptarnauja 767 kulto tarnaytojai (1982 m. — 781).

Respublikoje 1983 m. pakrikštyta apie 35 procentai gimusiųjų, su religinėmis apeigomis palaidota apie 35 procentai mirusiųjų, 22 procentai jungtuvių kartota bažnyčiose. Katekizuota 18.325 vaikai, konfirmuota 20.366 paaugliai.

Visų konfesijų religinių bendruomenių pajamos 1983 m. sudarė 1874,9 tūkst. rublių, t.y., 264,1 tūkst. rublių arba 14

procentų daugiau negu 1982 m. Religinės bendruomenės, religiniai centrai ir stačiatikių vienuolynas taikos fondui paskyrė 42 tūkst. rub.

Katalikų Bažnyčia

Respublikoje kaip ir ankstesniais metais veikia 630 katalikų religinių bendruomenių, kurios suskirstytos į 49 dekanatus. Visos parapijos priklauso atitinkamiems religiniams centrams — arkivyskupijoms ir vyskupijoms, kurių respublikoje yra šešios: Kauno arkivyskupija ir Vilkaviškio vyskupija, vadovaujama vysk. L. Povilonio (jis yra ir Lietuvos vyskupų konferencijos pirmininkas), Panevėžio vyskupija, vadovaujama valdytojo prelato K. Dulksnio (buvusio Krekenavos bažnyčios klebono), valdytoju išrinko 1983 m. gegužės 9 d. Panevėžio vyskupą R. Krikščiūną 1983 m. balandžio mėn. Vatikanas nuo pareigų nušalino. Vilniaus arkivyskupijai vadovauja valdytojas kun. A. Gutauskas, Telšių vyskupijai — vysk. A. Vaičius, Kaišiadorių vysk. V. Sladkevičius. Vyskupas J. Steponavičius tebedirba dvasininku Žagarės bažnyčioje.

Katalikų religines bendruomenes aptarnauja 693 kunigai (1982 m. — 694). 1983 m. 16 kunigų mirė. Praėjusiais metais dar padaugėjo religinių bendruomenių, kurios neturi dvasininko ir aptarnaujamos kaimyninių parapijų kunigų, skaičius. 1983 m. pabaigoje bažnyčių be kunigų buvo 144 (1982 m. — 139). Daugiausia parapijų be kunigų yra Telšių vyskupijoje (56), mažiausia — Kaišiadorių (5).

Kauno kunigų seminarijoje 1984 m. sausio 1 d. mokėsi 104 klierikai. Praėjusiais metais į seminariją buvo priimti 28 jaunuoliai. Įšventinta į kunigus 1983 metais 12 klierikų.

Bažnyčias aptarnauja 602 (1982 m. — 647) asmenys: 195 vargonininkai, 145 zakristijonai, 190 valytojų, 35 sargai, 31 varpininkas, 6 kūrikai.

Katalikų religinės bendruomenės turėjo 1983 m. 1530,2 tūkst. rublių pajamų (1982 m. — 1282,8 tūkst. rublių). Taikos fondui paskyrė 24,1 tūkst. rub.

Buvo išleista 4000 egz. tiražu ir 7 sp. lankų apimties 1983 m. katalikų kalendorius — žinynas. Jau išspausdinti trys mišiolo lietuvių kalba tomai.

Bažnyčių lankomumas 1983 metais buvo ankstsnių metų lygyje. Daugiausia žmonių (maždaug po 300 tūkstančių) į bažnyčias susirenka per didžiąsias relijines šventes — velykas ir kalėdas. Nemažai tikinčiųjų atvysta į atlaidus taip vadinamose „šventose" vietose. Šilvoje apsilankė apie 37 tūkstančiai. Varduvoje apie 30 tūkstnčių ir Vepriuose 2,5-3 tūkst. tikinčiųjų. Šiluvoje ir Vardvoje atlaidai trunka po savaitę laiko liepos ir rugsėjo mėnesiais, Vepriuose — per sekmines vieną dieną.

Katalikų dvasininkijos Lietuvoje veikla žymia dalimi priklauso nuo Vatikano vidaus ir užsienio politikos. O pastarasis ir toliau nepripažįsta Lietuvos įsijungimo į TSRS sudėtį, perduoda antitarybinio turinio radijo laidas lietuvių kalba, kuriose plačiai panaudojama gauta iš ekstremistų šmeižikiška informacija, visais būdais moraliai palaiko respublikoje esančius religinius ekstremistus.

1983 metais popiežius Jonas-Paulius II ypač aktyviai skatino katalikų bažnyčios ekspansiją propaguodamas savo taip vadinamą socialinę doktriną nuolat ragindamas kovoti prieš ateizmo idėjas ir pritaikydamas savo vidaus ir užsienio politiką laiko reikalavimams.

Sausio mėn. 22 d. popiežius paskelbė bulę apie „neeilinius" jubiliejinius šventuosius metus ryšium su Kristaus mirties 1950-osiomis metinėmis, kurie baigsis š.m. balandžio 22 d., t.y., per Velykas.

Sausio 26 d. jis patvirtino naują bažnyčios Kanonų teisės kodeksą, kuris įsigaliojo nuo lapkričio 27 d. Taip pat sausio mėn. įsteigė popiežiškąją komisiją kultūros reikalams, kuri paverčiama pagrindiniu įrankiu, stengiantis realizuoti jo doktriną: „. . . jeigu mes sugebėsime įrodyti, kad marksistinė etika gali būti pakeista religine, tai liaudies masėse poreikis socializmui dings . . ."

Daugelyje kalbų popiežius, remdamasis II-jo Vatikano visuotinio susirinkimo nutarimais, primygtinai reikalavo „. . . ateizmo problemą nagrinėti ne abstrakčiai, bet

kruopščiai stebint realias kiekvieno netikinčiojo gyvenimo sąlygas, jo poreikius, siekius ir atsakyti į juos, įrodant dievo buvimą, daugiau konkrečiais gyvenimiškais pavyzdžiais, negu paruoštų formulių dėstymu . . ."

Per paskutiniuosius metus popiežiaus nurodymu įvyko visų vienuolių ordinų vadovaujančių organų suvažiavimai ir konferencijos. Rugsėjo 13 d. jėzuitų ordino generolu buvo išrinktas socialistinių šalių žinovas, olandas Hansa Konvenbachas, dirbęs popiežiškojo Rytų instituto Romoje rektoriumi.

Birželio mėn., lankydamasis Lenkijoje, popiežius aktyviai palaikė „Solidarumą", savo skaitlingose kalbose ragino didinti katalikų bažnyčios aktyvumą socialistinėse šalyse. Panašias kalbas sakė rugpjūčio mėn. Prancūzijoje (Liurde), rugsėjo mėn. Austrijoje.

Vasario mėn. paskyrė 18 naujų kardinolų, jų tarpe Rygos ir Liepojos vyskupą Vaivodsą.

Tam tikros įtakos turėjo popiežiaus kalba Lietuvos vyskupijų vadovams, apsilankiusiems balandžio mėn. Vatikane su vizitu „ad limina", tai yra, asmeniškai atsiskaityti popiežiui ir išklausyti jo nurodymus.

Šiuo metu visos Vatikano informacijos priemonės stengiasi kurstyti mūsų respublikos tikinčiųjų tarpe religinį fanatizmą ir nacionalizmą ryšium su šv. Kazimiero 500-siomis mirties metinėmis. Kovo 4 d., atidarydamas Vatikane jubiliejinę šventę, Jonas-Paulius II pamoksle viešai palaikė respublikos religinius ekstremistus, pareikšdamas, kad jis „. . . jungiasi meilėje su visais broliais ir sesėmis Lietuvoje, ypač tais, kurie kenčia dėl tikėjimo . . ."

Sentikių bažnyčia

Respublikoje veikiančioms 52 sentikių religinėms bendruomenėms vadovauja Aukščiausioji sentikių taryba ir dvasinė komisija. Bendruomenes aptarnauja 23 dvasininkai (43 procentai yra virš 80 m. amžiaus), taigi, net 56 procentai parapijų neturi pastovaus kulto tarnautojo. Kai kuriose cerkvėse pamaldas praveda moterys, žinančios senąjį slavų raštą.

Dauguma bendruomenių (31) yra neskaitlingos. Tačiau Vilniaus, Kauno, Klaipėdos cerkvėse per didžiąsias šventes dar susirenka iki 1000 tikinčių.

1983 m. buvo pakrikštyta 398 vaikai (77 procentai miestų cerkvėse), įvyko 8 santuokos, 289 laidotuvės su religinėmis apeigomis.

Religinės bendruomenės turėjo 28,0 tūkst. rub. pjamų. Aukščiausioji sentikių taryba — 8,8 tūkst. rublių. Įtaikos fondą įnešta 1,1 tūkst. rub.

Rusų stačiatikių bažnyčia

Vilniaus stačiatikių vyskupija suskirstyta į 4 dekanatus, kuriuose yra 41 religinė bendruomenė. Jas aptarnauja 33 dvasininkai, kurių trečdalis iki 40 m. amžiaus. Stačiatikių bažnyčiai vadovauja Vilniaus kurija — arkivyskupas Viktorinas.

Miestų cerkvėse per didžiąsias šventes susirenka iki 600 tikinčiųjų.

Bendruomenės pagrindines pajamas gauna už parduodamas žvakes ir įvairią religinę atributiką. Tik 23 procentai bendruomenių pajamų sudaro laisvanoriškos tikinčiųjų aukos.

Religinio gyvenimo aktyvumui įtakos turi šv. Dvasios vienuolynas, kuriame gyvena 10 vienuolių vyrų ir 13 vienuolių moterų.

1983 m. vienuolynas turėjo 391 tūkst. rub. pajamų (1982 m. — 344 tūkst. rub.).

1983 m. buvo pakrikštyta 627 naujagimiai, sutuoktos 37 poros, įvyko su religinėmis apeigomis 579 laidotuvės.

Stačiatikių vyskupija ir religinės bendruomenės per metus turėjo 869 tūkst. rub. pajamų (1982 m. — 779,1 tūkst. rub.). Taikos fondui paskirta 16,1 tūkst. rublių.

Liuteronų ir reformatų bažnyčia

Veikiančias 25 liuteronų relig. bendruomenes ir 2 neregistruotas grupes aptarnauja 9 dvasininkai. Bendruomenėms vadovauja Tauragėje esanti konsistorija,

vyskupas Kalvanas.

1983 m. buvo pakrikštyta 145 naujagimiai, sutuokta 50 porų, su religinėmis apeigomis įvyko 97 laidotuvės. Per pastarąjį dešimtmetį krikšto apeigų sumažėjo iki 23 procentų, santuokų — 11 procentų, laidotuvių — 31 procentų.

Liuteronų bažnyčia turėjo 25,1 tūkst. rub. pajamų. Į taikos fondą išskirta 500 rublių.

Penkias reformatų bendruomenes aptarnauja 1 dvasininkas ir joms formaliai vadovauja 1982 m. išrinkta konsistorija Biržuose.

Maldos namuose pakrikštyta 20 naujagimių, sutuokta 10 porų, įvyko 35 laidotuvės. Bendruomenės turėjo 7,2 tūkst. rub. pajamų.

Musulmonų religinės bendruomenės

Respublikoje veikiančios trys musulmonų bendruomenės mažai aktyvios, nes maža tikinčiųjų. Dvasininkai yra senyvo amžiaus, be specialaus išsilavinimo.

Mečetėse buvo pakrikštyta 14 naujagimių, sutuokta 7 poros, įvyko 21 laidotuvės. Piniginės pajamos — 1,4 tūkst. rublių. Per didžiąsias šventes maldos namuose susirenka 50-150 tikinčiųjų.

Judėjų religinės bendruomenės

Vilniuje ir Kaune yra po vieną judėjų religinę bendruomenę. Dvasininko nėra, religines apeigas atlieka patys tikintieji. Vilniaus sinagogoje per taip vadinamąsias „rudens šventes" susirenka iki 350 tikinčiųjų. Bendruomenės turėjo 15,7 tūkst. rub. pajamų. Iškepta 19,3 tonos macų.

Evangelikai krikščionys — baptistai (EKB)

Užregistruotose 4 baptistų ir 1 penkiasdešimtininkų bendruomenėse yra 649 nariai, kuriuos aptarnauja 5 presbiteriai, 8 diakonai ir 17 pamokslininkų. Aktyviausios ir

gausiausios Vilniaus bei Klaipėdos bendruomenės, kuriose 1983 m. pakrikštytas 31 tikintysis. Bendruomenės turėjo 18,7 tūkst. rub. pajamų (1982 m. — 15,6 tūkst. rub.).

Kiti religiniai susivienijimai

Trakuose esanti Karaimų bendruomenė faktiškai iširusi, pamaldos nevyksta, religinės apeigos neatliekamos.

Sektantų (baptistų, penkiasdešimtininkų, adventistų) neužregistruotos grupės yra Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose ir kt.

Nelegaliai veikia apie 250 jehovistų (Klaipėda, Šiauliai, Tauragė, Jurbarkas).

Iš viso 1984 m. sausio 1 d. respublikoje nelegaliai veikė apie 565 sektantai. Negerai, kad sektantų skaičius auga. Pavyzdžiui, per 1983 m. sektantų jehovistų skaičius padidėjo dvigubai.

Kultų įstatymų laikymosi kontrolė ir kova su jų pažeidėjais

Sustiprintas profilaktinių, administracinių ir baudžiamųjų priemonių taikymas religinių ekstremistų atžvilgiu davė teigiamus rezultatus kovoje su kultų įstatymų pažeidėjais.

Tačiau, kaip ir ankstesniais metais, savo ekstremistiškumu pasireiškia kai kurie katalikų bažnyčios dvasininkai. Kulto tarnautojai dabartiniu metu ypač daug dėmesio skiria vaikams ir jaunimui. Kai kurie iš jų, kaip antai: A. Gražulis, R. Puzonas, V. Braukyla, V. Užkuraitis, B. Balaišis ir kiti organizuoja specialias pamaldas vaikams, rodo diafilmus, rengia su programa kalėdines eglutes, senis šaltis dalija vaikams saldainius. Įvairiomis savo veiklos formomis dvasininkai dar daug vaikų pritraukia patarnauti kunigams, atliekant religines apeigas, aktyviai dalyvauja procesijoje ir kitose bažnytinėse ceremonijose. Nemažėja „klapčiukų" skaičius. Kai kuriose Akmenės, Jurbarko, Kauno, Jonavos, Pakruojo, Alytaus, Raseinių, Skuodo, Šakių, Radviliškio, Plungės rajonų bažnyčiose yra

organizuoti ir veikia vaikų chorai.

Grubiai pažeidžiant kultų įstatymus, kai kurie ekstremistiškai nusiteikę kunigai bei kiti bažnytininkai bandė organizuoti ir sistematingai mokyti vaikus religijos (Šačių, Krinčino, Adakavo, Krakių, Sasnavos, Skardupių, Šilutės, Šakių religinių bendruomenių kunigai ir Gižų bažnyčios vargonininkė). Dėl kunigų: V. Senkaus, V. Šikšnio, S. Uždavinio, V. Brusoko ir Gižų bažnyčios vargonininkės J. Jasiulytės nusižengimų medžiaga buvo perduota prokuratūros organams.

Kultų įstatymų laikymosi kontrolės komisijų nustatytais duomenimis dvasininkai: I. Plioraitis (Kapčiamiestis), A. Mocius (Siesikai), G. Steponaitis (Kybartai), V. Senkus (Šatės) ir R. Puzonas (Kiaukliai) be vietos valdžios organų leidimo organizavo eitynes į kapines mirusių pagerbimo dieną — lapkričio 1 d., už ką admiistracine tvarka buvo nubausti, o kun. G. Steponaitis rajono prokuratūros įspėtas.

Kai kurie dvasininkai ekstremistai be kvietimo arba be vietos valdžios organų sutikimo važinėja po bažnyčias ir sako anti-visuomeninio turinio pamokslus (J. Kauneckas, J. Zdebskis, V. Gustaitis, A. Jokubauskas, A. Gražulis, I. Plioraitis, L. Kalinauskas, A. Keina, D. Valikonis, S. Puidokas . . .).

Aštuoniolika religinių bendruomenių dar nepasirašė sutarčių dėl nemokamo naudojimosi maldos namais ir juose esančiu turtu. (Pasvalio raj. — 4, Radviliškio — 3, Pakruojo — 2, Lazdijų — 2, o Joniškio, Jonavos, Kelmės, Kėdainių, Šiaulių, Utenos ir Ukmergės rajonuose po 1 religinę bendruomenę).

Nors kun. Jokubauskas (Radviliškio raj.) ir kun. Baltuška (Utenos raj.) RVK vykdomųjų komitetų sprendimais pašalinti iš vykdomųjų organų sudėties, bet jau eilę metų jų vietoje neišrinkti kiti asmenys.

Nepaisydami vietos valdžios organų draudimo, vis dar daug kunigų stengiasi pasisavinti religinių bendruomenių vykdomųjų organų ir revizijos komisijų funkcijas, vadovauja jiems, tvarko ūkinius-finansinius reikalus, laiko pas save

religinių bendruomenių dokumentus ir kasos knygas, patys renka aukas maldos namuose. Kai kuriuose rajonuose ir miestuose ekstremistiškai nusiteikę dvasininkai bando net kalėdoti.

Aršiausi ekstremistai kunigai: A. Svarinskas ir S. Tamkevičius, religinė fanatikė J. Bieliauskienė, kurie, prisidengdami religija bei bažnyčia, vedė antitarybinę propagandą ir agitaciją, 1983 m. buvo nuteisti pagal LTSR BK 68 str. 1 d., o religiniai aktyvistai: J. Margis ir A. Butėnaitė LTSR BK 68 str. 1 d.; o religiniai aktyvistai J. Martis ir A. Butėnaitė (Rokiškio raj.) už grasinimą ateistams nuteisti pagal LTSR BK 203 str. 1 d.

Vietos valdžios organai už kultų įstatymų pažeidimus įspėjo 118 dvasininkų ir 44 bažnytinius aktyvistus, pravedė 597 profilaktinius įspėjamuosius pokalbius.

Tarybos įgaliotinis raštu įspėjo 20 dvasininkų ir 26 vykdomųjų organų narius, pravedė 30 įspėjamųjų pokalbių su kunigais ir 66 vykdomųjų organų nariais.

Kontroliuojant kultų įstatymų laikymąsi, svarbiausia nepraleisti be reikiamo dėmesio nė mažiausio pažeidimo, nes pavėluota profilaktika paskatina pažeidėją dar labiau bristi į nusikalstamą veiklą.

Kultų įstatymų laikymosi kontrolės komisijų veikla 1983 metais

Dauguma kultų įstatymų laikymosi kontrolės komisijų informaciją už 1983 metus pristatė laiku.

Geros, išsamios informacijos gautos iš Kauno, Biržų, Telšių, Skuodo, Anykščių, Kėdainių, Šalčininkų, Molėtų,

Rokiškio, Vilkaviškio ir kai kurių kitų rajonų bei miestų rajonų komisijų.

Daug dėmesio pamokslų paklausymui ir užrašymui skiria Utenos, Skuodo, Biržų, Rokiškio, Kauno m. Požėlos rajono, Molėtų, Kapsuko, Kėdainių, Anykščių, Joniškio kultų įstatymų laikymosi kontrolės komisijos, kurios atsiuntė nemaža pamokslų ištraukų.

Pagal nusistovėjusią praktiką apie velykų švenčių pravedimą rašoma atskira informacija, o kalėdų — pridedama prie metinės informacijos. Apie dvasininkijos veiklą ir tikinčiųjų dalyvavimą kalėdų šventėje mūsų įstaigą informavo Tauragės, Molėtų, Rokiškio, Plungės, Raseinių rajonų, Kauno m. Panemunės, Vilniaus m. Lenino rajonų, Šiaulių m. ir kai kurios kitos komisijos. Kai kurios komisijos daug dėmesio skyrė aiškinamajam darbui. Panemunės raj. (Kauno m.) komisija kultų įstatymų aiškinimui sudarė lektorių grupę iš 6 asmenų, kurie specializuojasi šioje srityje. Molėtų raj. komisija paruošė paskaitą „Tarybiniai įstatymai apie religinius kultus."

Tačiau reikia pasakyti, kad dar ne visos kultų įstatymų laikymosi kontrolės komisijos dirba kaip reikiant, ir ne todėl, kad nežinotų kaip dirbti. Nežiūrint į tai, kad lapkričio mėn. vykusiose zoniniuose komisijų narių seminaruose buvo išsiaiškinta visais komisijų darbo klausimais, tačiau net metinių informacijų pristatymą Mažeikiai vėlavo 6 d., Šilutė — 7, Vilkaviškio ir Alytaus rajonai — 8 dienas. Dar silpnokos informacijos būna iš Šilalės, Alytaus, Mažeikių, Širvintų, Vilniaus rajonų, N. Vilnios (Vilniaus m.) bei kai kurių kitų kultų įstatymų laikymosi kontrolės komisijų.

Nė vieno pamokslo ištraukos negauta iš Trakų, Šilalės, Raseinių, Plungės, Prienų, Vilniaus, Tauragės, Akmenės rajonų. Tik po vieną pamokslą per metus sugebėjo užrašyti Širvintų, Druskininkų, N. Vilnios (Vilniaus m.) kontrolės komisijos. Dar pasitaiko komisijų, kurios atsiunčia pamokslų ištraukas, bet neparašo koks dvasininkas tai kalbėjo.

Nors atmintinėje dėl metinės informacijos ruošimo buvo pasakyta aprašyti žymesnių švenčių organizavimą bei

pravedimą, tačiau pasitaikė nemaža ir tokių komisijų, kurios kalėdų šventes turbūt priskyrė prie nežymių religinių švenčių ir metinėse ataskaitose apie jas visai nutylėjo.

Ne visuose rajonuose ir miestuose pravedami nors kartą metuose su dvasininkais grupiniai pokalbiai, kuriuose ugdomas jų pilietiškumas ir patrotizmas. Tenka priminti, kad šiuo atveju nevykdomas LKP centro Komiteto biuro 1982 m. sausio 11 d. nutarimas „Dėl ateistinio auklėjimo sustiprinimo" ir Lietuvos TSR Ministrų Tarybos Prezidiumo einamųjų reikalų komisijos 1982 m. vasario 22 d. nutarimas „Dėl kai kurių priemonių, nukreiptų religinio ekstremizmo apribojimui."

Plungės, Lazdijų, Pasvalio ir Kelmės rajonuose dar taikstomasi su tuo, kad 24 religinių bendruomenių vykdomieji organai atsisakė pateikti vietos valdžios organams reikalingas žinias, tuo pažeisdami savo įsipareigojimus, išvardintus sutartyje dėl naudojimosi maldos namais.

Pasitaikė atvejų, kai Vidaus reikalų skyrių pasų stalų darbuotojai, priregistruodami dvasininkus, nepareikalauja pateikti RR Tarybos Įgaliotinio įstaigos registracijos pažymėjimą, tuo sudarydami sąlygas ekstremistiškai nusiteikusiems kunigams organizuoti konfliktus su vietos valdžios organais.

Paskutiniu metu padažnėjo atvejų, kai katalikų maldos namai — bažnyčios, naudojamos ne pagal paskirtį — tikinčiųjų religinėms reikmėms tenkinti. Kai kuriose bažnyčiose bandoma rodyti įvairius diafilmus bei skaidres, pamaldų metu tikintieji raginami pasirašyti po religinių ekstremistų paruoštais pareiškimais, laiškais ir peticijomis bei taip vadinamais protestais. Tokius atvejus reikėtų išgyvendinti.

Respublikoje dar veikia 10 katalikų kunigų — nelegalų:

1. Brilius Kęstutis, Jurgio, gim. 1954 m. Kapsuko raj. Akmenynų km., priregistruotas Vilkaviškyje, Vilniaus g. 30, niekur nedirba.

2. Matulionis Kastytis-Jonas, Leono, g. 1913 m.

Kupiškio raj. Pelyšių km., gyvena Vilniuje, Gorkio g. 17-6, niekur nedirba.

3. Paliokas Algis, Andriaus, g. 1942 m. Pasvalyje, priregistruotas Kaune, Jūratės g. 4, niekur nedirba.

4. Poderis Juozas, Stasio, g. 1924 m. Kauno raj. Kluoniškių km., gyvena Kaune, LTSR 25-čio g., niekur nedirba.

5. Repšys Ričardas, Jono, g. 1950 m. Kaune, gyvena Kaune, Kelmės g. 2-2, niekur nedirba.

6. Boruta Jonas, Jono, g. 1944 m. Kaune, mokslų kandidatas, gyvena Vilniuje, Dukštų g. 12-92, iki 1982 m. gruodžio 20 d. dirbo MA Fizikos institute, dabar niekur nedirba.

7. Vaičiūnas Algirdas, Atano, g. 1932 m., gyv. Kaune, Signalų g. 2-10, dirba paveikslų galerijoje.

8. Lazdauskas Antanas, Antano, g. 1905 m., gyv. Ariogaloje.

9. Našlėnas-Kerbelis Petras, Petro, g. 1916 m., gyv. Kaune, Basanavičiaus g. 56-3.

10. Tiškevič Česlav Adamovič, g. 1917 m., gyv. Vilniuje, Nemenčinės pl. 48-1, aktyviai dirba vienuolių grupių tarpe.

Kunigai — nelegalai — tai asmenys, nebaigę jokios dvasinės mokyklos, aišku, neturintys ir kunigų seminarijos baigimo diplomo. Jie nežino kieno šventinti į kunigus, neturintys jokio dokumento, liudijančio apie įšventinimą. Kai kurie iš kunigų — nelegalų yra buvę teisti už įvairius valstybinius nusikaltimus, dauguma jų nusiteikę ekstremistiškai. Nelegalai priešiškai nusiteikusių kat. bažnyčios dvasininkų ruošiami kunigais tikslu, prisidengus religija ir bažnyčia, vesti ardomąjį darbą, sukelti tikinčiųjų nepasitenkinimą valstybės politika religijos ir bažnyčios atžvilgiu. Tokius „kunigus", jei jie yra darbingi, reikia traukti atsakomybėn pagal jų gyvenamąją vietą kaip veltėdžius, nes jie neturi registracijos pažymėjimų. Jų pateikti religinių centrų vadovų-vyskupų ar valdytojų nukreipimai prisiregistruojant negalioja, nes bažnyčia atskirta nuo valstybės.

Dėkojame kultų įstatymų laikymosi kontrolės komisi-

joms už informacijose pareikštus pasiūlymus, kuriuos stengsimės įgyvendinti, taip pat pagal galimybes tenkinsime ir jūsų pageidavimus.

Tarybos Įgaliotinis P. Anilionis

įsk. nr. 14s

Tarnybiniam naudojimui Eg. Nr.

Lietuvos TSR teritorijoje esančiose katalikų bažnyčiose 1983 m. pasakytų pamokslų
Trumpa apžvalga

Viena iš svarbiausių religinės propagandos priemonių yra maldos namuose sakomi pamokslai, kurie turi būti skirti tik tikinčiųjų religinių poreikių tenkinimui.

Išanalizavus 1983 m. paklausytus pamokslus, matosi, kad žymi dauguma kunigų Tarybų valdžios atžvilgiu laikosi lojalių pozicijų. Žymiai padaugėjo pamokslų, kuriuose kviečiama melstis, kad mūsų žemėje viešpatautų taika, nebūtų kraujo praliejimo, kad tarp mūsų žmonių bei šeimose visada būtų santaika. Pastebima ir tai, kad kai kurių esktremistiškai nusiteikusių kunigų po A. Svarinsko ir S. Tamkevičiaus teismo procesų veikla aprimo, pamokslų tonas sušvelnėjo, jų pamokslai tapo religinės krypties.

Tačiau paskutiniu metu kunigai savo pamoksluose skiria daugiau dėmesio vaikų bei jaunimo religiniam auklėjimui. Stengiasi parodyti bažnyčią kaip vienintelę dorovingumo ir aukštos moralės skleidėją bei nešiotoją. Kai kurie kulto tarnautojai pamoksluose siekia parodyti, kad šiuolaikinė mokykla be bažnyčios pagalbos nepajėgi spręsti jaunimo auklėjimo uždavinius.

Pateikiame kai kurių kunigų pasakytų pamokslų trumpas santraukas.

1983 m. kovo 12, Joniškio bažn. kun. J. Dobilaitis pamoksle pasakė, kad karą gali sulaikyti tik bažnyčia, nes tik dievas sugeba apšviesti žmonių protus ir atitraukti juos nuo karų. Be dievo negali būti grynos žmonių santaikos ir taikos.

1983 m. gruodžio 25, Pabiržės (Biržų raj.) kun. A. Narušis pamoksle pasakė, melskimės, kad išsaugoti visame pasaulyje taiką, melskimės, kad nebūtų atominio karo.

1983 m. sausio 30, Truikinių bažn. (Skuodo r.) kun. A. Petrikas savo pamoksle pasakė, kad dievas sukūrė žmogų tam, kad jis gyventų. Melskimės, kad nebūtų atominio karo.

1983 m. gruodžio 23, Šaukėnų bažn. (Kelmės raj.) kun. T. Švambaris pasakė: melskimės, prašykite dievo taikos, ramybės pasaulyje, sugyvenimo šeimose, mokykite savo vaikus mylėti dievą, savo artimą, gerbti tėvus.

1983 m. gruodžio 25, Tverečiaus bažn. (Ignalinos r.) kleb. S. Tumaitis savo pamoksle pasmerkė JAV prezidento politiką, aiškino, kokias sumas išleidžia raketų sukūrimui. Nurodė, kad ginklavimosi varžybos sudaro grėsmę žmonijai.

1983 m. vasario 27, šv. Petro ir Povilo bažn. (Šiaulių m.) kun. K. Jakaitis pamoksle pareiškė, kad valstybės, pametusios tikėjimą, žlunga. Tautos, pametusios tikėjimą, žlunga, taip pat pametęs tikėjimą žmogus žlunga. Nebesusikalba valstybės. Visi ant bedugnės krašto. Reikalų neišspręs nei suvažiavimai, nei konferencijos. Išsigelbėjimas tik Kristuje.

1983 gruodžio 25 Rumšiškių bažn. (Kaišiadorių r.) kun. J. Žemaitis pasakė, kad kiekvienas asmuo — šeima, šeima — tai valstybė. Kaip nesugyvena šeimos, taip ir valstybės. Valstybių interesai žymiai platesni, negu šeimų, todėl ir kyla karo grėsmė. Šiuo metu žmonės patys gali sukelti pasaulio pabaigą ir nereikės to daryti dievui.

1983 kovo 27, Saločių bažn. (Pasvalio r.) kun. A. Balaišis pamoksle pabrėžė, kad viena mokykla, nors ji būtų ir pati geriausia, vaikų tinkamai neišauklės, jei prie to neprisidės tėvai. O tėvai privalo iš pat mažens skiepyti vaikams meilę dievui. Reikia, kad vaikai kiekvieną dieną pasimelstų. Gėda tiems tėvams, kurie bijo mokyti maldos savo vaikus.

1983 gegužės 8, Krinčino bažn. (Pasvalio r.) kun. A. Balaišis savo pamoksle priekaištavo, kad daugelio tėvų vaikai nelanko bažnyčios. Tėvai dažniausiai motyvuoja tuo,

kad negali lankyti, nes, baigę mokslus, užima atsakingas pareigas. Toliau kunigas, tęsdamas pamokslą, pasakė, kad argi dėl aukšto mokslo ir užimamų pareigų galima atsisakyti dievo ir tikėjimo. Juk nebūtina baigti mokslą, o galima dirbti ir paprastą darbą, bet svarbiausia neatsižadėti tikėjimo į dievą, nuolankiai lankyti bažnyčią, išklausyti mišias. Tik toks žmogus yra pilnavertis.

1983 vasario 20, Daugeliškio bažn. (Ignalinos r.) kun. E. Paulionis savo pamoksle kaltino tėvus, kad neveda vaikų į bažnyčią. Kalbėjo, kad nereikia klausyti mokytojų, kurie moko netikėti į dievą, draudžia eiti į bažnyčią. Jis pasakė, kad mokyklos reikalas mokyti kaip pridėti ir atimti, mokyti skaityti ir rašyti ir jie (mokytojai) neturi jokios teisės kištis į asmeninius šeimos reikalus. Tėvų pareiga mokyti vaikus tikėti į dievą, už tai jie neša atsakomybę prieš dievą.

1983 rugpjūčio 21 vysk. J. Steponavičius Gruzdžių bažn. (Šiaulių r.) savo pamoksle pasakė, kad vaikus privalome mokyti tikėjimo, negalima jų patikėti mokyti ir auklėti mokytojams. Vaikai turi būti mokomi poterių ir tėvai turi žiūrėti, kad savęs ir vaikų nepadarytų bedieviais. Nėra tokių įstatymų, kurie uždraustų tėvams auklėti savo vaikus pamaldžiais, bažnyčiai ir dievui atsidavusiais žmonėmis.

1983 balandžio 3 Griškabūdžio bažn. (Šakių r.) V. Užkuraitis savo pamoksle ragino tėvus, kad vaikai mokyklose atsisakytų mokytis rusų kalbos.

Baisogalos bažn. (Radviliškio r.) kun. P. Ščepavičius savo pamoksle pasakė, kad pasibaigė mokslo metai, gerų tėvų vaikai visada ateina į bažnyčią padėkoti dievui už suteiktas žinias. Pirmos ir antros klasės mokiniai turėtų būti atvesti išpažinties, priimti pirmą komuniją. Mes negalime likti abejingi tam, kas dedasi aplinkui. Daug jaunuolių, merginų ir vaikų nelanko bažnyčios, neina išpažinties.

1983 kovo 20 šv. Petro ir Povilo bažn. (Šiaulių m.) kun. K. Jakaitis savo pamoksle išsireiškė, kad dauguma jaunimo, mokinių tikrai ateitų į bažnyčią, bet juos varžo baimė būti išjuoktiems mokytojų ir draugų.

1983 gruodžio 4 Pociūnėlių bažn. (Radviliškio r.) kun. A. Jokubauskas savo pamoksle pasakė: bedieviai deda visas pastangas atskirti jaunimą nuo bažnyčios, todėl labai paplito girtuokliavimas ir paleistuvavimas.

1983 birželio 19 Rozalimo bažn. (Pakruojo r.) A. Kisielius pasakė, kad tik tikinčiųjų neveiklumas duoda neigiamų rezultatų, dėl to mažėja jaunimo bažnyčioje.

1983 liepos 21 Kalvių kun. A. Alkovikas (Kaišiadorių r.) pamoksle pasakė, jog dabar labiau negu anksčiau klesti girtuokliavimas. Taip yra todėl, kad žmonės nutolo nuo dievo, užmiršo tikėjimą. Jaunimas, nejausdamas jokios dievo bausmės, dažniau pasuka klystkeliais. Todėl reikia vaikus nuo mažens auklėti dievobaimingais.

1983 gruodžio 4 Tauragės bažn. vikaras A. Beniušis savo pamoksle pažymėjo, kad dabartinis jaunimas, kuriantis šeimą, vadovaujasi kažkokiu popiergaliu, kurį išduoda metrikacijos biuras, nepriima šv. Sakramento, neina išpažinties, o jei ir reikia, tai daug nuodėmių nuslepiama.

1983 gruodžio 25 Tauragės bažnyčios vikaras A. Beniušis savo pamoksle pareiškė, jog besituokiantieji, kad būtų palaiminti, kunigui turi pranešti prieš mėnesį. O kurie nėra priėmę Švenčiausiąjį, tai turi padaryti prieš du mėnesius. Turi išmokti katekizmą ir žengojimąsi, juk gėda būtų parapijai, kai tuokiasi net žegnotis nemokėdami.

1983 birželio 5 A. Panemunės bažn. (Kauno m. kun. P. Liutvinas savo pamoksle pasakė, jog religinį auklėjimą reikia pradėti šeimose. Šeimos turėtų susirūpinti savo vaikais, nes vaikai — tai tautos ir bažnyčios ateitis.

Lietuvos liaudis visada buvo ištikima bažnyčiai.

1983 birželio 3 Gudelių bažn. (Kapsuko r.) kun. K. Burba pamoksle pareiškė, kad šių laikų žmogui būdingas bruožas — moralinis smukimas, ieškojimas malonumų. Tokia atmosfera susidaro, kai auginami šeimose panašiai, kuriems nerūpi visuomenė, tauta, tėvynė, bažnyčia. Mokyklose dejuojama, kad vaikai nesimoko, gamybos vadovai aimanuoja, kad nėra sąžiningų darbuotojų. Viskas dėl to būna, kad šių dienų žmogus negerbia dievo — nebejaučia dievo. Mūsų senoliai ėjo baudžiavą, tai buvo

labai sunki padėtis žmonėms. Šiandien mes patekome į kitą baudžiavą — tai blogų įpročių baudžiavą. Visi lenkiasi degtinės buteliui, o ne viešpačiui.

1983 gegužės 8 Sangrūdos bažn. (Kapsuko r.) kun. K. Skučas savo pamoksle pabrėžė, kad dabar daugelis lietuvių geria spiritinius gėrimus, iš ko valstybė turi pagrindines pajamas. Jei nebūtų to, valstybė neturėtų iš ko išmokėti atlyginimus. Be to, prasigėrusią tautą geriau valdyti. Ketvirtadienį prisilaikykite nuo darbų. Mokiniai gali neiti į mokyklą, o ateiti į bažnyčią. Tai sąžinės laisvė.

1983 sausio 30 Biržų m. bažn. kun. B. Strazdas pamoksle pareiškė, kad reikia melstis už Lietuvos kunigus, už laisvą tautą (turima galvoje areštuotą kun. Svarinską).

1983 rugpjūčio 28 Biržų m. bažn. iš Jiezno kun. B. Bulika savo pamoksle pasakė, kad reikia didžiuotis, jog gyvename Lietuvoje, kad esame lietuviai, būkime verti lietuvo vardo.

1983 gruodžio 1 Kučiūnų bažn. (Lazdijų r.) kun. A. Gustaitis pamoksle kalbėjo apie girtuokliavimą, skyrybas, pabrėžė, kad gimsta mažai vaikų. Neretai šeimose būna tik vienas vaikas ir tas nueina blogu keliu. Ateityje namai bus tušti. Atvažiuos žmonės iš svetur. Tauta išmirs. Todėl su šiomis blogybėmis reikia kovoti. Tik bažnyčia, kunigai, tikintieji tą kovą veda.

1983 kovo 29 Duokiškio bažn. (Rokišio r.) kun. L. Neniškis savo pamoksle pasakė, jog ateistai yra nieko neišmanantys bukagalviai, nes jie neigia savo buvimą.

1983 liepos 3 Girdžių bažn. (Jurbarko r.) kun. V. Šauklys pamoksle kalbėjo, kad ateistai skleidžia melagingas idėjas apie bažnyčią ir jos tarnus. Ragina mušti ateistus.

1983 balandžio 6 Josvainių bažn. (Kėdainių r.) kun. L. Kalinauskas kalbėjo, kad dvasininkai kaltinami ne už kokius nors nusikaltimus, o už tai, kad tiki dievu. Ateizmas moko: neik į bažnyčią, netikėk, nesituok bažnyčioje. Ateistai negali susitvarkyti su tikinčiaisiais. Tikintieji neklauso ateistų, degina jų ateistinius straipsnius.

1983 balandžio 3 Dukšto bažn. (Ignalinos r.) kun. K. Žemėnas kalbėjo, kad bedieviai blogi žmonės. Jei žmogus

užmiršo dievo namus, savo tikėjimą, jis yra girtuoklis, veidmainys. Visi bedieviai blogai sugyvena šeimose. Jų žmonos ir vaikai patiria kančias.

1983 birželio 12 Gelvonų bažn. (Širvintų r.) kun. J. Pilka pamoksle pasakė, jog tie žmonės, kurie draudžia eiti į bažnyčią, yra beždžionžmogiai.

1983 balandžio 3 Vyžuonų bažn. (Utenos r.) kun. P. Tarulis pamoksle kalbėjo, jog tas, kas netiki, yra pikčiausias bažnyčios priešas, juos reikia naikinti, kovoti su jais. Tam yra įžiebta ugnis. Ją reikia kurstyti, globoti ir neužgesinti. Neužilgo ateis netikintiesiems galas.

1983 balandžio 3 šv. Petro ir Povilo bažn. (Vilniaus m.) kun. J. Norkūnas savo pamoksle pasakė, jog mokyklose ir universitetuose skleidžiama tiesa yra netikra ir laikina, o amžinoji tiesa yra tik tikėjimo į dievą tiesa.

1983 gruodžio 24 Skuodo bažn. (P. Palšis) pamoksle pasakė, jog ne tik jaunimas, bet ir tėvai pasiduoda pravedamai propagandai mokyklose ir nelanko bažnyčios. Lietuva, nors ir mažytė tautelė, bet turi įnešti didelį indėlį, stiprinant tikėjimą dievu.

1983 rugpjūčio 13 Šačių bažn. (Skuodo r.) kun. V. Senkus pamoksle kalbėjo, kad kur bevažiuotume: ar į sanatoriją, ar į kurortus — visur pilna žmonių, ypač jaunimo. Šventadieniais bažnyčios tuščios.

1983 balandžio 3 Kėdainių m. kun. V. Ramanauskas pamoksle pasakė, kad reikia gydyti ne tik kūną, bet ir sielą. Gėda tiems, kurie trukdo eiti į bažnyčią. Tai daro mokytojai, kurie lankosi bažnyčioje pamaldų metu. Tikinčiųjų vaikus kviečia į mokyklą, apie juos praneša prokuratūrai.

1983 gegužės 8 Liubavo bažn. (Kapsuko r.) kun. P. Kražauskas pamoksle kalbėjo, kad aukų reikia ne man, o bažnyčiai ir parapijai. Tie, kurie neaukoja galvoja, kad aš būsiu plonesnis. Kaip matote, aš dar neplonas. Badu nemirsiu.

1983 vasario 16 Josvainių bažn. (Kėdainių r.) kun. L. Kalinauskas pamoksle kvietė tikinčiuosius nešvęsti kovo 8-osios, nes tai girtos moters diena, o motinos diena yra gegužės mėn. Toliau kalbėdamas, kvietė melstis, kad

Lietuva būtų laisva.

1983 balandžio 3 Pociūnėlių bažn. (Radviliškio r.) kun. A. Jokubauskas pamoksle pasakė, kad bedieviai niekuo negali pasigirti, nes parduotuvėse nėra maisto. Parduotuvės pilnos spiritinių gėrimų, kuriais nori išnuodyti žmones. Maisto programa — tai dar vienas bedievių išsigalvojimas. Netikėkite ja.

1983 gruodžio 25 Daugailių bažn. (UTenos r.) kun. P. Baltuška pamoksle kvietė melstis už nuteistų Lietuvos kunigų teises.

1983 gruodžio 4 Leliūnų bažn. (Utenos r.) kun. P. Adomaitis pamoksle kalbėjo, jog Lietuvos TSR Aukščiausiasis teismas neteisingai nuteisė kunigus S. Tamkevičių ir A. Svarinską, jog jie buvo nuteisti už tai, kad gynė bažnyčios reikalus. Bedieviai viską daro, kad žmonės neitų į bažnyčią, nors pagal konstituciją kiekvienam piliečiui garantuota sąžinės laisvė, kvietė melstis už nuteistuosius, aukoti jiems aukas.

1983 gruodžio 4 Kirdeikių bažn. (Utenos r.) kun. Z. Navickas pamoksle nuoširdžiai užjautė nuteistus kunigus S. Tamkevičių ir A. Svarinską, sakydamas, kad spaudoje parašyta neteisybė, šemižtas. Prašė melstis už Lietuvos kankinius S. Tamkevičių ir A. Svarinską. Kalbėjo, jog neturime bijoti, bet iš paskutinių jėgų ginti bažnyčią.

1983 gegužės 8 Valkininkų bažn. (Varėnos r.) kun. A. Keina pamoksle kalbėjo, kad reikia melstis už kenčiančius nuteistus kunigus. Daugelis bažnyčios tarnų yra kentėję už tautą ir tėvynę. Istorijos teismas dar tars savo žodį.

1983 sausio 30 Šeduvos bažn. (Radviliškio r.) kun. B. Antanaitis pamoksle sakė, kad kunigai ir tikintieji yra labai sukrėsti dėl kunigo areštavimo. Tai didelė tragedija. Areštuotas kunigas, kuris nevogė, negirtuokliavo, o tik skleidė tikėjimo tiesas. Melskimės už jį. (areštuoto kunigo pavardės nepaminėjo).

TAIKA MENAMA AR TIKROJI?

Sukyla pavergtos tautos. Jos atsisako taikos, žmonės žūva, kenčia. Nejaugi jos nebrangina taikos? Ne, kiekviena

tauta brangina taiką. Tačiau pavergtoms tautoms laisvė brangesnė už taiką. Nes tik laisvė kartu su taika atneša didžiausią gėrį. Todėl laisva tauta turi ginti laisvę, nes pakliuvusi vergijon ji lengvai neišsivaduos. Be laisvės tauta negali būti laiminga. Gindama laisvę ji eikvoja savo geriausias jėgas, bet ginti laisvę yra kilnu.

Karai — tai žmonijos nelaimė. Jie pridaro aibes nuostolių kariaujančioms pusėms. Aišku, jog karai su paprastais ginklais ne tokie žiaurūs. Tačiau ir paprastieji ginklai nevienodos ardomosios galios. Jiems tobulėjant, didėja civilinių gyventojų aukos. Tačiau branduoliniai ginklai stato ant kortos ištisų tautų egzistavimą. Todėl taip žmonės sunerimo dėl taikos išlaikymo. Vis dėlto, ir taika kartais apvilia. Pirmu požiūriu atrodo taika, bet iš tikrųjų tai sunkiai pastebimas karas. Jame žūva net daugiau žmonių negu tarpvalstybiniame kare. Čia nėra fronto linijos. Frontas nepastebimas, jis visur: įstaigose, įmonėse, kaimuose ir miestuose. Priešininkai — vyriausybė ir tauta. Vyriausybė negailestingai kovoja prieš tautą. Tokio karo priežastis — pažiūros, todėl jį galima vadinti politiniu teroru ar politine prievarta. Vyriausybė šio karo neskelbia ir stengiasi nuslėpti. Jo aukas siunčia ne į belaisvių stovyklas, o į konclagerius bei kalėjimus.

Bolševikų vadovai giriasi, kad po II pasaulinio karo praėjo keturi dešimtmečiai ir jų valdomos tautos džiaugiasi taika. Tiesa, Maskva karo nepaskelbė, bet ji nesiliauja kariavusi. Tarybų Sąjunga dalyvavo Korėjos, Vietnamo bei smulkesniuose karuose. Finansavo tuos karus, tiekė ginklus, padėjo kariniais specialistais, turėjo materialinių nuostolių ir žmonių aukų. Šiandien tradicinio karo sąvoka, kai valstybės viešai skelbia viena kitai karą ir meta mūšin kariuomenes, reikėtų atmesti. Dabar į frontą metamos propagandos priemonės: spauda, radijas, televizija, įvairūs masiniai sąjūdžiai, įvairios organizacijos, maskuojamos patraukliais visuomenei pavadinimais, taip pat revoliucijos, o ginklai vartojami tik epizodiškai. Tokių karų tikslas — išplėsti agresoriaus įtakos sferą, tai yra, patraukti visuomenę pažangiausiomis naudoti kaip įrankį politinei

valdžiai užgrobti.

Bolševikai ilgiausiai kariauja su savo valdomomis tautomis. Nuo pat imperijos įkūrimoo dienų nesiliauja ši žiauri kova. Ją tęsė ne tik Stalinas, bet ir Brežnevas. Ką davė tokia „taika" imperijos tautoms? Aukos skaičiuojamos dešimtimis milijonų. Stalino laikais visa šalis buvo nusėta konclageriais ir kalėjimais. Trėmė lietuvius, latvius, estus, ukrainiečius, šešėnus, totorius, vokiečius į Sibirą ir Vidurinę Aziją. Ar tai buvo taika toms tautoms?

Paskutiniu metu Vakaruose organizuotai plinta „taikos šalininkų" sąjūdis, kuris verčia susimąstyti dėl savo vienpusiškos krypties. Peršasi išvada, kad jį skatina bolševikų agentai, siekiantys pajungti tą sąjūdį savo imperijos tikslams. Pirmiausia todėl, kad tas sąjūdis nukreiptas prieš JAV ir Vakarų Europos ginklavimąsi, bet visai nutyli Tarybų Sąjungos ginklavimąsi. Nejaugi tie „taikos šalininkai" nemato (o ir bolševikai neslepia), kad vidurinė ir rytų Europa virto ginklų ir kariuomenės bazėmis? Dabar Maskva tvirtina, jog tarp Rytų ir Vakarų esanti jėgų pusiausvyra. Tad iš kur ji atsirado, jei Tarybų Sąjunga nebūtų nuolat ginklavusis? Ji turi didžiulį branduolinių ginklų arsenalą, jau nekalbant apie paprastus ginklus. Argi galima pamiršti Kremliaus grasinimus, jog prasidėjus karui Vakarų Europa būsianti nušluota nuo žemės paviršiaus? Tad kodėl „taikos šalininkai" neprotestuoja prieš tarybinius branduolinius ginklus? Gal todėl, kad bolševikai kruopščiai slepia savo raketų dislokavimą, karines bazes ir ginklų gamybą, o apie Vakarų šalių raketas viskas žinoma?

Reikia manyti, kad į taikos sąjūdžius prasiskverbę bolševikų agenai, kurie kreipia juos tik prieš Vakarus. Tie sąjūdžiai, būdami emocionalūs, neskiria tikro taikos siekimo, nuo politinio jos panaudojimo bolševikų imperijos tikslams. „Taikos šalininkai" Vakaruose žygiuoja iš vieno miesto į kitą, ruošia tarpvalstybinius maršus. Nešioja plakatus ir kitokias agitacijos priemones, nukreiptas prieš Vakarų valstybių karinę politiką. Jie organizuoja mitingus, kuria stovyklas prie karinių bazių. Tokia veikla bolševikų

imperijoje būtų įvertinta kaip valstybės saugumo ardymas ir baudžiama net mirties bausme.

O kuo užsiima tarybiniai taikos šalininkai? Ar irgi vaikšto po miestus, protestuoja prieš Tarybų Sąjungos ginklavimąsi, rašo peticijas? Nieko panašaus jie nedaro. Jie yra valdiška organizacija, pagalbinis bolševikų propagandos būrys. Valdžiai mostelėjus jie choru aprėkia „Ameriką ir NATO militaristus", paremia bolševikų „taikius pasiūlymus". Bet tarkime, kad Tarybų Sąjungoje susikūrė tikras visuomeninis taikos šalininkų sąjūdis ir jo dalyviai surengė eitynes iš miesto į miestą. Juos bematant išvaikytų milicija. Jei neužtektų jos, ateitų kariuomenė. Aktyviausius suimtų ir nuteisę išsiųstų į konclagerius. Jeigu jie išdrįstų nueiti prie kokios nors karinės bazės ir protestuoti, geriausiu atveju būtų nuteisti už agitaciją ir propagandą, o ko gero apkaltinti šnipinėjimu ir sušaudyti.

Bolševikų imperija siekia karinės persvaros prieš Vakarus, stengiasi įsigalėti pasaulyje ir pagaliau jį užvaldyti. Nuo pat jos sukūrimo, žingsnis po žingsnio eina prie šio tikslo ir vartoja įvairias priemones jam pasiekti. Tai apgaulingos sutartys, ideologinė ekspansija, perversmai ir kariniai užpuolimai.

Svarbiausia bolševikų kovos priemonė yra propaganda. Ją ypač plačiai vartoja krašto viduje, bet didžiulę reikšmę jai skiria ir užsienyje. Savo spauda, radijo laidomis stengiasi prasiskverbti į įvairius Vakarų visuomenės sluoksnius. Be to bolševikai turi užsienyje savo garsiakalbių — komunistų partijos, kurias galima prilyginti TSKP filialams, atskiri užsienio visuomenės veikėjai bei kompartijų sukurtos organizacijos įvairiais pavadinimais. Ypatingą vietą užima vadinamieji taikos šalininkai. Juos sunku pavadinti kompartijų filialais, nes tai įvairių įsitikinimų žmonės. Bolševikai išnaudoja kilnius žmonių siekimus. Jie nuolat kalba apie taiką, o kartu ruošiasi karui. Visą šalį jie pavertę karine stovykla. Karinis jaunimo parengimas Tarybų Sąjungoje prasideda nuo vaikystės. Parduotuvėse platus karinių žaislų pasirinkimas. Tokie žaislai žadina dėmesį į tikrąją techniką. Masiškai demonstruojami filmai apie karą. Taigi karine

isterija stengiamasi užkrėsti net vaikus. Tačiau matyti ir bolševikų imperijos vadovams paaiškėjo, kad atviras karinis pasiruošimas gali pakenkti jų taikos propagandai. Todėl nutraukė jo laidas per radiją ir televiziją, bet sustiprino karinį parengimą vidurinėse ir aukštosiose mokyklose. Baigę aukštąsias mokyklas gauna karininko laipsnį. Masiškai leidžiama karinė literatūra romanai, atsiminimai. Rengiami buvusių karių susitikimai, pasakojimai apie karą. Stengiamasi sužadinti jaunosios kartos pasigėrėjimą karių žygiais.

Bolševikų vadovai savo kalbas apie taiką daugiausia skiria užsienio visuomenei, o krašte nuolat didina karinę įtampą. Bolševikų imperija nėra normali valstybė, nes ji sukurta ne tautų labui, o jų pavergimui. Tautos jai tarnauja, o ji kovoja dėl pasaulinio viešpatavimo. Bolševikų stabas — revoliucija, bet ne kiekviena, o tik ta, kuri naudinga jų imperijai, kuri padeda plėsti jos ribas bei įtaką. Todėl su bolševikais negali būti kalbos apie nusiginklavimą be griežtos kontrolės.

Bolševikų imperijos taika — tai konclagerių taika. Mes turime ją. Taikos šalininkai užsienyje laisvai kelia savo reikalavimus ir rodo savo įsitikinimus. Mes turintys bolševikišką taiką negalime laisvai rodyti savo įsitikinimų. Mes žiūrime pro kalėjimų grotas ar spygliuotas konclagerių vielas ir matome, kad vadinamųjų taikos šalininkų kelias tiesiai veda pas mus. Taigi jų taika neatneš žmonijai laimės. Ji tik sustiprins pavergtų tautų grandines ir uždės jas kitoms tautoms. Moderni XX amžiaus vergija dar labiau suklestės. Todėl taikos negalima pirkti laisvės kaina. Taika turi būti garbinga ir humaniška, be grandinių, be kalėjimų, be konclagerių, be fizinio ir moralinio teroro. Tik tokios taikos reikia siekti.

Balys Gajauskas, Permės sritis,
Čusovo rajono Kučino konclageris,
1982

ASMENYS IR VIETOVĖS, KUR PERSEKIOJIMAI DĖL TIKĖJIMO BEI TAUTYBĖS IR PASIPRIEŠINIMAS LABIAUSIAI PASIREIŠKĖ

PAVADINIMAI IR JŲ SANTRUMPOS

ATP — Aukščiausios tarybos prezidiumas
ATPP — Aukščiausios tarybos prezidiumo pirmininkas
BK — Baudžiamasis kodeksas
BTSR — Baltarusijos Tarybų Socialistinė Respublika
CIC — Codex iuris canonici — kanonų teisių kodeksas
DDT — Darbo deputatų taryba
DĮK — Darbo įstatymo kodeksas
DLK — Didysis Lietuvos kunigaikštis
DŽDT — Didžiosios Žagarės deputatų taryba
DŽDT VK — Didžiosios Žagarės deputatų tarybos Vykdomasis komitetas
KGB — Komitet gosudatvennoj bezopasnost — Valstybės saugumo komitetas
KASSR — Komi Autonominė Sovietų Socialistinė Respublika
LDT — Liaudies deputatų taryba
LDT VK — Liaudies deputatų tarybos Vykdomasis komitetas
LDŽT — Lietuvos darbo žmonių taryba
LKB — Lietuvos Katalikų Bažnyčia
LKB Kronika — Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika
LKP — Lietuvos komunistų partija
LKP CK — Lietuvos komunistų partijos Centro komitetas
LTSR — Lietuvos Tarybų Socialistinė Respublika
LTSR ATP — Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Aukščiausios tarybos prezidiumas
LTSR ATPP — Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Aukščiausios tarybos prezidiumo pirmininkas
LTSR BPK — Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Baudžiamojo proceso kodeksas

LTSR DĮK — Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Darbo įstatymo kodeksas
LTSR CPK — Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Centro partinis komitetas
LTSR K — Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Konstitucija
LTSR KP CK — Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos komunistų partijos Centro komitetas
LTSR MT — Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Ministrų taryba
LTSR ŠM — Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Švietimo Ministerija
LŽŪA — Lietuvos Žemės Ūkio Akademija
MGB — Ministerstvo gosudarstvennoj bezopastnost — saugumo policija
MŠV —
NB — Nota bene „gerai įsidėmėk" (nurodytą vietą)
RRT įgaliotinis — Religijų reikalų tarybos įgaliotinis
RRT prie TSR MT įgaliotinis — Religijų reikalų tarybos prie Tarybų Socialistinės Respublikos Ministrų Tarybos įgaliotinis
RS — Religiniai susivienijimai
RSN — Religinių susivienijimų nuostatai
RTFSR — Rusijos Tarybų Federalinė Socialistinė Respublika
RVK — Rajono vykdomasis komitetas
SNO — Suvienytų Nacijų Organizacija — Jungtinės Tautos
SRKP CK — Socialistinių Respublikų komunistų partijos Centro komitetas
TBC ligoninė — Džiovininkų ligoninė
TSKP — Tarybų Sąjungos komunistų partija
TSRS — Tarybų Socialistinių Respublikų sąjunga
TSRS ATP — Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos Aukščiausios tarybos prezidiumas

TSRS ATPP — Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos Aukščiausios tarybos prezidiumo pirmininkas
TSRS RRT įgaliotinis — Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos Religijų reikalų tarybos įgaliotinis
TSRS BK — Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos Baudžiamasis kodeksas
TSRS KK — Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos Karinis komitetas
TSRS MT — Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos Ministrų taryba
TTG Katalikų Komitetas — Tikinčiųjų Teisėms Ginti Katalikų Komitetas
VAI — Vyriausia auto inspekcija (Kelių patrulinės priežiūros auto inspekcija)
VDR — Vokietijos Demokratinė Respublika (Rytų komunistinė Vokietija)
VFR — Vokietijos Federalinė Respublika (Vakarų Vokietija)
VK — Vykdomasis komitetas
VLKJS — Vilniaus Pedagoginiame Institute specialus komitetas komunizmui nepalankiems studentams tvarkyti
VRS — Vidaus reikalų saugumas
VSK — Vilniaus saugumo komitetas
VVPI — Vilniaus Valstybinis Pedagoginis Institutas
VVU — Vilniaus Valstybinis Universitetas

Mecenatas leidėjas
vet. dr. Anicetas Grigaliūnas

Vet. dr. A. Grigaliūnas gimė 1907 m. balandžio 17 d. Lietuvoje, baigė aukštuosius veterinarijos mokslus užsienyje ir buvo ilgametis Šeduvos rajono vet. gydytojas. 1944 m. artėjant antrą kartą bolševikams, pasitraukė į vakarus — į Vokietiją. Prasidėjus emigracijai, išvyko į Australiją, o po kelerių metų persikėlė į JAV-bes. Gavo darbą savo srityje Iowos valstybėje, Davenporte, mėsos prižiūrėtoju. Išsitarnavęs pensiją, apsigyveno Čikagoje. Šelpė gimines Lietuvoje, o savo parapijai įtaisė naujus bažnytinius rūbus. Savo aukomis rėmė lietuviškus laikraščius, Liet. Fondą, Balfą, Altą, Tautos Fondą, vienuolynus. Jo auka Liet. Fondui siekia 21,257.95 dol. Aniceto šelpiamų organizacijų susidarė apie 30. Net sušelpdavo ir atskirus pavienius asmenis. Gyveno kukliai, o atliekamus pinigus aukojo kitiems. Savo testamentu paskyrė nemažas sumas Liet. Fondui, Jaunimo centrui, Alkos muziejui, Lietuvių Bendruomenei.

Ypač daug prisidėjo aukomis ir darbu Lietuvos Kronikos

Sąjungai. Per daugelį metų jis perrašinėdavo adresų ir kartotekos keliasdešimt tūkstančių adresų yra perrašęs kartotekai ir tuo pasitarnavo Kronikos leidėjams. Jis neatsisakė nė nuo rėmimo aukomis Kronikos knygų leidimą įvairiomis kalbomis.

Jo įnašas darbu ir aukomis yra nepralenkiamas. Lietuvos Kronikos Sąjunga jautė jo nuolatinį susirūpinimą ir paramą. Tik gaila, kad taip staiga turėjo iškeliauti amžinybėn, palikęs didelę spragą Kronikos bendradarbių tarpe.

Ir šios knygos išleidimui jis paaukojo daugiau kaip pusę spausdinimo išlaidų.

Jo gyvenimas buvo prasmingas, nes jis mylėjo Dievą, mylėjo Lietuvą, aukojosi jos labui darbu ir piniginėmis aukomis. Lai jo pavyzdys primena ateinančioms kartoms, kaip reikia aukotis kilniems Dievo ir Tėvynės idealams.

A.a. dantų gydytoja Rožė Tijūnienė Paurytė su sūnumi Vytautu Vilniuje. Savo mirusios žmonos ir sūnaus keturiasdešimt trejų metų mirties sukakčiai prisiminti Jonas Tijūnas paaukojo Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos VIII tomui išleisti 1,000 dol. Iš viso jis yra jau paaukojęs 4,000 dol. šiam kilniam tikslui. Jis pasižada kiekvienai išleidžiamai Kronikos knygai vis aukoti po 1,000 dol. Tai gražus pavyzdys visiems susipratusiems lietuviams.

Antanina ir Vincas Povilaičiai

Mylimų tėvų a.a. Antaninos Dėdinaitės Povilaitienės, mirusios 1985 m. kovo mėn. 15 d. ir a.a. Vinco Povilaičio, mirusio 1984 m. lapkričio mėn. 12 d., atminimui, Lietuvių Katalikų Bažnyčios Kronikų leidimui 1,000 dol. paaukojo dėkingi vaikai:

Teresė Kučienė, Pranas Povilaitis, Česė Veleckienė ir Monika Kabliauskienė

LKB KRONIKOS AUKOTOJŲ SĄRAŠAS

5,950 dol. A.a. Anicetas Grigaliūnas, Vet. dr., šios knygos mecenatas leidėjas. Plačiau apie jį žiūr. psl.,

2,796.50 dol. Š. Reino-Vestfalijos krašto Vokietijoje lietuviai per kun. dr. Konstantiną Gulbiną, OFM cap.,

Po 2,000 dol. Lietuvių Fondas Chicagoje ir dr. Aleksandras ir Laima Plateriai,

1,825 dol. Bronė Žilinskienė, Australija,

1544.80 dol. Melbourno, Australijoje, Lietuvos Kronikos Sąjungos skyriaus valdybos sutelkta suma aukomis ir renginiais, vadovaujant Genei Baltutytei,

1,506.72 dol. Vincentas Micevičius,

1,400 dol. Šv. Petro lietuvių parapijos Bostone Šv. Kazimiero jubiliejaus komitetas,

Po 1,000 dol. Rytas ir Aušra Babickai, Mrs. Violet Gerling atminimui Antano ir Elenos Krisiūnų, Vytautas Karoblis, MD, Jonas Maurukas, PhD, Pranciška Prankienė, a.a. dr. Danielius Ralys, Bronius Seliukas ir Jonas Tijūnas,

999 dol. Jonas Kancevičius, Lawrence, MA.,

986 dol. Labdara, E.V.,

817 dol. A.a. Jurgis Jakaitis, Šveicarija,

800 dol. Vytauto Didžiojo Šaulių rinktinė Chicagoje,

750 dol. Lietuviai Tėvai Pranciškonai, Rochester, N.Y.,

716 dol. Lietuvių klubas Melbourne, Australija,

665 dol. Aloyzas Astravas, Melrose, MA.,

620 dol. Adelaidės lietuviai Australijoje per A. Kubilių,

604.50 dol. Lietuvių Dievo Apvaizdos parapija, Southfield, Mich., klebonas kun. Viktoras Krikščiūnevičius,

549.78 dol. Salomė Gustainienė, Vasario 16 gimnazija, Vokietijoje,

525 dol. msgr. Vytautas Balčiūnas,

511.60 dol. Sydnėjaus lietuviai Australijoje per Antaną Vinevičių,
Po 500 dol. Mrs. Helen Balys, Anicetas ir Anelė Garbačiauskai, Kleopas Girvilas, Lietuvių Karitas Draugija per Stasį Rudį, Worcester, MA, Peter Kilda Found, Watchung, N.J., a.a. Jonas Ruokis ir Juozas Vembrė,
Po 400 dol. Šarūnas ir Audronė Užgiriai, Mečys ir Elena Krasauskai ir Kazys Šipaila,
384.24 dol. Amerikos Lietuvių Susivienijimo 41-ji kuopa per Stasį Rudį, Worcester, MA.,
331.25 dol. Adelaidės Lietuvių Katalikių Moterų draugija Australijoje,
Po 300 dol. Jonas ir Malvina Klivečkai, Lietuvių Katalikių Moterų sąjungos 29-toji kuopa per E. Kerienę, Klemensas Matkevičius, N.J. Šumskis ir Matt Vilutis,
291 dol. Jonas Motiejūnas,
Po 250 dol. Gediminas Balanda, Pranas Povilaitis, Henrikas Kabliauskas, Ter ir Antanas Kučiai, Msgr. Jonas Kučingis, dr. Evaldas Valeckis, Juozas Nevulis, Vokietija, Antanas Marma, Worcesterio lietuviai per Stasį Rudį,
248.40 dol. Grigaitytė, Vokietija,
245 dol. Montrealio lietuviai, Kanada,
232 dol. V. Rušienė, Australija,
216 dol. D. Bartkevičius, Australija,
210 dol. F. Borumas, Australija,
225 dol. Antanas ir Julija Balčytis,
Po 200 dol. Kun. Vladas Aleksonis, Petras Abromaitis, Dalia S. Anysas, Chicagos Anglijos Lietuvių klubas, kun. Alfonsas Bernatonis, OFM cap., Vokietija, Elena Butkus, Raimondas ir Dalia Ivaškai, A.A. Januška, dr. A. Matukas, Antanas ir Stasė Mikelevičiai, Bronė Mikulskienė, Juozas J. Plikaitis, kun. Kazimieras Senkus, Vokietija,
195 dol. Chicagos Panevėžiečių klubas,
Po 175 dol. Juozas Masilionis ir Kazimieras Povilaitis,
168.57 dol. dr. K. Čeginskas, Vokietija

154 dol. kun. Jonas Sakevičius, MIC, Anglija,

Po 150 dol. Kazys Černius, Grožvyda Giedraitytė, K. Laikūnas, V.A. Miknis, kun. Simonas Morkūnas, Sioux City, Stasys Prakapas,

147 dol. Apolionija Radzivanienė,

145 dol. J. Statkevičius, Kanada,

Po 140 dol. Alina Grinienė, Vokietija ir Vern Fowlie, Kanada,

135 dol. Lietuvos Kronikos sąjungos Clevelando skyrius,

128 dol. kun. Stasys Matutis, SDB, Kolumbija,

125 dol. Rimantas Vaitkus,

Po 120 dol. Emilija Karosas, Kanada ir kun. S. Matulis, MIC, Anglija,

Po 110 dol. Jurevičių šeima ir L. Kremeris, Kanada,

105 dol. Msgr. Justinas Bertašius, Winnipeg, Kanada,

103 dol. Danutė Augienė, Putnam,

101.50 dol. Kan. Valentinas Kamaitis, Manchester, Anglija,

Po 100 dol. J. Adomaitis, A.E. Abromaitis, Torontas, Kanada, Advenced Control septem, Kęstutis Aglinskas, MD, Kazys Ašoklis, Ateities klubas, Clevelande, per V. Akelaitį, Albertas J. Aviža, MD, Aldona Bačkaitis, Algis Bajelis, P. Barbatavičius, Kanada, Izabelė Bartašienė, Juozas Blažys, kun. Matas Čybas, Vytautas Damijonaitis, K. Daulys, J. Daunoras, A. Domeika, Ona Garūnienė, Monika Gaputytė a.a. tėvo Kazimiero atminimui, Vladas Garbenis, Stasė Gofensas, Algirdas Gustaitis, Vytenis Grybauskas, O. ir J. Jankevičiūtės, a.a. Elena Juciūtė, So. Boston, Stasys Juškus, J. Karazija, msgr. dr. V. Kazlauskas, Vatikano radijas, Antanas ir Veronika Kriščiūnai, a.a. kun. Jonas Krivickas, Putnam, Vincentas Kuzma, Lietuvių Nekalto Marijos Prasidėjimo parapija, East St. Louis, IL., Aldona, Birutė ir Irmina Lesevičiūtės, Lietuvos Atstovybė, Washington, D.C., Lietuvių Labdaros Maironio parko draugija, Worcester, MA, Lietuviai Tėvai Pranciškonai, Kanada, Pranas ir Rožė Mačerniai, Kl. ir Kr. Martinkai dr. Kaziui Martinkui

atminti, Antanas Masionis, dr. Juozas Masilionis, Magdalena Miškinis, Msgr. dr. Vito Martusevich, Philadelphia, Albert Matulis, dr. J. Mockus, Anglija, B. Morkūnas, Leonas Morkūnas, Ona ir K. Navasaitis, Ted Navickas, Vincas Narkevičius, Akvilina Odinienė, Leo ir Izabelė Oksas, Regina Padleckas, Juzefa Paulauskas, Vladas Pažiūra, A. Petkevičius, Povilas Petkevičius, A. ir Stasė Piktužiai, Juozas J. Plikaitis, MD, P. Pranis, A. Punpučiai, Vincentas Radvila, Albinas ir Laima Ruigiai, J. Sakalauskas, V. Siliauskas, Walter Simanas, Aleksas Smilga, V. Sniečkus, Kanada, Socialinės Globos Moterų dr-ja, Australija, Juozas Skrinska, MD, a.a. kun. Albinas Spurgis, Australija, Veronika Stakėnienė, V. Stanislovaičiai, Cezaris Surdokas, Stefanija ir Steponas Sviderskai, Mr. Šeduikis, kun. Stasys Šileika, SDB, Montreal, Kanada, Paulius Šimoliūnas, Paulius Šiugždinis, Edmonton, Kanada, Ona Tamolonis, Juozas Vaineikis, Sofija Vebras, Jonas ir Rūta-Kleva Vidžiūnai, A. Vingrytė, Hubert Voit, LB Waterburio apylinkė, kun. K.V. Žemaitis, Laima ir P. Žemaitis, MD, Petras Žibūnas.

Pastaba: šios aukos yra gautos iš viso laisvojo pasaulio lietuvių 1984, 1985, 1986 metais ir 1987 metų pradžioje. Jos skirtos LKB Kronikos knygoms leisti lietuvių, anglų, ispanų ir prancūzų kalbomis. Šiame sąraše surašyti tik tie aukotojai, kurie paaukojo ne mažiau vieno šimto (100.00) dolerių.

TURINYS

